

34

[illegible]

КАЗНЕНИ ЗАКОНИК
и
КРИВИЧНИ СУДСКИ ПОСТУПАК

ЗБИРКА ЗАКОНА

КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

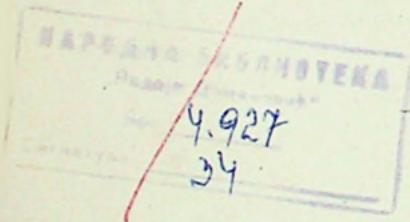
ПРОТУМАЧЕНИХ ОДЛУКАМА ДРЖАВНОГА САВЕТА, ОПШТЕ СЕДНИЦЕ
И ОДЕЉЕЊА КАСАЦИОНОГА СУДА, ГЛАВНЕ КОНТРОЛЕ И Т. Д.

II

КАЗНЕНИ ЗАКОНИК

И

КРИВИЧНИ СУДСКИ ПОСТУПАК



БЕОГРАД

КЊИЖАР ИЗДАВАЧ ГЕЦА КОН

34, Кнез Михаилова улица, 34.

1911

КАЗНЕНИ ЗАКОНИК

И

КРИВИЧНИ СУДСКИ ПОСТУПАК

КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

ПРОТУМАЧЕНИ ОДЛУКАМА ОПШТЕ СЕДНИЦЕ И ОДЕЉЕЊА
КАСАЦИОНОГА СУДА

СРЕДНО
ГОЈКО НИКЕТИЋ

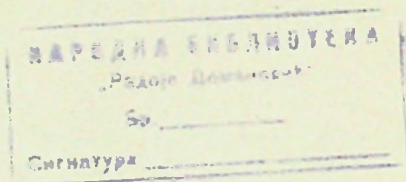
СА ПРЕДГОВОРом
Др. ДУШ. СУБОТИЋА
секрет. Минист. Правде

СА ДОДАТКОМ

Закона о пороти, Полицијске Уредбе, Закона о постражним властима, Закона о јавној безбедности, Закона о Министарској одговорности, Закона за мерење, опис и идентификовање криваца, Закона о условном отпустању криваца, Упутства за извршење Закона о условном отпустању, Правила о пратвореницима код полицијских и општинских власти, Правила о пратвореницима код окружних судова, Правила о држању реда и чистоће у судским притворима и Закона о среским и градским судовима.



БЕОГРАД
КЊИЖАР ИЗДАВАЧ ГЕЦА КОН
34, Кнез Милошева улица, 34.
1911



У БЕОГРАДУ

ШТАМПАРИЈА „ДОСИТИЈЕ ОБРАДОВИЋ“

ДИМИТРИЈА ГАВРИЛОВИЋА (ПРЕЂЕ А. М. СТАВОЛЕВИЋА)

ЧИКА-ЉУБИНА УЛ. БР. 8.

1911.



С А Д Р Ж А Ј

	СТРАНА
Предговор г. Др. Д. Суботића	XIII
Неколико речи о овом издању	XXVIII
Закон од 29. марта, 1860. год., којим се уводи у живот Казнени Законик	3
Казнени Законик	
Уводна правила	9
Част прва. О казнењу злочинства и преступлења у опште.	
Глава прва. О казпама	13
Глава друга. О покушају	27
Глава трећа. О саучасницима	29
Глава четврта. О извињујућим и казну умањујућим окол- ностима	33
Глава пета. О олакшавајућим и отежавајућим околностима	39
Глава шеста. О стицају	45
Глава седма. О поврату	49
Глава осма. О застарелењу	51
Част друга. О казнењу злочинства и преступлења понаосб.	
Глава девета. О злочинствима и преступлењима противу отечества, владатеља и Устава	55
Глава десета. О злочинствима и преступлењима противу за- копа, власти и јавног поретка	61
Глава једанаеста. О злочинствима и преступлењима чинов- ника у званичној дужности и преступлењима других вршилаца јавних дужности	74
Глава дванаеста. О злочинствима и преступлењима све- штеника у смотрењу венчања и у смотрењу вођења про- токола о рођенима, венчанима и умрлима	90

Глава тридесета. О злочинствима и преступлењима због лажних новаца	93
Глава четрнаеста. О злочинствима и преступлењима због неистинитих исправа	94
Глава петнаеста. О убиству	102
Глава шеснаеста. О убиству деце нарочито ковилади	108
Глава седамнаеста. О побацивању деце	110
Глава осамнаеста. О одбацању деце и слабоумних	111
Глава деветнаеста. О повреди тела	112
Глава двадесета. О злочинствима и преступлењима противу личне слободе	118
Глава двадесет прва. О злочинствима и преступлењима противу благонравија	122
Глава двадесет друга. О лажном оптужењу, опадању и по- вреди части	128
Глава двадесет трећа. О крађи и утаји	136
Глава двадесет четврта. О разбојничеству, ајдуковању и на- силном изпуњавању	151
Глава двадесет пета. О превари	158
Глава двадесет шеста. О банкрутству	166
Глава двадесет седма. О кривоклетнику, клетвопреступ- нику и лажном сведочанству	169
Глава двадесет осма. О злоупотребењу поверења	173
Глава двадесет девета. О казнимом користољубљу	176
Глава тридесета. О повреди туђих ствари	178
Глава тридесет прва. Опште опасна злочинства и преступ- лења	180
Част трећа. О казнењу иступлења.	
Глава тридесет друга. О казнама	187
Глава тридесет трећа. О иступлењима због непослушности према полицајним наредбама	192
Глава тридесет четврта. О иступлењима тичућима се си- гурности живота и здравља људи и домаћих животиња и о чистоти	194
Глава тридесет пета. О путовима и љупријама, путницима и њиховим пасошима, скитницама и подозрителним лицима	200
Глава тридесет шеста. О апсеницима и њиховим чуварима	204

Глава тридесет седма. О кућним старешинама и њиховој чељади, о газдама и слугама	205
Глава тридесет осма. О повреди личне сигурности и чести	213
Глава тридесет девета. О иступлењима у смотрењу тишине и у смотрењу забрањених игри	215
Глава четрдесета. О иступлењима противу вере, правстве- ности и благих обичаја	216
Глава четрдесет прва. О касанима, механијама, цигља- рима и тоначима (сапуницијама)	220
Глава четрдесет друга. О иступлењима тичућима се оп- штине, нарочито о потрици	225
Глава четрдесет трећа. О обичним иступлењима при про- даји и еснафској радији и о мањој превари и крађи	230
Глава четрдесет четврта. О иступлењима којима се чини штета општини, нарочито о опшима, која се тичу утврђења обала и река	236
Глава четрдесет пета. О застарењу иступлења	239

Закон од 20. априла, 1865. год., којим се уводи у живот Устројство судова и Законик о поступку судском у гра- ђанским парницама, обоје од 20. фебруара, 1865. год., и Законик о поступку судском у кривичним делима од 10. априла, 1865. год.	245
---	-----

Законик о поступку судском у кривичним делима

Глава прва. Општа правила	251
Глава друга. О истражујућим властима	259
Глава трећа. О приватном тужитељу	265
Глава четврта. О надлежности судова	267
Глава пета. О искључењу ислеђујућих званичника и су- дија у опште	270
Глава шеста. О претходном ислеђењу дела у опште	272
Глава седма. О вештачком прегледу	274
Глава осма. О истраживању по кући, претресу ствари и лица и узашћивању писама	280
Глава девета. О испиту сведока	285
Глава десета. О ислеђењу кривице извесног лица	295
Глава једанаеста. О позиву, доводу и притвору обвинјеног	305

	СТРАНА
Глава дванаеста. О испиту обвинепог	311
Глава тринаеста. О закључењу полицајног ислеђења . .	314
Глава четрнаеста. О ислеђењу злочинства и преступлења чиновника и свештеника у званичној дужности . . .	316
Глава петнаеста. О решењу, оће ли се оптужени под суд ставити, и оће ли се из слободе или из притвора бранити	317
Глава шеснаеста. О судском дослеђењу, припреми за ко- начни претрес и о коначном претресу	328
Глава седамнаеста. О доказима	340
Глава осампаеста. О пресуђењу	352
Глава деветнаеста. О изјављивању незадовољства на Апе- лациони Суд и суђењу у Апелационом Суду	361
Глава двадесета. О жалби на Касацони Суд	365
Глава двадесет прва. О извршењу пресуде	369
Глава двадесет друга. О пакпади штете учињене казним делом	373
Глава двадесет трећа. О одсуствујућим и одбегшим крив- цима	377
Глава двадесет четврта. О трошковима	382
Глава двадесет пета. О повторителном ислеђењу и суђењу	388
Глава двадесет шеста. О повраћају права осудом због зло- чинства изгубљених	394
Глава двадесет седма. О поступању према странцима и о пресудама страних судова	396
Закључење	397

Додатак.

<i>Закон о пороти</i>	<i>. III</i>
<i>Уредба од 18. маја, 1850. год., о томе како ће полицијске власти с полицијским преступницима поступати, и и како ће их казнити</i>	<i>. XX</i>
<i>Закон о истражним властима</i>	<i>. XXXVII</i>
<i>Закон о јавној безбедности</i>	<i>. XXXIX</i>
<i>Закон о министарској одговорности</i>	<i>. XLIV</i>
<i>Закон за мерење, опис и идентификовање криваца . . .</i>	<i>. LIV</i>
<i>Закон о условном отпуштању криваца из казнителних заведења</i>	<i>. LVI</i>
<i>Упутства за извршење Закона о условном отпуштању</i>	<i>. LVIII</i>

<i>Правила о притвореницима и осуђеницима код полициј- ских и општинских власти</i>	<i>LXXIV</i>
<i>Правила о томе, како ће се обдржавати притворени код судова окружних</i>	<i>LXXXII</i>
<i>Правила о држању реда и истоћеу притворима судским</i>	<i>LXXXVI</i>
<i>Закон о среским и градским судовима</i>	<i>LXXXIX</i>
<i>Регистар</i>	<i>LXXXXVII</i>



ПРЕДГОВОР ГОСП. Др. ДУШАНА СУБОТИЋА.

Умољен од издавача и приређивача овога издања казненог законика, да за исто напишем пригодан предговор, одазвао сам се њиховој молби. Али сам одмах по датом обећању имао тешкоће око избора теме, која би била подесна уз казнени законик, која би с њим била у непосредној вези, а која опет не би била сувише велика, пошто издавач неће сувише велики увод. Бирајући тему, нашао сам да је најподесније уз једно овакво издање проговорити неколико речи о историјском развојку нашег казног права.

У науци се претпоставља, да у праву постоје две врсте образованости: „самородна“ и „каламљена“; прва се развија сама из себе и допире до онога ступња, који јој прилике њеног развића и живота могућним учине; напротив каламљена образованост се уноси споља, она је туђа и преноси се на самородну да ову промени и развије у другом правцу. Верује се, да су Срби, доселивши се на Балкан, дошли овде са извесним степеном самородне, опште словенске образованости. Али каква је та правна образованост била, ми о томе немамо никаквих доказа. Зна се само то, да су се Срби одмах по доласку изложили утицајима грчко-римске просвете тога доба, и да је народ са пријемом хришћанства примно и византијску културу, па с њом дакле и право, и да је тај утицај несумњиво трајао и за време самосталности српске државе све до турске најезде, која је поставила нови правни поредак у покореним српским државама: увела своје законе.

Право старе српске државе до турске најезде, стојећи под овим утицајем византијске културе, има црквено-световни карактер. Ово долази отуда, што су се појмови вере изједначили са појмовима права, те су појмови вере и закона постали синоними, што се у нашем народу још и данас очувало („закон ми“ — „вере ми“). Од старијих правних споменика те врсте

ваља поменути превод *Номоканона*, који је извршен за живота словенских апостола Кирила и Методија (865—885); то је био црквено-свотовни законик, који је саставио око 550. год. Јован, презвитер у Антијохији, доцније патријарх у Цариграду (565—377); он садржи одредбе из црквеног права и изводе из Јустинијанових новела о световном праву. Као други правни докуменат особите врсте јесте т. зв. *Крмчија*, опет један номоканон, из доба Св. Саве, који је израђен старањем Св. Саве за црквени и грађански живот у држави; овај је законик ступио на снагу 1219. г. Као трећи и најважнији правни докуменат јесте Законик цара Душана од 1349. и 1354. г., који представља врхунац правног развитка у старој српској држави, јер је овим законом учвршћен створени правни поредак и дата сигурна гаранција за правилно развиће друштвених односа. Овај законик обухвата законодавство у опште, па садржи и одредбе казненог права и кривичног поступка; ред није систематски изведен, али нам ипак ова законодавна радња показује велики ступањ правног развића, јер ове одредбе служе као најбољи доказ да је Душанов законик био на висини културе оног времена, па чак да је и надмашио своје савременике. Његова наређења нису систематски изведена у опште па чак ни у погледу казненог права и кривичног поступка посебице. Тако чл. 50. у вези чл. 55. говори о увреди властелина и властеличића; чл. 51. говори о одговорности за човека који се у двор у службу доводи; чл. 52. у вези чл. 71. постављају начело да кућа одговара за кривцу кога свога члана; чланови 53. и 54. о силовању; чл. 56. и 62. говоре о кривичном поступку у погледу позивања властелина на суд; чл. 85. прописује казну за бабунску реч; чл. 86. и 87. наређују казне и поступак за убијство, а ближа деоба овог предмета изведена је у чл. 94., 95. и 96. према сталежима и сродству; чл. 97. и 98. наређују казне за чупање браде према сталешкој једнакости или разлици оних што су се почупали; чл. 99. и 100. садрже одредбе о јамчењу села или околине за паљевину, која одговорност делом постоји и у нашем садашњем праву; чл. 101. и 102. изричу мере против насиља и нападовања; чл. 107. изриче казну за одбијање судијског човека; чл. 109. предвиђа казне за мађионике и отровнике; чл. 110. забрањује насиљу изнуду коју врше чиновници; чл. 111. предвиђа казну за увреду судије; чл. 126. утврђује јемство околине градске

за оно што би се украдо или претело око града или у граду; чл. 145.—150. садрже одредбе о крађи и разбојништву; чл. 151.—154. садрже одредбе о поротном суђењу; чл. 165. садржи одредбу против варалица; чл. 166. изриче казне за преступе учињене у пијанству, што је врло карактеристична ствар за оно доба; чл. 178. изриче казне за непоковање судским наредбама; чл. 181. утврђује надлежност судова за суђење кривица и чл. 185. одређује поступак о примању осуђеника у тавнице — казнене заводе.

Законодавство обновљене Србије не наставља рад онде, где је стало законодавство цара Душана, већ иде даље у назад и отпочиње од Крмчије Св. Саве. 5. маја 1804. год. одобрила је Народна Скупштина закон за кривична дела, који је израдио прота Матија. Прота вели овако: „Ја сам имао крмчију и читао законе Јустинијанове и Мојсијеву строгост над Јеврејима и испишем неколико параграфа из крмчије, од којих побројаћу неке: 1) ко би убио човека, да се убије и на коло метне; 2) ко отме девојку силом (као што је где где бивало, а особито у каквим бунама, кад се судови побркају) тај женик, кум и стари сват шибу да трче, а други штаповима да се кажњавају; 3) ко украде јагње, прасе, коња, тај да плати двоје и да се каштигује штаповима; 4) ко утече уз војске без допштења да трчи шибу; 5) са страже који побегне да се стреља; 6) који се криво закуне и криво осведочи, тај, ону сву штету, за коју је сведочно, да плати, штаповима да се каштигује, и да му се никад више ништа не верује, и да се свагда лажом проглаша; 7) кад се сваде и псују, који се привати за оружје као пола убиства да шибу трчи и т. д.“

После овога законика издат је и други казнени законик Карађорђевић; датум издања није познат; казне су овог законика одвећ строге што се да објаснити потребама нове створене државе. Оба ова законика несумњиво су морала престати важити после пораза у 1813. год. Нема доказа о томе да им је кнез Милош повратно важност. Помиње се у историји само толико, да се у српским судовима, у време прве владавине Милошеве, судило по обичају и здравом разуму, а и по Крмчији. С тога се може веровати, да су ова два законика били основница за казнено-правно правосуђе у Србији и за владавине кнеза Милоша, док пису издате нове уредбе. У таква специјална наређења долазе разне наредбе из 1812.—1840. о хајду-

чији, крађи, убиству и јатаковању; о отмици девојака и удадби и женидби; о горосечи, о сеоским дућанима и др. односима; поједине од ових наредба су чешће понављане или обнављане. Од особитог је значаја била хајдучија. Државне власти (српске и турске удружене) биле су немоћне да јој стану на пут. Казнених завода, где би се осуђеници сместили није било. Одуда и поред овећ строгих казна честе примене помиловања. Они који нису били убице пуштани су из апса на јемство села, да више неће учинити кривицу, а убицама је опет праштан живот под погодбом, да убица за сина убијеног плаћа све државне дажбине до женидбе, па су чак и најоапсенији хајдуци добијали амнестију због тога што власти нису биле у стању да их похватају. Интересно је из овога доба решење од 28. новембра 1836. г. којим је предвиђена смртна казна за чуваре контумаца, ако не испуњавају савесно споју дужност, те чума пређе у границе Србије, из кога се види колико се још у оно доба водило рачуна о томе, да се народно здравље заштити, једна дакле одредба која у најновије доба занима правнике и лекаре, који се не устручавају да одобравају смртну казну за онога који епидемично болестан из карантина побегне.

Из 1840. г. ваља поменути закон „Устројеније судова окружни“, у коме су предвиђене и казне за поједина кривична дела. Казне овога законика јесу: смртна, вечита робија и вечито заточење; времена робија и времено заточење; затвор од три врсте: лак и тежак као јавни, и домаћи, који се одржао све до 1860. године; за тим телесна казна, новчана и лишење звања, поред споредне казне полициског надзора.

После овога издате су опет појединачне наредбе, уредбе, укази, решења и правила казнено правног карактера. Особитог помена заслужују: решење од 22. октобра 1843., којим се прописују казне за бунтовнике и издајнике; решење од 16. маја 1845. о прогонству лопова, беспосличара и јатака; закон од 26. маја 1847. о парамма и крађама; указ од 7. фебруара 1849. о самовласном заузимању туђих земаља; уредба од 18. маја 1850. о полицијским преступницима, која нешто измењена важи и сада; уредба од 18. маја 1855. о кажњену покушаја код злочинстава; закон од 4. фебруара 1856. о превари девојака и блуду у циљу брака и пропис од 28. октобра 1856. о утаји нађених ствари. Поред овога издате су и уредбе које су се

односиле на извиђање кривичних дела, дакле на кривични поступак, које су често помешане са одредбама материјалног казненог права.

Набрајање ове законодавне радње у појединостима одвело би нас ван граница, које су овом предговору одређене.¹ Овде ваља само толико напоменути, да је ово законодавство из 1804.—1860. доношено већином према моментаним потребама обновљене српске државе, како се она развијала и јачала. При томе се није увек остало при обичајном праву, које у осталом није ни имало свој јасно одређени облик, већ се делом угледало и на страно право, поглавито германско, на које су нас упућивали непосредни суседни односи. Сасвим је према томе природно, што су казне овога времена биле строге, јер се овом строгошћу хтео загарантовати и очувати створени правни поредак. Тако уз закон о крађи од 1847. г. вели се да је тако строг издат „с памером да се крађе, које су се почеле јако умножавати, што пре предупредити и истребити“, а казна је била смртна, која се по једној уредби односила и на чиновнике, кад утаје државни новац. Интересна је, да се ово гледиште строгости у погледу крађе било у Казненом Законнику од 1860. г. напустило, па му се у 1863. г. понова пришло, да се у 1902. опет напусти, а у погледу утаје од стране чиновника приступило се већој строгости у 1899. г. Гледишта о потреби строже или блаже казне мењала су се према приликама, које су у држави постојале; једно опште и сигурно стално обележје не може се дати ни за један период, ма како му се време његовог трајања одредило. Казнено законодавство до казненог законика од 1860. г. не сачињава један систематски израђен казни законик с јасно одређеним обележјем. Отуда и интересно наређење § 5. уводног закона уз казни законик по коме ће се кривична дела, за која није била опредељена казна, пресудити по новом законнику, што ће рећи да је дотле суд имао сам да определи казну за дело, које се сматрало за кажњиво, ако за њ није била предвиђена казна. Казне до овога доба, до 1860. г., биле су ове: смртна, телесна (бој), лишење слободе (апе и робија), новчана, лишење звања, протеривање, конфискација и полицијски надзор. Отуда се још пре 1860. г. осетила

¹ У том погледу упућујемо на расправу г. Д-ра Милутина Миљковића „Кратак поглед на историјски развитак кривичног права у нас за последњих 100 година“ (Брач, 1905. стр. 161.—177. и 263.—286.).

потреба за једним систематски сређеним казним закоником, који смо добили у закону од 29. марта 1860. г. О томе како је рађено на изради овога законика и тешкоћама које су имале да се савладају, упућујем на поменућу расправу г. Миљковића, стр. 279.—284.

Појава овога законика има се сматрати као један епохалан догађај у нашем законодавству и правној науци; он је био основица за развиће науке казног права у нас и служио као критеријум наше културе онога доба. Основна одлика овога законика састоји се у томе што он први пут формулише идеју кривичне одговорности учиниоца за предузету радњу или неизвршену радњу. Тај принцип налазимо изражен у §. 53., који је казао да не постоји кривично дело, ако његов учинилац није био *свесћан* или није имао *слободне воље* при извршењу кривичне радње. Изменом овога наређења законом од 17. јуна 1861. године добијена је нова — садашња редакција, која искључује постојање кривичног дела, ако је учинилац био *луд* или је *иначе слободна воља* код њега била *искључена* при извршењу кривичне радње. Обе редакције садрже остварење основног принципа казног права: да нема кривичног дела ако не постоји кривична одговорност, која је опет искључена постојањем поменутих стања. Постојање кривичне одговорности изводи се по овом закону из негативно датог појма кривичне неодговорности. Теорија и пракса казног права код нас стали су на правилно гледиште, да се под појмом „луд“ не разуме само лудост, већ у опште душевна оболења и душевни поремећаји, који искључују моћ разумног расуђивања и одлучивања. У овом погледу може се нашим судовима одати пуно признање, да су умели следовати научном развоју психијатрије и закон применити увек онако како разумна правичност захтева. Исто тако није се остало при појму слободне воље, као апстрактном, чисто филозофском, већ се створило један разуман појам о релативној слободној вољи, у смислу криминалне социологије, која сматра вољу као основицу останака науке казног права и појаве криминалитета посматра као последице остварења те воље, која садржи у себи способност, да се њен притежалац може одлучити да чини ово или оно. Интересна је ствар да је наше старо право, пре 1860. г., и ако није имало одредаба о искључењу кривичне одговорности, ипак обичајно усвајало

искључење ове, ако је учинилац био умно толико поремећен, да је моћ разумног одлучивања била искључена. Врховно правителство српско решењем од 23. јуна 1827. г. Бр. 444. ослобођава „по благорасудженију“ убицу казне с тога, што „исти више пута у бесомучије бољезан пада“. Нови законик је дакле после дужег броја година дошао само да санкционише једино разумно обичајно право нашег народа.

У вези са утврђењем овог основног принципа казненог права наш је Законик, у духу тадашњег модерног права, покушао да подесним одредбама индивидуализише казне, с обзиром на већу и мању кривичну одговорност. Он није остао при чисто објективном значају кривичних дела, већ се постарао да се и субјективна страна кривчеве воље узме у обзир. О томе нам служе као најбољи доказ опште одредбе о околностима: које казну умањују, олакшавају или отежавају. Он у врло подесним и разумним одредбама §§. 55., 56 и 57. говори о кривичној одговорности деце и малолетника. Треба имати на уму, да је законодавац у 1860. г. утврдио правило, да се деца до своје пуне 12 године неће кривично казнити за своје противправне радње, већ ће се предати родитељима да их они казне, и да је исту неодговорност проширио у §. 56. на недорасле до 16 године, ако кривично дело нису учинили с разбором; и да ове одредбе с пуним правом уживају заслужено место у систему нашег права. Истовремено не треба изгубити из вида, да је у §. 56. законодавац поставио још једно корисно правило: да се и они недорасли до 16 година неће казнити, који су учинили кривично дело без разбора, али из рђаве навике, већ ће се дати у нарочите заводе за поправку, и да ми после пуних 50 година постојања овог законског наређења нисмо стигли да подигнемо такав завод за поправку недораслих од 12—16 година. Кривична одговорност недораслих од 12—16 године, који учине кривична дела с разбором, представља већи степен и повлачи по §. 57. казне криминалне, само знатно смањене и ублажене. И последњи степен, највиши и најближи нормалним казнама, представља наређење §. 59. о правим малолетницима, т. ј. у добу од 16—21 године. Ова поступност, изведена у нашем законiku у 1860. години заслужује свако признање и поштовање људима, који су радили на изради законика. Ова заслуга постаје још већа, кад се узму у обзир општа наређења §. 59. о олакшавним околностима и §. 65. о

отежавним околностима, у вези с осталим наређењима за њима, која имају утицаја на врсту и величину казне.

Ну законодавац се није ни ту уставио. Он је водио још нарочити рачун о антисоцијалној опасности кривца у одредбама §§ 68., 69. и 70., које говоре о стицају кривичних дела, и у одредбама §§ 71, 72. и 73., које говоре о поврату кривичних дела. Придавање већег значаја објективној страни кривичног дела налазимо у одредбама §§ 41—45. који говоре о блажој кажњивости покушаја. Придавање већег значаја субјективној страни кривичног дела налазимо у одредби § 47. који изједначаује саучесника у кажњивости са главним кривцем. А основно правило при том опет, да се индивидуалност не изгуби из вида, формулисано је у § 52. који изреком налаже вођење рачуна о индивидуалним околностима саучесника приликом дела. Овај принцип индивидуализања проведен је и при извршењу досуђених казна лишења слободе: да се осуђеници за време издржања казне по могућству забаве оним послом, којим су се пре осуде бавили. Штета је само за наше правосуђе у томе, што ми још ни данас немамо ни једног казненог завода, у коме би се казна лишења слободе могла разумно извршити, као што их нисмо имали ни у време издања овог законика. Оскудицом ових завода свакојако се има објаснити одредба нашег законика по којој је оков осуђеног задржат као казна уз осуду на робију код извесних кривичних дела; иначе се не би могао разумети овај варваризам у једном иначе културном законiku. Овај законик добија у погледу система казне још већу важност у вези закона о условном отпусту осуђеника из казненог завода од 1869. који се може означити не само за оно време него још и данас за један не само културан, већ и потпуно слободоуман закон. Њиме се хтело, да се у правом смислу индивидуализише досуђена казна, што ће се осуђени при добром владању, а по издржању извесног дела казне пустити у слободу: једна несумњиво здрава идеја у земљама, које имају уређене казнене заводе, а која је код нас показала и штетне резултате само с тога, што немамо казнене заводе, какве захтева један уређен казни систем.

У погледу система казне законик од 1860. г. задржао је дотадашњу смртну казну и одредио тачну форму њеног извршења убијањем из пушака. Пооштрене казне, убијања из пушака и стављање на точак или убијањем секиром, нису унете у нови

законик. као што је искључена примена смртне казне вешањем. Дотадашња казна лишења слободе доживотне робије избачена је и на њено место уведена рочна казна робије до 20 година. Већ само ово двоје показује, да се при изради овог систематски сређеног законика стало на извесно блаже гледиште у погледу стања које је дотле постојало. Телесна казна боја задржата је, да после неколико година (1874) ишчезне. У погледу самог система законика видимо да он потпуно одговара германској науци казненог права онога доба. Он је подељен у три дела: општи, који даје опште одредбе о тежим кривичним делима: злочинима и преступима, посебни који говори о злочинима и преступима и њиховом кажњењу, и трећи део који говори у опште и посебице о лакшим кривичним делима — иступима и о њиховом кажњењу. Како у погледу општих одредаба тако и у погледу појмова појединих кривичних дела може се рећи да законик представља савршенство према доташњем некодификованом законодавству садржаном у појединим законима, уредбама, решењима и указима. Посебни део обухвата главе IX—XXXI и XXXIII—XLIV т.ј. 35. глава, у којима је систематски извршена општа и посебна подела свих кривичних дела. Свакојако, да се овом систему данас, после 50 година његовог трајања дају учинити основани приговори у погледу деобе у опште и формулисања појединих појмова, али за оно доба овај приговор има да отпадне.

Ну и овај овакав законик није до данас остао неизмењен; и ако је представљао систематски израђено дело, опет се у току времена од ових 50 година његове важности показало, да га местимице, према измењеним односима или потребама, треба поунити или изменити. Таквих је закона било досад 24, којима је основни законик мењан и допуњаван. Од особите су важности допуне од 30 јуна 1882. г. у погледу кривичних дела, учињених против жељезница и њених средстава за пренос, којим одредбама у време издања законика није било места, пошто у Србији тада није било жељезница; затим допуне од 13. маја 1902. г. односно заштите електричне струје и електричних постројења и измене од истог дана, којима је у извесним наређењима укинута смртна казна; за тим допуне од 17. јануара 1904. у погледу измене појма „иступа“ и других одредаба које су с тим биле у вези; и напоследку допуне од 17. децембра 1910. г. о шпијунажи. Ваља поменути да су

одредбе о крајњи више пута мењане у погледу веће строгости кажњавања или обрнуто у погледу благости и мање кажњивости.

Али смо ми данас отишли и један корак даље. Наука казненог права, која је у последње две деценије узела необичан размер развића, изазвала је и код нас потребу израде једног новог систематски израђеног казненог законика, који би одговорио новим потребама двадесетог века и новим приликама у друштву, и ми данас поред овог позитивног казненог законика имамо и пројекат новог казненог законика готов да замени овај законик. Ако упоредимо овај пројекат са садашњим закоником, ми видимо у погледу истог знатна одступања: како у погледу система у опште, тако и у појединостима. Пројекат је подељен у два дела: општи и посебни; у првом су изложене опште одредбе, а у другом су побројана кривична дела, подељена у веће или мање групе, према њиховој сродности и важности. Пројекат је, ма да погрешно, напустио досадашњу тројну деобу кривичних дела на: злочине, преступе и иступе, и пришао двојној деоби на: злочине (досада злочине и преступе) и преступе (досада иступе), чиме се без потребе уноси пометња у досада створеној правној терминологији. У погледу система казне пројекат је задржао досадашње казне: смртну, робију до 20 година, затвор, новчану и лишење звања, али је избацио казну заточења као непотребну а увео доживотну робију, која је постојала до 1860. године. У погледу извршења смртне казне предложено је, да се убијање из пушака замени вешањем, а у погледу извршења казне лишења слободе предвиђено је њено рационалније извршење по т.зв. прогресивном систему (ћелијски систем спојен са заједничким затвором). при чему је време осуде скопчано са озбиљним радом. Оков као казна поред казне робије има у будућности да отпадне. Новчана је казна знатно повећана, казна њоме чешће кумулативна, исплата допуштена постепено у отплатама; за сиромашне допуштено и одрађивање новчане казне на државним пословима. Полицијски надзор је задржат, али факултативно; конфискација допуштена у погледу предмета кривичног дела који нису својина кривчева; губитак грађанске части факултативан, место облигаторан. Одредбе специалног позитивног закона о условном отпусту осуђеника из казненних завода унете су сада у пројекат и предвиђено поштрење, да је за услован отпуст потребно издржање $\frac{2}{3}$ казне место досада предвиђене $\frac{1}{2}$. У погледу ни-

дивидуалисања криваца предвиђа се поред подвојености малолетника и подвојеност повратника. У погледу извршења дела, пројекат их дели на хотична („умишљена“) и нехатна. Хотичност се састоји у хотењу извесне радиње и њеног исхода, као и у усвајању извесних последица радиње, које се предвиђају, без обзира на то да ли се оне желе или не; нехат се опет састоји у лакомисленом веровању, да извесне последице неће наступити или у непредвиђању извесне објективно могуће последице. Питање о урачуњивости регулисано је на тај начин, што се неће казнити онај, који у времену извршења дела није могао схватити природу и значај свога делања услед болесног душевног растројства или услед бесвесности или умне неразвијености. Супротност појму неурачуњивости чини појам урачуњивости који се негативно изводи из позитивно датог појма неурачуњивости. Као нов појам, о коме су била подељена мишљења, унет је у пројекат појам т.зв. смањене урачуњивости, који се односи на она лица, код којих је једно од напред поменутих стања било такво, да је услед истог било „смањено“ њихово схватање природе и значаја делања. И за неурачуњиве и смањено урачуњиве предвиђа се допуштање за упућење у какав завод за лечење или чување. Кривична неодговорност малолетника (деце) почета је од 12 на 14 година. Одатле се разликују два доба: од 14—17 и од 17—21 године. Ма да се у пројекту не употребљава појам „разбора“, опет се у суштини остало при њему. Појам нужне одбране проширен је на заштиту напада против свих правних добара. Прекорачење нужне одбране може бити основ за ублажење казне, а може служити и као основ за искључење. Поред појма нужне одбране унет је и нов појам стања нужде. У погледу покушаја учињено је одступање од позитивног закона у два правца: прво уведена је могућност исте кажњивости за покушај као за свршено дело, при чему су мишљења подељена и друго предложена је кажњивост и безопасног покушаја. Појам саучешћа регулисан је као појам самосталног дела тако, да кажњивост саучесника није условљена кажњивошћу главног кривца. Одмеравање казне има да се врши према степену кривичне одговорности; казна дакле има да се индивидуалише. Одступање се чини од позитивног законика у томе, што је објективна страна дела потиснута субјективним значајем противправне воље кривчеве. Олакшавне и отежавне околности, које су сада у законнику казуистично

побројане не помињу се нарочито, већ у опште, при чему се судији оставља да их пронађе и да им правни значај. Одредбе о поврату су пооштрене, а професионални повратници моћи ће се задржавати у казним заводима неодређено време по издржаној осуди. Појам „неправедно одлежаног притвора“ реформисан је Појмови идеалног и реалног стицаја су задржати али су одредбе о њима боље редиговане; појам продужног кривичног дела је избачен. Као нов појам предложена је т. зв. условна осуда, као постулат позитивне школе казног права, ма да се о њеној потреби и корисности код нас може озбиљно дискутовати. Одредба о застарелости права на кривичну истрагу и застарелости пресуде знатио су пооштрене; изузетак је учињен код увреда, где је застарелост краћа. Као нове одредбе унета су општа наређења о приватној тужби и рехабилитацији као принципијелне одредбе материјалног права, чије детаљније извођење долази у формални законик — поступак. Знатне реформе: боља систематска подела и ново формулисање појмова појединих кривичних дела, с обзиром на њихов међусобни однос и општи значај, извршене су у посебном делу пројекта.

Тако се овом изработом пројекта новог казног законика, који је снабдевен исцрпним мотивима учинио код нас један знатан напредак у науци казног права. Интересна је слика овог развића: прво специјални повремени ситни закони, уредбе, наређења, решења и укази; за тим један систематски законик без мотива, израђен по угледу поглавито на један страни законик; и напоследку долази један систематски пројекат законика израђен с мотивима а с обзиром на целокупну правну науку и страног законодавство, при чему се опет није изгубио из вида значај националног схватања казног права. Истина је да ова националност губи много од свог значаја баш у области казног права, за које се данас може рећи да је једно, у својим општим појмовима и одредбама интернационално право, што се најбоље види у самом схватању казне и њеног циља и о потреби кажњења у држави ради заштите правног поретка. Идеја правичности, да кривац буде кажњен за зло дело, које је учинио, спојена са идејом корисности, по којој је потребно ради заштите правног поретка да се кривац казни, јесу основни темељ целокупне интернационалне науке

казненог права. У њиховим границама развија се национално казнено право.

По општем схватању данашње науке казненог права, како се она развила у културним државама, казна се сматра као једно зло, које има да претрпи учинилац извесног кривичног дела због његовог извршења. Вршењем извесне кривичне радње т. ј. радње или нерадње коју је законодавац огласио за кажњиву, њен извршилац вређа правни поредак, који је овим законодавством утврђен ради опстанка друштва организованог у држави. Тај државни правни поредак, створен у општем заједничком интересу захтева његову неповредност, а у случају повреде уразумљавање његовог повредноца, да ту повреду није смео учинити и опомену да то у будуће не чини. Ово уразумљавање и опомену врши држава на тај начин, што проналази извесно средство, којим се повредноцу правног поретка очигледно износи недопуштеност његове радње. То је средство држава пронашла у казнама система казненог права, изложеног у позитивном казненом законикџу. Већ сам појам казне, што она има неког да казни, претпоставља, да онај, ко се тој казни подвргава, има нешто да претрпи. Ово трпљење јавља се у ствари за њ као извесно зло, у најопштијем смислу. Врсту и обим овога трпљења одређује законодавство у изреченим казнама с обзиром на врсту кривичног дела и индивидуалност учиниоца кривичног дела: док се једнима уништава личност, дотле се код других задовољава лишењем слободе или одузимањем имовине. Изреченом се казном од увек тежило да се њоме изглади учинено зло, да се једно с другим изједначе. Ну ово изједначење није лако потпуно провести у области казненог права. И с тога се право задовољава једним приближним изравнањем тиме што на пр. казну доживотног лишења слободе убице сматра као довољно зло за изравнање злих последица произведених извршеним убиством. Правна свест културних народа не тражи више ни крвну освету ни талиону казну, већ само једну такву казну, која се може назвати праведном, јер представља довољно зло за учиниоца кривичног дела, зло које буди у његовом разуму свест о недопуштености његове радње и уразумљава га о свој тежини зла, које је својом противправном радњом причинио правном поретку. Тако се дугом применом казне, од искона до данас, стекло искуство да казна мора бити правична и корисна, који се појмови не искључују већ допуњују у области

казненог права. Први тражи одмерену одмазду за учињено кривично дело, други види у корисности казне њен захтев. Оба захтева разумно комбиновани одводе корисним резултатима; напротив сваки за се, проведен до крајњих граница, а искључујући други, одводи апсурдним резултатима: први одводи кажењу и онде где за то не постоји никакав интерес државе, а други искључује казну каткад и онде где је она апсолутан захтев правичности, ако само нађе да од казне нема никакве користи. Искуством се потврдило, да је казна средство, које се не може никаквим другим средством заменити, и да ће она бити потребна све дотле да се изриче, докле постоје несавршенства у друштву, која одводе извршењу кривичних дела. Казна долази као једно моћно средство превентивног застрашења, као средство репресије по извршеном делу, и као средство поправке самог учиниоца кривичног дела и могућног изглађења последица учињених кривичним делом. Циљ казног законика јесте да заштити и брани слободу грађана од противправних повреда, а та се заштита најбоље постиже применом казне у случајима, где друге превентивне мере нису помогле. Њоме хоће да се постигне како правична одмазда за учињено кривично дело тако и потребна заштита правног поретка од противправног нарушавања.¹⁾

Питање је: да ли је наш казни законик од 1860. г. са његовим изменама и допунама постигао постављени циљ: да заштити слободу грађана. Може се слободно одговорити у кратко: да најбољи закон не вреди ништа без добре примене, што у знатном делу важи и за наш казни законик. И ако у основу добар, и ако од судија разумно тумачен и примењен, он у пракси није одвео жељеним резултатима, а то просто с тога, што ми за 50 година његове примене нисмо стигли да подињемо потребне казнене заводе, у којима би се казна лишења слободе, која је за наш систем најважнија, разумно издржавала. Ми још данас имамо три мизерна завода, од којих два и не личе на казнене заводе, већ јазбине, у којима се осуђеници по општем схватању, спремају за веће злочинце, но што су били кад су ушли у казни завод. Ми још данас немамо ни једног уређеног окружног казног завода, у коме би се издржавале краће казне, већ се по једном закону све казне до 6

1) О томе шта је казна и њен циљ види моју расправу у Малој Научној Библиотеци: „Казна и њен циљ“, 1909. страна 1—37.

месеци издржавају код полицајских власти, што је довољно речено, да се схвати са колико се нерационалности извршују ове краткороке казне, за које је у науци чак утврђено, да слабо дејствују и оида, кад се разумно извршују. Само законодавство није код нас рђаво, већ је рђаво извршење казне. Држава се са своје стране није ни најмање побринула и за разумно и корисно извршење казна, које је прописала казним законом. У том се, развојем правне науке, за ових педесет година дошло до сазнања, да наш казни законик делом и у његовим одредбама треба променити: отуда и реформа и израда новог пројекта. Али ми данас стојимо пред два задатка: реформом законика и реформом казних завода, док смо досад имали само реформу казних завода, на које је држава била потпуно заборавила. Она се у последње време тргла из ове немарљивости и предузела нешто и на реформи казних завода. Али се не сме стати на овоме почетку. Нови казни завод: свакојако. 3 централна за мушке и 1 за женске и најмање 5 локалних, који би одговарали дивизијској подели, потребни су да буду готови пре но што пројекат новог казног законика постане законом, ако се хоће да од њега буде користи.

Искуство са садашњим законом најбољи нам је доказ за то. Њега је време прегазило пре но што су идеје његове остварене. Сад се опет ствара нова зграда на темељима старе, којој је оскудевао главни темељ: добри казни завод. Данашњи начин помиловања осуђеника, услед оскудице места у казним заводима за пријем нових осуђеника, мора престати пре увођења новог законика у живот, ако се хоће да се правни поредак у држави постави на сигурну основицу и слобода грађана заштити. Статистика казних завода нас на то упућује, јер нам каже да је сваки други осуђеник већ пре тога једном или више пута осуђиван. Искуство је дакле код нас показало: да казна не застрашава, да је дакле она изгубила своје главно обележје, а она ће га моћи повратити тек онда, кад казна буде сигурна и извесна у својој примени, и кад се буде разумно извршавала како то наука захтева. И најбољи закон неће нам ништа помоћи, ако ми ово питање претходно не решимо, а његово је решење првокласна потреба наше државе, јер од тога решења зависи јавна безбедност, кредит и углед наше државе.

Др. Душан М. Суботић
секретар Министарства Правде.

НЕКОЛИКО РЕЧИ О ОВОМ ИЗДАЊУ

Ово, прво приватно издање. Казненог Законика, требало је да попуни једну фактичку потребу.

Али, да би се баш тој потреби одговорило онако како треба, требало је решити два задатка, чија решења, ма се они врло објективно схватили, остају увек нешто врло субјективно.

Први је, начин уношења измена, којих је од 1860. год., као датума издања Казненог Законика, било равно двадесет и четири; и од којих неких, што је још јаче отежало решење, и нема у Зборнику. Два су метода по којима се обично измене уносе у закон. Тако звани чисти метод, по коме се просто стари текст замени новим, и тако звани историјски, по коме се сем те замене на извесан начин, обично у примедбама, износи и стари текст. Овако је уређено последње државно издање од 1908. год.

У овоме је издању изабрат онај први, чисти метод и то са више разлога. Уношење и ранијих, измењених текстова има пре свега чисто историјски карактер; онима којима је ова књига по превасходству намењена, практичарима, то није потребно. С друге опет стране, то би уношење ранијих текстова однело прилично простора, а било би од користи једноме врло маломе делу читалаца, који ће их свакојако моћи и у Зборнику наћи. И на послетку, што то уношење ранијих, измењених текстова не би било ни од какве користи за тумачење данашњих текстова, баш и да се узме да би ово било свуда могуће, јер се махом односе или на капиталне измене дотадашњих пој-

мова, или на уношење нових појмова, или на посметку на друкчије одмеривање казне.

Чисти метод има опет то преимућство, што чини закон прегледнијим, те је, поред горњег, то био поглавити разлог његовог усвајања за ово издање.

Други задатак који је требало решити, био је коју и какву јудикатуру треба уносити.

Ко има пред собом целокупну јудикатуру по Казненом Законику, тај ће у њој моћи разликовати неколико периода, који се битно разликују у погледу солидности, што неописано отежава положај избора.

Кад се уз то још има на уму, да су готово сваке измене у Казненом Законику, а ових је било равно двадесет и четири пута, повлачиле за собом измене у схватању не само измењених текстова, него и свих релативних, онда је јасно да је тај избор још тежи, који је ипак, поред ма како објективно постављених принципа. у сваком случају нешто врло субјективно.

То све било је разлог, те је старија јудикатура (пре 1900. године) врло слабо узимана у обзир, исто онако, као што је нарочита пажња обраћена на јудикатуру од 1905. год. на овамо, која је несумњиво квалитативно најјача.

Како ова књига има чисто практичан циљ, то је овакав избор јудикатуре и био једини тачан. Из ове књиге треба њен читалац да види како о извесном тексту мисли Касациони Суд, а не како је о њему некада мислио.

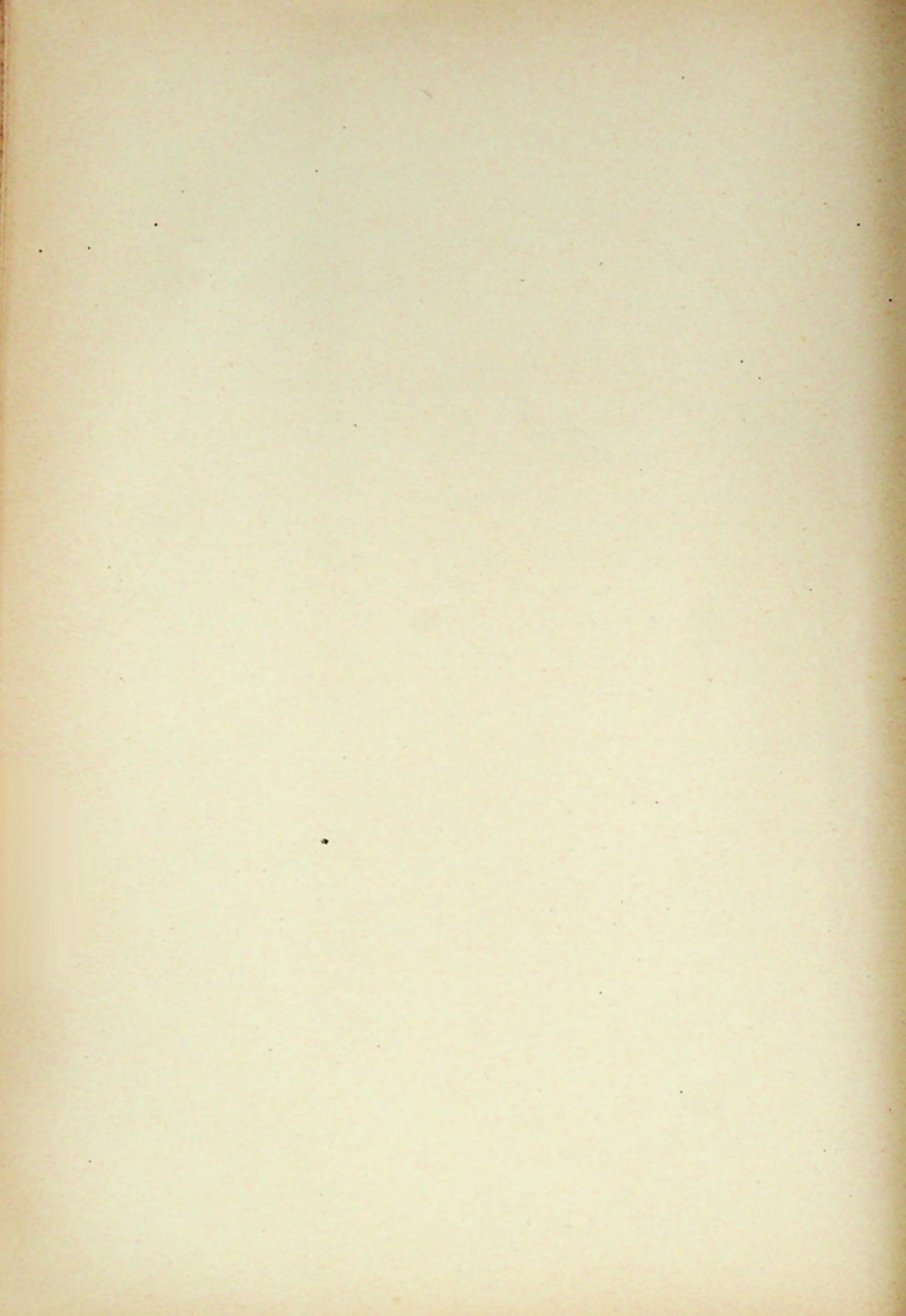
Међутим избор у јудикатури по Казненом Законику јако отежава, готово чини немогућим сувишна индивидуализација конкретних случајева. Разлози суда су тако конкретни, да врло ретко дозвољавају њихово објективисање, а они нису необјективисани могли ни бити уношени. Тај је факат јако ограничио избор, те је и ушао овако мали број одлука у Законик.

Али, како је ово само почетак на изношењу јудикатуре

по Казненоме Законику, то је ствар оних који је буду допуњавали, да је и у овоме правцу допуне.

Несумњива је међутим једна ствар, да ће ова књига поред једног система Казненога Права, какав спрема г. Др. Т. Живановић доценат универзитета, бити од велике користи, — што најбоље доказује то, што је одзив на позив на претплату био такав, да је пре него што је упис био и завршен, исцрпљено цело издање.

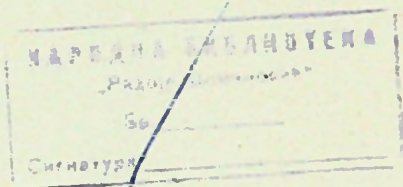
Г. Н.



ЗАКОН

ОД 29. МАРТА, 1860. ГОДИНЕ

КОЈИМ СЕ УВОДИ У ЖИВОТ КАЗНЕНИ ЗАКОНИК





ЗАКОН

ОД 29. МАРТА, 1860. ГОД.,

КОЈИМ СЕ УВОДИ У ЖИВОТ КАЗНЕНИ ЗАКОНИК

§. 1. Криминални или Казнителни Законик за Књажество Србију ступа у живот по истечењу шест недеља од дана, кад га Књаз потпише.

§. 2. Ступањем у живот Казнителног Законика за Књажество Србију, укидају се све досадашње уредбе и закони по казнителним предметима издати за Књажество Србију; остају пак и даље у важности:

1. војени закон од 31. Октобра 1839. год. (Зборник I, стр. 132.) с тим преиначењем да војени судови у будуће место шпбе осуђују на робију и то:

а., место мртве шпбе или дванаест пути на место, на робију од осам до дванаест година.

б., место шпбе девет пути на место, на робију од пет до осам година.

в., место шпбе шест пути на место, на робију од три до пет година.

г., место шпбе три пута на место, на двогодишњу робију.

2. закон о казнењу кордонопреступника од 21. јулија 1841. год. (Зборник II, стр. 121.).

3. закон о казнењу ђумручких преступлења од 23. маја 1850. год. (Зборник V, стр. 208.).

4. закон о казнењу шумских преступлења од 15. марта 1858. год. (Зборник X, стр. 56.).

5. закони и уредбе о административном казнењу чиновника.

6. закони о дисциплинарном казнењу ученика у основним школама, гимназијама и лицеју.

7. закон о казнењу преступлења при коншкрипцији, и поппеу порез плаћајућих глава од 12. марта и 30. августа 1841. год. (Зборник II, стр. 37. и 133.).

8. закон о дисциплинарном казнењу пограничних стражара од 9. фебруара 1840. год. (Зборник II, стр. 2.).

9. дисциплинарне казне судејским поступком прописане.

10. закон у смотрењу преступлења при изборима за скупштину народну од 14. јануара 1859. год.

11. *казна прописана у 5. и 7. тачки §. 33. устројена основних школа издатог 22. августа 1857. год. В№ 1178, II — СЛ№ 1112, II, — за родитеље и старатеље ученика основних школа за неуредно идење ђака у школу и за ненабављање књига и материјала потребног.*

Допуна од 7. октобра, 1861. год.

§. 3. Бој, камџије и штапови преко педесет удараца, на које су кривци осуђени, па не буду извршене кад Казнителни Законик у живот ступи, суд ће првостепени решењем, које одмах извршително постаје, заменити затвором или робњом по закону од 31. јануара 1853. год. (Зборник VII, стр. 28.).

А бој са камџијама испод педесет удараца, на који су женске осуђене, ако не буде до тог времена извршен, замениће се са исто толико удараца са прutowима.

§. 4. Ако се нађе да су која лица на бој осуђена, која се по Казнителном Законику (§. 32.) од тога изузимају, а не буду те казни извршене кад Казнителни Законик у живот ступи, то ће оним кривцима, који су окружним судовима осуђени, првостепени суд, који је дело пресудно, решењем, које одмах постаје извршително, те казни заменити затвором по §. 33. Казнителног Законика. Исто ће тако подобним лицима, која су због иступлења осуђена на бој па те казни не буду извршене, кад Казнителни Закон у живот ступи, дати власт замену ту учинити по §§. 315., 317. и 318. Казнителног Законика.

§. 5. Дела која су се до сад као казнима сматрала и казнила, но за која није и казна опредељена била, пресудиће се по Казнителном Законику ако не буду коначно већ пресуђена, кад овај Законик почне важити.

§. 6. Будући је Казнителним Закоником вечна робија и вечно заточење на двадесетогодишњу робију и заточење сведено, то се и свима онима, који су на једну од тих казни осуђени ова има у два-

десетогодишњу свести, и по томе, и они који једну од тих казни већ двадесет година издржавају имају се одмах у слободу пустити.

§. 7. Свима онима који су на робију испод две године осуђени, има се ова у затвор претворити.

§. 8. У колико Казнителни Законик у смотрењу застарелости или других околности буде блажији за кривца, имају се по њему пресудити сва она дела, која не буду извршителном пресудом окончана, кад Казнителни Законик у живот ступи.

§. 9. У смотрењу свију оних казнимих дела, која се по наређењу Казнителног Законика само на тужбу дотичних приватних лица ислеђивати и казнити имају, ако се нађу нека од таквих, у времену кад Казнителни Законик у живот ступи, која су по званичној дужности у ислеђење и суђење узета, ако не би она коначно пресуђена и пресуда окривљеном саопштена била, — има се од сваког даљег ислеђивања и суђења престати, ако не би лице, кога се тиче, до законом опредељеног рока продужење или окончање иследовања и суђења захтевало.

КАЗНЕНИ ЗАКОНИК

КАЗНЕНИ ЗАКОНИК

УВОДНА ПРАВИЛА

§. 1. Сва казнима дела или су злочинства или преступлења или иступлења.

Злочинство је оно дело, за које закони доносе смрт или робњу или заточење.

Преступлење је оно дело, за које закони доносе затвор дужи од месец дана, или лишења звања, или новчану казну више од тридесет талира.

Исти је оно дело за које закони доносе затвор до месец дана или новчану казну до три стотине динара.

Измене и допуне од 17. јануара, 1904. год.

===== У §. 1. Казн. Зак. постављено је правило да је свако дело, за које закон доноси казну робње, злочинство, без обзира на могуће спуштање казне услед олакшавних или казну умањавних околности или услед тога што је извршење дела било започето, па остало несвршено против воље учиниоца. — О. о. 18. августа, 1909. год., Бр. 8441.

Подела кривичних дела у злочинства, преступе и иступе, није учињена по природи њиховој, него по величини казне којом су угрожена, дакле, само по спољним знацима, који немају ничег заједничког са унутрашњом природом њиховом, па којој се једино и заснива разлика дела по роду. — О. о. 10. септембра, 1909. год., Бр. 9606.

Види закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 2. За које дело није у закону, пре него што је учињено, казано, да ће се и како ће се казнити онај, који га учини, за оно се не може нико ни осудити.

===== У Казн. Законику није прописана казна за онога чија би непосла животиња кога ујела, те за сопственика такве животиње нема кривце, па према томе ни кривичне одговорности, у толико пре што у Казн. Законику нема аналогје. — О. о. 5. јуна, 1903. год., Бр. 5247.

§. 3. Незнање закона никогa не оправдава.

===== Равнодушно је то, да ли је оптужени лажиц у праву, кад постоји изрична одредба §. 3. Казн. Зак. по којој незнање закона никогa не оправдава. — О. о. с. 21. децембра, 1904. год., Бр. 11830.

§. 4. Гди се год у овом законику каже Србин, под том речи разуме се сваки грађанин српски, био он које му драго вере и народности.

===== И лица која уживају само заштиту српских закона подлеже казнама по њима. — О. о. 12. јануара, 1882. год., Бр. 185.

§. 5. Когод учини у Србији какво казнимо дело, судиће се и казнити по Казнителним Законима ове земље.

===== По §. 5. Казн. Зак. ко год учини у Србији какво казнимо дело, судиће се и казнити по Казнителним Законима ове земље. Према томе, кад суд осуди страног поданика за дело које повлачи и губитак грађанске части, он га мора осудити и на ову споредну казну, а не да то пропусти учинити, мотивишући тај поступак тиме, што је оптужени страни поданик. Јер у §. 18. Казн. Зак., који према наведеном §. 5. Казн. Зак. важи и за оптуженог страног поданика, не прави се разлика између криваца по поданству, пошто и губитак грађанске части није везан за поданство једног лица, него би пак осуда оптуженога страног поданика и на ту казну била неизвршљива, јер се не може одрећи, да и та лица, и ако страни поданици, уживају у Србији нека од права побројаних у §. 18. Казн. Зак., па их зато она оваквом осудом могу и изгубити. — О. о. 29. септембра, 1909. год., Бр. 10393.

§. 6. Ни један Србин неће се издавати иностраној власти да га она испитује и казни за дела казнима, која би овај учинио било у Србији било у иностраној држави.

Види у додатку конвенције о издавању криваца страним државама.

§. 7. Србин који у иностраној земљи учини злочинство или преступљење према Србији или српској власти или према Србину, судиће се и казнити по српским законима, ако није за исто дело у иностраној земљи већ кажњен.

Овако исто поступаће се и у смотрењу испуњења изложеног у §. 391. Казн. Законика.

Измене и допуне од 15. јуна, 1803. год.

§. 8. Србин, који у иностраној земљи учини злочинство или преступљење према својој држави, или према страним властима или према странцу, па не буде за исто дело у иностраној држави већ кажњен, а тузи

га онај, кога се тиче, или власти његова, изузимајући случајеве, где по пропису закона има места само приватној тужби, судиће се и казнити по законима српским; но ако закон оне земље, у којој је дело учињено, не би таково никако казнио или би био блажији од српскога, то ће му српска власт по њему и судити.

Овако исто поступиће се и у смотрењу испуњења изложеног у §. 391. Казн. Законика.

Измене и допуне од 15. јуна, 1803. год.

Распис Министра Правде од 22. октобра, 1891. год., Бр. 7998.: У пограничним крајевима између наше државе и отоманске царевине, дешавају се врло често крађе стоке и пољопривредних прибора. Зарад правилне примене одредбе §. 8. нашег Казн. Законика... пискар је односно ових крађа превод турског Крив. Законика од 25. јуна, 1858. год., који као нарочита законска одредба гласи овако: „Чл. 224. Казниће се затвором од једног месеца до једне године, повраћајем украдених предмета или накнадом њихове вредности онај, који изврши крађу коња или друге запрежне или јахаће стоке, велике или мале (овде се мисли на овце, козе, свиње и т. д.), пољопривредних инструмената, дрва одсечених за грађу или огрев, камења из мајдана, риба из риболова или пјавица из пјавичњака“. —

§. 9. Војник српски прост или официр за дела казним, која учини кад није под барјаком него на отпусту, судиће се и казнити по овом Законику; а кад је под барјаком судиће се и казнити по овом Законику само онда, ако у војним законима није другачије наређено.

===== По §. 9. општег Казн. Зак. и §. 3. Крив. Суд. Пост. војницима ће судити грађански судови за дела кажњива која учине кад пису под барјаком, а кад су под барјаком само онда, ако у војним законима није другаче наређено. или ако војник, док је под барјаком учини кажњиво дело у друштву с невојним лицима, изузимајући случај предвиђен у §. 21. Војно-судског Закона. Кад резервисте и војници другог и трећег позива, према чл. 1. и 3. Зак. о устројству војске, улазе у састав војске и кад су по чл. 97. истог Закона свагда дужни да се одазову позиву војне власти и својих старешина, онда то значи да су они од дана позива под барјаком, сем кад који од ових обвезника добије допуст да не дође на вежбу и службу по објављеном позиву. — Нач. о. о. с. 26. јануара, 1894. год., Бр. 481.

§. 10. Онај, који је казним делом оштећен има право да тражи од кривца накнаду те штете, не сматрајући оће ли и каква казна кривца за то његово дело постићи.

===== По §. 10. Казн. Зак. онај који је казним делом оштећен има право да тражи од кривца накнаду у име штете, не сматрајући оће ли и каква казна кривца за његово дело постићи. Према томе погрешно је резоноване да

се накнада штете може тражити само као последица деликта, кривичнога дела, тек пошто се најпре кривично дело оконча пресудом или решењем, и да тражењу накнаде штете од стране тужбоца, који вије подигао кривичну тужбу, због тога нема места по §. 298. Крив. Суд. Пост., јер овај законски пропис претпоставља случај, кад постоји кривична тужба по којој дело вије окончано, а не и кад такве тужбе нема, већ тужилац тражи само накнаду штете путем грађанског спора по §. 815. Грађ. Зак. — О. о. 9. априла, 1907. год., Бр. 4123.

Види §. 81. Казн. Зак.

§. 11. Ако се какво казнимо дело учини под једним Казнителним Законом, а суди се у време, кад се тај Закон промени и настане други, онда ће се свагда пресудити и казнити по оном од та два Закона, који за кривца буде блажији.

===== Продужено дело, започето под старим законом и продужавано и под новим, казни се по старом закону. — О. о. 23. септембра, 1901. год., Бр. 7753.

ЧАСТ ПРВА

О КАЗНЕЊУ ЗЛОЧИНСТВА И ПРЕСТУПЛЕЊА У ОПШТЕ

ГЛАВА ПРВА

О казнама.

§. 12. Кривац се може осудити на следејуће казне:

1. на смрт,
2. на робију,
3. на заточење,
4. на затвор,
5. на лишење звања,
6. на новчану казну,
7. (*Укинућа Законом од 11. децембра, 1873. год.*),
8. да изгуби грађанску част,
9. да му се одузму неке ствари,
10. да му се забрани извесну радњу радити,
11. да се протера,
12. *да буде под полицајним надзором.*

Измене и допуне од 20. марта, 1863. год.

Закон од 11. децембра, 1873. год.: 1. Телесна казна укида се са свим; и по томе губе силу закона тачка 7. §-а 12. и тачка 3. §-а 310. Казнителног Законика, као и сва παρεђења стојећа у свези са тим тачкама. — 2. Гдп би Казнителни Законик према досадањим παρεђењима прописивао телесну казну ова ће се замењивати за преступе према опредељењима §-а 33., као и с обзпром на §. 30.; а за преступе, према опредељењима §-а 317. Казнителног Законика. — 3. Закон овај ступа у живот на Цвети 1874. године. (Зборник XXVI, стр. 37.).

Закон о орденима и медаљама од 23. јануара, 1883. год.: Чл. 19. Лица која су одликована којим год краљевским орденом, на буду осуђена на лишење слободе, не смеју ордене носити за време надржавања казне...

Пронис §. 320. 6. Казн. Зак. има се тако разумети, да оне власти које изричу главну казну могу прегрп и полицијски надзор над лицима

осуђеним за крађу без икаквог садејствовања општинског одбора или друге власти. — Нач. о. о. с. 6. маја, 1892. год., Бр. 4116.

Затвор је казна по својој природи тежа од новчане казне. — О. о. с. 25. фебруара, 1903. год., Бр. 1876.

По §. 261. Крив. Суд. Пост. Апелациони Суд разматра и суди само она кривична дела, у којима би тужени био осуђен на ма какву казну. С тога, кад оптужени пије осуђен ни на једну казну од оних, које је законодавац прописао у §. 12. Казн. Зак., већ је осуђен да се преда родитељима да га они казне, онда Апелациони Суд пије надлежан за разматрање. — О. о. 29. октобра, 1904. год., Бр. 5487. — О. о. с. 11. децембра, 1904. год., Бр. 10827.

Види §. 310. Казн. Зак.

§. 13. Ко се осуди на смрт убиће се из пушака и одмах закопати.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 26. априла, 1905. год., ПБр. 10481.: ... Смртне казне треба извршивати у највећој тишини у присуству лица која су за то законом одређена. — §. 287. Крив. Суд. Пост. — и на местима што забаченијим и народу што мање приступачним, а и у време кад најмање народа може томе чину присуствовати (на пр. врло рано). Све ово треба чинити с тога што је несумњиво утврђено, да извршење смртне казне на гледаоце не само не утиче поправљајући, остављајући на страну одвратност посматрања тога чина, већ на против пропводи са свим супротно дејство, — па с тога је потребно ове казне извршивати са што мање присутника или у опште у присуству лица само зато законом одређених.

Види §. 19. Казн. Зак., — и §. 287. Крив. Суд. Пост.

§. 14. Робија не може бити дужа од двадесет, ни краћа од две године.

На ову казну кривац може бити осуђен са оковом или без окова. Оков је или лак, од 2 килогр. и 560 гр., или тежак од 5 килогр. и 120 гр. Коју ће врсту окова осуђени носити, суд одређује у пресуди.

На робију са оковом кривац ће се осудити увек онда, кад се осуђује на робију због разбојничтва, пљевине, хајдуковања, и сваког оног дела за које закон предвиђа смртну казну; ну, осим тога, суд може, према величини кривце и покривености кривцевој, осудити овога на робију са оковом и у случају осуда због хитнимичног убиства без предумишљаја (§. 156., први одељак), опасне крађе или заштаковања (§§. 250. б.—250. г.).

Мушка младолећна лица и женскиње не могу се окивати.

Према мушким лицима осуђенима на робију која издржавају казну без окова, оков се може употребити у казненом заводу само као дисциплинска казна, о којој ће дисциплинској казни Министар Правде прописати нарочита правила. Овака

дисциплинска казна не може се применити над политичким кривцима и малолетњима.

Осуђени на робију држаће се у (кући) робијашници и радиће тежке послове, и то, мушки у пољу и у робијашници, а женскиње само у робијашници.

Они ће се сви издржавати о државном трошку и имаће једнако одело, мушки мушко, а женскиње женско.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

===== Ако кривац осуђен на 20 година робије учини, пре него што ову издржи, нову кривцу, не може бити осуђен на више до на онолико, колико треба, те да с рестом неиздржане казне изађе 20 година робије. — О. о. 27. октобра, 1876. год., Бр. 3295.

Кад се осуђеноме казна рачуна од дана изречене пресуде и кад према §. 14. Казн. Зак. онај који је на робију осуђен, носи окове на какве га суд осуди, тешке или лаке, то се осуђени увек има оковати досуђеним оковом. За то није пужно никакво засебно решење на основу §. 168. Крив. Суд. Пост., јер није то случај решавања питања о окову приликом стављања под суд, него је од оних других побројаних случајева у истој законској одредби. Окивање је у овом случају последица пресуде, којом је оптужени осуђен, с тим да му се осуда рачуна од дана пресуде, према чему му суд не може учинити то благодетељање, да робију издржава без окова, јер се ово добија само путем највише милости. — О. о. с. 17. децембра, 1898. год., Бр. 9802.

Кад су у §. 14. Казн. Зак. предвиђене две врсте окова: лак и тежак оков, онда суд пошто оптуженога осуди на казну робије у окову, дужан је да у пресуди назначи још и на коју врсту окова осуђује оптуженога. — О. о. 12. децембра, 1903. год., Бр. 10111.

По трећем одељку §. 14. Казн. Зак. суд може, изузетно од побројаних случајева у овоме законском пропису, у којим се случајевима кривац има свагда осуђивати с оковом, ако је осуђен на казну робије, према величини кривце и покварености кривчевој, осудити овога на робију с оковом и у случају осуде због хотичног убиства без предумишљаја. — први одељак §. 156. Казн. Зак. — али не и за дело покушаја хотичног убиства с предумишљајем. — §. 155. у вези са §§. 41. и 44. Казн. Зак. — О. о. 3. фебруара, 1904. год., Бр. 967. — О. о. с. 21. фебруара, 1904. год., Бр. 1572.

Кад суд приступајући примени законских наређења на одлуку поротнога суда осуди оптуженога на робију у оковима, онда је дужан да у пресуди својој одреди, у смислу §. 14. Казн. Зак., и коју ће врсту окова осуђени носити. — О. о. 28. маја, 1909. год., Бр. 6393.

Види §. 18. Казн. Зак.

§. 15. Заточење не може се осудити дуже од двадесет година, ни краће од две године.

Заточеници држаће се у особеној кући, неће се нагонити на рад, нити ће се окивати; добиваће од државе рану, а ко хоће моћи

ће се ранити и о свом трошку, али не по својој вољи, но како буде наређено особеним законом; сиромаше ће држава и одевати.

Види §. 18. Казн. Зак.

§. 16. Осуђени на смрт може тестаментом наредити шта са његовим имањем да буде.

§. 17. Осуђени на робију или заточење могу такође тестаментом за своје имање наређивати; но друкчије не могу њим управљати ни располагати, нити с ким какав уговор правити док су на робији или у заточењу. Само кад суд нађе за нужно поставити робијашу или заточенику старатеља за његово имање, запитаће и њега, кога би он желео за старатеља.

===== Како §. 17. Крив. Зак. свако лице осуђено на робију или заточење равна са свим малолетном лицу, док је на издржању казне, то такво лице пошто издржи казну, постаје способно за управу својим имањем и за остале правне послове и од тога дана задобија законску могућност, да може у остављеном року тражити накнаду од лица која су његовом имању нанела штету. — О. о. 10. јуна, 1886. год., Бр. 1969.

§. 18. Ко се осуди на смрт или на робију или на заточење, губи по самом законнику чим му пресуда извршителна постане:

1., Право на сва државна, црквена, општинска или друга јавна или почасна звања, као и право на све оне народне службе и послове, за које се траже поштеност имена људи, као право бити скупштинар народни и бирати посланике за народну скупштину, давати глас у којим му драго јавним делима, бити изабрани судија, бити сведок, судити о чему као вештак, бити чии пуномоћник, тутор или старатељ;

2., Све чинове, титуле и достојанства, и право носити знаке одличја или почести;

3., Право на сваку пензију, благодејања и помоћи од државе и других јавних заведења.

Закон о лову од 16. јула, 1898. год.: Чл. 10. Допуштење за ловљење не могу добити: ... г) који су осуђени за преступе на губитак грађанске части, док ова казна траје...

===== Кад суд оптуженога осуди за опасну крађу из §. 223. Казн. Зак. на казну затвора, овда нема места осуди и на губитак грађанске части, јер та казна пије у §. 223. Казн. Зак. одређена. — О. о. с. 7. новембра, 1875. год., Бр. 5081.

Мишљење да се жена не може осудити на губитак грађанске части са тога разлога, што жена нема оних права из §. 18. Казн. Зак. која се услед ове казне губе, нетачно је, — кад законодавац ни у једној својој одредби, па ни у §. 18. Казн. Зак. не прави разлику између лица мушког и женског пола; те по томе и женскиње може бити осуђено на губитак грађанске части. Ово у толико пре, што и ако је женскиње лишено неких права, нарочито у области јавног права, о којима говори §. 18. Казн. Зак., опет зато њему припада већина права из тог законског прописа, која губи, кад се осуди на губитак грађанске части. — О. о. 7. маја, 1898. год., Бр. 4066. — О. о. с. 22. маја, 1898. год., Бр. 4576.

Кад је окривљени кажњен робњом онда је самим тим према наређењу §. 18. у вези са §. 34. Казн. Зак. изгубио поред грађанске части и сва она права побројана у §. 18. Казн. Зак. и зато суд не треба у пресуђење нарочито да упоси и губитак грађанске части. — О. о. 20. марта, 1908. год., Бр. 3909.

У §. 18. Казн. Зак., који према §. 5. Казн. Зак. важи и за стране поданике, не прави се разлика између криваца по поданству, пошто губитак грађанске части и није везан за поданство једног лица, нити би осуда оптуженога — страног поданика и па ту казну била неизвршљива, јер се не може одрећи, да и страни поданици уживају у Србији нека од права побројаних у §. 18. Казн. Зак., па их зато могу и изгубити. — О. о. 29. септембра, 1909. год., Бр. 10393.

Види §§. 13., 14. и 15. Казн. Зак.

§. 19. Кад ће и на који начин осуђени због злочинства моћи се повратити у она права, која по §. 18. изгуби, определиће се у Казнителном Поступку Судском.

Када је неко испунио услове из §. 349. Крив. Суд. Пост. он се може повратити у грађанска права, без обзира на §. 350. Крив. Суд. Пост., пошто се по смислу оних двају законских наређења за повраћај изгубљених грађанских права изискује само петогодишњи рок. — О. о. 6. фебруара, 1868. год., Бр. 382.

Види §§. 349.—355. Крив. Суд. Пост.

§. 20. Затвор не може бити дужи од пет година, ни краћи од тридесет дана, осим случаја гди закон то допушта.

Осуђени на ову казну радиће у затвору оне послове, које су пре тога радили, или који за кога најеходнији буде; но суд може пресудом од рада ослободити бољешћиве и оне, који би то по чему другом заслуживали. Чиновници пак и свештеници на затвор осуђени не могу се никако на рад нагонити. Сви ће се затвореници ранили о трошку државном, а ко хоће моћи ће се ранили о свом трошку, али не по својој вољи, но како буде наређено особеним законом; сиромаше ће држава и одевати.

Ако би ког на затвор осуђеног лица било такво занимање, које се по својој природи или према устројству ајсеничког заведења у самом заведењу неби могло радити, као што су те-

заслужни и неки од рукоделских послова, то ће се таково лице на ње његовом прејанењем занимању својствене послове моћи и изван заведења употребити, но само по потреби управитељственој или општенародној.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Закон о чиновницима грађанског реда од 15. фебруара, 1861. год.:
§. 65. Чиновник и на најкраће време на затвор осуђен, за време издржавања казни, не добија плату.

Правила о издржању затвора изван казненега завода од 17. августа, 1883. год., Бр. 2990.: Чл. 1. Сви без разлике осуђеници, како малолетни и пунолетни, тако и женска лица, којима при извршењу пресуде не остаје до истека осуде више од једнога месеца затвора, имају овај остатак затвора издржати или код окружног начелства или код средне канцеларије, где буде било места и где буде угодније. За то време, они који могу, храниће се о свом трошку; а само спромашнима издаваће допуну полицијска власт за храну дневно по десет пара динарских, па ће пакладу тога издатка захтевати од оне управе казненога завода, којој би се по правили то лице могло платити за издржавање казне затвора. — Чл. 2. Сва она лица (како малолетни и пунолетни мушкарци, тако и женскиње) која би ма за какве кривце осуђени била на затвор до шест месеци закључно, задржаће се такође при начелству или средној канцеларији да ту издрже казну, ако могу о своме трошку и ако има места за њих; иначе слаће се казненом заводу, и то она из округа: књажевачког, крајинског, крушевачког, алексиначког, црно-речког, пшког, пиротског, врањског и топличког у Ниш, а из осталих округа и вароши Београда у Пожаревац. Но у овом последњем случају, женскиње из свију округа Краљевине, слаће се само пожаревачком заводу и малолетници само београдском казненом заводу. — Чл. 3. Што се тиче оних лица, која су на веће казне осуђена за њих остају у важности дојакошња наређења. А за оне који би били због политичких преступа осуђени, па би молили да по тач. 1. и 2. ових Правила издрже затвор код полицијске власти, свагда ће се чинити предлог Министру Правде за одобрење. — Чл. 4. Ако би било потребе да се осуђена лица, која по чл. 1. и 2. ових Правила казну затвора код полицијске власти издржавају, употребе на какав рад, у томе ће се ове власти строго придржавати §. 20. Казн. Законика. — Чл. 5. Кад наступи случај да се малолетни осуђеници шаљу у казнене завод, онда их не треба платити без најужније спреме. И по томе, пре по што се заводу уште, власт ће позвати родитеље, стараоце или родбину њихову, да им спреме потребно одело, преобуку и спавање хаљине. Ако је који малолетник тако спротног стања, да му се ни с које стране те ствари не би могле набавити, онда ће власт ономе, који је на затвор осуђен, набавити о државном трошку најужније одело, преобуку и обућу, а ономе који је на робију осуђен, бар најпотребније одело и обућу на ње то исплатити из суме коју има на расположењу за потребе трошкове, а у сврху ипсу управе завода свагда јављаће за малолетнике на затвор осуђене, каквог су стања и да ли се у заводу могу о свом трошку одевати или не могу. — Чл. 6. За малолетнике о којима је реч у овим Правилима, сматрају се она лица која још не би навршила 21 годину...

Одлука Архијерејскога Сабора од априла, 1884. год., СБр. 2.: ... Наређује се, да свештеници осуђени у оним делима, која носе на себи карактер специјалних преступа у свештеничкој дужности, дакле, у оним случајима, где свештеник због преступа у својој свештеничкој дужности осуђен буде грађанским судом на затвор и где та осуда не повлачи за собом лишење свештеничког чина издржавају казну затвора у парочито одређеном манастиру. А што се тиче осталих дела, која носе на себи карактер општих преступа, које могу да учине свештеници као и остали грађани, и за које се по закону сви подједнако казне, да и свештена лица издржавају казну затвора у местима, где и остали преступници ове врсте казну издржавају.

Одлука Архијерејскога Сабора од јуна, 1890. год., СБр. 82.: ... Да се манастир Горњак сматра као место издржавања осуде осуђених свештеника, било духовном или грађанском власти, из епархије београдске и тимочке; манастир Св. Ромац, за свештенике епархије нишке; манастир Сретење за свештенике жичке епархије; а манастир Тропоша, за свештенике шабачке епархије...

Распис Министра Правде од 20. септембра, 1884. год., Бр. 3685.: ... Како при упућивању свештеника у манастире на издржавање затвора није прављена никаква разлика између дела, за која су свештеници осуђени на затвор, него су они сви без разлике слати у манастир, чим се само видело из пресуде грађанског суда, да су на затвор осуђени, а то се пред законом не да оправдати, то је Министар Правде по претходном сагласију са духовном влашћу решио: да свештеници осуђени за она дела, која носе на себи карактер специјалног преступа у свештеничкој дужности, дакле у оним случајима, где свештеник због преступа у својој свештеничкој дужности буде осуђен грађанским судом на затвор, и где та осуда не повлачи за собом лишење свештеничког чина, да тако осуђени свештеник издржава казну затвора у парочито одређеном манастиру. А што се тиче осталих дела која носе на себи карактер општих преступа, која могу да учине свештеници као и остали грађани, и за која се по закону сви подједнако казне, да свештена лица издржавају казну у местима, где и остали преступници ове врсте казне издржавају. — Да би надлежне власти боље разумеле значаје специјалних и општих преступа, Министар Правде даје им на знање да су специјални преступи сви они преступи, за које се свештеници по §§. 135., 136., 137., 138., 139., 140., 141., 142. и 144. Казн. Зак. осуђују на затвор без лишења свештеничког чина, и овако осуђени свештеници долазе на издржавање затвора у манастир. А општи су преступи сви остали преступи, за које се по осталим прописима истог закона осуђују свештеници, као и остали људи на затвор, и за ове преступе осуђени свештеници на затвор са лишењем или без лишења чина, долазе на издржавање затвора у казнене пожаревачки или нишки завод, како је где ближе и по распореду о томе по окрузима, како је то учињено чл. 2. Правила од 17. августа, 1883. год., Бр. 2990., за остала лица на затвор осуђена. Тако исто по себи се разуме да и они свештеници, који су због злочинства осуђени на робију или заточење, долазе на издржавање робије или заточења у београдски казнен или нишки казнен завод...

§. 21. Гди се затвор на дане и месеце одређује, узима се у један дан двадесет и четири сата, а у један месец тридесет дана.

§. 22. Кад се затвор променеује у робију или заточење, онда се за дванаест месеци затвора узима осам месеци робије или заточења.

§. 23. Почетак робије, заточења и затвора рачуна се од дана прве пресуде, ако је осуђени у притвору, а ако није, онда се рачуна од дана, кад се он по саопштеној му извршилој пресуди слободе или.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Растис Министра Правде од 29. маја, 1893. год., Бр. 4584.: ... Да се почетак робије, заточења или затвора, према осуђеницима који су помиловани од смртне казне... рачуна увек од дана прве пресуде ако су у притвору, иначе од дана када се лише слободе по саопштеној им извршној пресуди...

==== Кад се неко пусти кући на лечење, с тим да за време бављења код куће има бити под стражом, онда се, по смислу §. 23. Казн. Зак. такво лице не може осудити на казну с тим, да му се ова рачуна од дана када се слободе или, кад је такво лице за сво време док је под стражом лишено сваке слободе и кад се сматра као притвореник. — О. о. 2. октобра, 1902. год., Бр. 9209.

Кад је у §. 23. Казн. Зак. наређено од када ће се казна кривцу рачунати кад је у притвору, а од дана када се у слободи налази, онда суд увек мора у својој пресуди да назначи, од када ће се рачунати оптуженоме казна затвора, на коју је осуђен, у случају да не могаде једином трећином свога имања платити новчацу казну на коју је у првом реду осуђен. — О. о. 22. новембра, 1908. год., Бр. 5720.

Кад се обавињени за злочинство ослободи по §. 242. Крив. Суд. Пост. казне из недостатка доказа, услед чега, а према §§. 256. и 258. Крив. Суд. Пост., до завршне пресуде остаје у притвору, на се у том времену утврди његова кривична одговорност, онда му се казна, према §. 23. Казн. Зак., рачуна од дана прве пресуде, а не од дана ове друге осуде. — О. о. 2. јуна, 1905. год., Бр. 6093. — О. о. с. 12 августа, 1905. год., Бр. 6775.

§. 24. Суд може осудити кривца на заточење у месту робије, за дела која закон казни робијом, ако нађе за то оправдана разлога у олакшавним околностима.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Види §§. 14. и 15. Казн. Зак.

§. 25. Ко се осуди да се лиши звања, тај не може после добити државну службу најмање за годину дана, а највише за пет година, како му суд осуди. Ко се лиши звања, тај губи и сва права и одличја, која су са звањем окончана.

Закон о чиновницима грађанског реда од 15. фебруара, 1864. год.:

§. 53. Свака осуда, која се изрекче над чиновником, било због преступљења из

користољубља учиненог, било због преступљења, које се по прописима Казнителног Законика сматра као бешчастеће, повлачи губитак службе, и таквог ће чиновника дотични Министар разрешити од службе. — §. 61. Ако би под суд падши чиновник првостепеним судом осуђен био на лишење звања, то ће се такав одма од дужности разрешити и ван службе пресуду коначну очекивати; по месту његово до коначне пресуде неће се попуњавати.

Закон о црквеним властима од 27. априла, 1890. год.: Чл. 183. Свештено лице, осуђено на лишење свештеничког чина, сироводи се дотичном епархијском епископу, који му одузима чин прописаним начином. Ако не би хтело предстати на позив надлежне црквене власти, сировеће га епископу надлежна државну власт.

То што је пеко кажњен отпуштањем из службе као административном казном, — §. 40. Зак. о чиновн. грађ. реда — не искључује по закону туistu казну као судску казну за дела послуге, већ закон шта више садржи варочите прописе о томе, како ће суд судити оптуженоме за дела за која је одређена казна лишења звања, §§. 25. и 69. в. Крив. Зак. — О. о. 16. августа, 1899. год., Бр. 6380. — О. о. с. 20. августа, 1899. год., Бр. 6590.

Кад суд оптуженога осуди на казну лишења звања на свагда, онда је према §§. 240. и 264. Крив. Суд. Пост. дужан да претходно у пресуди констатије, да ли је оптужени у време изрицања пресуде био у звању, пошто од тога зависи правилна оцена питања, је ли оптужени према делу на закону казну осуђен. — О. о. 11. фебруара, 1909. год., Бр. 1698.

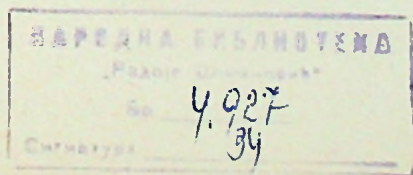
У §. 112. Казн. Зак. предвиђена је казна лишења звања на свагда за чиновника који изврши кривично дело из тога законског прописа. Ова је казна као једина забрањена и искључује примену друге казне, поименце казну затвора, предвиђену у другом одељку §. 132. Казн. Зак., за она лица која ипсу чиновници у смислу §. 112. Казн. Зак., а врше дужности сличне овима и имају сличан службени положај, коме оскудева обележје указности чиме је прави чиновник снабдевен. — О. о. 16. маја, 1906. год., Бр. 5322.

§. 26. Ако се онај, који се осуди да се лиши звања уједно осуди и на затвор, то ће се оно време, за које осуђени по §. 25. не може добити државну службу, рачунати од дана издржаног или помиловањем опроштеног затвора.

Закон о чиновницима грађанског реда од 15. фебруара, 1864. год.
§. 64. Чиновник који је осуђен на затвор дужи од шест месеци, без да је осуђен на лишење грађанске части, или на лишење звања, може се опет у службу примити.

§. 27. Новчана казна не може бити мања од 5 дин. изузимајући случај замене по §. 49. Полиц. Уредбе.

На новчану казну може се осудити кривац и уз друге овим законом одређене казне, где закон то допушта.



Новчана казна узимаће се у државну касу, осим случаја где је законом другачије наређено.

Најмања новчана казна, прописана од 5 динара, важи и за она дела, за која је овим Казненим Законом прописана новчана казна испод 5 динара.

Измене и допуне од 17. јануара, 1904. год.

§. 28. Кад је новчана казна толика, да је кривац не може исплатити трећином свог имања, то ће му она заменити се затвором, узимајући за један до два талпра један дан затвора; само кад је новчана казна већа од трпета талпра, онда се може једним даном затвора заменити до три талпра.

Закон о новчаној тарифи од 1. априла, 1866. год.: ... 9. Орлаш талпр целп вреди 12 порески гроша... (Зборник XX, стр. 43.).

Закон о српским народним новцима од 10. децембра, 1878. год.: ... Чл. XXI: Старе пореске и чаршијске вредности претвараће се у нову димарску вредност овако: 1 стари порески грош = 42.1 димарске паре... (Зборник 34., стр. 17.).

§. 29. Кад се кривац осуди на новчану казну уз робију или заточење, па му по §. 28. треба ову заменити, то му се она неће заменити затвором, него робијом или заточењем, променивши најпре новчану казну на затвор по §. 28., па онда затвор на робију или заточење по §. 22.

Види §§. 22. и 28. Казн. Зак.

§. 30. У оним случајима, у којима је дозвољено суду да бира оће ли кривца осудити на новчану казну или на затвор, суд ће осудити на новчану казну само у блажијим случајима.

===== Затвор је казна по својој природи тежа од новчане казне. — О. о. с. 25. фебруара, 1903. год., Бр. 1876.

Види Законик од 11. децембра, 1873. год. код §. 12. Казн. Зак.

§. 31. Новчана казна може се по смрти кривца из његовог посмртног имања наплатити само онда, ако му је пресуда пре него је он умро извршителном постала.

Види §. 28. Казн. Зак., — и §. 17. Крив. Суд. Пост.

§. 32. *(Укинут Законом од 11. децембра, 1873. год.).*

§. 33. (*Укинут Закон од 11. децембра, 1873. год.*).

§. 34. Ко се осуди да изгуби грађанску чест он губи сва она права, која су казана у §. 18. најмање, за годину дана, а најдуже за пет година, како коме суд осуди.

Речена права губи осуђени од оног дана, кад му пресуда извршителном постане, а речено му се време, за које он та права губи, почиње рачунати од дана, кад издржи или му се опрости казна, уз коју је осуђен на губитак грађанске чести.

Закон о орденима и медаљама од 23. јануара, 1883. год.: Чл. 19. ... Ко... буде осуђен на губитак грађанске части или ову губи по самом закону, губи на свагда право на ношење ордена, и орден му се заједно са декретом одузима. Исто тако и онима, који имају стране ордене, одузима се дозвола за ношење петих.

Закон о лову од 16. јула, 1898. год.: Чл. 10. Допуштење за ловљење не могу добити: ... г) који су осуђени за преступе на губитак грађанске части, док ова траје...

===== За сва дела из користољубља учинена, па и она која вуку робљу, по кривац са олакшавицих околности буде на затвор осуђен, поред казне досуђује се и губитак грађанске части. — О. о. с. 2. септембра, 1898. год., Бр. 6840.

Према §. 34. Казн. Зак. кривац осуђен на губитак грађанске части, губи ову откад му пресуда извршеном постане, — али му се време за које то право губи почиње рачунати од дана кад издржи или му се опрости казна, уз коју је кривац на губитак грађанске части осуђен, те с тога суд и не може пресудити да се казна губитка грађанске части има кривцу рачунати од дана извршености пресуде. — О. о. 2. августа, 1903. год., Бр. 5883.

Кад је оптужени раније већ био осуђен на робљу и кад по §. 18. Казн. Зак. осуђени на робљу самим тим губи грађанску част, то суд таквог оптуженог не може осуђивати и на губитак грађанске части пре него што извиди, да ли је оптужени грађанску част повратио. — О. о. 10. маја, 1908. год., Бр. 6074.

Пошто кривац, изузимајући малолетника, кад год се осуди на робљу, према §§. 18. и 34. Казн. Зак. самом том казном губи грађанску част, то суд, кад год малолетника осуди на робљу, треба у диспозитиву пресуде да назначи, да га не осуђује и на губитак грађанске части — §. 58. Казн. Зак. *in fine*, пошто је противно поступање у супротности са §. 39. Казн. Зак. — О. о. 10. августа, 1909. год., Бр. 8155.

Кад оптужени који је ранијом осудом за неко време изгубио грађанску част и пре протека овога времена дође под суд за друго дело, које такође повлачи губитак грађанске части онда се он има и на ову казну осудити. Јер то што он у времену осуде још грађанску част није повратио, не може бити разлог да му се та казна не париче, пошто ће он, пошто истекне рок тој казни, по првој осуди, грађанску част поново задобити; нити би таква осуда дошла у супротност с ранијом осудом. — О. о. 5. новембра, 1909. год., Бр. 12064.

§. 35. Власти могу се одузети (конфисцирати) само поједине ствари кривца, и то оне: које су казним или каквим делом произведене, или којима се кривац за учиниће каквог казнимог дела послужио, или их на то наменио, ако су ове ствари кривца или његовог саучесника. Ствари ће се ове или уништити, или на ползу земаљску, било продајом или иначе, обраћити, зашто која буде, о чему ће суд свагда у пресуди својој по самом казнимом делу изреченој решавати.

Ако садржај каквог печатаног или непечатаног писменог састава, слика или других изображења казнимост дела сачињава, то ће суд у пресуди, коју по самом казнимом делу изриче, у исто време и уништење свију налазећих се екземплара и за то опредељених форми или плоча изрећи.

Но ако не би цео састав, слика или изображење противузаконитости садржавало, но само поједина места или часћи истог, то ће се само ова противузаконна места или оне часћи форми или плоча уништити, на којима се то находи.

Означене ствари одузеће се и онда, кад би кривац пре умро но што је пресуда изречена.

Измене и допуне од 17. јуна 1861. год.

==== Кад суд питање о кривичној одговорности оптуженога расправља решењем, онда он у истом не може изрећи и уништење писмених исправе, пошто се суд тиме упушта у суђење о важности исте исправе, зашта је, по другом одељку §. 35. Казн. Зак., прописана форма пресуде. — О. о. 27. јануара, 1907. год., Бр. 598.

Према §. 35. Казн. Зак. оруђе са којим се кривац послужио при извршењу дела има се продати у корист државне касе, те се према томе не може употребити на извршење досуда по пресуди. — О. о. 14. августа, 1908. год., Бр. 8803.

Кад је у §. 35. Казн. Зак. наређено, да се ствари којима је кривац кањиво дело учинио, а његова су својина, имају употребити на ползу земаљску, онда суд не може пресудити да се такве ствари продају у корист извршења пресуде. — О. о. 4. јануара, 1910. год., Бр. 7.

§. 36. Ко се осуди да не може извесну радњу радити, тај неће смети никад или за неко време, како коме суд осуди, сам за себе и на своје име (самостално) оно занимање упражњавати и у опште ону радњу радити, у којој је радећи учинио противузаконно дело, за које се осуђује.

Коме се не забрани радња за свагда, него за неко време, томе се не може забранити дуже од пет година.

Види §. 152. Стец. Пост.

§. 37. Ко се осуди да се протера тај неће смети долазити ни живити у она места или крајеве, за које му се у пресуди каже донде, докле му је одоуђено.

Нико се не може осудити да се протера на дуже од две године. Само се странац може протерати и из Србије, и за свагда.

Види §§. 5. и 285. Казп. Зак.

§. 37 а. Надзор полицајни не може трајати дуже од пет и краће од једне године, како коме суд досуди. Он се састоји у следећем:

а., који је на тју казну осуђен, за одређено у пресуди време не сме се удалити никуда изван апар села, или вароши, у којој живи, без знања и одобрења надлежне полицајне власти. Само у случајима преке потребе, која одлагања не трпи, може му надлежни кмет на своју одговорност дозволити, да може у обласне општинне општин, и то само онда, кад у месту нема полицајне власти.

б., он мора бити ноћу од извесног до извесног времена, које му полицајна власт одреди, у свом општинству, или мора онде на преноћиште долазити, где му она одреди.

в., њему се може у свако време, по наредби месног кмета или полицајне власти, препресати кућа и његова припезања.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 14. децембра, 1893. год., Бр. 11863.: ... Да се не би... код осуђеника, који су поред главне казне осуђени и на падржање полицског надзора... осуђивало падржање казне полицског надзора, препоручујем... да се у напредак увек спроводи месној полицској власти у чијем кругу постоји казни завод, сваки осуђеник, који треба да падржи и полицски надзор... а ова ће власт... спроводити ове осуђенике даље до места њиховог сталног борављења, у коме ће се подвргавати полицском надзору.

§. 37. б. Полицајни надзор осуђиваће се сваки пут кад се ко осуђује због крађе, разбојничества, хајдуковања, прикривања или јатаковања и палевине хопичне.

Странице место полицајног надзора власти полицајна може протерати. Где се полицајни надзор поред губитка грађанске чести осуђује, тју ће се и за једно и за друго једнако време одредити.

Измене и допуне од 20. марта, 1863. год., — 17. јуна, 1868. год., — и 19. марта, 1891. год.

===== Полицијски надзор не може се досудити кад је оптужени пуштен из недостатка доказа. — О. о. 11. јуна, 1869. год., Бр. 2183.

Кад државни суд оптуженога осуђује за дело разбојништва, онда је, према наређењу §. 37. б. у вези с §. 39. Казн. Зак. дужан да оптуженога поред казне робље осуди и на споредну казну полицијског надзора. — О. о. 11. јуна, 1909. год., Бр. 7119.

§. 37. *В. Одређено време полицајног надзора почиње текћи од времена издржане или опрошћене казне.*

Измене и допуне од 20. марта, 1863. год.

§. 38. Све четири предидуће казне:

да кривац изгуби грађанску част (§. 34.)

да му се одузму неки предмети (§. 35.)

да не може извесну радњу радити (§. 36.); и на послетку

да се кривац протера (§. 37.)

не могу се никад саме за себе ни појединце ни једна с другом кривцу одсудити, него тек уз друге овим законом одређене казне, па и то само у оним случајима, гди закон изреком то каже.

===== По §. 38. Казн. Зак. казна да кривац изгуби грађанску част не може се никад сама за себе кривцу досудити, него тек уз друге казне одређене Казн. Законом, и то само у оним случајима где закон изреком то каже. — О. о. 12. маја, 1904. год., Бр. 5027.

По §. 38. Казн. Зак. услов за примену казне губитка грађанске части је тај, да се у сваком посебном случају, код сваког кривичног дела које за собом повлачи ту узгредну казну, мора изречно та казна предвидети. — О. о. 25. јануара, 1907. год., Бр. 484.

§. 38. а. *Што је у последњој тачки §. 38. казано важи и за полицајни надзор.*

Измене и допуне од 20. марта, 1863. год.

§. 39. Никаквога кривца није слободно осудити на друго што, осим оних казни, које су овим законом прописане (§. 12.). Исто тако има се свака казна тачно по закону према величини кривице одредити, а никад строжије ни блажије, нити је слободно једну казну другом замењивати, осим случаја гди закон то изреком допушта па и онда не друкчије него како закон каже.

===== У томе што Апелациони Суд нађе да је кривица једног оптуженог мања, него што је то био узео први суд, па ипак му досуди строжију казну, нема повреде §. 39. Казн. Зак. — О. о. с. 23. јануара, 1871. год. Бр. 264.

§. 40. Кад је у закону за какво дело опредељена само најмања и највећа мера казне, на коју ће суд кривца осудити, суд ће у простору између једне и друге мере осудити кривца на онолико, колико нађе да он према величини кривице заслужује

Кад је за какво у закону дело казана, само највећа мера оне казне, на коју ће се кривац осудити, суд ће у простору између те највеће мере и оне, од које нема мање по закону у том роду казни, кривца осудити на онолико, колико нађе да он према величини кривице заслужује.

А кад је у закону за какво дело одређена само најмања мера казни, на коју се кривац осудити има, суд ће од те најмање мере, па на више до оне, која је по закону највећа за исто дело, осудити кривца на онолико, колико нађе да он, према величини кривице, заслужује.

===== У случајевима где је законодавац означио највећу и најмању меру казне, суд се има кретати у границама минимума и максимума, а не може слћи попод минимума па ма и олакшавних околности имао оптужени. — О. о. 21. октобра, 1888. год., Бр. 3781.

Законска последица реалнога стицаја је, да се оптуженоме казна не може спуштати попод минимума, без обзира на евентуалне олакшавне околности. — О. о. 8. децембра, 1907. год., Бр. 13300.

Види §§. 60., 61. и 62. Казн. Зак.

ГЛАВА ДРУГА

О покушају.

§. 41. Покушај злочинства и преступљења узима се онда, кад ко учини дело, којим је извршење самог злочинства или преступљења започето, па се злочинство или преступљење не изврши због другог чега, што није стајало од воље онога, који га је започео вршити.

===== Потезање пушке на неког само у себи не саставља покушај убиства, јер се не може узети за почетак вршења неког дела из кога би изишло убиство, да је свршено, почем пушка треба да се набаци те да се њоме неко убије. — О. о. 10. јануара, 1877. год., Бр. 57.

За појам покушаја убиства према §. 41. Казн. Зак. није потребан траг на телу понадног од започетог фактичког извршења, већ је довољно ако је средство извршења остало у покушају узроцима који нису зависили од воље оптуженога. Намера за убиство оптуженога не изводи се само из онога што је оптужени напред радио или шта је говорио, него и из саме радње његове при чињењу дела. — О. о. с. 16. новембра, 1888. год., Бр. 4066.

По §. 41. Казн. Зак. покушај злочинства или преступљења само онда постојати може, када је учинилац извесно злочинство или преступљење хтео да

изврши, па га случајно због неког страног узрока не изврши потпуно. Оно што код покушаја за свршено дело недостаје учинилац је морао хтети. И за то нехатног покушаја не може бити, као што не може бити ни покушаја код нехатног дела. Па кад се ислеђењем не може несумњиво да констатује намера учиниочева, то се онда има узети да је дело извршено са неодређеном намером (*dolo indeterminato*) и према томе може бити кривично одговоран само за оно дело које је последица његове радње. — О. о. 6. октобра, 1899. год., Бр. 7977.

По §. 41. Казн. Зак. покушај злочинства или преступљења може само онде постојати, где је учинилац извесно кажњиво дело хтео да изврши, па га случајно због неког страног узрока не изврши потпуно. Оно што код покушаја недостаје за свршено дело, учинилац је морао хтети, и за то не може бити нехатног покушаја ни покушаја код нехатног дела. Па кад истрагом није утврђена несумњива оптуженикове намера за убиство, због које се намере покушај и казни, то се има узети, да је оптужени делао у неодређеној намери и према томе он може бити одговоран само за дело, које је последица његове радње. — О. о. 15. октобра, 1899. год., Бр. 8295. — О. о. с. 20. октобра, 1899. год., Бр. 8491.

§. 42. Покушај злочинства казниће се свагда, а покушај преступљења само у оним случајима, у којима закон изреком то каже.

Но ако је покушај преступља учињен путем печатње, онда се, казни у свима случајима.

Измене и допуне од 24. октобра, 1870. год.

Види §§. 94., 97., 98., 116., 145. и 146. Казн. Зак., — п чл. 58. Зак. о штампи.

§. 43. За дела којима се ко само спрема да учини злочинство или преступљење, а још га не започне, неће се казнити, осим кад закон и за сама та дела казну одређује.

Види §. 90. Казн. Зак.

§. 44. Кад се одређује величина казни за покушано злочинство, суд ће гледати колико далеко одстоји дело, којим је злочинство започето од свршетка његова, па према томе може сићи до четвртине оне казне, коју би кривац по закону заслужио, да је злочинство сасвим извршено.

Али ако се по оваком суђењу у каквом случају нађе, да би најнижа по закону мера робије или заточења за кривца престрога била, суд ће место робије или заточења на затвор осудити, али онда затвор не може трајати мање од девет месеци.

За које злочинство закон доноси смрт кад се изврши, за оно ће се свагда, кад остане само покушано, кривац казнити робијом или заточењем од десет до двадесет година.

§. 45. Покушење преступљења казни ће се затвором највише до четири месеца.

ГЛАВА ТРЕЋА

О саучасницима.

§. 46. Саучасник је у злочинству или преступлењу:

1., ко поклоном, обећањем, претњом, злоупотребењем власти или важности своје, преваром или другим чим подбоде, наговори или наведе кога, те злочинство или преступлење учини;

2., ко научи кривца како ће злочинство или преступлење учинити, ко кривцу набави оружје, оруђе, или друго што, што је за извршење злог дела служило, знајући да ће се на то употребити, и који је кривца знајући потпомагао у ономе, чим је зло дело приправљено, олакшано или извршено.

===== Адвокат, направивши концепат другом адвокату или плаче писменом човеку за жалбу, у којој има увреде, али не потписавши писмено, није саучесник. — О. о. 10. септембра, 1869. год., Бр. 2879.

Извршење дела и саучешће у истоме, није једна иста ствар, јер докле главни кривац ради на самоме делу, докле саучесник према одредбама §§. 46., 49. и 50. Казн. Зак. поклоном, претњом, обећањем, злоупотребом власти или важности своје, преваром или другим чим подбада, наговара или наводи кога да дело учини; или учи кривца како ће дело извршити, набавља му оруђе или друга средства за извршење, или знајући потпомаже кривца у ономе чиме је зло дело приправљено, олакшано или извршено, или најзад, саучесник, пошто је извршено дело, даје кривцу на руку, да га не постигне казна или да му обезбеди корист до које је делом дошао, а за то би се договорио или и не договорио пре, по што је дело извршено. — О. о. 30. априла, 1903. год., Бр. 4214.

И по науци и по одредбама нашег Казн. Законика, радња, која чини појам кажњивог дела, ма да је обично позитивна, може бити и негативна, може, дакле, кажњивог дела бити и у нерадњи, у пропуштању онога што смо чинити дужни. Ово је тако јасно, да није потребно наводима и примерима то и потврђивати. Већ према овоме природно је, да и саучешће у злочину или преступу не мора увек бити у активном помагању главном кривцу. Да ли по науци и по одредбама нашег Казн. Законика није саучешће само у активном помагању главног кривца, види се из следећег. Др. Франц Лист у своме уџбенику Казненог Права вели: „не подлежи никаквој сумњи, да се помагање (у извршењу кажњивог дела) може извршити и печивењем, ако постоји законска дужност чињења“. Изајављују врте указивања помоћи од стране саучесника Др. Хуго Мајер у своме уџбенику Казненог Права (Стр. 251. и 252.) вели, да може бити „помоћ позитивна и негативна, према томе, да ли се указује позитивним делатњем или пропуштањем да се нешто уради“, у коме случају, вели, важе оне претпоставке, које и за деликте из нерадње. Цео §. 46. нашег Казн. Зак. само је превод §. 34. пруског Казн. Зак. од 14. априла, 1851. год., па и тач. 2. §. 46. Казн. Зак. истоветна је са пруском тач. 2. §. 34. Познати и многоупотребљавани коментатор тог пруског Законика Ф. К. Оппенхоф, коментаришући ту законску одредбу (Стр. 81.) вели: „У опште кривичној праву одговорност

порађа само радња, а не перадња, али се и од тога чини изузетак кад, ко по неком нарочитом правном основу, на пр. по основу закона, уговора и т. д. има права на наше делање“, и онда Опенхоф упућује читаоца на стр. 92., овога дела где, тумачећи реч „радња“, која је у пруском тексту тач 2. §. 34. употребљена, вели да се из те речи „не може извести као да указивање помоћи треба да буде само у позитивном чинињу, већ се она шта више може указивати и намерним пропуштањем, да се учини нешто, што нам је по закону или уговору у дужности учинити“. Према свему овоме, несумњиво је, да помоћ коју саучесник чини главном кривцу, не мора бити искључиво у активном делању саучесниковом ни по нашем закону, и да саучесник и тада остаје саучесник, ако пропусти учинити нешто, што је дужан био учинити и тиме намерно, знајући, потпомогне кривца, или му олакша извршење како наш закон каже. — О. о. с. 7. маја, 1904. год., Бр. 4866.

Кад су се оптужени у кући жепе и у њеном присуству договарали, како ће да убију њеног мужа, па су за тај циљ узели и њену сипиру, којом је дело извршено, и она против тога није ништа предузимала, већ је на против својом пасивношћу олакшала оптуженима извршење дела, онда такав њен поступак испуњава све захтеве саучесника из тач. 2. §. 46. Казн. Зак. — О. о. с. 14. марта, 1906. год., Бр. 2195.

Види §§. 47.—52. Казн. Зак.

§. 47. Саучесник у злочинству или преступењу *извршеном као и у казни мом покушају*, да се казни исто онако, као што би се казнио да га је сам учинио.

Али кад закон доноси смрт за злочинство, а докаже се да дела саучесникова изложена у §. 46. под 2., нису била таква, да се без њих не би злочинство учинило, онда ће се саучесник место смрти казнити робијом; а ако буде још и олакшавајућих околности, затвором од две до десет година.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== У кривцима које се појављују као последица делања удружених лица суштина одговорности лежи у доказаној радњи свакога појединца, и по томе, осем оних лица која су на пр. на повређеног дигла руку или му нанела повреду може бити и интелектуалних помагача, чија одговорност, имајући основа у саучеснишву по тач. 1. и 2. §. 46. Казн. Зак. повлачи истоветну казну, која важи и за непосредне извршиоце дела, — §. 47. Казн. Зак. Па и у делима из §§. 162. и 162. Казн. Зак. осем оних лица која су у извршењу дела непосредно учествовала може бити и других саучесника и њихова се кривица може доказивати основима подозрења. — О. о. 17. октобра, 1898. год., Бр. 8260. — О. о. с. 10. новембра, 1898. год., Бр. 9048.

Договор саучесника у кажњивом делу, мора бити пропраћен у пресуди нарочитом судском оценом, јер с погледом на §. 182. а. Казн. Зак., ако би суд нашао, да је ислеђењем доказан претходни договор оптужених, ово би могло бити од утицаја на величину њихове кривичне одговорности. — О. о. 18. фебруара, 1900. год., Бр. 1350. — О. о. с. 10. јуна, 1900. год., Бр. 2123.

Види §§. 42., 46. и 47. а. — 52. Казн. Зак.

§. 47. а. Ко беседом на јавним местима или при јавним скуповима, или писменим сачинењима или ликовима, или другим образима, или знацима, који се продају, раздају, или јавно излажу и прикривају, на какво злочинство или преступљење позива, дражи, наговара или навести покуша, ако никаквог следства било није, да се казни затвором до годину дана, или новчано до 80 талаира у колико не би при појединим злочинствима друшчије нареджено било.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 46., 47. и 48.—52. Казн. Зак., — и чл. 58. Зак. о штамп.

§. 48. Саучесник се неће казнити :

1. кад власти за злочинство или преступљење, које се хоће да учини, за времена јави тако, да би она могла сачувати да се не учини.
2. кад сам учини те се злочинство или преступљење не изврши.

Види §§. 46., 47., 47. а. и 49.—52. Казн. Зак.

§. 49. Ко би кривцу, пошто учини злочинство или преступљење, на руку учинио да га не постигне казна коју му закон доноси, или да му обезбеди користи, до које је злочинством или преступљењем дошао, а договорио би се за то с њиме пре него што је оно зло дело учинио, да се казни по §. 47.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 46.—48. и 50.—52. Казн. Зак.

§. 50. Ко би кривцу, пошто учини злочинство или преступљење, помогао, да га не стигне казна, коју му закон за то дело доноси, или да му сачува користи, до које је оним злим делом дошао а не би се с њиме договорио за то пре, него би и за само злочинство или преступљење дознао тек кад је учињено, да се казни у новцу до двеста талаира, или затвором највише до годину дана.

Али ко би овако помогао кривцу само да га сачува од казне, неће се никако казнити : ако је кривцу род по крви у правој усходећој или несходећој линији, до ког било колена, а у споредној линији, до четвртог колена (узимајући и четврто колено), или ако је прикривао муж своју жену, или жена свога мужа, или ако је муж прикривао рођаке своје жене, или жена свога мужа рођаке по крви у првој усходећој или несходећој линији до ког било колена, а у споредној линији до другог колена (узимајући и то колено), или ако је прикривач кривцу крштени кум или кривац њему, или ако је кривцу поочим или помајка, поспинак или поћерка.

===== На кћер, која помогне оцу да уклоне мртво тело човека, кога је отац убио, има места примени §. 50. Казн. Зак. — О. о. 19. октобра, 1876. год., Бр. 3285.

Утаја коју учини старалац према масп пупилној, а који је сродник пупилу у оном степену како је то предвиђено у §. 50. Казн. Зак., казни се по §. 235. а не по другом одељку §. 232. Казн. Зак. — О. о. 22. септембра, 1898. год., Бр. 7433. — О. о. с. 26. септембра, 1898. год., Бр. 7591.

Реч колено у §. 50. Казн. Зак. употребљена је у место речи степен, у оваквом дакле истом смислу као и у §. 56. Грађ. Зак., што се види из тога, што и §. 50. Казн. Зак. говори о липијама сродства, па у тим липијама одређује сродство по коленима, те тако реч колено не може пошта друго значити него степен. — О. о. 5. априла, 1902. год., Бр. 1479.

Муж и жена не састављају међу собом различити степен сродства, већ се по капономском праву сматрају за једно тело, што показују и одредбе Грађ. Законика, јер се ни у њима не предвиђа која врста сродства постоји између мужа и жене. — О. о. 26. новембра, 1907. год., Бр. 10621.

Сроднички однос између сиповца и стрица предвиђен је у §. 50. Казн. Зак., те се овај законски пропис има применити у дотичним случајевима. — О. о. 22. новембра, 1907. год., Бр. 12476.

У другоме одељку §. 50. Казн. Зак. не прави се разлика у томе да ли је приватни тужилац оптуженога кретио или од овога крштен оно или је приватни тужилац крштавао децу оптуженога или обратно. Закон једноме од ових кумстава не даје већу важност него другоме, као што се то види и из §§. 43., 92., 115. и тач. 4 §. 204. Крпв. Суд. Пост., већ их све сматра за једнаке. — О. о. 8. децембра, 1908. год., Бр. 13620.

У §. 50. Казн. Зак. предвиђена је казна за оно лице, које укаже помоћ каквом кривцу, без пакве своје намере за личној коришћу; где има ове, ту стоји дело из §. 250. а. Казн. Зак. — О. о. 14. фебруара, 1909. год., Бр. 1902.

Види §§. 46.—49., 51. и 52. Казн. Зак.

§. 51. Ко дозна да се ради противу живота владоцу српском, или противу чланова Краљевског Дома или о издајству земље, па то не јави надлежној власти а међутим се ово дело учини или буде само покушано, да се казни робијом од пет до десет година. Тако исто ко дозна да се ради о глави другоме коме, или о каквом разбојничком делу, или о прављењу лажних новца, или о коме му драго другом злочинству у коме би могао ко живот изгубити, па то не јави надлежној власти, или ономе, кога то зло снаћи може, а злочинство се учини или буде само покушано, да се казни робијом до пет година.

У чланку другом §. 50. од казне за прикривање ослобођена лица, неће се ни овде казнити.

Измене и допуне од 6. октобра, 1899. год.

===== И по науци и по одредбама нашег Казненог Законика, радиња, која чини појам кажњивог дела, ма да је обично позитивна може бити и не-

гативна, може кажњивага дела бити, дакле и у нерадњи и пропуштању онога што смо чинили дужни. Из овога излази да помоћ коју саучесник чини главном кривцу не мора бити искључиво у активном делању саучесникову, и да саучесник и тада остаје саучесник ако пропусти учинити нешто, што је дужан био учинити, и тиме намерно, знајући, потпомогне кривца, или му олакша извршење, како наш закон каже. — О. о. с. 7 маја, 1904. год., Бр. 4866.

У §. 37. б. Казн. Зак. побројана су изречно сва дела за која се уз главну казну оптуженоме има досудити и полицијски надзор. Па кад у броју тих дела нема и дела из §. 51. Казн. Зак., онда суд, с обзиром на §. 38. а., у вези са последњим ставом §. 38. Казн. Зак., не може за ово дело ни досуђивати и полицијски надзор. — О. о. 14. марта, 1908. год., Бр. 3256.

§. 52. На оно, што једнога кривца или саучесника већма окривљује или правда, неће се гледати при осуђивању других у истом делу криваца или саучесника, код којих то не постоји.

===== Само при једнаким личним односима учиниоца и саучесника ка предмету на коме је или ка лицу према коме је какво кривично дело извршено, узима се да је и за саучесника онакво исто дело, какво се и за учиниоца, главног кривца, појављује; другим речима, оба ова кривца казне се по једном истом законском пропису. При неједнаким личним односима учиниоца и саучесника према предмету и лицу, лични односи учиниоца, главног кривца, стварају дело само за учиниоца, а лични односи саучесника стварају дело само за саучесника. Мишљење да лични односи појединих криваца или саучесника према предмету и лицу не могу стварати исто дело према осталим кривцима или саучесницима, који са њима не стоје у истим односима према предмету и лицу, има основица у наредбењу §. 52. Казн. Зак. — О. о. с. 16. новембра, 1888. год., Бр. 4075.

Види §§. 46.—51. Казн. Зак.

ГЛАВА ЧЕТВРТА

О извињујућим и казну умањујућим околностима.

§. 53. Ни злочинства ни преступљења нема онде, ако је који је какво дело учинио, у време, кад га је учинио, био ми је иначе слободна воља код њега искључена била.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Закон о изменама и допунама у Закону о преуређењу санитарске струке (од 30. марта, 1881. год.) од 17. јануара, 1903. год.: Чл. 26. б... Кад се приликом кривичних претреса у првостепеном суду појави ма с које стране сумња у урачуњљивост кривца или се на кривцу примете знаци какве душевне болести, првостепени суд ће призвати лекара ради прегледа и лекар је дужан лати о томе мишљење, па ако је и најмања сумња у кривчеву урачуњљивост казниени законик

упутно га у окружиу болнице на посматрање. Управа болнице ако нађе да је потребно више стручно посматрање, може тражити од Министра Унутрашњих Дела, да се исти болесник упуту у болницу за душевне болести на посматрање п оцелу. Управа болнице за душевне болести поступаће са оваким болесником у свему као и са осталим болесницима, приликом посматрања и у најкраћем року известити суд о душевном стању кривчевог. Суд ће ставити болници на расположење сва потребна акта дотичне кривце, по суд у сумњивим случајевима може сам решити, да се окривљени упуту на посматрање у болницу за душевне болести... (Зборник 60., стр. 16.).

===== Ђутпа не искључује слободну вољу и не ослобођава, по смислу §. 53. Казн. Зак., кривичне одговорности. — О. о. 16. новембра, 1899. год., Бр. 9282. — О. о. с. 22. новембра, 1899. год., Бр. 9515.

Кривична намера, по усвојеним начелима у кривичноме праву, састоји се у правилном схватању забрањене противзаконе радње, која се намерава да изврши. Према томе воља, примењена на радњу или нерадњу, која представља материјални елемент кривце, јесте битни услов кажњивости. — О. о. с. 18. марта, 1900. год., Бр. 2605.

То што је оптужени учинио дело у стању неурачунљивости, може, по §. 53. Казн. Зак., кривца само извипити казне, но без утицаја је на постојање дела. Да је то тако, види се из тога, што је §. 53. Казн. Зак., који предвиђа случај неурачунљивости, стављен у IV главу Казн. Законика, која говори о извињавајућим околностима код кривичних дела, дакле код дела, која као кривична већ постоје. — О. о. 12. априла, 1903. год., Бр. 1382.

Само тај факат што је оптужени у времену извршења дела био пијан, не може дати суду повода да узме да је оптужени био неурачунљив, јер би таква оцена суда била засновапа на претпоставци. — О. о. 10. јануара, 1909. год., Бр. 14383.

§. 54. *Ни онај неће бити крив нијим ће се казнити, који што учини у праведној нујсној одбрани.*

Праведна нујсна одбрана само ће се онда узети, ако се по лицу, времену, месту, начину нападања или по другим ојстелствима са основом узети може, да се учинио саму нујсном одбраном послужио да противзаконно нападање на свој или другога живој, слободу и имање одбије, — или да је он само из прејаси, страха или плашње границе нујсне одбране прекорачио, и више учинио него што је за одбрану нујсно било.

Овако прекорачење граница може се по квалитету ојстелства и као казнимо дело из нехата учинено казнити. а то
§§. 158. и 180. ијом до

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Нујсна одбрана је околност која по §. 54. Казн. Зак. ослобађа кривца сваке казне, и по томе суд, пре него што таквог оптуженог под суд стави, ваља да о тој околности размисли, и ако нађе да је утврђена, да по тач. 6. §. 29. Крив. Суд. Пост. започето ислеђење прекине. — О. о. 9. маја, 1866. год., Бр. 1152.

Кад неко затече другог са својом женом на делу блуда па га убије, онда је дело учињено у праведној одбрани и има места примени §. 54. Казн. Зак. — О. о. 18. октобра, 1876. год., Бр. 3281.

У трећем одељку §. 54. Казн. Зак. говори се о томе како ће се казнити она дела, која су учињена у пужној одбрани, али са прекорачењем границе одбране, која је при томе имала бити употребљена, вели се, да се таква дела могу „и као казним дела из нехата казнити по §§. 158. и 180. Казн. Зак.“ Као што се види из ових реч, казним дела учињена у прекорачењу границе нужне одбране, само су упоређена опшм делима, која се из похата догоде, те је с тога и казна прописана по закону, који о тим нехатним делима говори, — а никак о туд да не следује захтев, да нападнути прекорачивши у одбрани границе није имао намере да изврши дело. Код прекорачења границе пужне одбране за дела, која би по себи кажњена била најстрожијом казном, ова се јако ублажује не зато што се претпоставља нехотичност оптуженикова, већ с тога, што закон води рачуна о приликама, које су оптуженога у то стање довеле, да је морао бранити се и неко зло нападачу прихватити. Закон дакле претпоставља у таквом случају право на страни оптуженога, јер ту долази у судар право његово са неправом нападачевим, па зато и има призрења наспрам нападнутог. О хотичности или нехотичности нападнутог тада се не води рачуна, јер све што овај чини сматра се да чини хтејући и заштићен правом својим. И по томе не само да оптужени није смео помишљати при одбрани на оно што ће из одбране паћи, већ на против, само с тим што је неправедно нападнут, закон правда његов вољни поступак, његову иначе по себи казним радњу. Ово оправдање код прекорачења границе пужне одбране није потпуно, као код нужне одбране без прекорачења границе само зато, што се према приликама у којима је оптужени био, узима, да је бранити се, више зла учинио, но што је требало да противника савлада, а не што би се имало призрења на нехатност оптуженога. Намера нападнутога да учини буди какво зло противнику не сме се претпостављати пре, него што је нападнути у нужду доведен, јер онда не би имало смисла говорити о оправданој одбрани; али кад је већ једном од нападача неправедно до такве неприлике доведен, да за своје одржање мора одбрану употребити, онда сама природа положаја нападнутога, налаже му намерну употребу свих средстава да нападача одбје. Радња његова тада и ако је намерно зло створено, опет је оправдана и то код нужне одбране потпуно а код сувишне одбране у онолико у колико је мање граница исте прекорачена. Отуда следује да примена трећег одељка §. 54. Казн. Зак. није условљена нехатом кривчевим. Закон тим прописом само овлашћује суд, да и за хотична дела, била она убиства, повреде или томо подобна, учињена под тамо наведеним условима, може кривца казнити опом казном, коју би употребио, да их је овај хтејући учинио. — О. о. с. 12. фебруара, 1880. год., Бр. 545.

Да се може узети да постоји праведна пужна одбрана по §. 54. Казн. Зак., пужно је, да је доказано да је оптужени био нападнут од тужпоца, па да је свој живот и слободу само бранио од нападања; што се не може ни у ком случају предпостављати. — О. о. 14. фебруара, 1880. год., Бр. 580.

Кад је утврђена праведна пужна одбрана, онда суд, још при решавању питања о стављању под суд оптуженога треба да оцени: да ли се радиња оптуженога може подвести у границе праведно пужне одбране под околностима под

kojim je delo učinjeno, a ne ovo pitanje na pretragu da raspravlja. — O. o. 6. juna, 1897. god., Br. 4190. — O. o. s. 8. avgusta, 1897. god., Br. 4678.

Da bi se moglo uzeti da ima pravedno nužne odbrane, prema §. 54. Kazn. Zak., ne traži se da je kakvo pravo optuženoga bilo zapeta ugroženo, već je za primenu pravedne nužne odbrane karakteristično to, da je bilo protivzakonoga napada na imanje optuženoga. A takav napad postoji čim je konstatovano, da je tužilac prešao preko imanja optuženoga i ako na to nije imao prava (i ako tuda put nije bio) te je ovo i dalo povoda svalji. Ovakvim svojim postupkom tužilac ne samo što je uznemirio optuženoga u upotrebi imanja, već je ovaj njegov postupak protivzakon i po tome, što se službenost puta može čestim upotrebljavanjem, prema §§. 335., 340. i 341. Građ. Zak., steti zastarelošću. — O. o. 7. marta, 1900. god., Br. 2111. — O. o. s. 29. marta, 1900. god., Br. 2852.

Po §. 54. Kazn. Zak. „ni opaj neće biti kriv koji što učinio u pravednoj nužnoj odbrani“. Iz toga se teksta vidi, da zakonodavac predviđa pravednu nužnu odbranu samo kod protivzakonih delata, dakle kad je neko optužen učinio kakvo protivzakonno delo, da bi protivzakono napadao na svoj ili drugoga život, slobodu i imanje odbrani; a ne i kod nepravilnih delata, koja se vrše iz neznanja, gde je krivac učinio kakvo delo ne optužen. — O. o. 20. novembra, 1903. god., Br. 5512.

Vidi §. 54. a. Kazn. Zak.

§. 54. a. *Ako kaznivosti dela zavisi ili od osobitih svojstava onog lica koje je delo učinilo ili od osobitih svojstava onog strana koga je delo učinjeno, ili od osobitih okolnosti pod kojima je delo učinjeno: to se onda takovo delo ne može onome u krivicu uračunati, kome ta svojstva ili okolnosti nisu poznata bila u vreme kad je delo izvršeno.*

Ako bi se po tim osobitim, učinitelju nepoznatim bivšim одношењима или околностима казнивости дела увекавала, онда те околности неће се при изрицању казне учини-тељу као описавати урaчунати.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Пропис §. 54. и §. 54. а. Kazn. Zak. имају само толико заједничког, што и један и други предвиђају случајеве, у којима се кривац само до неке мере извини од казне, али основи због којих то бива немају ничег заједничког. Јер док §. 54. Kazn. Zak. предвиђа случајеве у којима се кривац извини од казне, једино из узрока, што је делo учињено ради одbrane свог законитог права. Док §. 54. а. Kazn. Zak. предвиђа случајеве у којима кривац, чинећи кривично делo, не брани никакво право, али се не казни једино зато, што је био у заблуди, т. ј. или што није знао да је такво делo у опште кажњиво (error juris), или што је мислио да врши некажњиво делo а међутим је у ствари извршио кажњиво делo (error facti ignorantiae). На пр. неко мисли да гађа срицу а међутим то је био човек. Или што је кривац истина хтео да изврши забрањено делo, али није знао за његова лична својства (напр. тутор у незнању изврши блуд с нупилом), или својства онога над киме је делo извршено (на пр.

син у место намерног лица убије свог оца; изврши блуд са лицем за које није знао да му је рођака) — чине, да је дело кажњиво строжије него обично. Према чему се један конкретни случај може подвести само под једно од ових законских наређења, али под обадва никакo. — О. о. с. 9. августа, 1902. год., Бр. 5703.

Види §. 54. Казн. Зак.

§. 55. Деца, која немају пуних дванаест година неће се осуђивати за злочинства и преступења која би учинила, него ће се дати родитељима или туторима, да их ови казне.

===== По §. 55. Казн. Зак. деца испод дванаест година не осуђују се судски за кривична дела злочина и преступа, већ се предају родитељима да их они казне. Пошто дакле, кривична дела таквих лица не подлеже суђењу у смислу осуде од стране првостепених судова, то се судском пресудом, којом се таква лица предају родитељима да их они казне, не може расправљати грађанско питање о накнади штете, причињене кривичним делом, већ се то питање, према другом одељку §. 296. Крив. Суд. Пост., има расправити редовном грађанском парницом. — О. о. 23. марта, 1907. год., Бр. 2580.

По §. 261. Крив. Суд. Пост. Апелациони Суд разматраће и судити ова дела, у којима би оптужени био осуђен на ма какву казну. На кад оптужени пресудом првостепеног суда није осуђен ни на једну од криминалних казни које су побројане у §. 12. Казн. Зак., већ је у смислу наређења §. 55. Казн. Зак. предат стараоцима да га они казне, онда према томе Апелациони Суд таквоме оптуженоме не може судити. — О. о. 12. новембра, 1909. год., Бр. 12456.

Кад је у §. 55. Казн. Зак. наређено, да се деца која немају пуних дванаест година, неће осуђивати за злочинства и преступења која би учинила, онда је самим тим бесцелно да се такви малолетници стављају под суд, пошто је извиђању пред судом поред осталог задатак то, да се утврди кривична одговорност оптуженикова, а то код малолетника овога доба закон искључује, јер он у напред сматра да су они таква дела извршили без разбора. Ово наравно вреди у толико у колико је несумњиво утврђено да дете према својим годинама стоји сасвим изван криминалне казне. — О. о. 11. децембра, 1909. год., Бр. 14129.

Види §. 12. Казн. Зак.

§. 56. По §. 55. поступиће се и с недораселима, који би имали пуних дванаест година, али још не би навршили шеснаесту годину, показало би се да су без разбора учинили злочинство или преступење. Ако ли они и без разбора али из рђаве навике учине злочинство или преступење, онда ће се дати, где буде одређено, да се поправљају, и на том поправљању могу остати највише до осамнаесте своје године.

===== И ако је судећи суд надлежан за оцену питања, да ли је извесно дело учинено с разбором или не, као питања фактичког, опет Касациони Суд има право, да судећем суду обрати пажњу на моменте који ово питање решавају, а које је судећи суд пропустио да цени. — О. о. с. 9. августа, 1888. год., Бр. 2747.

Поротни суд не може решавати питање о разбору, јер по чл. 30. Зак. о поротн, поротници решавају само питање о томе: је ли оптужени крив или није крив, а питање о разбору као законској мери за примену казне спада у надлежност државних судија. — О. о. 25. септембра, 1898. год., Бр. 6974.

Погрешно је гледиште да нема разбора кад нема намере. Разбор је знање онога што се хоће, што се ради а и шта може да произиђе из то радње. Јер при питању да ли је било разбора или не, не треба се обзирати само на намеру као стварно дело воље, него и на оцену момента о интелектуалној способности учиниоца о његовој умовој и физичкој развијености, т. ј. треба оценити да ли је извршено дело последица правилно схваћеног реда и разумевања кажњивих последица. Јер на пр. код недозрелог детета које запали стог сена да види како горн, имамо намеру, али се не може узети да је радило и са разбором о штети или кривци. — О. о. 8. децембра, 1898. год., Бр. 9356. — О. о. с. 8. јануара, 1899. год., Бр. 10528.

О разбору, као о фактичкоме питању, има у смислу чл. 27. и 30. Зак. о поротн, да своју одлуку донесе поротни а не државни суд. — О. о. 10. маја, 1900. год., Бр. 4482. — О. о. с. 17. маја, 1900. год., Бр. 4682.

Нехат и разбор две су оделите ствари. Јер је код нехата у питању воља извршиоца за извршење дотичнога дела, т. ј. у питању је постојање везе између његове воље и наступивих последица његове радње. Код разбора пак независно од тога да ли је дело резултат жељен или нежељен од стране учиниоца, у питању је моћ схватања или оцене последице једнога акта у опште и по томе моћ имања воље, носила она на себи карактер злонамере (dolus-a) или нехата (culpa-e). — О. о. 7. августа, 1902. год., Бр. 3690.

Питање о томе да ли је малолетни кривац учинио дело са разбором или без овога, то је питање дела — фактичко питање, јер се не решава по каквом законском пропису, већ по обичном искуству и познавању ствари. Па како у поротном суђењу према чл. 27. и 30. Закона о поротн сва фактичка питања решава порота, а државни суд само примењује закон на закључке њене, то државни суд не може сам решавати питање о разбору оптуженикову, већ то порота има да уради. — О. о. 6. новембра, 1902. год., Бр. 9682.

Види §. 12. Казн. Зак.

§. 57. Који би имали пуних дванаест година, али још не би навршили шеснаесту годину, па би се доказало, да су учинили злочинство или преступлење с разбором, да се казне:

1., за учињено злочинство, за које би закон доносио смрт ^{то} робију, затвором од једне године дана до десет година; ^{зло-}

2., за преступлење највише половином оне казне, на коју би се осудили, да су старији; но у овом случају може им се одсудити и мање од онога, што закон најмање доноси за дело, које су учинили, ако суд нађе да још по чему то заслужују. *Но у никаквом случају не могу се они пресудом на губитак грађанске часћи осуђивати.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Ако се оптужени налази у малолетству предвиђеном у §. 57. Казн. Зак., онда поротни суд, пре него што приступи расправљању кривце оптуженога, дужан је да доведе оцену о томе, да ли је оптужени дело учинио са или без разбора. — О. о. 10. јануара, 1909. год., Бр. 313.

Види §. 56. Казн. Зак.

§. 58. Ако би кривац имао пуних шеснаест година, а још не би навршио двадесет прву годину, моћи ће се осудити највише на две трећине оне казне, коју закон доноси за дело учинено; а кад би закон доносио за учинено дело смрт, он ће се осудити на робију или заточење од десет до двадесет година.

Ни у каквом случају они се неће осуђивати на губитак грађанске части, нити ће се на њих примењивати пропис §-а 18. овога Законика.

Измене и допуне од 30. јуна, 1882. год., — и 13. маја, 1902. год.

Распис Министра Правде од 15. јуна, 1890. год., Бр. 3086.: По повешћу Касацпоног Суда од 15. јуна, тек. год., Бр. 2069., догађа се да првостепени судови... осуђујући малолетнике на робију, не стављају у пресудама нарочито: да малолетници осуду подржавају без окова према §. 58. Казн. Зак., и да не губе грађанску част по §§. 57. и 58. Казн. Зак., што даје повода ништењу пресуда, јер се по §. 14. Казн. Зак. робија редовно подржава у окову, а са њом иде и губитак грађанске части по §. 18. Казн. Зак. Да се не би и у будуће на штету притвореника, уз одуговлачење саме ствари, овакве радње продужавале, препоручујем суду да... при осудама малолетника на робију, нарочито означаје у пресудама, да казну подржавају без окова и да не губе грађанску част.

===== Кад суд оптуженоме призна казну умањавну околност малолетство, и кад је у последњем ставу §. 58. Казн. Зак. наређено да се малолетници ви у ком случају неће осуђивати на губитак грађанске части, пити ће се на њих примењивати пропис §. 18. Казн. Зак., онда је суд кад таквог оптуженог осуди на робију, дужан да назначи да га не осуђује и на губитак грађанске части, пошто и без тога казна робије сама собом доноси и губитак грађанске части. — О. о. 9. јуна, 1909. год., Бр. 7008.

ГЛАВА ПЕТА

О олакшавајућим и отежавајућим околностима.

§. 59. За олакшавајуће околности сматраће се:

1. ако кривац није разумевао колико зло може изаћи из његова дела, и какво ће велико зло њега самога за то постићи.

2. ако је кривац тешком невољом, или чијим наговором, или преваром, или заповешћу или претњом на зло дело наведен.

3. ако је зло дело учинио обузет чувством човечности, или раздражен увредом или другим поступцима онога, према коме је зло дело учинио.

4. ако се кривац пре учињеног злог дела свагда добро владао, или се из поступања његовог при самом том делу или и после овога види, да није сасвим покварен и неваљао човек; а особито

5. ако је чинећи зло дело имао прилику учинити много већу штету, па је сам од своје воље није учинио; или

6. ако се сам од своје воље трудио, да из његова дела не псађу и друга зла, која би могла псађи, или да поправи учињену штету.

7. ако се сам суду пријави и своју кривицу призна, а могао је лако утећи или се сакрити, или ако призна своју кривицу пошто се почне ислеђивање, али пре него се дело његово докаже другим чим.

===== Пијано стање, т. ј. околност та што је неко наипт учинио неку кривицу, сама у себи без навода нарочитих других околности, не може се узети за олакшавну околност. — О. о. 10. новембра, 1876. год., Бр. 3350.

Олакшавне околности које је првостепени суд узео у своје побуде, могу се односити само на она дела, за која он и осуђује оптуженога, а кад Апелациони Суд нађе да је оптужени крив и за друга дела, за која је првостепеним судом ослобођен, онда се мора да каже да ли и за ова дела стоје и какве олакшавне околности. — О. о. 15. јануара, 1887. год., Бр. 158.

Признање које је оптужени учинио код последне власти и порекао на претресу код суда, не може му се узети као олакшавна околност из тач. 7. §. 59. Казн. Зак. — О. о. 9. новембра, 1893. год., Бр. 7995. — О. о. с. 16. децембра, 1893. год., Бр. 8964.

Кад је признање по закону олакшавна околност, онда суд не може само зато, што је оно у исто време и услов за смртну казну, да га не урачунава оптуженоме у олакшање, нарочито кад сем њега има још коју олакшавну околност. — О. о. 12. марта, 1898. год., Бр. 2252. — О. о. с. 26. марта, 1898. год., Бр. 2758.

Кад год суд донесе свој закључак о делу и кривичној одговорности оптуженога на основу његовога признања, онда је, мада је то признање према §. 243. Крив. Суд. Пост. услов за изрицање смртне казне, дужан да га узме и као олакшавну околност из тач. 7. §. 59. Казн. Зак., па да му с обзиром на §. 60. Казн. Зак. одмери казну. — О. о. 9. фебруара, 1904. год., Бр. 1343. — О. о. с. 20. фебруара, 1904. год., Бр. 1881.

Олакшавна околност из тач. 5. §. 59. Казн. Зак., што је оптужени могао већу штету учинити, па је од своје воље није учинио, не може се урачунавати у олакшање оптуженоме за дело из §. 113. Казн. Зак., пошто је у овоме законском пропису казна одређена према величини утајене суме. — О. о. 8. децембра, 1903. год., Бр. 7941.

У другој одељку чл. 16. Зак. о општинама говори се о владању грађанина, кад је у питању његово ислеђивање из једне и настањивање у другој општини, а не о владању у циљу одмеравања казне по Казненом Закопнику,

зашта постоје нарочити прописи у самом Казненом Законику, по којима се има судити о владању оптуженога лица. То се јасно види и из тач. 4. §. 59. Казн. Зак. по коме је пропису рђавог владања и сваки онај кривац за кога би суд пашао, да се из поступања његовог, при самом извршењу дела за које се суди, или после тога, види да је покварен и певаљао човек без обзира и на друго што. — О. о. 16. априла, 1909. год., Бр. 4462.

Кад се према чл. 16. Зак. о општинама не могу сматрати да су хрђавог владања она лица која би као малолетници, ма за која дела осуђивана била, онда је суд, кад год таквог оптуженог не призна добро владање дужан да да разлога зашто тако узима. — О. о. 20. децембра, 1908. год., Бр. 14341.

Признање оптуженог тек пошто је кривица његова доказана, и он одлуком поротног суда оглашен за кривог, не може му се узети као олакшавна околност. — О. о. 15. октобра, 1909. год., Бр. 11124.

§. 60. Ако се код злочинства, за које закон доноси смрт, нађе олакшавајућих околности, кривац ће се место смрти осудити на робију или заточење од десет до двадесет година.

==== Кад суд оптуженог призна само једну олакшавну околност, онда при одмеравању казне не може применити §. 60. Казн. Зак., јер се у овом законском пропису тражи да оптужени има „олакшавајућих околности“, дакле најмање две. — О. о. 20. октобра, 1900. год., Бр. 8730.

Види §. 40. Казн. Зак.

§. 61. Ако се код злочинства, за које закон доноси робију или заточење, нађе олакшавајућих околности, може се робија и заточење спустити до најмање мере своје, а то је до две године; али ако би се у ком случају нашло, да је и то много, суд може место робије или заточења осудити на затвор, али тада затвор не сме бити краћи од шест месеци.

==== Кад се према пропису §. 61. Казн. Зак. и пунолетима казна за кривицу, за коју закон доноси робију, због олакшавних околности може спустити до на затвор од шест месеци, и кад је суд туженог, не узевши му у припрење малолетност као околност због које се казна умањује, осудио на затвор од шест месеци, онда не може та иста казна да му остане и онда, кад му се поред ових околности, због којих је суд нашао да му треба казну спустити на шест месеци, сад узима у припрење и малолетство, јер би тада прописи Казн. Законика, гласили о околностима које казну умањују, у многим случајима остали без значења, и тада би се повредило основно начело, да малолетник треба по закону да буде блажије кажњен но пунолетник, кад учине обојница у свима појединостима једнако дело. — О. о. с. 31. јануара, 1897. год., Бр. 3179.

Види §. 40. Казн. Зак.

§. 62. Ако се код преступења, за које закон доноси затвор или новчану казну, признаду олакшавајуће околности, затвор се може спустити до на један дан, а новчана казна до на један талир.

===== Пропис §. 62. Казн. Зак. не може се применити и на дела кажљива по Закону о шумама, јер је Закон о шумама специјалан закон, а законодавац у њему нигде није прописао, да се наређење §. 62. Казн. Зак. може да примени код шумских кривца у случајевима где би се нашле олакшавне околности из §. 59. Казн. Зак. — Нач. О. о. с. 17. маја, 1897. год., Бр. 3469.

Да би се казна сустигла испод минимума предвиђеног у закону, потребно је да оптужени има најмање две олакшавне околности. — О. о. 18. марта, 1909. год., Бр. 2322.

Види §. 40. Казн. Зак.

§. 63. Кад се код преступлења, које чиновник у службеној дужности учини и за које му закон доноси само да се лиши звања, признаду олакшавајуће околности, суд ће таквог чиновника осудити на затвор од једног до шест месеци, место да се лиши звања.

===== Кад суд оптуженоме чиновнику призна две олакшавне околности, овда се таквоме чиновнику према наређењу §. 63. у вези са §. 39. Казн. Зак. не може досудити казна лишења звања, већ му се према наведеним законским прописима мора досудити казна затвора. — О. о. 7. јануара, 1908. год., Бр. 14070.

Види §§. 25., 26. и 62. Казн. Зак.

§. 64. Нејправедно одлежани приговор за време истраговања узимаће се при изрицању пресуде у призрење као што следује:

а., ако је окривљени за време истраговања проишвазаконно и без његове кривице дуго у приговору држан, то ће му се овај приговор као издржана казна у пресуди урачунавати и од одсуђене му казне робије, заточења или затвора одбити у оном случају, ако је одсуђена му казна дужа но што приговор износи.

Ако се приговор има од робије или заточења одбити то ће се чинити по оној сразмери, као што је у §. 22. казано, да се затвор сирам робије и заточења рачунавати има.

б., но ако би казна, коју би кривац за учињено дело по закону заслужио тако незнатна била, да је он приговором више претрпио, но што би претрпити имао да је благовремено осуђен, то ће га суд ипак на заслужену према учињеној кривици казну осудити, но у исто време суд ће у пресуди изрећи, да се он из горњих ојштојателства у слободу поставља.

в., ако би кривац у преднаведеним случајима на новчану казну осуђен био, то ће се ова у пресуди или у случају под а., умалити по сразмери постављеној у §. 28., или у случају под б., он од сваког плаћања ослободити.

Измене и допуне од 17. јуна 1861. год.

Види §§. 22., 28. и 33. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код § 12. казн. закона.

§. 65. За отежавајуће околности, и по њима да је злочинство или преступлење у толико веће сматраће се:

1. што је кривац зрелије размишљао и што се већма спремао на зло дело.
2. што је већа штета злим делом учињена.
3. што је већа опасност са злим делом скопчана, и што се мање могло постарати, да се злочинство или преступлење не учини.
4. што је више дужности злочинством или преступлењем погажено. За особито отежавајуће околности сматраће се:
5. ако је кривац за друго злочинство или преступлење већ био кажњен.
6. ако је друге на злочинство или преступлење навео, или ако је у делу, које је од више лица учињено, био коловођа или подбадач.

===== У томе што је неко за подобно дело био осуђен нема отежавне околности, ако је прошло више од десет година од времена старе осуде до дана учињене нове кривце. — О. о. 24. септембра, 1876. год., Бр. 3192.

Истини поврат и отежавна околност због раније осуде у опште разликују се тиме, што се за поврат тражи ранија осуда истог рода, и свагда само истог рода са делом које је на осуђењу пред судом, а за отежавну околност тражи се ранија осуда за дело другог рода. Но и за отежавну околност не мора свагда бити осуда за дело другог рода, већ само у толико, у колико се и докле се са законске и у опште правне стране на неко осуде гледа као на околности, које судију подстичу и руководе га, да оптуженику, вишећи га стална у пороку извеснога рода, особиту казну одреди без призрења на меру за таково дело у закону прописану. Дакле само по изузетку од општег правила, у колико је то пзузеће законом учињено, не може ранија осуда за дело истог рода служити за отежавну околност, а такво пзузеће законодавац је учинио у §. 71. Казн. Зак. означававши ранију осуду истог рода до 10 година закључно за поврат, а то по напред изложеном не може се казати да је учињено на ползу, по на штету оптуженика. Кад је пак ранија осуда, која је по §. 65. Казн. Зак. у опште узевши отежавна околност, по изузетку узета законом кроз извесан низ година као поврат, овда је са свим логично да одмах, чим овај низ година, за који је морао бити поврат, петече, заузима свој обични општи значај и постаје отежавна околност, а не губи са свим своју важност противу кривца после рока одређеног у §. 73. Казн. Зак. Ово се објашњава још боље тиме, што ни у §. 65. Казн. Зак. па и пигди није казано, докле се ранија осуда за друга дела има узимати кривцу за отежање кривце, нити се на отежавне околности може применити општа застарелост прописана у §. 74. Казн. Зак. за сама казнима дела, јер да

је законодавац ову застарелост замислио и за околности које олакшавају и отежавају кривце, не би у §. 73. Казн. Зак. прописао нарочиту застарелост за поврат, која је за нека злочина дела врло много скраћена од оне опште. Кад би се стало на противно гледиште, да се ранија осуда за дело истог рода после десет година ни у шта не рачуна на терет кривцу, изашло би то, да се на основу тач. 5. §. 65. Казн. Зак., који у опште каже, да је ранија осуда отежавна околност, после десет година за дело сваког другог рода ранија осуда, која за десет година не даје судији права да са казном прелази максимум казне, узима за отежавну, а осуда за дело истог рода, која за десет година овлашћује судију на прелазак максимума казне да се не узима, а поред тога, да се после десет година ранија осуда за преступ другог рода узима, а осуда за злочин истог рода (на пр. код дела из користољубља) не узима за отежавну околност; што није би право ни логично било. — О. о. с. 26. маја, 1881. год., Бр. 2294.

Сиповцу који је убио стрица не може се узети у отежицу и околност из тач. 4. §. 65. Казн. Зак., јер за ту родбинску везу, никаквим законским парељењем, није везана каква законска дужност. — О. о. 5. децембра, 1888. год., Бр. 4359.

Зет који убије свога таста, код кога седи и на чијем имању и живи, има услед тога свог односа према тасту и отежавну околност из тач. 4. §. 65. Казн. Зак. — О. о. 9. новембра, 1893. год., Бр. 7995. — О. о. с. 16. децембра, 1893. год., Бр. 8964.

И ако није у тач. 4. §. 65. Казн. Зак. казано према коме ће се лицу односити повреда више дужности извршена кажњивим делом, већ само у опште постављено начело, да ће се повреда дужности кажњивим делом сматрати као отежавна околност, ипак, кад су оптужени и убијени рођена браћа и према томе у сваком погледу позвани да један другог бране, чувају и поштују, да заједнички и у љубави живе онда следствено за оптуженог стоји и отежавна околност из тач. 4. §. 65. Казн. Зак. — О. о. 20. децембра, 1893. год., Бр. 9101. — О. о. с. 20. јануара, 1894. год., Бр. 301.

Кад стрпц убије сиповца није отежавна околност из тач. 4. §. 65. Крив. Зак. — О. о. 7. новембра, 1895. год., Бр. 10545.

Кривична осуда страних судова не чини против оптуженог отежицу из тач. 5. §. 65. Казн. Зак., нити је од утицаја на његово владање у вашој земљи где је ново дело учињено. — О. о. с. 28. октобра, 1899. год., Бр. 8729.

За отежицу из тач. 5. §. 65. Казн. Зак. тражи се да је оптужени раније већ био кажњен, а неко је кажњен увек када је извршио пресудом осуђен на какву казну, без обзира на то, да ли је ову и издржао. — О. о. 19. јануара, 1909. год., Бр. 654.

Оцеубици се не може ставити у отежицу и околност из тач. 4. §. 65. Казн. Зак., дакле то, што је убијајући свога оца погазио више дужности, пошто таква радња његова улази у саму квалификацију дела оцеубиства, које се као такво према §. 157. Казн. Зак. кажњава строжије по обично дело убиства. — О. о. 14. марта. 1909. год., Бр. 3279.

§. 66. Ако се код кога злочинства или преступења нађе и од олакшавајућих и од отежавајућих околности, гледаће се које од обојих претеже, на ће суд према томе или по §. 60., 61. 62., и 63. кривца

блажије, или строжије осудити; но кад га строжије осуђује, суд несме прећи највећу меру, која је у закону одређена за дело, за које се кривац осуђује.

§. 67. Околности, које отежавају или олакшавају казну кад је злочинство или преступљење свршено, те исте отежавају или олакшавају казну и кад је злочинство или преступљење само покушано.

Види §§. 46., 59. и 65. Казн. Зак.

ГЛАВА ШЕСТА

О стицају.

§. 68. *Ако једно и исто казнимо дело знаке више злочинства или преступљења у себи садржи, то ће се казнићи највећом казном, која је законом за такво дело прописана.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Иступ може са преступом и злочинством чинити стицај; и онда се и он мора судити. — О. о. 20. новембра, 1868. год.. Бр. 3673.

Кад суд најде да је окривљени пзвесно казниме радње учинио у идеалноме стицају, то пошто све казниме радње пзвршене тако дају, према §. 68. Казн. Зак. једво и исто казнимо дело, не може окривљеног осуђивати на плаћање таксе за више дела, већ према вложеноме само за једно. — О. о. 4. децембра, 1907. год., Бр. 13070.

Види §§. 69. — 73. Казн. Зак.

§. 69. *Ко би са више самосталних дела учинио више злочинства или преступљења, та се за сва та дела уједанити суди, осудиће се на све што закон за свако дело доноси. Али ако закон доноси робију, заточење и затвор, то кад се више оваквих казни стеку, суд може кривцу спустићи казну до оне мере, која је законом одређена за најтеже од његових злочинства или преступљења, за које се осуђује.*

Правило скупљања казни по предидућем ограничава се следећућим:

а., ако кривцу за дела, која му се стеку, закон за свако доноси једну казну, и то би било или робија или заточење или затвор, то му се не може за све заједно одсудити робије или заточења више од двадесет година, ни затвора више од десет година.

б., ако за дела, која се стеку закон не доноси једну казну него за једна једну а за другу друга, то ће се све ове казне промењујући лакше у теже, скупити у ону, која је најтежа, тако затвор у заточење, а заточење у робију (осим кад се по §. 24. робија не може ни одсудити) по мери постављеној у §§. 22. и 24.; но и тада робија и заточење не могу трајати дуже од двадесет година.

в., ако се чиновнику стеку преступлења у службеној дужности, па му за свако закон доноси само да се лиши звања, онда ће се такав чиновник поред губитка звања моћи осудити и на затвор. Ако ли се чиновнику стеку преступлења, за која по закону губи звање, са злочинством, то ће се осудити на ону казну, коју му закон за злочинство доноси, а преступлење ће се узети за отежавајућу околност. Исто тако узимаће се за отежавајућу околност преступлења чиновника, за која по закону губи само звање, кад се стеку са преступлењима, за за која му закон доноси да изгуби грађанску част. Но ако се чиновнику стеку преступлења, за која по закону губи само звање, са преступлењима за која му закон друге казне доноси, онда ће се осудити и на ове казне и да се лиши звања.

г., ако се стеку преступлења за које свако закон доноси новчану казну, онда ће се кривац осудити да плати за свако; но ако се таква преступлења стеку са преступлењима или злочинствима за која закон друге казне доноси, онда ће се осуђивати и на новчану казну и на оне друге казне.

д., (*Укинућа Законом од 11. децембра, 1873. год.*)

е., коме се стеку више злочинства или злочинства и преступлења, па се за једно злочинство осуди на смрт, казне за друга дела падају; само му се могу још одузети ствари у §. 35 казане, ако их буде.

Крађе, преваре и уштаје, које би саме за себе сачињавале истуђење (§. 391.), ако у стичају са злочинствима или преступлењима дођу пред суд, суд ће и о њима судити по овом параграфу.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 20. марта, 1863. год.

==== Кад кривична дела пису резултат једне радње, и кад су дела извршена независно једно од другог, онда нема идеалног стичаја, за који је нужно да је кривац једним чином повредио више законских одредаба, већ су дела у реалном стичају. О. о. 5. фебруара, 1900. год., Бр. 1167. — О. о. с 19. фебруара, 1900. год., Бр. 1569..

Административна казна губитка службе по §. 40. Зак. о чинов. грађ. реда, не искључује исту казну као судску казну по Казненом Законику, јер 69. в. Казн. Зак. садржи нарочите прописе о томе, како ће суд судити оптуженом за дела, за која је одређена казна лишења звања. — О. о. 16. августа, 1899. год., Бр. 6380. — О. о. с. 20. августа, 1899. год., Бр. 6390.

Ни одредба §. 69. Казн. Зак. нити који други законски пропис не дају суду право, да оптуженику, који за време издржавања раније казне учини ново кривично дело, слије обе казне у једно, на против суд има оптуженога за ново дело да осуди на самосталну казну, која ће му се рачунати по опрштеној или издржаној казни по ранијој осуди. — О. о. 24. новембра, 1899. год., Бр. 9643.

Примени §. 69. е. Казн. Зак. има места само онда кад се оптуженоме у исти мах суди за више разнородних дела, па је за једно од ових изречена смртна казна. — иначе у сваком другом случају суд је дужан у смислу §. 69. б. Казн. Зак. да за свако дело понаособ одмери казну оптуженоме и да све те казне претварањем скупн у једну казну, водећи при том рачуна да по §§. 14. и 69. б. Каз. Зак. казна ни у том случају не може бити дужа од општега максимума. — О. о. 18. априла, 1907. год., Бр. 4642.

Само онда кад је оптужени осуђен на смрт отпадају према тач. е. §. 69. Казн. Зак. све остале казне, а у сваком другом случају казне не отпадају већ се за свако дело посебно осуђују и према тач. б. §. 69. Казн. Зак. сливају у једно, промеом лакше у тежу. — О. о. 1. августа, 1908. год., Бр. 7873.

Кад је поротни суд одлуком својом огласио оптуженог за крива по два дела, од којих закон за једно предвиђа казну затвора а за друго казну робије, онда је државни суд одмеравајући оптуженоме казну за ова дела, дужан у смислу §. 69. Казн. Зак. да у пресуђењу своме означи коликом казном кривца кажњава особено за свако дело, па тек по том да поступајући по §. 22. Казн. Зак. изврши претварање лакше казне у тежу и пнесе укупан износ казне за кривца, на коју га осуђује по свима оптужењима. — О. о. 13. октобра, 1909. год., Бр. 11017.

Првим ставом §. 69. Казн. Зак. прописано је да се, кад се ко осуђује за више злочина или преступа, који повлаче казне разне врсте, робију и затвор, има узети казна теже врсте, или у опште казна тежега дела, па да се ова може спустити до одређенога законом минимума, али не и испод тога. Спустити казне испод одређеног минимума казне за павесно дело може бити места кад осуде само за то једно дело, а не и кад је стицај више кажњивих дела, зашта постоји нарочити законски пропис. — О. о. 23. октобра, 1909. год., Бр. 11498.

Види §§. 68. и 76. — 73. Казн. Зак.

§. 70. *Ко се реши да чини једног и истог вида злочинства или преступљења па поштом и учини више једног истог вида злочинства или преступљења, која се скупа појављују само као извршење оне исте напред учињене решимости; исто тако кад ко вишеструко преступи један исти пропис закона делима, која се скупа имају сматрати као последице једног истог из нехата (небрежјења) учињеног дела, то се таква дела као саставне части и по томе као једно (продужено) злочинство или преступљење казнићи имају, при чему продужење и број дела узете се за отежавајућу околност.*

Измене и допуне од 27. јуна, 1861. год.

===== За појам продужења у смислу §. 70. Казн. Зак. ште се, да ко услед једног исте напред учињене решимости учини више казнивих дела једног

и истог вида, при чему као главно тражи се, истоветност подељивог предмета, на који је зла намера оптужевога управљена, тј тражи се да се свака од ових кажњивих радња на један исти предмет односи. — О. о. с. 5. маја, 1880. год., Бр. 1836.

Дефиниција појма продуженог злочина не може се конструисати само јединством кажњиве намере. Јединство намере, или правије рећи решимости односи се само на субјективну страну појма. Јединство решимости постоји онде где има правога јединства по коме се намера простире на читави низ појединих чина — дела; где се јединство намере јавља у напред утврђеном плану, по коме ће се извршити сви поједини чинови (дела) у току подужег времена. Једном речју, јединство решимости није ништа друго до јединство воље у множини чина (дела). Али за појам постојања продуженог злочина то не би било довољно, ако се у исто доба не би имало обзира и на објективни момент. Јер продужени злочин може само онде постојати, где има више чина или само једно дело, боље рећи, предмет повреде код продуженог злочина може бити само један објекат; а где сваки чин представља засебно дело, ту не може бити говора о продуженом злочину, ма да би сва та дела потицала из једне решимости, јер овде би недостајала објективна страна дела. А где ове нема ту не може бити говора о продуженом злочину, §. 70. Казн. Зак., него би могло бити говора о стицају, §. 69. Казн. Зак. — О. о. 8. марта, 1897. год., Бр. 1375. — О. о. с. 19. априла, 1897. год., Бр. 2528.

Кажњиво дело које је више пута повторено, или у више посебних делова продужавано, може се по одредби тач. 4. §. 230. Крив. Суд. Пост. сматрати за доказано, кад се поједини случајеви повторавања или поједини посебни делови продужавања утврде сведочењем по једног сведока, но њих, сведока мора по наведеном законском пропису бити најмање околпко колико дела, т. ј. сваки од тих сведока мора сведочити бар о једном делу, другом од оних о којима они други сведоци сведоче. — О. о. 3. новембра, 1899. год., Бр. 8897.

Продужено дело се сматра за учињено тек онда кад је и последња радња извршена. С тога се, у случају измене закона, продужено дело има казнити не по овом закону под којим је прва радња извршена, већ по ономе под којим је извршена последња радња. — О. о. 9. јуна, 1903. год., Бр. 5611.

Види §§. 68., 69. и 70. а. — 73. Казн. Зак.

§. 70. а. *Ако би се дознало да је кривац, који је за једно злочинство или преступљење осуђен, пре осуде још какво злочинство или преступљење учинио, то ће се он за ово доцније дознато злочинство или преступљење само онда наново судити и казнити, ако је оно веће од онога, за које је осуђен, но о накнади учињене штете имаће се у сваком случају судити.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

==== Кад суд нађе, да се оптуженоме за дело крађе, за које је поротним судом оглашен за крива, не може судити и да се не може казнити према §. 70. а. Казн. Зак. и §. 248, Крив. Суд. Пост., онда се оптужени за то дело не може ослободити као невини, противно одлуци поротнога суда да је он

за пето дело крив јер се оптужени према наведеним законским прописима за ово дело крађе само не може судити и не може се казнити, а међу тим дело стоји и он је за њега крив. — О. о. 16. децембра, 1908. год., Бр. 10756.

Види §§. 69.—70. и 71.—63. Казн. Зак., — и чл. 58. Зак. о штампи.

ГЛАВА СЕДМА

О поврату.

§. 71. Ко се једанпут осуди за какво злочинство или преступљење свршено или само покушано, на онет учини или покуша учинити злочинство или преступљење које је једнога рода с оним, тај се налази у поврату и казниће се строжије, него да је то први пут учинио, и по томе, суд га може осудити не само на највише, што му закон за његово дело доноси, него му ту казну може увеличати са још једном њеном половином, на пр. ако закон за учинено дело доноси робију до десет година, то се може осудити на робију до петнаест година, али ни тада не може се осудити робије или заточења више од двадесет година; а затвора се може осудити више од пет, али не више од десет година.

Закон о мерама од 1. децембра, 1873. год.: Чл. 28. Паређења односно поврата против прописа овог закона вреде она, која су поменута у §. 324. Казн. Законика.

Закон о лову од 16. јуна, 1898. год.: Чл. 33. Поврат казних дела по овом закону казниће се удвојено, а дела у стицају по основима Казненог Закона и казнама у овом закону предвиђеним.

Да би се могла оптуженоме ставити на терет отежица из §. 71. Казн. Зак., потребно је да је оптужени један пут већ био осуђиван за дело истог рода за које му се суди. Да је пак неко осуђиван, није довољно његово признање, већ је, према §§. 5. и 51. Крив. Суд. Пост. дужност суд. да у сваком случају прибави и доказе о тој ранијој осуди и пошто их на претресу прочита, да их у својој одлуци именује. — О. о. 1. октобра, 1908. год., Бр. 10884.

Кад суд нађе да се оптуженоме има одмерити казна с обзиром на §. 71. Казн. Зак., онда оптуженоме не може признати као олакшавну околност добро владање, јер сам тај факат што је оптужени раније учинио кажњиво дело и због њега био осуђен, на се и после тога има да осуди за ново кривично дело, било да се ово узме као поврат из §. 71. Казн. Зак., било оно прво као особито отежавна околност из тач. 5. §. 65. Казн. Зак., у сваком случају чини нелогичним на према томе и правно недопуштеним признање доброг владања оптуженом при осуди за друго дело. — О. о. 14. априла, 1909. год., Бр. 4365.

По §. 71. Казн. Зак. сматра се да се оптужени налази у поврату онда, кад је за какво злочинство или преступљење био осуђен, на онет учини друго злочинство или преступљење које је са оним првим једнога рода, а једнога су казнене законик

рода, према §. 72. Казн. Зак., она дела, која су из једнаких побуда учињена. Суд је пак дужан да увек наведе разлоге са којих сматра да су испуњени сви услови које закон тражи за поврат, т. ј. да констатује околности из којих би се дале закључити побуде оптуженога. — О. о. 26. септембра, 1909. год., Бр. 10270.

Види §§. 68.—71., 72. и 73. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год. код §. 12. Казн. Зак.

§. 72. Да су једнога рода зла дела по §. 71. узимају се она, која су из једнаких побуда учињена, нарочито пак једног су рода злочинства или преступлења:

а., сва која из користољубља произилазе.

б., сва која се чине ради срамотне телесне насладе.

в., сва из пакости или освете напред смишљена оштећавања туђег имања.

===== Мишљење да дело преступне крађе за које је оптужени раније осуђиван није истог рода са делом преступне крађе за које се сада оптужује, за то што је оно раније дело било преступ а ово сада не, погрешно је, јер се род кривичних дела не одређује по томе да ли је дело преступ или преступ или злочин, него по побудама из којих је учињено. Подела кривичних дела у злочинства, преступе и иступе, није учињена по природи њиховој, него по величини казне којом су угрожена, дакле само по спољњим знацима, који немају ничег заједничког са унутрашњом природом њиховом, па којој се једно може засновати разлика дела по роду. — О. о. 10. септембра, 1909. год., Бр. 9606.

Види §§. 68.—71. и 73. Казн. Зак.

§. 73. Дела учињена из немарности и непажње неће се никад као поврат казнити, ма се она колико пута понаврала.

Исто тако као поврат неће се узимати ни казнити дело, кад га кривац учини после десет година, од кад је издржао, или у новцу платио, или му је опрштена казна, па коју је за пређашње истог рода зло дело осуђен био.

===== Ранија се осуда после десет година према §. 73. Казн. Зак. не може рачунати, ни кад је за исто дело, у поврат, па по томе ни у отежавну околност после тога времена — О. о. 12. маја, 1879. год., Бр. 1611.

Кад је ранија осуда, која је по §. 65. Казн. Зак. у опште узевши отежавна околност, по изузетку узета законом кроз извесан низ година као поврат, онда је са свим логично да одмах чим овај низ година, за који је морао бити поврат, истече, заузима свој обични општи значај и постаје отежавна околност а не губи са свим своју важност противу кривца после рока одређеног у §. 73. Казн. Зак. — О. о. с. 26. маја, 1881. год., Бр. 2294.

Види §§. 68.—72. Казн. Зак.

ГЛАВА ОСМА

О застарењу.

§. 74. Злочинство и преступлење неће се судом истраживати ни кривац казнити кад застари.

Злочинство, за које закон доноси смрт, застариће кад му прође тридесет година.

Злочинство, за које закон доноси робију или заточење више од десет година, застариће кад му прође двадесет година.

Свако друго злочинство застариће кад му прође десет година.
Преступлења, за која закон доноси затвор до годину дана, или носчану казну до триста талаира застаревају за три године. Сва друга преступлења застаревају за пет година.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

==== На отежавне околности не може се применити општа застарелост прописана у §. 74. Казн. Зак. за сама казнима дела, јер да је законодавац ову застарелост замишљао и за околности, које олакшавају и отежавају кривце, не би у §. 73. Казн. Зак. прописао нарочиту застарелост за поврат, која је за нека злочина дела врло много скраћена од оне опште. — О. о. с. 26. маја 1881. год., Бр. 2294.

Кад за застарелост кривца по извесноме специјалноме закону у овоме нема одредаба, онда има места примени општег Казн. Законика. — О. о. с. 20. фебруара, 1891. год., Бр. 1402.

Застарелост кривца и казне у опште, узета је у Кривичном Закопку у интересу општем, а не само у интересу лица, које је у питању. Према томе и ако у Стецпшном Поступку о овоме вишта није наређено, опет се и овде застарелост има узети по општим правилима о застарелости. Казна у Стецпшном Поступку прописана за лица, која под стецпште долазе, у §. 143. истог Закона, административно је природе, и по томе и време за застарелост има се узети оно, које се обично узима за оваква дела, а то је застарелост за преступна дела, пошто се казне административне равнају преступним делима. Према томе, на кривце означене у §. 143. Стец. Пост. има се применити закон застарелости преступа, и према томе даље као и са преступима поступати. — Нач. о. о. с. 1. септембра, 1893. год., Бр. 6046.

Види §§. 75.—81. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 75. Злочинство и преступлење почиње застаревати од дана кад се учини, и по томе, ако је злочинство или преступлење само покушано, почиње застаревати од дана, кад је учињено последње дело, којим је злочинство или преступлење покушано; а сматра се да је застарело, чим наступи последњи дан за застарење одређеног времена.

Продужена злочинства или преступлења, т. ј. која се у више дела настављају, почињу застаревати од дана, кад се последње дело учини; а злочинства која једнако трају од дана кад она престану.

===== Дело простог банкротства као преступно дело по §. 74. последњој алинеји у вези са §. 75. Казн. Зак. застарева за пет година рачунајући од дана када је учињено, т. ј. од дана када је решењем суда над имовином дужником стечај отворен, јер све дотле док је дужник својим обавезама уредно одговарао, за њега није било кривичне одговорности, што је трговину пренебрегавао и књиге неуредно водио, већ се иста порађа у оном часу када је обуставио своја плаћања. — О. о. 17. септембра, 1897. год., Бр. 6129.

Застарелост код утаје не почиње од дана констатовање утаје, већ према §. 75. Казн. Зак. као и код осталих кривичних дела од момента учињеног дела. — О. о. 17. априла, 1903. год., Бр. 4961.

Трајања преступлења почињу застаревати од дана кад се последње дело учини. — О. о. 1. децембра, 1903. год., Бр. 13210.

Код кривичних дела, која се састоје у нерадњи, невршењу дужности, има се сматрати да су учињена онога момента кад је пропуштено да се дотична радња учини, кад је рок дотичној обавези протекао, те се према томе и почетак, застарелости од тога момента има рачунати. — О. о. 21. септембра, 1909. год., Бр. 10021.

Види §§. 74. и 76.—81. Казн. Зак.

§. 76. Дела која се само на тужбоу појединих људи, којих се тиче по овом закону ислеђивати и казнити имају, застариће кад им прође десет година ако су злочинства, а ако су преступлења, онда за време у последњој тачки §. 74. одређено. Али ће она и пре него што прође ово време бити застарела свагда, ако се не туже онај, кога се тиче, за годину дана од дана, кад дозна за злочинство или преступљење и за кривца.

Кад има више појединих људи, који овако могу тужити кривца, па га који од њих не тужи за годину дана од како дозна за учињено му зло дело и за кривца, тим злочинство или преступљење неће застарети и за друге, којима још није прошла година дана, од кад су за њега и за кривца дознали.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Застарелост кривичних дела уставна је јавног карактера и судови су дужни да о њој воде рачуна по званичној дужности. — О. о. 6. фебруара, 1910. год., Бр. 1498.

Види §§. 74., 75. и 77.—81. Казн. Зак.

§. 77. Застарење прекида се кад за злочинство или преступљење полицијна власт или поједини човек кога се тиче, тужи кривца суду,

или кад год за исто злочинство или преступлење суд или полицајна власт која истражује, устане против кривца делом, којим би се ишло на то, да се или започне или настави или доврши истраживање, или да се ухвати и затвори кривац, ако се то догоди пре, него што прође време које је по §§. 74. и 76. за застарелост одређено.

Кад се само јави да је злочинство или преступлење учињено, а не каже се и кривац, застарелост не прекида се.

Власти, која је оно, што се напред у овоме параграфу каже радила, неће се гледати над ким је и колико надлежна, само ако јој је у опште посао судити и истраживати злочинства и преступлења.

===== Позивање окривљенога од стране последног судије представља потпуно позитивну радњу, којом је последни судија као надлежна власт делом устао противу окривљенога, према чему а по §. 77. Казн. Зак. његов позив прекида застарелост. — О. о. 4. септембра, 1907. год., Бр. 8529.

Не може се узети да је застајањем са пресуђењем кривнице док се не сврши грађански спор, почела тећи застарелост, пошто се спор има сматрати као продужење следења по самој кривници, кад од спора заврши питање о кривичној одговорности оптуженога. — О. о. 19. децембра, 1908. год., Бр. 12283.

Види §§. 74.—76. и 78.—81. Казн. Зак.

§. 78. Кад се застарелост по §. 77. прекине, онда опет почиње изнова од дана, кад дође тужба, па по њој не буде ништа рађено, или од дана кад је прекинуто последње дело, које ради истраживања и суђења учини суд или власт која истражује.

Види §§. 74.—77. и 79.—81. Казн. Зак.

§. 79. Кад застари пресуда, којом је ко за злочинство или преступлење осуђен, неће се извршивати; а она ће застарити за онолико времена, за колико би застарило и само злочинство или преступлење, за које је кривац осуђен, рачунајући од дана, кад пресуда буде извршителна, или ако после тога кривац побегне из руку власти, од дана, кад побегне.

Распис Министра Правде од 9. маја, 1892. год., Бр. 4033. : Да би полицијске власти, као извршни органи, могле сваку одлуку по кривичним делима извршити у законом року, водећи тачног рачуна о застарелости осуда према §. 79. Казн. Зак., с погледом на застарелост и по особеним законима, нужно је: да у напредак судови при спроводе осуда на извршење, у спроводеом писму означају дан извршености осуде, те да се према томе извршне полицијске власти знају у своме раду управљати...

===== Пресуда односно одлука којом се ко казни, почиње застаревати тек од дана кад последња судска одлука буде осуђеноме саопштена, а све до дана саопштена важе процени о застарелости дела. — О. о. 22. августа, 1900. год., Бр. 6784.

Кад по §. 79. у вези са §. 74. Казн. Зак. застарп извесна кривична пресуда, онда она не може производити никакво кривично дејство, па ни дејство отежаване околности из тач. 5. §. 65. Казн. Зак. — О. о. 3. јуна, 1905. год., Бр. 2100. — О. о. с. 12. августа, 1905. год., Бр. 6774.

Кад је извесна пресуда у емплу §. 79. у вези са §. 74. Казн. Зак., по истеку десет година од њене извршености, застарела, онда је она изгубила свако правно дејство, па и дејство као отежавна околност за оптуженог. — О. о. 30. октобра, 1906. год., Бр. 10316.

Кад је оптужени рапје осуђен за опасну крађу, а кад је од дана извршености ове пресуде па до дана учињеног новог кривичног дела, протекло више од десет година, онда је по §. 79. у вези са ставом четвртим §. 74. Казн. Зак. свако дејство ове прве осуде застарело па и дејство ове пресуде као отежавне околности. — О. о. 9. марта, 1907. год., Бр. 2640. — О. о. с. 3. априла, 1907. год., Бр. 3720.

Види §§. 74.—78., 80. и 81. Казн. Зак.

§. 80. Застарење пресуде прекида се:

а., кад се кривац ухвати за то, да му се пресуда изврши.

б., кад кривац учини међутим друго злочинство или преступлења.

Али кад ово ново злочинство или преступлење застарп, онда се узима да онога прекидања није ни било.

===== Како се застарелост у казненм делима одређује у јавном интересу целог друштва, то се наређења закона о томе не могу ни вољом оптуженог а ни вицијом другом наредбом заменити, по шта више судови и остале власти имају саме по званичној дужности да пазе на рок одређен за застарелост. Али одлагање пресуда од извршења, по §. 294. Крив. Суд. Пост., не може никако утицати на рок одређен законом за застарелост, јер то није случај из §. 80. Казн. Зак. којп о прекиду застарелости говори. — Нач. о. о. с. 11. априла 1892. год., Бр. 3031.

Види §§. 74.—79. и 81. Казн. Зак.

§. 81. Право, по коме може ко тражити накнаду за штету злочинством или преступлењем учињену му, и право, по коме може ко тражити своју ствар, без које је остао кроз чије злочинство или преступлење, застариће за време у Грађанском Законнику одређено.

Закон о шумама од 30. марта, 1891. год.: Чл. 110. Тражење накнаде штете учињене шумском кривцом, застареза за три године а иступном за годину дана, од дана кад је штета учињена.

Види §§. 74.—80. Казн. Зак., — и §. 939. Грађ. Зак.

§. 82. Овим се закоником укида у Грађанском Законнику §. 940. где је било одређено, кад ће застарети право, да се човек може тужити, кад га ко осрамоти.

ЧАСТ ДРУГА

О КАЗЊЕЊУ ЗЛОЧИНСТВА И ПРЕСТУПЛЕЊА ПОНАСОБ

ГЛАВА ДЕВЕТА

О злочинствима и преступлењима противу отечества, владатеља и Устава.

§. 83. Србин, који са страним прашителством у сношење ступи, да ово на рат противу Србије наведе, да се као издајник отечества казни робијом од десет до двадесет година.

Ако је чрез то рат заиста противу Србије поведен, да се казни са двадесет година робије

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 13. маја, 1902. год.

Види §§. 84.—90. Казп. Зак.

§. 84. Србин, који у време рата, који се противу Србије води, прими се службе у непријатељској војсци и противу Србије или њених сајузника бори се, да се као издајник казни са двадесет година робије.

Србин, који је пре у туђој војеној служби био, па и даље, пошто је рат противу Србије поведен, у тој служби остане и противу Србије или њених сајузника бори се, да се казни робијом од три до десет година.

Ако у овом другом случају буде олакшавајућих околности, то ће се казнићи место робије затвором од три до десет година.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 13. маја, 1902. год.

Види §§. 83. и 85.—90. Казп. Зак.

§. 85. Србин који, докле рат противу Србије траје, силу непријатељску са знањем поштомаче, или војсци српској или њених сајузника иштећу наноси, да се казни робијом до двадесет година.

У следећућим случајима да се казни са двадесет година робије учиниатељ ако:

а., учини да тврдиње, богази, чувана места или друге утврђене или обранителне тачке, српска или сајузничка војска, или поједини официри или војници непријатељу у руке дођу;

б., рајне лађе, касе, оружнице, магацини или друго спремно оружје, муниција и проче рајне потребе, учини да у непријатељске руке дођу, или их утамани или неупотребљивим учини;

в., непријатељу буде доводи, или војнике српске или српских сајузника наведе да непријатељу прелазе;

г., планове рајних операција, планове тврдиња или утврђених места непријатељу саопштити;

д., непријатељу шпионира или непријатељске услове (шпионе) прима, прикрива или им помаже, или

е., буну међу српским или сајузничким војницима подиже.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — 6. октобра, 1899. год., — и 13. маја, 1902. год.

Види §§. 83, 84. и 85. а.—90. Казн. Зак.

§. 85. а. Ко за време мира, рајне опасности или мобилизације неовлашћено чини сазнања или прибави цртисе, описе или друга извешта о војним тврђавама или утврђењима или о плановима рајних операција и кретању војних трупа, или у опшће о предметима и мерама, које се односе на рај или војну одбрану државе, а за које постоји интерес државе да се у тајности чувају (уходи), казниће се робијом до досећ година.

Ко ово врши у намери да од тога учини саопштење: у мирно доба каквој страни држави, или њеним агентима, казниће се робијом до двадесет година, а за време рајне непријатељској или каквој страни држави или њеним агентима, казниће се смрћу.

Смртном казном казниће се и учиниоци дела из § 85. Казненог Закона.

Измене и допуне од 17. децембра, 1910. год.

Види §§. 83., 84., 85. и 85. б.—90. Казн. Зак.

§. 85. б. Ко за време рајне, рајне опасности или мобилизације објави планове рајних операција, тврђава или утврђених места или кретање трупа или у опшће мере, које се односе на рај или војну одбрану државе, а за које постоји интерес државе да се у тајности чувају, казниће се робијом до двадесет година.

Ко осо учини за време мира казниће се затвором од пет до десет година.

Измене и допуне од 17. децембра, 1910. год.

Види §§ 83.—85. а. п 85. в.—90. Казн. Зак.

§. 85. в. Ко држи писмоносне голубове или предузме какве мере ради извешта страној држави или њеним агентима о војној одбрани државе, казниће се затвором, а ако ради у време рата казниће се робијом до пет година.

Ко ухвати оваког голуба па га не преда општинској, полициској или војној власти, или ко сазна за ове мере, па о њима не извести полицијску власт, казниће се затвором до годину дана.

Измене и допуне од 17. децембра, 1910 год.

Види §. 83.—85. б. п 86 —90. Казн. Зак.

§. 86. Робијом од пет до двадесет година казниће се онај ко :

- а., тајне државне или таква документи и извешта о предметима, за које зна да интерес државе захтева да се у тајности чувају, изда или саопшти страној влади или њеним агентима или их објави ;

- б., планове ратних операција, терјава или утврђених места, или извешта о крећању трупа или у опште о предметима и мерама, које се односе на рат или војну одбрану државе, за које зна да интерес државе захтева да се у тајности чувају, изда или саопшти страној влади или њеним агентима ;

- в., на штампану српске државе уништи, преиначи или прикрије документи или доказе у опште о односима Србије према којој страној држави, или то учини с документима у опште о државним тајнама ;

- г., на штампану Србије сврши поверени му државни посао са каквом страном владом.

Ако је ово учињено из нехаћа, учинилац ће се казнићи затвором.

Измене и допуне од 17. децембра, 1910. год.

Закон о државној архиви од 2. децембра, 1898. год.: Чл. 17. Ко од чиновника и служитеља Државне Архиве намерно упропасти, препиначи или без надлежног одобрења по чл. 9. овога Закона, изда коме какав документ од знатније вредности или од оних што иду за јавност, било то у целини или почесно и у изводу ; а тако и то и онај, који би од таквих докумената право за себе или другога збирку без одобрења, — казниће се по §. 86. Казненог Закона

===== За постојање дела из тач. а. §. 86. Казн. Зак. закон не води рачуна о томе, којим је путем или пачином учипилац дошао до сазнања онога што туђем правитељству саопштава, има ли или нема његове какве материјалне радње и личног испитивања да до тог сазнања дође, па ни то, у колико су аутентичне саопштене вести. Шта више у природи је саме ствари да оне буду у многоме и потачне. Довољно је само толико, да онај који их саопштава, зна да их треба чувати у тајности од туђе државе, па их ипак саопштава, било у циљу да нашој држави штету нанесе или да себи какву корист прибави. А да су то вести за које државни интерес тражи, да се од туђе државе чувају у тајности, по најчешће казује сама природа њихове садржине. — О. о. 13. маја, 1909. год., Бр. 5766. — О. о. с. 22. маја, 1909. год., Бр. 6104.

Види §§. 83.—85. в. п 87.—90. Казн. Зак.

§. 87. За предузеће које на то иде:

а., да владајући Краљ или Престолонаследник буде убијен, зашворен или да се непријатељу у руке преда или за владу неспособним учини, или да се ма на који било начин из земље уклони;

б., да ма који члан Краљевског Дома буде убијен, слободе лишен или из земље прогнан или да се непријатељу у руке преда; да се кривац, као издајник, казни смрћу.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — 6. октобра, 1899. год., — и 13. маја, 1902. год.

Види §§. 83.—86. п 87. а.—90. Казн. Зак.

§. 87. а. За предузеће које иде на то:

а., да се закони ред наследства или Устав земаљски насилно промени, или владалац сиречи да врши уставна права;

б., да се област српска или неки део сјоји са сјбраном државом, или један део од целог отргне;

да се кривац, као издајник, казни робијом од петнаест до двадесет година.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Види §§. 83.—87. п 87. б.—90. Казн. Зак.

§. 87. б. Предузећа означена у претходним §§. 87. и 87. а. сматрају се за свршена кад су предузећа дела којима се злочина намера непосредно у извршење привести има.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Види §§. 83.—87. а., 88., 89. и 90. Казн. Зак.

§. 88. Ако су два или више лица извршење издајничког предузећа (§. 87.) уговорила, али дела у последњој тачки пред-

идућег параграфа још зајочетиа нису, онда ће се та лица казнићи робизом од пет до двадесет година.

Ако има олакшавајућих околности, да се казни зашвором од три до пет година.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 83.—87. б., 89. и 90. Казп. Зак.

§. 89. По предидућем § 88. казниће се и онај, који би за припремање издајничког предузета или са страним правителством учествовао, или би од државе поверену му власт злоупотребио, или на ту цел људе ербосао, или оружјеју употребљавао.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 83.—88. и 90. Казп. Зак.

§. 90. Ко јавно, речма, печатаним или непечатаним писменим саставом позива на дела, која се по последњој тачки §. 87. као издајничко предузете казниће имају, ако је то без следства остало, да се казни робизом до десет година.

Свако друго дело којим се припрема издајничко предузете да се казни робизом до пет година.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 6. октобра, 1899. год.

Види §§. 83.—89. Казп. Зак.

§. 91. Србин који туђе Србина туђинској власти обилазити своју власт, а зна да му је ова надлежна, да се казни у новцу до 300 талира. А Србин који противу своје земаљске власти, или закона или пресуда земаљским судовима изречених тражи у туђина заштитију или помоћ, да се због самог овог дела казни у новцу од триста до хиљаду талира или зашвором од једне до пет година.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

§. 91. а. Ко делом учини насиље лицу владајућег Краља, да се казни смрћу.

Ако има олакшавајућих околности онда ће се казниће робизом до двадесет година.

Ко то исто учини сјрам Краљице, Престолонаследника, (или) Родитеља Краљевих, оба или сјрам појединог, и у ошће на сјрам предака и потомака владајућег Краља у правој ли-

нији, да се казни робњом од три до десет година; а ако има олакшавајућих околности, затвором од једне до пет година.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — 27. априла, 1893. год., — и 6. октобра, 1899. год.

Види §§. 91. б. и 91. в. Казн. Зак.

§. 91. б. Ко речма, печатаним или непечатаним, писменим саставом, ликовима или ма каквим изображењима или знацима уреди владајућег Краља, или иначе ма што предузима или говори, из чега се мрзост на њега породити или чиме се он подметку или презрењу изложити може, да се казни затвором од једне године до пет година.

Ко то исто учини сјрам Краљице, Престолонаследника, (или) Родитеља Краљевих, оба или сјрам појединог, и у општем на сјрам предака и потомака владајућег Краља у правој линији, да се казни затвором од једног месеца до две године.

Ако је то учињено сјрам намесника краљевског достојанства, свију или сјрам појединога од њих, кривац да се казни затвором од једног месеца до две године.

Уредбе у овом параграфу казане само ће се по одобрењу или на заповест Министра Унутрашњих Дела у судско ислеђење и суђење предузимати.

У месту прописаних овим законом казни, кривац да се за уреду владајућег Краља казни затвором од три до десет година, а за уреду Краљице, Престолонаследника и Краљевих Родитеља као и предака и потомака владајућег Краља у правој линији, кривац да се казни затвором од једне до пет година.

Казне ове ни у ком случају не могу се сујетити испод најмање мере.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — 24. октобра, 1870. год., — 27. априла, 1893. год., — и 6. октобра, 1899. год.

===== И преводом неког дела са страног језика и штампањем истог може се учинити кривица из §. 91. б. Казн. Зак. — О. о. 6. јуна, 1876. год., Бр. 2636.

Псовање владноца кривица је из §. 91. б. Казн. Зак. — О. о. 15. јуна, 1876. год., Бр. 2598.

Кад се неко оптужује да је речма учинио кривцу из §. 91. б. Казн. Зак., онда треба сви изрази, за које се нађе да се у њима налази кривица, да буду доказани по закону; и за то, ако један израз тврди само један сведок, тај израз, према §. 229. Крив. Суд. Пост. не може се сматрати за доказан. — О. о. 7. марта, 1877. год., Бр. 533.

За постојање дела из првог одељка §. 91. б. Казн. Зак. не тражи се да је оптужени писао на увреду Краља, већ је довољно да је он био свестан тога да речи његове омаловажавају и вређају Краља, а те свест код оптуженога је могло бити и ако је у љутини изговорио инкриминационе изразе, јер љутина не искључује слободну вољу и не ослобођава, у смислу §. 53. Казн. Зак., кривичне одговорности. — О. о. 16. новембра, 1899. год., Бр. 9282. — О. о. с. 22. новембра, 1899. год., Бр. 9515.

Према последњем одељку §. 91. б. Казн. Зак. утврђен је посебни минимум казне за дело из овога законског прописа. Према томе, општи минимум се овде не може ни у ком случају применити, јер он важи само за она дела, где посебни минимум није одређен. — О. о. 5. маја, 1910. год., Бр. 5643.

Види §§. 91. и 91. в. Казн. Зак., — и чл. 58. Зак. о штампи.

§. 91. в. *Ко речма, печатаним или непечатаним писменим саставом напада или излаже подсмеху или презрењу уставна права владајућег Краља, закони ред престолног наслеђства, или постојећу форму владе, да се казни затвором од три до десет година.*

Ко на исти начин напада или излаже подсмеху или презрењу правне установе: породицу (фамилију), брак или својину (сопственост) да се казни затвором од три месеца до пет година.

Измене и допуне од 24. октобра, 1870. год., — и 6. октобра, 1899. год.

Види §§. 91. и 91. а. Казн. Зак.

§. 91. г. *(Додати Законом о изменама и допунама од 6. октобра, 1899. год., а укинути Законом о изменама и допунама од 17. јануара, 1904. год.).*

ГЛАВА ДЕСЕТА

О злочинствима и преступљењима противу закона, власти и јавног поретка.

§. 92. *Ко јавно позива или дражи на непокорност према законима, уредбама или законим наредбама власти, или који дела, која су законом за злочинства или преступљења означена, јавно правда и хвали, да се казни у новцу до три хиљаде динара или затвором од једне до пет година.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 6. октобра 1899. год.

===== Позивање на неизвршавање наредаба општинског одбора, кривница је казнима по §. 92. Казн. Зак. — О. о. 17. децембра, 1898. год., Бр. 39596.

Види §§. 93.—99. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год, код §. 12. Казн. Зак.

§. 93. Ко на чиновника или званичника државног или општинског, или служитеља правителственог или општинског, који је одређен или позван да изврши законе или пресуде или решења или наредбе судске, или законе наредбе полицајних или других земаљских власти, при званичном раду делом нападне, или му претињом или силом противстане, да се казни затвором од два месеца до две године.

Иста ће казна бити ако је ово преступљење учињено према људима који су позвани чиновнику или служитељу у помоћ, или су одређени или позвани да као сведоци или сведоци у каквом послу учествују.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 6 октобра, 1899. год.

===== За кривцу из §. 93. Казн. Зак. не иште се да се докаже, да власт због противљења и противстајања није извршила што је имала извршити а ни то да није могла противстајање савладати; него је довољно ако се радњи власти стави сила на супрот. — О. о. 4. октобра, 1874. год., Бр. 3209.

За постојање дела из §. 93. Казн. Зак. није потребно да учинилац и спречн јавног службеника у извршењу званичне дужности. На против, као што се из поменутог законског прописа види, противстајање постоји и онде, где неко јавног службеника при вршењу званичне дужности и делом нападне, без обзира на то, што је јавни службеник и поред тога напада, извршио посао ради кога је на лице места дошао. — О. о. 7. августа, 1902. год., Бр. 5661.

По §. 93. Казн. Зак. код дела противстајања власти и не тражи се, да је кривац својом радњом успео, т. ј. чиновника спречио те да овај свој званични посао није могао да изврши, већ је без обзира на успех, за постојање тога дела довољно то, што је кривац чиновника делом напао или му претињом или силом противстао. — О. о. 3. септембра, 1905. год., Бр. 5550.

Постојање дела противстајања власти из §. 93. Казн. Зак., према тексту истога законског прописа, независно је од тога факта, да ли је радња оне власти према којој је противстајање учињено, била саобразна закону или није, ма да тај факат, неправилна и противзаконна радња власти, може бити од утицаја на кривичну одговорност оптуженога, према §. 104. д. Казн. Зак. — О. о. 15. новембра, 1903. год., Бр. 4844.

Не може се рећи да нема дела из §. 93. Казн. Зак. за то што кмет, хоћећи да претресе став оптуженога, у чему га је овај спречио, није оптуженоме у смислу чл. 15. Устава дао о томе решење, већ само може бити говора о томе, да ли тај поступак кметов није такав да оптуженог по §. 104. д. Казн. Зак. може извинити казне по томе делу. — О. о. 15. децембра, 1908. год., Бр. 10510.

Види §§. 92, 94—99. и 104.—104. д. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 94. Ко какво надлежаштво или чиновника силом или претињом принуди, да какво званично дело учини, или да

не учини да се казни затвором од три месеца до четири године.

И покушај се овде казни.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 92., 93. и 95.—99. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год. код §. 12. Казн. Зак.

§. 95. *Ако се више људи стеку на заједнички учине које од казних у §§. 93. и 94. преступљена, да се казне затвором до пет година; но они саучесници који би се у злостављање у наведеним параграфима напоменутих лица упустили, могу се и до пет година робије казнити, ако не би ово злостављање већег значења било.*

Ако се овакова гомила, пре него што је поступак њен какво дејство произвео, својеволно или на просићу опомену власти разиђе или ситиша и у ред дође, да се казне само коловође затвором до две године при чему ће се као олакшавајућа околност узети, ако је који од њих и сам помагао да се људи ситишају.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

==== Да би могло постојати дело које би се казнило по §. 95. Казн. Зак. тражи се по овом законском наређењу, да се приликом противстајања власти или устајања противу власти више људи стеку. А под овим изразима „више људи“ и „стеку“ разуме се, не двојица, тројица или четворица, већ већи број лица, која се поставка утврђује и самим граматичким правлом, по коме се до броја четири вели „човека“, а тек од петог „људи“; но сем овога и сама реч стичај, стеку претпоставља да више људи на скупу мора бити, и овом речју обележава се и то, да су се сакупили у већ у напред утврђеном циљу, да се власти противстаје или противу власти уставе. Нема ли тог најобичнијег елемента, т. ј. ако број учесника не представља више људи сакупљених са напред одређеном намером, онда се поступак окривљених, који је био управљен противу рада власти не може подвести по казниности под §. 95. Казн. Зак., већ под наређење било §. 93. било §. 94. Казн. Зак. — О. о. 8. августа, 1908. год., Бр. 8473.

Пропис §. 95. Казн. Зак. предвиђа и случај, ако би се оптужени упустили и у злостављање органа власти, коме би противстајали, и у том случају одређује казну до пет година робије. Али поред овога, овај законски пропис иде и даље, па вели: „сем ако ово злостављање не би већег значења било...“, што значи, да ако би злостављање било теже, оно ће се казнити строжије од пет година робије. Како пак овај законски пропис не одређује величину казне за то „злостављање већег значења“, онда значи, да оптуженима за то теже злостављање треба одредити казну по овом законском пропису, који за дела те врсте казну предвиђа. Тумачење да тешка повреда тела улази у квалификацију дела из §. 95. Казн. Зак. противно је духу закона, јер је апсурдно и помислити да теже дело (тешка повреда, која се казни до 15 година робије) улази у мање дело (па §. 95. Казн. Зак., које се казни до пет година робије), а сем тога, овакво

би извођење одвело тој последици, да оптужени, који приликом противстајања убију органа власти не одговарају за убиство већ само за противстајање власти. Према стилизацији § 95. Казн. Зак. у квалификацију овог дела могу улазити само она злостављања која остављају незнатне повреде, за које би казна, кад би се као самостално дело судило, била блажија од оне коју предвиђа §. 95. Казн. Зак. Те незнатне (лаке) повреде које предвиђа §. 95. Казн. Зак. служе суду као разлог, да се оптуженоме казна затвора може пооштрити у казну робије до пет година. Буду ли пак те повреде тешке природе или како овај законски пропис вели „већег значења“, оптуженоме се за њих, као за самостално дело пма судити и као такво оно је одвојено од дела противстајања власти. — О. о. с. 28. новембра, 1909. год., Бр. 12786.

Види §§. 92.—94. и 96.—99. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 96. *Ако се при грађењу путева или поштите при отпирвању каквих државних или општинских послова више њих узрујају и слошки од рада престану, па било да оду кући или да онде остану, али неће да раде никако, или неће да раде онако и онуда, како и куда им власт каже, па су у тој својој непослушности остали и онда пошто су од своје власти опоменути, да се казне коловође зајвором од три до шест месеци, а остали од једног до три месеца.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 92.—95., 97., 98. и 99. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 97. *Ко војника или грађанина кад га закон под барјак позива подговара да не следује позиву, или да откаже покорност заповедницима, да се казни зајвором до годину дана.*

А ко војника српског наведе да из војинства побегне (дезертири) или његово бегство навалично пошћомаже; исто тако ко Србина у страни војену службу примамљује (врбује), или таковог доводи онима, који за страни војинство људе примамљују, да се казни зајвором од три месеца до три године.

И покушај се овде казни.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 92.—96., 98. и 99. Казн. Зак.

§. 98. *Ко намерно ослободи лице које се у зајвору или пријвору наводи, исто тако ко намерно лице које је каквом чиновнику, служитељу или коме другом предано, да над њим надзирава, или да га стражарно куда тражи или сироводи,*

испод надзирања и власћи овога испргне и ослободи, да се казни затвором од једног месеца до две године; но ако је он таквог силом отео и ослободио, робијом до пет година.

И покушај се овде казни.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 92.—97., 98. а. и 99. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 98. а. Затвором од једног месеца до две године да се казни ко побегшег осуђеника, или испод стражарног спровода или притвора полицајног или судског побегше окривљавано лице код себе прими и од власћи крије, или му ма чим и ма у чему помаже да власћи у руке не дође.

Измене и допуне од 15. јуна, 1863. год.

Види §§. 92.—98. и 99. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 99. Ко айсеника који му је предат да га стражарно чува или прати навалице отпустити, или му ма чим на ризу учини да побегне, да се казни затвором од једног месеца до три године. Ако је айсеник побегао због самог небрежења (нехаја) стражарећег лица, то ће се ово казнићи затвором до шест месеци.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Айсеник у смислу §. 99. Казн. Зак. пије само онај ко је осуђен, већ се као айсеник има сматрати свако лице слободе лишено од стране власти ма за какву кривцу, без обзира на то, да ли је оно ту кривцу и учинило или не. — О. о. 27. априла, 1881. год., Бр. 1779.

Види §§. 92.—98. а. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 100. Ако се айсеници у айсанском заведењу или иначе у ајсу или изван айсанског заведења на каквом раду налазећи се, узрујају, па насилно из ајса изиђу, или се иначе својим надзираћелима или чуварима успротиве, или ове принуде или принудити покушају, да што учине или да што не чине, да се казне затвором до три године.

Они пак саучасници који би и само насиље према лицима учинили или би ајсану или уопште зграду у којој се затворени налазе насилно провалили, да се казне робијом до четири године — у колико не би дело у већи род кривица прелазило, — учинјену штету да накнаде.

Ако би само један ајсеник наведене противузаконитости учинио, да се казни за дела у првој тачки изложена затвором до две године, а за дела у другој тачки изложена робијом до три године.

Казне ове изрицаће се одвојено од оних казни за дела због којих је кривац у затвору, и бој ће се извршити одмах, а затвор или робија пошто буде издржана или опрштена казна за дело због кога је у затвору.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

==== Кад један осуђеник казненог завода, на осуду учини какво пово злочинство или преступљење, овда му се за то пово дело казна не слива са старом, већ се осуђује на особену казну, која ће се рачунати од дана прво-опрштене или издржане казне, због које је на робији. — О. о. 24. новембра, 1899. год., Бр. 647.

У четвртом одељку §. 100. Казн. Зак. вели се: „Казне ове изрицаће се одвојено од опшх казни за дела, због којих је кривац у затвору, и бој ће се извршити одмах, а затвор или робија пошто буде издржана или опрштена казна за дело, због кога је у затвору“. Из овог законског наређења јасно се види, да се на казну за дело из §. 100. Казн. Зак. кривац има одвојено осудити, и ту казну, што је најглавније, има да издржи тек пошто буде издржао или му буде опрштена казна за дело, због кога је био у затвору. Доносиоци овај законски пропис, дух и намера законодавчева била је та, да кривац, који се већ налази у затвору због једног или више дела, на учини дело из §. 100. Казн. Зак. осети ову казну што јаче и осетивије на тај начин, што ће њу издржавати засебно, после издржане или опрштене казне за дело због кога је био у притвору, — јер он је извршујући ово дело, у томе баш показао своју већу поква-реност. Претварајући и скупљајући казну за ово дело у казну за дело због кога је кривац у притвору односно у најтежу, ова одвојеност не би се дала тако лако подвојити и осетити, а тиме би се промашно циљ законодавчев. У §. 69. Казн. Зак., који говори о реалном стицају, истина предвиђа се у тач. б., да ће се кривцу, коме се при суђењу стеку више дела, на закон за сва та дела не доноси једну исту казну, скупити све ове казне у ону која је најтежа, променујући лакше у теже. — али се овај законски пропис не може применити и на случај, кад се кривац налази у реалном стицају са једним самосталним делом и делом из §. 100. Казн. Зак. Да је ово тачно, види се и из овога: 1) Што је наређење четвртог одељка §. 100. Казн. Зак. специјално, изречно законско наређење, и да се према томе, што се оно налази после §. 69. б. Казн. Зак., има сматрати као изузетак од овог законског наређења. — 2) Што се из самих речи које је законодавац у четвртом одељку §. 100. Казн. Зак. употребио, а на име из речи „одвојено“ и „бој ће се одмах извршити, а затвор или робија пошто буде издржана или опрштена“, јасно види, да се казна за дело из §. 100. Казн. Зак. не може претварати у тежу казну, јер се а) претварањем казне за ово дело у најтежу казну, не може, као што је напред наведено, извршити и оно подва-јање издржања казне, пошто би стапањем једне казне у другу ипак кривцу изгледало као да он издржава једну исту казну и б) кад би се казна за ово

дело могла претварати и скупиљати у тежу казну, овда се, с обзиром на §. 69. а. Казн. Зак. кривац, који се налази у затвору за дело, које за собом повлачи казну од двадесет година робије или затвора до десет година, не би могао осудити и на казну за дело из §. 100. Казн. Зак., а то законодавац свакако није хтео, и зато је нарочито и учинио овај изузетак од §. 69. Казн. Зак., и наредно, да се не може ни претварати ни скупиљати. — 3) Што се речи „затвор или робија“, употребљене у четвртом одељку §. 100. Казн. Зак., односе не на најтежу казну, већ се искључиво односе на казну предвиђену за дела из §. 100. Казн. Зак., који у свом првом одељку предвиђа казну затвора, а у другом одељку казну робије. Да је ово овако, јасно се увиђа по томе што је трећи одељак §. 100. Казн. Зак., који је важио до измена и допуна од 17. јуна, 1861. год., а који је у свом првом делу предвиђао за ова дела само казну боја и затвора, наређивао да се казна боја има одмах извршити, а казна затвора (предвиђена, дакле, за то дело) после пошто буде издржава или опростена казна за прву кривицу. Огула, што је законодавац овде нарочито нагласио, да ће се „боја“ и „затвор“ — дакле казне предвиђене за ово дело из §. 100. Казн. Зак. одвојено извршити и извршавати, може се извести, да је тиме хтео учинити изузетак од §. 69. тач. б. Казн. Зак., те да се оне и не смеју претварати и скупиљати у тежу казну. — Најзад да се казна за дела из §. 100. Казн. Зак. не сме и не може претварати и скупиљати у најтежу казну, још јасније се увиђа по томе, што четврти одељак §. 100. Казн. Зак. наређује, да се казна боја (докле се кривац на њу могао по закону осуђивати), која је предвиђена у првом и другом одељку §. 100. Казн. Зак. има извршити одмах, дакле, пре но што и отпочне издржавање казне за дело, због кога је кривац у затвору и без обзира на природу казне, коју то дело за собом повлачи. — О. о. с. 4. децембра, 1908. год., Бр. 13455.

Види §. 99. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 101. *Ко немајући власти, наоружане гомили људи скупиља, или такојима заповеда, или људе, о којима зна да су недозвољеним начином скупљени, или ујоштите људе наоружава или каквим војеним потребама снабдева, без да на то дозвољење од власти има, да се казни затвором до две године; а онај који у таквој наоружаној гомили учествује, затвором до годину дана.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §. 103. Казн. Зак.

§. 102. *Учасник друштва, које би своје суштествовање, своју цел или своје успројење од постојећег у земљи управитељства крило, или које би за цел и задатак имало буди какве мере прављења, које би ово у земљи предузимало, као и извршење закона, незаконим средствима сметати, осуђивати и*

обеснажсавати, да се казни затвором до две године, а коловође затвором од шест месеци до три године.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== За постојање дела из §. 207. Казн. Зак. тражи се, или да неко јавно усмено или писмено Бога или чију му драго, у земљи признату веру хули, и јавно смева верске обреде и обичаје; или да делом смета вршење у Србији дозвољених обреда верозаконоских; или вајносле, да неко са образима светих, и црквеним утварима на бесчастећи и презирући начин поступа и обесвећава их, на против кад се има у виду да су оптужени, као назарени, заједнички радили на утврђењу и јачању назаренства, да су у томе противзаконом циљу образовали тајно друштво и да су и тајне, влашћу недозвољене скупове држали, овда су то све карактерни знаци дела из §. 102. Казн. Зак., која одредба заковска и предвиђа такво друштво и одређује казну за учеснике његово. — О. о. 24. јануара, 1898. год., Бр. 599. — О. о. 15. маја, 1899. год., Бр. 4500. — О. о. с. 28. маја, 1899. год., Бр. 4856.

Кад је истрагом а и признањем оптужених утврђено, да су чланови друштва које назаренску веру исповеда, а међутим догме ове вере противе се правном поретку који у данашњем друштву постоји и попуњавање њихово сиречава павршење закона и законитих наредаба власти, што је битно по државу и њене интересе, — овда у таквој радњи оптужених стоји дело из §. 102. Казн. Зак. — О. о. 5. јуна, 1910. год., Бр. 7163. — О. о. с. 17. августа, 1910. год., Бр. 7876.

Види §. 207. Казн. Зак.

§. 103. *Ко јавним потврђивањем измишљених или изопачених ствари, или јавним опорочавањем и исмејавањем уређења државних или законих наређења власти или појединих чиновника ове мрзосићи и презрењу излаже, или важности њихову подија, или у осталима неповерење према реченим уређењима и наређењима подиже; исто тако ко јавно једну класу становителства противу друге на мрзосић и презрење дражи, да се казни у новцу од десети до три хиљаде динара, или затвором од три месеца до три године.*

Но јавно усмено или писмено излагање недостатака и погрешака каквог закона, уредбе или наредбе, или пресуда или решења судбјских, као и научно претресање и критицизирање ових, не подлежи казни, у колико се неби из форме изражаја вређајући намера обелодањавала.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 6. октобра, 1899. год.

===== Псовање српске државе није кривица из §. 103. Казн. Зак. — О. о. 31. марта, 1877. год., Бр. 749.

За дело из §. 103. Казн. Зак. траже се поред осталог и ови карактерни знаци: као предмет, објекат нападаја, уређења државна или закона наређења власти или појединих чиновника, — а као средство овога нападаја: јавно по-

тврђивање пзмншљених или изопачених ствари или јавно опорочавање и исмевање уређења државних или законних наређења власти или појединих чиновника, чиме се ова уређења односно наређења мрзости или презирању излажу. И увреда части и клевета могу послужити као средство за извршење дела из §. 103. Казн. Зак., ако су оне јавно учињене. Па кад у инокрмписаним изразима нема ових карактерних знакова, кад они не представљају ни опорочавање, ни исмевање уређења државних или законних наређења власти или појединих чиновника, већ су на против управљене противу личности једнога судије и вређају га у званичној дужности, и кад је дело учињено писменим актом управљеним председнику суда, а не јавно, онда то није дело из §. 103. Казн. Зак., већ су то све карактерни знаци дела из §. 104. Казн. Зак., по коме се законском пропису увреда или клевета и „непечатаним писменим саставом“ учинити може. — О. о. 31. јануара, 1900. год., Бр. 918. — О. о. с. 12. фебруара, 1900. год., Бр. 1434.

За појам дела из §. 103. Казн. Зак. тражи се да је ко јавним потврђивањем пзмншљених или изопачених ствари или јавним опорочавањем и исмејавањем уређења државних или законних наређења власти или законних наређења појединих чиновника, ове мрзости и презрењу изложио или важност њихову побио. По томе, дакле, законском пропису, тражи се да је јавним потврђивањем пзмншљених ствари или исмевањем самог закопитог наређења дотичног чиновника, тај чиновник изложен мрзости и презрењу или да му је на тај начин његова важност побијена, па да може постојати дело из §. 103. Казн. Зак. На против кад се у инокрмписаним изразима чиновник представља као службено лице које неће да врши своју службу према свакоме подједнако, већ хоће да се руководи и другим обзирима а не законом, онда су то све карактерни знаци дела из §. 104. Казн. Зак. — О. о. с. 10. фебруара, 1907. год., Бр. 1198.

Види §§. 104.—104. е. Казн. Зак., — Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак., — и чл. 58. Зак. о штамп.

§. 104. *Ко речма, печатаним или непечатаним писменим саставом, лично или ма каквим другим изображењем или знацима увреди какво надлежатељство или политичко тело, или чиновника или званичника државног, или порошника, или изабраног судију, сведока или вештака, или јавног служитеља триличног званичног рада или и изван места надлежатељства но у смотрењу званичног рада, или у смотрењу званичног рада уопште, да се казни затвором од месец дана до две године. Исто тако да се казни и онај, који то учини сјрам Народне Скупштине или Сената или појединих чланова њених или сјрам изборне скупштине или бирачког одбора или појединих одборника његових.*

Ако би увреда садржавала клевету, може се казнити до три године затвора.

У свима овде изложеним случајима увреде јавних надлежних

тјелства, политичких тјела или наведених лица, може полицијна власт сама и без тужбе уврђенога кривце суду на осуђење предавати.

Памене и дојуне од 17. јуна, 1861. год., — 24. октобра, 1870. год., — 23. октобра, 1871. год., — 6. октобра, 1899. год., — и 13. маја, 1902. год.

===== По смислу става трећег §. 104. Казн. Зак. увреда у званичној дужности не може се опростити. — О. о. 23. маја, 1881. год., Бр. 2248.

Кад је увреда нанета приватноме тужноцу као судији у седници избора суда, онда је таква увреда кажњива по §. 104 Казн. Зак. као увреда власти, а не по §. 213. Казн. Зак. — О. о. 18. марта, 1898. год., Бр. 2489. — О. о. с. 11. маја, 1898. год., Бр. 3048.

Да се нечија радња може квалификовати као кажњиво дело из другог одељка §. 104. Казн. Зак., треба констатовати да је неко речима и т. д. увредно кога чиновника и т. д. у смотрењу „званичног рада“ чиновничког, или у смотрењу званичног рада у опште. Па кад је констатовано да је оптужени износио о тужноцу као приватном лицу, нешто што са природом његовог званичног рада нема везе, то онда у радњи оптуженога нема дела из другог одељка §. 104. Казн. Зак., већ може, под претпоставкама које се тамо траже, бити говора само о делу из §. 210. Казн. Зак. — О. о. 21. децембра, 1899. год., Бр. 10505. — О. о. с. 8. фебруара, 1900. год., Бр. 687.

Кад је констатовано да је оптужени некриминисаним изразима дао раду приватнога тужноца карактер пристрасне и несавесне службе у договору са противном страном, онда се, с погледом на то што оптужени није доказао несавесност тужпочеву у вршењу званичне службе и његов договор са противном страном, као и то, да је он изазвао противзаконим поступком тужпочевим у званичном раду, изговорно некриминисане изразе, има узети, да ови изрази садрже карактерне знаке дела клевете из другог одељка §. 104., а не дела увреде из првог одељка §. 104. Казн. Зак. — О. о. 25. априла, 1900. год., Бр. 3896. — О. о. с. 17. маја, 1900. год., Бр. 4586.

По тач. 3. §. 395. Казн. Зак. казни се онај, који законе наредбе или закове власти или појединих чиновника опорочава и т. д., и то не јавно, дакле не на местима свакоме приступачним или пред каквим скупом људи. На против кад је дело учињено јавно и кад некриминисаним изразима није омаловажаван никав законити поступак власти, већ је изнет о чиновнику један незаконити поступак, примање мита, онда може бити говора само о делу из другог одељка §. 104. Казн. Зак. — О. о. 27. августа, 1902. год., Бр. 5272. — О. о. с. 16. септембра, 1902. год., Бр. 7465.

Реферат државнога чиновника не може се узети за доказ о делу из §. 104. Казн. Зак., кад се тај државни чиновник јавља као приватни тужилац, према коме је дело учињено; те у погледу његовог исказа важе општи прописи Крив. Суд. Поступка, по коме се, а по §. 230. Крив. Суд. Пост., казивање приватнога тужноца не може употребити као доказ о постојању самога дела. — О. о. 31. јула, 1906. год., Бр. 7639.

Кад је ислеђењем утврђено да је оптужени изговорно некриминисане речи приватноме тужноцу као старешини еснафа, а у самој седници еснафа и поводом еснафских послова, и кад се еснаф има сматрати као надлежство (тело)

јавно правног карактера, јер оно подлежи нарочитој законској заштити и врши различите функције јавног карактера (на пр. водн надзор о набљудавању Закона о еснафима, издаје калфепска писма, даје цуноважна уверења у делокругу свога рада и т. д.), онда је, кад је утврђено да се у никрминисаним речима састоји увреда, то дело из §. 104. Казн. Зак., у толико пре што овај законски пропис узима у заштиту не само јавне службенике у најширем смислу те речи, већ чак и сведоке и вештаке који као такови, врше своје само факултативне јавне дужности, а ипсу, нити могу као такви престављати какве јавне службенике. — О. о. 15. априла, 1906. год., Бр. 3563.

Кад је у §. 213. Казн. Зак., где је постављена општа дефиниција увреде, предвиђено, да се увреда може напети некомом лицу и делом, што се оцењује према стању лица, да ли се то дело појављује као увреда части или не; и кад се увреда делом признаје и код најлакших испуштних увреда, — тач. 2. §. 357. Казн. Зак. — онда је појмљиво да се увреда делом може напети и државном службенику у смотрењу његове службене дужности, у толико пре што су ове увреде из §. 104. Казн. Зак. предвиђене као тежа дела од осталих увреда, оних из §. 213. и тач. 2. §. 357. Казн. Зак., те би било неспорно и нелогично, да се државни службеници, који су иначе заштићени од вербалних и писмених увреда, у смотрењу њихове званичне дужности, строжијим казнама, — стављају у немогућност да прибављају себи задовољења на случај да им се увреде, у смотрењу њиховог званичног рада, панесу делом. С тога напад на личност државног службеника шамаром, има према наведеном, све карактерне знаке дела увреде казнимог по §. 104. Казн. Зак., а напад шамаром на извесну личност сматра се по општем појмању, као увреда части. — О. о. 9. октобра, 1906. год., Бр. 9564. — О. о. с. 31. октобра, 1906. год., Бр. 10044.

Да би се могло узети да постоји дело из §. 104. Казн. Зак. потребно је да обвинени употреби такове изразе противу чиновника, који овога мрзост и презрењу излажу, као и да су они и по самој својој суштини вређајући; а када се из његових речи не може закључити да је ишао на вређање и омаловажавање, већ једино да извесне поступке власти представи као неправилне, онда нема дела из §. 104. Казн. Зак. — О. о. 7. јануара, 1908. год., Бр. 13716. — О. о. с. 2. априла, 1908. год., Бр. 4410.

И војници пограничне страже јавни су службеници, те пошто је шверцовање једна незаконита радња и пошто је несумњиво да та реч омаловажава и удн угледа опог лица коме је она упућена, то рећи за војнике пограничне страже да шверцују, чини дело из §. 104. Казн. Зак. — О. о. 18. децембра, 1908. год., Бр. 11305.

У §. 68. Казн. Зак. изрично је казапо, да ако једно исто казнимо дело знаке више злочинства или преступлења у себи садржи, то ће се казнити највећом казном која је законом за такво дело прописана. На кад је суд утврдио, да у радњи оптуженог стоје два дела, дело из §. 104. Казн. Зак. и дело из §. 173. Казн. Зак. завршена у идеалном стицају, онда има кривцу, према горњем, за оба та дела да одмери само једну казну и то казну за најтеже дело, према чему се казна за лаку повреду тела губи у казни тежег дела увреде власти, пошто друго дело лаке повреду тела само поштрава казну, те се казна не може ни подвојити за свако дело засебно. — О. о. с. 17. августа, 1910. год., Бр. 7875.

Види §§. 104. а.—104. е. Казн. Зак., — чл. 201. Устава, — Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак., — и чл. 58. Зак. о штампн.

§. 104. а. Ко се за чиновника издаје или предузима и ради послове, за које је само чиновник по сили свога звања овлашћен, да се казни затвором од петнаест дана до једне године.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Правили за извршење закона о трошарини од 15. јуна, 1893. год., ПБр. 9672. § 55. Који самовласно отпечати државни печат било са трошаринских предмета или са својих локала, сирава, судова и у опште оних ствари, па које је ударен био у циљу неке спурности, казниће се по општем Кривичном Законику (§. 104. а.).

Види §§. 104. п 104. б.—104. е. Казн. Зак.

§. 104. б. Ко немајући праса носи чиновничку униформу или друге чиновничке знаке, или ордене и друге знаке почести, или узима на себе титуле или достојанства, или узима и служи се туђим именом да се казни новчано до десет талира, или затвором до три месеца.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 104., 104. а. п 104. в.—104. е. Казн. Зак.

§. 104. в. Ко документи, акти, званичне протоколе, регистре или друге предмете, који се на каквом јасном месту чувају, или су каквом званичнику на чување предани, уништи или прикрије, да се казни затвором од једног до осамнаест месеци, уколико не би у поједином случају дело у већи род кривица прелазило.

Ако је то из користољубља учињено, осудиће се и на губитак грађанске чести.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Само при једнаким личним односима учиниоца и саучесника ка предмету на коме је или ка лицу према коме је какво кривично дело извршено, узима се да је п за саучесника овакво исто дело, какво се п за учиниоца, главног кривца појављује; другим речима, оба ова кривца казне се по једном истом законском пропису. При неједнаким личним односима учиниоца и саучесника према предмету п лицу, лични односи учиниоца, главног кривца, стварају дело само за учиниоца, а лични односи саучесника стварају дело само за саучесника. Према томе, кад би нечиновник са чиновником извршио поништај званичних акта, па ма нечиновник био главни извршилац или само саучесник, за чиновника би ово дело поништаја акта званичних потпало под одредбу §. 111. а за нечиновника под одредбу §. 104. в. Казн. Зак. — О. о. с. 16. новембра, 1888. год., Бр. 4075.

Пронис §. 104. в. Казн. Зак. предвиђа уништај званичних акта од стране лица коме дотични акти, ма под каквим видом, нису били поверени на чување

нити му по служби били приступачни; а где је ово случај, ту стоји дело из последње алинеје §. 111. Казн. Зак. — О. о. 28. септембра, 1910. год., Бр. 10706.
Види §§. 104.—104. б. и 104. г.—104. е. Казн. Зак.

§. 104. г. Ко самовласно и намерно сломи, поквари или оштетити званични печат, који је од каквог јавног надлежног надлежног лица, чиновника или јавног служитеља ударен да ствари за печатом, или да их означити или узаконити, да се казни затвором до шест месеци.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Закон о контролисању чистоће злата и сребра од 17. јуна, 1882. год.: Чл. 21. Они који би подражавали жиг државни, или који би га ненадлежно употребљавали, који би кварили, или дали да се у цели преваре, кваре државни жигови ударени на стварима, казниће се одузимањем ствари, а сви саучесници подврћи кривичној одговорности.

Види §§. 104.—104. в. и 104. е. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 104. д. Ако би чиновник, званичник или служитељ при званичном раду противузаконо, и ненадлежно и неправилно поступао, и тиме повода дао, да се ко учини повиним најпре казаних казнивих дела, то ће такође поступак чиновника или служитеља служити кривцу за олакшавајућу околност.

Но суд може по околностима овако поступак од стране чиновника или служитеља и као извињавајућу околност узети, и тако обвиненог од сваке казне ослободити.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Постојање дела противстајања власти из §. 93. Казн. Зак., према тексту истог законског прописа, независно је од тога факта, да ли је радња ове власти, према којој је противстајање учинено, била саобразна закону или није, ма да тај факат, неправилна и противзаконна радња власти може бити од утицаја на кривичну одговорност оптуженога, према §. 104. д. Казн. Зак. — О. о. 15. новембра, 1908. год., Бр. 4844.

Не може се рећи да нема дела из §. 93. Казн. Зак. за то што кмет, хоће ли да претресе стап оптуженога, у чему га је овај супротно, није оптуженоме у смислу чл. 15. Устава дао о томе решење, већ само може бити говора о томе, да ли тај поступак кметов није такав да оптуженог по §. 104. д. Казн. Зак. може извинити од казне по томе делу. — О. о. 15. децембра, 1908. год., Бр. 10510.

Види §§. 104.—104. г. и 104. е. Казн. Зак.

§. 104. е. Онај, који као сведок, свештеник или поротник буде позван да наведе какав узрок извињења, за који се доцније

сазна да је лажан, казниће се од осам дана до два месеца затвора.

Но ова осуда, која би била изречена због тога, што је ко навео лажан узрок извињења, не искључује ону осуду, по којој се над ким због недоласка изриче новчана казна.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 13. маја 1902. год.

Види §§. 104.—104. д. Казн. Зак.

ГЛАВА ЈЕДАНАЕСТА

О злочинствима и преступљењима чиновника у званичној дужности и злочинствима и преступљењима других вршилаца јавних дужности.

§. 105. Чиновник, који узме или захтева поклон, или ма какву корист, или који прими обећање поклона, или ма какве користи, па да учини какво дело, које није противно закону, али које спада у круг његове званичне дужности, или да не учини штогод, што по самој дужности учинити неби смео, да се казни у новцу до две хиљаде динара, или затвором до две године.

Измене и допуне од 6. октобра, 1899. год.

Царински закон од 23. јануара, 1899. год. (са изменама и допунама од 25. фебруара, 1904. год.): Чл. 131. Службеник царински који би ма што примио (поклон, обећање и т. д.), те да површи или не површи какву радњу, која би била у његовој надлежности, казниће се за примање поклона, обећања или мита, по одредбама §§. 105. и 106. Казн. Зак.

Дело из §. 105. Казн. Зак. не зависи од тога да ли је чиновник, који узме или захтева поклон или ма какву корист, или који прими обећање поклона или ма какве користи, заиста и учинио оно што није противно закону или није учинио оно што му је била дужност. Довољно је, да је он само у том циљу поклон или корист узео или захтевао или обећање истих примио. — О. о. 16. марта, 1896. год., Бр. 472.

Види чл. 12. Зак. о пороти.

§. 106. Да се казни заточењем до осам година чиновник који прими мито или обећање мита, или ма какве користи, или који то захтева, па да учини у кругу своје дужности какво противузаконо дело, или да не учини што год, што би по дужности учинити имао.

Ако би суд признао кривицу олакшаваће околности, казна ће бити затвор, најмање шест месеци и мишње звања на свагда, или и само мишње звања на свагда.

Измене и допуне од 6. октобра, 1899. год., — и 13. маја, 1902. год.

Види §§. 105., 107., 109. и 110. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о пороти.

§. 107. Судија, који се при суђењу каквог кривичног дела или каквог грађанског спора и у опшће при решавању каквог било спорног или неспорног питања грађанске природе, на користи или штети ма које стране, подмити, да се казни заточењем од две до десет година.

Овако ће се казнићи и избрани судија, судија из реда трговачког, поротник и вешић, ако би по каквој ствари у којој врше ову своју дужност, били подмитени на користи или штети које стране.

Измене и допуне од 6. октобра, 1899. год., — и 13. маја, 1902. год.

Види §§. 105., 106., 109. и 110. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о пороти.

§. 108. (Укинут Законом о изменама и допунама од 15. јуна, 1863. год.).

§. 109. Судија кад по части суђења, по препоруци чијој, па ма и веће своје власти, противно закону реши и пресуди какво дело, да се казни заточењем од две до пет година.

Види §§. 105., 106., 107. и 110. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о пороти.

§. 110. У случајима §§. 106. и 107. поклон или мито предато, досудиће се на ползу државне касе.

Види §§. 105., 106., 107. и 109. Казн. Зак.

§. 110. а. (Додат Законом о изменама и допунама од 23. октобра, 1871. год., а укинут Законом о изменама и допунама од 13. маја, 1902. год.).

§. 111. Казниће се робијом до десет година чиновник, који за добит своју или другога, или на штету других, писмене неправу, којих примање или издавање њему по званичној дужности припада, лажно или неисправно начини, или изда, или који добре писмене неправу, које су му по служби његовој поверене или по истој приступиле, препише, повреди, уништи или сакрије.

Измене и допуне од 6. октобра, 1899. год.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 24. фебруара, 1899. год., Бр. 104.: ... Небрижљива радња појединих лекара у вршењу секција и издавања уверења биће узимата у поступак, код лакших случајева према тач. 5. §. 43. Закона о чиновн. грађ. реда, а при озбиљнијим приликама предавање се суду према §. 111. Казн. Зак...

===== Само при једнаким личним односима учиниоца и саучесника ка предмету на коме је или ка лицу према коме је какво кривично дело извршено, узима се да је и за саучесника онакво исто дело, какво се и за учиниоца, главног кривца појављује; другим речима, тада се оба ова кривца казне по једном истом законском пропису. При неједнаким личним односима учиниоца и саучесника према предмету или лицу, лични односи учиниоца, главног кривца, стварају дело само за учиниоца, а лични односи саучесника стварају дело само за саучесника. Према томе, кад би нечиновник са чиновником извршио повиштај званичних акта, па ма нечиновник био главни извршилац или само саучесник, за чиновника би ово дело поништаја званичних акта потпало под одредбу § 104. в. Казн. Зак. — О. о. с. 16. новембра, 1888. год., Бр. 4075.

У лажноме реферату чувара шума о тобожње извршеној горосечи стоји дело из §. 111. Казн. Зак., па ма реферат и не одговарао пропису чл. 133. Зак. о шумама. — О. о. 24. новембра, 1905. год., Бр. 10897. — О. о. с. 2. јануара, 1906. год., Бр. 12176.

Протокол саопштења дава одређене јавне продаје интересованим лицима има карактер исправе, јер је он од вредности за права и правне односе по томе што се њиме по закону утврђује, да је извршено саопштење за јавну продају, а такво је саопштење законски услов за уредност продаје. С тога у констатацији да је продаја саопштена лицу коме она фактички није саопштена, стоји дело из §. 111. Казн. Зак. — О. о. 4. новембра, 1909. год., Бр. 12039.

За постојање дела из §. 111. Казн. Зак. не тражи се да је лажна исправа и пропавела своје дејство у погледу штете, којој је намењена, већ је довољно само да је у томе циљу начињена, а кад то стоји, онда је на постојање овог дела без утицаја то, да ли је тужилац у случају произведене штете обештећен или није, те се услед тога не може ни узети, да се ово дело обештећењем може загладити. — О. о. 5. августа, 1910. год., Бр. 7583.

За појам дела из §. 111. Казн. Зак. није битан елемент то, да је прављењем лажне исправе и употребом њеном доиста и прибављена корист или причињена штета коме. То се по овом законском пропису не тражи. За дело из §. 111. Казн. Зак. довољно је, да је лажна исправа начињена у намери оштећења кога лица или коришћења себи. Битан је, дакле, елемент, да се лажна исправа начини и употреби у намери да се корист прибави или коме штета нанесе, а не тражи се да је то фактички и наступио. За појам овога дела довољно је, да оптужени са своје стране учини све што би имало за последицу оштећење или корист, без обзира на то, да ли је у томе имао и успеха. Постоји ли у давом случају оштећење једног лица или прибављање користи лажном исправом, имала би да одлучи околност, да ли инкриминисана радња у моменту извршења њеног има за последицу причињавање штете или прибављање користи. Према паложеноме обештећење не може имати никаквог утицаја на постојање самога дела, јер би имало да се цени оно оштећење или корист, која би се појавила као последица у моменту извршења дела, без обзира на то, да ли се је она и појавила. — О. о. 4. августа, 1910. год., Бр. 7491.

Пропис §. 104. в. Казн. Зак. предвиђа уништај званичних акта од стране лица коме дотични акти, ма под каквим видом, нису били поверени на чување или му по служби били приступачни; а где је ово случај, ту стоји дело из последње алинеје §. 111. Казн. Зак. — О. о. 28. септембра, 1910. год., Бр. 10766.

За постојање дела из §. 111. Казн. Зак. није неопходно потребно, да је начпњена лажна исправа баш и произвела штету извесном лицу, чему је била намењена, односно да је њоме већ прибављена корист другом ком лицу на штету овог првог. Овим законским прописом, не тражи се за постојање дела у њему предвиђеног, да је дотична лажна исправа произвела своје штетно дејство у погледу трећег лица, већ је довољно да та исправа само у таквој намери буде начпњена, па ма штета изостала. Ово се види не само из текста овога законскога прописа, већ нарочито и из другог одељка §. 149. Казн. Зак., по коме се као особено кажњиво дело предвиђа употреба такве лажне исправе, према чему је јасно, да у случајевима, који су овде у питању, штета може изостати, пошто се она може пропзвести тек употребом саме исправе. — О. о. 24. септембра, 1910. год., Бр. 10600.

Види §§. 112.—117. Казн. Зак.

§. 112. Чиновник који само узме од новца или ствари, које је по службеној дужности примио или чувао, да се с њима послужуи, да се казни *лишењем звања на свагда*.

Исто тако да се казни и онај, који од шаковиц новца или ствари другоме на послугу или иначе на приватну употребу изда, — изузимајући случај о привременом издавању плате чиновницима и служитељима, о чему и особити прописи постоје.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — 6. октобра, 1899. год. — и 13. маја, 1902. год.

Закон о државном буџету од 4. априла, 1903. год.: Чл. 83 Исплата плата, пенсија, издржања, додатака врши се почетком месеца, за који плату ваља платити. Давање плате, пенсије, издржања или додатка у напред, за месеце који ипсу на реду за исплату, није ни у ком случају допуштено. За противно поступање одговара и онај који даје и онај који прима по §. 112. Крив. Законика. — Чл. 84. Плате, пенсије, издржања, додаци примају се код оне благајнице где је кредит за њих отворен. Никаква друга благајна не сме давати плату, пенсију, издржање или додатке. И онај чиновник који би дао и онај који би примио противно пропису овога члана, одговарају по §. 112. Крив. Законика.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 10. децембра, 1903. год., ИБр. 30438.: ... У другоме одељку §. 112. Казн. Зак. од казне изузет је случај о привременом издавању плата чиновницима, о чему као што тамо стоји и особити прописи постоје. Све до садашњег закона о буџету могло се сматрати, да ти особити прописи још ипсу израђени и да се чиновници који овакве кривце учине неће кажњавати лишењем звања на свагда, т. ј. да се то неће сматрати као послуга државним новцем. Али од како је Законом о буџету изречно споменуто, да ће се на такве случајеве примењивати §. 112. Казн. Зак., и на тај начин коначно регулисано питање о привременом издавању плата за месеце који ипсу на реду, и узимање и давање плата на благајнама које за то немају отворен кредит, у смислу сматрања такве радње као послуге државним новцем, које се дело казни лишењем звања на свагда, то је израз, у другом ставу §. 112. Казн. Зак. „изузимајући случај о привременом издавању плате чиновницима и

службоцима* изгубио сваку законску вредност. Закон о буџету сматра сваку повреду чл. 83. и 84. као послугу и прописује казну лишења звања на свагда...

===== За дело из §. 112. Казн. Зак. битна је послуга утајеним новцима на своју корист, те с тога где тога нема не може бити дела из §. 112. Казн. Зак. — О. о. 14. априла, 1879. год., Бр. 1259.

У §. 112. Казн. Зак. предвиђена је казна лишења звања на свагда за чиновника који изврши кривично дело из тога законског прописа. Ова је казна као једина запрећена и искључује примену друге казне, поименце казну затвора, предвиђену у другом одељку §. 132. Казн. Зак. за она лица која нису чиновници у смислу §. 112. Казн. Зак. а врше дужности сличне овима и имају сличан службени положај, коме оскудева обележје указности, чиме је прави чиновник слабодеп. Та пак околност што је оптужени престао бити државни, указни чиновник не искључује примену казне лишења звања у толико мањо, што се ова казна као редовна изриче од стране суда „на свагда“, што значи да се такав чиновник више не може примити у државну службу, које би законско наређење постало илузорно, ако би се применила блажа казна затвора, по том основу што је оптужени државни чиновник отпуштањем из службе престао бити чиновник, чиме би се дало маха и злоупотребама у том правцу, што би несавесни чиновници благовремено могли изаћи из државне службе. — О. о. 16. маја, 1906. год., Бр. 5322.

Није тачно гледиште да је председник општине као наредбодавац одговоран са рачунополагачем само за издатке учињене ван буџета, а не и за неправилности рачунополагачеве за које он није ни могао знати, јер по чл. 113. Зак. о општинама, наредбодавац одговара за штету солидарно са рачунополагачем у свима случајевима побројаним у тачкама од 1 до 4. закључно у овоме законском пропису. — О. о. 5. фебруара, 1907. год., Бр. 1379.

На квалификацију дела утаје, које се појављује чим надлежна последна власт констатује мањак у суми којом се рукује, не може имати утицаја обештећење дато, пошто је већ утврђен недостатак. — О. о. 6. октобра, 1910. год., Бр. 11072.

Види §§. 111., 113.—117. и 132. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о пороти.

§. 115. *Чиновник, који утаји (§. 229. Кривичног Законика) ствари, новце или хартије од вредности, које је по службеној дужности примио на чување да се казни робијом до пет година, ако је вредност утаје мања од две хиљаде динара; ако је вредност утаје већа од две хиљаде динара, кривац да се казни робијом од пет до десет година; а ако вредност утаје износи суму од десет хиљада динара или и више, кривац да се казни робијом од десет до двадесет година.*

А ако су поред тога и за ту цел и рачуни, протоколи или књиге, што су за белажење или контролирање примања и издавања одређене, неисправно вођене, преиначене или уништене, или ако су придати неисправни изводи из ових рачуна-

протокола и књига, или ако су неисправне признанице к испитима прикључене, или ако је на сандуцима, кесама или пакетима садржај новаца лажно означен. — сматраће се као особито оштећавна околност и кривај ће се казнићи највећом мером казне.

Све ово ишћо је прописано за чиновнике, вреди и за привремене или контрактуалне чиновнике, све државне службенике и служитеље као и општинске председнике, кметове, кметовске помоћнике, одборнике, општинске писаре, школске, општинске, црквене и манастирске благајнике, руководеће касе акционарских и других јавних удружења, добротворних и других фондова и општинске служитеље кад утаје новце или ствари, које су по службеној дужности примили.

Измене и допуне од 6. октобра, 1899. год.

==== Кад оптужени чиновник признаје да је из касе узео извесну суму новца и њоме подмирио неке своје приватне потребе и да је тек доцније, пошто је истрага отпочела, та сума враћена каси, онда према §. 229. Казн. Зак. у томе стоји дело утаје, казним по §. 113. Казн. Зак. — О. о. 23. септембра, 1897. год., Бр. 4323. — О. о. 10. октобра, 1897. год., Бр. 6852.

Кад је ислеђењем утврђено да је оптужени наплаћене доплате остављао на страну не заводећи их у дотичну књигу, а затим новим доплатама одржавао ред завођењем по датуму, онда је он, водећи намерно протокол тако како се из њега неби сазнало за утају одговоран у смислу другог одељка §. 113. Казн. Зак. за званичну утају са неисправно вођеним протоколом. Неисправност у званичним књигама може бити последица и позитивне и негативне радње дотичног чиновника. Нетачно је гледиште да овде не би стајало дело квалификоване утаје у смислу другог одељка §. 113. Казн. Зак. зато, што нема доказа, да су рачунске књиге неисправно вођене позитивном радњом оптуженога у целих прикривања утаје, јер такво разликовање не предвиђа поменути законски процес. — О. о. 7. августа, 1899. год., Бр. 6163. — О. о. с. 18. августа, 1899. год., Бр. 6376.

Кад чиновник у времену од дана када је из службе отпуштен, па до дана разрешења од дужности, прими од кога извесну суму новца, па исту не преда државној каси већ је утаји, — онда то није дело из §. 113. Казн. Зак., већ дело из §. 220. Казн. Зак. казним по §. 221. Казн. Зак. — О. о. 20. септембра, 1902. год., Бр. 7633.

За постојање дела утаје, према §. 229. у вези са §. 113. Казн. Зак., битна је намера оптуженога да задржите суме присвојил себи без накнаде. — О. о. 21. фебруара, 1906. год., Бр. 1094. — О. о. с. 14. марта, 1906. год., Бр. 2557.

За дело из §. 113. у вези са §. 132. Казн. Зак. не може се досуђивати полицијски надзор као споредна казна, јер није у §. 37. б. Казн. Зак. предвиђена. — О. о. 8. маја, 1908. год., Бр. 1238.

За дело из §. 113. Казн. Зак. предвиђена је само казна робије а не и друга која врста казне. А кад то стоји, онда се уз казну за ово дело, на случај да она не буде робија, пма увек досудити и губитак грађанске части, према §. 18. Казн. Зак. То што осуда на губитак грађанске части није изриком предвиђена за ово дело, не може бити разлог да се од примене њене одуступ, кад је оптуж-

жени осуђен на казну затвора не за то, што би ова казна била предвиђена у оном законском пропису који о представљеном делу говори, већ на основу §. 62. Казн. Зак. према њему уз такву осуду има следовати и казна губитка грађанске части, коју за собом повлачи казна робије која је за ово дело једино предвиђена, а услед чега није ни потребно за досуду ове казне код ових дела, да она буде изриком предвиђена у §. 37. а. Казн. Зак. — О. о. 15. септембра, 1910. год., Бр. 10151.

Пошто се према §. 231. Казн. Зак. дело утаје у опште као безчастеће дело, поред казне затвора кажњава и споредном казном губитка грађанске части, то није ни било пукино да се у §. 113. Казн. Зак. и ова казна спомиње, у толико пре што §. 113. Казн. Зак. за утају предвиђа као редовну казну робију, која, према §. 18. Казн. Зак. сама по себи повлачи губитак грађанске части. — О. о. 21. марта, 1909. год., Бр. 3553.

Види §§. 111., 112., 114.—117. и 229. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о пороти.

§. 114. Чиновник, који данак, прирез, или ма какве друге приходе за државну или општинску касу, или ма шта друго и ма за кога, а по службеној дужности примати има, да се лиши звања ако по незнању плаћајућег узме од овог оно, што дати није био дужан, или више него што је дати дужан био, па то, што је незаконито узео задржи и никако у касу не преда; а ако је плаћајући знао, да оно што се од њега потраживало, није или никако или не онолико дати дужан био, па му је чиновник својом важношћу или силом звања, оно што није требало, или више, него што је требало изнудно, да се као оглобитељ казни и затвором поред лишења звања.

Да се лиши звања и онај чиновник или званичник, који би приликом рада правитељственог или општинског радње намерао или преварно навео, да и њему или другом каквом приватном лицу какав посао изврши, или који би просто подручне му људе на какав свој или другог лица посао силом своје власти употребљавао.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Правила за вршење службе финансиске страже од 28. маја, 1899. год., ЦБр. 7832.: Чл. 108. Финансиске стражаре не може нико употребити за приватне послове, нити их одређивати на оне дужности, које опису предвиђене у Правилима службе њихове (друга алинеја §. 114. Казн. Зак.).

===== За постојање дела из §. 114. Казн. Зак., поред осталог тражи се, да чиновник врши наплату за државу, општину или за ма ког другог, па од онога који плаћа узме више, но што је овај дужан дати и тај вишак задржи за себе. Међу тим кад чиновник не наплаћује ни за државу, ни за општину, ни за кога другог, те да је више наплатио, но што је требало и вишак себи задржао, већ је наплатио за себе дијурну, на коју није имао по закону право, — то се онда на ту његову радњу не може применити § 114. Казн. Зак., већ пошто у Казн. Законику нема одредбе која би ову радњу казнила, може за таквог

чиновника бити само дисциплинске кривице. — О. о. 17. августа, 1902. год. Бр. 6690.

Види §§. 111.—113. и 115.—117. Казн. Зак.

§. 115. Чиновник, који при званичном пеналаживању у новцу или предаји каквих ствари (у натури) примаоцу штогод хотимице и незаконо задржи, а издатке као потпуно учиниене у рачун стави, да се лишн звања.

===== Само у томе што су рачуни кмета рачунополагача неуредни, без обзира на то има ли и штете, налази се кривица из §§. 112. и 115. Казн. Зак. — О. о. 22. априла, 1877. год., Бр. 955.

Види §§. 111.—114., 116. и 117. Казн. Зак.

§. 116. Чиновник, који држи какву лицитацију, или коме је поверено надгледање или да изврши каква предузећа или послове, или набавке државне или општинске, па при томе на недозвољени начин овајди се на штету чију, или друго какво злоупотребе учини, откуда штета за кога произађе, да се казни затвором од шест месеци до две године, а поред тога повчаном казном, која неће бити већа од трећине, ни мања од десетине досуђене накнаде за штету.

И покушај се овде казни.

Види §§. 111.—115. и 117. Казн. Зак.

§. 117. Чиновник, који лакоумно открије званичну тајну, која му је по звању или нарочито поверена, и за коју зна, да закон или интерес јавне службе захтева да се никоме не казује, као и који службено поверени му акт или документ на штету или повреду оног, кога се тиче, другоме противудужносно саопшти, *да се казни затвором од два месеца до једне године;* а ако злонамерно то учини, да се казни по величини пакости и штете *затвором од две до пет година.*

Измене и допуне од 6. октобра, 1899. год.

Правила за вршење службе финансијске страже од 28. маја, 1899. год., ЦБр. 7832.: Чл. 103. Финансијски стражари дужни су да чувају тајне, по свима службеним пословима и наредбама, јер за издавање тајне, с места губе службу и оптужују се суду (§. 117. у вези с §. 132. Казн. Зак.).

Види §§. 111.—116. и 132. Казн. Зак.

§. 118. *Поштански чиновник или службеник који противно члану 35. Устава, писма или пакете пошти поверене отвори, њихову садржину сазна или другом саопштити, или их*

преда другом, а не ономе на кога су упућени; или преиначи његову садржину, или из задржци, присвоји или ухвати, као и ако другоме са знањем помогне да коју од наведених кажњивих радњи учини, да се за свагда лиши службе, а поред тога осуди и на затвор најмање годину дана.

Овако исто казниће се и чиновник телеграфа одређеног за јавну употребу, ако противно члану 35. Устава с дејешом повереном телеграфу, учини злоупотребу, на који од начина злоупотребе у претходном одељку овога параграфа односно писма и пакети, или са знањем другоме помогне да то учини.

Али према важности садржине писма, телеграма и вредности пакета, као и према положају и важности особа и надлежности којима су ова писма, телеграми или пакети упућени, окривљени ће се казниће робом најмање две године и за свагда лишиће праса на ма какву државну или општинску службу.

Чиновника или поштанског службеника не ослобођава одговорности по овоме параграфу никаква и нијија наредба.

У сваком случају, ако кривице, предвиђене овим §-ом, по начину извршења или иначе, долазе у већи род кривица, казниће се по прописима Казненог Законика за те кривице.

Измене и допуне од 6. октобра, 1899., — 17. јануара, 1900. год., — и 13. маја, 1902. год.

Устав од 5. јуна, 1903. год.: Чл. 23. Неповредна је тајна писма и телеграфских депеша, осим у случају кривичне истраге и у случају рата...

===== Отварање туђих писма у опште кажњиво је дело, и за то је прописана казна у §. 283. Казн. Зак.: а онај онет који туђе писмо које му је поверено, да га неком другом преда, отвори и упронасти, може бити кажњен или као утајач, ако није чиновник, по §. 229. Казн. Зак. или по §§. 111. и 118. Казн. Зак., ако је чиновник. Сва ова наређења Казн. Законика о отварању туђих писма утврђена су и наређењима уставним. Устав у чл. 23. јасно прописује, да је тајна писма и депеша неповредна. По томе, кад Устав тајну писма проглашује као једно уставно право, а Казн. Законик проглашује отварање писма као кажњиво дело, и по томе сва појединачна лица казни, која ове законе прописе преступе, онда се то право не сме ни држави признати, јер би онда ова чинила оно што другима забрањује, и парочито изгубила би поверење код својих грађана, кад би писма пој поверена, смела да отвара. Наређење у чл. 23. Устава, које дозвољава отварање писма у случају кривичне истраге, не сме се разумети тако, да се писма могу отворати, те да се у њима казнена дела траже, већ се то има ограничити на случајеве о којима говоре §§. 82.—87. Крив. Суд. Пост., т. ј. кад се већ поведе кривична истрага против једног лица, на се држи, да се писма односе на дело, због кога је неко оптужен; па и то само у

случајевима које је закон тачно означено, и на начин тамо прописани. — О. о. с. 11. априла, 1892. год., Бр. 3104.

Види §§. 111., 118. и 283. Казн. Зак., — и §§. 82.—87. Крив. Суд. Пост.

§. 119. *Курири* и уопште инемотише, који званична писма у знању ненадлежно предаду, да се казне затвором; а ако отуда каква несрећа или штета или незгода за државу или правителство произиђе, или би произићи могла, да се казне робијом или заточењем од две до десет година.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

§. 120. Судија или чиновник који има власт да суди, ако ма под каквим изговором, на макар и што је закон нејасан, или што о случају правила нема, ни на опомену своје претпостављене власти неће, кад је дужан, да суди страни, која то захтева, моћи ће се казнити новчано до сто талира, а по важности предмета и упоретва лишењем звања.

Види §. 122. Казн. Зак

§. 121. Да се казни у новцу до сто талира или лишењем звања:

1. Чиновник, био он грађанског, духовног или ма ког реда, који би при извршивању дужности присвајао себи законодавну власт; и
2. Чиновник, који би припевајао себи судејску власт.

§. 122. Чиновник, који своју власт злоупотреби, те кога незаконо принуди да штогод трпи или чини, или да не чини, биће казњен новчано до сто талира, или лишењем звања.

===== У чл. 12. Зак. о пороти као и у допунама овога члана од 20. новембра, 1905. год., изрично су побројана дела, за суђење којих је надлежан поротни суд, и према томе кад у овоме пропису није изрично предвиђено и дело из §. 122. Казн. Зак., онда се ни надлежност поротног суда не може ни проширивати и на ово дело. То пак што је у допунама тач. 5. чл. 12. Зак. о пороти од 20. новембра, 1905. год., увршћен и пропис §. 132. Казн. Зак. не може да значи да је тиме проширена надлежност поротног суда у погледу свих лица тамо побројаних за сва дела из главе XI Казн. Законика. Овај пропис §. 132. Казн. Зак. не предвиђа никакво кажњиво дело на ни казну, према чему не може бити ни говора о надлежности поротног суда за дела из овога законског прописа, кад у њему таква дела нису ни предвиђена. Како међутим пропис §. 132. Казн. Зак. наређује само да ће за кривице побројане у глави XI Казн. Законика, где је редовно казна предвиђена само за државне чиновнике, одговорати и контрактални чиновници, општински чланови и т. д., онда је јасно да је уношење овог законског прописа у допуну Закона о пороти од 20. новембра, 1905. год., извр-

шено само у том циљу, да се надлежност поротног суда поред чиновника распростре и на сва остала лица побројана у том §. 132. Казн. Зак., за ова дела која су овим доунама потпала под надлежност поротног суда, на како дело из §. 122. Казн. Зак. није овом доуном обухваћено, то се ни надлежност поротног суда не може на исто распрострети. — О. о. 3. фебруара, 1906. год., Бр. 209.

У томе што је неко по реферату чувара шума, за који је доказано да је лажан, узиман на одговор, нема дела из §. 122. у вези са §. 132. Казн. Зак., већ у таквој радњи чувара шума, с обзиром на став четврти §. 147. Казн. Зак. и §. 232. Крпв. Суд. Пост. стоје сви карактерни знаци дела предвиђеног и казнимог по §. 111. Казн. Зак. — О. о. 13. фебруара, 1906. год., Бр. 682.

За постојање дела из §. 122. у вези са §. 132. Казн. Зак. не тражи се, према овим заковским прописима, да оптужени ову злоупотребу власти у своју корист учини, већ је довољно да је у опште учини. — О. о. 8. фебруара, 1908. год., Бр. 1556.

За постојање дела из §. 122. у вези са §. 132. Казн. Зак. потребно је, да чиновник или општински часник употреби таква средства, која су у стању да некога принуде да штету чини, трпи или да не чини. — али та средства не морају се састојати једино у некој физичкој сили или претњи, те да, кад ова сила и претња и не постоји, да онда не постоји ни поменуто кривично дело. На против, за постојање поменутог дела закон не тражи искључиво претњу или физичку силу, нити се то може извести из речи „чиновник који власт злоупотреби“, употребљених у §. 122. Казн. Зак., већ ово злоупотребење власти може бити и произвољним и незаконитим одлукама власти, којима такође може неко бити принуђен, да што неправедно трпи, чини или не чини, што свакојачко има да буде предмет оцене суда. — О. о. 4. августа, 1909. год., Бр. 7428.

Види §§. 120. и 132. Казн. Зак.

§. 122. а. *Чиновник или јавни службеник, који дејствујући у том квалитету павалично или из нехата и противузаконо у чије обавештајне продрге, да се казни новчано до педесет талира или затвором до два месеца.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 10. јануара, 1876. год.

==== Кад званично лице претресе нечији стан без да му је за то претходно издало решење и без да му је по извршењу истог дато писмено о томе, је ли и шта чињеним претресом пађено, — оно чини кривницу из §. 122. а. Казн. Зак. — О. о. 16. маја, 1890. год., Бр. 1843.

Види §§. 93. и 104. д. Казн. Зак.

§. 123. Чиновник који павалично и противузаконо кога ухвати или затвори или у затвору држи, да се казни у новцу од педесет до двеста талира, или затвором од три месеца до пет година, или само лишењем звања.

А у случају нехата, затвором до шест месеци или новча-

но до што талара, поред штеће, коју не чиновник дужан бити и у једном и у другом случају да накнади.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

===== Прове §. 123. Казн. Зак. претпоставља навалничко и противзаконско лишење слободе, те с тога нема места примени овог законског прописа, када кмет, вршећи месну полицијску власт, отера у затвор некога који чини перед. — О. о. 3. маја, 1877. год., Бр. 1067.

То што последна власт држи некога у притвору више но што §. 156. под а. Крив. Суд. Пост. дозвољава, не може се узети да је казнимо по §. 123. Казн. Зак., пошто се у §. 156. Крив. Суд. Пост. не каже, да ће онај који противно ради бити кривично одговоран, те се према томе такво дело и не може за казнимо сматрати. — О. о. с. 16. децембра, 1887. год., Бр. 4468.

Оптужени, који је над тужиоцима изрекао уредну пресуду којом их је казнио и ову им уредно и саопштио, па се они на исту ипсу жалили надлежној власти, не може одговарати за дело из §. 123. Казн. Зак., пошто се има узети, да су осудом били задовољни. — О. о. 14. августа, 1903. год., Бр. 6414.

По ставу 3. чл. 9. земаљског Устава истражна је власт дужна у случају притвора окривљеног лица да акта пошаље надлежном првостепеном суду на решење у року од 24 сахата по истеку три дана, од момента саопштења решења окривљеном и ако нема његове жалбе. Ставом 5. истог уставног наређења предвиђена је санкција за невршење горњег наређења у одговорности истражних власти за противзаконско лишење слободе. Према томе, кад је мерењем утврђено, да окривљени као орган истражне власти, није правилно извршио ову своју дужност, онда у таквој његовој радњи стоји кривично дело и он се не може правдати погрешним разумевањем уставних одредаба. — О. о. 29. марта, 1907. год., Бр. 3522.

То што се оптуженоме казна за дело из §§. 123. и 125. Казн. Зак. има одмерити с обзиром на §. 132. Казн. Зак., који је законски пропис узмеђу осталих набројан у чл. 12. Зак. о пороти, не значи да се оптужени и за ова дела из §§. 123. и 125. Казн. Зак. има да стави под поротни суд, јер §. 132. Казн. Зак. као што се из његове садржине јасно види, не представља никакво дело засебне врсте, већ само одређује казниност за извесна дела из XI главе Казненог Законика, набројана пред њим (§§. 105., 106., 107., 109., 110. а., 112., 113. и 127. Казн. Зак.) прописујући исту казну и за лица, која врше неку јавну службу, у истој одредби поменуто, којом би се казном казнили и чиновници за иста дела. — О. о. 3. октобра, 1909. год., Бр. 10580. — О. о. с. 14. новембра, 1909. год., Бр. 12021.

Види §§. 125. и 132. Казн. Зак.

§. 124. Судија и уопште чиновник који при неспитивању или следећивању казнимих дела принудителна средства употребн, те да на-тера обвиненога на признање или на одају, да се казни заточењем до пет година.

Види §§. 123., 125. и 132. Казн. Зак.

§. 125. Чиновник који би самовласно кога тучао или тући дао, или би преко границе своје власти, које му је закон положио казнио, као и који у знању изврши казну кад ова није законим путем никако ни изречена, или у већој мери и ситрожије но што је изречена, да се казни лишењем звања и зашвором до пет година, а по величини кривике и пакости, зашточењем до десет година.

Ако је то из непажење учињено, или има других олакшавајућих околности, да се казни зашвором до годину дана.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

==== Кад се тужбом тражи целењење кривичног дела из §. 125. Казн. Зак., дакле дела којим је од страхе чиновника повређено право приватног лица, онда је суд дужан да отпочне целењење на основу чл. 28. Устава, који допушта непосредно и без ипљег одобрења право тужбе суду против државних чиновника, због повреде свих права приватних лица, грађана српских и т. д., те с тога суд не може такву тужбу на основу §. 19. Крив. Суд. Пост. одбацити. — О. о. 6. фебруара, 1907. год., Бр. 1099.

Та околност што се приватни тужилац као оптужени није жалио противу незакошите пресуде општинског суда, не мења ни у колико ствар ниш и уништава постојање дела из §. 125. Казн. Зак. — О. о. 14. априла, 1907. год., Бр. 4427. — О. о. с. 8. јуна, 1907. год., Бр. 6287.

Под паразом тучао или тући дао у §. 125. Казн. Зак., има се разумети само таква недопуштена радња, која долази под појам злостављања, а не и кад се неко само ошамарп или ћуши, што по нашем закону јесте увреда делом (реална пажурја). — О. о. 27. априла, 1909. год., Бр. 4882. — О. о. с. 12. јуна, 1909. год., Бр. 7217.

Кад је у §. 125. Казн. Зак. предвиђено да злоупотребења власти тамо означава, могу бити дела преступне и злочине природе, с обзиром на околности под којима су извршена, онда је суд кад год вађе да у радњи оптуженога има елемената за постојање дела из овог законског прописа, дужан, у смислу §§. 161., 164. и 171. Крив. Суд. Пост., изближе да одреди квалификацију дела. — О. о. 13. јула, 1909. год., Бр. 7783.

Види §§. 123., 124. и 132. Казн. Зак.

§. 126. Чиновник који изврши казну смрти, кад ова није судјежким путем изречена и пресуда по закону извршнотелном постала, да се казни смрћу.

Види §§. 128. и 130. Казн. Зак.

§. 127. Судија и дошши чиновник који се при саслушању, ислеђивању или решавању кривичних, грађанских или трговачких предмета, намерно учини повиним какве неправде, било то на

ползу или штету које стране, да се казни затвором најмање две године поред губитка грађанске чести.

Но ако би се он горње неправде из нехата повиним учинио, поред накнаде коју би можда за причињену штету даћи имао, да се казни у новцу до сто талира, а по својству нехата или величини злих последица, мишењем звања.

Иста казна да постигне и изабране судије, судије трговачког реда и поротнике, кад они у томе својству навалично учине подобну неправду у предметима који се њиховом ислеђењу и суђењу повере.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 13. маја, 1902. го

===== За разумевање закона судије не могу одговарати: оне могу одговарати само кад при суђењу намерно или из нехата коме учине неправду, и тиме учине једном штету, а другоме ползу. Кад овога нема, онда, код кметова као судија, не може ни бити говора за дело из §. 127. Казн. Зак. — О. о. 17. септембра, 1882. год., Бр. 2886. — О. о. с. 8. октобра, 1882. год., Бр. 3138.

Дело из другог одељка §. 127. Казн. Зак. није уврштено у дела за суђење којих је надлежан поротни суд, већ то стоји само за дело из трећег одељка §. 127. Казн. Зак., а из тога се не може извести да је и за дело из другог одељка тога законског прописа надлежан поротни суд. — О. о. 20. новембра, 1906. год., Бр. 10338.

Кад суд утврди да је неко учинио дело из §. 127. Казн. Зак., онда је дужан да утврди и то, под који одељак тога законског прописа дело долази, јер од тога зависи да ли ће се оптужени бранити из притвора или из слободе. — О. о. 2. априла, 1907. год., Бр. 3848.

Пошто писар општинског суда, деловођа, као што се из чл. 88., 104. и 115. Зак. о општинама види, не учествује у суђењу већ само води протокол о раду општинског суда, то не може ни бити говора о његовој кривичној одговорности за дело из §. 127. Казн. Зак. — О. о. 16. јуна, 1907. год., Бр. 6556.

Види чл. 12. Зак. о пороти.

§. 127. а. *(Додат Закон о изменама и допунама од 17. јануара, 1900. год., а укинут Закон о изменама и допунама од 13. маја, 1902. год.).*

§. 128. Чиновник који оклева да изврши казну, законим путем изречену, или који изврши мању казну, по што је изречена, биће кажњен затвором од шест месеци до пет година.

Види §§. 126.—130. и 131. Казн. Зак.

§. 129. Да се казни заточењем до пет година чиновник коме је поверено да чува или да прати ухваћеног кривца, па га навалице пусти, или му на руци буде да утече.

Ако таквом званичнику кривац побегне што је био небрежљив, да се казни затвором до годину дана.

Види §§. 98., 98. а. и 99. Казн. Зак.

§. 130. Чиновник од извршителне струке, који учини какво противузаконо дело по заповести својих претпостављених, неће се казнити, ако власт, која је то заповедила може такве заповести издавати, а њему у дужност спада таква дела извршивати и заповести те претпостављене му власти без сваког изговора слушати. У овом случају казниће се онај који је то заповедно, и то оном казном, која је за тако зло дело одређена. Иначе казниће се обојица.

Види §§. 126., 128. и 131. Казн. Зак., — и §. 12 Зак. о чиновн. грађ. реда.

§. 131. У свима другим случајима, кад чиновник приликом извршавања дужности учини казнима дела, која у ову главу не спадају, а за која овај Законик особене казне прописује, судови ће на те казне и чиновника осуђивати, при чему ће му званичност за отежавајућу околност служити.

Види §§. 126., 128. и 130. Казн. Зак., — и §. 13. Зак. о чиновн. грађ. реда.

§. 132. Казниће се оном казном која је за до сада изложени дела прописана за чиновнике, ако би срисли своју дужност које од тих дела учинила и ова лица: привремени или контрактилни чиновник, практикант и осима подобни званичници, општински председници, кметови, кметовски помоћници, општински благајници и писари, општински одборници, школски, црквени и манастирски благајници, руководиоци каса акционарских и других јавних удружења, добротворних и других фондова, као и државни и општински службеници.

Но ако би се дело казнило само лишењем звања, а ова се казна не би могла применити на неко од наведених лица, то ће се ово лице казнити затвором до пет година.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Правилу о вршењу службе финансијске страже од 28. маја, 1909. год., Цбр. 7832.: Чл. 103. Финансијски стражари дужни су да чувају тајне, по свима службеним пословима и наредбама, јер за издавање тајне, с места губе службу и оптужују се суду (§. 117. у вези с §. 132. Казн. Зак.).

===== Пропис §. 132. Казн. Зак. не предвиђа никакво кажњиво дело, па ни казну према чему не може бити ни говора о надлежности зоротног суда за дела из овога законског прописа, кад у њему каква дела пису ни предвиђена. Како међутим пропис §. 132. Казн. Зак. наредује само да ће за кривце побројане у

глави XI Казн. Законика где је редовно казна предвиђена само за државне чиновнике, одговарати и контрактурални чиновници, општински часници и т. д., онда је јасно да је уиошење овог законског прописа у допуна Закона о пороти од 20. новембра, 1905. год. извршено само у том циљу, да се надлежност поротног суда, поред чиновника, распростре и на сва остала лица побројана у §. 132. Казн. Зак за она дела која су овим допунама потпала под надлежност поротног суда. — О. о. 3. фебруара, 1906. год., Бр. 209.

Види §§. 132. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о пороти.

§. 153. За дела у слеђујућим случајима која чиновник против своје дужности учини, ако ова не прелазе у друга именована зла дела за која су и особене казне законом прописане, судови ће осуђивати само да се лиши звања:

1. Кад старији чиновник навалице пусти, те млађи чиновник учини које од напред казаних казних дела у дужности.

2. Кад чиновник одрече дужносну послушност својој претпостављеној власти, или преступи или не изврши заповести своје претпостављене надлежне власти, па из тога каква штета, зло или незгода за јавну службу или за кога другог произиђе. Ако оваква непослушност од стране административних власти буде имала опасне последице за сигурност чијег имања или за живот и слободу грађана, чиновник се може осудити и на затвор, а по величини захв последица и ако је ове предвидети могао, и на заточење до десет година.

3. Кад чиновник прими законе, или законе наредбе административних власти, па навалице оклева и неће да их изврши.

4. Кад административни чиновник одвраћа људе, с којима посла има, од поштовања закона или законних наредба.

5. Кад административни чиновник од даног му поверења у смотрењу права и власти за наређивање, дозвољавање или руковање злоупотребљење учини.

7. Кад старији чиновник из злобе млађег ваљаног чиновника рђаво опише (кондугтира) или иначе званично оцрни, као и кад каквог неспособног, неуредног, неприлежног или неблагонаравног млађег чиновника као доброг опише или иначе вишој власти званично препоручи на уштрб јавне службе, па се овај том препоруком помогао.

16. Чиновник, који навалице лажна извешћа или изјаснења званично поднесе у намери, да коме корист принесе, или да коме шкоди, или да учини да се не изда каква наредба од веће власти.

Тачке 6. и 8.—17. укинуте су Законом о чиновницима грађан. реда.

Царински закон од 23. јануара, 1899. год. (са изменама и допунама од 25. фебруара, 1904. год.): Чл. 161. Чиновник или у опште службеник државни

или општински, који би нашао на руку да се какво крпјумчарење изврши, или би у опште ма каквог удела имао у томе, поред казне одређене по чл. 147, с обзиром на чл. 149. овог закона, казниће се по § 133. Казн. Законика.

§. 154. У свима случајима где би когод казнимим делом чиновника у дужности оштећен био, има право тражити накнаду.

Види §. 939. Грађ. Зак.

ГЛАВА ДВАНАЕСТА

О злочинствима и преступљењима свештеника у смотрењу венчања и у смотрењу вођења протокола о рођенима, венчанима и умрлима.

§. 135. Свештеник, који у случају §. 71. Грађанског Законика венча човека, кад зна да му је жена жива, или који венча жену, за коју зна да јој је муж жив, да се казни затвором од две до пет година.

Грађански Законик: §. 71. Ко покрај живе жене законе другу узме, и венча се, мораће ову другу отпустити, која ако то није знала, добија накнаду за све трошкове, за уштрб и срамоту поднесену. Преко тога муж потпада под суд и казну, као што ће и свештеник, ако је знао на венчао, или је могао знати да је употребио пристојну нажњу, или ако прописани ред набљудавао није, духовној власти за то одговорати.

§. 136. Свештеник који у случају §. 72. Грађ. Законика момка пре завршене седамнаесте године, а девојку пре петнаесте године знајући за то венча, казниће се затвором до годину дана.

Ако венчана девојка није имала пуних тринаест а момак пуних петнаест година, казна ће бити за свештеника затвор од једне до пет година.

Грађански Законик: §. 72. Ако младожења при венчању није био навршило 17. а девојка 15. годину, онда ће снажност таквога брака испод ових прописаних година власти духовној донесенога, зависити од опронтаја архијерејскога. А свештеник венчавши, ако је знао, да немају прописани за брак година, долази под суд, као и сами родитељи и други, који би свештеника преваром на свршење венчања оваквих лица навели.

§. 137. Свештеник који у случају §. 74. Грађ. Законика венча какво лице, знајући да је бесомучно или лудо, да се казни затвором до годину дана.

Грађански Законик: § 74. Брак са бесомучним и лудима нема силе ни важности, и престаје као да није ни био: а свештеник са знањем венчавши пада под суд и казну.

§. 138. У случају §. 76. Грађ. Законика свештеник, који силом отету и неослобођену или великим страхом приморану девојку, знајући за то, венча, да се казни затвором до пет година.

Грађански Законик: §. 76. Ако свештеник силом отету и неослобођену или великим страхом приморану девојку венча, такав брак престаје као да није ни био. Свештеник венчавши, кум и стари сват надају под суд и казну, а тако и отмицари казниће се строго за учинијену отмицу као преступници.

§. 139. Свештеник, који знајући венча сродна лица, између којих је брак законом забрањен, да се казни затвором.

===== Свештеник који венча лица у трећем степену духовнога сродства (кад је син кума жепковога крсно невесту), чини дело предвиђено и казнимо по §. 139. Казн. Зак. — О. о. 7. децембра, 1905. год., Бр. 11272.

Кад се актом духовнога суда, као надлежне власти, тврди да оптужени радњу за коју је оптужен, по канонима није могао извршити, онда је то довољан доказ да оптужени за дело из §. 139. Казн. Зак. по канонима ту радњу завета није смео извршити. — О. о. 2. марта, 1907. год., Бр. 2374.

§. 140. У случају §. 78. Грађ. Законика свештеник, који мушко или женско лице, које је на робију или заточење осуђено и док још казну издржава, знајући за то, венча, да се казни затвором до годину дана.

Грађански Законик: §. 78. Са злочинцем на робију или заточење осуђеним за време казне заклучени брак има право невина страна заветвати да се разреши. Свештеник долази под одговор судски.

===== Истрага противу свештеника за дело из §. 140. Казн. Зак. предузима се само на тужбу невине стране у смислу §. 78. Грађ. Зак. т. ј. оне, која има права да и разрешење брака захтева. — О. о. 7. новембра, 1896. год., Бр. 1117.

Види §. 69. з. Грађ. Зак.

§. 141. У случају §. 90. Грађ. Законика, свештеник, који неимајући архијерејског опроштаја пренебрегне оглашење учинити, па би се после венчања појавиле препоне неопростиме, казниће се затвором до годину дана.

А свештеник, који без дозволења родитељског, туторског или судског венча девојку, која има петнаест година али још нема двадесет

и једну годину, или момка који има седамнаест година, али још нема двадесет и једну годину, и он је за то знао, казниће се затвором до три месеца.

Грађански Законик: §. 73. Ако свештеник без допуштења родитељска или турска венча момка и девојку пре навршене њихове 18. године, брак петина стоји, но свештеник оваког подпада под одговор суда духовног због ненабљудаваног прописа. — §. 90. Ако свештеник, немајући Архијерејског опронтаја, пренебрегне навестити, на њ се после венчања појавиле претоне неопростиме, онда брак пада и уништава се, а свештеник долази под одговор и казну; и сами заручници, ако им је претона позната била, као и сведоци при венчању ако су за њу знали, долазе под одговор и казну; ако ли се код духовне власти претона опростима покаже, брак остаје по добијеном Архијерејском благослову у важности, а кривице долазе под одговор.

Свештеник који венча малолетника пре 18. године без приписа старатељског судије и стараоца, не може за то одговарати, кад малолетника сам пачио живота (самостално управљање кућом и имањем) издаје као способног за жендбу без ичијег одобрења. — О. о. 15. новембра, 1889. год., Бр. 4287.

Одредба §§. 69. тач. б., 73. и 150. Грађ. Зак. није у противности по садржини са §. 141. Казн. Зак. Према пропису §. 150. Грађ. Зак. родитељска власт над својом децом траје до пунолества деце, а изузетак се чини поред осталог и у случају, кад њ се појавила несугласица између родитеља и деце приликом памери ових да ступе у брак, јер у томе случају прекида се власт родитељска према мушкој деци по навршеној 17-ој, а према женској по навршеној 18-ој години живота. Ну гада место родитељске власти долази власт старатељског судије. Одредба §. 141. Казн. Зак. претпоставља редовно стање у односу родитељске власти између родитеља и деце, те с тога и стоји у §. 155. Грађ. Зак. да тек по навршењу 21. године престаје власт родитељска над децом. Но ово правило, као што је горе казано, има и свој изузетак, у ком случају и пре навршеног пунолества, т. ј. пре навршене 21. године старости, а без дозволе родитељске или старатељске, може се дозволити ступање у брак решењем старатељског судије по чл. 75. Зак. о старатељству. — Нач. о. о. с. 15. новембра, 1904. год., Бр. 10385.

Види §§. 68., 69. и. 83., 84., 85. и 86. Грађ. Зак. — и чл. 75. и 94. Закона о старатељству.

§. 142. Свештеник ма које вере, који не испуњава правила, која су прописана у смотрењу протокола о рођенима, венчанима и умрлима, да се казни у новцу до педесет талира, или затвором до годину дана.

Свештеник издавши малолетнику по памети а не по протоколу крштено писмо, по коме је овај пунолетан, без своје користи а туђе штете, све да малолетник и упропасти своје имање, не чини кривицу по §. 148. у вези са §. 111. Казн. Зак. него само кривицу по §. 142. Казн. Зак. — О. о. 1. децембра, 1869. год., Бр. 3913.

§. 143. Свештеник, који приликом завођења у протоколе црквене или издавања извода из ових учини злочинство означено у §. 111. овог Законика, да се казни *робијом до десет година.*

Измене и допуне од 6. октобра, 1899. год.

===== Антидатирање у црквеним протоколима, кад није учињено за добит своју или другог или на штету другог, није дело из §. 143. Казн. Зак., већ дело из §. 142. Казн. Зак. — О. о. с. 4. априла, 1900. год., Бр. 3924.

§. 144. Свештеник, који нехотењем извршивања своје дужности пзнуди наплату кад зна, да му она никако не припада, или пзнуди већу таксу а зна да му мања припада, да се казни новчано на тужбу општењеног *до две хиљаде динара или затвором до две године.*

Измене и допуне од 6. октобра, 1899. год., — и 13. маја, 1902. год.

ГЛАВА ТРИНАЕСТА

О злочинствима и преступлењима због лажних новаца.

§. 145. Ко метални или папирни новац гради, ко правом металном или папирном новцу променама на њему пзглед веће вредности даје, а тако и ко обореном металном или папирном новцу променама на њему вид још вредећег новца даје, да се казни робијом од две до десет година.

Ко лажан новац ставља у течај, или га доноси са стране у цели да га распростре, заслужује исту казну.

Закон о установљењу нових државних монополи од 3. августа, 1893. год.: Чл. 22. Штампар који се ухвати да штампа монополисане формуларе и хартије, или ко би се ухватио да израђује таксене, поштанске, крчмаринске и у опште друге монополисане марке, казни се по Кривичном Закону (Гл. XIII, §§. 145. и 146.).

Закон о Народној Банци од 6. јануара, 1883. год. (са изменама и допунама од 23. септембра, 1885. год., — и 15. децембра, 1893. год.): Чл. 13. Фалсификовање (лажно прављење, подражавање, преименавање) банкнота Народне Банке, њених акција, као и купона и талона, казниће се по прописима Казненог Законика, који вреди за кривце због прављења лажних новца...

Закон о таксима од 16. децембра, 1896. год. (са изменама и допунама): Чл. 32. Онај који би лажне таксене марке, или таксену хартију, правно или протурао, или ма шта од тога покушавао, казниће се по Казненом Законику као и онај који покушава или прави и протура лажне новце... Ово вреди и за саучеснике.

===== Бенци не преставају лажан новац, већ су предмети који се налазе у саобраћају и чија је употреба дозвољена свима и свакоме, те по томе употреба њихова као средство плаћања место дуката није дело кажњиво по дру-

гом одељку §. 145. Казн. Зак. На против у таквој радњи има преваре, јер је туђа заблуда употребљена на своју корист а на туђу штету. — О. о. 10. новембра, 1893. год., Бр. 9371.

У томе што је оптужени у три маха, трима разним лицима, протурпо лажне повчаннице, не стоји реалан етицај. И ако спољно ова три протурања изгледају као три самосталне радње, на према томе и три дела, која су последица три разне, бар по времену, одлуке за протурање, ипак се све три ове радње, посматране по својој унутрашњој вредности појављују као делови једне опште радње, предузете у више махова на основу једне опште одлуке, решимости о протурању — „стављању у течај“ — лажног новца, према чему се радња оптуженог јавља као једно кривично дело, дело стављања лажног новца у течај, које се по својој природи може састојати само у протурању лажног новца у једном или више махова, према самом филозофском значају речи „ставља у течај“, употребљених у дотичноме законском пропису, при чему је стављање у течај лажног новца у више махова несумњиво од утицаја при одмеравању казне у границама максимума и минимума. — О. о. 5. јануара, 1907. год., Бр. 135.

Дело из §. 145. Казн. Зак. не повлачи полицијски надзор као споредну казну, пошто није предвиђено у §. 37. б. Казн. Зак. — О. о. 30. септембра, 1908. год., Бр. 10872.

Онај који сам собом прави лажан новац, прави га у циљу протурања и ставља га у течај, те за то остварујући тај свој циљ он не чини тиме и још које друго дело него само оно предвиђено у првом одељку §. 145. Казн. Зак., а по другом одељку овога законског прописа казни се онај који у течај ставља новац, а није га он и правно. — О. о. 9. септембра, 1909. год., Бр. 9537.

§. 146. Ко прими лажан новац као прави, на пошто се увери да је лажан, опет га као прави изда, да се казни затвором до три месеца или новчано до педесет талира; а ко чистим, за течај опредељеним новцима обрезавањем вредност умањује и потом их под потпуну вредност издаје, да се казни затвором најмање три месеца, а поред тога у новцу од педесет до пет стотина талира.

И покушај се како у овом тако и у предидућем §. 145. казни, а лажан се новац заједно са оруђем, којим је начињен, одузима.

ГЛАВА ЧЕТРНАЕСТА

О злочинствима и преступљењима због неистинитих исправа.

§. 147. Ко у намери, да себи или другима какву корист прибави или да другима шкоди, лажну неправу начини или праву неправу преиначи и њом се послужи, да се казни робњом до пет година.

Тако да се казни и онај, који од лажне неправе, знајући да је

лажна, у тој намери употребење учини, да себи или другима корист прибави или да другима шкоди.

По овом параграфу да се казни и онај, који у намери да себи или другоме какву корист прибави или само да другоме шкоди, артицу на којој је другога име написано без саизвољена овога попуни (испише) и од такве исправе употребење учини.

Под исправом разуме се свако писмено које је од важности за доказ о уговорима, наређењима, обавезностима или ослобођењима, и уопште служи за доказ права и правних односења.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Царински закон од 23. јануара, 1899. год. (са изменама и допунама од 25. фебруара, 1901. год.): Чл. 169. Ако би се констатовало да је декларант поднео лажан или препачен рачун, за који је јамчио својим потписом на рачуну да је исправан, па се докаже да је фалсификован, тада ће га царинска власт оптужити падлежном првостепеном суду за кривцу из §. 147. Казн. Зак. за коју ће се казнити затвором од три месеца до године дана, поред накнаде царинских дажбина.

У §. 251. Казн. Зак. заменила се баш писмено, те да се превара изврши; а у случајевима из §. 253. Казн. Зак. закон поставља, да је писмено, које је између страна начинено истинито, па да је само обмана употребљена при прављењу истога у цели да се друга страна превари; те с тога не може бити говора о превари тамо где је таква неправда савршено лажно начинена, пошто је то случај из §. 147. Казн. Зак. — О. о. с. 8. новембра, 1887. год., Бр. 4198.

Прављење и употреба лажних рачуна о вредности или уверења о пореклу робе, кад се то чини у намери, да се избегне плаћање царинских такса са свим или од чести, не може бити дело кажњиво по општем Казненом Законику: јер царинарница није дужна да поднесене рачуне односно уверења прими; а кад те закопске обавезе за њу нема, онда не стоји онај услов за кажњење прављења лажних рачуна или за употребу већ направљених оваквих рачуна, који се као битан за кажњење тражи по четвртом одељку §. 147. Казн. Зак., а то је, да је писмено које се означаје као фалсификат, неправда од важности за доказ о уговорима, наређењима, обавезностима или ослобођењима и т. д. — Нач. о. о. с. 21. октобра, 1892. год., Бр. 9239.

Први битни елемент за дело фалсификата у опште тај је, да је садржи неистину лажна, т. ј. да не стоји у ствари оно што се исправом тврди, па тек у другом реду долази испитивање тога, да ли је таква неправда прибавила коју противзакоњу корист или нанела штету. Иначе ако је садржај неправде истинит, онда причинила она коме корист или штету, о делу фалсификата не може бити речи. Битно је дакле то, је ли неправог утврђено, да је неистинит онај факат или стање или околност потврђена дотичном исправом, па после тога тек долази оцена начина постанка неправде, као и оцена последица, које је она употребом својом за собом повукла. — О. о. 11. марта, 1902. год., Бр. 2079.

Не може се узети да не стоји дело из §. 147. Казн. Зак. зато, што оптужени својом радњом није нанео никакву штету приватноме тужном, пошто је тужилац у време исплате инкриминисане неправде (менице) имао код себе по-

ваца оптуженога, те је тим повцем никриминисању неправу (меницу) и исплатно; јер, кад је признањем оптуженог утврђено да је он на никриминисаној неправу (меници) потписао тужноца без знања и одобрења овога, да је по истој неправу (меници) оптужени узео новац и да је тужилац исту неправу (меницу) морао исплатити, овда и без обзира на то, што тужилац оваквом радњом оптуженог није претрпео никакву штету, пошто је дотичну неправу (меницу) исплатио повцем оптуженога, овде стоји дело из §. 147. Казн. Зак., јер у самој оваквој радњи оптуженог има свих услова за постојање дела из §. 147. Казн. Зак. — О. о. 29. децембра, 1908. год., Бр. 12058. — О. о. с. 16. фебруара, 1909. год., Бр. 861.

Према дефиницији исправе, коју наш законодавац даје, под њоме се разуме свако писмено које је од важности за доказ о уговорима, ослобођењима и т. д., без обзира на то, да ли се таква исправа, као почетак доказа о факту о коме гласи, мора, према §. 291. Грађ. Суд. Пост., допуњавати другим доказним средствима. — О. о. 28. маја, 1909. год., Бр. 6203. — О. о. с. 24. августа, 1909. год., Бр. 7394.

Кад је радња оптуженога манифестована при прављењу неправилног и лажног списка пописа, имала ту последицу да је по извршеној продаји имања у нетачним границама, писато од стране надлежног пореског одељења суду да изда купцу тапцију на продато имање, на суд то и учини, онда се у прављењу таквог списка пописа налазе сви услови за постојање дела из §. 147. Казн. Зак., јер је суд према §. 466. Грађ. Суд. Пост. и §. 295. Грађ. Зак. властан да се осlonи на званични документ извршне власти о тражењу тапције у границама, које означава сама извршна власт. — О. о. 5. септембра, 1909. год., Бр. 9385.

За појам дела из §. 111. и другог одељка §. 147. Казн. Зак. није битан елемент то, да је прављењем лажне исправе и употребом њеном допета и прибављена корист или причињена штета коме. То се по овим законским прописима не тражи. За дело из §. 111. Казн. Зак. довољно је да је лажна исправа начињена у намери оштећења кога лица или коришћења себи, а тако исто за дело из другог одељка §. 147. Казн. Зак., довољно је, да је од лажне исправе учинена употреба у пометутом циљу. Битан је дакле елемент, да се лажна исправа начиши и употребљив у намери да се корист прибави или коме штета нанесе, а не тражи се да је то фактички и наступило. За појам ових дела довољно је, да оптужени са своје стране учини све што би имало за последицу оштећење или корист, без обзира на то, да ли је у томе имао и успеха. Постоји ли у давом случају оштећење једног лица или прибављање користи употребом лажне исправе, имала би да одлучи околност, да ли никриминисана радња у моменту извршења њеног има за последицу причињавање штете или прибављање користи. Према томе, обештећење не може имати никаквог утицаја на постојање самога дела, јер би имало да се цени оно оштећење или корист, која би се појавила као последица, у моменту извршења дела, без обзира на то, да ли се је она и појавила. — О. о. 4. августа, 1910. год., Бр. 7491.

По чл. 1. Закона о општитнеској мерици, све што се у јавном саобраћају прода, а у тежини већој од 25 килограма или литара, мора се измерити на општитнеским мерилима, кантарима, — а по другом одељку чл. 3. истог Закона, мерење врше општитнески службеници, мерачи, који при ступању у ову службу морају положити заклетву, — сем тога по чл. 21. Правила о извршењу Закона о општитнеској мерици, мерачи су дужни издати сопственику измерене робе признаницу о измереној роби, у којој признаници мора бити означен број колета и укупна те-

жипа измерене робе. Кад према напред наведеним законским прописима, све што се у јавном саобраћају прода, мора бити на општинском кантару измерено, да сопственик измерене робе добија кантарску признаницу о количини и тежини измерених предмета и да те кантарске признанице издају заклети општински службеници, — то онда овако издата признаница, према §§. 187. и 188. Грађ. Суд. Пост. има карактер јавне исправе, која у овом случају служи продавцу као доказ о количини и тежини измереног предмета и по којој му признаница кунац куповну цену за измерену робу има исплатити, — па када су оптужени од надлежног лица добивене у законој форми кантарске признанице преправљени, како у количини тако и у тежини измереног кукуруза, и тако преправљене признанице употребиле и наплатили већу суму новца него што су требали наплатити, — онда је то дело преправљања исправе, која има карактер исправе предвиђене у §. 147. Казн. Зак., јер се кантарском признаницом тврди обвеза продавчева, да је дужан по истој измерену количину кукуруза предати кунац, а тако исто по истој признаници обвезан је и кунац, по закљученој цени између њега и продавца исплатити продавцу измерени кукуруз у количини означеној у кантарској признаници. — О. о. с. 19. октобра, 1910. год., Бр. 11402.

Види §§. 111., 148., 149. и 251. Казн. Зак.

§. 148. Кривац да се казни робом до десет година, ако је лажна исправа начињена у виду:

1. писмена са *краљевским* потписом или печатом;
2. писмена које састављају, издају или одостоверавају епископа и туђа државна надлежательства, општине или друштва, епископи или туђи чиновници или таква лица која по нашим или страним законима имају јавну достоверност;
3. званичних књига и протокола или спискова, који се воде са званичном достоверношћу;
4. тестаментa и уопште писмена о последњој вољи;
5. векеле и облигације по закону пуноважне.

Измене и допуне од 20. марта, 1863. год.

Закон о повластицама новчаним заводима од 24. септембра, 1871. год.: ... Да се „Београдском Кредитном Заводу“, „Смедеревској Кредитној Банци“ и „Пожаревачкој Банци“ изузетно од постојећих законских одређења даду ове повластице: 1. Лажно прављење као и подражавање ма кога рода исправа, које поменути заводи издавали буду, казниће се оним казнама, које су одређене за лажно прављење или подражавање јавних исправа...

Основна правила о пензионом фонду за занатлије и њихове породице од 18. октобра, 1898. год., ПБр. 6784.: Чл. 84. На основи Закона о повластицама новчаним заводима... пензионом фонду за занатлије и њихове породице, дају се ове повластице: 1. Лажно прављење као и подражавање ма кога рода исправа, које поменути фонд издавао буде, казниће се оним казнама, које су одређене за лажно прављење или подражавање јавних исправа.

==== Да би се фалсификовање извесне облигације могло подвести под §. 148. Казн. Зак., нужно је да је лице које се са њоме као поверитељ јавља, казниени законик

фалсификовање учинило без знања дужника, а где је то било са знањем и одобрењем овога, не може бити ни говора о фалсификату. — О. о. 11. новембра, 1868. год., Бр. 3570.

Кад лекар упути болесника под потписаним именом у болницу, у намери да се тамо овај бесплатно лечи, онда то није кривица из тач. 2. §. 148. Казн. Зак., јер је та кривица онда кад је испушта опаску какву спомиње тач. 4. §. 147. Казн. Зак., већ је то дело из тач. 2. §. 150. Казн. Зак. — О. о. 27. априла, 1878. год., Бр. 907.

По тач. 5. §. 80. Трг. Зак. мора свака вучена меница да има између осталог и потпис издатеља са његовим именом или фирмом, јер без овог нема менице и на таквој неправи већ постојећи потписи су без меничне важности. Па кад се из „менице“, која је предмет кривичне истраге по делу фалсификата, и која је издата у форми вучене менице, види да на њој нема потписа издаваоца, нема дакле оног услова из тач. 5. §. 80. Трг. Зак., то према томе а по §. 81. Трг. Зак. таква „меница“ није меница какву Закон тражи, нити по њој има меничне обавезе за оне, који су на њој своје потписе дали, као што категорички вели поменути законски пропис. Код таквог стања ствари таква „меница“ о којој је реч, не може бити предмет фалсификата према §. 147. Казн. Зак., јер се за то тражи исправа од важности за доказ правних односа. — О. о. 11. маја, 1883. год., Бр. 1766. — О. о. с. 27. маја, 1888. год., Бр. 2032.

Према пропису §. 92. Трг. Зак. менична обавеза прима се самим потписом менице у којој је оно лице које се потписује означено за дужника меничног као прималац, акцептанта исте обавезе. Законом није за важност меничне обавезе паричито условљено и то да прималац мора сам написати и реч „примам“ или „признајем“, те се с тога у томе што је оптужени ставио на меници реч „примио“ више истинитог потписа трагаторовог, не налази дело казнимо по тач. 5. §. 148. Казн. Зак., јер је по Закону за такво дело потребно да ко *лажну* неправу начини или праву *преначини* и од такве употребу чини, а у овом случају нема ни лажне ни пренамене исправе. — О. о. 20. фебруара, 1889. год., Бр. 725.

Кад је утврђено то, да је квита лажна и као таква употребљева од стране оптуженог, онда само то, што квита нема нумере не може пену лажност уништити, прво по томе што је она иначе у потпуној форми начињена, да би дејство своје могла произвести, а друго и по томе, што се баш тиме што нумере нема, и доказује њена лажност. — О. о. 10. јануара, 1894. год., Бр. 5976. — О. о. с. 26. јануара, 1894. год., Бр. 705.

Постоји дело из §. 147. односно §. 148. Казн. Зак., без обзира на то да ли заиста постоји дуг на који фалсификоване облигације гласе, пошто закон сматра као кривичну радњу и казни само прављење и употребу лажне облигације без обзира на то, да ли је облигациони дуг ефективан или фиктиван. — О. о. 9. марта, 1895. год., Бр. 2802.

Оспоравање истинитости менице од стране непременог акцептанта, после извршности решења о стављењу обезбеђењу, нема важности, нити може служити за основ кривичној парници противу погненика и сведока. — О. о. 25. јануара, 1899. год., Бр. 422.

И ако је фалсификовање књига вршено у циљу утаје, ипак су у таквом случају фалсификат и утаја самостална кривична дела и могу као таква и постојати, и кажњива су без обзира на то што би учинилац сматрао, да је једно дело средство за извршење другог. А и кад би се утаја и фалсификат у једно

и исто време могли извршити, онет не би стојало само једно дело — утаја — већ би био идеални етицај ових дела. — О. о. 1. фебруара, 1900. год., Бр. 997. — О. о. с. 12. фебруара, 1900. год., Бр. 1400.

Кад некриминисана, фалсификована меница, због тога, што су оптужени земљоделци, не ствара за њих меничну обавезу, већ је за њих, по пропису §. 78. Трг. Зак., грађанска обавеза, то онда место дела из тач. 5. §. 148. Казн. Зак., које би према менично способном лицу у случају фалсификата стајало, према оптуженима стоји дело из §. 147. Казн. Зак., по коме се казни употреба или прављење лажних исправа у опште, само кад ове могу да послуже за доказ права или правних одношаја. — О. о. 13. децембра, 1900. год., Бр. 10350. — О. о. с. 4. јануара, 1901. год., Бр. 82.

У томе што је оптужени фалсификовао потпис тужночев на меници и такву меницу есконтовао, очевидна је намера од стране оптуженог за прављење и употребу лажне исправе, пошто је очевидно да је таквим својим поступцима себи створио корист, а тиме онет нишао на штету онога, чије је име на меници потписао. — О. о. 20. децембра, 1903. год., Бр. 11871.

Не може се узети да нема дела фалсификата исправе само зато, што оптужени није подносио и рукописе потписаних лица и на текстовима фалсификованих квита на којима је подносио само њихове потписе, а с разлога, што према томе, такве исправе по себи не могу бити доказ, јер саме по себи не могу да произведу правно дејство. Овај услов за постојање ових кажњивих дела није истакнут у пропису §. 147. Казн. Зак., већ се овим прописом тражи само то, да је лажно начињена или преимачена једна исправа. Према томе овде нема места примени тач. 5. §. 148. Казн. Зак., по коме се тражи да је фалсификована меница или облигација по закону пуноважна. Овај случај представља квалификовани случај фалсификата исправе и зато је он и угрожен много тежом казном, чиме је очевидно законом постављена разлика између ове две врсте фалсификата исправе, те с тога се отуда не може изводити то, да се овим прописом може утврдити намера законодавца, да у опште не стоји фалсификат исправе, ако она није у свему пуноважна, тако да би сама по себи била прави доказ. То у толико пре, што се према дефиницији исправе, коју законодавац даје, под њом разуме свако писмено, које је од важности за доказ о уговорима, ослобођењима и т. д., према чему има дела фалсификата исправе и онда, кад би се исправа, која служи као почетак доказа о факту о коме гласи, морала, према §. 291. Грађ. Суд. Пост. доунавати и другим доказним средствима. — О. о. 28. маја, 1909. год., Бр. 6203. — О. о. с. 24. августа, 1909. год., Бр. 7394.

Види §§. 111., 147., 149. и 251. Казн. Зак.

§. 149. Ко у намери да себи или другима корист прибави или да другима шкоди, учини да се каква изјаснења или дела, која су за права и правне одношаје од важности, у јавним исправама, књигама или протоколима као учињена или догодила се одостовере, а од тога није било ништа, или је било друкчије, или код других лица, — да се казни робњом до седам година.

Иста казна да постигне и онога, ко на штету другог од таквих лажних исправа, знајући да су лажне употребе учини.

Но ако је које од горњих дела учињено навалнично, али без намере да се коме користи прибави или ишоди, да се казни зашвором до шест месеци.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Правила за попуњавање.. кондујит-листа полицијских чиновника од 2. децембра, 1903. год., II Бр. 32618.: ... 8. Ова кондујит-листа има карактер јавне исправе. У њој се не смеју чинити никакве исправке ни радирања речи ни цифара... Са чиновником који неверно попуни своју кондујиту, поступиће се по §§. 147. и 149. Казн. Зак.

==== Кад неко има поред себе на имању још три пунолетна сина, као порезпалажуће главе и кад се по тач. 4. §. 471. Грађ. Суд. Пост. и тач. 3. Унутства министровог за извршење овог закона у уверењу о земљи мора казати колико ко има пореских глава на имању без обзира на господарство имања и на задружно стање, на кметови и одборници то прећуте, већ противно у уверењу тврде, онда су они у званичан акт ставили оно што у истини не стоји и тиме су учинили казнимо дело означено у §. 149. Казн. Зак. — О. о. 29. децембра, 1887. год., Бр. 4631. — О. о. с. 27. маја, 1888. год., Бр. 1801.

Кад је доказано да је отац имао поред себе још неколико пунолетних синова као порезпалажуће главе и кад се у уверењу по тач. 4. §. 471. Грађ. Суд. Пост. и тач. 3. Унутства министарског за извршење овог закона, мора казати: колико који има пореских глава на имању, без обзира на господарство имања и на задружно стање, — па кад су лица (кметови и одборници) надлежна за издање тога уверења то прећутала и противно тврдила, онда су она у званичан акт ставила оно што у истини не стоји, те су тиме, без обзира на злу намеру и на то што се тиме ипаче право не вређа, учинили казнимо дело означено у §. 149. Казн. Зак. — О. о. 31. марта, 1889. год., Бр. 936.

По §. 149. Казн. Зак. казни се онај, ко у намери своје користи или туђе штете учини, да се таква изјашњења или дела, која су за права или правне одношаје од важности, у јавним исправама као догодишња се одостовере, а од тога није било ништа и т. д. Из овог текста законског излази, да предметом казнимог дела може бити таква јавна исправа, којој је форма, облик истинит, која је, дакле, с неља посматрана исправна, истинита, само јој је садржај лажан (интелектуални фалзум). Јер је садејством лица, која су у стварању њеном удела имала, унесена у њу лаж као да се дело или изјашњење какво, које је од важности за права или правне односе, догодило, а међутим то у ствари није било. Иначе где се лажност исправе спољно, физички приметити даје, па пр. радирање речи, чињени дометци, стављен лажан потпис или печат и т. д., — ту о делу из §. 149. Казн. Зак. не може бити речи, већ се ту појављује материјални фалзум, предвиђен у §. 147. односно §. 148. Казн. Зак. — О. о. 18. августа, 1903. год., Бр. 662.

Кад је суд дужан да се уверава о истинитости лица која свршавају какве правне послове пред судом, па кад он то не учини, онда у изјави једног лица уместо и у име другог, не може стајати дело из приог одељка §. 149. Казн. Зак. Јер се по томе законскоме пропису тражи да се „изјашњења или дела... као учињена или догодишња се одостовере, а од тога није било ништа или је било

дружнјо или од других лица“, дакле било је потребно да се суд уверавао о истинитости личности, па да су му она ипак истинито представљена, већ у таквом случају једно може бити говора о истинном делу обмане власти по тач. 1. § 359. Казн. Зак. — О. о. с. 9. октобра, 1904. год., Бр. 9015.

За постојање дела из §§. 111. и 149. Казн. Зак. није неопходно потребно, да је начињена лажна исправа баш и произвела штету извесном лицу, чему је била намењена, односно да је њоме већ прибављена корист другом ком лицу па штету оног првог. Овим законским прописима, не тражи се за постојање дела у њима предвиђених, да је дотична лажна исправа произвела своје штетно дејство у погледу трећег лица, већ је довољно да та исправа само у таквој намери буде начињена, па ма штета изостала. Ово се види не само из текста ових законских прописа већ нарочито и из другог одељка поменутог §. 149. Казн. Зак., по коме се као особено кажњиво дело предвиђа употреба такве лажне исправе, према чему је јасно, да у случајевима, који су овде у питању, штета може изостати, пошто се она може произвести тек употребом саме исправе. — О. о. 24. септембра, 1910. год., Бр. 10600.

Види §§. 111., 147., 149. и 251. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 150. Да се казни затвором до два месеца:

1., ко начини лажан пасош или неправан пасош препишчи, па од таковог или он сам или ко други у знању употребље учини;

2., ко учини, да му се пасош под лажним именом изда, или ко као сведок послужи да се пасош другоме под лажним именом изда.

Иста ће казна постићи и пододбна преступљења с књигама служитељским (букварима) и другим неправима.

==== Кад лекар упути болесника под измишљеним именом у болницу у намери да се тамо овај бесплатно лечи, онда то није кривица из тач. 2 §. 147. Казн. Зак., јер је та кривица онда, кад је неправ онаква какву спомиње тач. 4. §. 147. Казн. Зак., већ је то дело из последње алинеје §. 150. Казн. Зак. — О. о. 27. априла, 1878. год., Бр. 907.

Види §§. 151.—153. Казн. Зак.

§. 151. Ко под лажним именом лекара или видара начини сведочанство о стању здравља свог, или кога другог, па то сведочанство или он или други ко употреби да превари власт, да се казни затвором од једног месеца до једне године.

Види §§. 150., 152. и 153. Казн. Зак.

§. 152. Приватни лекари и видари, који о стању здравља каквог човека навалице лажна сведочанства за употребље надлежатељства каквог издаду, да се казне затвором до једне године. Ако је

лекар или впар у правителственој служби, да се лиши звања. И у једном и у другом случају може му се забранити да лечи за неко време.

Види §§. 150., 151. и 153. Казн. Зак.

§. 153. Ко у намери да какво надлежатељство превари, о стању здравља свог или кога другог, у знању учини употребење од лажних сведочанства у §§. 151. и 152. казаних, да се казни затвором од једног до шест месеци.

Види §§. 150.—152. Казн. Зак.

ГЛАВА ПЕТНАЕСТА

О убиству.

§. 154. Под убиством разуме се свако недозвољено дело, чрез које какав човек живот изгуби, несматрајући на начин и сретства којима је то учињено.

==== Под кажњивим делом злоставе разуме се само таква радња, код које тело трпи, али се организам не вређа. Где се пак под утицајима једно радње, завршене од стране некога према другоме вређа организам, и услед тога наступи смрт, онда је то кажњиво дело по §. 154. Казн. Зак. — О. о. 1. децембра, 1899. год, Бр. 9901. — О. о. с. 28. децембра, 1899. год., Бр. 10533.

Кад је секцијом леша убијенога утврђено, да је он умро насилном смрћу од повреде, онда суд не може предмет расправити решењем, према §. 250. Крив. Суд. Пост., јер изложена радња, повреда услед које је човек живот изгубио, представља по §. 154. Казн. Зак. дело убиства, те се с тога предмет по одредбама у гл. XVIII Крив. Суд. Пост. једино пресудом расправити има, а ово и без обзира на то што је оптужени учинио дело у стању неурачуљивости, јер то може по §. 53. Казн. Зак. кривца само извинити казне, но без утицаја је на постојање дела. Да је то тако, говори у прилог још и та околност, што је §. 53. Казн. Зак., који предвиђа случајеве неурачуљивости стављен у главу IV Казн. Закона, која говори о извинјавајућим околностима код кривичних дела, дакле код дела, која као кривична већ постоје. — О. о. 12. априла, 1903. год., Бр. 1382.

Види §§. 154. а.—159. Казн. Зак.

§. 154. а. При решавању вопроса о убиству неће се на то гледати, да ли би смрт одбачена била могла да се благовремено с нужном помоћи повређеном пришекло, или да повређени неби умро да је јачег телесног састава био, или да се није повређење под неким извесним околностима догодило, која су томе принела да повређени умре.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Кривична одговорност оптуженога не зависи од каквоће и својства ране у времену извршења дела, већ су меродавне последице дела у опште. — О. о. с. 10. марта, 1900. год., Бр. 2158.

§. 155. Ко хотично и с предумишљањем човека убије да се казни смрћу.

===== Убиство с предумишљањем онде је, где је убиство извршено по хладном рачуну, дакле где је дело извршено не само вољом кривчевом, него и са жељом и по напред смислијем плану, да се неком живот одузме. — О. о. 28. августа, 1874. год., Бр. 3280.

Кривична намера по усвојеним начелима у кривичалној науци *састоји се у правилном схватању забрањене противзаконе радње, која се намерава да изврши*. Према томе воља — примењена на *радњу* или *нерадњу* — која представља материјални елемент кривиче, јесте *битни услов казнивости*. Сама пак кривична намера (*dolus*) појављује се с обзиром на последице радње (и га остало нпр. начини вршења) у три облика: као *одређена намера* (*dolus determinatus*) као *неодређена намера* (*dolus indeterminatus*) и као *евентуална намера* (*dolus eventualis*). Примени облика *одређене намере* (*dolus determinatus*) по науци има места код оних забрањених радњи, где се воља учиниоца тачно испољава у последицама његове радње, т. ј. кад је учинилац хтео и предвидео једно прецизно зло, као последицу своје радње. Облик *неодређене намере* (*dol. indeterminatus*) по науци има места код оних забрањених радњи, где се воља може испољити у разним последицама његове радње, т. ј. *кад је учинилац предвиђао разне зле последице своје радње*, по чему врши без обзира на то, која ће од последица настати. Овде учинилац само претпоставља, замисља *могућност*, али не и *извесност резултата*, извесност какве штетне, одређене очекиване последице. *Намера је евентуална* (*dolus eventualis*) и даје се констатовати код оних извршених радњи, где се јављују последице, које иду даље од воље учиниоца, т. ј. кад је учинилац предвиђао и хтео извесно зло, а у исти мах и предвиђао, по не да је хтео, и настанак другог, акценујући га као могући резултат његове радње, дакле као последицу, која иде ван домаћаја његова циља. Н. пр. наљовина зграда одређених за обитавање, на при наљевини нагору и становици зграда. Представници старије школе и неки психички следбеници конструирају још и друге облике *dolus-a*, као *dolus alternativus* и *dolus generalis*. Извесна школа криминалиста одбацује *dolus generalis*, *eventualis* и *alternativus*, па као трећи облик узима стипциј *dolus-a determinatus-a* и *dolus-a indeterminatus-a*. Да ли је учинилац пак хтео да изврши какву радњу, или је она само била неизбежна последица за постигнуће другог циља, за кривичну одговорност сасвим је свеједно; другим речима, кад је учињено зло пужна, или бар обична последица *свесно и вољно (хотично) учињеног дела*, учинилац, који је свесно учинио дело такве природе, да је из њега морално пронаћи зло, које је учињено, мора се сматрати, као да је *не само предвидео, него и хтео* то зло. Његова се дакле радња мора сматрати као намерна и хотична, па се као таква има и казнити. С тога кад је утврђено, да је оптужени намерно ударно повређенога по челу и челу му кост размрекао, да је услед тога удара, по лекареком мишљењу, морала настати *смрт* повређенога, као

непмповна последица, онда тврђењу, да оптужени није *хтео* ту последицу, по све нема места. Јер *хтети* извршити једну радњу, и то у таквој интензивности, где се даје констатовати по лекарском мишљењу као резултат *смрти повређенога*, значи у исто време хтети и последицу. Али, пошто таква и на тај начин извршена радња, у разним случајевима може имати и разне последице, које учипилац може да предвиди, као последице извршене радње са више или мање интензивности, т. ј. кад учипилац предвиђа разне последице своје радње, коју *хоче* да изврши, по пету врши без обзира, која ће последица да наступи, онда је таква радња без сумње извршена *са неодређеном намером* — *dolus indeterminatus*. — О. о. с. 18. марта, 1900. год., Бр. 2605.

Види §§. 154., 154. а. и 156.—159. Казн. Зак.

§. 156. Ко хотично по без предумишљења другога убије, да се казни робијом од двадесет година.

Но ако је обвинени без своје кривиде злостављањем или великим увредама (било њега самог или његових близу еродних лица), од убијеног у јарост доведен, дело на мах учинио, казна се може и на затвор спустити, који не сме бити краћи од две године.

==== Кад је повређени казао пред сведоцима да га је оптужени изударао и то ступцем — тач. 1. §. 230. Крив. Суд. Пост. — а сведоци тај говор потврђују: — §. 229. Крив. Суд. Пост. — и кад се даље вештачким мишљењем не искључује то већ се вели да је повреда намета тупим оруђем, онда се друкчије не може узети, по да је оптужени убијеног у главу ударио и смртну му повреду нанео. Кад се даље узме у обзир и место (глава) где је повреда нанесена, онда се ово дело не може узети као злостављање пз тач. 2. §. 160. Казн. Зак., већ је то убиство, по чему кривница подпада под први одељак §. 156. Казн. Зак. по коме се и казна одредити има. — О. о. 15. јануара, 1892. год., Бр. 138.

Убиство и ако је дуже времена смишљано, извршено у афекту — на мах, позвано поступцима убијенога, не потпада под одредбу §. 153. Казн. Зак. него под одредбу друге тач. §. 156. Казн. Зак. — О. о. 12. јануара, 1895. год., Бр. 126. — О. о. с. 29. јануара, 1895. год., Бр. 757.

Кад је истрагом утврђено да је оптужени пуцао са неодређеном намером (*dolus indeterminatus*), онда он може бити одговоран само за дело које је последица његове радње, у противном, ако суд пађе да његова радња није имала за последицу никакво кривично дело, онда нема ни кривичне одговорности. — О. о. 28. септембра, 1899. год., Бр. 7725. — О. о. с. 9. октобра, 1899. год., Бр. 7911. — О. о. 5. октобра, 1899. год., Бр. 7921. — О. о. с. 9. октобра, 1899. год., Бр. 8072.

Да би се радња оптуженога могла сматрати за доказану, није довољно то да је оптужени знао да његова радња може имати рђавих последица, већ треба још констатовати да је он и хтео да ове последице претрпи лице, против кога је радња управљена. На кад оптужени наводи да је он хтео ударити каменом брата тужночевог, па је промашно и ударио тужноца, онда суд треба да оцени је ли овај навод према свему ономе што је ислеђењем утврђено, доказан или није. Јер ако би се навод оптуженога узео као доказан, онда би радња управљена противу брата тужночевога, према овоме била доложна и сачињавала по-

кушај, чпја би кажњивост зависила од судске квалификације дела. Наспрам тужпоца, па против, радња може бити или доложна или кулпозна. Тако ако је оптужени, бацајући се каменом на брата тужпочевог, предвиђао да може њиме погодити и тужпоца, па је на такву последицу своје радње приетајао, ово би био случај *dolus-a eventualis-a* и радња би према тужиоцу била доложна; а ако не би било утврђено, да је оптужени имао намеру да тужиоца повреди, онда би се помало узети, да је ова радња његова учпњена из пехата (*culpa*). — О. о. 1. новембра, 1899. год., Бр. 8853. — О. о. с. 15. новембра, 1899. год., Бр. 9261.

За појам дела из другог одељка §. 156. Казн. Зак., тражи се да је обвнњени без своје кривице злостављањем или великим увредама (њего самог или његових близу сродних лица) од убијеног у јарост доведен и дело на мах извршио. Дакле, да је обвнњени нешто трпео од убијенога и да је дело непосредно следовало иза овога трипења. — О. о. 7. октобра, 1905. год., Бр. 9047.

Види §§ 154.—155. и 157.—159. Казн. Зак.

§. 157. *Ко родитеља или ма ког свог претика у правој мнији убије хотимично, ну без предумишљаја, да се казни робнјом са двадесет година.*

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

===== Оцеубици се не може ставити у отежицу и околност из тач. 4. §. 65. Казн. Зак., дакле, то што је убијајући свога оца погазно више дужности, пошто таква радња његова улази у саму квалификацију дела оцеубиства, које се као таково према §. 157. Казн. Зак. кажњава строжије по обично дело убиства. — О. о. 14. марта. 1909. год., Бр. 3279.

Види §§ 154.—156., 158. и 159. Казн. Зак.

§. 158. *Ко човека из пехата (несмотрености, непажње) убије, да се казни затвором од два месеца до две године.*

Но ако је у овом случају кривац, по свом звању, занату или занимању дужан био да буде предосторожан, то му се поред затвора може и самостално упражњавање оног заната или занимања, за неко време или за свагда, забранити.

===== Туженога за пехатно убиство нема места ставити у притвор без нарочитих узрока. — О. о. 26. априла, 1877. год., Бр. 1021.

Воља за вршење кажњивих дела појављује се и у једном облику, по све супротном долусу, и то у облику пехата (*culpa*). Код долуса је воља за вршење дела позитивна, код кулпе негативна. Ради правилнијег схватања овога, треба имати на уму ово: пехатна радња може бити (исто онако као и доложна) позитивна и негативна, вршење или пропуштање, али је такозвани кривични момент увек негативан, т. ј. необраћање довољно пажње, неупотреба довољне обаврзности и т. д. Док је код долуса воља увек позитивна па била радња позитивна или не (*delictum omissionis* и *delictum commissionis*). Према томе кулпа представља ипак извешан однос учпипоца према резултату радње, код радње,

где резултат, последица њена, није била сврха учиниоцу, али је ипак могао да њено наступање не изазове, а то је и требао да учини, т. ј. није хтео а требао је да употреби своју вољу (изражену у радњи као дело), да отклони акт, ради којег се окривљује, или бар да спречи наступање последица своје радње. Према овоме кулпа није ни у ком случају омашка у мишљењу, већ као и долус, и ако у много мањој мери, кривична (злочина) воља. — О. о. с. 18. марта, 1900. год., Бр. 2605.

Нехат и разбор две су оделите ствари. Јер је код нехата у питању воља учиниоцева за извршење дотичног дела, т. ј. у питању је постојање везе између његове воље и наступних последица његове радње. Код разбора пак, независно од тога да ли је дело резултат жељен од стране учиниоца, у питању је моћ схватања или оцене последица једнога акта у опште и по томе моћ имања воље, носила она на себи карактер долуса или нехата. — О. о. 3. августа, 1902. год., Бр. 3690.

Кад је оптужени, по својој признању, приметивши шум и неко мицање у випограду, викнуо „ко је то?“ — и кад се ипко није олазвао, испалио пушку у правцу онога предмета, који се мицке, не знајући као што је сам признао, да ли је то човек или каква животиња (шас), и том приликом метком из пушке убио покојника, овда у оваквој радњи оптуженог, кад је и сам сумњао да је у випограду човек, стоји дело убиства из нехата из §. 158. Казн. Зак. — О. о. 28. новембра, 1905. год., Бр. 11044.

Види §§. 154.—157. и 159. Казн. Зак.

§. 159. Ко хотично човека убије зато, да себи уклони препоне, које му предузећу каквог казнимог дела сметају, или да га не би на самом учињеном делу ухватили, да се казни смрћу.

Види §§. 154.—155. Казн. Зак.

§. 160. Ко другога телесно злостави и човек од тога умре, да се казни:

1. робијом од осам до двадесет година, ако је кривац смрт као вероватну предвидети могао;

2. робијом до дванаест година, ако се пре могао надати да злостављени неће умрети.

===== Злостав је оно где тело човечије нешто трпи а не вређа се организам тела; где се пак вређа организам тела човечијег па из овог последује и смрт, па пр. где оптужени повређеном разбије главу и мозак му повреди, па овај услед тога и умре, ту је убиство. — О. о. 19. септембра, 1866. год., Бр. 2431.

Под кажњивим делом злоставе разуме се радња код које тело трпи, без повреде организма, а кад се том кажњивом радњом вређа организам и услед повреда наступи смрт, онда је то дело убиства из §. 154. Казн. Зак. Па кад је утврђено да је оптужени ударио погинулога по глави мотиком намах у раздраженом стању, без намере да га убије, па је удареи после извесног времена умро, онда радња оптуженога чини дело убиства са неодређеном намером (*dolus*

indeterminatus) из §. 156. с погледом на §. 154. Казн. Зак., а не дело из тач. 1. §. 160. Казн. Зак.; јер за констатовање дела злоставе тражи се да је намера извршиоца одређена, — *dolus determinatus* — и на злоставу управљена. — О. о. 1. децембра, 1899. год., Бр. 9901. — О. о. с. 28. децембра, 1899. год., Бр. 10533.

Ипје тачно да се злостав из тач. 1. §. 160. Казн. Зак. може уврстити у ред убиства из §. 156. односно §. 155. Казн. Зак., нити се може тврдити да се неодређена намера да претпоставити код радњи, где налази примену одредба тач. 2. §. 160. Казн. Зак. На против, неодређена намера може се констатовати не само код убиства свију врста (сем пехатних), него се она може да појави и код многих других доложних кривича, као на пр. код паљевања, родооскривења, браколомства, блуда са девојком испод 13 год. и т. д. Али се *dolus indertemipatus* не даје ни у ком случају констатовати код злоставе из §. 160. Казн. Зак. Примена §. 160. Казн. Зак. има места само код оних радњи, где је намера извршиоца управљена једино на злоставу, на ма се предвиђало или не предвиђало наступање смрти, само не сме ни у ком случају ту последицу учинилац и да акцентује, или смрт не сме да буде једина могућна, дакле, неизбежна последица злоставе. Само акцентовање те последице оличава се опет у радњи, и онда се радња извршиоца подводи под §. 155. односно §. 156. Казн. Зак. Према овоме примени одредбе §. 160. Казн. Зак. има места само код оних радњи где се позитивно може уврдити постојање облика стицаја одређене намере и пехата — *culpa dolo determinata* — т. ј. радња с одређеном намером управљена на злоставу, и пообраћање довољно пажње ради отклањања извесних последица, смрти злостављенога. Овим се, као што ће видети, ни у колико не искључује и могућност смрти, као последица злоставе. Смрт може наступити и код извршене злоставе, само она не стоји као последица у односу дејства према радњи као узроку, ни у ком другом односу, већ у односу последице према радњи, извршене услед стицаја кулпе и *dolus-a determinatus-a*. — О. о. с. 18. марта, 1900. год., Бр. 2605.

За појам дела из §. 160. Казн. Зак. тражи се да је смрт наступила као последица какве злоставе. Природа злоставе за разлику од других радњи којима се може причинити повреда на и смрт некоме лицу, лежи у томе, што злостав представља неку трајну радњу, коју неко лице врши према другоме лицу, и услед које ово друго лице трпи телесно често и до те мере, да изгуби и живот. Радња ова, дакле, претпоставља сразмерно продужено делање и то таквим оруђем, које према правцу радње и осталим околностима ипје способно да одмах произведе смрт код нападнутога лица. Кад је пак оруђе такво да се њиме човек може намах убити, и кад је ударац управљен на такав део тела, где су најважнији и најглавнији делови организма, онда не може бити говора о злостави. — О. о. 23. фебруара, 1907. год., Бр. 2165.

Види §§. 161. и 162. Казн. Зак.

§. 161. Ако је у случајима предидућег параграфа дело у раздраженом стању учињено, да се кривац казни у случају под бројем 1. робијом до десет година, а у случају под бројем 2. робијом до пет година.

Види §§. 160. и 162. Казн. Зак.

§. 162. Ако у каквој између више лица поставиој свађи, или при каквом противу једног или више лица предузетом злостављању, човек убијен буде, то ће се казнити:

1., сваки онај, који му је смртну повреду нанео, робијом од пет до десет година;

2., ако су од више задатих повреда неке смртоносне, а друге лаке, пак се не би могло изнаћи, који је коју повреду задао, као и у оном случају, ако је само једна смртоносна повреда нанесена, а незна се од кога, или кад од више задатих повреда ни једна не би била смртоносна, али су све скупа смрт проузроковале, да се казне сви који су руку на њега дигли, као повредитељи тела, затвором или робијом до пет година.

===== Кад у борби између више лица, једно лице буде убођено пожем од извесног другог лица, онда је то случај из §. 162. Казн. Зак. — О. о. 22. јуна, 1876. год., Бр. 2723.

Тач. 2. §. 162. Казн. Зак. примењује се онда кад се не може да изнађе ко је од више кривца нанео лакшу а ко тежу повреду, или кад ни једна повреда за себе није одвећ тешка но су тек све у скупу тешку па и смртоносну повреду чиниле. Тај се законски пропис не може применити на случај, кад је поред више лакших повреда покојнику нанета и једна тешка, која је према протоколу секције и била узрок смрти, а зна се ко му је ту повреду нанео. У таквом случају нема сумње да се дело пма подвести под тач. 1. §. 162. Казн. Зак. — О. о. 29. априла, 1910. год., Бр. 5340.

Види §§ 160. и 161. Казн. Зак.

§. 163. При сваком убиству, које није из нехата учиниено, одузеће се и оруђе, којим је убиство учиниено, ако је оно сопственост кривца.

ГЛАВА ШЕСНАЕСТА

О убиству деце, нарочито копилади.

§. 164. Мати, која своје дете од порођаја за 24 сата, али ако се докаже, да је мучно стање породице још непрестано трајало, и после 24 сата убије, да се казни:

1., ако је дете брачно, робијом до десет година;

2., ако је дете ванбрачно, робијом до шест година.

Но ако се докаже да убијено дете због тога, што је пре времена

рођено (недонешено) или иначе због несавршеног образовања тела, не би могло ни живити, да се казни затвором до једне године дана.

Буде ли дете од кога другога а не од мајере убијено, или ако учествује и ко други, осим мајере, у убиству, онда ће се овај казнићи по опшћим правилима о убиству или случају.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Из тога што слеђењем пије доказано да је оптужена лишила своје ванбрачно дете живота позитивном радњом, већ је констатовано то, да је оптужена прикрила порођај и дете пренебрегла, те је оно без њеног садејства угуљило, не може се извести да је то дело из §. 165. Казн. Зак. Јер кад се из слеђења не види, да је оптужена прикрила порођај с намером, да дете том приликом убије или да оно тамо (где је рођено), лишено сваке помоћи, умре; кад се признањем оптужене, полицијским увиђајем и протоколом секције утврђује, да је дете „услед даљег садејства оптужене“ по порођају, дакле, услед тога, што га је оптужена однела на друго место, у туђу башту, и покрила њаком, умрло од угушења, насилном смрћу; и кад оптужена признаје, да је дете оставила у башти у намери, да га на тај начин живота лиши; онда оваква противправна радња оптужене не сачињава дело из §. 165. Казн. Зак., већ садржи карактерне знаке дела из тач. 2 §. 164. Казн. Зак. — О. о. 14. априла, 1900. год., Бр. 3471. — О. о. с. 20. априла, 1900. год., Бр. 3729.

Види §§. 165, 166. и 167. Казн. Зак.

§. 165. Мати, која порођај прикрије, и у самоћи се породи с намером да дете том приликом убије, или да оно тамо лишено сваке помоћи умре, пак дете у следству тога, без даљег њеног садејства живот изгуби, да се казни затвором до пет година.

Тако исто да се казни и мајини која истини свој порођај не прикрије, али дете навалично пренебрегне тако, да ово због тога пропадне.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== За постојање дела из §. 165. Казн. Зак. тражи се, да мати прикрије порођај и у самоћи се породи у намери, да дете том приликом убије или у намери, да дете лишено сваке помоћи, умре, — да дакле услед тога дете живот и изгуби, но без даљег садејства материног. Дакле смрт новорођеног детета, која би под оваквим околностима наступила, без даљег материног садејства, представља дело предвиђено овим законским прописом. Али кад је мати извршила непосредну радњу, која је имала за последицу смрт детета; кад је, дакле, смрт детета наступила услед њене активне радње, њеним садејством, онда је то дело из §. 164. Казн. Зак. — О. о. 7. августа, 1910. год., Бр. 7735.

Види §§. 164., 166. и 167. Казн. Зак.

§. 166. Мајини која своје ванбрачно дете тајно упробасати, или га дозволи упробасати тако, да се због тога не би могло

дознати да ли је дете живо или мртво рођено, или да се незна ни где се дете ни у коме стању наводи, да се казни затвором до две године.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== За кривицу из §. 166. Казн. Зак. не може суд матери при одмеравању казне узети у олакшицу олакшавну околност из тач. 2. §. 59. Казн. Зак. што је обузета стидом као неудата своје ванбрачно дете упропастила, јер је у §. 166. Казн. Зак. по коме се ова кривица казни, одређена казна за матере, које своје ванбрачно дете упропасте, дакле, законодавац је при одређивању казне, већ имао у виду положај мајке ванбрачног детета, те јој се то по други пут не може узимати као олакшица. — О. о. 12. августа, 1897. год., Бр. 1744. — О. о. с. 6. септембра, 1897. год., Бр. 5875.

За појам дела из §. 166. Казн. Зак. не тражи се само то, да ко пасивно изазове побачај употребом каквих спољних или унутрашњих средстава, већ под овај законски пропис долази и случај самога прикривања побачаја, услед чега се неби могло знати да ли је дете рођено живо или мртво, без обзира на то да ли је побачај изазван уз сапзволење или против воље кривчеве. — О. о. 13. октобра, 1909. год., Бр. 10848.

Види §§. 164., 165. и 167. Казн. Зак.

§. 167. Мати, која своје ванбрачно дете сарани, без да је месној општинској власти јавила, да се казни затвором до три месеца.

===== Лекарско мишљење да се је оптужена ускоро пре прегледа морала породити, не може се противу оптужене узети као доказ за дело убиства ванбрачног детета, кад од детета ипсу трагови нађени. — О. о. 5. маја, 1881. год., Бр. 1930.

Види §§. 164., 165. и 166. Казн. Зак.

ГЛАВА СЕДАМНАЕСТА

О побацивању деце.

§. 168. Трудна женска, која је спољна или унутрашња средства употребљавала да свој плод умори или побаци, ако дете у сљедству тога прерано или мртво рођено буде, или се живо роди, по у сљедству тога умре, да се казни затвором до пет година.

Види §§. 169. и 170. Казн. Зак.

§. 169. По предидућем параграфу да се казни и оно лице, које је са знањем и на захтевање трудне женске, пој таква средства да-

вало, или употребило; но ако је оно то у виду заната (или више пута) упражњавало, робијом до дванаест година.

Види §§. 168. и 170. Казн. Зак.

§. 170. Ако су у §. 169. казата средства за побацивање од другог каквог лица, без знања, или и противу воље трудне женске употребљавана и пој давана, кривац да се казни:

1., ако женака од тога умре, робијом од двадесет година;

2., у другим случајима робијом од пет до дванаест година.

Ова се казна не може непод једне године затвора снустити, ма да дело није никаква шкодљива еђедства имало.

Види §§. 168. и 169. Казн. Зак.

ГЛАВА ОСАМНАЕСТА

О одбацању деце и слабомоћних.

§. 171. Ко дете до седам година, или друга слабомоћна лица, која без туђе помоћи опстати не могу, одбаца, и неизвесној судбини остави у намери, да се од старања и бриге, коју је о њима водити дужан, ослободи, ако то под таквим околностима учини, да се одбаченог лица живот и здравље у опасност доводи, да се казни затвором, или робијом до пет година.

Мера казни управљаће се по величини опасности којој је одбачено лице, по качеству времена, места и других околности, изложено.

===== Одредба §. 171. Казн. Зак. квалифицира у најширем смислу противзаконни поступак нечовечних или лакомислених родитеља. И чим је утврђено да је мати оставивши дете на улици ово изложила неизвесној судбини а врло лако и упропашћењу према његовом добу, јер је тек било рођено, онда се има применити §. 171. Казн. Зак., без обзира на то што је дете било пађено на месту које је било преступачно пролазицима, јер је наплазак човека једна случајност, без које остављено дете могло је лако да буде упропашћено каквом животњом, или да прозебе и тим новодом да навуће болештину па и саму смрт. — О. о. с. 12 новембра, 1899. год., Бр. 9195.

Дело из §. 171. Казн. Зак. састоји се већ у самоме факту остављања детета или слабомоћнога лица од стране онога, који је о њему дужан старати се, ако је тим живот или и само здравље тога лица доведено у опасност, а није нужно да ова и наступи. — О. о. 7 јануара, 1909. год., Бр. 182.

Види §. 172. Казн. Зак.

§. 172. Ако одбачено или остављено лице у сљедству тога живота изгуби, кривац да се казни робијом до десет година; но ако је дело учињено с намером да одбачено лице живот изгуби и то на такови начин и под таковим околностима, да је кривац то знати могао, да се казни према наступившим сљедствима и према лицу као убиство, или као покушење убиства, или као убиство деце.

Види §. 171. Казн. Зак.

ГЛАВА ДЕВЕТНАЕСТА

О повреди тела.

§. 173. Ко другога хтејући злостави, или телесно повреди, без намере да га убије, да се казни затвором до две године дана.

Под блажијим околностима место затвора може се кривац осудити на новчану казну до сто педесет талира.

==== Кад је утврђено да је муж над својом женом вршио противприродни блуд противу њене воље, онда је тиме утврђено намерно злостављање од стране његове према жени му. услед чега је она триела без телесне повреде, у чему се и састоје карактерни знаци злоставе из §. 173. Казн. Зак. — О. о. 21. октобра, 1899. год., Бр. 3780. — О. о. с. 8. фебруара, 1900. год., Бр. 1070.

Види §§. 174.—181. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 174. Ако је злостављање или лако повређење одмах од друге стране повраћено, судија може по околностима обадве, или само једну страну, по начину и мери, на блажију казну осудити, или и без казни отпустити.

==== Постојање дела лаке или тешке повреде доказује се само лекарском сведојбом. С тога нема места примени §. 174. Казн. Зак. кад год оптужени не подноси лекарску сведојбу за доказ, да је и он од тужиоца повређен. — О. о. с. 4. априла, 1905. год., Бр. 3245.

Примени §. 174. Казн. Зак. има само онда места кад и она друга страна подноси лекарску сведојбу. — О. о. 13 децембра, 1909. год., Бр. 10347.

Види §§. 173. и 175.—181. Казн. Зак.

§. 175. Кад се по напред решио да кога злоставља или телесно повреди на то хтејући и учини, да се казни затвором, а по величини повреде робијом до четири године.

Види §§. 173., 174. и 176.—181. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 175. а. Ако је у случају наступившег телесног повређења учиниош ишао само на злостављање или на мању повреду тела, него што је произишло, и ако ову као сљедство злостављања није било лако предвидити, то ће се он у случајима §§. 173., 175., 176., 177. и 178. блажије казнити; но ова казна не може бити мања од оне, коју би кривац за дело учињено заслужио, да га је чистио из нехаћа (§. 180.) учинио.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Одредба §. 175. а. Казн. Зак. није специјалне природе за квалификацију дела већ па против она садржи одредбу само о томе, да ће се учинилац лакше казнити за она дела у њему побројана, ако је ишао само на мању повреду од оне што је произашла. — О. о. 28. августа, 1904. год., Бр. 1941.

§. 176. Намерно злостављање по крви сродних лица у усходећој линији сматраће се као отежавајућа околност. Овакав кривац да се казни затвором најмање три месеца, а по величини повреде робијом до пет година.

Тако исто да се казне саучасници који са злостављеним у истом одношају сродства стоје.

§. 177 Ако је ко од злопамерног злостављања и повреде тела у болест пао и један месец дана или за свагда за свој посао неспособан постао, или је осакраћен или је лишен говора, вида, слуха, руке, ноге, или други части тела, или је за плођење неспособан, или за свагда нагрђен, или нецељиво телесно повређен, или дужевно растројен постао, кривац да се казни затвором, или робијом до петнаест година.

Величина казне зависиће од величине нанешене повреде.

===== Начин употребе лекова (с обзиром на њихов квалитет) од стране повређенога, као и квалификација показане вештине лекарске, приликом лечења повређенога, не могу, а и не смеју бити ни од каквог утицаја при квалификацији навесених повреда, као тешких или лакших. Одредбом §. 177. Казн. Зак. и не условљава се у опште никакво лечење повређенога од стране лекара, или од кога другог, коме лечење у позив спада, већ се трајање болести у опште пма да одреди у случајевима оскунице сваке лекарске помоћи или лица која су за то позвана, и то према природном трајању процеса залечивања. Кривична одговорност оптуженога не зависи, дакле, од каквоће и својства ране у времену извршења дела, већ па против од времена боловања повређенога до потпуног оздрављења. Начело изречено у §. 154. а. Казн. Зак. пма примене потпуно и па пропис §. 177. Казн. Зак. — О. о. 26. фебруара, 1900. год., Бр. 1687. — О. о. с. 10. марта, 1900. год., Бр. 2158.

Да по §. 177. Казн. Зак. болест од месец дана буде карактеристика за тешку повреду, треба да за то време повређени, због повреде, буде посве неспособан за рад, — а ако је току нечему неспособан, онда нема тешке повреде. — О. о. с. 31. марта, 1869. год., Бр. 1145.

По §. 177. Казн. Зак. казни се свако осакћање, без обзира на време боловања. — О. о. 17. фебруара, 1906. год., Бр. 890.

Види §§. 173. и 181. Казн. Зак.

§. 178. Ко хтејући трудну жену телесно тако злостави, да ова у следству тога мртво дете роди, или недонешено побаци, да се казни затвором, а по опстојателствима и робијом до пет година.

===== За постојање дела из §. 178. Казн. Зак. не тражи се да је оптужени при злостављању тужитељице знао да је ова трудна, јер наведени законски пропис, овај услов, знање, свесност о трудноћи злостављене жене, не тражи, већ само захтева вољу радију кривчеву; тражи, дакле, да је злостави вољно, хтејући извршена, а не нехатно. — О. о. 10. децембра, 1902. год., Бр. 9931. — О. о. с. 2. јануара, 1903. год., Бр. 11469.

Види §§. 173. и 177. Казн. Зак.

§. 179. Ко другога дуже времена злоставља и телесно мучи, ма и да га није телесно никако повредио, да се казни затвором од једног до шест месеци.

Види §§. 173., 174. и 175. Казн. Зак.

§. 179. а. Ко другоме хитнимично даде отрова или друго што, што здрављу шкодити може, да се казни робијом до осам година.

Ако је тим тешка повреда тела коме нанесена (§. 177.) да се казни робијом до петнаест година, а ако је отиуда и смрт последовала, робијом до двадесет година.

Ако је пак кривац хитнимично на смрт ишао, да се казни по општим правилима о убиству.

Измене и допуне од 17. јуни, 1861. год.

Види §§. 154., 173. и 177. Казн. Зак.

§. 180. Ко другога из нехата или непажње телесно рани или му здравље повреди, да се казни затвором до једне године дана, или у новцу до ето талира.

Исто тако да се казни и онај, који би вредносног дивљег звера непредосторожно држао или кућевну животињу, која уједа, боде, или

ногом бије, са нужном предосторожношћу неби чувао, па би она чрез то кога опасно или смртоносно повредила.

===== У другом одељку §. 180. Казн. Зак. није предвиђена и побеснела кућевна животиња, по само кућевна животиња, која уједа, боде или ногом бије.
— О. о. 5. јуна, 1903. год., Бр. 5247.

У трећем одељку §. 54. Казн. Зак. говорећи о томе како ће се казнити она дела, која су учињена у нужној одбрани, али са прекорачењем границе одбране, која је при томе имала бити употребљена, вели се, да се таква дела могу „и као казнима дела из нехата казнити по §§. 158. и 180. Казн. Зак.“ Као што се види из ових речи, казнима дела, учињена у прекорачењу границе нужне одбране, само су упоређена овим делима, која се из нехата догоде, те је с тога и казна прописана по закону, који о тим нехатним делима говори, — а никако отуда да не следује захтев, да нападнути прекорачивши у одбрани границе није имао намере да изврши дело. Код прекорачења границе нужне одбране за дела, која би по себи кажњива била најстрожијом казном, ова се јако ублажује не зато што се претпоставља нехотичност оптуженикова, већ с тога, што закон води рачуна о приликама, које су оптуженога у то стање довеле, да је морао бранити се и неко зло нападачу спријечити. Закон дакле претпоставља у таквом случају право на страни оптуженога, јер ту долази у судар право његово са неправом нападачевим, па зато и има призрења наспрам нападнутог. О хотичности или нехотичности нападнутог тада се не води рачуна, јер све што овај чини сматра се да чини хтејући заштити правом својим. И по томе не само да оптужени није смео помислити при одбрани на оно што ће из одбране изићи, већ на против, само с тим што је неправедно нападнут, закон правда његов вољни поступак, његову иначе по себи казниму радњу. Ово оправдање код прекорачења границе нужне одбране није потпуно, као код нужне одбране без прекорачења границе само зато, што се према приликама у којима је оптужени био, узима, да је бранио се, више зла учинио, но што је требало да противника савлада, а не што би се мало призрења на нехатност оптуженога. Намера нападнутога да учини буди какво зло претпоставку не сме се предпостављати пре, него што је нападнути у нужду доведен, јер онда неби имало смисла говорити о оправданој одбрани: али кад је већ једном од нападача неправедно до такве неприлике доведен, да за своје одржање мора одбрану употребити, онда сама природа положаја нападнутога, налаже му намерну употребу свих средстава да нападача одбије. Радња његова тада и ако је намерно зло створено, опет је оправдана и то код нужне одбране потпуно а код сувишне одбране у онолико у колико је мање граница пете прекорачена. Отуда следује да примена трећег одељка §. 54. Казн. Зак. није условљена нехатом кривичним. Закон тим прописом само овлашћује суд, да и за хотична дела, била она убиства, повреде или томе подобна, учињена под тамо наведеним условима, може кривица казнити оном казном, коју би употребио, да их је овај нехтејући учинио. — О. о. с. 12. фебруара, 1880. год., Бр. 545.

Из тога што су повреде нанете уједом пса биле по извештају пастеровог завода лаке природе, што дакле, причинјене повреде ипсу биле ни смртопосне ни тешке, не може се извести да не стоји преступно дело из тач. 5. §. 335. Казн. Зак. То је извођење погрешно зато, што се прописом §. 180. Казн.

Зак. и не тражи да је повреда тешка у смислу §. 177. Казн. Зак., него да је повреда причињена уједом пса, који је под сумњом да је био бесан, и које повреде увек и у сваком случају траже лечење и које се с обзиром нарочито на могуће последице и по излечењу саме повреде, јављају као опасне. Пропис тач. 5. §. 335. Казн. Зак. односи се на случајеве сасвим лакше, зато закон и каже „животиња вред коме нанесе“, под чим треба разумети случајеве кад животиња кога нападне и тиме га јаче само заплаши или пагна да бежи, те овај може бити и падне у бегану, или кад животиња кога дочепа за одело и ово му поцена или му ударом или уједом нанесе само какву модрицу и томе подобно, дакле у опште какав вред, а не и озбиљнију повреду тела за који случај и §. 335. Казн. Зак. перпом упућује на §. 180. Казн. Зак. — О. о. 4. августа, 1909. год., Бр. 7336.

За постојање дела тешке или лаке повреде тела није битно само то, да ли је повређени боловао месец дана или мање, већ по §. 177. Казн. Зак. тешка телесна повреда постоји и онда, кад је повређени остао за свагда за свој посао неспособан или је осакраћен или лишен кога органа, па ма колико било време боловања. — О. о. 12. марта, 1910. год., Бр. 3145.

По другом одељку §. 180. Казн. Зак. и не тражи се да су повреде тешке у смислу §. 177. Казн. Зак., него да су опасне, а као такве несумњиво се морају сматрати равне шанете уједом пса, за које је требало двадесет дана да се залече. — О. о. 13. септембра, 1910. год., Бр. 9865.

Види §§. 173., 177. и 335. Казн. Зак.

§. 181. Сва злостављања и повређења, осим тешких телесних повређења која су у §§. 177. и 178. казана, — истраживаће се и казнити само на захтевање повређеног лица. За децу могу родитељи и тутори, а за жену може муж тужити.

===== За покушај тровања нема места истраји кад то приватни тужилац не тражи. — О. о. 22. октобра, 1876. год., Бр. 3294.

Очух може да подигне кривичну тужбу за свога насторка, јер очух као хранитељ детета има права у сваком случају да га заступа у личним питањима по апологији §. 132. Грађ. Зак. у вези са §. 181. Казн. Зак. и §. 258. Крив. Суд. Пост. — О. о. 17. септембра, 1898. год., Бр. 6943.

Кад је отац повређене улате жене предао за ову сулу тужбу, онда суд пре своје одлуке о ослобођавању оптуженога, по основу ненадлежности очеве за тужбу, треба да саслуша и мужа повређене, да ли он прихвата тужбу за своју жену или не, пошто муж, према §. 153. Грађ. Зак. има да води старање о својој жени. — О. о. 14. новембра, 1903. год., Бр. 8156 — О. о. с. 12. јануара, 1904. год., Бр. 10348.

Кад отац за своје малолетно дете у смислу §. 181. Казн. Зак., подигне тужбу, онда дете, као малолетно, без одобрења свога оца, тужиоца, не може чинити никакве изјаве нити је одустанак таквог детета од тужбе од какве правне важности. — О. о. 7. априла, 1908. год., Бр. 4149.

Види §. 153. Грађ. Зак., — и §. 258. Крив. Суд. Пост.

§. 182. Кад је у каквој између више лица поставшој свађи, или при каквом противу једног или више лица предузетом злостављању какав човек тешко телесно повређен, то ће се сваки од њих, који му је какву повреду нанео, казнити по предидућим §§. о повреди тела.

Но ако је тако телесно повређење или злостављање од више њих произведено, или ако је само једна већа повреда панешена, а неби се могло изнаћи од кога је, то ће се сви, који су руку на повређеног дигли, казнити затвором до две године.

===== У кривцама које се појављују као последица делања удружених лица суштина одговорности лежи у доказаној радњи свакога појединца, и по томе, осем оних лица која су на пр. на повређеног дигли руку или му нанела повреду, може бити и интелектуалних помагача, чија одговорност, имајући основа у саучешћу по тач. 1. и 2. §. 46. Казн. Зак. повлачи несоветну казну, која важи и за непосредне извршиоце дела, — §. 47. Казн. Зак. На у делима из §§. 162. и 182. Казн. Зак. осем оних лица која су у извршењу дела непосредно учествовала може бити и других саучесника и њихова се кривица може доказивати основима подозрења. — О. о. 17. октобра, 1898. год., Бр. 8260. — О. о. с. 10. новембра, 1898. год., Бр. 9048.

Види §§. 160.—162. и 182. а. Казн. Зак.

§. 182. а. *Ако су се двоје или више њих договорили, да кога сложили злостављају, или да му тело повреде, па су неки у следствију предузетог по таквом договору злостављања меру прекорачили и више учинили но што је уговорено, н. пр. убили или тешку телесну повреду нанели; то ће се наступивше тешке следство осталима, ако су они то као вероватно предвидити могли, тако у нехај приписати, да се противу њих казна за уговорено дело до оне мере попети може, која је за нехајно убиство или нехајно повређење тела из хитичног злостављања произишавше приписана (види §. 160. и 175. а.).*

Ово исто вреди и за саучеснике ако је онај, који је дело вршио, више учинио од онога на што су се договорили.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Договор саучесника у кажњивом делу, мора бити пропраћен у пресуди нарочитом судском оценом, јер с погледом на §. 182. а. Казн. Зак., ако би суд нашао, да је селеђењем доказан претходни договор оптужених, ово би могло бити од утицаја на величину њихове кривичне одговорности. — О. о. 18. фебруара, 1900. год., Бр. 1350. — О. о. с. 10. јуна, 1900. год., Бр. 2123.

Види §§. 160. 175. а. и 182. Казн. Зак.

§. 183. Ко без прописно доказане способности или у опште без дозвољено, или почем му је од надлежне власти лечење забрањено, спољње или унутрашње болести за награду лечи, или бабичи, да се казни у новцу до педесет талира или затвором до шест месеци, ако чрез то болесник умре или буде телесно или душевно повређен.

Исто тако да се казни и онај, ком је дозвољена нека струка лечења, ако границу прекорачи и онога се прими, што у круг његовог знања и практике не спада, па горња слѣдства наступе.

§. 184. Лекар, који би, у случају велике нужде и опасности, позван био, па би без довољног узрока своју помоћ отказао, да се казни у новцу до две стотине талира.

§. 185. Зидари и дунђери, који при подизању каквих здања или грађевина противу признатих правила зидања и грађевине таково што начине и построје, да отуда какова опасност за људе произиђе, да се казне у новцу од педесет до три стотине талира, или затвором од једног до шест месеци.

У повтореном случају може им се забранити самостално упражњавање њиховог заната или хуџошества за неко време или за свагда.

§. 186. *(Укинут Законом о устројству војске од 3. јануара, 1883. год.).*

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

О злочинствима и преступлењима противу личне слободе.

§. 187. Ко лица, која нису шеснаесту годину навршила, преваром, или силом или с њиховим саизволењем, но без знања и одобрења родитеља или татора одведе у тој цели, да их као сопствену приевози, с повредом њиховог фамилијарног права, или да их на проејачење или на друге користољубиве или неморалне цели употреби, да се казни затвором, а по остојателствима и робијом до десет година.

Но ако се одвођење чисто у ползу одведеног клонило, и ако је тим његово стање занета побољшано, неће се казнити, ако у слѣдству тога родитељи или заступници одведеног доцније то одобре.

§. 188. Ко женску преваром или ептом одведе било да је при-
нуди да се сам с њоме венча или да у блудном сношењу с њом живи,
било да је другом на иету целъ преда, да се казни робњом до десет година.

===== Насилно одвођење и насилна обљуба, — §§. 188. и 191. Казн. Зак. — два су самостална дела и између њих је могућ стицај. — О. о. с. 1. марта, 1888. год., Бр. 675.

За појам дела из §. 188. Казн. Зак. претпоставља се увек превара или сила. Па и ако има сапзвођења приватне тужитељке на одвођење и обљубу, ипак сам тај факат, што је оптужени по извршеној обљуби приватну тужитељку напустио и од своје куће отерао, обелодањује непоштену намеру оптуженога и превару за одвођење у циљу извршења обљубе. Па кад стоји то да је одвођење извршено на преваран начин, и сама обљуба извршена је на преваран начин, те је таква радња кажљива по §. 188. Казн. Зак. а не по §. 200. Казн. Зак. — О. о. с. 3. новембра, 1888. год., Бр. 3527.

Само дело насилног одвођења женске без икаквих других побуда и последица није казнимо по §. 188. Казн. Зак., већ се по том законском пропису казни само оно насилно одвођење женске, које има за циљ принудно венчање или принудни блудни спојај, било са лицем које врши одвођење било са неким другим; те према томе обљуба је само природна последица принудног венчања или блудног спојаја, и онда се извршилац таквог насилног одвођења има за све те радње казнити само по §. 188. Казн. Зак. — О. о. с. 3. септембра, 1904. год., Бр. 8208. — О. о. с. 22. септембра, 1904. год., Бр. 8727.

Види §§. 191. и 200. Казн. Зак.

§. 189. Ко неудару женску, која још није петнаесту годину навршила, с њеним сапзвођењем, но без знања и одобрења њених родитеља или татора, одведе у намери, да се он сам с њом венча или у блудном сношењу с њом живи, или да је другом на ту целъ преда, да се казни затвором.

Види §§. 187., 188., 191. и 200. Казн. Зак.

§. 190. Ако се у случајима предидућа два параграфа (§§. 188. и 189.) отмицар са одведеном девојком венчао, суд ће само на захтевање оних лица, која имају право уништење брака захтевати, дело ислеђивати, и пре него се брак уништи, не сме се оптужени осу-
дити ни казнити.

===== По §. 190. Казн. Зак. оптужени се не може осудити и казнити само у том случају ако се он као отмицар са одведеном девојком венчао буде, а казну не траже она лица, која имају права захтевати да се брак уништи. С тога, кад год се одвојач не венча са одведеном, он не може остати некажњен, па ма приватни тужитељ одустао од тужбе. — О. о. 19. септембра, 1907. год., Бр. 9328.

Види §§. 188. и 189. Казн. Зак.

§. 191. Робњом до петнаест година да се казни:

1., ко какво лице мушког или женског пола, силом или претњом принуди на блуд с њим или с другим лицем;

2., ко лице слободне воље и свести лишено, било да је од кривца намерно у то стање постављено, или да се иначе у том стању налазило, на блуд и удовлетьорење својих телесних нагона злоупотреби;

3., ко с лицима која нису тринаесту годину навршила, блуд учини, ма да би се то и са њиховим саизволењем догодило.

Ако је у једном од ова три случаја злоупотребљено лице умрло, кривац да се казни смрћу, ако је он то сљедство као вероватно предвидити могао, иначе робњом до двадесет година.

===== Противприродни блуд извршен над мушким дететом испод тринаесте године, без обзира на то да ли је дело извршено са саизволењем силовањем или без истог, кажњив је по §. 191. а не по §. 206. Казн. Зак. — О. о. с. 8. јануара, 1899. год., Бр. 136.

У тач. 1. §. 191. Казн. Зак. законодавац предвиђа такав случај пасивно обљубе над мушким или женским лицем, где извршилац дела спловања нема никакву другу намеру са силованим лицем, до једино да над њим изврши пасивну обљубу. Па с тога за такву казним радњу, као опаснију по друштвени поредак, прописује и строжију казну по за ову из §. 188. Казн. Зак., код које је главно намера венчања или живота у блудном спошењу. — О. о. 3. септембра, 1904. год., Бр. 8208. — О. о. с. 22. септембра, 1904. год., Бр. 8727.

За потпуну и правилну обљубу у физиолошком смислу потребно је да је coitus био потпун, т. ј. да је immissio penis-а извршена и наступила ejaculatio seminis. Али за постојање свршеног дела пасивне обљубе из тач. 3 §. 191. Казн. Зак., опакву какву је предвиђа и казни попутни законски пропис, није потребно да је обљуба потпуно и правилно у физиолошком смислу извршена, већ се тражи само то, да су предузете и извршене све радње, које се за обљубу траже и ако није било immissio. По тач. 3. §. 191. Крив. Зак. казне се сви они који учине ово према лицима испод 13 година, што значи и према оним лицима, код којих услед њихове физичке неразвијености гениталија immissio није ни могућа. — О. о. с. 8. марта, 1905. год., Бр. 2368. — О. о. с. 8. марта, 1905. год., Бр. 2583.

Кад је пелеђењем утврђено да је при акту обљубе било и избацивања материје из мокраћне цеви учиниоца обљубе и да је том приликом уз притисак хигијена, материја (семе) продрла у полни орган спловања, онда су извршене све радње које су потребне за појам свршеног дела обљубе из §. 191. Казн. Зак. — О. о. 24. октобра, 1906. год., Бр. 10102. — О. о. с. 6. новембра, 1906. год., Бр. 10599.

У тач. 3. §. 191. Казн. Зак. прописана је казна за дело блуда с лицима која нису навршила тринаесту годину, без обзира на то, да ли је блуд извршен са саизволењем дотичнога лица или и без саизволења, т. ј. принудно, силом или претњом. — О. о. 5. децембра, 1908. год., Бр. 13600.

За правни појам спловања из §. 191. Казн. Зак. тражи се само то: да су

противу слободе силовааног лица предузете и извршене све радње које су на блуд управљене и зато потребне, према чему се дело силовања пма сматрати за свршено самим тим, кад је нападач притискивањем свога уда на полни орган противне стране себи прибавио полно задовољење, које је својом радњом и желео постићи, без обзира на то, што се том приликом нису појавиле и остале физиолошке појаве, пошто оне могу изостати и против воље нападача. — О. о. 19. јануара, 1909. год., Бр. 367.

Види §§. 188. и 200. Казн. Зак.

§. 192. Ко другога самовласно затвори или га иначе слободе лиши, да се казни затвором од три месеца до пет година.

У следећим случајима да се казни робијом до дванаест година:

1., ако је затворено и уопште слободе лишено лице у следству тога тешко телесно повређено (§. 177.);

2., ако је поменуто казнимо дело сирам сродних по крви у правој устодећој линији учињено;

3., ако је самовласни затвор дуже од једног месеца трајао.

Величина казне зависиће од квалитета и места затвора, и од начина и величине злостављања.

Види §§. 123. и 177. Казн. Зак.

§. 193. Казнити се неће по предидућем §-у онај, који ухвати кривца на самом казнимом делу, или одмах после тога у бегству, кад је подозрење да ће кривац побећи, или да се неће моћи изнаћи.

Кривац се мора најдаље за двадесет и четири сата месној полицијној власти предати.

Исто тако неће се казнити ни онај, који душевно болесног по потреби ограпичи, или затвори, само мора о том одмах полицијну власт известити, које ако не учини, да се казни затвором до шест месеци или у новцу до сто талира.

Види §. 123. Казн. Зак.

§. 194. Ко другога на какво дело или нечинење чега силом или илме принуди или принудити покуша, да ће му какво злочинство или преступљење учинити, да се казни затвором до једне године дана.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. године.

== Из стилизације одредбе §. 194. Казн. Зак. у којој се вели: „ко другог на какво дело или нечинење истог силом...“, јасно се види да као битни елемент за постојање овог дела није и то, да онај према коме се врши сила и који се том силом припуђава да нешто чини или не чини, мора бити нарочито одређено лице. Главно је што овај законски пропис тражи да постоји објект

према коме се врши противправна радња, а које је то лице које тај објекат представља, то је без утицаја за постојање овог дела, јер за постојање његовог циља потребна и одређеност личности према којој је сила употребљена. — О. о. с. 29. октобра, 1908. год., Бр. 11485.

Види §§. 122., 122. а. и 123. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 195. Ко, осим случаја дозвољене одбране, самовласним и недозвољеним начином своје право тражи, или удовлетьворење сам себи прибавља, у колико него дело у други опредељени вид казнимних дела прелазило, да се казни затвором до два месеца.

==== Кад обућарски мајстор задржи обућу дату му на оправку, због неплаћеног ранијег дуга, он тиме не чини кривцу самовлашћа. — О. о. 3. јануара, 1877. год., Бр. 10.

Мајстор који од варучпоца однесе ствари, које је израдио на му пису плаћене, почем се мора сматрати за господара, док му се не исплате, не чини самовлашће. — О. о. 9. јуна, 1877. год., Бр. 1484.

Самовлашће улази у ову категорију кривичних дела која се извиђају и казне без обзира на то да ли постоји тужба приватних лица, дакле и по службеној дужности, јер се из текста прописи §. 195. Казн. Зак. не види да је законодавац извиђање оваквих дела условно тужбом оштећеног лица. — О. о. 16. јануара, 1897. год., Бр. 4429.

Кад оптужени признаје да је на самовласан начин одузео спорни виноград од приватног тужпоца, јер је сматрао да је виноград његов и ако је знао да је његов отац тај виноград продао, јер он не признаје вредност те продаје, ипак признаје своме оцу право да може тај виноград продавати без његовога одобрења, онда у таквој радњи оптуженога стоје сви елементи, који се у §. 195. Казн. Зак. траже за постојање дела самовлашћа. — О. о. 30. марта, 1905. год., Бр. 3315.

Кад према §. 4. Крив. Суд. Пост. ислеђење свјју казнимних дела бива по званичној дужности, где законом није другачије наређено и кад у §. 195. Казн. Зак. није на ком другом месту, није предвиђено и назначено да се дело самовлашћа предвиђено у том законском пропису извиђа и суди само на тужбу приватног тужпоца, онда суд по таквом оптужењу не може уважити одустапак приватног тужпоца од тужбе и туженог на основу тач. в. §. 250. Крив. Суд. Пост. пустити испод суђења. — О. о. 1. децембра, 1908. год., Бр. 13259.

Види §. 4. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ПРВА

О злочинствима и преступљењима противу благонравија.

§. 196. Ко с туђом женом блуд учини, да се казни затвором до дванаест месеци.

Исто тако да се казни и жена.

===== И ако жена не живи заједно с мужем, ипак овај има права тужити је за блуд, ако је само брак још у целости, т. ј. ако није коначно разведен. — О. о. 21. априла, 1877. год., Бр. 957.

Код дела из §. 196. Казн. Зак. нема места отежавној околности из тач. 4. §. 65. Казн. Зак. повреди више дужности таквом кривцом, пошто је иста отежавна околност већ обухваћена самом квалификацијом дела. — О. о. 31. јануара, 1897. год., Бр. 8403.

Види §§. 188., 197. и 198. Казн. Зак.

§. 197. Ко туђу жену с њеним саизволењем, но без знања или противу воље њеног мужа одведе, или на захтевање овог последњег неће да је изда, да се казни затвором од три месеца до пет година, а жена од три месеца до две године.

Но суд ће у овом као и у случају §. 196. само на тужбу усређеног мужа дело ислеђивати и казнити, и по томе суд ће и по започетом ислеђивању од тога одустати, ако муж одустане; но ако је пресуда коначна или је издржање казне започето, на захтевање тужиоца ослободиће се само жена, а не њен сакривац.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 188., 196. и 198. Казн. Зак.

§. 198. Човек, који дозвољава да његова жена јавно с другима блуд проводи и томе сам на руку иде, или какву корист отуда прима, да се казни затвором од три до шест месеци.

Види §§. 188., 196. и 197. Казн. Зак.

§. 199. Ко поред своје живе неразведене жене милосницу у кући држи, па га жена тужи, да се казни затвором од једног до шест месеци, а милосница да се одма из куће истера. Но ако жена од тужбе одустане, или му доцније опрости, суд ће од ислеђења одустати, или ако је већ затворен, пусти га.

===== Неразведена је жена све док, докле Велики Духовни Суд не одобри пресуду епархијског духовног суда изречену у смислу развода брака, и ова све докле има права брачне жепе, па је као таква надлежна и за тужбу за дело из §. 199. Казн. Зак. — О. о. 30. маја, 1881. год., Бр. 2298.

§. 200. Ко девојку, која је петнаесту годину навршила, али још није двадесет прву, с њеним саизволењем, но без знања и одобрења родитеља или татора одведе у намери, да се он сам или ко

други с њом венча, или да у блуду с њом живи, да се казни на тужбу родитеља или тудора, затвором до шест месеци; али ће казна бити мања, или се неће никако казнити, ако у владању родитеља или тудора основ кривице лежи.

===== За дело из §. 200. Казн. Зак. не тражи се да се одведено лице заиста и одведе, већ је довољно да се само поведе. — О. о. 12. фебруара, 1905. год., Бр. 11344. — О. о. с. 4. априла, 1905. год., Бр. 2895.

Дело одвођења о коме се говори у §. 200. Казн. Зак. може се извршити и на тај начин, што ће се девојка одвести из куће у којој је дотле била, не само делом, физички него и путем изазивања било преко лица, преко писма и т. д. — О. о. 13. фебруара, 1908. год., Бр. 1771.

Види §§. 188. и 191. Казн. Зак.

§. 201. Ко с лицем, које још није петнаесту годину навршило блуд учини, или га преваром и разним обећањима наведе да то с другим учини, у колико него то у друго веће казнимо дело прелазило (§. 191. под 2., и 3., и §. 205. под 1.), да се казни затвором од три месеца до четири године.

Ако се то догодило с поштенним девојкама, које су петнаесту годину навршиле, а још нису осамнаесту, да се казни затвором од једног месеца до једне године дана.

===== У томе што је женскиње испод 15. године, са којим је блуд извршен са свим покварено, не налази се разлог да се каже да не постоји кривица из §. 201. Казн. Зак., кад овај законски пропис тражи само то, да је блуд извршен са лицем испод 15. године. — О. о. 2. септембра, 1878. год., Бр. 2246.

§. 202. Онај који је за удејствовање своје непоштене намере превару и мајсторске обмане употребно тако, да је женска мислила да је с њим венчана, да се казни робијом до пет година.

Но казна се искључава, ако се по сапозволењу преварене женске он заиста доцније с њом венча.

§. 205. Човек који има живу неразведену жену, и жена, која има живог мужа, од ког није разведена, ако с другим у нови брак ступи; исто тако и оно лице, које у браку не живи, ако с каквим лицем, које је у свези брачној, знајући за ову, у брак ступи, да се казни затвором од две до пет година.

Исто тако, да се казне кум и стари сват, ако су за постојећу брачну свезу знали па су их снет венчали.

===== Све докле брак није коначно разведен, па ма да је духовни суд изрекао пресуду о разводу, супруг који се венча са другим лицем, чини кривцу казниму по §. 203. Казн. Зак., јер да таква пресуда духовног суда постане извршна и брак се коначно разведе, нужно је да је олобри и велики духовни суд. — О. о. 5. августа, 1908. год., Бр. 6741.

Види §. 135. Казн. Зак., — и §. 71. Грађ. Зак.

§. 204. Родо-оскврњење да се казни:

1., између сродних ма ког степена ускодеће и нискодеће праве линије, претици рођијом до дванаест година а поштоци до пет година;

2., између сродних по крви у побочној линији до другог степена закључно, затвором до пет година;

3., између сродних по крви у трећем степеноу побочне линије, или између сродних у првом степеноу по тазбини, затвором до три године;

4., између сродних по крви у четвртом степеноу побочне линије, или између сродних по тазбини у другом степеноу, или између оног који је крстио и крстиенога или овог родитеља, затвором до једне године;

5., између лица припадлежесних другој хришћанској вери сродних ма у ком степеноу ускодеће и нискодеће праве линије, као и сродних по крви у другом степеноу побочне линије, и у првом степеноу по тазбини, казниће се оном казни, која је под 1., 2. и 3. за лица православну веру исповедајућа за таква казнима дела прописана, и

6., између лица друге хришћанске вере, у том степеноу сродних, у којима црква даје особено дозволење за стицање у брак, да се казни до шест месеци затвора.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Блуд између зета и шуријаје родооскврњење је и кажњив по тач. 4. §. 204. Казн. Зак. — О. о. 2. децембра, 1866. год., Бр. 3917.

Блуд са женом свога брата од тетке није родооскврњење. — О. о. 15. јула, 1876. год., Бр. 2911.

Између маћије и пасторка стоји сродство по тазбини у првом степену и блуд између њих казни се као родооскврњење по тач. 3. §. 204. Казн. Зак. — О. о. 31. августа, 1892. год., Бр. 4242.

У тач. 3. §. 204. Казн. Зак. предвиђено је као казниво дело провођење блуда између сродних по крви у трећем степену побочне линије и између сродних по тазбини у првом степену. Између пасторка и маћије не постоји ни оно прво сродство а ни сродство по тазбини, јер је маћија своје пасторку маћија а не ташта. — О. о. 1. октобра, 1896. год., Бр. 10565.

Види §§. 50. и 52. Грађ. Зак.

§. 205. Робњом до пет година да се казне :

1., татори, управитељи, свештена и духовна лица и васпитатељи, који са својим непунолетним ученицима и ученицама блуд учине ;

2., званничници и служитељи, који учине блуд с оним лицима, која због казнимих дела на испит узимају ;

3., званничници, јавни служитељи, лекари и хирурзи, који су као управитељи или настојници или надзиратељи постављени, или своје задатке упражњавају у затвору или другим за болеснике и сироте, или друга помоћ потребујућа лица, опредељеним јавним заведењима, ако са лицима, која се у заведењу налазе, блуд учине.

Види §. 208. Казн. Зак.

§. 206. Противприродни блуд како између лица мушког пола, тако и скотолоштво, да се казни затвором од шест месеци до четири године, и губитком грађанске части.

===== Прописом §. 206. Казн. Зак. опредељена је казна за противприродни блуд између мушких лица као и за скотолоштво. Под речју „скот“ могу се замислити само домаће животиње четворопоне а ипак и пернате, које долазе у ред птица. И кад стоји ово, онда се блуд извршен над пернатом животињом, има сматрати као дело за које нема прописане казне, те се у томе случају има поступати по §. 2. Казн. Зак. и оптужени за такво дело по пропису §. 250. Крив. Суд. Пост. поступити испод суђења. — О. о. с. 31. маја, 1897. год., Бр. 3932.

И основима подозрења може се доказати постојање дела скотолоштва. — О. о. с. 5. априла, 1902. год., Бр. 2644. — О. о. с. 3. маја, 1902. год., Бр. 3776.

Види §§. 173., 191. и 200. Казн. Зак.

§. 207. Затвором од три месеца до три године да се казни :

1., ко јавно, усмено или писмено на Бога или на чију му драго веру хули, или јавно намеђава чије му драго вере начин и обичаје слављења Бога ;

2., ко делом смеће упражњавање чијих му драго у Србији дозвољених обреда верозаконих, или с образима светих, или с другим служби божијој посвећеним стварима на безчестећи и презрителни начин поступа и обесвећава их.

===== За постојање дела из §. 207. Казн. Зак. тражи се или да неко јавно усмено или писмено Бога или чију му драго у земљи привнату веру хули и јавно намеђа верске обреде и обичаје ; или да делом смета вршење у Србији дозвољених обреда верозаконских ; или, најпосле, да неко са образима светих и црквеним стварима на безчестећи и презирући начин поступа и обесвећава

их. Па кад оптужени, као назарени, све то нису радили, него су на против заједнички радили на утврђењу и јачању назаренства и у томе противзаконом циљу образовали су и тајно друштво, јер и сами признају да их има више, и да су и тајне влашћу недозвољене скупове држали, онда су то карактерни знаци дела из §. 102. Казн. Зак., која одредба и предвиђа такво друштво и одређује казну за учеснике његове. — О. о. 24. јануара, 1898. год., Бр. 599. — О. о. 15. маја, 1899. год., Бр. 500. — О. о. с. 28. маја, 1898. год., Бр. 4956.

Види §. 102. Казн. Зак.

§. 207. а. Ко свештена лица приликом чинодејствовања делом нападне, или им претињом или силом противстане, да се казни затвором од два месеца до две године.

А ко свештена лица или духовно надлежатељство силом или претињом принуди или принудити покуша на какво противзаконо делање, или да не чине што год, што у круг њихове дужности спада, да се казни затвором од три месеца до четири године.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 207. и 207. б. Казн. Зак.

§. 207. б. Ко речима, печатаним или непечатаним писменим саставом, ликовима или ма каквим другим изображењима или знацима увреди какво духовно надлежатељство или свештена лица приликом њиног чинодејствовања или рада, или и изван места њихове дужности но у смотрењу ове, да се казни затвором од осам дана до једне године. Ако би увреда садржавала клевету да се казни затвором од једног месеца до две године.

Полицajsна власћ може у овим случајима и без туђење увређеног лица увредитеља суду на осуђење предавати.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 207. и 207. а. Казн. Зак., — чл. 58. Зак. о штампи, — и Закон од 11. децембра, 1878. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 208. Затвором до пет година и губитком грађанске части да се казни, ко на блуд другоме подведе лице, према коме стоји у одношењу као родитељ сирам деце, или тотор сирам пушле, или учитељ, свештеник и васпитатељ к оним лицима, које они уче, настављају и васпитавају.

Види §. 205. Казн. Зак.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ДРУГА

О лажном оптужењу, опадању и повреди части.

§. 209. Ко противу свог уверења у злобној намери код јавне власти другога оптужи да је каква казнима дела учинио, или да је званичне дужности преступио, у тој цели, да се казнително ислеђење противу обвиненога предузме, да се казни затвором од три месеца до две године.

Докле се тако донешено дело код власти неиследи, власти неће моћи против доносиоца ништа предузимати, да се он као лажан оптуженик осуди.

Измене и допуне од 19. јануара, 1862. год.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 10. августа, 1906. год., Бр. 16991.: Да би се сузбле непистините доставе и оптужбе, позивам власти... да за сваку непистиниту доставу, тужбу и томе слично, поднесену власти, кад се њена непистинитост савесном потрагом до очигледности утврди, узимају дотично лице на одговор и поступају по наређењима §. 359. односно §. 209. Казн. Зак.

§. 210. Ко таква непистинита дела на другом износи или за другог проноси, која овога мрзости или презрењу публице излажу, или поверење, кредит другога, било појединаца, било друштва, или прасног лица нарушавају, да се казни као опадач затвором до годину дана.

Но ако је опадање јавно учињено, опадач ће се казнити затвором и до осамнаест месеци.

Јавно је опадање онда, ако се то догодило на јавном месту, или у јавним скупштинама, или средством печатње, ликова и образа, распрострањавањем или излагањем таквих на јавним свима приступним местима. Овако распрострањени или изложени предмети одузеће се.

===== На јавном месту казати неке да је Карађорђевићевац, може да буде кривица из §. 210. Казн. Зак., јер се и таквим говором може неко да изложи мржњи и презирању. — О. о. 16. јуна, 1876. год., Бр. 2919.

Примени §. 210. Казн. Зак. има и онда места кад неко тврди да ће ко други чинити, а не да је чинио, дела која заслужују презирање. — О. о. 22. априла, 1877. год., Бр. 963.

Дело клевете садржи оне исте карактерне знаке које и дело увреде, с тим да се код клевете тражи још и то, да ко непистинита дела на другом износи која овога мрзости или презрењу публице излажу. И код јединог и код другог дела појављује се повреда части извеснога лица, од које повреде има закон да га штити. Даље, према §§. 210. и 213. Казн. Зак. предмет, како увреде тако и клевете, не може бити скуп лица као једна целина. Одредбе ових законских про-

писа претпостављају као објекат поједино лице — човека, што се види како из §. 210., тако парочито, и из текста §. 213. Казн. Зак., јер закон у овом последњем законском пропису тражи за дело увреде такве речи или дела, која се „по стању лица“ као увреде части појављују. Ово правило утврђује се и изузетком који је законодавац предвидео једино у §. 104. Казн. Зак. односно увреде и клевете надлежстава, политичких тела, Народне Скупштине, изборне скупштине и бирачког одбора. Из тога излази да остале корпорације и правна тела не могу бити предмет не само увреде, већ ни клевете; предмет и једног и другог дела могу бити само поједини чланови њени. — О. о. 1. новембра, 1899. год., Бр. 8842. — О. о. с. 12. новембра, 1899. год., Бр. 9086.

За појам јавности дела увреде довољно је, према последњем одељку §. 210. Казн. Зак. да се дело догодило на јавном месту и да се је увреда од неодређеног броја других лица могла чути, без обзира на то, да ли се је, у конкретном случају допста и чула. Према томе, увреда нанета на железничкој прузи у пољу и пред радницима, јавна је и кажњива по §. 213. Казн. Зак. — О. о. 15. октобра, 1904. год., Бр. 4457. — О. о. с. 15. новембра, 1904. год., Бр. 10293.

Наш Казнен Законик не тражи парочите намере за вређање и клеветање. Одредба §. 210. Казн. Зак. изписује само изношење или проношење неистинитих факата, која мрзости или презрењу излажу. Чим то постоји и клевета постоји. Да ли је клеветник изношењем неистинитих факата пишао на клевету, равнодушно је, јер би такав захтев био изван законског текста. Овакав захтев био би и сувише опасан, и довео би у питање част оклеветаног лица, ако би се и он тражио као услов за дело. Нарочита намера тражи се само онда, где закон изричито такав услов захтева; у сваком другом случају треба да постоји обична намера, и то увек бива, кад сама радња одговара вољи учипоца. Зато код клевете ова намера увек постоји, чим се изношење оптуженом може урочувати. — О. о. с. 21. децембра, 1904. год., Бр. 11830.

По §. 210. Казн. Зак. клевета је онда, кад „ко таква неистинита дела на другог износи или за другог проноси, која овога мрзости или презирању публике излажу“. Према овоме за појам овакве клевете из првог дела §. 210. Казн. Зак. битно је, да ко за некога пред другима што говори, што би овога мрзости и презрењу публике изложило, све једино је да ли је овај био присутан или не, јер карактер овакве клевете састоји се у томе, да има ма колико лица пред којима се такво дело чини или да су сазнали за то дело у самом његовом извршењу. Према изложеном дело клевете не стоји, кад је клевета нанета у писму и кад је тужилац лично примио некриминисано писмо преко поште му послато и исто лично и отворио, а не треће лице, што значи да нико други сем тужпоца није знао за садржину некриминисаног писма. — О. о. 12. фебруара, 1905. год., Бр. 11350.

За постојање дела клевете из §. 210. Казн. Зак. од пресудиног је значаја то, шта се противу извесног лица износи, без обзира на то, да ли је окривљено лице оно што о другом говори само замислило или од другог чуло. — О. о. 21. марта, 1909. год., Бр. 3556.

Под појам клевете не долази само изношење каквог факта који долази под Казнен Законик, него у опште изношење сваког оног факта који може да шкоди части и угледу лица коме се приписује. — О. о. 15. септембра, 1910. год., Бр. 10168. — О. о. с. 19. октобра, 1910. год., Бр. 11018.

Види §§. 104., 213. — 215. Казн. Зак.

§. 211. Ако у случајима §§. 209. и 210. оптужени докаже истинитост свог потврђивања, или докаже основе или ојштојателства по којима се закључити може, да је он оно што је потврђивао за истинито држати могао, то се неће казнити као лажни оптужитељ или опадач, али може бити кажњен због повреде чести, ако се из начина потврђивања или других околности увиђа намера да је на уреду ишао.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== По смислу §. 211. Казн. Зак. клеветник мора доказивати истинитост свога тврђења; оклеветани не мора доказивати неистинитост петого. — О. о. 23. марта, 1881. год., Бр. 1057.

Наш Казненн Законик по правду не тражи намеру за вређање. Постојање ове оспива се само на употребљеним паразима. Вап пзраза впишта се не може употребити ни па штету ни у корист оптуженога. Изрази сама по себи већ представљају, кад су увредљиви, намеру за вређање, јер се увреда из њих и изводи. Изузетно само за случај из §. 211. Казн. Зак. допуштено је, да се закључује па увреду и вап употребљених израза, који се изузетак само па случај из §. 211. Казн. Зак. једно и односи. — О. о. с. 21. децембра, 1904. год., Бр. 11830.

Примери §. 211 Казн. Зак. има места тек на главном претресу при изрицању кривичне пресуде, којом се тек приликом имају и могу да оцене сви докази и противдокази у погледу њихове доказне вредности, а та се оцена не може вршити приликом стављања под суд. — О. о. 1. фебруара, 1907. год., Бр. 1183.

Види §§. 209., 210. и 214. Казн. Зак.

§. 212. Истинитост потврђиваних или разглашаваних дела може се доказивати свима законом допуштеним доказним средствима.

Но доказивање истинитости није допуштено:

- 1., у случају дела из §§. 91. б., 218. и 218. а. овога Законика;
- 2., ако би се имало доказивати какво кривично дело, које се извиђа и казни само на туђој приватној туђиоци, а оваква туђока не би била дата власити, или би туђилац од ње одустао;
- 3., ако је опаднути за кривично дело које је окривљени против њега изнео, ослобођен сасвим одговорности извршеном одлуком судском;
- 4., ако се дело које је окривљени опаднутом изнео, тиче породичног живота или чести женине.

У случајима тачке друге и четврте доказивање истини-

посли допущаће се по одобрењу онога кога се клевета непосредно тиче.

Ако је код власти тражено или поведено кривично или дисциплинско ислеђење због дела које је окривљени против оцадућнога изнео, то ће се, до окончања овога ислеђења или одлуке да се оно и не чини, одложити ислеђење и суђење по делу клевете.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

===== Одредба §§. 211. и 212. Казн. Зак. о увреди и клевети приватног карактера, важе и за увреде и клевете у званичној дужности из §. 104. Казн. Зак. Испиту сведока, којима оптужени хоће да доказује истинитост својих навода, има места према §. 212., с погледом на §. 104. Казн. Зак., у толико пре, што на кривичну одговорност оптуженога може бити од утицаја не само то, кад би сведоци посведочили истинитост његових навода, већ и то, кад би се сведоцима утврдило, да је оптужени погрешно извештен од других, могао држати да стоји у истини оно што је некриминисаним изразима рекао. — О. о. 18. априла, 1900 год., Бр. 3619. — О. о. с. 4. маја, 1900. год., Бр. 3993.

Види §§. 104. и 215. а. Казн. Зак., — и чл. 58. Зак. о штампи.

§. 213. Ко речима или делом сирам другога таково што учини, што се по општем мњењу и по правима народа као безчасиће и грдња, и у опште по стању лица, као увреда части појављује, да се казни у новцу до триста талира, или затвором до четири месеца, ако је јавно или писмено учиниено.

Увреда је онда јавна, ако се она догодила на онај начин, као што је у §. 210. речено да опадање јавно бива. (За просте увреде, или оне, које нису јавне, види §. 357., 2.).

===== И ако је оптужени некриминисане изразе употребљено у писму, које није публиковано ни јавности намењено већ било упућено лично приватноме тужиоцу, ипак се ово дело има узети не као истушно из тач. 2. §. 357. Казн. Зак. већ као преступно из §. 213. Казн. Зак. за то, што наш законодавац одређујући у овом законском пропису казне за увреде учиниене путем писменим, не чини у томе апсолутно никакве разлике да ли је писмено, којим је увреда коме учиниена публиковано и да ли је намењено јавности или је упућено само на онога коме је увреда причињена. Према овоме сва су дела оне врсте преступна, а о истушним увредама кажњивим по тач. 2. §. 357. Казн. Зак. може бити говора само код увреда причињених речима а не и писменом. Јавност о којој законодавац говори у §. 213. Казн. Зак. односи се само на увреде учиниене путем усмености. — О. о. 14. децембра, 1889. год., Бр. 4680.

Увреда коју је неко нанео коме као судији у седници изабраонога суда кажњива је по §. 104. Казн. Зак. као увреда власти, а не по §. 213. Казн. Зак. — О. о. 18. марта, 1898. год., Бр. 2489. — О. о. с. 11. маја, 1898. год., Бр. 3048.

Кад је следећем утврђено да је грдња и псовка извршена у дворишту, поред кога пролази и улица, тако да су пикримициране изразе могли чути и мимопролазећи улицом, као што су их сведоци и чули, онда то није дело поступне увреде из тач. 2. §. 357. Казн. Зак., већ дело јавне увреде из §. 213. Казн. Зак. — О. о. 11. октобра, 1903. год., Бр. 7115. — О. о. с. 27. октобра, 1903. год., Бр. 8613.

За пикримицирање у једном натпису одговара увек лице, које је натпис потписало и као своје предало, без обзира да ли је то лице натпис и написало или је то други учинио. Потпис има једино ту особину, да оно лице, које је потписом персонифицирано, означи као сопственика натписа, и да му на тај начин да потписну форму, која би га од пиквиле разликовала. Потписом се натпис за свој прима, а тиме искључује туђа одговорност за садржину натписа, која постоји све док натпис није потписан. Увређено лице зна само за потписника натписа, који садржи увреду или клевету. Трећа лица се искључују, јер би увреда на тај начин била посредна, а међутим она је увек директна. Посредних увреда и клевета нема, јер увредилац стоји увек према увређеном лично. Радње трећих лица не појављују се и не постоје у време, кад је дело извршено. Пребацивање одговорности за своја дела на трећа лица у кривичном праву је непознато. Одговорност је увек лична. Намера пак није нужна за увреду. Одредба §. 213. Казн. Зак. не тражи као услов и то, да је оптужени ишао на увреду — и постојање намере код писмених увреда оснива се на употребљеним изразима. Ваи изрази ништа се не може употребити ни на штету ни у корист оптуженога. — О. о. с. 21. децембра, 1904. год., Бр. 11830.

Казати некоме да је „кашар“ увреда је. — О. о. 24. априла, 1879. год., Бр. 1402.

Кад је у §. 213. Казн. Зак., где је постављена општа дефиниција увреде, предвиђено, да се увреда може нанети некоме лицу и делом, што се оцењује према стању лица, да ли се то дело појављује као увреда части или не; и кад се увреда делом признаје и код најлакших истинских увреда, — тач. 2. §. 357. Казн. Зак. — онда је појмљиво да се увреда делом може нанети и државноме службенику у смотрењу његове службене дужности, у толико пре што су ове увреде из §. 104. Казн. Зак. предвиђене као тежа дела од осталих увреда, оних из §. 213. и тач. 2. §. 357. Казн. Зак., те би било неприродно и нелогично, да се државни службеници, који су иначе заштићени од вербалних и писмених увреда, у смотрењу њихове званичне дужности, строжијим казнама, — стављају у немогућност да прибављају себи задовољења на случај да им се увреде, у смотрењу њиховог званичног рада, нанесу делом. С тога напад на личност државног службеника шамаром, има према наведеном, све карактерне знаке дела увреде казнимог по §. 104. Казн. Зак., јер се напад шамаром на извесну личност сматра — општем појимању, као увреда части. — О. о. 9. октобра, 1906. год., Бр. 9564 — О. о. с. 31. октобра, 1906. год., Бр. 10044.

Уверења о владању грађана извесне општине издаје по тач. 4. чл. 97. Зак. о општинама општински суд и при решавању о томе, какво ће се уверење коме издати, нема општински деловођа никаквог удела. Његова је функција чисто административне природе, израда уверења према одлуци општинског суда (чл. 91. и 115. Зак. о општинама) за коју радњу он може само онда грађански или кривично одговарати, ако би била противна одлукама општинског суда. Према томе, општински деловођа који је као такав потписао уверење општинског суда

и одбора, у коме је некоме панета увреда, не може за ово дело одговарати. — О. о. 6. фебруара, 1907. год., Бр. 1187.

За постојање дела јавне увреде писменим путем, потребно је по §. 213. у вези са §. 210. Казн. Зак. да је увреда учињена распростирањем и излагањем никриминисаног писмена на јавним и свакоме приступачним местима. На кад је следењем утврђено, да је писмено никриминисано послато тужиоцу у затвореном завоју, тако да га је само он могао прочитати, онда ту нема елемената који се траже за постојање дела јавне увреде из §. 213. Казн. Зак., већ је то дело иступне увреде из тач. 2. §. 357. Казн. Зак. — О. о. 21. фебруара, 1906. год., Бр. 1649.

Кад чиновник приликом званичног рада, а пред људима, кога ошамари, овла он тиме чини дело јавне увреде части из §. 213. Казн. Зак. а не повреду службене дужности из §. 125. Казн. Зак. — О. о. 27. априла, 1909. год., Бр. 4882. — О. о. с. 12. јуна, 1909. год., Бр. 7217.

Кад је тужилац лично примио преко поште послато му никриминисано писмо и исто лично и отворно, а не треће лице, што значи да нико сем тужоца није знао за увредљиву садржину никриминисаног писма, онда у томе нема елемената за дело јавне увреде из §. 213. Казн. Зак., по коме је потребно да је ко писменим путем некога грдно и вређао, али тако да је то могао и ко други читати и за садржину написаног дознати. Кад те јавности нема, онда може само бити говора о делу из тач. 2. §. 357. Казн. Зак. — О. о. 4. јуна, 1905. год., Бр. 4834. — О. о. с. 16. августа, 1905. год., Бр. 6773.

Види §§. 210. и 357. Казн. Зак., — чл. 58. Зак. о штампи, — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 214. Од увреда у §. 213. треба искључити научне критике, и критике художника и уметника, као и опомене, карактеризирања и укорје претпостављених лица, у колико се неби из форме изражаја, или из опстојателства, под којима би се то учинило, вређајуће намерење извести могло.

Види §§. 210. и 357. Казн. Зак., — и чл. 58. Зак. о штампи.

§. 215. Ако је увређена страна увреду с места повратила, и ако повраћена увреда није много већа од оне учињене јој, неће се ни једна страна казнити.

===== И полицијска власт има права преклинути следење на основу §. 215. Казн. Зак. — О. о. 1. децембра, 1877. год., Бр. 3503.

Пропи §. 215. Казн. Зак. не условљава пребјање увреде за увреду подношењем тужбе од стране оптуженог, већ ову околност убраја у основе који пиште кривичеву одговорност у опште, те с тога суд, с обзиром на принципи изложен у §. 5. Крив. Суд. Пост. и без тужбе оптуженога, треба да се на дотични законски пропис обазре. — О. о. с. 3. марта, 1902. год., Бр. 1301.

Кад суд приступајући оцени кривичне одговорности оптуженога примени наређење §. 215. Казн. Зак. онда се одговорност оптуженога у погледу кривичних трошкова не може ценити према наређењу §. 322. Крив. Суд. Пост. већ се

према таквом стању ствари има да примени §. 330. Крив. Суд. Пост., т. ј. то се питање о трошковима има да расправи „као у каквој грађанској парници“. — О. о. 17. децембра, 1909. год., Бр. 14358.

По смислу §. 215. Казн. Зак. примени његовој има места у случају ако је увређена страна, без обзира на то да ли ће се она доцније појавити у улози тужноца или оптуженог, увреду одмах повратила. Кад је, дакле, по наведеном законском пропису главно да је било узајамног вређања, онда на примену овог прописа не може имати никаквог утцаја та околност, ко је коме први-paneo увреду. — О. о. 9. фебруара, 1910. год., Бр. 1655.

Примени §. 215. Казн. Зак. приликом решавања о стављању под суд, нема места. — О. о. 6. септембра, 1910. год., Бр. 9625.

У §. 215. Казн. Зак. предвиђа се само увреда као дело, које може бити предмет реторзије; па како је овај законски пропис изузетак од општег правила, то се не може применити и на дело клевете. — О. о. 15. септембра, 1910. год., Бр. 10072.

Види §§. 210. и 212. Казн. Зак.

§. 215. а. *У случају осуде за дело из §. 210. може суд, по нарочитом тражењу оклеветаног лица, осудити оптуженог, поред казне, још и на то: да оклеветаноме да накнаду у новцу за претрпљену или могућну штету или као задовољење за нанету му клевету.*

Величину накнаде одређује суд, и она ни у ком случају не може бити већа од 3000 динара.

Тражење ове накнаде мишља оклеветаног први да тражи накнаду штете по одредбама Грађанског Законика (§. 822.), ну оклеветани је власитан уместо накнаде из првог одељка овога параграфа тражити особеном грађанском парницом накнаду штете.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

===== Није нужно да неко има материјалне штете, те да му се може признати право на накнаду повређене части. Сем материјалних штета има и таквих, које подноси неко туђом кривицом, без штете у имању. У овим случајевима три понос и достојанство човека. Кад се на пр. износе за какву поштету девојку дела, која паше закоп казни као увреду, она не три материјално ништа, али њен понос девојачки нападнут је, оштећен је, чим је постала предмет јавнога претресања. Овоме пле у прилог и §. 305. Крив. Суд. Пост. у коме се, у другом одељку, судови упућују како се одређује накнада повреде части, што неби било потребно, кад би се тражила материјална штета. — О. о. 25. септембра, 1891. год., Бр. 6990. — О. о. с. 25. октобра, 1891. год., Бр. 7376.

Види §. 210. Казн. Зак., — §. 305. Крив. Суд. Пост., — и §. 822. Грађ. Зак.

§. 215. б. *Клевете и увреде, учињене наспрам умрлог лица, казниће се по одредбама ове главе онако исто као и да је то лице било живо у време учињеног дела.*

Ова одредба важи и за случаје кад је ошаднуто или увере-
ђено лице било живо тада кад је дело учињено, али за животно
није дало кривичну тужбу.

Наследници немају права да траже накнаду о којој је реч
у првом одлку §-а 215. а.

Измене и допуне од 13. маја 1902. год.

Види §§. 215. а. и 219. Казн. Зак.

§. 216. *Власти не допична:* како за повреду части тако и за
лажно обвинјавање или опадање предузимати иследовање:

1., на тужбу самог увеређеног лица; но отац може тужити за
своје непунолетно дете, муж за своју жену, а тутор за своју пушилу;

2., у случају §-а 215. б. могу даћи тужбу, односно про-
дужити парницу, покојникови по крви сродни претци, по-
томици, браћа и сестре, а и сипрузи једно за друго.

Тужитељ може у свако доба од тужбе одустати, па и само из-
вршење пресуде задржати.

Измене и допуне од 19. јануара, 1862. год., — и 13. маја, 1902. год.

==== Кад се клевета познел противу чиновника, о делима која долазе
у званичну дужност, има, и без приватне тужбе оклеветаног. места кривичној
истрази. — О. о. 11. септембра, 1876. год., Бр. 3140.

По последњем ставу §. 216. Казн. Зак. приватни тужилац може оптуженоме
опростити дело увреде у свако доба, па и овда кад је пресуда извршеном постала
може је од извршења задржати. А, када је оптуженоме једповремено са таквим
делом суђено и за дело које се казни по званичној дужности, онда суд ово треба
да узме у оваквом случају поново у поступак и расправи колико ово друго дело
сачо за се заслужује казне. — О. о. 18. априла. 1888. год., Бр. 1482.

Види §. 215. Казн. Зак., — и §. 4. Крив. Суд. Пост.

§. 217. *(Укинут Закон о изменама и допунама од 17.
јуна, 1861 год.).*

§. 218. *Ко јасно, усмено или писмено, увреди странег вла-
доца, члана владалачког дома, и у опште поглавара или ре-
генца стране државе која стоји у пријатељским односима са
Србијом, да се казни затвором од месец дана до две године или
у блажим случајевима новчаном казном до 1500 динара, ако
се у тој држави по закону казни увреда владоца Србије и оста-
лих речених личности наше државе.*

Ове ће се кривице ислеђивати и судити по налогу Мини-

сѣра Правде а по тѣражењу владе дошћичне сѣране државе или њеног зашћуиѣника. Одустѣнанак од тѣужбе допуишћен је.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Види §§. 210. и 219. Казн. Зак., — и чл. 58. Зак. о штамп.

§. 218. а. *Ко јавно, усмено или писмено, увреди зашћуиѣника сѣране државе за Србију ошћредељеног, да се казни зашћвором од месец дана до годину дана, или, у блажисим случајима, новчанои казнои до хиљаду динара.*

Кривица се исслеђује и суди или по тѣужби зашћуиѣниковој, дашћој непосредно суду, или по налогу Министѣра Правде, ако би зашћуиѣник по дипломатским пућтем тѣражио. Одустѣнанак од тѣужбе допуишћен је.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Види §§. 210. и 219. Казн. Зак.

§. 219. *У свима случајима лажног оптужења опадања и повреда части, ако оптужени увредитељ буде осуђен, суд ће на трошак увредитеља пресуду увређенои доставити.*

Ако је повреда части и опадање јавно учипњено, суд ће на захтевање увређеног досудити му право, да на трошак осуђеног увредитеља пресуду објави.

Ако је повреда части средством јавних листова учипњена, суд ће на захтевање увређеног лица или његових местозаступника (§. 216.) досудити му право, да на трошак повредитеља, пресуду, ако је могуће, средством истих повина или листова објави.

Види §§. 209, 210., 213. и 216. Казн. Зак.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ТРЕЋА

О крађи и утаји.

§. 220. *Крадљивац је онај, који тѣуђу покретну сћвар из тѣуђег пришћезања узме у намери да је проишћизиконо себи присвоји.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Закон о лову од 16. јуна, 1898. год.: Чл. 38. Ко по приватним ограђеним пмањима... без одобрења сопственика истих, дивљач лови, хвата или ма на који

начин исту сатире, сматра се као крадљивац и као такав казниће се по Кривичном Закону.

===== За постојање дела крађе битан је услов оштећење туђег имања; према чему где нема оштећењег, ту нема ни дела крађе, јер само на основу његовог исказа имао би се одредити начин извршења и количина штете, па према томе и дело подвести под законско наређење. — О. о. 2. марта, 1879. год., Бр. 317.

Ма да ја сандук, из кога је оптужени ствари узео, био у његовоме притежању, ипак поједне ствари у сандуку нису у његовоме притежању, већ су у правном притежању онога који му је сандук поверио; те с тога узимање ствари из сандука повереног на чување није утаја већ крађа, јер су ствари узете из туђег притежања. — О. о. 31. децембра, 1886. год., Бр. 4203. — О. о. с. 16. јануара, 1887. год., Бр. 208.

Кад чиновник у времену од дана од када је из службе отцужен, па до дана разрешења од дужности, прими од кога извесну суму новаца, па исту не преда државној каси већ је утаји, — онда то није дело из §. 113. Казн. Зак., већ дело из §. 220. Казн. Зак. казнимо по §. 221. Казн. Зак. — О. о. 20. септембра, 1902. год., Бр. 7633.

Свршено је дело крађе и овда кад је оптужени узео из вајата неку ствар, па ма је из овога не узео. — О. о. 4. фебруара, 1909. год., Бр. 1410.

За појам свршеног дела крађе није од утицаја та околност, да ли је узета ствар и однета. По §. 220. Казн. Зак. узети једну ствар из туђег притежања, не значи да ствар мора бити и однета; довољно је да ствар пређе у притежање, државну крадљивчеву, — и без утицаја је на појам свршеног дела крађе, да ли је већ узета ствар задржана и однета, јер је доцније враћена у државну правог сопственика. — О. о. 28. септембра, 1910. год., Бр. 10791. — О. о. с. 19. октобра, 1910. год., Бр. 11270.

Види §§. 221. и 223. Казн. Зак.

§. 221. *Просите крађе, у вредности преко двестиа гроша чаршијских, изузимајући крађу стоке и земљоделског алати, па било да само једна крађа, или да више крађа у скупу ову вредности износе; а при повраћу просите крађе, које износе вредности мању од двестиа гроша али више од десет гроша чаршијских, да се казне затвором од једног месеца до пет година, поред губитка грађанске частии.*

И покушај се овде казни.

Измене и допуне од 15. јуни, 1863. год. — и 10. јануара, 1879. год.

===== Крађа затвореног куфера из отворене одаје и његово обијање на другоме, од крађе различитоме месту, проста је а не опасна крађа. — О. о. 14. децембра, 1898. год., Бр. 10214. — О. о. с. 4. фебруара, 1899. год., Бр. 900.

Надлежност за дело из чл. 109. Зак. о шумама цени се с обзиром на §§. 221. и 391. Казн. Зак. — О. о. 26. фебруара, 1902. год., Бр. 1635.

За постојање дела из §. 221. Казн. Зак. траже се сви они елементи који и за дело из §. 220. Казн. Зак., који су у опште потребни за постојање дела крађе, па име,

потребно је, да ко туђу, покретну ствар узме из туђег притежања у намери да је противзаконито присвоји. — О. о. 27. маја, 1904. год. Бр. 1007.

Код дела чија квалификација зависи од вредности штете причињене кривичним делом, мора се узети у обзир вредност целокупне штете, коју је за последицу имала кривична радња према имаовини приватнога тужпоца, а не само вредност предмета до кога је кривац крађом дошао, без обзира на везу тога предмета са ствари за коју је био скопчан, и према томе без обзира на вредност, коју он има у односу на ту ствар за коју је везан. Према томе, када при крађи резница има да се ради квалификације узме у обзир величина штете, онда се при оцени њеној не може зауставити само на вредности одсечених и украдених резница, већ се мора узети у обзир и она нераздвојива штета причињена сечењем лозе, услед чега је наступила неспособност чокоћа за род и тиме већа штета за приватног тужпоца, дакле она вредност коју те резнице имају у својој везаности за чокоће. У обим штете крађом причињене у оваквом случају не долази само вредност посечене и одиете лозе, које могу само према извршпоцу крађе представљати једну вредност, већ и колпична оштећења чокоћа, које је, према вештачењу, услед сече лозе са њега, постало неспособно за трогодишњи род. — О. о. 12. фебруара, 1910. год., Бр. 1796. — О. о. с. 7. априла, 1910. год., Бр. 4024.

Види §§. 220., 221. а., 221. б. и 222. Казн. Зак.

§. 221 а. *Крађа стоке и земљоделског алатиа, па било да само једна крађа или више крађа у скупу износе вредности већу од сто гроша а мање од двестиа гроша чаршијских, као и при повраћу, које износе вредности мању од сто гроша а већу од десет гроша чаршијских, да се као проста казни зашвором од шест месеца до пет година.*

Покушај да се и овде казни.

Измене и допуне од 10. јануара, 1879. год.

==== Кад је крађа и ствари и оваца учињена једном истом радњом, под истим околностима и кад је повређено једно исто право својине, онда стоји само једно дело крађе. Па кад је ово учињено договорно од два лица, онда се оно има казнити по тач. 8. §. 222. Казн. Зак., без обзира на то, што међу покрађеним стварима има и две овце, јер тач. 8. §. 222. Казн. Зак. по обиму своје обухвата и дела из §. 221. а. Казн. Зак., т. ј. и ова дела могу се казнити и казне се по тач. 8. §. 222. Казн. Зак. кад су учињена под околностима у истој одредби изложеном, због којих се околности и строжа казна одређује. — О. о. 1. октобра, 1902. год., Бр. 8136. — О. о. с. 16. октобра, 1902. год., Бр. 8582.

Види §§. 220., 221., 221. б. и 222. Казн. Зак.

§. 221. б. *Као крађа се сматра и то, кад ко туђу електричну струју одводи из туђега прикључања, у намери да је противзаконито себи присвоји; и кривац ће се, ако је вредности*

украдене стварије онолика колика се за крађе из §. 221. предвиђа, казнићи затвором до две године.

Покушај ће се казнићи.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год., — и 17. децембра, 1910. год.

Види §. 220. Казн. Зак.

§. 222. У слеђујућим случајима да се казни затвором најмање три месеца поред губитка грађанске части, а може се казнићи и робијом до пет година :

1., светотатство, т. ј. кад је крађа учињена у здањима за службу Божију опредеђенима, па су покрадене ствари служби Божијој посвећене, које се тамо хране ;

2., ако је крађа учињена из јавних збирки за художество, науку и занате ;

3., кад ко покраде кошнице, плаћно с белила, сабране плодове у пољу и уопште предмете, које људи, уздајући се у јавну сигурност, у пољу без чувара држе ;

4., кад ко у време какве велике нужде и забуне као нпр. при ватри или преплави воде, или у време какве буне или метежа прилику употреби и у нужди нашавшег се покраде ;

5., кад је крађа учињена по наступившој ноћној тишини у кућама и другим зградама у којима људи живе ;

6., кад ко на јавним путовима или на пошти путничке торбе, бисаге или сандуке просече или отвори и какве ствари покраде ;

7., кад ко што украде од сумашедших лица или деце, која нису двапесту годину навршила од ствари, које су она на себи имала или при себи носила ;

8., кад је крађа учињена од два или више лица, која су се на ту цел договорили ;

9., кад је крађа учињена на јавним саборима, тржиштима или вашарима ;

10., кад је крађа учињена од слугу еврам газде или другог каквог лица, које у истом обиталишту седи; исто тако кад радници, шегрти, калфе, покраду свога газду или мајстора у кући, радилишту, или дућану ;

11., кад у гостионици сам господар или његове слуге покраду путника или госта, или кад овај последњи украде што у гостионици ;

12., кад ко од кога на преноћиште или уопште као гост примљен буде, па газду куће, или кога од укућана, или ови његи покраду.

*Но ако има олакшавајућих околности казна се може ситуи-
рати до на један месец дана затвора.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., -- и 10. јануара, 1879. год.

==== Сем крађа које наш закон према малој вредности ставља у ред простих крађа и оних које се без обзира на вредност, извршују на опасан начин и које закон назива опасним крађама, обележио је у §. 222. Казн. Зак. један низ крађа, које строжије казни од простих а блажије пак од опасних. За ове крађе није меродавна вредност, већ начин на који се и место на коме се чини крађа. Те су крађе дела своје врсте. — О. о. 30. септембра, 1887. год., Бр. 3338. — О. о. с. 19. октобра, 1887. год., Бр. 3571.

Кад је доказано да је оптужени користећи се положајем служитеља, узимао из канцеларије која му је као служитељу приступачна блага, кључ од државног магацина, који је у канцеларији стајао на магацину отварао, из овога муниципалну државну узимао и тајним путем у своју корист продавао, овда се у таквој радњи оптуженога налазе сви законски услови за констатовање дела крађе, — §. 220. Казн. Зак., само што се не може узети да је ова извршена отварањем магацина удешеним кључем, него по начину извршења долази под одредбу тач. 10. §. 222. Казн. Зак. У радњи оптуженога нема потребних услова за квалификовање дела као утаје по §§. 113. и 229. Казн. Зак., кад крађа ствари није извршена у канцеларији по у магацину, баш да се и узме да је оптуженоме блага поверега на чување канцеларија у којој је кључ од магацина стојао. — О. о. с. 2. септембра, 1888. год., Бр. 3110.

Постојање само тога факта, да је крађа извршена пољу, не чини једини карактерни знак дела крађе из тач. 5. §. 222. Казн. Зак., већ се поред тог знака тражи и тај, да је крађа учињена у кућама и другим зградама, у којима људи живе. — О. о. с. 10. јуна, 1903. год., Бр. 5437.

Као варочита кривница са парочитом казном по тач. 10. §. 222. Казн. Зак. предвиђена је казна коју изврше слуге на сирам својих газда, без обзира на вредност извршене покрађе. И кад год се дело крађе, по својим карактерним знацима, може подвести под наведени законски пропис, оно се пма и казнити по томе пропису, као дело крађе *sui generis*, на ма колика вредност блага у питању, јер ни законодавац, при прописивању казне за дела ове врсте, није предвидео никакве изузетне обзире, који би се тicali вредности. — О. о. 9. децембра, 1905. год., Бр. 11276.

Да би постојало дело из тач. 3. §. 222. Казн. Зак. тражи се да ко покраде: кошнице, платно с белила, сабране плодове у пољу и у опште предмете, које људи уздајући се у јавну сигурност у пољу без чувара држе. Међутим посечене лозе не могу се сматрати као предмети горепоменути. — О. о. 21. априла, 1908. год., Бр. 5144. — О. о. с. 27. маја, 1908. год., Бр. 6854.

Крађа извршена на пашањуру с обзиром на место где је извршена, предвиђена је у тач. 9. §. 222. Казн. Зак. — О. о. 10. маја, 1908. год., Бр. 6074.

Да би стојало дело из тач. 10. §. 222. Казн. Зак. поред услова тамо побројаних тражи се и то, да је крађа извршена на прост а не на опасан начин; и само кад је извршена као проста крађа она се по §. 236. Казн. Зак. казни на тужбу господара, а у случају ако се изврши на опасан начин, она се према

§. 4. Крив. Суд. Пост. казни по зваичној дужности. — О. о. 31. августа, 1909. год., Бр. 12945.

На постојање дела из тач. 10. §. 222. Казн. Зак. без утицаја је тај факат колику вредност представља покрађа извршена на тамо означени начин, само ако је она учинена између лица која су у односу у овом пропису означеном. — О. о. 19. новембра, 1909. год., Бр. 12945.

Види §§. 220. и 221. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 13. Казн. Зак.

§ 223. Као опасна крађа без претрења на величину украденог предмета, да се казни робијом до десет година у следећим случајима:

1., кад крадљивац обијањем или проваљивањем или отварањем кућа, дућана или других зграда у којима људи живе, или у овима припадајуће зграде и затворене просторе и авлије уђе, и крађу учини;

2., кад крадљивац поћу у таква здања, куће, дућане и овима припадајуће зграде и затворене просторе уђе, ускочи, или отвори, или се још за дана у таквим за цел крађе прикрије и затвори и крађу учини;

3., кад ко обије и поара цркве, манастире и јавне збирке за науку, художество и уметност;

4., кад је крадљивац при себи носио оружје, или друга опасна оруђа (која не служе као средство за крађу); осим ако се докаже, да крадљивац није исто за цел одбране или нападања са собом повео.

Но ако буде олакшавајућих околности казна се може ситијити до на шест месеци затвора.

Онај који је учинио три или више опасних крађа или поред две или више простих, и две опасне да се казни робијом до двадесет година.

Овако исто да се казни и онај, који учини опасну крађу, почем је претходно двапут за просте крађе, или једанпут за опасну осуђен био.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — 20. марта, 1863. год. — и 13. маја, 1902. год.

Обијање дућана који су у вароши, на ма у њима нико не живео, опасна је крађа. — О. о. с. 22. марта, 1875. год., Бр. 1572.

Кад син оца покраде, на отац свга не тужи, не може се отворити кривична истрага ни противу сакривца сновљевог. — О. о. 3. јануара, 1877. год., Бр. 3.

Погрешно је гледиште да у томе, што је оптужени размакнувти живео од винограде оградe ушао у тако ограђени, затворени виноград и укрио једну кошницу с медом и пчелама, не стоји дело опасне крађе из тач. 1. §. 223. Казн. Зак. већ дело из тач. 3. §. 222. Казн. Зак. Разлог да жичана боцната ограда на винограду служи да поглавито спречи улазак стоци у виноград и отклони тако штету, а да не служи за то да људима спречи улазак у исти, не може већ

по томе остати што се против природи саме ствари, огради и њеном одређењу, да спречи сваки неовлашћени приступ и отклони могућу штету, па ма с које стране ова долазила, од стоке или људи. Ово у толико пре, што се овом претом ограде баш нарочито заграђују виногради и ради бољег господарења па д ограђеним виноградским простором. И ако се виноградни пазазе обично у пољу, природа тако ограђеног простора остала је „затворен простор“ у смислу §. 224. Казн. Зак., који предвиђа како се у затворене просторе може ући и шта се под њима разуме. Према ту датој одредби затвореног простора не може остати ни разлог, да не стоји опасна крађа, зато што оптужени није ушао у виноград проваљивањем ограде већ провлачењем кроз жице од ограде. За постојање дела из тач. 1. §. 223. Казн. Зак. не тражи се искључиво проваљивање. Овај закон- екп пропис предвиђа и улазак у затворене просторе. Већ поменути §. 224. Казн. Зак. предвиђено је, да се под затвореним простором разуме између оста- лих и онај у који се улази провлачењем кроз отвор, који није одређен за улазак. Па кад је ислеђењем утврђено да се је оптужени провукао кроз отвор између жица од ограде и ушао у затворени виноградски простор, у коме има и зграда, и тамо крађу извршио, онда су испуњени сви елементи за постојање дела опасне крађе из тач. 1. §. 223. Казн. Зак. — О. о. 20. децембра, 1906. год., Бр. 12612.

У закону се пилде не наводи да ће опасна крађа бити само тада, ако се у затворене просторе уђе само путем удешених кључева; па против опасна ће крађа увек бити, кад се у такве просторе уђе помоћу кључева било правих било удешених, кад разлику у овоме није закон учинио. Па према томе, кад је зграда, из које је крађа извршена, била закључава, и кад је утврђено, да је крађа на- вршена отварањем тога закључаваог простора, онда стоји дело из тач. 2. §. 223. Казн. Зак., без обзира на начин и средство како је отварање извршено. — О. о. 16. октобра, 1907. год., Бр. 11088. — О. о. с. 27. октобра, 1907 год., Бр. 11821.

Кад суд оптуженога осуди за опасну крађу из §. 223. Казн. Зак. па казну затвора, онда нема места осуди и па губитак грађанске части, јер та казна пије у §. 223. Казн. Зак. одређена. — О. о. с. 7. новембра, 1875. год., Бр. 5081.

Да би одлука поротног суда о делу могла да послужи државним суди- јама као основица за правилну примену закона, дужност је председника суда да при гласању, постављањем сходних питања, пороту руководи тако, да она реши сва фактичка питања, која могу бити од утицаја на ближу квалифика- цију дела, тако, да државни суд при решавању о томе под који ће законски пропис дело подвести, буде у могућности да свој рад сведе само на примену закона. За дело крађе стоке, поред простог констатовања да стоји дело крађе стоке, од утицаја је на законску квалификацију дела још и вредност покрадене стоке и начин на који је покрађа извршена по смислу §§. 221. а., 223. и 223. б., Казн. Зак. По томе одлука поротног суда у облику закључка „да стоји дело крађе стоке“, без ближег одређења вредности и начина извршења дела, не може да послужи државном суду за ближу квалификацију дела, јер поред оваке одлуке пороте имао би државни су да решава питања: верује ли да је вред- ност стоке онолико колико се тужбом представља као и да ли је крађа учињена на овај начин како се тужбом тврди или не; а тиме би се већ учество у ре- шавање фактичких питања за која у поротном суђењу према чл. 27. и 30 За- копа о пороти није надлежан. — О. о. 8. јуна, 1901. год., Бр. 5232. — О. о. с. 28. августа, 1901. год., Бр. 6572.

По §. 223. Казн. Зак. за појам опасне крађе без утицаја је вредност покрађеног предмета. Главно је да крађа буде извршена на онај начин, како је то у овом законском пропису предвиђено. Према томе, кад се крађе ове врсте строже казне од осталих крађа на прост начин извршених, на ма и веће вредности, јасно је да код ових крађа у опште, не може бити места признању олакшице из тач. 5. §. 59. Казн. Зак. Јер коначна покрађа, односно вредност њена, код ових дела од споредне је важности, па према томе ни вољан одустанак извршиоца тих дела, да већу штету навесе покрађеноме, не може бити од утицаја на јачу или слабију казниност овог дела, чија се тежина поглавито састоји у јачем изразу противправне воље извршиоца њиховог, оличена у савлађивању препрека при самом извршењу. — О. о. 5. јуна, 1910. год., Бр. 7190.

Кад је истрагом утврђено да је крађа извршена на тај начин, што је оптужени отворно кућу кључем, којим је истина и тужилац отварао и затварао, али пошто је претходно узео кључ са свога места, где га је тужилац прикрио, онда у таквој радњи оптуженога стоји дело из тач. 1. §. 223. Казн. Зак., по коме је законском пропису као опасна крађа, без обзира на вредност украденог предмета, кажњиво и свако отварање зграда у којима људи живе или тим зградама припадајућих затворених простора и авлија у циљу крађе, по §. 224. Казн. Зак. — О. о. 1. децембра, 1903. год., Бр. 7831.

Кад по §. 221. Казн. Зак. осуда на затвор за просту крађу повлачи за собом и губитак грађанске части, онда примени ове споредне казне тим пре мора бити места код осуда за опасну крађу из §. 223. Казн. Зак., где се о губитку грађанске части не говори само за то што се у томе законском пропису предвиђа казна робије, која по §. 18 Казн. Зак. већ садржи губитак грађанске части, али се ова споредна казна има увек изрцати, ако се због олакшавајућих околности казна робије за опасну крађу спустити на затвор, а оптужено се лице осуђује за дело у неполетству учињено. — О. о. 23. октобра, 1909. год., Бр. 11498.

Види §§. 220. и 223. а. Казн. Зак. — Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о пороти.

§. 223. а. *Ко у другим зградама, осим оних, побројаних у §. 223., то јест, у таковима, у којима људи не живе, учини крађу начином у §. 223. изложеним, изузимајући крађу стоке и земљоделског алати, у вредности преко двеста гроша чаршијских, да се казни половином оне казне, коју би по §. 223. заслужио, да је у тамо именованим зградама учинио.*

Измене и допуне од 17. јуна 1861. год., — и 10. јануара, 1879. год.

==== Кад је у §. 223. а. Казн. Зак. нареджено да ће се кривац казнити половином оне казне, коју би заслужио по §. 223. Казн. Зак. да је крађу у тамо именованим зградама учинио, и када је у §. 223. Казн. Зак. предвиђена само највећа мера казне, робија до 10 година, онда суд према §§. 40. и 61. Казн. Зак. не може, кад је оптуженоме призната само једна олакшавајућа околност, спустити казну на једну годину дана затвора, пошто ова, према §. 22. Казн. Зак. није половина од две године робије, до које је казне суд оптуженоме могао казну спустити, да му је судно за дело из §. 223. Казн. Зак. — О. о. 12. јуна, 1909. год., Бр. 7209.

Кад је суд према карактерним знацима изнетим у одлуци поротног суда, кривцу оптуженога оквалификовао као опасну крађу из §. 223. а. Казн. Зак. у коме је наређено да ће се кривац казнити половином оне казне коју би по §. 223. Казн. Зак. заслужио, да је у тамо побројаним зградама крађу извршио, и кад је у другом одељку тачке 5. § 223. Казн. Зак. изречно наређено да се казна ако буде олакшавајућих околности може спустити на шест месеци затвора, онда суд, према наведеноме, испод овога законскога минимума не може никако спити. — О. о. 5. јануара, 1909. год., Бр. 14425.

Крађа делова са вршаће машине, која приватноме тужиоцу служи као средство за његову земљоделачку производњу, крађа је земљоделског алата, које су крађе изузете од крађа осталих ствари и особено регулисане. — О. о. 23. јануара, 1910. год., Бр. 924. — О. о. с. 13. фебруара, 1910. год., Бр. 1763.

Види §§ 223. и 223. б.—223. г. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о поротн.

§. 223. б. *Кад ко покраде земљоделске алате или стоку ма где ова била, ако крађа ова износи већу вредности од двестна гроша чаршијских, да се казни робњом од две до пет година. За крађе ове, које се извршују у ред ова них крађа, судиће поротни суд.*

Измене и допуне од 10. јануара 1879. год.

Види §§. 220., 223. а., 223. в. и 223. г. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о поротн.

§. 223. в. *Ко из плуга украде само раоник или цртило, или обоје скупа, судиће се по вредности плуга, као да је сав плуг украо. Ово вреди и за ралицу.*

Измене и допуне од 10. јануара, 1879. год.

Види §§. 223., 223. а., 223. б. и 223. г. Казн. Зак.

§. 223. г. *Ако би дела крађе стоке или земљоделског алата била учињена у стипцају, повратићу и уопште онако како предвиђају предпоследњи и последњи одељак §. 223. овог Законика, кривац да се казни робњом до петнаест година.*

Измене и допуне од 10. јануара, 1879. год., — и 13. маја, 1902. год.

==== Крађа стоке учињена разним сопственицима, али са једнога места и у истом времену једно је кривично дело и према томе се одређује надлежност суда. — О. о. 19. септембра, 1891. год., Бр. 5807.

Види §§. 223., 223. а. 223. б. и 223. в. Казн. Зак.

§. 224. *Под затвореним просторима разумевају се такви простори, у које се само обијањем, проваљивањем, усакањем, провлачењем или употребљеном кључа ући може.*

Под провлачењем или усакањањем разуме се кад крадљивац кроз оцак, кров, пенџер или друге отворе, који нису за улазак одређени, или преко зида или плота уђе и крађу учини, или отворима који нису за улазак одређени послужи се да крађу учини, без да свагда унутра ући мора.

Под проваљивањем и обијањем разуме се кад крадљивац на згради и уопште огради, какав затворен бивши улазак силом отвори, или нов улазак начини, или находећи се отвор распротрени да унутра уђе, или такав отвор направи да крађу учинити може без да ради крађе унутра улази; исто тако кад он у самом здању бивши у овоме на најпред казани начин, врати, зидове, ходнике или проласке отвори или провали, или ормане, сандуке и друге за хранење ствари одређене затворе обије или отвори и крађу учини.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

==== Крађа учинена провлачењем руке кроз отворен прозор куће није проста већ опасна, без обзира на то што кривац кроз прозор није у кућу и ушао, јер се по §. 224. Казн. Зак. под провлачењем разуме и случај, кад се кривац за крађу послужи отворима, који нису за улазак одређени, ма и по ушао увек унутра. — О. о. 17. септембра, 1902. год., Бр. 6764.

Кад је сандук из кога је крађа завршена пађен у згради оштећенога, дакле, није из притежања оштећеног био узет и тек на другом месту разбијен, већ је то разваљивање завршено у згради оштећенога, онда с погледом на последњи став §. 224. Казн. Зак. стоји дело опасне крађе из тач. 2. §. 223. Казн. Зак., а не дело из тач. 10. §. 222. Казн. Зак. — О. о. 28. јануара, 1908. год., Бр. 2413. — О. о. с. 11. марта 1908. год., Бр. 3151.

Види §§. 223.—223. г. Казн. Зак.

§. 225. Као куће и обиталишта сматрају се и:

- 1., маје у којима људи живе;
- 2., јавна здања, која за радиност и трговину служе или су за хранење ствари одређена, као и к овима приналежеће зграде и затворени простори.

Види §§. 223.—224. Казн. Зак.

§. 226. На строгу казну за поару кућа, и обиталишта (§. 223. под 1. и 2. и §. 225.). осудиће се крадљивац и онда, ако се у време учинене крађе нико у њима десно није.

Види §§. 223.—225. Казн. Зак.

§. 227. (Укинут Закон о изменама и допунама од 17. јуна, 1861. год.).

§. 228. Ако се крадљивац због учињене крађе покајао, и пре него што је ико, осим његових домаћих и оних лица, која су именована у другом одељку §. 50. Казненог Законика, дознао, да је он крађу учинио, из сопственог побуђења покрадено повратио или иначе покраденог сасвим намирио, осим случаја ошасне крађе (§. 223.), да се од казни сасвим поштеди; ако је он покраденог само од части намирио, суд ће му заслужену казну умањити. У случају ошасне крађе (§. 223.) ако је крадљивац покраденог сасвим намирио, да се казни половином оне казне, која би га постигла да то није учинио.

Измене и допуне од 13. јуна, 1863. — и 13. маја, 1902. год.

===== Разбојништво је са свим засебно кривично дело и има са крађом сличности само у томе што поред свога битног обележја насипља, има и све знаке крађе. Према томе специјалне законске одредбе, које су за крађу прописане, не могу се применити и на дела разбојништва. Те законске одредбе, у које спада и §. 228. Казн. Зак., представљају изузетке од општих прописа, па им се за то не може смисао и значај проширивати. — О. о. с. 8. октобра, 1905. год., Бр. 9583.

Види §. 228. а. Казн. Зак

§. 228. а Онај, који је било због протјераних било због ошасних крађа, два или више пута српским судовима осуђен, ако после тога наново какву крађу учини, по издржаној казни може се протјерати у друго место, а ако је страницац и из Србије.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год

Види. § 228. Казн. Зак.

§. 229. Онај који туђу покретну ствар, која му је на сахрањивање, руковање или управљање, или другу какву целъ предана с обвезом да је у своје време поврати, или коме преда, или изда, на штету господара, притежаоца или држаоца прода, потроши, заложи, или је где склони да се не зна где је, и шта је с њом урађено, или противу свог уверења одриче да ју је примио, у намери, да је без накнаде себи присвоји, емагра се као утајач.

Измене и допуне од 30. јуна, 1882. год.

Риспис Министра Унутрашњих Дела од 15. фебруара, 1896. год., Бр. 2638.: ... Да се у будуће од осуђеника, чим они буду приспели кућама, одмах одузима државно одело и ово враћа дотичним (казненим) заводима. Међутим ако би који осуђеник то одело упропастио, власти имају одмах поступити по §. 391. с погледом на §. 229. Казн. Зак., наплатити од осуђеника тражену вредност и наплаћену суму послати заводу...

===== Отварање туђих писама у опште кажњиво је дело, и за исто је прописана казна у §. 283. Казн. Зак.; а онај опет који туђе писмо које му је поверено, да га неком другом преда, отвори и упропасти, може бити кажњен или као утајач ако није чиновник, по §. 229. Казн. Зак., или по §§. 111. и 118. Казн. Зак. ако је чиновник. Сва ова наређења Казн. Законика о отварању туђих писама утврђена су и наређењима уставним. Устав у чл. 23. јасно прописује, да је тајна писама и денеша неповредна. — О. о. с. 11. априла, 1892. год., Бр. 3104.

Кад руковаца касе признаје да је из ове узео извесну суму новца и њоме подмирио неки свој дуг, а да је тек доцније, пошто је истрага отпочела, други за њега тај новац положио, онда према §. 229. Казн. Зак. у томе стоји дело утаје предвиђено и казнимо по §. 113. Казн. Зак. — О. о. с. 23. септембра, 1897. год., Бр. 4323. — О. о. с. 10. октобра, 1897. год., Бр. 6852.

При коментарисању појединих одредаба нашег Казн. Законика морају се веоминовито узети у обзир принципи, који владају у модерној криминалној доктрини, јер одредбе нашег Казн. Законика, као и Казн. Законика осталих модерних држава, базирају на у опште усвојеним начелима у данашњој криминалној науци. У колико се пак од тога одступа, то је законодавац или специјалном одредбом или нарочитом редакцијом дефиниција извесних законских одредаба, или нарочитим местом у систематичном распореду означио јасно. Пошто се код одредаба §. 229. и тач. 1. §. 253. у вези са §. 251. Казн. Зак. не види, да је законодавац хтео дозволити, да се при коментарисању поменутих одредаба може одступити од доктринарског схватања утаје и преваре, јер се ни један од карактерних знакова за то код њих не налази, то је онда при тумачењу поменутих законских одредаба од пресудне важности само оно схватање, које је меродавно у криминалној доктрини за та два кривична дела, а то је, између осталог: да појам ортачине не искључује никако појам утаје или преваре или да оба кривична дела не могу код ортачине створити реалну конкуренцију, реални етицај. Према томе, кад ортак прими на руковање својину свога ортака, онда та приносна својина може бити предмет утаје. — О. о. с. 20. марта, 1899. год., Бр. 2610.

Да би се на радњу неког лица могла применити одредба §. 229. Казн. Зак. тражи се по истој одредби ово троје: 1. констатовање каквог утајеног објекта, ствари, која је на сахрањење, руковање или другу какву циљ предана с обавезом да се коме у своје време поврати или преда, т. ј. да тај други има фактичко право располагања са стварима, по само за одређено време, — 2. констатовање нестанка ствари, узроком предаје, трошења, залагања и т. д., од стране онога коме је ствар поверена, и — 3. констатовање намере утајача, дакле *dolus-a*, да располажући са стварима, исте на извесан начин себи прибави. — О. о. с. 3. јануара, 1899. год., Бр. 5110.

За појам утаје није потребно свагда, да неко против свог уверења одрпче, да је туђу ствар примио, у намери, да је без накнаде себи присвоји. На против, као што се из §. 229. Казн. Зак. види, утаја постоји и онде, где неко покретну ствар, која му је на руковање дата, с обавезом да је у своје време врати, преда или изда, на штету господара прода, потроши или заложи и т. д. Пропис, дакле §. 229. Казн. Зак. означава као утају и случај, где неко само потроши туђу ствар, која му је на руковање дата, па ма он и не одрицао, да је исту примио, — О. о. с. 17. септембра, 1902. год., Бр. 5252.

И ако је фалсификовање књига вршено у циљу утаје, ипак су у таквом случају фалсификат и утаја самостална кривична дела и могу као таква и постојати, и кажњива су без обзира на то што би учинилац сматрао да је једно дело средство за извршење другог. А и кад би се утаја и фалсификат у једно и исто време могли извршити, опет не би стојало само једно дело — утаја — већ би био идеални стпцај ових дела. — О. о. 1. фебруара, 1900. год., Бр. 997. — О. о. с. 12. фебруара, 1900. год., Бр. 1400.

За постојање дела утаје кажњиве по §. 113. у вези са §. 132. Казн. Зак., закон поред осталих законских услова, који морају бити испуњени, тражи по §. 229. Казн. Зак., да је обвњени ту радињу извршио у намери присвајања без пакнаде. — О. о. 16. јануара, 1906. год., Бр. 424.

Види §§. 230.—232., 234. и 235. Казн. Зак.

§. 230. Као утајач сматра се и онај, ко туђу покретну ствар нађе, или коме туђа ствар случајно у притежање дође, ако ову на штету гоенодара потроши, заложи или отуђи, или пред власти противу свог увења не признаје да је она при њему.

==== Ко нађе новац на то не јави власти, самим тиме још није утајач. — О. о. 19. априла, 1878. год., Бр. 842.

Види §§. 229., 231., 232., 234. и 235. Казн. Зак.

§. 231. Утаја у вредности већој од 300 гроша чаршијских, било да само једна утаја за себе или да више њих у скупи осу вредности износе; а у повраћу у вредности мање од 300 али више од десет гроша чаршијских, да се казни затвором од једног месеца до четири године, поред губитка грађанске части, а по ојстотелствима може се казнићи робијом и до пет година.

Измене и допуне од 15. јуна, 1863. год.

==== Пошто се према §. 231. Казн. Зак. дело утаје у опште као безчасте дело, поред казне затвора кажњава и споредном казном губитка грађанске части, то није ни било нужно да се у §. 113. Казн. Зак. и ова казна спомиње, у толико пре што §. 18. Казн. Зак. за утају предвиђа као редовну казну робију, која према §. 18. Казн. Зак. сама по себи повлачи губитак грађанске части. — О. о. 21. марта, 1909. год., Бр. 3553.

Види §§. 229., 230., 232., 234. и 235. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 232. У слеђујућим случајевима казниће се затвором и губитком грађанске части, или робијом до пет година:

1., ако се утаја догодила на оним стварима, које су у време

какве велике опасности као: ватре, наводнења или у време друге какве нужде, каквом лицу на сахранење предане;

2., кад татори, старатељи, ранитељи и васпитатељи имаће поверених им лица на горензложени начин (§. 229.) утаје, или да су их примили одричу; даље јавни служитељи у следству њихове јавне дужности, или од суда и других јавних надлежатељства постављени или потврђени управитељи добара и маса; као и сви други судом постављени или потврђени руковатељи и чувари, кад оне ствари, које су им на руковање, управљање или чување поверене, утаје.

===== Утаја коју учини старалац према маси пуцпиној, а који је сродник пуцпи у овом степену како је то предвиђено у §. 50. Казн. Зак., казни се по §. 235. а не по другом одељку §. 232. Казн. Зак. — О. о. 22. септембра, 1898. год., Бр. 7433. — О. о. с. 26. септембра, 1898. год., Бр. 7591. .

И за појам дела из другог одељка §. 232. Казн. Зак. траже се сви они елементи из §. 229. Казн. Зак. који су потребни за појам утаје, т. ј. одрицање пријема туженоме предате покретности с намером да се без накнаде присвоји. — О. о. 11. новембра, 1903. год., Бр. 11167.

Не може се рећи да дело из §. 232. тач. 2. у вези са §. 229. Казн. Зак. не постоји услед тога, што новац масе, који су оптужени као стараоци примили и на своју корист потрошили, не представља неку одређену послугу новцем, који би им био поверен за рачун масе, и који би се маси имао предати у извесно одређено време, већ да представља такву масену имовину, која се из руковања и управом са масеном имовином као привреда њена показује и која се према чл. 57. Зак. о старатељству има предавати суду по пречишћеном рачуну. Јер кад оптужени признају да не могу за масу положити ону суму коју су као њени стараоци примили, услед тога што су је потрошили и на своју корист употребили, онда је на питање о постојању овог дела без утацаја то што се утрошена сума појављује као резултат целокупне управе са масеним добрима, а не као извесно тачно опредељена имовина масена, која би им од ког трећег лица била поверена, пошто она и у том случају представља сопственост масену, а према стараоцима туђу масену имовину, која им је на чување под законом одговорношћу поверена, и као таква она може послужити као објекат за извршење овог дела. Сем овога кад је старалац по чл. 57. Зак. о старатељству дужан да преостали новац преда суду најдаље за месец дана, по исплати нужних трошкова, дакле, по пречишћеном рачуну, она је суд погрешно узео, да за предају оваквих новца није одређено време, како би се пропунтањем истог створно потребан елемент за постојање представљеног дела у том погледу, јер је овај рок самим законом опредељен. То пак што је у чл. 59. а. Зак. о старатељству предвиђено да ће старалац који масену готовину на своју корист употребити, бити дужан да од тог времена плаћа маси 12% годишње интереса, није разлог са којег би се могућност постојања овог дела искључила у погледу на руковање са приходима масено имовине, јер у поменутих прописима Казненог Законика ова имовина у том смислу није изузета, а таква јој се природа не може извести ни из наређења чл. 59. а. Зак. о старатељству, пошто оно предвиђа само величину интереса, који ће старалац бити дужан плаћати на утрошени новац.

а не и природу његове одговорности за исту суму, те се услед тога о овом наређењу само у томе смислу има водити рачуна у кривичном процесу. — О. о. 5. августа, 1910. год., Бр. 7528. — О. о. с. 17. октобра, 1910. год., Бр. 10350.

Види §§. 229., 230., 231., 234. и 235. Казн. Зак.

§. 233. Ко сокровиште у туђој или својој земљи нађе, пак од господара земље или правителства утаји, неће се казнити, но само изгубити ону част, која би њему по закону припала.

§. 234. Крађе и утаје које су суирузи једно с другом, или претци сиром својих у првој линији потомака учинили, неће се казнити, него ће се просто осудити да украдено или утајено поврате или да накнаде.

===== И очух и мађија могу се рачунати под изразом „предак“, и крађа према њима учињена привилегисано је кривично дело. — О. о. 13. августа, 1869. год., Бр. 2527.

Разбојништво је са свим специјално кривично дело и има са крађом сличности само у томе што поред свога битног елемента насиља, има и све знаке крађе. Према томе специјалне законске одредбе, које су за крађу прописане, не могу се применити и на дела разбојништва. Те законске одредбе, у које долази и §. 234. Казн. Зак., престављају изузетке од општих прописа, на им се за то не може смисао и значај проширивати. Из тога следује, да крађа са употребом силе, и ако је ову извршила жена према своме мужу, чини дело разбојништва. — О. о. с. 8. октобра, 1905. год., Бр. 9583.

Види §§. 229.—232. и 235. Казн. Зак.

§. 235. Крађе и утаје учињене према осталим сродницима избројаним у другој тачки §. 50. као и према задругару, ранишељу, тештору и васишатељу, казниће се само на тужбу покраденог или оштећеног, и тужитељ ће моћи до саопштења прве пресуде судске даље суђење зауставити.

И казна ће много блажија бити, од обичне за крађу и утају прописане казни, и то у случајима опасне крађе (§. 228.) затвор највише до годину дана, а у другим случајима затвор највише до четири месеца.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Утаја коју учини старалац према маси пуупиној, а који је сродник пуупли у оном степену како је то предвиђено у §. 50. Казн. Зак., казни се по §. 235. а не по другом одељку §. 232. Казн. Зак. — О. о. 22. септембра, 1898. год., Бр. 7433. — О. о. с. 26. септембра, 1898. год., Бр. 7591.

Одустанку приватнога тужиоца од тужбе има места и код опасних као и код простих крађа, јер се под речију „крађа“ у §. 235. Казн. Зак. по духу тога наређења

имају разумети обе врсте крађе, и проста и опасна. А да је то тако доказ је: а) што се у овом пропису не чини никаква разлика у врстама крађа, као што је разлика у том погледу учињена у наређењу §. 236. Казн. Зак. и б) што се баш из другог одељка §. 235. Казн. Зак. види да је законодавац у првом одељку мислио на обе врсте крађа, јер ту изрично помиње опасну крађу, коју је у првом одељку под речју „крађа“ разумео, наглашујући да ће (ако нема одустанка) ипак казни, у тамо предвиђеним случајевима, много блажија бити, како за опасну крађу тако и у другим случајевима, односно простим крађама, — што значи, ако има одустанка од тужбе, онда се има применити први одељак овог законског прописа. — О. о. 22. новембра, 1907. год., Бр. 12476.

Види §§. 229.—232. и 234. Казн. Зак.

§. 236. Просте крађе од шегрта, калфи и слугу уопште, који код једног мајстора или господара служе, учињене супрам господара или кога члана његове фамилије, казниће се само на тужбу господара. Ако шегрти, калфе и слуге уопште један другог покраду, или који члан господарева фамилије њих покраде, тужити се може како господар тако и покрадени; а утаје уопште, осим оних у §. 223. под 2. наслеђиваће се само на тужбу оштећеног.

===== Наређење §. 236. Казн. Зак. не односи се само на она лица која су у поменутом законском пропису *in fine* поменута. На против, кад је казато да се утаје у опште, осим оних у §. 232. под 2. Казн. Зак., наслеђују само на тужбу оштећеног, онда је овим законским наређењем јасно опредељено, да ће се само на тужбу оштећеног казнити и утаја из §. 229. и из §. 230. Казн. Зак., које се казне по §. 231. Казн. Зак. а и утаја из тач. 1. §. 232. Казн. Зак.: зашто је најбољи доказ, поред наведеног законског текста утаје у опште још и сам текст тач. 1. §. 232. Казн. Зак. у коме се говори о утајама при великим опасностима извршеним ма од каквог лица, дакле не од лица која су у односу према оштећеном као шегрти, калфе, слуге и т. д. На најзад, кад се у §. 236. Казн. Зак. узимају само утаје предвиђене у тач. 2. §. 232. Казн. Зак., а то су утаје извршене од стране татора, старатеља, ранитеља и васпитатеља, јавних служитеља и т. д., које личности по своме положају имену лица о којима говори §. 236. Казн. Зак., онда је јасно и несумњиво, да се све утаје сем оне из тач. 2. §. 232. Казн. Зак. наслеђују само на тужбу оштећеног. — О. о. 22. октобра, 1908. год., Бр. 11730.

Види §§. 234. и 235. Казн. Зак.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ЧЕТВРТА

О разбојничеству, ајдуковању и насилном изнуђавању.

§. 237. *Разбојник је онај ко силом употребљеном против лица или грозити му с места опасношћу за живот и тело, од*

овога какву покретну ствар одузме у намери да је противзаконно себи присвоји.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== За постојање дела разбојништва није безусловно потребна употреба сместа за живот грозеће опасности у целин узимања ствари, јер као што се из одредбе §. 237. Крив. Зак. види поред изложеног случаја, разбојништво је и онда када се употреби и сама сила ради узимања ствари у целин противзаконног присвојења, јер закон вели, разбојник је онај који силом употребљеном противу лица или грозећи му сместа опасносту за живот, од овога какву ствар одузме. — О. о. 3. октобра, 1902. год., Бр. 7763.

Разбојништво је са свим засебно кривично дело и има са крађом сличност само у томе, што поред свога битног елемента насиља, има и све знаке крађе. Према томе специјалне законске одредбе, које су за крађу прописане, не могу се применити и на дела разбојништва, а у те специјалне одредбе поред §. 228. долазе и §§. 235. и 236. Казн. Зак. Те законске одредбе представљају изузетке од општих прописа, па им се за то не може смисао и значај проширивати. Из тога следује, да крађа, са употребом силе, и ако је ову извршила жена према своме мужу, чини дело разбојништва. — О. о. с. 8. октобра, 1905. год., Бр. 9583.

Види §§. 238.—242. Казн. Зак.

§. 238. Као разбојник сматраће се и казнити и онај, који на делу крађе ухваћен, да би украдену ствар задржао, противу лица силу или опасну претњу употребл.

Царински Закон од 23. јануара, 1899. год. (са изменама и допунама од 25. фебруара, 1904. год.): Чл. 155. Ако извршиоци кријумчарења при отпору употребе оружје и крв пролију, сматраће се као разбојници и као такви оптужити за дела из главе XXIV Казн. Законика.

Види §§. 237. и 239.—242. Казн. Зак.

§. 239. Разбојник да се казни робљјом најмање пет година.

Види §§. 237., 238. и 240.—242. Казн. Зак.

§. 240. Ако је разбојник при крађи или отимању каквог човека убио, да се казни смрћу, ако се докаже да је хтео убити.

Измене и допуне од 20. марта, 1863. год., — и 13. маја, 1902. год.

Види §§. 237.—239., 241. и 242. Казн. Зак.

§. 241. Робљјом од десет до двадесет година да се казни разбојник:

1., ако је при отимању какав човек телесно или душевно тешко или опасно повређен или осакћаен (§. 177.).

- 2., ако је разбојник већ једанпут због разбојничества био кажњен;
- 3., ако се последовавши смрт не би могла разбојнику у хитност приписати т. ј. ако се не докаже да је хтео убити;
- 4., *ако је разбојник, или један од разбојника или саучасника при учињеном разбојничком оруђује при себи имао;*
- 5., ако су у разбојничеству два или више њих били, који су се на ту дељ договорили;
- 6., ако је разбојничество на јавним путовима и местима учињено;
- 7., ако је разбојничество у време ноћи у кућама гдѣ људи живе и у овима принадежећим зградама учињено;
- 8., ако је разбојник какво лице на муке мећао, да своје имање открије.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 20. марта, 1863. год.,

По §. 14. Казн. Зак. кривац ће се осуђивати увек на робију с оковима, онда кад се осуђује на робију због разбојничтва. С тога је суд, кад оптуженог осуђује за дело разбојничтва из §. 241. Казн. Зак., на робију без окова, дужан да да разлога што га вије осудио на робију с оковима. — О. о. 9. маја, 1909. год., Бр. 5609.

Види §§. 237.—240. и 242. Казн. Зак.

§. 242. *И онај који је с разбојничком намером насилнојећу опасну претњу или силу противу лица употребио, да се казни као разбојник, ма и да није ништа отео или однео.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 20. марта, 1863. год.

Види §§. 237.—241. Казн. Зак.

§. 243. *Ајдук је онај, ко се испод власти земаљске истургне и од ове одметне тако, да у земљи сам за себе или у друштву с другима њему равнима самовласно живити почне, у намери да казнива дела чини.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год

Закон о јавној безбедности од 31. јануара, 1903. год.: Чл. 8. За хајдука се сматра онај, ко се испод земаљске власти истургне и од ове одметне тако да у земљи сам за себе или у друштву с другима самовласно живити почне, у намери да казнива дела чини (§. 243. Казн. Зак.). — Чл. 9. Чим се које лице одметне у хајдуке, надлежна средња власт дужна је о томе известити окружно начелство, које ће решење допети да стоји дело хајдуковања. За тм ће одмах преко „Српских Новина“ објавити: име лица које се у хајдуке одметнуло, место одакле је, лични опис и позвати га да се у року од 20 дана, рачунајући од дана кад је објава изашла, пријави најближој полицијској власти или најближем првостепеном суду. У исто време начелство ће ову своју објаву доставити вла-

сти опога среза, у коме је дотично лице стаповало у времену одметања од власти, која ће све ово објавити у своме срезу преко општинских власти... — Чл. 10. Ако се одметнуто лице у остављеном року не пријави и не преда власти, начелство окружно огласиће га за хајдука и онда је слободно свакоме убити га...

===== Нико се без констатовања власти, да се хајдуковању одао, не може за хајдука узети и као такав казнити. — О. о. с. 4. маја, 1888. год., Бр. 1657.

У §. 243. Казн. Зак. предвиђена је само квалификација дела одметања у хајдуке, а није предвиђена и казна, те се зато, кад год се неко за то дело осуђује, мора навести овај законски пропис на основу кога се осуђује. — О. о. 21. марта, 1909. год., Бр. 3542.

Види §§. 244. и 245. Казн. Зак.

§. 244. Ко се у ајдуке одметне, да се због самог тог дела казни затвором до пет година поред губитка грађанске чести.

Но ако би он, пре него је икакво друго казнимо дело у ајдуковању учинио, сам од своје воље од ајдуковања одустао и власт се предао, да се од сваке казне ослободи.

Ако би пак он, пре него је икакво друго казнимо дело у ајдуковању учинио, тек на позив власти од ајдуковања одустао и власт се на милост и немилост предао, да се казни затвором највише до шест месеци.

Измене и допуне од 17. јуна 1861. год.

===== Решавање питања о томе, да ли се оптужени има сматрати за хајдука, спада, као често правно питање, у надлежност државних судија. — чл. 30. Зак. о пороти, које су питање, према овоме државне судије дужне да реше без обзира на тврђења поротног суда по томе питању. — О. о. 21. децембра, 1905. год., Бр. 12338.

Види §§. 243. и 245. Казн. Зак.

§. 245. Но ако ајдук и злочинство које у ајдуковању учини, да се казни смрћу.

А ако учини преступљење да се казни робијом од десет до двадесет година.

Ако је ајдук, почем је у ајдуковању какво злочинство учинио, сам из сопственог побуђења од ајдуковања одустао и власт се на милост и немилост предао, да се казни робијом до петнаест година: а ако се ипак предао почем је преступљење у ајдуковању учинио, да се казни затвором до пет година поред губитка грађанске чести, а по величини преступљења и робијом до десет година.

Ако се ајдук, почем је у ајдуковању какво злочинство учинио, тек на позив власти овој преда, да се казни робијом до

двадесет година, а ако се тако преда почем је пресуђеноње какво у ајдуковању учинио, да се казни робијом до десет година.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 243. и 244. Казн. Зак.

§. 246. Ко ради своје или другога неправедне користи, претећи коме да ће му какво зло учинити, принуди га да што учини или не учини, сматра се као насилни изнудитељ.

==== Кад оптужени није имао при себи никакво оруђе којим би био у могућности да и изврши своју претњу, онда не може бити говора о делу разбојништва из §. 237. Казн. Зак., пошто је таква радња предвиђена §. 246. Казн. Зак. — О. о. 1. маја, 1879. год., Бр. 1513.

По §. 246. Казн. Зак. казни се изнуда под претњом, да ће се у будућности, у извесном протеклу времена, учинити неко зло, ако нападнути не изврши оно, што изнудилац од њега тражи. Претња је, дакле, код дела из §. 246. Казн. Зак. управљена на неко будуће зло. Кад је међутим истрагом утврђено, да је оптужени, затекавши тужбоца у својој кући, овоме подвикнуо „ипш квите, иначе ће сад да ти глава оде!“, онда овде стоји изнуда под претњом зла (убиства), које би се имало с места догодити, са чега и ово дело по казниности долази под §. 250. Казн. Зак., који овакву изнуду, где је изнудилац претпо, да ће кога с места убити или осакатити, уподобљава разбојништву. — О. о. 5. августа, 1902. год., Бр. 4798.

Види §§. 247.—250. Казн. Зак.

§. 247. Свако насилно изнуђавање, да се казни затвором најмање три месеца.

Види §§. 246. и 248.—250. Казн. Зак.

§. 248. Ко од другога насилно што изнуди претњом, да ће га за нека његова казнима дела власти јавити, или да ће нека његова дела обзнанити, која би овога у општем миљењу обезуважила, и понизила, ако је тим циљ своју постигао, да се казни затвором до две године, у противном случају затвором до шест месеци, или у новцу до две стотине талпра,

Види §§. 246., 247., 249. и 250. Казн. Зак.

§. 249. Кад је ко за циљ насилног изнуђавања претпо да ће кога убити, ватром понамити, или водом пренадити, или да ће му другу какву велику штету учинити, да се казни робијом до пет година.

==== За постојање дела из §. 249. Казн. Зак. као свршеног, захтева се да је лице, коме је претња упућена, овом претњом било принуђено, и из-

весну радњу, која је претњом захтевана, учинило, или исту пропустило учинити, што се види и из §. 246. Казн. Зак., који одређује појам пасивног изнудпоца. — О. о. 18. новембра, 1905. год., Бр. 11120. — О. о. с. 9. децембра, 1906. год., Бр. 11809.

Види §§. 246.—249. и 250. Казн. Зак.

§ 250. Ако ли је изнудитељ претно, да ће кога с места убити, или осакатити, или је силу противу лица употребити, да се казни подобно разбојнику по §§. 239., 240. и 241.

Види §§. 246.—249. Казн. Зак.

§. 250. а. Ко ствари за које зна да су покрадене или приштајене или другим злочинством или пресуиђењем прибављене, приштаји, купује, у залогу или иначе узима, или садејствује да се код других пројуре, било то за своју корист или не; исто тако ко лицима, која су какву крађу или уштају или друго подобно злочинство или пресуиђење учинила, у смотрењу њему познатог учиненог злочинства или пресуиђења на руку иде за своју корист, да се као прикривач (јатак) казни затвором најмање месец дана и губитком грађанске чести.

Ако има олакшавајућих околности затвор се може на осам дана спустити.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

==== Кад је доказано да је оптужени узео од некога квиту да не прокаже овога радњу и кривцу у делу утаје, и кад стоји то, да је такву квиту узео претели да ће га за речено дело оптужити власти, онда је оптужени оваквом радњом учинио не само дело из §. 250. а. Казн. Зак., него и дело казнимо по §. 248. Казн. Зак. — О. о. с. 2. септембра, 1888. год., Бр. 3110.

Природа дела из §. 250. а. Казн. Зак. таква је, да се знањем оптуженога о томе, да су ствари које прикрива крађене, истовремено утврђује и само дело и кривична одговорност. — О. о. 5. фебруара, 1907. год., Бр. 1422.

Кад један оптужени признаје да му је други оптужени крађене ствари, које је он знао да су крађене, продавао, онда је то дело из §. 250. а. Казн. Зак., а признавајући то дело и означавајући другог оптуженог за учиниоца дела крађе, којег је дела и била последица његово јатаковање, он утађује противу другог оптуженог основ из тач. 4. §. 123. Крив. Суд. Пост., јер се овој тачци има дати шири смисао. — О. о. 20. децембра, 1907. год., Бр. 13844.

У §. 50. Казн. Зак. предвиђена је казна за оно лице, које укаже помоћ каквом кривцу, без икакве своје намере за лично коришћење; где има ове, ту стоји дело из §. 250. а. Казн. Зак. — О. о. 14. фебруара, 1909. год., Бр. 1902.

Види §§. 250. б., 250. в. и 250. г. Казн. Зак.

§. 250. б. Ко ствари о којима зна да су ајдуковањем или пуктаиством или пуктаиству равним изнуђењем или опасном крађом прибављене, прикрива, кућује, у залогу или иначе узима, или садејствује да се код других проћуре, било да он то ради за своју корист или не; исто тако ко лицима која су једно од наведених злочинстава учинила, у смотрењу њему познатог учиненог злочинства, на руку иде, да се као прикривач (јатак) казни робијом до десет година.

Ако има олакшавајућих околности затвором најмање шест месеци поред губитка грађанске чести.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Као јатак у опасној крађи може неко само онда бити осуђен, кад се докаже да је знао да је крађа на опасан начин учињена. — О. о. 16. августа, 1876. год., Бр. 2984. — О. о. с. 13. новембра, 1876. год., Бр. 3361.

Види §§. 250. а., 250. в. и 250. г. Казн. Зак.

§. 250. в. Онај коме је прикривање (јатаковање) у обичај (занај) прешло, да се казни робијом до петнаест година.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Пошто се у §§. 250. а. и 250. б. Казн. Зак. одређују битни услови, који сачињавају кривицу јатаковања, а §. 250. в. Казн. Зак. одређује само казну за теже дело јатаковања, и пошто по чл. 13. Зак. о пороти прикривачима — §§. 49—51., 250. а. и 250. б. Казн. Зак. — суди суд главног кривца, то је и за дело казнимо по §. 250. в. Казн. Зак. надлежан поротни суд, кад је он надлежан за главног кривца, и ако §. 250. в. Казн. Зак. пије у чл. 13. Зак. о пороти споменут. — О. о. с. 28. новембра, 1890. год., Бр. 4853.

Види §§. 250. а., 250. б. и 250. г. Казн. Зак.

§. 250. г. Онај, који почем је два или више пута српским судовима за прикривање (јатаковање) осуђен, ако се тога наново повиним учини да се казни:

1., због простог прикривања (§. 250. а.) робијом до десет година, а ако има олакшавајућих околности затвором најмање шест месеци поред губитка грађанске чести;

2., због опасног прикривања (§. 250. б.) робијом од три до петнаест година; а ако има олакшавајућих околности затвором најмање годину дана поред губитка грађанске чести.

У оба два случаја по издржаној казни може се проћерати и друго место, а ако је странац и из Србије.

Наређења овог параграфа отпадају, ако је или у смотрењу

последњег или у смотрењу ранијег злочинства или преступлења повећање казне због повратка излучено законом (§. 73. друга тачка.).

Измене и допуне од 17. јуна, 1863. год.

Види §§. 250. а., 250. б. и 250. в. Казн. Зак.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ПЕТА

О п р е в а р и.

§. 251. *Као варалица сматра се онај, који другога из користољубивих намера лукавим и лажним представљањем или изопачавањем и прикривањем истине наведе да што на уштрб свог имања учини или не учини.*

Ишто тако варалица је и онај, који заблудење у ком се неко наводи из користољубивих намера подржава, и ово на повреду имања заблудившег уштреби.

Измене и допуне од 17. јуна, 1863. год.

==== Кад се узме нова меница, дата у циљу да се замени за стару, па се нова меница употреби на другу циљ, онда све да се штета и не докаже има ипак кривце преваре. — О. о. с. 12. маја, 1872. год., Бр. 1802.

Узимање еспана на веру у цели препродаје за добит, па тај еспан не уполити у свој дућан већ га испод руке отуђити, превара је из §. 251. Казн. Зак. — О. о. с. 8. априла, 1881. год., Бр. 1304.

У §. 251. Казн. Зак. не замишља се баш писмено, те да се превара изврши, а у случајевима из §. 253. Казн. Зак. закон поставља, да је писмено, које је између страна начињено истинито, па да је само обмана употребљена при прављењу истог у цели да се друга страна превари, те с тога не може бити говора о превари тамо где је таква исправа савршено лажно начињена, пошто је то случај из §. 147. Казн. Зак. — О. о. с. 8. новембра, 1887. год., Бр. 4198.

Намера за превару не може се изводити из каквих поступака оптуженог, већ њу ваља доказати. — О. о. 12. октобра 1891. год., Бр. 6796. — О. о. с. 16. новембра, 1891. год., Бр. 8375.

Бенци не представљају лажан нован, већ су предмети који се налазе у саобраћају и чија је употреба свима и свакоме дозвољена, те по томе употреба њихова као средство плаћања место дуката није дело кажњиво по другом одељку §. 145. Казн. Зак. На протп у таквој радњи има преваре, јер је туђа заблуда употребљена своју корист и на туђу штету. — О. о. 10. новембра, 1893. год. Бр. 7693.

По §. 251. Казн. Зак. за појам казнимог дела преваре потребно је поред осталог и оштећење превареног као битни елемент, или као што то закон у реченом пропису каже: да преварени што на уштрб свога имања учини или не учини, а услед лажног представљања или изопачавања и прикривања истине од стране варалице. У случају пак где је приватни тужилац давао оптуженоме

новаца у циљу да овај купи машину и материјал за прављење бапака, дакле да оптужени учини недозвољено и законом казнимо дело, прављење бапака, како би и он (оштећени) извукао материјалну корист — нема таквог оштећења, јер су такви уговорни противни јавном поретку, те по §§. 13. и 438. Грађ. Зак. не-вредећи, а штету коју је отуда протрпео Грађански Законик не узима у заштиту, јер §. 722. Грађ. Зак. наређује: „ако би ко што је недозвољено или забрањено од кога за награду захтевао, онај није дужан учинити баш да би и награду примио; шта више и награда му пропада, нити је потраг искати може“. Кад овде нема окакве штете од које закон савесне оштећенике штити, онда ни дела преваре судски казниме нема, те по томе оптужени се не може ставити под суд. Дела овакве природе казне се на тужбу приватног тужбоца, а кад тужбоцу Грађански Закон одриче право за накнаду штете, онда га тиме казни за његову противзакону намеру и одузима му право на тужбу, те само власт полицијска има по званичној дужности оваква дела истуђно да казни по последњој алинеји тач. 2. §. 342. Казн. Зак. — О. о. 20. августа, 1897. год., Бр. 5455.

Поред осталих карактерних знакова за превару закон тражи користољубље. оштећење у имању, — §§. 251. и 257. Крив. Зак. То користољубље, то оштећење у имању може се јавити само у сфери приватног, а не у сфери јавног права. Предмет, објекат преваре може бити само имањинско право. Давалац може само у толико повређен, оштећен бити, у колико се она вредност коју противна страна за примљену вредност даје, као плузорна показује. Користољубље, оштећење у имању може се, дакле, налазити у оној вредности, која се има да прими за оно што је дато. Губитак правно немогуће користи, — §§. 13., 538. и 722. Грађ. Зак. — закон сматра као да и не постоји. Према томе онај који даје извесну награду, са знањем и по својој властитој вољи, да би добио какво звање, има се правно сматрати онако исто као и онај, где давалац не би тражио никакву накнаду за оно што је дао, или би тражио са свим непознату вредност. Према томе, кад се приватна воља са правног гледишта сматрана, не би као повређена појављивала, онда ни закон у оваквој приватној вољи не може се као повређен сматрати. — О. о. 7. маја, 1898. год., Бр. 4068. — О. о. с. 12. јуна, 1898. год., Бр. 5427.

За постојање дела преваре из §. 251. Казн. Зак. тражи се да когод из користољубиве намере, лукавим и лажним представљањем или изопачавањем и прикривањем истине, наведе кога да штогод на уштрб свога имања учини или не учини. Свега тога нема у томе што акцентант — оптужени, меницу дату му од издатеља — тужбоца у циљу отплате старе менице, особено, самостално есконтује. Потписом менице од стране тужбоца као издатеља, и акцентирањем исте од стране оптуженога, створен је између њих менични однос, којим оптужени као акцентат у првоме реду прима обавезу, да меницу суму о року плати. Преносом даље, који издатељ на полеђини менице чини, ималац — доцнији притежалац њен, стекао је право да исту даље пренесе, а тужилац (издатељ) примио на себе дужност да меницу плати, ако то акцентант учинио неби, стичући уједно и право да доцније од акцентанта тражи регрес. Па кад је то већ све тако урадио, кад је меницу издао на после и пренос на овој учинио и исту тако потписану и предао акцентанту, онда је он том својом радњом по природи самога правнога посла, већ овластито акцентанта, да даљу употребу са меницом чини, да меницу на пр. есконтује. Из те и такве радње, која потиче из саме правне природе меничног односа, заснованог написом менице, никако се

не могу изводити елементи за дело преваре, — већ би се то могло чинити само онда, када би издатељ — тужилац особено доказао уговор између њега и акцептанта. — оптуженога у моменту предаје менице овоме, који би овога ограничавао у употреби менице. Тај би тек посебни уговор могао давати потребне елементе за дело преваре; по њему би се у вези са употребом менице тек дало ценити, је ли било лукавог или лажног представљања. — О. о. 28. априла, 1903. год., Бр. 4111. — О. о. с. 16. маја, 1903. год., Бр. 4601.

У закону нема одредбе по којој би важност доказа код предмета преваре имали претходно да цене грађански а не кривични судови. На против по §§. 5. и 6. Крив. Суд. Пост. дужан је кривични суд да извиди и оцени постојање и дела и доказа. — О. о. 16. септембра, 1899. год., Бр. 7318. — О. о. с. 9. октобра, 1899. год., Бр. 7608.

За појам дела преваре из §. 251. Казн. Зак. тражи се само да варалица у користољубивој намери, лажним представљањем, изопачавањем истине и т. д. наведе кога да што на уштрб свога имања учини или не учини. Али кад је ислеђењем утврђено да је оптужени, да би на своју корист а на штету приватнога тужиоца, наплатио већу количину новца за премерене продате шљиве, кантарску призиваницу прецизно тако, да се њоме тврди, као да је на општинском кантару премерено више џакова шљива а не колико су у истини тежиле премерене шљиве, и да је тако препначену призиваницу и употребио, наплативши по њој новац у неколико пута већој вредности него што му је стварио припало, онда у таквој радњи стоје сви карактерни знаци дела из тач. 2. §. 148. у вези са §. 147. Казн. Зак. — О. о. 4. децембра, 1906. год., Бр. 11801. — О. о. с. 2. јануара, 1907. год., Бр. 12752.

§. 252. Превара у вредности већој од 300 гроша чаршијских, иа било да само једна превара или да више њих у скући ову вредност износе, а у поврату мање од 300 али више од 10 гроша чаршијских, да се казни затвором до пет година, или у новцу до пет стотина динара, поред губитка грађанске част.

И покушај се овде казни.

Измене и допуне од 15. јуна, 1863. год.

===== За постојање дела преваре преступне природе, по §. 252. Казн. Зак. тражи се да је ова већа од 300 гроша чаршијских а у поврату мања од 300, али већа од 10 гроша чаршијских, — те је с тога суд дужан да увек обрадожи зашто извесну превару сматра за преступну, односно испућну. — О. о. 20. августа, 1907. год., Бр. 7925

Види §§. 151., 253. и 391. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 253. При уговорима сматраће се да је превара учињена, и као таква казниће се по предидућем §. 252. само у слеђујућим случајима:

1., ако је једна страна уговор само као средство за превару закључила и другу страну у имању заиста оштетила;

2., ако је ко место уговореног предмета други предмет мање вредности или другог својства подметнуо, или вредност уговореног предмета умалио или препречио.

У овим случајевима казниће се варалица само на тужбу оштећене стране, осим ако је превара од занатлија, и у опште трговинском запимајућих се лица учињена.

3., Који би од себе дано обвезатељство сасвим или од части порицао, а на суду би се сасвим противно доказало;

4., ако је ко по исправи, по којој је што од кога примати имао, сасвим или од части најлажније, па би опет оно најлажније, најлажније пражнио.

У случајима под бр. 3. и 4. варалица ће се казнити и без тужбе онога, на кога се штећу превара клонила.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== Према тач. 3. §. 253. Казн. Зак., који би од себе дану обвезу сасвим или од части порицао, а на суду се буде сасвим противно доказало, казниће се по дотичном законском пропису. Под законским празом „поречи од себе дану обвезу“, треба разумети „поречи исправу“ у којој се обвеза налази, коју је исправу обвезани сам од себе издао. Да је то смисао и значење горњег законског праза, увиђа се одмах из четврте тачке тога истог §. 253. Казн. Зак. где је прописана казна за онога повериоца, који по исправи од свога дужника нешто наплати, па наплаћено и опет, по другом пут, тражи да наплати. А тач. 4. §. 253. Казн. Зак. пише пишта друго, по упоредно наређење према тач. 3. §. 253. Казн. Зак., — па као што се у тач. 4. §. 253. Казн. Зак. прописује да је кривца кад поверилац наплати нешто по исправи, и то исплаћено поново тражи да наплати, тако је у тач. 3. §. 253. Казн. Зак. проглашено за кривцу, кад дужник порече обвезу (по исправу) коју је од себе издао, т. ј. кад порече од себе издаву исправу, у којој се налази доказ о његовој обвези. Исто тако увиђа се и отуд, да порицање обвезе значи порицање исправе коју је дужник од себе издао, што би се иначе свагда, кад год неко одрече да је дужан оно што се од њега тражи, — ако би осуђен био, места морао по тач. 3. §. 253. Казн. Зак. казнити; јер би се у таквом случају свагда налазило порицање обвезе која је, међутим судом утврђена; а такво пространо значење горепоменути законски пропис не може имати, јер би се тада спорови чисто грађанске природе претворили у спорове кривичне и учинило би се да постаје кривца свако одрицање обвезе, па ма које врсте та обвеза била. — О. о. 27 марта, 1881. год., Бр. 1084.

Двогуба наплата дуга у кривичном спору може се доказивати сведоцима и противу садржине пуноважне исправе о делу. — О. о. 16. јануара. 1898. год., Бр. 336.

Наш законодавац је дело два пут наплате дуга уврстио у главу XXV Казн. Зак. као превару, што се види из §. 253. Казн. Зак. А за појам дела два пут наплате дуга као преваре из тач. 4. §. 253. Казн. Зак. тражи се да се ко у преварној а користољубивој намери са знањем и неправедно користити, и по исправи коју је једином наплатно тражи поново наплату, као и да се лажним представљањем или изопачавањем и прикривањем истине користити и другог оштетити. На казници законик

кад је петрагом утврђено, да је дело потекло услед случајне грешке и заборавности, и према томе да недостаје најбитнији елемент преварна намера и знање да се по други пут наплаћује дуг, онда не може бити ни говора о делу кажњивоме по тач. 4. §. 253. Казн. Зак. — О. о. 8. марта, 1898. год., Бр. 2091. — О. о. с. 29. децембра, 1898. год., Бр. 2352.

Порицање исправе потврђене влашћу не сачињава дело из тач. 3. §. 253. Казн. Зак., јер исправа потврђена влашћу јавна је исправа, и као таква, с обзиром на §. 188. Грађ. Суд. Пост. не спада у ред исправа, које се могу порицати од стране издаваоца, тако да им доказна вредност услед тога порицања пада, док истинитост њихову на суду поверилац не би доказао, — §. 189. Грађ. Суд. Пост. — О. о. 18. новембра, 1899. год., Бр. 9223.

За појам дела из тач. 3. §. 253. Казн. Зак. потребно је да је исправа по којој се обавеза пориче пуноважна. Меница којој недостаје потпис издаатељев није таква исправа и ни се може таквом учинити накнадним потписивањем. — О. о. 18. августа, 1900. год., Бр. 6641. — О. о. с. 20. децембра, 1900. год., Бр. 10796.

За постојање дела из тач. 1. §. 253. Казн. Зак. потребно је постојање уговора при чијем се закључењу једна страна уговарањем послужила као средством за превару, и сем тога, да је услед тако закљученог уговора, једна уговорна страна другу страну у имању занета оштетила. Ово пак уговарање, којим се једна страна на штету друге служи, мора да има на себи карактерне знаке из §. 251. Казн. Зак., где се у опште говори о томе, ко се као варалица има сматрати, т. ј. једна уговорна страна треба да поступи према другој, руковођена користољубивим намерама, лукаво представљајући саговорачу стање ствари, услед чега друга уговорна страна учини нешто на штету свога имања. — О. о. 4. новембра, 1905. год., Бр. 10542.

За постојање дела из тач. 1. §. 253. Казн. Зак. тражи се да је једна уговорна страна другу страну у имању занета оштетила, поред испуњених опшх општих захтева из §. 251. Казн. Зак. То да се оптужени према приватном тужиоцу послужило лукавим или лажним представљањем истине и то, да је приватни тужилац оштећен у имању били су елементи овога дела, чије је изишљање учињено зависним од тужбе приватнога тужиоца као у имању оштећеног саговорача. — О. о. 20. марта, 1904. год., Бр. 3006.

Само из тога факта што је оптужени оспорио свој потпис на меници, по којој се исплата тражи, не може се извести закључак, да је обелодањено кривично дело из тач. 3. §. 253. Казн. Зак. Јер да би се могло узети да постоји кривица из наведеног законског наређења, потребно је да се утврди, да је потпис који се одриче одиста потпис онога који га одриче. — О. о. 18. јануара, 1907. год., Бр. 676.

Из утврђеног факта да су оптужени и приватни тужилац закључили уговор о продаји и куповини и да је тужилац оптуженоме дао капару, не може се навести да је оптужени учинио дело из тач. 1. §. 253. Казн. Зак. За ово дело потребно је да је уговор закључен само као средство за превару, што се у поменутом случају не види. На против ствар односа између приватнога тужиоца и оптуженога, чисто је грађанске природе, и правни однос између њих има се грађанском парницом да расправи, што показује и то, што оптужени закључење уговора не пориче и што је уговор био већ почео извршавати. — О. о. 19. јула, 1907. год., Бр. 7175.

По §. 253. Казн. Зак. при уговорима сматраће се да је превара учпјепа и као таква кажњива по тач. 1. истог законског наређења, ако је једна страна уговор само као средство за превару закључила и другу страну у имању заиста оштетила. Па кад је петрагом утврђено да је оптужени извесну земљу продао прво тужиоцу па затим и другоме лицу, даље да је оптужени у време ове продаје знао да по закону није имао довољно земље ни са овом продатом, онда је тиме јасно изражена његова намера да се уговором о продаји ове земље послужи као средством за превару купца. Јер ако је заиста знао да нема довољно земље и да са тога не може ову продату земљу отуђивати, онда пије могао од тужиоца ни новац за њу примити. Кад је, дакле, утврђена намера за превару, а утврђено и то да тужилац-купац није за свој новац обештећен, онда су тиме испуњена оба захтева тач. 1. §. 253. Казн. Зак. — О. о. 6. фебруара, 1909. год. Бр 1343.

Види §§. 251. и 252. Казн. Зак.

§. 253. а. *Као варалица сматра се и онај, који на штећу другог, у намери да себе "користи", на варљив начин одводи туђу електричну струју, која је његову руковињу или потрошку поверена, и казниће се, ако је вредност овако противзаконно одузете струје онолика, колику закон за превару §. 252. предвиђа, затвором до једну годину или новчаном казном до 1500 динара.*

Покушај ће се казнићти.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год., — и 17. децембра, 1910. год.

Види §§. 281. и 282. Казн. Зак.

§. 254. У следећим случајима да се казни затвором најмање три месеца или у новцу до пет стотина талира, а поред тога и губитком грађанске чести:

1., ко гранично камење (белеге) намерно на штету другог уништи, поквари, помери или премести;

2., који туђе исправе уништи, повреди или прикрије;

3., који завијутке (кесе, пакете) с новцима, који су званичним печатом запечатени с натписом њиховог садржаја под потпуну вредност преда, знајући, да су исти отворени а новци из њих извађени;

4., ко се при мерењу каквих ствари у знању послужити лажним (неправим) мерама на штећу другог, изузимајући преваре казане у §. 382. под бр. 2.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Унутштво о вођењу контроле над мерама и мерењем у јавном саобраћају од 1. фебруара, 1885. год., МБр. 74.: Чл. 10. За сваку неправилност у мерама и мерењу, коју би државна власт наишла код појединих продаваца, узимаће сама

на одговор и казни за неуредност мера по пропису чл. 27. Закона о мерама, а за нетачно (криво) мерење по пропису Кривичног Законика (§§. 254. и 382. Казн. Зак.).

Види §§. 251. и 382. Казн. Зак.

§. 255. Као варалице казниће се још :

1., ко сопствену ствар, која је од надлежне власти за сигурност поверитеља, или за цел продаје узашћена, тајним недозвољеним начином испод запта узме, прикрије или уништи, у случају, ако се поверитељ на други начин не би могао никако, или не би могао потпуно намирити. Исто тако да се казне од надлежне власти постављени чувари таквих добара, као и свако друго лице, које у интересу оног чије су ствари, знајући да су оне узашћене, које од поменутих преступлења учини ;

2., под истим условима онај, који по уговору поверитељу предану ручну залогу, тајно од овога одузме ;

3., који покретну ствар на коју право има, тајно из туђег притежања одузме, на по том лукавим начином исту ствар или њену вредност судејеким путем од притежатеља захтева. Овај ће се казнити и онда, кад бивши притежатељ никакву штету због тога претрпео није.

Под зајтоом разуме се и онај случај, кад власи ствари само пошине, па их ошети самом господару истих на хранење повери, или кад господару или уопште дојичном лицу власи закаже, да извесне ствари отуђиши, пошрошиши или упрошасиши не сме.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Закон о земљорадничким и занатским задругама од 3. децембра, 1898. год.: Члан 93... Дужници, који би... заложене предмете скривали, продавали или на који начин трошили или отуђивали без претходног одобрења и пристапка задруге, одговараће као упрошаститељи имања, које им је поверено на чување (§ 255. Кривичног Закона).

==== Кривича из тач. 1. §. 255. Казн. Зак. што ко своју ствар тајним, недозвољеним начином узме испод запта, казни се на тужбу само оштећеног у смислу §. 258. а. с погледом на §. 236. Казн. Зак., јер је тамо речено да ће се утаја у опште ислеђивати само на тужбу оштећеног. А да се преваре у опште казне само на тужбу оштећенога, поред наведенога, види се и из последњег одељка §. 253. Казн. Зак. где је речено, да ће се у случајима под 3. и 4. варалица казнити и без тужбе онога на кога се штету превара клоњила, а то иначе не би било потребно рећи, кад би се свака превара имала казнити по званичној дужности. — О. о. с. 27. фебруара, 1887. год., Бр. 676.

За постојање кажњивог дела из тач. 1. §. 255. Казн. Зак. поред тога што се тражи да је ствар, под попис стављена, из пописа узета, прикривена или уништена, тражи се, да се поверилац на други начин не би могао никако или

не би могао потпуно намирити. С тога кад год се поверилац може наплатити из остале, непописане, имовине, не може бити говора о овом делу. — О. о. 19. новембра, 1888. год., Бр. 4141.

Кад је приватни тужилац оптужио окривљенога за то, што је пописао покретност, која је за његов рачун узабрањена била, продао у намери да га осујети да се из исте наплати и да га на тај начин оштети, и кад је према оваквој представи приватнога тужоца и чланом следећу полицијска власт оптужила окривљенога суду за дело из тач. 1. §. 255. Казн. Зак., онда суд не може доносити своју одлуку ни о постојању дела ни о кривичној одговорности оптуженога за исто пре него што извиди, да ли оптужени дужник поверпочев има другу какву имовину и да ли је иста таква и толика, да се приватни тужилац као поверилац може из ње измирити и наплатити, јер по тач. 1. §. 255. Казн. Зак. за појам овога дела тражи се поред представљене радње окривљенога још и то, да се поверилац на други који начин у своје потраживању не би могао никако или потпуно измирити. — О. о. 4. октобра, 1908. год., Бр. 10325.

Види §§. 251. и 258. Казн. Зак.

§. 255. а. *Ко у намери преваре какву од ваљре осигурану ствар зајам, или који учини да се лажа која је или сама или на њој налазећи се шовар осигуран, поштоји или разбије се, да се казни робитојом до десет година, а у исто време и новчано од педесет до хиљаду талира.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §. 251. Казн. Зак.

§. 256. Кад занатије упражњавајући свој занат превару учине, и. пр. кад они, који злато и сребро обделавају, без пумере и свог имена лажно злато или сребро продају, или га за чистије него што је продају, или кад они, који с драгоценостима тргују лажно камење под право продају, казниће се губитком грађанске чести, и новчано од сто до пет стотина талира, а поред тога одузеће им се и право да свој занат самостално упражњавати могу. Ово право може им се одузети или за извесно време или за свагда.

Види §. 281. Казн. Зак.

§. 257. Варалица ће се казнити и у оном случају, ако је превару учинио без сваке своје користи, јединствено да другом шкоди, па је преварени какву штету у имању претрпео.

==== Поред осталих карактерних знакова за превару закон тражи користољубље; оштећење у имању, може се јавити само у сфери приватног права а не у сфери јединог јавног права, државног права грађана за изборе општинских чланова. Накратко, предмет, објект преваре може бити само имовинско право. Давалац може само у толико бити преварец, оштећен, у колико се она

вредност коју противна страна за примљену вредност даје, као плузорна показује. Користољубље, оштећење у имању може се налазити, дакле, само у оној вредности, која се има да прими за оно што је дато. Кад је корист коју је приватни тужилац за дату суму имао да добије морално плузорна, неморална, закон је и не узима у заштиту. Губитак правно немогуће користи, закон сматра, према §§. 23., 538. и 722. Грађ. Зак., као и да не постоји. Па кад приватни тужилац са знањем и по својој властитој вољи, даје извесну суму за кметовско звање, онда се он има правно сматрати онако исто, као и онај, који неби тражио никакву накпаду за оно што је дао, или би тражио сасвим незнатну вредност. Према томе, кад се приватна воља, са правног гледишта сматрана, не појављује као повређена, онда се ни закон у оваквој приватној вољи не може сматрати као повређен. — О. о. 7. маја, 1898. год., Бр. 4068. — О. о. с. 12. јуна, 1898. год., Бр. 5427.

Види §. 257. Казн. Зак.

§. 258. У параграфима 234., 235. и 236. у смотрењу крађе и утаје казано, важн такође и за превару.

===== По смислу §. 258. Казн. Зак. а с обзиром на други став друге тачке §. 236. Казн. Зак. све преваре које су изложене у глави XXV нашег Казн. Законика, казне се на тужбу приватног тужитеља, узимајући само оно о којима је говор у тач. 3. и 4. §. 253. Казн. Зак. — О. о. 17. октобра, 1866. год., Бр. 2765.

Види §§. 234., 235., 236., 253. и 255. Казн. Зак.

§. 259. Превара учињена подметањем и променањивањем деце испод седам година узраста, да се казни робњом до десет година.

§. 260. Ко преваром наведе какво лице да с другим у брак ступи, а при том прећути да им каже препоне, које брак уништавају, и за које је оно добро знало, на се брак по пресуди уништи, да се казни затвором до три године, ако неби зло дело у друго веће прелазило.

У овим случајима неће се по §. 252. и казна губитка грађанске чести одсуђивати.

Види §. 252. Казн. Зак.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ШЕСТА

О банкрутству.

§. 261. Трговци и фабриканти и у опште дужници, који се лажно за банкроте прогласе у тој цељи, да своје дугове не плате, да

се казне као варалице и лажни банкротн робијом до десет година у слеђујућим случајима :

1., ако су они цело своје имање или неку само част истог прикрили, притајили, или привидно продали;

2., ако су еспап бесплатно другим уступали, или у бесцење продавали ;

3., ако су лажне дугове или уговоре показали или признали, или су лажно изнели да што од еспана или добара не припада њима, но жени ;

4, ако су за цељ преваре пропустили водити уредне књиге, које су законом прописане; или су по качеству трговине нужне; или су у истом намерењу своје трговачке књиге прикрили, или уништили, или тако водили или изопачили, да се из њих никакав преглед правог њиховог имања не може изнаћи;

5., ако, познајући своје презадужено стање у цељн преваре, своју трговину и фирму без знања својих неподмирених поверитеља на другог пренесу.

==== Кад је оптужени тужен за дело лажног банкротства, кажњава се по тач. 1. §. 261. Казн. Зак. и кад је суд нашао да то дело и постоји, онда је према тач. 5. чл. 12. Зак. о пороти за пресеђивање истог издлежач поротни, а не државни суд. — О. о. 27. новембра, 1908. год., Бр. 6626.

Види §§. 262.—268. Казн. Зак., — §. 132. Стец. Пост., — п чл. 12. Зак. о пороти

§. 262. Робијом до шест година да се казни:

1., ко у интересу проглашеног банкрота, овога имање у целости или неку част истог прикрије и на страну уклони;

2., ко у интересу општег дужника, или да би себи или другоме какву неправедну корист прибавио, пзмншљена лажна потраживања на своје или другога име покаже и е њима успе.

==== У тач. 1. §. 262. Казн. Зак. говори се о помоћи указапој, у тамо помелутом циљу, већ проглашеном банкруту. С тога се тај законски пропис не може применити на онога, ко у интересу каквога лица, које ће ускоро бити проглашено банкрутом, прикрије поменуту овога. — О. о. 28 маја, 1881. год., Бр. 2009.

За дело из тач. 2. §. 262. Казн. Зак. тражи се да је овај, ко је суду лажну тражбину пријавио, ову исплаћену и добио, а тај се пропис не може применити на онога, који пријави тражбину, али одбијен од бранитеља, парницу не поведе. — О. о. 3. августа, 1897. год., Бр. 1937.

Види §§. 261. и 263.—265. Казн. Зак., — п чл. 12. Зак. о пороти.

§. 263. Затвором до две године као прост банкрот да се казни:

1., ко својим раскошћом, прекомерним кућним трошковима и неуредношћу презадужен постане;

- 2., ко је своју трговину пренебрегавао и неуредно књиге водио;
- 3., ко је пропустно годишњи биланс своје трговине правити;
- 4., ко је нове дугове правлио, почем је из биланса увидио, да његово имање ни половицу дугова не застире;
- 5., ко се упусти у предузећа и трговину, која у никаквој сразмери са његовим имањем не стоји;
- 6., ко је по отвореном стецишту поједине поверитеље на штету других својих поверитеља подмиривао.

У овом последњем случају казниће се само на захтевање поверитеља.

===== Дело простог банкротства као преступно дело по §. 74. последњој алинеји у вези са §. 75. Казн. Зак. застарела за пет година рачунајући од дана када је учињено, т. ј. од дана када је решењем суда над пошвицом дужниковом стечај отворен, јер све дотле док је дужник својим обавезама уредно одговарао, за њега није било кривичне одговорности, што је трговину пренебрегавао и књиге неуредно водио, већ се поста порађа у оном часу када је обуставио своја плаћања. — О. о. 17. септембра, 1897. год., Бр. 6129.

По тач. 2. §. 263. Казн. Зак. не може се огласити за простог банкрота и као такав бити кажњив онај који није ни дужан водити трговачке књиге. Јер кад за такво лице у опште не постоји дужност вођења књига, онда се оно не може казнити за то, што су му књиге неуредне, а још мање да се из тога може изводити да је он банкрот. — О. о. 17. новембра. 1898. год., Бр. 9321.

За постојање кривље простог банкротства не тражи се да су оне радње које су кажњиве као просто банкротство узрок презадужености дужникове, узрок његовој обустави плаћања, већ је довољно да једна од тих радњи постоји. — О. о. 1. децембра, 1908. год., Бр. 13210.

Види §§. 261., 262., 264. и 268. Казн. Зак., — и §. 132. Стец. Пост.

§. 264. Осим затвора или робије може се банкрот, који је на превару пишао, и тиме казнити, што ће му се моћи на неко одређено време или за свагда забранити самостално упражњавање оне струке трговине.

Види §§. 261., 262., 263. и 268. Казн. Зак., — и §. 132. Стец. Пост.

§. 265. Ако се пре него што се осудителна пресуда изрече поверитељи изјасне, да су од дужника или ког другог сасвим или само почасно намирени, то ће и казна у првом случају сасвим пасти, а у другом ће се умалити.

===== Примени §. 265. Казн. Зак. пема места у оним случајевима, кад су повериоци деобом стечајне масе почасно намирепи, јер баш у томе, што из масе дужниковог ипсу могли бити потпуно намирепи, кривцом дужниковом и лежи дело банкроста. Примени §. 265. Казн. Зак. има онда места, кад су повериоци од дужника или кога другог, сасвим или почасно намирепи у оном делу њиховог тражења, у коме ипсу, кривцом дужниковом, из опште масе могли бити намирепи. — О. о. 13. августа, 1897. год., Бр. 4321.

Пошто је изјава поверилаца, дата у смислу §. 265. Казн. Зак. од битне важности за оцену питања о постојању дела и кривце оптуженог, то је онда ту изјаву дужан да цени поротни суд, као једини надлежан за решење целог питања о кривци, а не само државни суд. — О. о. 31. августа, 1910. год., Бр. 9319.

Види §§. 261. — 264. Казн. Зак.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ СЕДМА

О кривоклетнику, клетвопреступнику и лажном сведочанству.

§. 266. Онај, ком је у грађанским предметима понуђена или повраћена или од суда наложена заклетва, ако се са знањем криво закуне, да се као кривоклетник казни робњом до осам година.

Иста казна да постигне и оне, који као сведоци или вештаци, у грађанским предметима, почем су на ту цељ заклети, противу своје савести и уверења неистинито сведоче, или лажно миљење поднесу или са знањем учиниену неистиниту сведоцбу или поднесено лажно миљење заклетвом потврде.

===== Кад се грађанска парница сврши главном заклетвом не може бити ни говора о кривоклетству, јер се грађанска парница свршена главном заклетвом не може ипкојим начином поновити, пошто је претпоставка да осем главне заклетве није никаквих других доказа ни било. — О. о. 19. априла, 1868. год., Бр. 1408. — О. о. с. 3. фебруара, 1899. год., Бр. 334.

Јасно и одређено стоји у §. 266. Казн. Зак. да је онај кривоклетник који се знајући криво закleo у грађанским предметима, било да му је заклетва понуђена било повраћена. Нигде законом међутим није предвиђено, да је слободно криво заклетву положити, ако противна стране не употреби доказе које има и о којима зна; већ се на против и тада казни кривоклетство. — О. о. 6. маја, 1885. год., Бр. 1696. — О. о. с. 7. јуна, 1895. год., Бр. 2267.

По §. 226. Казн. Зак. казни се онај који се са знањем криво закуне, ако му је клетва понуђена била, дакле и онда кад су се парничари на главну клетву сложили. — О. о. 24. септембра, 1893. год., Бр. 1654.

Кад се је оптужени понуђеном му заклетвом ослободио сваке обавезе, онда пема предмета за дело кривоклетства, кад се накнадно изнесе писмено, доказ о обавези оптуженог, које не одговара пропису §. 192. Грађ. Суд. Пост. то је као такво без вредности. — О. о. с. 20. октобра, 1899. год., Бр. 2862.

Кад тужилац напусти извесну исправу као доказ на оптуженомо понуди главну заклетву коју овај оцет прими и положи, онда о дотичној исправи као доказу не може више бити говора. Јер кад јој ни сам тужилац не даје никакву важност, онда је ни суд не може узети као доказ о постојању иког збића, те да се по њој, у вези са осталим околностима изведе постојање дела кривоклетства, нарочито с погледом и на то, што је положена заклетва последица пристапска обеју парничних страна, да се за истинито сматра оно, што се њом тврди. — О. о. 18. марта, 1908, год., Бр. 3529.

Види §§. 267 — 276. Казн. Зак.

§. 267. Ко се у казнителним предметима криво закуне да се казни:

1. ако се то догодило у послу оптуженог, затвором од једне до пет година, ако му је за то каква награда дата или обећана; у противном случају затвором до две године. У оба ова случаја кривоклетник ће се осудити да изгуби грађанску чест;

2., ако се криво заклео на штету окривљеног, робијом од две до десет година; но ако је окривљени био невин, или је врло малу казну заслужио, пак је због лажног сведочанства заклетога на смрт осуђен, кривоклетник да се казни робијом од десет до двадесет година.

===== Кривоклетство се може учинити и у ствари која по грађанским законима не би ништа вредела, јер то што један акт, за који је кривоклетство везано, у грађанско правноме смислу не би вредео, не искључује кривоклетство, пошто се код њега не заштићује спорна радња, већ заклетва као светиња. — О. о. 21. јануара, 1885. год., Бр. 161. — О. о. с. 6. фебруара, 1885. год., Бр. 412.

Види §§. 266. и 268. — 276. Казн. Зак.

§. 268. Ако је у случајима предидућег §. 267. бр. 2. над оним, који је због лажног сведочанства заклетога осуђен, казна извршена, онда:

1., ако је казна над невиним у целости или од части извршена, осудиће се и сведок или вештак, који је под заклетвом лажно сведочио, или неистинито мњење подисео, на исту казну;

2., ако је оптужени на већу казну, него што је заслужио због лажног сведочанства заклетога осуђен, кривоклетник ће се осудити преко заслужене казне, још и на онај вишак који је његовим поводом више окривљени неправедно претрпио, у колико би то допуштали прописи о границама казни у глави првој овог Закона;

3., ако је оптужени сасвим невин, или у оном случају, кад је он врло малу казну заслужио, због лажног сведочанства заклетога на смрт осуђен и убијен, онда да се кривоклетник казни;

а., смрћу, ако је кривоклетник са знањем лажно сведочио и у намери да оптужени на саму смрт осуђен и убијен буде;

б., у другим случајима робијом од десет до двадесет година.

===== Дело кривоклетства састоји се у томе факту, да је кривоклетник своју сведоџбу са знањем лажно дао на штету оптуженог, без обзира па то да ли је оптужени услед такве сведоџбе био осуђен, јер ако је и осуда следовала онда може да напусти случај из другог одељка тачке 2. §. 267. Казн. Зак., или ако је осуда и извршена, случај из §. 268. Казн. Зак. из чега се види да први одељак тачке 2. §. 267. Казн. Зак. управо предвиђа случај кад осуда није изречена, или је изречена али не на основу сведоџбе сведока који се криво закleo, већ по другим доказима. — О. о. 31. октобра, 1905 год., Бр. 10049.

Види §§. 266., 267. и 261. — 276. Казн. Зак.

§. 269. Као заклетва да се сматра:

1., кад свештена и духовна лица, и у опште чланови вероизаконог друштва, којима закон дозвољава, да место заклетве само торжествено уверење дати могу, по прописаној форми, ово уверење учине;

2., кад парничари, сведоци и вештаци, који су се једанипут заклели у истом својству позивајући се на већ положену заклетву у истом предмету само уверење даду;

3., кад званичник или чиновник позивајући се на положену на своје звање заклетву, само торжествено уверење учини.

===== У томе што је признање ван суда противно исказу признаваоца пред судом, који је исказ и заклетвом потврђен, нема кривоклетства. — О. о. 4. априла, 1877. год., Бр. 768.

Види §§. 266., 267., 268. и 270. — 276. Казн. Зак.

§. 270. Ко каквом надлежatelству или власти место место заклетве уверење са знањем лажно да, да се казни затвором од једног до шест месеци.

Види §§. 266.—269. и 271.—276. Казн. Зак.

§. 271. Онај, који би као сведок нека дела противу свог знања и уверења одрицао или прећутао, неће се казнити:

1., ако је дело таково, за које се он по закону неби могао као сведок узети, или је дело таково, да би се због тога противу његових близу еродних и браком ерођених лица, до другог степена побочне линије, противу еродних и ерођених у правој линији, или противу сунруга, казипително иследовање предузети имало, или ако би оно њега

или које год од поменутих лица општем презрењу и поругању изложило;

2., исто тако неће се казнити, ако је заклетва сасвим противно опредељењу пресуде учињена, или је заклетва у оном случају по закону недозвољена, или је на ненадлежан и недозвољен начин положена.

===== Да би могло бити дела лажног сведочења треба да сведоџба одговара §. 229. Крив. Суд. Пост.; те с тога нема дела лажног сведочења, кад сведок свој исказ дат по извесној кривци пред последном влашћу, на претресу пред судом порече. — О. о. 28. маја. 1898. год., Бр. 4719. — О. о. с. 9. јуна, 1898. год., Бр. 5253.

Види §§. 266.—269. и 272.—276. Казн. Зак.

§. 272. Онај који покуша са знањем другогa навести, да овај у своме сопственом делу ипшогaд лажном заклетвом потврди, или под заклетвом буди ипша лажно осведочи, да се казни робијом до пет година. А онај, који покуша са знањем другогa навести да да лажно уверење ипшогa заклетве (§. 270.) да се казни затвором до шест месеци.

Измене и допуне од 15. јуна, 1863. год.

===== Дело павођења на лажно сведочење чини и онај који некога наводи да у његову корист што, што зна да није истина, посведочи. — О. о. 17. јануара, 1882. год., Бр. 114.

Види §§. 266.—271., 273.—276. и 359. Казн. Зак.

§. 273. Ако је кривоклетник, или као главно лице или као сведок или вештак, пре него се дело открило и пре него је каква штета другу страну постигла, код оног истог надлежатељства своје изјаснење својевољно признао и порекао, неће се казнити.

Види §§. 266.—272., 274.—276. и 359. Казн. Зак.

§. 274. Онај, који своје истинито, под заклетвом учињено изјаснење или сведочанство доцније порече лажно, да се казни као и кривоклетник по §§. 266. и 267.

===== Сведоци по §. 111. Крив. Суд. Пост. могу пре заклетве сасвим да памепу своје раније сведоџбе, јер се по §. 229. Крив. Суд. Пост. за пуноважну сведоџбу сматра она која се на претресу под заклетвом исказе по и §§. 267., 268. и 274. Казн. Зак. прописује казне само за лажне сведоџбених сведока. У томе што је сведок свој исказ код последне власти на суду, може се налазити само дело иступа казнимо по тач. 1. §. Зак., што је обмапуо власт, те је на основу његове сведоџбе раје

дело преступа из главе XXVII Казн. Зак. те да би се против сведока судска истрага с притвором могла отворити. — О. о. 28. септембра, 1898. год., Бр. 3457.

Види §§. 266.—271, 272. 276. и 359. Казн. Зак.

§. 275. Онај, који се пред надлежним судом или другим надлежатељством под заклетвом обећа, да ће што чинити или не чинити, ако ову примљену дужност са знањем повреди, да се као клетвопреступник казни затвором до две године дана, у колико ово дело неби у друго већма казнимо прелазило; а моћи ће се и на губитак грађанске чести осудити; но ако је просто обећање дао, да се казни затвором до годину дана.

Види §§. 266.—274, 276. и 359. Казн. Зак.

§. 276. Затвором од једног месеца до пет година, а поред тога и губитком грађанске чести да се казне:

Сведоци и вештаци, који у грађанским предметима, у случају кад их дотична страна од заклетве ослободи, противу свог уверења лажно сведоче, или своја права сведочанства пореку.

===== За дело из §. 276. Казн. Зак. равнодушна је ствар да ли је то сведок, односно вештак или оне стране која га је заклетве и ослободила, или противне стране. — О. о. 13. новембра, 1894. год., Бр. 7830.

Види §§. 266 —275. и 359. Казн. Зак.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ОСМА

О злоупотребењу поверења.

§. 277. Онај, који у спорним као и у неспорним предметима коју страну на суду, или код других административних надлежатељства заступа, ако у договору с другима противу интереса своје стране ради, да се казни у новцу до триста талира, а у тежим околностима затвором.

Види §§. 278.—283. Казн. Зак.

§. 278. По предидућем §. 277. да се казни онај, који као заступник једне стране у исто време за обадве стране ради, или почем је једну страну у извесном предмету на суду заступао, доцније на њену штету она дела или доказна средства, која су му од пређашње

стране за цељ обране и заступања откривена и саопштена, другој страни изда или таква лукавим начином противу прве употреби.

Види §§. 277. и 279.—283. Казн. Зак.

§. 279. Ако су у §§. 277. и 278. изложена преступлења, учињена од јасних правосасудника и лица, којима је по закону дозвољено друге на суду заступати, као и ако су таква лица противну страну ради своје користи уцењивала или правна средства на зло употребљавала, да се казне затвором од две до пет година и лише права на правосасудничко за свагда. А ако су ова лица парницу или ма какав правни посао без нужде и оправдања протезала и парничне трошкове умножавала, да се, на тужбу оштећеног или Министра Правде казне затвором од три месеца до две године и губитком права на правосасудничко за време, које им суд одреди.

Ако су такви правосасудници државни чиновници, да се поред прописане казне лише и звања.

Измене и допуне од 17. јануара, 1900. год.

Види §§. 277., 278. и 280.—283. Казн. Зак.

§. 280. Тудори, старатељи, управитељи јавних завесења, који са знањем на штету поверених им лица или ствари раде, да се казне затвором од три месеца до пет година и губитком грађанске чести. Ако се то догодило из користољубља, или у тој цељи, да себи или другима какву неправедну корист прибаве, да се казне још у новцу, и то са двапут онолико, колико од њих прибављена или намерена корист, или овима причињена штета износи, уколико неби дело у друго већма казнимо прелазило.

Види §§. 277.—279. и 281.—283. Казн. Зак.

§. 281. Више изложена казна (§. 280.) неће се употребити на претке у правој линији, који својим потомцима тудорују или се о њима старају.

Види §§. 277.—280., 282. и 283. Казн. Зак.

§. 282. Свештена и духовна лица, лекари, апотекари, бабице, хирурзи и друга лица, која по јавном дозвољењу, ма коју струку лечења упражњавају, ако оне тајне, које су њима у следству њиховог звања или занимања откривене и саопштене, или за које су она по

својој струци лечења или по свом звању дознала, другима открију, да се казне на тужбу тичућих се лица, у новцу од педесет до триста талира, или затвором до три месеца, у повтореном случају затвором до годину дана, а поред тога забрањено им се да не могу за неко време своје звање или занимање самостално упражњавати.

Упутства за бабице од 24. јуна, 1881. год., СБр. 2529. : §. 13. Бабица је дужна да савесно чува тајне оних особа које су јој повериле своју негу, и само онда може надлежној полицијској власти јавити, ако има какво кривично дело или ако је власт узме на испит.

===== Истпна прописом §. 282. Крив. Зак. прописана је казна за лекаре, који би тајну своје дужности приватним путем својеволјно открили, али овака повреда овог законског прописа не може бити онде, где власт званичним путем жели да сазна од лекара оно, што је у својој дужности дознао, а такав је случај овде; и кад се са овог гледишта ово питање цени, онда лекар не само што може, него му је и законска дужност пред влашћу да сведочи, јер власт овом сведочењем ништа друго не тражи, до само материјалну истину, а кад се ово тражи, онда нема законске повреде. Ну како је суштина изнекивања овакве сведочење деликатне природе и тајног карактера, с тога се исказивање овакве сведочење може вршити само у тајној седници Духовног Суда, односно сваког другог суда, који лекара саслушава, и то, пошто претходно надлежни суд реши, да му је оваква сведочења потребна и да је лекар дужан сведочити. — Нач. о. о. с. 20. августа, 1894. год., Бр. 5529.

Види §§. 277.--281. и 283. Казн. Зак.

§ 283. Ко туђа писма, пакете или депеше, који нису на њега упућени, намерно и без овлашћења отвори, да би садржај њихову недопуштеним начином сазнао; ко намерно и противзаконно сазна, другоме саопштити или преиначи садржину туђих писама, пакета депеша или докумената, или ове задржи, одузме, присвоји уништити или другоме преда, да би овај недопуштеним начином садржину сазнао, — да се на туђој заинтересованог лица казни новчаном казном до 500 динара или затвором до три месеца, а ако би отпушени тајну, коју би овим путем сазнао, разгласио или се њоме послужио на штету интересованог лица, новчаном казном до 1000 динара или затвором до шест месеци.

Но, ако би у коме случају кривица, предвиђена овим параграфом, по начину извршења, или иначе долазила у кривице тежег рода, отпушени не се онда за тежеју кривицу и казни по прописима овога Законика.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Устав од 5. јуна, 1903. год. : Чл. 23. Неповредна је тајна писма и толико графских депеша, осим у случају кривичне истраге и у случају рата...

Отварање туђих писма у опште кажњиво је дело, и за исто је прописана казна у §. 233. Казн. Зак.; а онај опет који туђе писмо које му је поверено, да га неком другом преда, отвори и употреби, може бити кажњен или као утајач, ако није чиповник, по §. 229. Казн. Зак. или по §§. 111. и 113. Казн. Зак., ако је чиповник. Сва ова наређења Казн. Законика о отварању туђих писма утврђена су и наређењима уставним. Устав у чл. 23. јасно прописује, да је тајна писма и депеша неповредна. По томе, кад Устав тајну писма проглашује као једно уставно право, а Казн. Законик проглашује отварање писма као кажњиво дело, и по томе сва поједина лица казни, која ове закопе прописе преступе, онда се то право не сме ни држави признати, јер би онда она чинила оно што другима забрањује, и нарочито изгубила би поверење код својих грађана, кад би писма њој поверена, смела да отвара. Наређење у чл. 23. Устава, које дозвољава отварање писма у случају кривичне истраге, не сме се разумети тако, да се писма могу отварати, те да се у њима казнива дела траже, већ се то има ограничити на случајеве о којима говоре §§. 82.—87. Крив. Суд. Пост., т. ј. кад се већ поведе кривична истрага против једног лица, па се држи, да се писма односе на дело, због кога је неко оптужен; па и то само у случајевима, које је закон тачно означао и на начин тамо прописан. — О. о. с. 11. априла, 1892. год., Бр. 3104.

Види §§. 118. и 277.—282. Казн. Зак., — и §§. 83.—87. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ДЕВЕТА

О казнимом користољубљу.

§. 284. Ко чинећи зајам или при другим теретним уговорима прекомерно користи за себе уговори, да се казни у следећим случајима:

1., кад ко са недораслима или под старатељство стављенима без саизвољења њихових родитеља или старатеља претеране интересе или друге користи у уговору прикривено себи осигура и њих занета оштетити;

2., кад он, да би другу страну преварио, и себи веће користи него што је законом дозвољено прибавио, уговор тако начини, да друга страна право одношење између давања и примања није познавала нити је по стању њеног знања, и увиђавности лако познати могла.

Овакви лихвонмци не само што морају све оне користи, које су од горепомнутих лица прибавили повратити им, него ће поред тога бити кажњени новчано. Новчана казна може се до трипут онолика осудити, колико од лихвонмца неправедно прибављене или намерене користи износе, а поред тога у повтореном случају, затвором од три до дванаест месеци.

За дело из тач. 2. §. 284. Казп. Зак. тражи се да је учинилац знао или могао знати, да друга страна не зна право одношење између давања и примања или да за ово по стању њеног знања и увиђавности није могла знати. Кад је ова ово знала, не може бити говора о делу из овог законског прописа, већ се може говорити само о грађанској одговорности учиниоца према њој. — О. о. 17. новембра, 1889. год., Бр. 6301.

У §. 284. Казп. Зак. налази се санкција узпмања већег интереса него што је то у §§. 601. и 601. а. Грађ. Зак. предвиђено. — О. о. 16. октобра, 1909. год., Бр. 11210.

Изменама и допунама чл. 12. Закона о пороти од 20. новембра, 1905. год., стављена су и дела из §. 284. Казп. Зак. под надлежност поротног суда, дакле како дела из тачке прве, тако и дела из тачке друге тога законског прописа, пошто закон никакву разлику није учинио. — О. о. 18. августа, 1910. год., Бр. 8462.

Види §§. 285.—288. Казп. Зак., — и чл. 12. Зак. о пороти.

§. 285. Онај, који карте или друге коцкарске (хазардске) игре на велике новце за корисет и у виду запата упражњава, да се казни затвором од три до дванаест месеци, а поред тога у новцу од педесет до три стотине талира; осим тога и сви при игри нађени новци одузеће се за рачун правителствене касе.

Исто тако да се казне и они, који по вашарима, саборима, или иначе по варошима и паланкама или селима иду, карте или друге сираве за овакове игре са собом носе и свет варају.

Ако је картација странац да се из Србије протера.

Види §§. 284. и 286.—288. Казп. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казп. Зак.

§ 286. Притежатељи или закупци кафана, механа, и других за јавно скупиште опредељених места, који играње коцкарских игри у овим местима дозвољавају, или таковима на руку иду и прикривају их, да се казне у новцу до триста талира. У повтореним случајима, да им се одузме за неко време право кафану, механу и томе подобна на своје име држати.

Види §§. 284.—285., 287. и 288. Казп. Зак.

§. 287. Ко покретне или непокретне ствари на лутрију изиграва, да се казни у новцу по вредности изиграног предмета до триста талира.

Види §§. 284. - 286. и 288. Казп. Зак., — чл. 8. Зак. о држ. класп. лутрији, — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казп. Зак.

§. 288. Ко при јавним од надлежне власти предузетим лиценцијама, силом или претињом или подмићивањем и обећавањем, друге

од лицитирања одврати, да се казни у новцу до три стотине талира, или затвором до шест месеци.

===== Према §. 288. Казн. Зак. забрањено је да при лицитацијама које власти предузимају неко друго сплом, претињом, подмићавањем или обећавањем од лицитирања одврати; а лицитације које власти држе јавно су ма се како оне вршиле и ма биле и уже, јер власти зато и држе лицитацију да буде надметање сваком приступачно и по томе јавно. — О. о. с. 30. маја, 1880. год., Бр. 1942.

Види §§. 284.—287. Казн. Зак., — §. 502. Грађ. Суд. Пост., — и Зак. од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТА

О повреди туђих ствари.

§. 289. Ко намерно и противзаконо туђе ствари повреди или уништи да се казни затвором.

===== Клање туђих оваца повреда је туђих ствари. — О. о. 27. маја, 1869. год., Бр. 1979.

За појам повреде туђих ствари не иште се да ове повредом поставу неупотребљиве; довољно је само да изгубе од своје прејашње вредности. — О. о. 23. новембра, 1876. год., Бр. 3398.

У §. 289. Казн. Зак. предвиђено је дело намерног уништаја туђих ствари, па с тога кад год поротни суд утврди да радиња оптуженог не садржи знаке намерног делања, онда одлуку о кривци оптуженога доноси само државни суд, са искључењем поротника. — О. о. 1. октобра, 1910. год., Бр. 10919.

Види §§. 290.—294. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о пороти.

§. 290. Ко намерио повреди или уништи предмете почитовања ма какве религије у држави, ствари Богу и служби Божијој посвећене, надгробне споменике и гробове, предмете художества, науке и заната, који се у јавним збиркама хране и јавности су изложени, да се казни затвором најмање тридесет дана.

Види §§. 259. и 291.—294. Казн. Зак.

§. 291. Ко кућевне, пољске и бангтованске ограде или усеве, расаднике, воћњаке, винограде и дрва око путова и засађења (алсе) намерно уништи или поквари, као и ко справе за обдјеловање земље поквари, да се казни затвором до шест месеци.

Правилник за извршење закона о унапређењу воћарства од 6. октобра, 1898. год., ЗБр. 6202: Чл. 39. У преступне кривце снага намерно уништа-

вање воћака већег обима (два и више дрвета) у расаднику и воћњаку, као и дрва засађених око путова. Ове ће се кривнице казнити по одредбама Казненог Закона (§. 291.).

===== За појам кварења у смислу §. 291. Казн. Зак. тражи се, да се способност једне ствари за њену функцију онемогући на тај начин, што би се на ствари извршило насилно промене у њеном саставу, које би сметале да ствар послужи циљу коме је намењена. — О. о. 18. маја, 1910. год., Бр. 6234.

Види §§. 289., 290., 292. и 294. Казн. Зак., — Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о поротн.

§. 292. Ко намерно повреди куће, здања, лађе, хуприје, направљене путове, чесме, бунаре, водоводе, водобране, справе за гасење ватре и друге јавне направе, да се казни затвором најмање два месеца.

===== Триагулациона пирамида, према употреби којој је намењена, јавна је направа; и свака радња управљена на њено рушење, повреду, даје карактерне знаке кажњивог дела из §. 292. Казн. Зак. Узимање пак туђих покретних ствари (ствар постаје покретном и овда, кад се одвоји од непокретне ствари, које је била саставни део) у намери противзаконог присвајања, то је крађа, и ако јој вредност не прелази двеста гроша чаршвјских, то је онда проста крађа, која се казни по одредби §. 391. Казн. Зак. Кад је оптужени одвојно познати број дасака са триагулационе пирамиде, као јавне направе, он је повредио јавну направу извршив кажњиво дело из §. 292. Казн. Зак., а одношењем одвојених дасака, чија вредност по извршеној процени не прелази двеста гроша чаршвјских, извршио је дело из §. 391. Казн. Зак. Због повреде ова два законска прописа, оптужени за овакво дело има бити осуђен за два кажњива дела, која се налазе у епиграју. — О. о. 3. јуна, 1900. год., Бр. 4963. — О. о. с. 4. августа, 1900. год., Бр. 5551.

Види §§. 289.—291., 292. а.—294. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 292. а. *Ко хотимично и противзаконо квари електричну инсталацију или одводи туђу електричну струју у намери, не да је употреби већ да тиме другогме штетију причини, да се казни затвором до две године.*

Покушај ће се казнити.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год., — и 17. децембра, 1910. год.

§. 293. Гди су се двојица или више њих договорили и туђе покретне или непокретне ствари разграбили, опустошили или уништили, да се казне робњом до десет година.

===== У томе што су више њих у исто време причинили штету у механици разбијањем боца и прозора, не налази се дело из §. 293. Казн. Зак., јер

за ту кривцу треба докасти претходап договор. — О. о. 20. априла, 1877. год., Бр. 936.

Кад је по чл. 12. Зак. о поротп, поротп суд надлежан да суди о кривцама за поништај туђих ствари из §§. 289. и 291. Казн. Зак. онда се има узети да је поротп суд надлежан и за дело поништаја ствари, кад се казни по §. 293. Казн. Зак., пошто је у томе законском пропису за пето дело само одређена већа казна, кад би ово било извршено договорно од стране два или више лица. — О. о. с. 19. фебруара, 1894. год., Бр. 961.

Кад су оптужени вршећи горосечу опустошили општинску шуму, онда су тиме учинили дело казнимо по §. 293. Казн. Зак. а по делу из чл. 118. Зак. о шумама. — О. о. с. 14. јуна, 1897. год., Бр. 4545.

Види §§. 289.—292. а. и 294. Казн. Зак.

§. 294. Свако новређење и оштећење туђих ствари казниће се на тужбу оног, чије су ствари; но ако је повређени предмет јавно добро, казниће се на тужбу полицијске власти, или оног надлежатељства, под кога се надзирањем поменуто добро находи.

Види §§. 289.—293. Казн. Зак.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ПРВА

Општеопасна злочинства и преступлења.

§. 295. Робијом од десет до двадесет година да се казни, ко злонамерно запали храмове, куће, лађе у којима људи живе, колебе за обитавања опредељене, млине, елзавове с обиталиштима за људе, снабдевене, барутане, у којима се барут прави или храни, фабрике и друга здања у којима људи живе, или се у извесно време тамо скупиљају и задржавају, јавне библиотеке, архиве, јавне збирке за науку, художества и занате, и друга подобна заведења.

При овом се кривац не извињава, што се у време ватре никакво лице није тамо десило.

Исто тако разлика се неће правити је ли запалени предмет сопственоси онога, ко га је запалио или не.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — 20. марта, 1863. год., — и 13. маја, 1902. год.

Види §. 296.—299. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о поротп.

§. 296. Ко злонамерно запали шуме, поља с усевиња, каменоугљене и друге запаљиве мајдане, здања и лађе које у число оних у §. 295. изложених неспадају, магацине, сењаке са сеном, кретине

или стогове жита, сламу на гувну, велике дрвљашке, и овима подобна, уколико се отуда велика опасност и штета породити може, да се казни робијом до петнаест година.

Ово треба разумети онда, ако је запаљени предмет туђа сопственост.

Ако у поједином случају штета не би била већа од хиљаду гроша чаршијских, казна да буде робија до двадесет година; но ако штета не би била већа од две стотине гроша чаршијских, а запаљени предмет био би у таквом положењу, да се није било бојати никакве веће штете и опасности, казна се може спустијети и на затвор.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — 20. марта, 1863. год., — и 13. маја, 1902. год.

===== Паљевина сена кад нема опасности није паљевина него повреда туђих ствари. — О. о. 10. маја, 1869. год., Бр. 1643. — О. о. с. 31. маја, 1881. год., Бр. 1247.

Види §. 295. и 297.—299. Казн. Зак., — Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о пороти.

§. 297. Ко намерно сопствени или туђу ствар запали, која је по свом својству или положењу кадра онима, у §§. 295. и 296. казаним предметима ватру саопштити, да се казни онако, као да је саме оне предмете непосредствено запалио.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год

===== То што је запалени предмет сопственост онога који га је запалио не измињава га казне кад је ватра захватила и туђу сопственост. — О. о. 9. маја, 1881. год., Бр. 1995.

Види §§. 295. и 296. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о пороти.

§. 298. У случајима паљевине, реченим у §§. 295., 296. и 297., кривац да се казни са двадесет година робије, када би какав човек, који би се у запаленом простору налазио за време пожара, у овоме животу изгубио, ако је кривац могао знати да се неко у запаленом простору налазио, а његова кривична радња не би садржавала дело из §. 155. овога Законика.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Види §§. 285., 296. и 297. Казн. Зак., — и чл. 12. Зак. о пороти.

§. 298. а. Да се кривац казни робијом од петнаест до двадесет година:

1., ако би лице које се за време пожара налазило у за-
паљеном простору, у пожару живота изгубило, а не би био
случај предвиђен у §. 298. ;

2., ако је ватра тако наменљена, да је на неизмерну штету
и оштећење намењена ;

3., ако је ко учинио паљевину у намери да користећи се
њоме изврши убиство, разбојништво, крађу, или изазове метезе ;

4., ако је кривац (паликућа), да би спречио или отесео
гашење ватре, справе и средства за гашење ове склонио или
неупотребливим учинио ; и

5., ако је једно исто лице једноновременно или у краћком
размаку времена учинило више паљевина ; или ако би била учи-
њена ма и једна само паљевина, али би је заједнички извршили
више лица, која су се на то договорили.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Види §§. 295.—298., 298. б., п 299. Казн. Зак.

§. 298. б. Ако се онај који је ватру гдегод подметнуо, за
времена сам покајао и сваку штету и зле последице предупредио,
да се казне поштеди.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Види §§. 298. п 298. а. Казн. Зак.

§. 299. Ако је ко у случајима §§. 295., 296. и 297. казане
предмете из нехата запалио, да се казни затвором до шест месеци;
но ако је притом какав човек живот изгубио затвором од два ме-
сеца до две године.

==== Кад је утврђено постојање дела из §. 299. Казн. Зак., дакле не-
хатне паљевне, онда суд не може општину осудити на накпаду штете оште-
ћење, ако исту не би могао сам осуђени платити, пошто за накпаду штете
код нехатних паљевина није одговорност општине по Закону о накпади штете
учињене злонамерном паљевном предвиђена. — О. о. 16. септембра, 1910. год.,
Бр. 10219.

Види §§. 295., 296. и 297. Казн. Зак., — п чл. 12. Зак. о пороти.

§. 300. Ко водобране, насине и у опште справе које су људи
начинили да се од преплаве воде бране, злонамерно поквари, разруши
и воду пусти тако, да је то с опасности за живот и имање људи
скопчано, да се казни робијом од пет до десет година.

Но ако је у каквом од ових случајева који човек живот изгубио, кривац да се казни смрћу.

Види §§. 301. и 302. Казн. Зак.

§. 301. Онај, који је у случају §. 300. намерно воду пустио и друге преплавио само зато, да своју сопственост спасе, да се казни затвором најмање до две године.

Види §§. 300. и 302. Казн. Зак.

§. 302. Ако се пуштањем воде проузрокована преплава из нехата догодила, да се кривац казни затвором до шест месеци, а ако је у том какав човек живот изгубио, затвором до две године.

Види §§. 300. и 301. Казн. Зак.

§. 302. а. Ко намерно учини какав квар на железници или на њеним средствима за пренос, или на осталом њеном прибору, да се казни затвором до три месеца, ако никакве опасности за превоз није било.

Измене и допуне од 30. јуна, 1882. год.

Види §§. 302. б.—302. е. Казн. Зак.

§. 302. б. Ако се услед оваквог квара појавила опасност за сам превоз на железници, кривац да се казни робијом до десет година.

Овако исто да се казни и онај, који на самој железничкој прузи што намести, остави, баци или који шине помери, или другим којим начином какве прејреке учини, из чега опасност за воз произићи може.

Измене и допуне од 30. јуна, 1882. год.

Види §§. 302. а., и 302. в.—302. е. Казн. Зак.

§. 302. в. Ако је услед рада означеног у предидућем §-у какав човек тешко повређен, казна ће бити затвор или робија до петнаест година.

Измене и допуне од 30. јуна, 1882. год., — и 13. маја, 1902. год.

Види §§. 302. а, 302. б. и 302. г.—302. е. Казн. Зак.

§. 302. г. Ко из нехата учини дела означена у §-у 302. а., казниће се затвором до месец дана, а у случају §-а 302. б.,

казниће се затвором до годину дана, а ако је при томе какав човек животи изгубио, затвором од два месеца до две године.

Измене и допуне од 30. јуна, 1882. год.

Види §§. 302. а.—302. в., 302. д. и 302. г. Казн. Зак.

§. 302. д. Чиновници или служитељи железнице, којима је назор над железничким путем или возом поверен, казниће се робијом до пет година, ако је њиховим небрежењем воз у опасност доведен, а ако је при том какав човек животи изгубио, робијом до десет година.

Поред тога, они ће и у овом случају, а и у случају §§-а 302. б. и 302. в., бити оглашени као неспособни за железничку службу.

Измене и допуне од 30. јуна, 1882. год.

Види §§. 302. а.—302. г. и 302. е. Казн. Зак.

§. 302. е. Старешине железнице, који по саопштеној или извршној пресуди, одмах не отпусте из службе оне званичнике, који су оглашени као неспособни за ову службу, да се казне новчано до хиљаду динара или затвором до три месеца.

Тако исто да се казне и оне старешине, које овакво неспособно лице, знајући да је за неспособно оглашено, у службу железничку приме, а и само ово лице које се ојей железничке службе прими.

Измене и допуне од 30. јуна, 1882. год.

Види §§. 302. а.—302. д. Казн. Зак.

§. 303. Што се тиче кривице распрострањења онштеопасне људске прилепчиве болести, важе особени постојећи прописи за кордоне и пограничне страже.

Види Закон о заштити сточних зараза у онште и о мерама за угушпавањо истих од 30. марта, 1881. год. — и Закон о уређењу санитарске струке и о чувању народнога здравља од 30. марта, 1881. год.

§. 304. Ко телеграф или телефон намерно поквари и уопште учини тако што, да се они по своје опредељењу не могу употребљавати, да се казни затвором од три месеца до три године.

Ово се нарочито односи на кварење и прекидање жица, кварење стубова за које су жице привезане, кварење других ствари и апарата без којих телеграф и телефон не могу ра-

дити, и сјречавање код телеграфа и телефона постављених чиновника у вршењу њихове дужности.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Види §§. 305. и 306. Казн. Зак.

§. 305. Ако је у следству злонамерног повређења телеграфа какав човек тешко повређен, преступник да се казни робијом до десет година; ако је пак какав човек чрез то живот изгубио, робијом од десет до двадесет година.

Види §§. 304. и 306. Казн. Зак.

§. 306. Ако се у §. 304. изложено повређење телеграфа из нехата догодило, кривац да се казни затвором до шест месеци; но ако је при том какав човек изгубио живот, затвором од два месеца до две године.

Иста казна да постигне и телеграфисте и уопште оне, који су ради чувања, надзиравања и безбедности овог заведења постављени, ако су пренебрегавањем својих дужности употребљење телеграфа прецјатствовали, и осим тога лишиће се њиховог звања.

Види §§. 304. и 305. Казн. Зак.

§. 306. а. Ко би злонамерно повредио електричну инсталацију или противзаконо одводио електричну струју и тиме изложио лица или ствари знатној опасности, да се казни затвором до две године; а ако би услед такве радње какав човек био тешко повређен или живот изгубио, кривац ће се казниће по одредбама §. 305. Казненог Законика.

Ако би неко повредио електричну инсталацију из нехата и тиме изложио лица или ствари знатној опасности, да се казни затвором до шест месеци; а ако је тиме какав човек живот изгубио, казниће се затвором од два месеца до две године.

Казном, предвиђеном у претходном одељку, биће казнена и она лица, којих је дужност да рукују електричном струјом, воде надзор над електричном инсталацијом, или се брину о безбедности грађана од електричне струје, ако су ову дужност пренебрегла, те је због тога наступила знатна опасност за лица или ствари, или је какав човек живот изгубио. За накнаду штете која би отуда произашла са кривцем ће бити солидарно одговорни његов господар или друштво.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

§. 307. Ко злонамерно учини да каква лађа на пруд наседне, или да се потопи, ако је то с опасношћу за живот људи скопчано било, да се казни робњом од десет до двадесет година; но ако је при том какав човек живот изгубио, а *кажњива радња кривчева не би садржавала у себи дело из §. 155. овог Законика, кривац да се казни са двадесет година робије.*

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Види §. 308. Казн. Зак.

§. 308. Ако се у предидућем §. 307. изложено кажњиво дело из нехата догодило, у случају знамените штете да се казни затвором до шест месеци, а у случају смрти каквог човека затвором до две године.

Види §. 307. Казн. Зак.

§. 309. Ко бунаре или кладенце који за употребу других служе, или друге за јавну продају или пошрошак одређене ствари, намерно отрује или им додаје какве материје о којима му је познато да могу здравље човечије угрожити; и сто тако, ко овако отровне или са опасним материјама помешане ствари, са знањем и прикривајући ова њихова својства, продаје или на други начин јавном пошрошку изложи, — да се казни робњом; а на случај да који човек буде отрован и умре, кривац ће се, ако његова кажњива радња не би садржавала у себи дело из §. 155., казнити са двадесет година робије.

Ако је изложена радња учињена из нехата, па би човек животи изгубио, кривац да се казни затвором од два месеца до две године; а ако је било других каквих рђавих последица, казна ће бити затвор до шест месеци.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

ЧАСТ ТРЕЋА

О КАЖЊЕЊУ ИСТУПЛЕЊА

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ДРУГА

О казнама.

§. 310. За истуђење може се кривац осудити :

- 1., на затвор,
- 2., на новчану казну,
- 3., (*Укинути законом од 11. децембра, 1873. год.*)
- 4., да му се одузму неке ствари,
- 5., да се протера,
- 6., да му се забрани извесну радњу радити,
- 7., *да буде под полицизним надзором.*

Измене и допуне од 20. марта, 1863. год.

Види §§. 12. и 311.—320. Казн. Зак.

§. 311. Затвор не може бити краћи од једнога дана, узимајући двадесет и четири сата у један дан, нити дужи од једног месеца, узимајући у један месец тридесет дана.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 10. марта, 1893. год., Бр. 1877.
... Кривичним Законом, а на пме §§. 311. и 313. одређена је највећа и најмања мера казне затвора и повчање. И ма да је властима остављено, да се у даном случају крећу између ове најмање и највеће мере законом одређене казне, ипак та оцена казне и њена примена не може и не сме бити произвољна, без обзира на све околности лица и учињеног дела, јер таквим примењивањем казне промаха се циљ и дух закона, који утврђивши највећу и најмању меру казне за пету, утврдио је пету с тога, да се у тим границама примењује казна, која се у извесној кривници, према извесном лицу и у извесним околностима, показала као праведна, заслужена и целесходна, пошто намера законодавца, у одређивању најмање и највеће мере казне, не може бити друга, него да казна буде сразмерна величини учињене кривнице, а не произвољна, како која власт хоће. Да би та оцена могла бити правилна и мера казне била изречена у духу

закона, потребно је не само утврдити, да је кажњиво дело учинено, да је оно према обзирљивој доказано, него и у пресуди писмено изложити, утврдити и оценили све околности и побуде учиненога дела, на према томе и казну одмерити и изрећи. Све ово јасно се види из §. 38. Полицијске Уредбе. Тим законским прописом изреком је утврђено, да се казна може и повећати и умањити, према околностима које кривца оптерећавају или олакшавају. Кривац који је до учиненог дела свагда био доброг владања, или ако је малолетан, изазвао или наговорен и т. п., не може по закону бити осуђен, истом мером казне, којом и онај, коме то није прва кривица, ко се на то из раније спремао, који је про за подобра дела кажњен и т. п. Полицијске власти, према овоме, дужне су да прикупе и у побудама пресуде изнесу све околности и отежавајуће и олакшавајуће, да их оцене и према њима да донесу пресуду, у грапницама, које је закон предвидео, не губећи из вида ни прописе §. 26. Полиц. Уредбе. Схвативши на овај начин правилно дух Закона, избећи ће се свако неправилно, неједнако и незаконито примењивање казне од стране полицијске власти.

Види §§. 12., 310. и 313. Казн. Зак.

§. 312. Затвор може бити с радом и без рада.

При осуђивању на затвор власти које суде свагда ће у пресуди казати хоће ли затвор бити с радом или без рада. Ако у пресуди стоји само затвор, а не каже се да је с радом или без рада, онда се узима да је без рада.

На затвор с радом могу се осудити само експлицитно, слуге, слушачице, шегрти и надничари.

Осуђени на затвор с радом употребљаваће се на правителствене или општинске послове, као: чишћење улица, поправљање путова и т. п.

Женско на затвор с радом осуђено употребљаваће се на рад само у затвореним местима.

Осуђени на затвор хранитиће се о своме трошку; само оне који су тако убоги, да ни на вересију не могу храну набављати, хранитиће општина, ако су у првом степену општинским, а држава, ако су државним властима осуђени.

Види §§. 12., 310. и 313. Казн. Зак.

§. 313. *Казна новчана најмања је пет динара а највећа три стотине динара, и наплаћује се у корист општинске касе, ако су у првом степену судиле општинске власти, а у корист државне касе, ако су у првом степену судиле државне власти.*

Измене и допуне од 17. јануара 1904. год.

Закон о чувању пољског имања од 22. априла, 1885. год.: Чл. 4. Наплаћене суме у име казни припадају општинској каси.

Види §§. 315. и 316. Казн. Зак.

§. 314. *(Укинуті законом од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.).*

Види §. 317. Казн. Зак.

§. 315. *Ако се казна затвора има новцем заменити, онда ће се узимати за један дан затвора од 3 до 10 динара, према стању и положају осуђенога.*

Измене и допуне од 17. јануара, 1904. год.

Види §§. 313. и 316. Казн. Зак.

§. 316. *Ако осуђени на новчану казну, не би био у стању ову платити, онда се ова може затвором заменити, рачунајући један дан затвора од 3 до 10 динара.*

Измене и допуне од 17. јануара, 1904. год,

Закон о мерама од 1. децембра, 1873. год.: Чл. 29. Ако се досуђена казна нема откуда наплатити, замениће се затвором у размери одређеној у §. 316. Казн. Зак.

Закон о чувању пољскога имања од 22. априла, 1885. год.: Чл. 3. Казне на које се истуђници могу осуђивати по овом закону, новчаше су; а на случај да осуђени не буде у стању платити суму на коју је осуђен, замењиваће му се новчана казна затвором, рачунајући суму по пет динара у дан затвора.

Види §§. 313. и 315. Казн. Зак.

§. 317. *Ако осуђени за бој, не би био у стању исти издржати, то му се може он затвором или новцем заменити, и то: бој од десет до петнаест удараца, затвором од два до десет дана, или новчано од два до десет талира; а бој од шеснаест до тридесет удараца затвором од дванаест до двадесет дана, или у новцу од дванаест до двадесет талира.*

Види §§. 314., 318. и 342. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1872. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 318. *Ко би био осуђен на какву од напред казаних казни, пак би желео такву другом заменити, дужан ће бити обратити се тога ради власти која га је осудила, и она му може удоволетворити и осим случаја у §§. 316. и 317. казаних ако нађе да кривац по чему то заслужује. Замену ту учиниће власт онако као што је у §§. 315., 316. и 317. казано.*

Види §§. 314.—317. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 319. Одузимање ствари састоји се у том, што ће се одузети еснани, или буди какви други предмет, који је или за средство испуњења служно, или је испуњењем произведен био, па или сасвим упиштити или на ползу општинску или државну обратити, по томе, ако је општинска или државна власт у првом степену судила.

Види §§. 12. и 310. Казн. Зак.

§. 320. Ко се осуди да се протера, тај неће смети долазити ни живити у она места или крајеве за које му се у пресуди каже догде, докле му је одуђено.

Протерати се може ко најдуже на годину дана. Само се странци могу и из Србије и за свагда протерати.

Протеривање изрицаће се само у оним случајевима, гди закон то изречно каже.

Види §. 310. Казн. Зак.

§. 320. а. *Полицајни надзор не може трајати дуже од једне године ни краће од четири месеца. Он се састоји у ономе, што је казано у §. 37. а., под тачкама а., б., и в.*

Измене и допуне од 20. марта, 1863. год.

Види §§. 37. а., 320. б. и 320. в. Казн. Зак.

§. 320. б. *Надзор полицајни изричу полицајне власти, поред других казни само над крадљивцима. И овде важи пропис §. 37. в.*

Измене и допуне од 20. марта, 1863. год.

===== Пропис §. 320. б. Казн. Зак. има се тако разумети, да оне власти које изричу главну казну могу изрећи и полицајски надзор над лицима осуђеним за крађу, без икаквог садејствовања општинског одбора или друге власти. — Нач. о. о. с. 6. маја, 1892. год., Бр. 4116.

Види §§. 37. в., 320. а. и 320. в. Казн. Зак.

§. 320. в. *Ако би органи друштва, радећи у томе својству, учинили какав испућ због непослушности према полицајским или општинским властима, или испућ који би се тицао сигурности лица и имања, здравља, чистоте, уредности и угодности јавнога саобраћаја, тишине или кварења и уништавања туђе имовине, — казниће се у месту органа само друштво, а поред тога оно ће одговарати и за накнаду штете, ако би је било.*

Наспрам друштва могу се применити казне из тачке 2., 4. и 6. §-а 310., а где закон одређује казну затвора, друштво ће се казнити новчаноом казном по §. 315.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Види §§. 310. и 315. Казн. Зак.

§. 321. Деца која немају 12. година, предавање се родитељима или тоторима да их казне.

Види §. 55. Казн. Зак.

§. 322. Баци за иступлења предавање се њиховим учитељима и професорима, да их ови сходно школским законима казне.

§. 323. Кад је ко више иступлења учинио, пак се за све то уједанпут осудити има, онда ће власт по изложеноме сразмеру у §§. 315., 316. и 317. све заслужене казне у једну казну претворити и у једно скупити, но тако, да казна, у коју се остале претварају, не сме прећи свој највиши степен, који је прописан у §§. 311., 313. и 314.

Од овог правила изузимају се крађе, преваре и утаје, ако скупи вредности свију појединих, ма оне и једне с другим долазиле, износи више од две стотине гроша чаршијских, које се онда суде по §. 69. ових допана.

Измене и допуне од 20. марта, 1863 год., — и 15. јуна, 1863. год.

Види §§. 69., 311.—317. Казн. Зак.

§. 324. Ко учини онако исто иступлење, за какво је већ био осуђен, тај се налази у поврату и моћи ће се осудити не само на највише, што му закон за такво дело доноси, него му се та казна може повећати још једном њеном половином, али тако, да ова увећана казна не пређе највећу меру за иступлења опредељених казни (види §§. 311., 313. и 314.).

Као поврат неће се узимати ни казнити дело кад га кривац учини после шест месеци, од како је за последње таково иступлење казну издржао, у новцу платио, или му је ова била опрштена.

Закон о мерама од 1. децембра, 1873. год.: Чл. 28. Наредбења односно поврата против прописа овог закона, вреди она, која су поменута у §. 324. Казн. Зак.

Види §§. 311., 313. и 314. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 325. Правила казана у §§. 2., 3., 4., 5., 6., 9, 10., и 11. овог законика, важе такође и за петуплећа.

Види §§. 2.—6. и 9.—11. Казн. Зак.

§. 326. У случајима који нису у овом Законику а ни у другим специјалним законима предвиђени, и за које није казна прописана, моћи ће месна полицајна власт издавати наредбе и у њима одређивати казну од десет до стотедесет динара, или од једног до двадесет дана затвора, за лица која би противно овим наредбама радила.

Ове наредбе имају се тицати сигурности лица или имања; уредности и угодности јавнога саобраћаја на друмовима, путевима, улицама и у опшће јавним местима; сигурности и уредности на приватним саобраћајним средствима; приватним железницама, лађама, трамвајима, омнибусима и томе подобно; одржавање чистоће и свега онога што би било на корисћ и заштити здравља грађана, мира и спокојства како појединих лица, тако и целе општине; чувања јавног морала; и на послетку свега онога што је потребно за одржавање реда у местима и приликама где се много свѣта скупила, као што су: сабори, сашари, пијаци, веселја и свѣтковине, јавне игре и забаве, представе и томе подобно.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 6. априла, 1901. год., Бр. 11507.: ... Има три главна услова који морају бити испуњени кад се примењује §. 326. Казн. Зак., на име: 1., Свака наредба мора бити општег карактера и претходно објављена грађанима. — 2., Свака таква наредба треба да штити интересе сигурности личног и публичног, јавног морала, реда и мира. — 3., Њоме се утврђују само они јавни односи, који нису предвиђени ни у каквом другом специјалном Закону, а за њих је, према природи њиховој надлежна полицајска власт. — Из тога излази, да се по §. 326. не могу ни у коме случају решавати спорови међу приватнима, у којима није ангажован какав јавни интерес...

Види §. 2. Казн. Зак.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ТРЕЋА

О испуљењима због непослушности према полицајним наредбама.

§. 327. Затвором од једног до петнаест дана, да се казни онај: 1., кога полицајни чиновник или кмет или ко други у име власти позове, пак неби том позиву без довољно узрока следовао;

2., кога полицајна власт нареди у потеру за ајдудима, на стражу, патрулу или у ајку на вредоносне дивљачи, пак неби дошао и неби могао свој изостанак довољним узроцима оправдати;

3., који је одређен на какав земаљски или општински посао, на без довољног узрока не дође или у место за себе замену не пошље, или дошавши неће да ради *но ленствује*;

4., ко у несрећним каквим случајима, или у време какве опасности и нужде, као што су: ватра, преплављење воде, и тим подобна, на позив полицајне власти, или ког другог, који ту власт за оно време упражњава, у помоћ дошао неби, а то би могао без особите опасности за свој живот или имање учинити;

5., ко не слуша кад кмет или полицајна власт заповеди да се не иде на какво опасно место;

6., онај, који је судом или полицајном влашћу осуђен да буде под полицајним надзором, ако поступи противно наредби полицајне власти, у смислу тачке а. и б. §. 37. а. издане му.

Измене и допуне од 4. новембра, 1860. год., — и 17. јуна, 1861. год.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 14. августа, 1906. год., ПБр. 17066.: ... Учесници штрајка скупљени у гомилу на јавном месту дужни су разићи се на први позив полицијских органа, а по §. 327. Казн. Зак. кажњава се затвором од 1 до 15 дана сваки онај, који би се у овом случају учествовао у преширку са полицијским органима.

Види §. 328. Казн. Зак.

§. 328 По предидућем §-у казниће се и ко скине, подена или задрља полицајне или ма какве друге власти наредбе и огласе, ма каквог садржаја они били, па су ради обнародовања јавно изложени, прилепљени или приковани.

Види §. 327. Казн. Зак., — и чл. 18. Зак. о штампн.

§. 328. а. *Да се казни новчано до 25 талира или затвором до десет дана, који би без одобрења Министарства Унутрашњих Дела грб српски, било сам за себе или уједињен са другим изрезима или украсима, употребљавао као знак какве трговине или радње, или на печату или иначе, па на ојмомену полицајне власти неби скинуо или престао употребљавати.*

Исто тако да се казни и онај, који би српску заставу без дозволења на свом обичалишту, радилушту или иначе, разви-

јену држао, осим случаја опшћенародних светковина, или иначе наређених парада и свечаности.

Измене и допуне од 26. септембра. 1866. год.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ЧЕТВРТА

О иступлењима тичућима се сигурности живота и здравља људи и домаћих животиња, и о чистоти.

§. 329. Да се казни затвором од једног до три дана или у новцу од једног до три талира :

1., ко мртваца без особеног допуштења кмета или полицајне власти пре двадесет и четири сата сарани;

2., ко у вароши по улицама или преко ћурије, и у опште онуда, куда по вшпе људи пролази, нагло на коњу или на колима трчи;

3., ко у вароши, на саборима или на вапнару и у опште онде, где много људи има, непредосторожно с оружијем поступа;

4., ко улицом или на другом јавном месту, где људи има, коња вода;

5., ко испод куће што прислони или обеси, што људе повредити може, или на прозор или на кућу штогод тако постави, што лако пасти и мимопролазеће повредити може;

6., ко из куће кроз прозор или врата што на улицу просне или избаци што мимопролазеће повредити и попрљати може;

7., ко у бунар, кладенац, реку или поток, откуда поједини или општина воду пије, што просне или баци, чим би се вода оноганила, или би тамо стоку појно, као и онај, који би у текућој кроз село или варош води нечисте ствари квасио, или прао тако, да се људи њом служити не могу;

8., ко на улици онде, где се чистоћа изискује, помије, љубре или ма какву другу нечистоћу просне или баци, или такву пред туђом кућом или вратима, или на другом јавном месту остави;

9., ко своју кућу, авлију, дућан или радишште нечисто држи, и на ономену полицајне власти или њеног служитеља не почисти;

10., ко пред својом кућом, дућаном или плацем локве и баре на ономену испунио неби;

11., ко се по сокаку камењем или другим чим опасним баца;

12., ко камење, дрва или какву нечистоћу коме у кућу или авлију убаци;

13., мајстор, који правећи или оправљајући какву зграду са со-
скака, пропусти поставити напоље знак, по коме би се мимопролазећи
од могућих повреда чувати знали;

14., ко материјал за грађење куће или друге какве зграде ноћу
на улици остави, или би темељ или друге рупе ископао, па би про-
пустио то место ноћу фењером осветлити или заградити, како би се
мимопролазећи чувати могли;

15., ко би јапијом, бурадма, сандуцима и другим стварима улицу
или пут закрчио да други проћи не могу, или би у вароши ноћу
такове на улици оставио;

16., механџија који би кола путничка, од којих се газда или
стока теглећа код њега храни, па сокаку ноћу оставио;

17., колари, ковачи, качари, који у вароши кола или бурад ноћу
на улици оставе;

18., ко без дозволења власти полицајне у вароши кућу или другу
какву зграду подиже, или пошто је развалио изнова оправља, озна-
чену линију не држи, или басамаке или приземне прозоре па сокак
пенушта. Поред казни и радња ће се зауставити или порушити, у
колико прелази линију или правило зидања по варошима;

19., ко трошну кућу или другу какву зграду која се падежу
клони, на опомену полицајне власти, не сруши или не утврди *онако*
како је од стручњака предложено.

Против ове ојмене нема места жалби вишој управној
власти, но ако сопственик зграде изјави, да ојмена полицајне
власти није основана, он мора у року од осам дана истражити
код надлежног првостејеног суда да се иста зграда средством
три вештака — стручних лица — које ће суд сам именовасти,
о трошку сопственика прегледа, и како они вишином гласова
нађу тако ће полицајна власт ствар и решити.

Противу овога решења има места жалби првостејеном
суду у року од три дана.

Решење првостејеног суда извршно је:

20., мајстор, који правећи какву зграду скеле добро не утврди,
него се ове сруше, или копајући темељ или бунар земљу са стране
не подупре, него се ова сурва, несматрајући на то што нико по-
вређен није;

21., они који с ватром раде, као што су ковачи, шлесери, са-
пунџије, лопчари и овима подобни, који по пропису полицајне власти
своје новоподизкуће се радалиште од ватре не осигурају, или старо
не поправе. Док не пенуне прописе и наредбе власти у смотрењу

спурности од пожара, може им се забранити рад на том месту или у тим стајама;

22., ко у вароши свој дрвени ошак на опомену другим од тврдог материјала не замени, као и ко свој дрвени кров не промени ако по месту, где се налази, донета има сумње да се упалити може;

23., ко свој ошак или гвоздену цев од ошака или пећи, коју напоље изводи, овако не изведе, како му полиција ради нужне безбедности закаже;

24., ко свој ошак на време не почисти, па се овај запали. Но ако се у овом случају докаже, да је ошачар долазио, пак га је газда одбио, да се казни у новцу до тридесет талира;

25., ошачар који је позван да ошак очисти, па не дође, и ошак се запали. За сам недолазак кад се позове, платиће један до три цванцка;

26., ко на таван, сенару (отлукану) или таково место, где се лако запаљиве ствари налазе, свећу без фењера, или угарак, или запаљену цигару и у опште ватру без заклона носи. Исто тако који врућ неугашен пенео, на таква места однесе;

27., ко мангал с ватром на улици држи кад ветар дува;

28., ко отлукану прави, или сено слаже онде, где је полиција забранила;

29., ко запали требежину близу шуме, ограда, сењака, усева, откуда се лако ватра и пожар породити може Исто тако и ко у вароши, у авлији или на улици сметлиште или ђубре запали, без смањвања на то, што није било пожара;

30., ко при појавившој се ватри опредељен дође, а без довољног узрока неће да ради што му је опредељено;

31., ко неби справе за гашење ватре по наредби полицајној у свако време у приправности држао;

32., фишекције, барудије, и они који с барутом тргују, ако се усуде веће количество барута у дућану држати него што им је од полицајне власти по опстојателствима дозвољено. Исто тако ако остали барут и фишке у особеним безопасним лагумима недрже;

33., ко упрегнута кола воловска или коњска без сваког надзираатеља на сокаку остави;

34., ко улазећи у варош или по вароши идући, или излазећи из вароши, или прелазећи преко ђуприје, пусти упрегнута кола коњска или воловска да сама иду.

Онај, коме се по овом §. заповеда да што учини, ако не би то и по извршеној казни извршио, а ствар не би одлагања трпела по-

лицајна ће власт на рачун кривца наредити, да се опасност одмах отклони.

Измене и допуне од 7. фебруара, 1896. год., — и 13. маја, 1902. год.

Види §§. 326. и 338. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 330. Ко у заказано полицајном влашћу време испред свог обиталишта, дућана, радилишта или плаца непочисти и сметлиште не однесе, да се казни новчано од једног до шест цванџика.

Где има више парџаја кираџија у кући, или где поред кираџија и господар куће у кући седи, одговара господар куће за чистоту, ако неби доказао да је по уговору ту дужности који од кираџија на себе примио.

За чистоту испред оних кућа и зграда у којима нико не седи, као и за чистоту празних плацева одговара господар истих.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

§. 331. (Укинут тач. 8. чл. 21. Закона о уређењу санитарске струке и о чувању народнога здравља од 30. марта, 1881. год.).

§. 332. Да се казни у новцу од једног до двадесет талира, или затвором до петнаест дана:

1., сваки ко, осим лекара, кравље богиње на децу калами, или с каламљене цеце материју узима;

2., (Укинута Законом о заштити од сточних зараза у опшће и о мерама за угушивање тих зараза од 30. марта, 1881. год.).

Види §§. 326. и 338. Казн. Зак.

§. 333. Да се казни новчано од три цванџика до три талира или затвором од једног до три дана:

1., ко незрело воће или бостан продаје;

2., млекарн који у млеко воду сипају;

У првом случају незрело воће или бостан одузеће се и бацити, а за продато незрело воће или бостан узете новце продавац ће повратити. У другом случају млеко ће се просути, и за продато такође продавац ће новац вратити.

Види §. 326. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 334. Да се казни у новцу од десет до тридесет талира, или затвором до тридесет дана онај, који отровне ствари и лекове без дозволења полицајне власти држи и продаје. Отровне ствари и лекови одузеће се и продати за рачун државне касе. Осим тога ако је он такове ствари продавао, и ако су отуда зла сједетва произашла кривац да се преда суду.

Закон о уређењу санитарске струке и о чувању народнога здравља од 30. марта, 1881. год.: Чл. 24... тач. 25. Да се казни од 50 до 300 динара... 1.) Апотекар који погрешно и без претинса издаје лекове... Исто тако казниће се трговац, коме је дозвољено продавати отрове и ствари за техничку потребу, који би што за лек продао, или кад би продавао што од отрова лици, које му не би донело нарочиту писмену дозволу од полицајске власти, или кад би издао мање или више, или што друго место онога на што дозвола гласи...

Види §. 334. а. Казн. Зак.

§. 334. а. Онај, коме је од полицајне власти лечење забрањено, ако сипљене или унутарње болести ипак лечи, да се казни затвором од једног до десет дана.

Закон о уређењу санитарске струке и о чувању народнога здравља од 30. марта, 1881. год.: Чл. 16... 1). Нико не може у Србији као лекар практицирати, који нема дозволу Министарства Унутрашњих Послова за лекарску праксу... 7.) Ко нема надлежну дозволу за вршење извесног лекарског, рапарског и прималског посла, а упушта се у лечење ради своје користи казниће се новчано од 50 до 200 дин. или затвором од 10 до 20 дана, према упорности и повлађању преступа... — Чл. 24... 15.) Један апотекар не може... се као апотекар сам у исто време и лечењем заимати... 26.) Апотекар или трговац који отрове са дозвољењем продаје, ако се у лечење болесника упусти, прогив тач. 15. овог члана, да се казни први пут са 200 дин., а други пут ако то учини, да му се забрани држати апотеку, отровне и лековите ствари за свагда...

Види §. 334. Казн. Зак.

§. 335. Да се казни у новцу до десет талира:

1., ко у води рибу трује, као и онај, који квари у трулеж предаје или тровану рибу продаје. За продају рибу новце да врати купцу, а риба да му се одузме и баца;

2., ко у сред вароши, или на текућој води више вароши или села свиње у обору држи, иак их не би на прву опомену уклонио;

3., ко без дозволе дивљег вредносног звера држи;

4., ком је дозвољено дивљег вредносног звера држати, ако га с нужном предосторожношћу не држи;

5., ко често или другу кућевну животињу која уједа, боду или

ногом бије, са нужном предосторожношћу не чува, него ова вред коме нанесе.

Ако би у случајима под бр. 3., 4. и 5. означенима, дивља звер или кућевна животиња коме вред нанела, кривац поред казне повређеноме и сву видарину да плати, а животиња се мора одмах убити или уклонити. Ако би повреда опасна и смртоносна била, кривац да се преда суду, уколико се то њему по §. 180. у кривицу урачунати може; јер ако се докаже да је повређени животињу сам дражио, и причинио да га је повредила, онда господар неће одговарати.

Закон о риболову од 27. јуна, 1898. год.: Чл. 13. Забрањено је у риболову употребљавати динамит или друге распрскавајуће материје, а тако исто и сва средства, којима се риба опија или трује. — Чл. 25. Они који се огреше о одредбе овог Закона казниће се, и то: ... 4). са 50 до 100 динара, који се огреше о чл. 13. овога Закона.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 19. јуна, 1899. год.. СБр. 6444.:... Да се за сваки случај уједа неког лица од бесног пса или друге које домаће животиње, увек... тачно утврди чије је исето... Пошто се то утврди, надлежна ће полицијска власт поступити у смислу §. 335. у вези са §. 180. Казн. Зак., и осим тога увек од њега наплатити цео трошак, учињен око путовања и лечења уједемог лица...

===== Пропис тач. 5. §. 335. Казн. Зак. односи се на лакше случајеве, зато закон ту и каже, кад „животиња вред коме нанесе“, те под тим треба разумети случајеве кад животиња кога нападне и тиме га јаче само заплаши или нагна да бежи, те овај може бити и падне у бегању, или кад животиња кога дочена за одело и ово му поцепи, или му ударом или уједом нанесе само какву модрицу и томе подобно, дакле у опште какав вред, а не и саму озбиљнију повреду тела, за који случај и §. 335. Казн. Зак. изриком упућује на §. 180. Казн. Зак. — О. о. 4. августа, 1909. год., Бр. 7336.

Пропис тач. 5. §. 335. Казн. Зак. предвиђа случај кад животиња коме нанесе само вред, који не значи какву озбиљнију повреду тела, већ незнатне повреде без јачих последица, а као такве не могу се рачунати повреде, за чије је лечење потребно ма и најкраће време, и кад су оне нанесене уједом пса, чији ујед захтева нарочито лечење у пастеровом заводу као предохрану, да не би наступило бесило, без кога лечења не може се имати сигурности да ово неће наступити. — О. о. 13. септембра, 1910. год., Бр. 9865.

Види §§. 326. и 334. а. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 336. Да се казни у новцу од једног до шест цванцика, који у вароши своју стоку: краву, вола, коња, свиње, козе и т. д. пусти, да се дану или ноћу по улицама скита на досаду општини, а поред тога штету, коју би таква животиња коме причинила, да плати.

Види §. 335. Казн. Зак.

§. 337. Новчаном казном од једног до пет талира да се казни онај, који би се усудно стоку у вароши на сокаку клати, као и ме-ханџије и приватни људи, којима је дозвољено стоку за своју потребу у својој авојој авлији клати, ако авлију одмах од дроба не очисте.

Види §. 326. Казн. Зак.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ПЕТА

О путовима и ђупријама, путницима и њиховим пасошима, скитницама
подозрителним лицима.

§. 338. Затвором до три дана да се казни ко слеђујуће про-писе преступи:

1., празна кола као и путници на коњима и кочијама морају теретним колима с пута сврнути. Гди једна кола не могу због те-скобног пута сасвим с пута сврнути, онда морају обоја, свака држећи се десно, по по пута једна другима уступати.

Ако једна кола због положења места немогу никако на десно да сврате, онда морају друга сасвим с пута сврнути. Кола, која уз брдо иду морају онима што се с брда спуштају с пута сврнути. Ако је једна страна с колима или коњем у теснац или у богаз већ ушла, друга мора причекати докле она прође;

2., ко по направљеном путу греде, плугове, дрљаче и тим по-добна вуче и пут квари;

3., ко ендечиће или канале поред пута, или који су улицама ради одводења воде или нечистоће направљени, засипа или квари, било да кола или стоку преко њих шера, или иначе;

4., ко поред друмских ендечића има њиву, пак неби дуж пута поред ендечића по две стопе неузоране земље оставио, него би енде-чиће кварио;

5., ко ма какав пут ма чим претрпа и препречи, или салом-љеним колима, дрвећем, или каквим му драго другим стварима закрчи.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 15. јуна, 1863. год.

Види §. 326. Казн. Зак.

§. 339. Да се казни затвором од три до дванаест дана:

1., ко што од већих или мањих селских путова захвати, сузи или преоре, ма пут био и такови којим се само њих неколико служе.

Пут се има одмах у првашње стање поставити на трошак и штету онога, који је пут захватио ;

2., ко у време кад снег друм затрпа, или кад вода друм или ћуприју поквари, и у опште кад се потреба за прављење или оправљање пута појави, на позив кмета или полицајне власти неби дошао или замену послао, да се пут или ћуприја поправи ;

3., кад се неколико сељака једним путем служе, на вишина нађе да треба пут или ћуприју поправити, други који то не послушају да се казне по овом §. ;

4., ко би у путу, кад му се кола поломе или ма за какву другу потребу, дрва с ћуприје узимао и ћуприју кварно ; или би засађена дрва око пута, или побијено коље, или ма какве друге знаке за исту цел секао и кварно.

Закон о унапређењу вођарства од 3. јуна, 1898. год. Чл. 8. Никоме није дозвољено да... повређује или уништава воћке и друго корисно дрвеће и шибље, које је засађено у расадницима, приватним имањима, поред друмова и цутова, по улицама и празним општинским просторијама, као и ради утврђења обала и пескуша. По томе повчано ће се казнити:... б) од 20 до 50 динара овај који се ухвати да самовласно било на који начин повреди које од ових дрвета; и в) од 50 до 150 динара онај који се ухвати да самовласно било на који начин уништи које од ових дрвета. За уништавање воћака већег обима важе одредбе Казненог Закона...

Види §§. 339. а. и 375. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 339. а. *По §. 339. да се казни и скелесија који небрижљиво и неуредно људе преко воде превози, или скупиљу тачку најлакше од оне, која је за превоз за оно место прописана.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §. 339. Казн. Зак.

§. 340. Затвором од десет до тридесет дана да се казни, ко телеграфске мотке деље, буши или иначе ослабљава.

Види §. 326. Казн. Зак.

§. 341. Затвором од осам до тридесет дана да се казни :

1., путник, који с туђим пасошем или под туђим именом путује;
2., ко од власти своје име крије и за другога се издаје, у колико то не би у друго већма казнима дело прелазило ;

3., когод у безопасно време кордон пресјути, био тада

поступак чишћења карантинског обустављен или не. Ако је опасно кујсно време предаће се суду:

4., онај који свој пасош да другоме да се са њим послужуи.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 16. јануара, 1862. год.

Види § 326. Казн. Зак.

§. 342. Да се казни бојем до двадесет и пет удараца:

1., који се у скипњи, па још без икакве исправе ухвати. По издржаној казни може се у оно окружице откуда је протерао, а ако је странак и из Србије;

2., оне скипнице и безкућници који без уредног каквог занимања и начина живљења у банчењу и бесјослици живој провадећи разне полицајне неуредности (екцесе) као што је опијање, свађање, псовање, бијење, крађа, и уопште оно чине, што јавни мир и поредак квари.

Ако они и почем су два или више пута полицајно кажњени, опет таково што чине и по томе се као неоправдани показују, по издржаној казни могу се протерати у друго место а ако су странци и из Србије;

3., скипнице, бегари, и сви они, који се из једног места било пресудом судејском или полицајном протерају, па се пре истечења рока прогонства без доушнице врати. По издржаној казни да се опет протерају;

4., бегар који у својој исправи што замрља, изборише или поквари.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 4 септембра, 1879. год., ПБр. 6843:... Да власти са оним циганима, које ухвате у скитњи и торбаренју одмах поступују по прописима Кривичног Закона §§. 342. и 347. па по том их враћају у место њиховог сталног пребивања...

Распис Министра Унутрашњих Дела од 25. априла, 1884. год., Бр. 2706:... По прописима §§. 342. и 342. а. Казненог Законика, странац се може протерати из Србије у своју постојбину само онда, ако он није заслужио право српског поданства...

Распис Министра Унутрашњих Дела од 14. августа, 1906. год., ПБр. 17066:... Према јасним одредбама §. 342. Казн. Законика само мирно штрајковање радника, који за време штрајка не чине никакве полицијске неуредности, није кажњиво по овом законском пропису...

Види §§. 317. и 342. а. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 342. а. *Затвором до десет дана, да се казни они, који без занимања остану, и у беспослици животи проводе, ако не могу показати да имају откуда на поштен начин живети, а ненађу себи занимања до времена, које им полицајна власт одреди, и по издржаној казни имају радити онде, где им полицајна власт посла нађе, ако га ојет сами не нађу.*

Измене и допуне од 20. марта, 1863. год.

Види §. 342. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12 Казн. Зак.

§. 343. *Страни поданици који не могу показати да уредно какво занимање имају, да на дозвољени начин своје уживање заслужују, или да други какав извор имају одкуда свој ужитак застирати могу, да не би оштини на терету били, протераће се из Србије.*

Види §. 342. Казн. Зак.

§. 344. *Ко какво лице из другог места у своју кућу прими, па га за 24 сата месној полицајској или где ове нема, оштинској власти не јави, да се казни новчано од 5 до 150 динара.*

Тако исто казниће се и у случају, кад одлазак каквог лица не пријави у истом року.

Ако осуђени није у стању ову казну да плати, да му се ова замени затвором до месец дана.

Казну ову изриче: у граду Београду управник града Београда, у округу окружни начелник, а у срезу срески начелник.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 17. јануара, 1900 год.

Види §. 326. Казн. Зак.

§. 344. а. *Ко неовлашћено прави скице или цртеже војних тврђава или утврђења или ове фотографије, казниће се затвором до месец дана или новчано до 300 динара, у колико ова радња није обухваћена одредбом §. 85. а. овог Законика.*

Измене и допуне од 17. децембра, 1910. год.

Види §. 85. а. Казн. Зак.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ШЕСТА

О апсеницима и њиховим чуварима.

§. 345. Затвором од три до дванаест дана да се казни, ко апсенику за иступлење на затвор осуђеном оруђе даде, или му иначе на руку учини те овај из затвора побегне.

Види §§. 346.—348. Казн. Зак.

§. 346. *Ко због иступлења на затвор осуђен, из затвора, или испред пандура побегне, или уклучивши прилику, изван места у коме се задржавати има, удали се, казниће се тиме што ће затвор под строжом смотроном одлежавати.*

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 345., 347. и 348. Казн. Зак.

§. 347. Пандур, стражар, или апсаница испред кога осуђени на затвор због иступлења, због његове небрижљивости из затвора или у путу побегне, да се казни затвором до десет дана, а ако се побегши с њима споразумео те су му они на руку учинили да побегне, то да се казни затвором до тридесет дана.

Овако ће се казнићи пандур или апсаница и онда, кад би допуштао, да се апсеници без одобрења власти с ким са-стају, или би не имајући власти дозвољавао да апсеници по чаршији или вароши иду, или се других наредба у смотрењу апсеника од стране власти изданих неби придржавао.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 345.—347. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 348. Пандур и уопште полицајни служитељ, који би се усудио онога, који му је предан да га полицајној власти преда, и у опште онога, кога он полицајној или другој власти због какве кривице води, неовати, тући или злостављати, да се казни затвором до тридесет дана, уколико то неби у већма казнимо дело прелазило. Полицајна власт дужна ће бити сваку овакву тужбу одмах испитати.

Види §§. 345.—347. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ СЕДМА

О кућним старешинама и њиховој чељади, о газдама и слугама.

§. 349. Старешина о коме би се доказало да је спреам своје жене, и других домаћих крајње нечовечан био, ове немилосрдно тукао и злостављао, казниће се на тужбу повређеног до тридесет дана затвора.

Види §§. 350.—356. в. Казн. Зак.

§. 350. Но и због крајње непослушности задругара или ког од кућне чељади, на тужбу старешине задруге, или куће, кад овога неправителне домаће мере према упорнику употребљаване без успеха остају, упорник ће се казнити затвором до десет дана, о храни куће задружне или старешине кућног.

Види §§. 349. и 351.—356. в. Казн. Зак.

§. 351. Ко би свог слугу или слушкињу тукао, да се казни у новцу од једног до десет талира, уколико неби дело у друго већма казнимо дело прелазило. Но и слуга и слушкиња, ако би, кад их газда накара или иначе, овоме очевидним упорством пркосили, да се на тужбу газде, коју он и писмено поднети може, казне затвором до три дана о храни, коју ће им газда на рачун њихове плате давати.

Види §§. 349., 350. и 352.—356. в. Казн. Зак.

§. 352. Ко туђег слугу или слушкињу себи примамљује или наговара да од свога газде изађе, да се казни у новцу од једног до десет талира.

Види §§. 349., 350., 351. и 353.—356. в. Казн. Зак.

§. 353. Газда, који своме слуги заслужену плату закида, да се казни са двапут онолико, колико је слуги закинути хтео; но ако би газда слуги задржао плату с изговором, да му је овај какву штету причинио, па би слуга то одрицао, полицајна ће власт, ако за сходно нађе, новце од газде наплатити па код себе задржати, а стране суду упутити.

Ако газда неби за накнаду штеће плаћу слуги задржавао, већ због другог каквог узрока, онда ће полицајна власт дужна бити уговорену плаћу од газде наплаћити; буде л' се пак распра о количини плаће повела, или би се газда изговарао, да је сву или неку част плаће слуги издио, онда ће полицајна

власћ парничаре суду упућивати, а оно што газда признаје да треба слуги да плати, најлакшији и слуги дати.

Најлакше ће полицајна власћ удерживавати, ако не иначе, егзекутивним путем.

Све што је речено у поштрењу потраживања плате, само ће се онда у претресање и даљи поступак предузимати, ако није прошло 6 месеци од дана, кад је требало да газда слуги потражену плату по уговору изда; иначе чим је то време прошло, потраживање је сасвим застарело, изузимајући случај кад би слуга доказивао, да је плату газди на зајам, оставу и т. п. дао, у ком ће случају расиру надлежни судови пресудити.

Измене и допуне од 3. августа, 1860. год., — и 17. јуна, 1861 год.

Види §§. 349.—352. и 354.—356. в. Казн. Зак., — и чл. 36. Правила код §. 356. б. Казн. Зак.

§. 354. Газда, који свог слугу пре времена отпустио, да плати слуги једномесечну плату; а ако је слуга месечно погођен, онда ће му платити онолико, колико још до месеца одслужено није.

Неуредног слугу може газда у свако време отерати.

Види §§. 349.—353. и 355.—356. в. Казн. Зак., — и чл. 40. Правила код §. 356. б. Казн. Зак.

§. 355. Затвором до седам дана да се казни:

1., слуга који би пре времена свога газду оставио, без довољног узрока;

2., слуга који би се код једног погоднио, пак би га преварио и код другога отишао;

3., ако би слуга непослушан или иначе рђавог владанја био, или би се са укућанима свађао, газду, газдарицу и остале вређао и неовао, или би чељад домаћу развратностима којекаквим учио, или би руку на господара или газдарицу дигао, уколико то не би прелазило у ред других већма казнивих дела.

У свима овим случајима стоји господару на вољи таковог слугу по издржаној казни опет к себи узети, или одпустити.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 349.—354. и 356.—356. в. Казн. Зак., — и чл. 20. и 25. Правила код §. 356. б. Казн. Зак.

§. 356. Газда који слугу свог за петнаест дана, од како га је угодно, полицајној власти не пријави, да се казни у новцу од три до шест цванцика.

Види §§. 344., 349.—355. и 356. а.—356. в. Казн. Зак., — и чл. 9. Правила код §. 356. б. Казн. Зак.

§. 356. а. *Што год је у предидућим параграфима о слуги казано, разуме се и о женским које служе.*

Измене и допуне од 21. априла, 1881. год

Види §§. 349.—356., 356. б. и 356. в. Казн. Зак.

§. 356. б. Близка опредељења и све оне мере, које нису предвиђене овим Законом или у колико би се показале потребне да се тачније, боље и савршеније уреде у опште односи и служба слугу, слушкиња и њихових газди, као и оних који буду као посредници стално и иначе набављали слуге и слушкиње, прописаше Министар Унутрашњих Дела.

Кривце учињене против ових правила, казниће се до 30 дана затвора или 150 динара.

Измене и допуне од 21. априла, 1883. год.

Правила о односима слугу и њихових газди од 22. септембра, 1904. год.:

Чл. 1. Уговор о служби закључен је одмах, чим се погодба усмено о томе преклпе, а упис у служитељску исправу или прављење уговора бива доцније по овим Правилима. — Чл. 2. Уписивање у служитељске исправе и потврђивање уговора о служби, врше полицијске, среске и окружне власти, по формуларима које прописује Министар Унутрашњих Дела. — Чл. 3. Упис и потврда уговора врши се: или по личном представку газде или слуге властима, или кад газда писмено саопшти власти услове уговора, на ове и слуга као тачне призна. По селма, представке о служби, било лично или писмено, чине се код општинских власти, а ове значајно саопштавају полицијским властима услове погодбе упућујући и слугу. У случајевима, где је погодба уговорена месечно, није потребно понављање уписа. — Чл. 4. По свршеном упису слуга мора одмах предати газди служитељску исправу или уговор и пореску књижицу. Ако би газда нашао, да је уписом и уговором унесен и такав услов, који није претходно погодби, има права да тражи исправку код власти која је упис извршила у року од пет дана по пријему исправе. Дан пријема исправе не рачуна се. — Чл. 5. Служитељску исправу морају имати: покућари, кочијашини и рабације, ћирнице, пољске слуге, воденичари, момци: месарски, механички, кафански, млекарски, лебарски, пекарски и ашчипјски; куварице, собарице и дадиље као и возари, скелеије, лађари и аласи, ако су код других погођени или немају самосталне радње. Дојиље могу са газдом имати нарочити уговор. — Чл. 6. Исто тако служитељску исправу морају имати и ученици — шегрти, и у упису означаће се време, кад се имају, по §. 23. Уредбе о еснафима, привести дотичном еснафу ради полагања испита за калфу. —

Чл. 7. Трговачки помоћници, као и они, који по мехама и кафама раде под рачун морају имати закључене уговоре с господарима. Запатлијским и осталим калфама стоји до воље, да ли ће закључити уговоре или имати исправе по чл. 5. ових Правила, али једно од овога двога морају имати. — Чл. 8. Наређењима чл. 6. и 7. ових Правила не мењају се одредбе прописане у Уредби о еснафима које се односе на калфе и ученике. — Чл. 9. Од ступања у службу па за 24 часа, газда је дужан да пријави слугу месној полицијској власти у смислу §. 344. Крив. Законика, а уписати га мора у року од 15 — петнаест — дана. — Чл. 10. У исправи или уговору мора се означити: време службе, количина плате или накнада и рек плаћања, а треба увек назначити и посао за који се слуга узима. Ако посао у исправи или уговору не би био поменут нарочито, онда слуга мора радити све домаће послове. — Чл. 11. Кад уговор о служби истекне, или се раскине, газда је дужан да назначи у исправи или уговору који се налази код слуге, зашто престаје уговор, какво је било владање slugином, и да ли је заслуга исплаћена. Одмах после овога слуга мора поднети исправу или уговор полицијској власти, да се овај раскид уговора унесе у регистар и надлежно овери. Престанак уговора по селима оверавају општинске власти. — Чл. 12. Уговоре о служби и упис у служитељску исправу и престанак службе, полицијске власти уводе се у нарочити регистар, који ће прописати Министар Унутрашњих Дела. — Чл. 13. Прва служитељска исправа издаје се сваком оном, који хоће да служи кад докаже уверењем своје општине да је доброг владања или кад за њега јамчи газда, ако је овај познат као исправан грађанин, или кад је, на послетку, сам слуга познат полицијској власти као исправан. Накнадна исправа издаваће се тек онда, кад се утврди да је стара попуњена или случајно изгубљена. Украдене исправе огласиће полицијска власт, путем „Српских Новина“, да не важе, како би се спречиле злоупотребе и кривац казнио. Ако се утврди: да је неко намерно упропастио исправу, што је у њој била рђава оцена ранијих газда, онда ће се у њу уносити и ти подаци, црпећи их из регистра, поред казне која се изриче у смислу чл. 31. ових Правила. — Чл. 14. Лица испод 16 година морају имати дозволу за службу од својих родитеља или старатеља. Ако ових нема, онда сама власт оцењује: да ли према снази, здрављу и приликама у којима се ова лица налазе могу ступити у службу или не. Удате жене такође морају имати дозволу својих мужева, али ова није потребна оним женама које су мужеви отерали или су саме одбегле. Ако су ова лица из других места, власт ће, на захтев њихов или газдин, службено тражити ове дозволе. Лица испод дванаест година не могу ступити у службу ни по дозволи својих родитеља или старатеља. — Чл. 15. Уговор о служби закључен између мушких и женских не вреди, ако се докаже да је он само изговор за ванбрачан живот. Дотична лица казниће се по закону за то дело и за обману власти. — Чл. 16. Они млађи, који болују од какве заразне болести, пријавиће се сами власти, да се упуते у болницу ради лечења (сифилистички лече се бесплатно). А дужност је и газде да о томе известити власт, ако се болест може запазити. Полицијско-санитетске власти на ово ће нарочито мотрити по свима радњама које продају животне намирнице. — Чл. 17. Ако газда пропусти слугу уписати или уговор закључити у року одређеном у чл. 9., дужност је слуге да то одмах власти достави, јер ће у противном и он бити кажњен као год и газда. — Чл. 18. Ко наговара слугу да не ступа у погођену службу, казниће се по овим Правилима, а ко наговара слугу да из погођене службе иступи, казниће

се по §. 352. Казненог Законика. Али, ако ову кривицу учини посредник за на-
бављање слугу и службе, поред казне осудниће се на губитак кауције у корист
савитетског фонда и забраниће му се радња посредничка. — Чл. 19. Слуге, који
са стране дођу или су остали без службе, могу се пријавити месној полицијској
власти, а тако и газде, који траже слугу, могу се обратити истој власти ради
обавештења. Управа Града Београда, као и месне државне полицијске власти,
водиће нарочите спискове оних, који су се пријавили за службу, и оних који
траже слугу, а по њима ће давати обавештења онима који службу или слугу
траже. За све то државна полицијска власт неће ништа наплативати. — Чл. 20.
Слуга је дужан све уговорено време одслужити и не сме пре времена газду оста-
вити без довољног узрока, јер ће иначе одговарати по тач. 1. §. 355. Казн. За-
коника. — Чл. 21. Пре уговоренога рока слуга може свог газду напустити ако
код власти покаже вероватност својих навода: а., да би му шкодило здрављу
ако би и даље на одређеном послу радио, зашто је потребно лекарско уверење;
б., кад га газда или ко од укућана злоставља, или га на неморална или про-
тивзаконна дела наводи; в., кад газда одлази изван места свога стаповања и
његоа води да тамо дуже од два месеца или са свим остане, по у томе случају
дужан је газду известити на седам дана пред полазак, да неће с њим или; г.,
кад га родитељи услед напрасне болести позову, или кад му код куће имање
нема ко да надгледа услед болести или смрти у фамилији; д., кад код млађег
— женског пола, наступи случај удомљења. Но дојила или лице које је пого-
ђено да чува слабомоћне, не може службу напустити ни у ком случају пре вре-
мена, док себи способну замену не нађе. — Чл. 22. У кући где је само један
слуга или једна слушкиња, напуштање службе не може бити док се замена не
нађе, изузимајући случајеве: болести, и кад је отказ учињен код уговора дужих
од месец дана, на 15 дана, а код уговора месечних на 7 дана. — Чл. 23. Слуга
се у свакој прилици мора бринути за интересе свога газде и чувати га од мо-
гуће штете. За штету коју сам учини одговоран је, а за преваре, пропеваре и
крађе с њиме ће се поступити по прописима Казненог Законика. — Чл. 24.
Дужност је слуге заповести свога газде и његових укућана, односно извршења
послова за које се погодило, тачно извршивати, у понашању сиром њих бити
уљудан и пристојан. — Чл. 25. Онај који је непослушан, владања рђавог, или
би се с укућанима свађао и ове вређао и црпљао, или би домаћу чељад раз-
вратностима разним учио, или би руку на газду или газдарицу дигао, казниће
се по тач. 3. §. 355. Казн. Законика, у колико то не би долазило у ред других
већих казних дела. — Чл. 26. Кад се слуга намерно понаша тако да би газду
натерао да га пре времена отпусти, по тужби и оцини околности казниће се по
овим Правилима. — Чл. 27. Ако би се сазнало да женска у кући, где служи,
прима мушка лица и с овима блуд проводи, казниће се по тач. 6. §. 365. Казн.
Законика; а ако прима љубазника или ако у опште слуга прима у кућу друга
лица, било мушка било женска, без знања и одобрења газде, казниће се по
овим Правилима. — Чл. 28. Кад слуга изађе из службе, дужан је вратити газди
све ствари, које су му биле предате, да о овима води бригу и на захтев газдин
мора показати све што собом однесе. — Чл. 29. У случају смрти газдине, слуга
је дужан продужити службу до погођеног времена, ако би га наследници умрлог
хтели задржати; иначе, они су дужни дати слуги унапред петнаестодневну плату,
иа га онда отпустити. — Чл. 30. Слуга је дужан да све своје исправе брижљиво
чува. Ко по уговору или исправи мрља, брине, црпа, казниће се по овим Пра-
казнени законик

вилима у колико које лице не би за учињено дело одговарало по тач. 4. §. 342. Казн. Законика. — Чл. 31. Ко своје исправе с рђавим сведоцима намерно упишти или склони, казниће се по овим Правилима; а ако је намерно дата рђава сведоџба, млади се може користити правом које му даје члан 42. ових Правила. — Чл. 32. Ако се ко ухвати под туђим именом са туђим исправама, поступиће се с њим по тач. 1. и 2. §. 341. Казн. Законика. — Чл. 33. Кад се код слуге пају лакше или препначене исправе, поступиће се по §. 150. Казн. Законика. — Чл. 34. Ни један газда не може држати слугу у служби без исправе и пореске књижице, и бити кажњен ако у овом случају није поступио по чл. 4., 9. и 13. ових Правила. — Чл. 35. Ако газда веће без узрока да прими у службу већ погођеног слугу, губи капару ако ју је дао, а дужан је дати му петнаестодневну плату, коју је обећао давати. — Чл. 36. Уговорену плату газда ће издавати слуги у погођено време. Ако о томе није вишта уговорено, плату ће му давати на крају сваког месеца. Накнаду за учињену штету не може газда слуги задржавати од заслуге, ако овај на то не пристане, без расправе код власти, §. 353. Казн. Законика. — Чл. 37. Приликом ступања у службу газда је дужан уверити се, је ли слуга своју зараду пријавио за порезу. Кад му буде давао плату увек ће од њега тражити пореску књижицу да види, је ли и колико платио порезе. За непријаву зараде за порезу и за неплаћену порезу слуге одговоран је газда по Чл. 65. Закона о непосредном порезу. При изласку из службе или отпунтању газда ћеће слуги издавати плату док му не докаже пореском књижицом да је измирио сву своју порезу за време, које је провео у служби код газде, од кога излази ма из каквог узрока, а ако то слуга не учини за три дана по изласку из службе, газда ће предати новац пореском одељењу. — Чл. 38. Газда и његови укућани не могу спрам слуге бити сурови, нити му могу дати теже послове него што то допуштају његове године, снага и здравље. — Чл. 39. Слугу, који оболу у служби, газда ће или лечити о трошку самога слуге или га упутити у болницу или предати фамилији. За малолетна лица и она, која су из других места, у свима случајевима тежег оболевања или несрећних случајева, газда је дужан одмах известити полицијску или општинску власт, а она ће се постарати да учини даље шта треба. — Чл. 40. Газда може отпустити слугу без отказа: 1., ако је из ма каква узрока неспособан за службу за коју се најмио; 2., ако је непослушан и упоран; 3., ако погрдним и поругљивим речима увреди свога газду или његову породицу, или ако остале слуге подбада против господара, завађа их и нарушава домаћи мир; 4., ако краде, вара или проневерава, или ако газди не каже, кад то друге његове слуге чине; 5., ако хотимично штети имаовину газдину; 6., ако без знања газде и на његов рачун зајми новац или ствари; 7., ако буде затворен без кривце газдине; 8., ако се пода пијанству, картању, и другом каквом пороку, или ако на зло наводи децу и укућане господаре; 9., ако својом кривицом добије какву заразу или ружну болест; и 10., ако служавка у кући прима своје љубавнике, или ако слуга у опште прима друга лица без знања и одобрења газдина или ако служавка затрудни. У свима овим случајевима газда ће слуги исплатити заслугу до дана кад га је отпустио. Но ако би слуга постао неспособан за службу више од 15 дана, услед каквог ванредног несретног случаја, који би се догодио вршењем службе, газда ће дужан бити, кад слугу отпусти из службе, дати му плату за 15 дана, поред плате, коју је он дотле заслужио. Овим се не искључује могућност тражења судске накнаде. — Чл. 41. При иступању из службе газда ће поунити у исправн

рубрику, у којој се забележава све што се тиче владања, верности и послушности слуге (Чл. 11. ових Правила). Газда може ово, ако је неписмен, код полицијске власти, а где ове нема код општинске власти, усмено најавити, па ће она сама то записати у исправу. — Чл. 42. Биће кажњен и дужан накнадити штету у висини једномесечне плате газда који намерно да слуги рђаву сведоџбу. — Чл. 43. Ако је престанак уговора на основу закона и ових Правила, па газда неће свом слуги да да отпуст и исправе, власт ће га поред казне принудити да исправе преда, а сама ће у исправу или на уговору записати: колико је времена служио, и узрок са кога му отпуст она издаје. — Чл. 44. Ко се огреши о ова Правила, казниће се по §. 356. б. Казненог Законика до тридесет дана затвора или повчано до сто педесет динара, у колико то за које дело није нарочито законом другаче одређено. — Чл. 45. Све спорове, који наступе између слугу и газда расправљају полицијске власти, а у местима где ових нема, општинске власти по овим Правилима. Тужбе за ове спорове предају се у току службе, или најдаље за три дана по изласку из ове. Дан изласка не рачуна се. После овога рока поднесене тужбе неће се узимати у поступак. — Чл. 46. Газда ако је сиречен да тужбу лично преда или пошаље, може је најавити преко свог укућанина. — Чл. 47. Исказ газдин, ако слуга противно њему не докаже или га с основом, у сумњу не доведе, сматраће се као довољан доказ. — Чл. 48. Жалбе против пресуда и решења подnose се и пресуде извршују по прописима Полицијске Уредбе. Свака извршена пресуда прибележиће се у исправу и регистру млађих. — Чл. 49. Правила ова ступају у живот и обавезу силу добијају од дана кад се обнародују у „Српским Новинама“, а од тога дана престају важити: Правила о односима слугу и њихових газда од 1. априла, 1887. год., П.№ 4037. са њиховим изменама и допунама од 28. новембра 1902. год., П.№ 29043. и 24. јула 1903. год., П.№ 17668.

Види §. 326. Казн. Зак.

§. 356. в. *Ако кирајџија или закућан, коме је рок закућа истекао, или му господар закућа на време отказао (§. 701. Грађан. Законика), неће, на захтев господарев, из закућног добра да изађе, полицијска власт ће му наредити да се у року од једног а најдаље до три дана из закућног добра исели; и ако он то не учини, било хоћимично, било из узрока који га по закону не оправдавају, власт ће га силом из добра истеравати и за непослушност казнити затвором од једног до десет дана или новчано од пет до педесет динара.*

Кирајџија или закућан може само пуноважном писменом неправом доказивати да рок закућу није истекао или да је продужен; иначе у недостатаку тога доказа, полицијска ће власт и поред тога, што би кирајџија или закућан наводио да је закућ усменим уговором с господарем продужио, поступити по првом одељку §-а, а кирајџији или закућу остаје право да тужи код суда накнаду штете од господара, ако је кривицом овога оштећен.

Ако би било сумњиво да ли је рок закупу истекао, полицијска власт ће упутићи господара надлежном суду решењем противу кога нема места жалби, и закупца се не може из добра изгонићи.

Измене и допуне од 21. априла, 1883. год.

Рок од четрнаест дана за отказ закупа непокретних ствари, о коме је отказу реч у §. 356. в. Казн. Зак. и у §. 701. Грађ. Зак., има се узети у рачун код уобичајених месних рокова, где, дакле, нема нарочито уговоренога рока за трајање закупа. Смпсао §. 701. Грађ. Зак. у томе је са свим јасан. Исто је тако јасан смпсао и §. 699. Грађ. Зак., да се онде, где нема нарочито уговореног рока, узима, да закуп траје за време, у том месту и за та закупна добра уобичајено. Према томе позив сваке је сумње да се закуп, који нема нарочито уговоренога рока, не може отказати свакад кад се хоће, тако да по истеку четрнаест дана од тога отказа закуп престаје, него се мора отказати само на четрнаест дана пред уобичајени за то место и за те ствари рок трајања закупа, кад тога уобичајеног рока има. Ово важи за отказ сваког закупа, где нема уговоренога али има уобичајеног месног рока; дакле код закупа како непокретних тако и покретних ствари, наравно с том само разликом што, по наведеном §. 701. Грађ. Зак., код покретних ствари, закуп се отказује на двадесет и четири сата пред уобичајени места рок, код закупа пољског добра на шест месеци, а осталих непокретности на четрнаест дана пред тај рок. Што се тиче питања, да ли одлуку за исељење закупца по §. 356. в. Казн. Зак. треба доносити у облику наредбе или у облику решења, и има ли закупца право жалбе противу тога решења, оно је већ самим текстом првог и другог става §. 356. в. Казн. Зак. јасно утврђено, т. ј. та одлука има бити у облику наредбе, јер се ту каже: „Полицијска ће му власт (закупцу) *наредити*, да се у року од једног, а најдаље до три дана, из закупног добра исели“. Односно права закупчевог на жалбу против ове наредбе полицијске власти, таквом би праву на жалбу одговарала дужност надлежне старпје власти, да наредбу по жалби расмотри и о томе жалбоцу своје решење даде. Да се при доношењу прописа §. 356. в. Казн. Зак. мислило на такво право жалбе, то би, нема сумње, ту било и изближе одређено, т. ј. првично би било поменуто право жалбе, казано би било у коме року и кога се треба жалити, као и да ће се исељење по потреби и сплом извршити, тек по извршности одлуке о исељењу. Како ово не само није казано у §. 356. в. Казн. Зак. него се наређује да се закупца силом истера, ако се из закупног добра сам не исели у року од једног до три дана од кад му је то наређено, и да се за ту непослушност казни, то је очевидно да се овде није ни хтело мислити на неко право жалбе, којим би се ови кратки рокови за исељење чинили илузорним и увек могла изиграти свака овака на закону основана наредба. Због тога што је и одлука о исељењу у закону названа наредбом, а права на жалбу може бити само против решења и пресуде, у закону и није речено, јер би то било са свим наизгледно, — да закупца коме је полицијска власт наредила исељење, против тога нема права жалбе. Исто тако било би са свим погрешно ово право жалбе против наредбе за исељење из закупног добра засновати на појави неког административног спора. Тога административног спора не може бити, јер су овде у спору обе стране приватна лица, закуподавац и закупца, а не управна власт према приватном лицу, које би представљало да му је она повредила неко приватно право. Тај пак чисто приватно правни одношај

има да се после извршења наредбе о псељењу расправи грађанским а евентуално кривичним судом. Саобразно томе, другим ставом §. 356. в. Казн. Зак. упућује се закупац суду да тражи накнаду штете од господара ствари, ако је кривцом овсга оштећен услед тога, што га је полицијска власт на захтев закупаца на закупног добра изгонила. Наредбу полицијске власти донесену по §. 356. в. Казн. Зак. може разматрати старија полицијска власт само по праву свог општег надзора над подручном јој нижом влашћу и тим поводом давати овој своја упутства у опште, али она нема дужност, нити закупац у закону има ослободу за право, да од ње захтева, да по изјављеној жалби ту наредбу разматра и о томе му даје своје формално решење. Посредно, наредба за псељење из закупног добра, подлежи разматрању првостепених судова, а то је, кад власт због непоступања по тој наредби буде казнила закупца по §. 356. в. Казн. Зак. за иступ непослушности. Првостепени суд, по жалби кажњеног закупца, разматраће тада по §§. 15. и 16. Полиц. Уредбе и законитост наредбе, због које је за непослушност закупца кажњен. Пре тога не може ни првостепени суд разматрати наредбу о псељењу, јер по §§. 15. и 16. Полиц. Уредбе првостепени суд разматра само пресуде или решења по иступним делима, а у овом случају још и нема каквог иступног дела, него је ово само у изгледу и били га, тек ако се не би послушала наредба о псељењу. Извршење полицијске наредбе о псељењу из стана није, дакле, условљено никаквим решењем судске или старије административне власти по изјављеној жалби, јер оно таквој жалби не подлежи. — Нач. о. о. с. 7. априла, 1910. год., Бр. 3490.

Види §. 326. Казн. Зак., — и §§. 15. и 16. Полиц. Уредбе.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ОСМА

О повреди личне сигурности и чести.

§. 357. Казниће се затвором од једног до двадесет дана:

1., ко на другога насрне те га ћуши или удари. Ако су се двојица побили, пак се потреба видања породила, крива страна да плати видарину. Ако су обојица једнако криви, онда да се обојица једнако казне;

2., ко другога увреди, т. ј. који епрам другога речма или делом учини такво што, што се по општем мњењу као неовка, грдиња и уопште као безчестије и увреда појављује. (За јавне увреде прописана је казна у глави XXII.);

2., ко измишљава или распростањава лажне гласове или друго што, што појединог или у опште житеље обезпокојава и узнемирава;

4., ко из једне куће у другу преноси речи у намери да поједина лица или фамилије омрази или завади.

У осталом у §§. 215. и 216. под бројем 1. казано, важи и за оваке увреде које иступлења сачињавају.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 14. августа, 1906. год., ПБр. 17066:... Нису ретки случајеви да учесници штрајка сплом или претињом спречавају посао опшм раденицима, који у штрајку не учествују, или их таквим начинем ва штрајк нагоне, или најзад спречавају послодавце у слободном прибављању и употреби радне снаге у опште. Како полицијска власт поред осталог пма и ту дужност, да сваком осигура слободу законом допуштеног рада и кретања, то препоручујем свима полицијским властима, да овакве случајеве спречавају средствима која пм закон пружа, не губећи при том из вида, да је за учиниоце овакових дела прописана казна у §§. 357. тач. 1., 192., 194., 195. и гл. XIX Казн. Законика...

==== Кад је телеђењем утврђено да је грдња п псовка извршена у дворшћу, поред кога пролази и улица, тако да су пикриминисаве изразе могли чути п мимопролазећи улицом, као што су их сведоци п чули, овда то није дело истушне увреде пз тач. 2. §. 357. Казн. Зак., већ дело јавне увреде пз §. 213. Казн. Зак. — О. о. 11. октобра, 1903. год., Бр. 7115. — О. о. с. 27. октобра, 1903. год., Бр. 8613.

Кад је тужилац лично примио преко поште послато му пикриминисано писмо п исто лично п отворпо, а не треће лице, што значи да пико сем туживоца није знао за увредљиву садржину пикриминисаног писма, овда у томе нема елемената за дело јавне увреде пз §. 213. Казн. Зак., по коме је потребно да је ко писменим путем некога грдно п вређао, али тако да је то могао п ко други читати п за садржину написаног дознати. Кад те јавности нема, онда може бити само говора о делу пз тач. 2. §. 357. Казн. Зак. — О. о. 4. јуна, 1905. год., Бр. 4834. — О. о. с. 16. августа, 1905. год., Бр. 6773.

Осуда за дело пз тач. 1. §. 357. Казн. Зак. кад не прелази пет дана затвора или педесет дивара извршава је одмах у смислу §§. 15. и 16. Полиц. Уредбе. — О. о. 31. децембра, 1909. год., Бр. 14787.

Види §§. 215. п 216. Казн. Зак., — п чл. 58. Зак. о штампн.

§. 358. Затвором од пет до тридесет дана или у новцу од пет до тридесет талпра да се казни, који увреди посланике страних еила у Србији станујуће.

У овом случају моћи ће власт ислеђивати п судити само онда, ако јој је тужбу поднео заступник увређени, било непосредствено или посредством дотичне административне власти. За јавне увреде прописана је казна у §. 218.

Види §§. 218. п 357. Казн. Зак., — п чл. 58. Зак. о штампн.

§. 359. *Затвором од једног до тридесет дана да се казни:*
1., ко полицајну или другу власт ма у чему обмане и превари, у колико неби то у друго дело већма казнимо прелазило;
2., ко другога на лажну тужбу противу властн наводи, као и онај који лажну тужбу прави у колико неби то сцадало под §. 209.;

3., ко законе наредбе и поситиушке власти или појединих чиновника усмено или писмено, или другим знацима ојорочава или речи овакове о њима разноси или разказује у колико неби то у већи род кривица прелазило.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

===== И ако сведоџба сведока вреди према одредбама закона тек онда кад се сведок закупе на своје исказе, и онда се сведок може да казни, кад мењајући своје исказе неистину пред влашћу каже, па ма то и без заклетве било, као што се то из §. 359. Казн. Зак. види. — О. о. 26. фебруара, 1885. год., Бр. 649. — О. о. с. 21. августа, 1885. год., Бр. 3171.

Кад суд узима да стоји то да је неко лажно сведочно, и да је услед тога неко други пао у притвор, као и то да је то лажно сведочење последица наговора од стране трећег лица, онда суд треба по наређењу §. 163. Крив. Суд. Пост. да врати полицијској власти, да ова у смислу §. 359. Казн. Зак. према таквом лицу поступи и казни га, пошто је она — полицијска власт тим лажним сведочењем наведена да узалуд следећење предузима. — О. о. с. 4. јуна, 1887. год., Бр. 2137.

Осуде по §. 359. Казн. Зак. кад пишу веће од пет дана затвора или педесет батина, у смислу §§. 15. и 16. Полиц. Уредбе, омах су завршене. — О. о. 31. децембра, 1909. год., Бр. 14787.

Види §. 209. Казн. Зак., — чл. 58. Зак. о штампи, — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ДЕВЕТА

О иступлењима у смотрењу тишине и у смотрењу забрањених игри.

§. 360. Затвором од једног до три дана или у новцу до пет талара да се казни:

1., ко у вароши, на сабору код цркве, или на вазару без дозволења власти пушку избацн;

2., ко би у вароши или селу ма какву вику или зарму чинио на досаду својих комшија и саграђана, пак на прву опомену полицијне власти не би од тога одустао;

3., кад би се људи ма из каквог узрока где стицали, и ту тако узрујали, да би се јавни мир и поредак нарушити могао, они који не послушају, кад им власт или њен служитељ закаже да се разиђу. Но ако би се који од њих упустно са полицајним чиновником, кметом или служитељем правителственим или општинским у непристојну препирку, псовку или грдњу, тај ће се казнити по §. 327.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 14. августа, 1906. год., ПБр. 17066.: ... Према тач. 3. §. 360. Казн. Зак. забрањено је свако скупљање људи

у гомилу, на јавном месту, опасно за јавни мир и поредак, те су и учесници штрајка скупљени у гомилу на јавном месту дужни разићи се на први позив полицијских органа, а по §. 327. Казн. Зак. кажњавана се затвором од једног до петнаест дана сваки онај, који би се у овом случају упустно у препирку са полицијским органима...

Види §§. 327. и 361. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 361. *Они, који по механама, кафанама или другим јавним местима карће или друге коцкарске игре играју на новце или другу какву добит, да се казне затвором од једног до десет дана, а новац при игри положени узмеће се на ползу допичне касе (§. 313.).*

Измене и допуне од 17. јуна. 1861. год.

Види §§. 285., 286. и 313. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

ГЛАВА ЧЕТРДЕСЕТА

О иступлењима противу вере, нравствености и благих обичаја.

§. 362. Затвором од једног до пет дана, да се казни:

- 1., ко пеује што је по закону цркве свето;
- 2., ко за време Божије службе код цркве зарму прави, или свирку пзводи, или игра или другу какву вику и неуљудност чини;
3. *(Укинута је изменама и допунама од 30. јуна 1882. год.)*
- 4., ко по кафанама и меанама, на сабору или у колу, и другим јавним местима куд свет пролази, срамотне песме пева или срамотне и безобразне речи говори;
- 5., ко теглеће и јашеће животиње јавно мучи или свирено туче и злоставља.
- 6., ко се усуди без особитог допуштења окружне полицијне власти по варошима и селима просити, као и просјак који којекаквим измишљавањем и претварањем себе за сужна и богаља издаје, или који на себи ране отвара и ове јавно свету на углед излаже, да би тим веће сажалење побудио. Овамо спадају и цигани за које би очевидно било, да по кућама или саборима тумарају управо зато, да се прошњом о трошку народа хране;
- 7., они, који поћу по прелима и селима скитају или по механама и код казана у беспосличењу и нијанству живот проводе, а своје домаће послове зануштају;

8., родитељи и сви они, који би децу под својим вједомством имали, па би допуштали да деца просе или би их и сами на то учили;

9., ко децу против учитеља подстрекава, или на непокорност побуђује, учитеља пред децом обезуважава или деци прилику к развратности подаје, даће ко туђу децу од школе одвраћа, код себе их крије и задржава да у школу не иду;

10., ко приватну школу почем му је ова један пут затворена без допуштења надлежне власти опет отвори.

Лица под бројем 6. казана, по издржаној казни морају онај посао радити који им полицијна власт одреди, ако га сами за одређено им време не нађу. У противном случају биће опет казнјена по овом §.

Измене и допуне од 20. марта, 1863. год., — и 30. јуна, 1882. год.

===== Дело из тач. 1. §. 362. Казн. Зак. постоји само онда кад ко пеује оно што је по закону свето, и таква псовка кажњива је као омаловажавање религије истинно. Али ако је оваква псовка употребљена према извесноме лицу парочите категорије, онда она добија други карактер, постаје увреда у њеним разним формама и кажњивост пете зависи од начина како је псовка извршена и лица према коме је учињена. — О. о. 30. децембра, 1905. год., Бр. 12552. — О. о. с. 28. јануара, 1906. год., Бр. 768.

Види §§. 363.—367. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код 12. Казн. Зак.

§. 363. Да се казни у новцу од пет до двадесет талира, или затвором до двадесет дана, који бесрамна и скаредна пиема или лпкове и фигуре прави и направљена јавно свету на углед излаже, или их продаје, или иначе распростире. У исто време такви предмети да му се одузму.

Види чл. 28. и 58. Зак. о штамп., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 364. Да се казни у новцу од 10 до 50 динара:

1., који у вароши или у селу у недељне дане, као и на први дан Божића, на Богојасљење, на Св. Саву, на Велики Петак, на Спасов дан, на Преображење, на Ваведење и свима народним празницима, који су у шемањизму обележени, држе отворене радње и дућане;

2., који у вароши или селу у остале празничне дане, који су у шемањизму црвеним словима означени, за време службе Божије дућан или радњу отворену држе;

3., хлебари, месари, кувари (печењари и аичије), млекари,

воћари, колачари, механиџе, кафеџије, бербери, воскари и они, који се искључиво занимају само продајом монополских израда: дувана, цигара, цигарета, бурмуша, пайпира, жигица, паксене и поштанске марке, жиговане мениџе и рачуне, који у недељне, народне и празничне дане, означене у првој пачки, раде и пазарују за време службе Божије. Ова се законска одредба не односи на мешовите радње, у којима се, поред поменутих монополских израда, продају још и други предмети.

У месту, где се ваџар држи слободно је после службе Божије држати отворене радње и у њима пазаривати;

4., механиџе и кафеџије, који допуштају да се у време великог пошта у њиховој механи и кафани држе јавне игранке или јасне забаве у свеzi са игранком;

5., кафеџије и механиџе, који би ноћу преко прописаног, месном влашћу, времена кафану или механу отворену држали;

9., онај, који би у механи или кафани преко прописаног времена ноћу остао, при свем томе, ипак би за механиџа или кафеџија или полицајски служитељ на одлазак опоменуо;

7., механиџе и кафеџије, који трпе да се у њиховој кафани блуд проводи, или томе још и на руку иду.

Измене и допуне од 17. априла, 1890. год., — и 27. априла, 1895. год.
Види §§. 362., 363. и 365.—367. Казн. Зак., — и Уредбу од 2. јануара, 1904. год.

§. 365. Затвором од десет до тридесет дана да се казни:

1., ко чију му драго веру хули и ружки, или немејава чију му драго веру начин и обичаје слављења Бога (за јавну увреду види §. 207.);

2., ко децу или људе од цркве или закона хришћанског одвраћа;

3., ко се усуди из сујеверија, мртваца из гроба ископати, или га одсецањем појединих удова или иначе нагрђивати;

4., врачаре и картаре, које сујеверство разиростиру, као и они који места, где се новци ископати могу назначују;

5., ко би ма у чему гробове и надгробне споменике кварно, или нечистоту на чијем гробу оставио;

6., женске које јавни блуд као занат проводе;

7., подводници и подводици и у опште они, који траже и дају прилику да се блуд проводи;

8., ко женске јавно или приватно речма или иначе ради приволења на блуд сатеће у колико то вид насилија на себи не носи;

9., женска и мушка лица, која знајући да имају венеричну болест, овом другогa заразе. Осим горње казне платиће такова другој страни и видарину;

10., жена која има мужа пак у виду заната јавно блуд проводи, ма да се муж њен због тога нетужи;

11., човек и женска, који на отплату саблазан живе заједно невенчани, па на отплату власити неће да се раздвоје. Но ако се они отплате саставе, онда ће се они понова казнити, а женска ако има мужа, ућутићити мужу, ако нема мужа родитељима, а ако и ових нема, у друго место ако је из Србије, а ако није, да се протера из Србије. Ово се може учинити и са човеком, ако није из места у коме је дело учињено.

Лице које по трећи пут учини преступљење под бројем 6., 7. и 9. изложено по издржаној казни да се протера у друго место, а ако је странац из Србије. Прп протеривању женских из једног места у друго због блудочинства, имају се оне од лекара визитирати, и ако се нађе да су венеричном заражене то ће се тек онда протерати, кад се савршено излече.

Лица, под бројевима 6., 7. и 9. казана, као и она, која примају помоћ из јавног сиротињског фонда, или иначе од отплате, ако за време, које им полицајна власт одреди не нађу себи занимање, кад се зна да га могу наћи, казниће се по протиску овог параграфа, и морају онај посао радићти, који им полицајна власт одреди према њиховом полу и стању здравља, — ако сама доцније посла не нађу.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — 20. марта, 1863. год., — и 17. јануара, 1904. год.

Правила о регулисању проституције од 31. јула, 1900. год., СБр. 6974.: Тач. 12. Женскиње, које није записано ни у једну кућу од оних које се пописују у тач. 5. ових Правила, а пак се за њ докаже да блуднички без надзора санитарско полицијске власти, казниће се полицијским притвором до двадесет дана или новчано до сто и двадесет динара, а кад и после прве казне учини тај преступ, онда ће се исто из полицијског притвора терати на рад. Тако ће се исто казнити и оне женскиње које су истина уписане у једну од оних кућа (тач. 5.) али се пађу да блудничке и позван тих кућа. Затвором до тридесет дана или новчано до сто и десет динара пма да се казни оно женскиње, које се ухвати на блуду по шетницама или улицама...

Закон о уређењу санитарске струке и чувању народнога здравља од 30. марта, 1881. год.: Чл. 23. Министар Унутрашњих Послова овлашћује се: да проишле правила за спречавање венеричних болести и њиховог ширења у народу, и за чување правствености, као и да пропише казне за непослушност тим Правилма... Казна затвора не може бити већа од месец дана, а новчана

од сто и педесет динара. Овим се мењају прописи §. 365. Кривичног Закона, у колико буду противни тим Правлима...

Види §§. 362.—364. и 367. Казн. Зак., — чл. 27. Правла код §. 356. б. Казн. Зак., — и Закон од 11 децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 366. Да се казне у новцу до тридесет талира родитељи и кућне старешине, који узму од младожење новце за девојку коју удају, и да врате што су примили. Иста казна да постигне и кмета девојачке или момачке општине, који то дознаду, пак среској власти не јаве.

§. 367. Да се казне у новцу од једног до десет талира:

1., родитељи који своје новорођено дете без извинителних узрока за месец дана не крсте;

2., свештеник, који на крштење позван не би у лето цркви или зими кући новорођеног без довољног узрока на крштење дошао;

3., свештеник, који позван без довољног узрока не дође девојачкој кући да испит учини, или цркви да венча;

4., свештеник који позван без довољног узрока не дође да мртваца опоји;

5., ако би свештеник једно од иступлења под бројевима 2., 3. и 4. поменутих учинио из злобе или ината, или због тога, што је желио тим какву корист за себе изнудити, да се казни у новцу од пет до тридесет талира.

Закон о црквеним властима источно православне вере од 17. априла, 1890. год.: Чл. 173. Свештеничке кривице, које ће извршити и судити надлежне црквене власти јесу: 1. невршење службених свештеничких дужности; 2. немарљиво вршење службених свештеничких дужности... — Чл. 175. Казне на које могу бити осуђена свештена лица од надлежних црквених власти, јесу: 1., опомена; 2., укор; 3., епитимија (најмање седам а највише тридесет дана); 4., одлучење од звања (најмање месец дана а највише годину дана); 5., забрапа свештенодејства — одлучење од епитрахилја — (најмање месец дана а највише годину дана)...

Види §§. 362.—365. Казн. Зак.

ГЛАВА ЧЕТРДЕСЕТ ПРВА

О касапима, механџијама, цигљарима и топачима (саланџијама).

§. 368. Кланџе или места где касани стоку кољу, као и топаре (салане) и цигљане могу само изван вароши постојати. Исто тако

несмеду кланице и топаре на текућој води више села или вароши бити. Који противно овоме поступи и на прву опомену полицајне власти не уклони, да се казни у новцу од десет до тридесет талира.

Види §§. 369.—374. Казн. Зак.

§. 369. Новчаном казном од десет до двадесет талира да се казни:

1., касапин, који се усуди на другим местима осим оних, од полицајне власти означених месо продавати;

2., касапин, који се усуди заклано марвинче од другогa купити и месо продавати;

3., касапн и топачи који се усуде месо од нездравог марвинчета продавати, или који нездраво и покварено месо, које је почело заударати, или је ушљувано, или сасвим мршаво, продају;

4., касапин, који не би у свако време довољно и доброг меса имао;

5., касапин, који више меса коме намеће, него што он захтева, или му намеће главу, цигерицу, слезину, ноге и остали дроб;

6., касапин, који би одрекао коме и на једну литру меса продати, кад овај захтева;

7., касапин, који би месо криво мерно и продавао, и то сваки пут, кад на једној оки фали више од десет драма, или на више од пет ока меса више од четрдесет драма.

Види §§. 368. и 370. Казн. Зак., — и чл. 27. Закона о мерама од 11. децембра, 1873. год.

§. 370. Где су касапнице под закуп (аренду) дате, никоме није слободно сирово месо осим свињског (ако то није под закуп дато) продавати, или на мања парчета од черека делити. Који противно овом ради, да се казни у првом случају од пет до десет талира за први пут, а други пут до тридесет талира, у другом случају они, који су месо на мања парчета од черека делили, да плате сви скупа у новцу од два до пет талира на ползу касе општинске, а у повтореном случају, поред новчане казне, одузеће им се и месо на ползу општине.

Уредба о касапницама од 8. априла. 1839. год.: 3. Месо које се касапн крчмити обвеже, није другом слободно у истом месту сећи и продавати. Но међутим слободно је свакому или самом или с ким у друштву, стоку по чаршiji и изван чаршпије куповати за своју сопствену потребу, и делити је, но то само до на четврти, под казнама у чл. 5. одређених. — 5. Како мехавијама тако и сваком другом, био он ко му драго и откуд му драго, забрањује се сирово месо продавати, или стоку за своју потребу узети, с другим делити на мања парчета од черека, на штету права касапског. Онај, дакле, који се усуди пра-

вило ово преступити, први пут платиће за сваку продају оку пет гроша, други пут десет гроша са затвором од десет до двадесет и четири сата; а трећи пут, ако је механџија одузеће му се право држати механу и биће три дана затворен; ако ли је из реда осталих житеља платиће дупло онолико колико је други пут одредбу преступивши платио, и биће затворен од двадесет до четрдесет сати. А они који се усуде стоку на мања парчета од черека делити, ти ће заједнички за каштигу платити, ако су теле, овцу или јагње поделили од десет до двадесет гроша, ако ли су говече поделили од тридесет до педесет гроша, а подељено месо узеће им се на ползу општине. Ако ли пак и други пут такво преступљење учине прва казна у новцу дуплираће им се и опет подељено месо одузети...

Види §. 369. Казн. Зак.

§. 371. Механџије, кафеџије, пивари, крчмари, и у опште они који пиће точе, морају праве мере имати, и ове морају полицајним жигом забележене бити. Код кога се јекенчне мере, као оканице, положанице, сатлици, пиварске чаше и т. д. нађу, да плати у новцу од пет до десет талира, а јекенчне мере одузеће му се. За праве мере које нису забележене, платиће дупло онолико, колико буде за ударање жига одређено.

Види §. 326. Казн. Зак., — и чл. 27. Закона о мерама од 1. децембра, 1873. год.

§. 372. Новчано од пет до петнаест талира да се казне:

1., механџије, гостиничари, који нездраво и покварено месо кувају или пеку;

2., механџије који непечен леб продају, у ком случају морају вратити и новце за леб који им се натраг пошље, па ма овај и начет био;

3., механџије, и сви они који вино точе, ако нездраво и покварено пиће продају или ово шкодљивим стварима фарбају и кваре;

4., механџије, који своју механу са свима потребностима снабдевену не држе, нарочито ако немају леба, пића, сена, зоби и т. п.;

5., *механџије, лебари, касаци, свечари који се усуде преко таксе која им је од општинске или полицајске власти одређена, наилаћивати; у ком случају вратиће оно што су преко таксе узели, ако то шугилац затражи;*

6., механџије и пекари који јекенчан леб продају.

У случајима под бројевима 1., 2. и 3. означенима имају се сваки пут они шкодљиви предмети одузети и одбацити, а у случају

под бројем 6. означеном одузеће се и леб на позлу шпитаља, апсе-ника или општинске касе.

У свима пак случајима може се забранити и упражњавање радње за неко време.

Измене и допуне од 5. јуни, 1884. год.

Уредби о меанама и кафанама од 31. марта, 1861. год.: §. 9. Полицајне власти одређиваће таксу ране, пића и остали потреба, које меаницја у својој меани имати мора, према повременој цени тих ствари у општини, гди се меана наоди. Полицајне власти издаваће такођер наредбе у смотрењу чистоће и удобности у меанама. Која би меаницја противно оваквим наредбама полицајне власти поступно, казниће се по §. 372. Казненог Законика. У трећем случају, ако се пети догоди у две године, па ма у разним местима, кривац губи лично право меанписања...

Види §. 373. Казн. Зак.

§. 373. Ко механу отвори без надлежног одобрења, да му се затвори. А ко отвори механу почем је затворена, да плати у новцу од пет до двадесет талира, и опет да му се механа затвори.

Измене и допуне од 4. новембра, 1860. год., — и 17. јуна, 1861. год.

Уредби о меанама и кафанама од 31. марта, 1861. год.: §. 11. Нпко не сме датп своју зграду, да се употребн за меану, ако нпје добио местно право. Ко поступи против овога прописа да се казни повчано од пет до двадесет талира, а у сваком повтореном случају може се уз повчану казну осудити и на затвор од три до петнаест дана. Ако је овакав кривац у то време имао лично право меанписања, може се и на лишење таковог осудити при изрицању казни у повтореном случају. — §. 12. Који жели изнова меану градити, дужан је тога ради обратити се среској или окружној полицајној власти оног места (у Београду Управитељству вароши Београда), у коме намерава меану градити и у једно назначити на ком месту и које класе меану градити жели...

Види §. 372. Казн. Зак.

§. 373. а. Ко отвори дућан или какав занат, и у општинс радњу за коју је одобрење нужно, опшотне радити без надлежног одобрења, да му се затвори дућан и радња забрани. А ко отвори дућан почем му је забрањен, или почне радити занат или радњу пошто му је забрањена, да плати од пет до двадесет талира, и опет да му се дућан затвори, а радња или занат забрани.

Измене и допуне од 18. јуна, 1861. год.

Правилник за извршење закона о обнављању и унапређењу виноградарства од 30. јуна, 1901. год., Бр. 11756.: Чл. 11... Нпко не сме продавати

лозу приватнима, нити подићи лозип расадник у циљу продаје лозе, док претходно о томе не добије одобрење Министра Народне Привреде. Који би противно овоме радио, према истоме ће се применити одредба §. 373. а. Казн. Зак.

Види §. 326. Казн. Зак.

§. 373. б. *Што се тиче казни Еснафском Уредбом прописаних, то еснаф и старешине еснафске имају право, по истој уредби казне у тачки V., VI., VIII., XI. и XII. додајка к Еснафској Уредби од 14. Августа, 1847. В. № 1269. извршавати. Ако неби они исте извршити могли обраћаће се тога ради месној полицијској власти.*

Исто тако да остане у важности и последња тачка §. 16. Еснафске Уредбе од горереченог дана и године тако, да мајстори или наставници, над својим ученицима, могу извршавати казне том тачком прописане, које су као такве нужне за само васпитавање ученика. Све друге казне Еснафском Уредбом прописане одпадају и по томе све друге кривице мајстора, калфи и шегрта имају се судити по општем Казништем Законнику од надлежних власти.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Закон о радњама од 29. јуна, 1910. год.: Чл. 153. Новчаном казном од 100 до 1000 динара казниће се... 4) Они који би без надлежног одобрења вршили распродају; 5) Пекари и месари, који пре времена престану радити;... 7) Онај који би продавао фалсификоване, поварене или заражене продукте, или би у својој радњи такве продукте употребљавао, а тако исто и онај, који би продукте под лажним именом продавао. Ако је казна у поврату, радња ће му се привремено или стално забранити... — Чл. 154. Новчаном казном од 100 до 200 дин. казниће се: 1) Онај који би бесправно отворио какву радњу, као и онај који би у својој радњи израђивао или продавао предмете који не долазе у обим његовог занимања: поред тога у првом случају радња ће се затворити, у другом забранити даља израда и продаја дотичних артикала;... 3) Онај који неби своју фирму изменио по наређењу коморе... — Чл. 155. Новчаном казном од 50 до 100 динара казниће се:... 3) Ко са ученицима и помоћницима не закључи писмен уговор или овај не закључи онако како је прописано... — Чл. 157. Новчаном казном од 5 до 20 динара казниће се: 1) Послодавац који не пријави надлежнима закључење и раскид уговора о раду; 2) Послодавац који не извести управу осигурања о пријему радника и његовом иступању; 5) Послодавац који не пошаље управи осигурања на време улоге које је по закону обвезан послати... — Чл. 159. Казне по чл. 153. тач. 4., 5. и 7.; по чл. 154. тач. 1. и 3.; по чл. 155. тач. 3. и по чл. 157. тач. 1., 2. и 3. изричу полицијске власти... Истрагу по овим кривицама вршиће она власт која казну изриче непосредно...

Види §. 326. Казн. Зак.

§. 374. Механџије и пекари, који што приме да испеку пак прегоре, или недопеку или покваре, да плате ономе чија је ствар онолико, колико она кошта, и да се казне у новцу од једног до шест цванџика.

Тако ће се казнити и кад се коме што с фуруне однесе.

Види §. 326. Казн. Зак.

ГЛАВА ЧЕТРДЕСЕТ ДРУГА

О иступлењима тичућима се општине, нарочито о потрици.

§. 375. Затвором од једног до *тридесет* дана да се казни:

1., ко какво приватно, општинско или државно добро поквари, развали или разбије, ако штета неби била већа од сто гроша пореских;

2., ко какве од власти постављене знаке покварп;

3., ко у туђем забрану обруче, пруће, које или дрва насече, или дрво посече;

4., ко туђу воћку или каламак поквари, посече или ишчупа;

5., ко преко туђе ливаде с коњем или колима иде и ову потире;

6., ко навалице пусти стоку у туђ воћњак, башту, ливаду, њпву, виноград у забрањено време и овоме штету учини. Господар одговара за штету, кривац за кривицу, а газда нека тражи накнаду од својих слугу, ако су они криви;

7., ко у штети затечену туђу стоку без знања и наредбе власти осакати или убије;

8., онај, чија би се стока на штету навадила т. ј. који би имао штетника вола, коња, свињче, козу, пса или другу какву животињу, па на опомену неби је везао, затворио или иначе сачувао, да штету не чини;

9., ко би у онштем потесу без општег договора и одобрења примирителног суда кукуруз или виноград брао, и тим другима штету причињавао;

10., ко своју стоку из општег потеса или ливада, кад се заповеди, не пестера;

11., ко неби свој део царине, кад му се заповеди заградио, или би слабо заградио или би буди што учинио или не учинио, кад му се заповеди, и тако причинио да се другима штета учини;

12., ко онамо стоку пушта где опште ливаде или усеви постоје пре него што се општински нареди;

13., онај, чија се стока у штети ухвати и у обор затвори, ако за двадесет и четри сата од како му се саопшти не дође да стоку пусти;

14., *ко хоптимично и противзаконo квари електричну инсталацију или одводи туђу електричну струју, у намери не да је употреби већ да тиме другоме штету причини, ако штета не би била већа од четрдесет динара.*

У свима случајима овог параграфа кад је коме штета учињена, кривац мора и штету накнадити.

У случају под бројем 8. овог §. власт може заповедити, да се штеточно животиње убије, само што онај који га убије мора одмах господара о томе извести. Крилате животиње, као кокоши, ћурке, гуске, које у туђу башчу или у севе прелећу и штету чине, ако их неби господар на опомену затворио или чувао, може онај коме се штета чини побити.

Измене и допуне од 4. новембра, 1860. год., — 17. јуна, 1861. год., — и 13. маја, 1902. год.

Закон о чувању пољскога имања од 22. априла, 1885. год.: Чл. 28. Докле год не буде сва храна са потеса дигнута, не сме се стока на испашу пуштати. Општински одбор на предлог општинског суда одредиће рок забране потеса и пуштање у исти за пашу, но у дозвољено време може свако само на своме имању стоку пуштати. У виноградима и по усевима не сме се стока никада ни лети ни зими пуштати, тако исто не смеју се свиње пуштати по ливадама. Који преступи претходне одредбе овога члана казниће се од пет до десет динара повчано или затвором од једног до десет дана...

Закон о унапређењу воћарства од 3. јуна, 1898. год.: Чл. 8. Никоме није дозвољено да самовласно... повређује или уништава воћке и друго корисно дрвеће и шибље, које је засађено у расадницима, приватним имањима, поред друмова и путева, по улицама и празним просторијама, као и ради утврђења обала и пескуша. По томе повчано ће се казнити: ... б) од 20 до 50 динара онај, који се ухвати да самовласно било на који начин повреди које од ових дрвета; и в) од 50 до 150 динара онај, који се ухвати да самовласно било на који начин уништи које од ових дрвета... Из непажње учињене штете под б) и в) да се казне плаћањем вредности учињене штете. Поред казне осуђиваће се кривац и на накнаду штете, која припада сопственику имања...

Види §. 326. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 375. а. *Ко самовласно (без насиља) заваћи или присвоји што од земље општинске или државне, или општенародне, томе да се одузме што је заваћио, учињену штету да накнади и да се казни од три до тридесет дана затвора, па по том да се упути да код суда подигне редовну тужбу про-*

тйиву оног, у коги се државини земља затекла, ако мисли да на исту јаче право има.

Овако ће се поступити и са оним, који би приватно какво добро на горњи начин заузео, као и са оним, који туђу миваду прекоси, њиву преоре, прекопа, жито с туђе њиве или ма какав плод обере, покупи и т. п., у колико последње неби у други вид кривица прелазило, у ком се случају по другим одределима казнићи има.

Ако се извиђајем по овом делу утврди, да је кривица оптуженога заспарила, у томе случају власти која суди, по оцени доказа одлучиће, која ће страна, као јача, остати у државини спорног земљища, до свршетка спора о својини, а слабију страну по прописима Закона о поступку судском у грађанским парницама, упутиће на спор надлежном грађанском суду.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 17. јануара, 1904. год.

По чл. 94. тач. 4. б., Закона о општинама и §§. 3. и 4. а. Полицијске Уредбе, општински судови овлашћени су, а уједно и дужни, да извршају и суде сва поступна дела из треће части Казненог Законика. Надлежност општинских судова простире се и на извршање и суђење самовласних заузимања сеоске и општинске земље и селских путева, кад се учине у атару исте општине, јер су и те подонштене радње поступи из треће части Казн. Законика и казне се по §§. 339. и 375. а. Казненог Законика. Та надлежност не може се оправдано оспоравати са разлога: 1., На једном законом није искључена надлежност општинских судова за извршај и расправу поступних дела из §§. 339. и 375. а. Казн. Законика, кад се изврше у атару дотичне општине, а кад закон није учинио никакав изузетак у том погледу, онда важи опште правило о надлежности, које је закон поставио: 2., Општински суд стоји према учиниоцима тих поступних дела као судска власт, а не као парничар или повређено и оштећено лице, јер општински суд није сопственик и искључиви господар заузете општинске имаовине, те да би се као интересована странка требао да искључи из извршања и суђења, него је целокупна општинска имаовина заједничка својина свју грађана дотичне општине, и то како садашњих њених грађана, тако и оних из доцнијих генерација; 3., Председник општинског суда и кметови са деловођом ни као грађани једне општине немају, сем права уживања, никаквих других имаовинских права на општинску имаовину, те да би њихова савесност и беспристрасност у функцији извршања и суђења именованих поступа могла доћи у питање; 4., Не могу се противу те надлежности општинских судова истицати ни основи искључења из §. 43. Крив. Пост. ил §. 12. Полиц. Уредбе, јер се они не односе на суд као јавно правну установу, него се по њима могу искључити само судски и посљедици органи, ако би се исти односи према њима као заинтересованим и изузетним лицима на закон начин утврдили; 5. И ако је општински суд у својству самоуправне општинске власти позван према тачци 1. чл. 97. Закона о општинама, да се стара те да се што од општинског имања не окрива, не умањи и не уништи, опет зато његова суд-

ска власт не сукобљава се са службеном радњом, на коју је овлашћен по тач. 2. чл. 94. Закона о општинама, јер послове из тач. 1. чл. 97. Зак. о општинама обавља пуномоћник општински, којег бира општински одбор баш за исте послове, и који се појављује као тужилац у свима правним општинским интересима; и најпосле 6., Надлежност суда као установе јавног поретка, не може се мимо Закон мењати ни по вољи појединаца ни по нахођењу државне власти. Према свему наведеноме: општински судови и могу и дужни су, да пазивају и суде истинне кривце о самовласном заузимању сеоске или општинске земље, и сеоских путева у атару дотичне општине, које се кривце казне по §§. 339. и 375. а. Казн. Зак. — Нач. о. о. с. 8. октобра, 1905. год., Бр. 9505.

Види §. 339. Казн. Зак., — Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак., — §§. 3. и 4. а. Полиц. Уредбе, — и тач. 4. б. чл. 94. Закона о општинама.

§. 376. Ко терајући стоку или трговину преко потеса навалице пусти, да ова другима штету учини, поред накнаде штете да се казни у новцу од пет до петнаест талира.

Види §§. 291. и 326. Казн. Зак.

§. 377. Ко би путницима или трговцима забрањивао да у општем испусту стоку напасу по Уредби о понашњу, да се казни затвором од једног до три дана.

Види §. 326. Казн. Зак.

§. 378. Ко вратице од потеса отворене остави, да се казни затвором од једног до три дана, ако је због тога штета коме учинјена, и штету да накнади, или да се казни новчано од три до пет талира.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §. 375. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 378. а. По предидућем параграфу да се казни и она, који уговор свој са сирежником на време не испуни, а поред тога да се принуди, да уговор испуни.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 326. и 378. Казн. Зак.

§. 378. б. Ако сирежник, из усажења достојних узрока, неби могао своје обвезатељство испунити, онда нека полицајна власт нареди, да се о његовом трошку, оштећеноме њива пооре, или засеје, али ако сирежник из самог упорства неби хтео обвезатељство испунити, тад осим што се има њива оштеће-

номе на рачун спреченика поорати или посејати, да се упорни спреченик казни јошће затвором од два до осам дана.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 326., 378. и 378. а. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 379. *(Укинуту Законом о лову од 16. јуна, 1898. год.).*

§. 380. Са стоком која се у штети ухвати и у обор затвори, а не може да се нађе чија је, да се поступи по Уредби о мангунима.

Ако се у штети нађена стока не би могла ухватити и затворити, а не би се знало чија је, кметови ће учинити наредбу да се таква стока побије и месо и кожа прода. Од те суме најпре да се плати штета, а остало да се за годину дана чува у општинској каси, па ако се за то време господар не пријави и потражи, то да припадне сасвим општинској каси.

Закон о чувању пољског имања од 22. априла, 1883. год.: Чл. 18. Стоку коју чувају општински пастири неће пољски чувар никад терати у обор. Њу ће само отерати са добра, на коме се је у потрци затекла, а прибележити имена сопственика стоке, број и врсту њихову, као и име пастира, па све то јавити општинском суду ради даљег поступка. Стоку из других општина мора пољски чувар отерати у обор и о томе известити општински суд, који ће даље радити шта треба. Коју стоку пољски чувар не би могао да пстери из добра, власта је убити је. Ово је нарочито дозвољено код штеточне пернате живине и код свиња. Од убијене живине даје се накнада штете оштећеноме, а што црече враћа се сопственику. — Чл. 19. Кад општински суд добије извешће од свог пољског чувара, он ће одмах о томе известити како сопственика дотичне стоке, ако се знаде који је, тако и онога коме је учињена штета. Ако се не знаде сопственик стоке, поступиће се по Закону о мангунима. Оштећења је дужан од дана овог саопштења па за осам дана давати парницу за накнаду штете код надлежног суда (чл. 24. и 25.). Ако у том року не тужи за накнаду штете, вратиће се ухваћена стока своме сопственику, пошто се исплати казна, трошак око издржавања и остале таксе. Општински ће суд и пре пресуђења вратити сопственику стоку, ако положи кауцију у суми коју тужилац тражи у име штете поред казне и трошкова. Ако је вредност ухваћене стоке већа него вредност казне, штете и трошкова, општински суд задржиће онолики број стоке у обору, колики ће бити довољан да та потраживања осигура, а осталу стоку вратиће сопственику...

Види §. 326. Казн. Зак.

§. 381. Затвором од једног до три дана да се казни:

1., ко небрину боцу, траву у својој баштини или на општинској утрини, кад му се заповеди очистити;

2., ко не би чисто гусенице кад власт закаже.

Закон о уништавању штетних животиња и биљака и о заштићавану корисних животиња од 16. јула, 1898 год.: Чл. 1. Сваки држалац ма каквог земљишта, засађеног или незасађеног, био он сопственик, уживалац или закупник, дужан је да уништава штетне животиње и бљке, које се на њему налазе. — Чл. 2. Исто тако дужни су сви грађани једне општине, на позив општинске власти, заједнички да уништавају штетне животиње и бљке, које се налазе на општинским земљиштима, по сокацима и друмовима, као и на приватним имањима, кад је за то удружена снага потребна. — Чл. 3. Које су бљке и животиње штетне, кад ће се предузети њихово уништавање као и начине, на које ће се то вршити, побројаће и одредиће Министар Народне Привреде Правилницима. — Чл. 6... За невршење одредаба овога Закона, прописаних Правилника и наредба, које су издате на основу тога, општинске власти узимаће појединице на одговор по Полицијској Уредби и казнити од 5 до 50 динара у корист општинске касе, а утамањивање штеточнице извршиће одмах о тровику осуђеног...

Види §. 326. Казн. Зак.

ГЛАВА ЧЕТРДЕСЕТ ТРЕЋА

О обичним иступлењима при продаји и еснафској радњи и о мањој превари и крађи.

§. 382. Затвором од три до тридесет дана, или новчано од три до тридесет талира да се казне:

1., они, који би се у еснафској каквој радњи међу собом тајно договорили, да скупа престану свој занат радити, како би тим власт приморали да им нека права која им не припадају уступе, или да им такеу повисе, и у сљедству тога то и учине;

2., трговац и у опште продавац, код кога се лажне мере нађу, било да је с овима што куповао или продавао или не, на биле ове кантар, теразије, риф, аршин, фат и тим подобна, као и онај, који би правом мером криво мерно. Све ове мере морају полицајним жигом, да су праве, означене бити, иначе ће се поступити по §. 371.

Ако би штета лажном мером причињена већег значења била онда ће се судити по §. 254., бр. 4.;

3., кантарџија за свако криво и лажно мерење;

4., продавац, који у брашно, маст, лој, восак, и тим подобна друге ствари мање вредности умеће, смерајући на већу добит;

5., продавац, који би у брашно, житто и тим подобна, одозго бољу робу мећуо, а одоздо лошију;

6., ко би туђу стоку својим жигом жигосао;

7., бравари и ковачи, који би без брава кључеве правили, или би наруџбине по особеним подозрителним формама и извадцима од воска правили, или тако назване калаузе кључеве не би добро чували, или би их другим несигурним лицима поверавали.

Осим ковача и бравара само је још звозијарским трговцима слободно држати на продају кључеве и без брава, али и они не смеју продавати такаве појединима, ако ови не купе у исто време и браву или не донесу своју браву, са којом се кључ подудара.

Противно овом поштовању да се казни по овом параграфу.

Исто тако да се казне и они, који би печате које било власти, без особене наруџбине оне власти, правили, или би направљене другим издавали ;

8., мајстори који ма какве лажне мере праве ;

9., онај код кога би се, осим бравара, општи кључеви, тако названи калаузи нашли ;

10., ствари под бр. 4., 5., 7., 8. и 9. одузеле се; па према својству истих или уништити, или ако се оне пречишћењем или иначе употребителнима учинити могу, употребити се или продати на ползу болнице.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год. — и 8. априла, 1868. год.

Упутство о вођењу надзора над мерама и мерењем у јавном саобраћају од 1. фебруара, 1885. год., МБр. 74.: Чл. 10. За сваку неправилност у мерама и мерењу, коју би државна власт нашла код појединих продаваца узимаће сама на одговор и казнити за неуредност мера по пропису чл. 27. Закона о мерама, а за нетачно (криво) мерење по пропису Кривичног Закона (§§ 254. и 282.).

Закон о општинској мерици од 31. јануара, 1896. год.: Чл. 12. Мерачи који би се огрешили о чл. 9. овога Закона, али би криво мерили, казниће се по §. 382. Казн. Законика.

Види §§. 254., 282. и 326. Казн. Зак.

§. 383. Новчано до пет талира да се казне :

1., пиљари, који на пијаци лажном мером што продају или купују, или криво мере ; или који по њиховима у вароши и изван вароши продавце пресрећу и од њих разне ствари прекупиљују, да их у вароши већом ценом продају, или који би на самој пијаци, пре одређеног полицајном влашћу времена, ствари прекупиљивали ;

2., онај, који при пазару или иначе при промени, другоме, који тецај новаца не познаје, новац од мање вредности под већу вредност навалнице изда, или вредности новаца обара ;

3., онај, који туђу ствар нађе, па на захтевање господара или власти неће да је изда, или почем је за такову у оном месту објављено, господару или полицајној власти не преда, ако вредност ствари не прелази 100 гроша пореских, а иначе ако вредност ствари већа буде, кривац ће се сматрати као утајатељ по §. 230. и као такови казнити.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 17. јуна, 1891. год., ПБр. 11482.:... Како тавтузи у нашој земљи не служе никаквом другом циљу, до једино као средство варалницама, то препоручујем да се торбарење са овом робом најстрожије забрани и да се особито води надзор над извршењем забране по вашарима и скуповима народним; а претходно да се ова забрана саопшти свима трговцима и мењачима, па са онима који противно томе буду радили, да се поступи по §. 326. Казн. Зак., а у случају намерне преварне продаје по тач. 2. §. 383. Казн. Зак.

Види §§. 230. и 326. Казн. Зак.

§. 384. Да се казни у новцу од пет до двадесет и пет талира:

1., ко од лица које нема четрнаест година без знања његових родитеља или тудора што купи, или му прода, или што од овога у промену у бездење узме;

2., ко драгоцености или друге ствари од онаквог лица купи, за које може знати, да нису његове, или гди би и сама цена сумњу и подозрење о том одкривала, или који такове подозрителне ствари на оставу или у залогу прими и новце за њих изда;

3., онај, који кад му је од подозрителних лица понуђена подозрителном ценом ствар, не би о том полицајну власт известно.

Види §. 250. а. Казн. Зак.

§. 385. Затвором од три до десет дана да се казни:

1., кад полицајна власт нареди, да се чије добро прегледа и попише, или да се по судејском решењу чије добро узати, ако домаћин или ко други од укућана што прикрије и другом каквом лицу на оставу преда. Исто тако да се казни и ко у знању такве ствари прими;

2., ко од власти прими печат за извесну своју потребу, па тај печат на друго што, а не на ону цел, за коју му је издат, употреби.

Види §. 326. Казн. Зак.

§. 386. Затвором до три дана да се казни:

1., ко се погоди, да што под кирију носи, пак од тога без до-

вољно узрока одустане, као и онај, који се као надничар погоди да што уради, па од погодбе одустане, или на време и потпуно погодбу без довољног узрока не изврши.

Овако се има казнити и онај, који возара погоди да му што носи, или надничара или радника да што уради, па од погодбе одустане или погодбу потпуно не изврши без довољног узрока;

2., ко на пијаци или иначе што прода једном, на после ту исту ствар другом препрода;

3., ко на туђ пазар на пијаци удари и квари му.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — 15. јуна, 1863. год., — и 17. јануара, 1904. год.

Види §. 326. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12, Казн. Зак.

§. 387. Да се казни у новцу до десет талира:

1., ко се ухвати да торбарн;

2., ко са својом робом на вашар дошавши ову пре продаје, него што се вашар отвори.

Ко би из другог окружија стоку на вашар дотерао, па би се комесару вашара подозрителан учинио, да му се не дозволи стоку продавати, ако не би два добра јемца за себе нашао. Ових ће се име заједно са продавчевим у протокол завести. У противном случају да се заједно са стоком спроведе његовој полицајној власти.

Распис Министра Финансија од 6. маја, 1875. год, ЕБр. 1207.: Под торбарењем не разуме се само оно, кад један продавац иде од куће до куће, од дућана до дућана и из сокака у сокак, па своје ствари пути и продаје, во и то кад један мајстор, трговац или спекулант, извесне ствари носи из општинске у општину, па тамо их у мехави или каквом другом локалу за неко време држи, тражи и позива купце, да у тај локал дођу и тамо их па комад па мању количину продаје, ма да их па риф, аршин или па оку не крчи. Према овоме, само кад који мајстор или трговац донесе еспаи у какво друго место и овај у квантуму прода. не сматра се за торбарење...

Распис Министра Народне Привреде од 10. јуна, 1894. год.:... Торбарење је, кад какво лице или за свој рачун купи или од другог па који год било начин узме какву робу, или кад оно производи извесне предмете, па их, немајући сталне радње, т. ј. дућана, распродаје плући од куће до куће, или путујући од једног места до другог...

Види §. 326. Казн. Зак.

§. 388. Ко би избегавао на вашару одређену за продавце такеу платити, па би се у том ухватио, да плати ову такеу дупло.

Види §§. 326. и 387. Казн. Зак.

§. 389. Затвором од једног до три дана да се казни:

1., воденичар, који више ујма узме него што му припада;
2., који по миту или иначе ред помељара наруши и онеме, који је поздније дошао, пре меље;

3., воденичар, који из небрежења коме мливно поквари, у ком случају мора поред казне онеме и штету да накнади.

Види §. 326. Казн. Зак.

§. 390. Новчаном казном од једног до пет талира да се казни, ко мангуна најдаље за месец дана од како је код њега, местној власти непријави, него се њим послужује. Но ако би кмет таковог затајао, и с њим се служио, да плати од пет до десет талира новчане казне, и осим тога губе обојица право на накнаду ране и осталих трошкова, ако су такове око мангуна учинили.

Закон о мангунима од 5. априла, 1866. год.: Чл. 4. Сваки домаћин, чијој се стока туђа и њему непозната стока придружи, или по котару и имао-вину његовој тумара, дужан је за њу јавити својој општинској власти, а по могућству такову петој догнати и предати, ако нежелни да га постигне казна прописана у §. 390. Казн. Зак.

Види §§. 326. и 380. Казн. Зак.

§. 391. Затвором до тридесет дана да се казни свака проста крађа стоке и земљоделског алати у вредности до сто гроша, а осталих ствари у опшће у вредности до двеста гроша, превара пак и утаја до триста гроша чаршијских.

Но ако украдене или утајене ствари не вреде више од десет гроша чаршијских, да се казни до три дана затвора, осим случаја опасне крађе, §. 223. При повратку прости крађе испод десет гроша чаршијских, ако нису оне, о којима трећи одељак овог §-а говори, поступаће се по наређењу §. 324. овог Закона. А у случају повратка, ако би вредност крађе, преваре и утаје прелазила десет гроша чаршијских, кривац ће се суду на осуду предати.

Но ако су овакове мале крађе у вредности до десет гроша чаршијских учињене на плодовима и опшће стварима, које се

непосредно појести и попити могу, и ако су оне узете за сопствено уживање, да се казни само на шугубу оштећеног. Вредности узима се по обичној цени.

Саучесници при крађи, превари или утаји, да се казне као и сами главни кривци. Но лица, у другом чланку §. 50. од казне изузета, изузимају се и овде.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — 20. марта, 1863. год., — и 10. јануара, 1879. год.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 15. фебруара, 1896. год., Бр. 3638.:... Да се у будуће од осуђеника, чим ови буду приспели кућама, одмах одузима државно одело и ово враћа дотичним (казненим) заводима. Међутим ако би који осуђеник то одело упропастио, власти имају одмах поступити по §. 391. с погледом на §. 229. Казн. Зак., наплатити од осуђенике тражену вредност и наплаћену суму послати заводу...

===== Други став §. 391. Казн. Зак. има се тако разумети, да свагда у случају поврата, била прва крађа или утаја преступна или преступна, треба да буде кривац по поменутом законском пропису послат на суђење суду, ако вредност крађе или утаје прелази 10 гроша чаршијских. Да се овај законски пропис има овако разумети најбоље се види отуда, што се у њему не чини никаква разлика између преступног и преступног поврата, но се само спомиње просто поврат; па кад је наређено да крађе и утаје у случају поврата не суде полицијске власти, кад вредност прелази 10 гроша чаршијских, по да се кривац суду пошаље, природно је да ће суд и судити таква дела. — Нач. о. о. с. 19. јануара, 1879. год., Бр. 1056.

Према §. 220. Крив. Суд. Пост. суд има само оно за петипито сматрати, што је по прописима Крив. Суд. Пост. доказано, без обзира на то по каквом делу оптужени одговара. Те се према томе кривична одговорност оптуженог по делу из првог одељка §. 391. Казн. Зак. не може ценити по Полицијској Уредби. — О. о. 18. децембра, 1908. год., Бр. 11802.

Као нарочитом казном по тач. 10. §. 222. Казн. Зак. предвиђена је крађа, коју изврше слуге на спрема својих газда, без обзира на вредност извршене крађе. И кад год се дело крађе, по својим карактерним знацима, може подвести под наведени законски пропис, оно се има и казнити по томе пропису, као дело крађе *sui generis*, па ма колика вредност била у питању, јер ни законодавац при прописивању казне за дела ове врсте, није предвидео никакве изузетне обзире, који би се тicali вредности, — према чему је, наведени законски пропис искључиво код оваквих дела примену другог одељка §. 391. Казн. Зак. — О. о. 9. децембра, 1905. год., Бр. 11276.

Види §§. 222., 229. и 326. Казн. Зак., — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 391. а. По §. 391. казниће се ко воће или друге ствари за јело или пиће у вредности до десет гроша украде, ма да би се то и са проваљивањем или ускакањем или провлачењем у

какво здање или ограђене просторе у којима људи не живе, догодило.

Ако се овакве мале крађе догоде под другим у §. 223. побројаним отпежавајућим околностима које крађу обасном чине, или ако је то учињено, не за своје сопствено уживање, него из користољубивих намера, да се казни по опшћим правилима о крађи.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год.

Види §§. 391., 391. б. и 391. в. Казн. Зак.

§. 391. б. По одредбама §. 391. казниће се, према вредности, и крађа и превара, која би имала за предмет електричну струју.

Измене и допуне од 13. маја, 1902. год.

Види §§. 391., 391. а., и 391. в. Казн. Зак.

§. 391. в. Округсна полицајна власт може административно решити, да се онај под полицајни надзор стави до годину дана, на кога би се у селу или општини сумњало, да чини крађе или разбојничества, или палевине, које се у општини догађају, или да подобне злочинце прикрива, као и онај, који би за наведена злочинства судом због недовољних доказа био ослобођен.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 13. маја, 1902. год.

Види §§. 391., 391. а. и 391. б. Казн. Зак.

ГЛАВА ЧЕТРДЕСЕТ ЧЕТВРТА

О иступлењима, којима се чини штета општини, нарочито о онима, која се тичу утврђења обала и река.

§. 392. Ко у месту где је кантар под аренду издат, оно што се у тој општини општинским кантаром мери, на штету арендатора или општине својим кантаром измери, да плати кантарину и од сваке чекије по један цванцик за казну.

Исто тако који би вино, ракију, и друго пиће, на које се акциз плаћа, крчно онде где акциз постоји, а не би акциз платио, да плати акциз, и од сваког акова пића по један цванцик за казну.

Уредба о наплаћивању меанског од 6. јуна, 1840. год.:... 9. Који се меаницја усуди, пиће прије крчити, него што га је одређеном човеку или арендатору јавно, или који у поступку овом какву пибуд другу превару учини, тај ће за казну платити дуплу таксу за пиће, којом је хтео препару учинити. (§. 392. Казн. Зак.).

Закон о општинској мерици од 31. јануара, 1896. год.: Чл. 1. Све што се у јавном саобраћају прода по тежини или по запремини, а износ количину већу од 25 килограма или литара, мора се мерити на општинским мерилима, а мерива наплатити по одредбама овога Закона. — Чл. 11. Продавци који не врше одредбе овог Закона, казниће се од десет до сто динара у корист касе месне општине.

Види §. 326. Казн. Зак.

§. 393. Ко се усуди туђе свиње на своје име у општинску шуму пустити, како не би онај из друге општине жировницу платио, да плати жировницу и да се казни повчано до тридесет талира.

А онај који би без дозволења кмета своје свиње у општинску шуму у жир пустио, да плати дуплу жировницу, а свиње да му се истерају.

Закон о шумама од 31. марта, 1891. год.: Чл. 82. Бесплатно уживање жиронаје у државним шумама дозвољавање се само општинским становницима, који плаћају испод десет динара непосредне порезе, и то само за свиње које гаје као привредници. Иначе се уживање жиронаје у државним шумама плаћа по такси, коју пропише Министарство Народне Привреде. — Чл. 83. На уживање понаше и жиронаје у општинским и сеоским шумама имају право сви становници дотичне општине или села. — Чл. 117. Ко противправно пусти у шуму стоку на пашу или жирење, осудиће се на накнаду штете, и да плати на име казне: ... 4. за једно свињче 20 пара .. — Чл. 118. Одредба горњег члана важи и за случај, ако онај, који има право на понашу или жиронају, прекорачи то своје право по месту, времену, врсти и броју стоке.

Види §§. 326. и 394. Казн. Зак.

§. 394. Сваки, који у време кад жирородна гора роди, ма колико грмови за своју потребу заградн, да се казни затвором од једног до десет дана, и да му се ограда развали.

Ако му је кмет на то дозвољење дао, онда да се кмет казни од пет до десет талира први пут, други пут од десет до тридесет талира, и да се збаци с кметства; а ако је такови жир другоме продао и новце узео, поред казне, одузеће му се они новци што је за жир узео у општинску касу.

Види §§. 326. и 393. Казн. Зак., — и чл. 30. Закона о општинама.

§. 395. *Да се казни затвором од једног до педесет дана или новчаном казном од десет до сто педесет динара:*

1., ко предузме нову воденицу правити или стару премештати, на му полицајна власт то забрани ма на чију тужбу, ако он то не слуша, него ипак свој посао продужи;

2., ко свој воденични јаз или брану противу забране полицајне власти почне препначавати;

3., ко, да би своју баштину од преплаве воде сачувао, обалу тако начини и утврди, да вода чрез то другима штету учини;

4., ко туђ јаз воденични, или реку за општу потребу служећу затрпава;

5., ко поред реке постојећу обалу, насип или брану ради утврђења обале начинену поквари;

6., ко неродну гору поред реке постојећу, која на утврђење обале служи, без допуштења полицајне власти сече;

7., *(Укинућа изменама и допунама од 13. маја, 1902. год.)*.

8., ко водоводе, кладенце, чесме, бунаре, који за општу потребу служе, квари или затрпава;

9., ко своју воденицу или јаругу запустити, а воду у своје корито не одврати, него ова другима штету причињава;

10., ко на својој јаруги, куда пут пролази, ћуприју не начини и у добром стању необдржава.

Они, који неће заједничку воденицу, брану или јаз да оправе, па се чрез то штету онима који су уреднији чини. Ако би и по издржаној казни затезали се учинити оно што су дужни, полицајна ће власт на прошак њихов оправку наредити;

11., ко се усуди у туђој јаруги рибу уловити;

12., ко прокопе или бране за обрану од кишног или снежног наводнења начинене поквари;

13., *ко намерно противзаконно, на штету приватног или јавног интереса, одводи воду из водовода, река, потока, канала, резервоара и других направа за прикупљање воде, или воду, која би се од кише у већој количини прикупила, или, на последњу, воду из отока које од речених вода.*

Осим овде исчислених случаја казниће се по овом параграфу и сваки онај, који у смотрењу река, воденица, јаруга воденичних, и у опште у смотрењу воде таково што учини, што му је нечинити или чинити надлежало, па се чрез то другима штета учини.

Измене и допуне од 17. јуна, 1861. год., — и 13. маја, 1902. год.

Закон о водама и њиховој употреби од 26. децембра, 1878. год.: Чл. 16. Грађевине на води, за подизање којих се изискује претходно дозволење власти, јесу парочито: воденице, ваљавице, барутане, стружнице, фабрике и т. п. И за измешу овакових грађевина нужно је претходно дозволење власти, у колико би то имало утицаја на ток, висину, пад или потрошак воде.

Закон о унапређењу воћарства од 3. јуна, 1898. год.: Чл. 8. Никоме није дозвољено да... повређује или уништава воћке и друго корисно дрвеће и шибље, које је засађено... ради утврђења обала и пескуша. По томе повчано ће се казнити... б) од 20 до 50 динара овај, који се ухвати да самовласно било на који начин повреди које од ових дрвета; и в) од 50 до 150 динара овај, који се ухвати да самовласно било на који начин уништи које од ових дрвета...

Види §§. 291, 336., 339. и 375. Казн. Зак.

ГЛАВА ЧЕТРДЕСЕТ ПЕТА

О застарењу иступлења.

§. 396. Иступлења застаревају по истеку три месеца, рачунајући од времена кад су учињена. И зато, ако би се тек по истеку овог времена за какво иступлење дознало, оно се неће никако казнити; али ако је у текућу овог времена тужба подигнута била, по истраживању или изреченију пресуде буди из ког узрока заостало, то застарење почиње на ново од времена последњег дела, које је власт по истом предмету предузела била.

Од овог правила изузимају се крађе, преваре и утаје износећи по вредности преко десет гроша чаршијских, које ће застаревати за годину дана.

Кад застари пресуда, којом је ко за иступлење осуђен, неће се извршивати; а она ће застарити за онолико време, за колико би застарило и само учињено иступлење, за које је кривац осуђен, рачунајући од дана кад буде пресуда извршителна, или ако после тога кривац побегне из руку власти, од дана, кад побегне.

Измене и допуне од 20. марта, 1863. год., — и 15. јуна, 1863. год.

===== Осуде преречене по Закону о правозаступницима, као административне природе, имају се равнати осудама по иступним делима. Како у Закону о правозаступницима нема прописа о застарелости осуда, то се према усвојеном принципу за застарелост других врста и тежих кривца, има и у овом случају протумачити закон у корист оптуженог. По томе и осуде преречене по Закону о правозаступницима, застаревају у року одређеном првом тачком

§. 396. Казн. Закона за преступна дела. — Нач. о. о. с. 11. јуна, 1893. год., Бр. 2932.

Застарелост кривца и казне у опште, узета је у Кривичном Закону у интересу општем, а не само у интересу лица, које је у питању. Према томе и ако у Стецкином Поступку о овоме ништа није наведено, спет се и овде застарелост има узети по општим правилима о застарелости. Казна у Стецкином Поступку прописана за лица, која под стечниште долазе, у §. 143. истог Закона, административне је природе, и по томе и време за застарелост има се узети оно, које се обично узима за оваква дела, а то је застарелост за преступна дела, пошто се казне административне равнају преступним делима. Према томе, на кривце означене у §. 143. Стец. Пост. има се применити закон о застарелости поступа, и према томе даље као и са преступима поступати. — Нач. о. о. с. 1. септембра, 1893. год., Бр. 6046.

Ма да су одредбе Закона о сеоским дућанима полицijske природе, па које се, односно намере, нехата и т. д., имају да примене принципи полицijske кривца, — ипак у односу на застарелост кривца и пресуда, изречених по Закону о сеоским дућанима, од 25. октобра, 1875. год. (Зборник XXIII, стр. 96.), као и Закону о измењама и допунама тога Закона (Зборник XLVII, стр. 100.) од 20. фебруара 1881. год., имају се те кривце квалификовати према отшетом Закону, специјално по §. 1. Казн. Законика за истуне и преступе. И по томе, кривце које се казне до 151-50 дин. (30 талира), застаревају за оно време, за које и полицijski преступ. То вреди и за пресуде изречене за такве кривце. А кривце, које се казне са више од 151-50 дин., сматрају се као преступи и оне застаревају за оно време за које и преступи по Казн. Закону застаревају. То вреди и за пресуде, изречене за такве кривце. — Нач. о. о. с. 22. марта, 1897. год., Бр. 2005.

Застарелост у казним делима одређује се у јавном интересу целог друштва, па се по томе наредбе Закона о томе не могу ни вољом оптуженог а ни ничијом другом наредбом заменити, по шта више судови и остале власти имају саме по званичној дужности да назе на рок одређене застарелости. Са тога разлога одлагање пресуда од извршења не може никако утицати на рок одређен законом за застарелост, јер овде није случај из §. 80. Казн. Зак., који говори о прекиду застарелости. И по томе, Министар Правде, и ако је овлашћен законом, а пменом §. 294. Крив. Суд. Пост. да по свима делима извршење казне може одлагати, он мора при овоме одлагању имати у виду прописе о застарелости за поједине случајеве, и по томе извршење одлагати само за време за које не би извршење осуде по дотичном закону застарело. — Нач. о. о. с. 11. априла, 1892. год., Бр. 3031.

При изрицању казне по §. 143. Стец. Пост. над стечајним дужником због непријаве обуставе плаћања, суд је дужан сходно §. 218. Крив. Суд. Пост. и §. 396. Казн. Зак., да оцени и то, да ли кривица стечајног дужника није застарила према протеклим роковима дужникових обавеза и према дану кад је допета одлука да се дужник узме на одговор за нејављивање престанка плаћања, и тек по томе да донесе своју одлуку. — О. о. 24. марта, 1906. год., Бр. 3143.

Утаја преступне природе (према вредности) застарела по другом ставу §. 396. Казн. Зак. за годину дана од кад је учињена или од дана последњег рада власти. — О. о. 2. септембра, 1909. год., Бр. 9117.

Види §. 80. Казн. Зак.

§. 397. Иступлење престаје, и свака казна ишчезава :

1., смрћу кривца, у ком случају само накнада штете, ако би пресуда на то гласила, места имати може;

2., ако би онај, кога се ствар тиче, кривцу опростио; но ако је иступлење таквог рода, да у дужност саме власти спада исто иследити и казнити, онда се опроштај од повређене или оштећене стране само на накнаду односити може, никако пак на саму казну.

Право на накнаду штете иступлењем проузроковане престаје по Грађ. Законнику §. 939 за три године. Право на досуђену накнаду штете и право на повраћај ствари суди се такође по Грађанском Законнику.

Види §§. 17. и 33. Крив. Суд. Пост., — и §. 939. Грађ. Зак.

ЗАКОН

ОД 20. АПРИЛА, 1865. ГОДИНЕ,

којим се уводи у живој Устројство судова и Законик о пошуйку судском у грађанским парницама, обоје од 20. фебруара, 1865. год., и Законик о пошуйку судском у кривичним делима од 10. априла, 1865. год.

З А К О Н

којим се уводи у живот Устројство судова и Законик о поступку судском у грађанским парницама, обоје од 20. фебруара, 1865. год., и Законик о поступку судском у кривичним делима од 10. априла исте године.

§. 1. Устројство судова, окружних, апелационог и касационог од 20. фебруара 1865. године, Законик о поступку судском у грађанским парницама од истог дана, и Законик о поступку судском у кривичним делима од 10. априла исте године, почеће важити 16. јунија ове 1865. године.

§. 2. Спорови, који се затеку несвршени код окружних судова и код великог суда за грађанска дела, у време, кад Закон о устројству судова и Закон о поступку судском у грађанским парницама почну важити, довршиће се по прописима ових Закона. И по томе:

1., у грађанским споровима, који се у то време затеку код окружних судова непресуђени, а по новом поступку подлеже суђењу општинских судова (§. 6.), или изабраног суда (§. 434.), окружни судови прекинуће даљи рад, и парничаре о томе решењем извести, а тужитеља упутиће да се дотичном суду обрати.

С овим решењем вратиће се парничарима документи, ако су какве по том спору поднели.

У овом случају неће се никаква такса од парничара наплатити;

2., оне спорове овога рода (§§. 6. и 434. поступка судског у грађанским парницама), који буду у то време пресуђени од окружних судова, ако има незадовољства или жалбе, окружни судови послаће апелационом или касационом суду, према наређењу §§. 309. и 322. реченог поступка.

По ако касациони суд такову пресуду уништи, суд ће окружни

поступити по точки под бројем 1. овог параграфа, и у овом случају неће се никакве судске таксе наплаћивати од парничара;

3., грађанске спорове, који буду у то време код окружних судова пресуђени, а по новом поступку подлеже суђењу окружних судова, па буду изјављена незадовољства или жалбе на велики суд за грађанска дела, окружни судови послаће апелационом суду, или касационом суду, коме од њих, према новом устројству судова и новом поступку које дело припада;

4., у оним предметима, у којима су пресуде окружних судова од великог суда за грађанска дела уништене и окружним судовима враћене, поступиће се по новом поступку судском;

5., спорови, који се код великог суда за грађанска дела затеку несвршени, поделиће се према овим новим законима, и што по њима припада касационом суду, примиће овај, а што припада апелационом суду, предаће се њему, и сваки ће по свом кругу даље по њима радити.

А по делима, која се до тога дана нађу пресуђена, пресуде су одмах извршне.

§. 3. Од дана кад нов поступак судски у грађанским парницама ступи у живот, наплаћиваће се све судске таксе по њему; но што је по старом поступку урађено, за то ће се такса по њему и рачунати; а такса парнична по свима споровима, по којима буде код окружних судова пресуда, или по кратком суђењу решење изречено, кад нов поступак у живот ступи, наплатиће се по старом поступку, а по онима, где не буде пресуђено, наплатиће се по новом.

§. 4. Такође и сви кривични предмети, који се у наслеђењу затеку код полицајних власти или окружних судова, у време, кад Законик о поступку судском у кривичним делима почне важити, доследиће се и пресудити по правилима овог Законика.

§. 5. А у оним предметима, који се у то време затеку пресуђени код окружних судова, али не буду послани још великом суду за кривична дела, саопштиће се пресуда дотичним странама по правилима овог Законика, па по том даље по прописима истога, и према новом устројству судова, поступити.

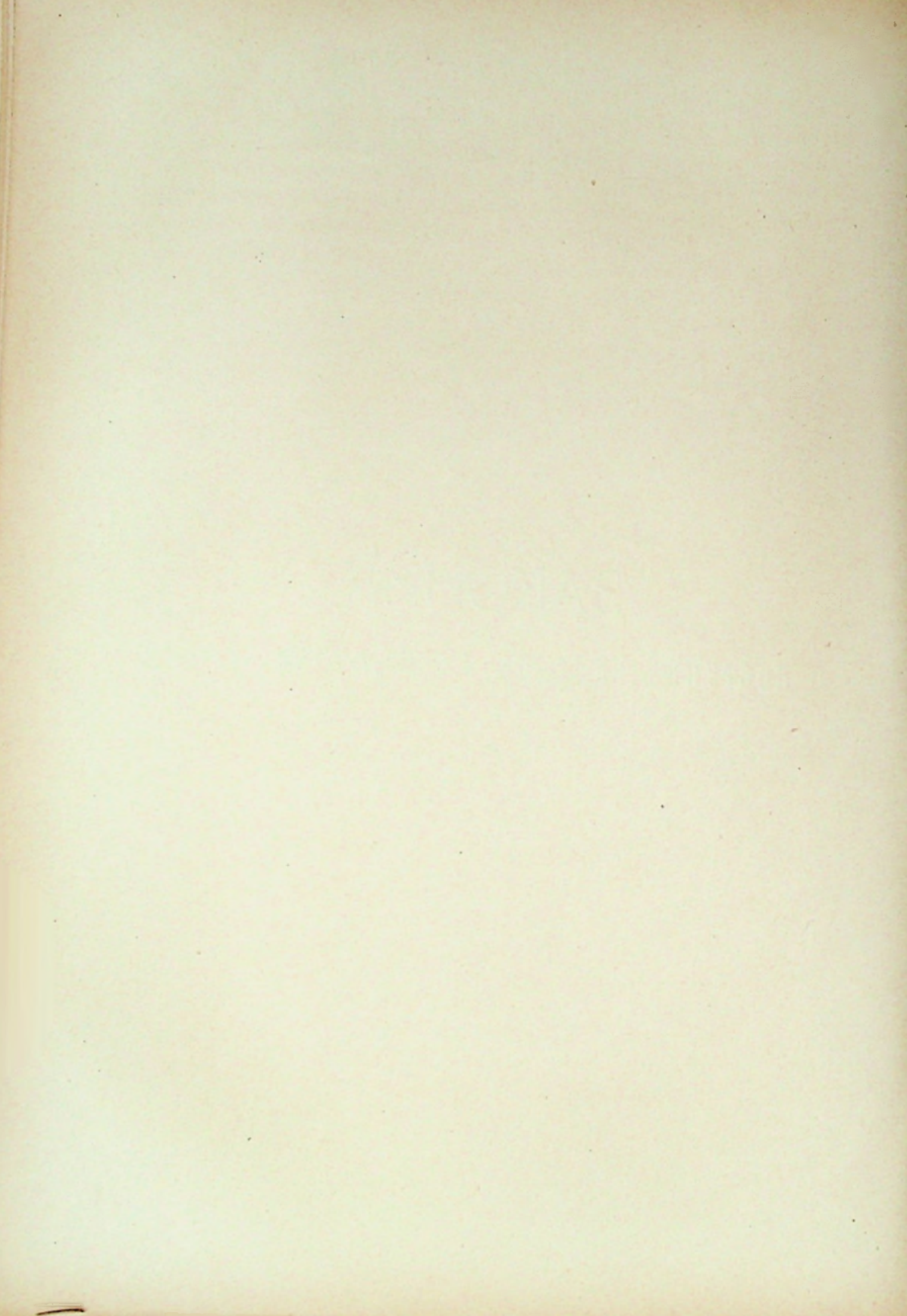
§. 6. Кривична дела, која се у то време затеку несвршена код великог суда за кривична дела, поделиће се тако, да оне предмете,

који према новом устројству судова, и Законику о поступку судском у кривичним делима, расматрању касационог суда подлеже, прими касациони суд, а оне, који суђењу апелационог суда подлеже, прими апелациони суд, који ће по том сваки по своме кругу даће по њима радити, као да би било незадовољства или жалбе тужитеља и оптуженога.

§. 7. Архиве садањих великих судова за грађанска и кривична дела, предаће се касационом суду.

ЗАКОНИК

О ПОСТУПКУ СУДСКОМ У КРИВИЧНИМ ДЕЛИМА.



ЗАКОНИК

О ПОСТУПКУ СУДСКОМ У КРИВИЧНИМ ДЕЛИМА.

ГЛАВА ПРВА

Општа правила.

§. 1. Нико не може бити осуђен и кажњен за злочинства и преступлења, докле не буде његова кривица по правилима овог Закона ника наслеђена и пресуђена.

Устав од 5. јуна, 1903. год.: Чл. 11. Нико не може бити осуђен, док не буде надлежно саслушан или законим начиним позван да се брани.

==== Кад суд на претресу увиди да је неки сведок сукривац, инак га за то не може осудити, кад претходно над њим није чинјено наслеђење нити је стављен под суд. — О. о. 29. априла, 1877. год., Бр. 1048.

Ни за пступ из §. 154. Грађ. Суд. Пост. не може председник суда, односно председавајући судија, осудити наипичара неаслушавог и ако је та казна административне природе, јер то би било противно §. 130. а. Крив. Суд. Пост. и чл. 11. Устава. — О. о. с. 28. децембра, 1899. год., Бр. 10531.

Види §. 154. Грађ. Суд. Пост.

§. 2. Сва злочинства и преступлења судиће у сваком окружију, у првом степену окружни суд, у вароши Београду Суд вароши Београда, у другом степену Апелациони Суд. Над свима овима постоји Касациони Суд, као разматрајућа власт.

==== Кад је Апелациони Суд одобрио пресуду првостепеног суда којом је изречена казна оптуженоме за више дела, од којих су нека помилована, онда првостепени суд не може сам извршити раздељивање казне оптуженоме, поред извршене пресуде Апелационог Суда, који се и сматра да је пресуду изрекао — О. о. 9. децембра, 1909. год., Бр. 13984.

§. 3. Војницима судиће војни судови за казним дела, која учине док су под барјаком; напротив за дела казним, која учине кад нису под барјаком, судиће им судови овим Законом одређени.

Ако војник, док је под барјаком, учини казнимо дело у друштву са невојним лицем, онда ће и њему судити судови овим Законом одређени, изузимајући случај предвиђени у §. 21. Војног судског законика од 28. априла, 1864. године.

==== Кад официр или војни чиновник учини судски кажљиву кривцу, било по Војном или опште Кривичном Закону, па после тога даде оставку на службу или буде стављен у пензију или му се место огласи за упражњено у смислу Закона о чиновн. грађ. реда, — онда за такве кривце остају надлежне војне власти и судови, пошто су учинили кривично дело у времеу када су били у војној служби под барјаком, и пошто је у §. 3. Крив. Суд. Пост. казано да ће војницима судити грађански судови за дела кажљива, која учине кад пишу под барјаком, а кад су под барјаком само онда, ако у војним законима није другаче наређено или ако војник, док је под барјаком учини кажљиво дело у друштву са невојним лицем. Кад резервисте и војници другог и трећег позива према чл. 1. и 3. Закона о устр. војске, улазе у састав војске и кад су по чл. 97. истог закона свагда дужни, да се одазову позиву војне власти и својих старешина, онда, кад се они томе позиву не одазову и не дођу на вежбу и службу, већ остану код својих кућа, па учине од времена позива какву кривцу, имају се за ову да суде војним судовима, пошто је у додатку реченог чл. 97. Зак. о устр. војске изречно казано да „они потпадају под војну власт и војну дисциплину и судство, од дана позива па до дана када се с војне службе распусте“, — што значи, да су они од дана позива под барјаком и по томе, да таква примена надлежности суда, не стоји у противности с прописима §. 9. општег Казненог Законика и §. 3. Крив. Суд. Поступка. Али кад који од ових обавезника добије допуст, да не дође на вежбу и службу по објављеном позиву, онда је он изузет од војничке дужности, па по томе за дела која учини код куће одговараће као невојник грађанским судовима. Али кад би такав војник после овог допуста, позват био на службу, он се без обзира на прво добијено разрешење, пма сматрати као војник, и од дана другог позива подлежи под војну власт и судство. — Нач. о. о. с. 26, јануара, 1894. год., Бр. 481.

Пропис §. 3. Крив. Суд. Пост. јасан је и он се специјално односи на војнике под барјаком и невојнике, а не и на чиновнике, те по томе, кад чиновник учини кривцу у званичној дужности са нечиновником, не може редовна власт извршати кривцу чиновника, кад за то постоји изузетна последна власт — комесарја, а нечиновнику редовна иступна власт према §. 19. Крив. Суд. Пост. који одређује које су последне власти и њихову надлежност. — Нач. о. о. с. 1. децембра, 1901. год., Бр. 9978.

Види §§. 15. и 332. Зак. о пост. војних судова у кривичним делима,

§. 4. Истраживање свију казнивих дела, бива по званичној дужности, где законом није другачије наређено.

==== С погледом на §. 4. Крив. Суд. Пост. самовлашће улази у категорију кривичних дела, која се извршавају и казне без обзира на то, да ли постоји тужба приватнога тужиоца, дакле и по службеној дужности. Ово је законодавац учинио нема сумње с тога што ово дело по природи својој повлачи

као последницу повреду двојаког права: приватног и јавног, јер кривац вршећи ово дело, обилази државну власт, којој је поверена одбрана и заштита права сваког грађанина и на један противправан и самовласан начин прибавља себи задовољење рушећи тиме ауторитет државне власти као основу једне правно организоване државе. — О. о. 16. јануара, 1897. год., Бр. 4429.

Кад се појављено кривично дело ислеђује по званичној дужности, онда то ислеђење не може зависити од тога што тужилац не подноси доказе да ли је и како кривично питање о коме је реч расправљено. — О. о. 13. фебруара, 1904. год., Бр. 7649.

Види §§. 17. и 33. Крив. Суд. Пост.

§. 5. Сва надлежатељства и поједини званичници, који се са казнителним ислеђењем занимају, дужни су старати се, да невини не буду гоњени, а повини да не избегну заслужену казну.

При ислеђењу казних дела, они морају, по званичној дужности, мотрити како на околности, које казну отежавају, тако и на оне, које казну олакшавају, умањују, или сасвим искључују.

===== Смрт приватнога тужоца може утицати само на грађанско питање које из кривичног дела проистиче, а не утиче ни уколико на кривцу, кад се дело казни по званичној дужности. — О. о. 31. маја, 1885. год., Бр. 1991.

И кад се дело казни по званичној дужности, суд је дужан да с погледом на §. 5. Крив. Суд. Пост., оцени одустајак приватног тужоца од тужбе, ради евентуалних изјава оптуженога и тужоца у истој — О. о. 18. априла, 1900. год., Бр. 3619. — О. о. с. 4. маја, 1900. год., Бр. 3993.

У глави првој Крив. Суд. Поступка где су изложена општа правила, како ће се поступати при позивању кривичних дела, а на ње у §. 5. Крив. Суд. Пост. стављено је у дужност свима властима, да се старају, да невини не буду гоњени, а повини да не избегну заслужену казну. У тој истој цели је у §. 51. Крив. Суд. Пост. наведено, да при ислеђењу злочинастава и преступлења, треба пре свега утврдити, да ли постоји кривично дело, па онда учиниоца тражити, што значи да се по Крив. Суд. Поступку увек тражи материјална истина. — О. о. 14. маја, 1909. год., Бр. 5845.

Види §§. 29, 33. 51. Крив. Суд. Пост.

§. 6. Приватна злочинства и преступлења (то јест оних, која званичници државни у званичној дужности учине §. 7.), судови ће само на тужбу полицијне власти ислеђивати и пресуђивати; но ако би се какво приватно злочинство или преступлење пред самим судом догодило или појавило, суд ће сам ислеђење учинити и пресудити; осим кад би то зависело од тужбе приватног лица, а такве не би било.

===== Кад се појављено кривично дело ислеђује по званичној дужности, онда то ислеђење не може зависити од тога што тужилац не подноси доказе да ли

је и како кривично питање о коме је реч расправљено. — О. о. 13. фебруара, 1904. год., Бр. 7649.

И дежурни судија дужан је да прими тужбу у случају да тужени затражи, да се пресуди грађанско извљање и отвори кривична истрага над тужоцем. — О. о. 19. јануара, 1893. год., Бр. 8485.

По §. 174. Грађ. Суд. Пост. ако се при извљању парнице обелодани какво каживо дело, кога царичара, а од селеђења овога дела и пресуде, зависило би решење грађанског питања, онда у таквом случају суд са даљим извљањем и суђењем парнице престаје и отпочиње кривично извљање. Овлашћење да суд може по својој иницијативи донети овакву одлуку, односи се само на кривце које се извљају и суде по званичној дужности, — §§. 4. и 5. Крив. Суд. Пост., а не и на кривце, које се извљају и суде на тужбу приватних лица, пошто за ове случајеве, према §. 6. Крив. Суд. Пост. у вези са тач. 3. §. 304. Грађ. Суд. Пост., царична стража може парично да постави захтев, да се са парницом застане и отвори кривично селеђење. — О. о. 7. септембра, 1910. год., Бр. 9749.

Види §§. 29., 33., 51. и 201. Крив. Суд. Поступ.

§. 7. Злочинства и преступења чиновника у званичној дужности, ако би се под суд дали, суд ће селеђивати на тужбу правителственог правобранитеља, или од дотичног Министра за то одређеног лица.

Закон о чиновницима грађанског реда од 15. фебруара, 1864. год.:
Чл. 48. Пре него се чиновник... под суд да, ако се учињено дело не би признапством чиновника у изисаном изјасењу, или с друге стране, довољно доказивало, надлежни Министар... преко Министра Правде наредити, да се постојећим једног или више комисара последи, како власт, која селеђење наређује, то за потребно пађе према величини кривце и другим околностима. Ако је више комисара, то председник комисије, а ако је само један, онда он, не може бити више звања, но што га има овај, над коме се чини селеђење. — §. 56. Злочинства и преступења чиновника, учињена у званичној дужности, селеђиваће се онако, као што је казао у §. 48. За приватна злочинства и преступења, потчињавање се чиновници селеђењу и суђењу овако, као и други грађани, само што ће полицијска власт или суд, кад чиновника у приговор стави, извести о томе надлежног Министра, како би се учинило наређење у смотрењу службе. — §. 57. Чиновнике због злочинства и преступења, учињених у званичној дужности, разрешава и под суд даје дотични Министар по решењу Министарског Савета; а за чиновнике Главне Контроле и канцеларијски персонал Савета, решава Државни Савет. Министар Правде одређује суд, који ће судити, а власт, која под суд даје чиновника, подноси суду тужбу и акта кривце на пресуђење...

===== Решење Касационог Суда да се судија стави под суд за злочинства или преступе у званичној дужности потребно је не само онда ако је тужен активни судија, већ и у случају, кад се лице, које је раније било судија у време оптужбе не налази више на положају судије, јер оно одговара тада ипак за своје званичне послове, вршене у својству судије. — Нач. о. о. с. 3. фебруара, 1905. год., Бр. 1018.

Види §§. 5., 8. и 51. Крив. Суд. Пост.

§. 8. Ако би се при ислеђењу грађанског питања открило какво злочинство или преступље, које се по званичној дужности ислеђује и које у свези стоји са оним грађанским питањем, суд ће сам и ово иследити, па оба предмета уједно пресудити, а ако то није могуће, он ће поступити по §§. 296. и 298.

===== Тапја важи све док се њена лажност кривичним путем не докаже. Кад једна страна истакне приговор лажне тапије, суд по званичној дужности прекда грађански спор и предузима кривичну петрагу, пошто од ове зависи овај први. — О. о. 13. фебруара, 1904. год., Бр. 7649.

Види §§. 296. и 298. Крив. Суд. Пост.

§. 9. Сва јавна надлежатељства и званичници кад званично дејствују, у случају кад би за какво казнимо дело дознали, које се по званичној дужности ислеђивати има, у колико сами за ислеђење и пресуђење истога неби надлежни били, дужни су одмах известити о томе надлежну ислеђујућу власт.

А сваки човек има право да јави надлежној полицајној власти, чим дозна за какво учинено злочинство или преступље, које се по званичној дужности ислеђује и казни, и надлежна власт дужна је онако поступити, као што је у опште за истраживање и ислеђивање злочинства и преступљења прописано. Ово се разуме о оним казним делима, где закон није изреком овакво достављање свакоме у дужност поставио.

===== Кад се појављено кривично дело ислеђује по званичној дужности, онда то ислеђење не може зависити од тога што тужилац не подноси доказе. — О. о. 13. фебруара, 1904. год., Бр. 7649.

Одлука о отварању кривичне петраге наредба је и не подлежи, према §. 272. Крив. Суд. Пост., разматрању Касацпоног Суда. — О. о. 8. маја, 1868. год., Бр. 1795.

Види §§. 4., 5., 51. и 272. Крив. Суд. Пост.

§. 10. *Оптужени може имати пред судом браниоца на главном претресу. Но ако је оптужен за злочинство, мора имати браниоца, а ако га нема суд ће му га сам по званичној дужности дати.*

Исто тако онај који је оптужен због преступљења, ако је непунолетан, или је нем, или незна српски говорити, или одсутује, или је тако болестан да не може на суђењу бити, као и сва женска лица, морају имати пред судом браниоца,

и ако га сама не нађу, суд ће им га по званичној дужности поставити.

Приватни тужилац може имати заступника, а ако нема теснасти година, мора га имати.

Измене и допуне од 25. маја, 1868. год.

==== Кад осуђени не најави да ли је задовољан или не с пресудом, а бранилац му се против пресуде жали, то се по таквој жалби дело има разматрати. — О. о. 22. јануара, 1869. год., Бр. 188.

Кад су оптужени малолетни, ма најавили да су судском пресудом задовољни, ова се по жалби њиховог бранпоца мора разматрати. — О. о. 16. децембра, 1869. год., Бр. 4106.

Види §. 11. Крив.Суд. Пост.

§. 11. Бранитељи могу бити јавни правозаступници и сви који су православне науке свршили, а нису осуђени на бешчестеће казне, нити се налазе под ислеђењем због дела, која такве казни доносе, или се за бешчестеће сматрају:

Јавни правозаступници и судски званичници, морају се примити да бране оптуженог, кад их суд на то одреди; а остали државни званичници могу се тога примити ако хоће, и ако им њихова претпостављена власт то дозволи. Но и судски и државни званичници, ако би с оптуженим били сродни онако, као што је у §. 43. под бројем 2. и 4. означено, могу оптужене бранити, први и без наредбе суда, а други и без одобрења своје претпостављене власти.

==== Наређујући императивно да сваки оптуженик за злочинство мора имати бранпоца, а налажући правозаступнику да се мора примити бранилачке дужности у сваком злочинству, § 11. Крив. Суд. Пост., држава сматра бранпоца као свој орган, не само за то да оптуженика брани, него и за то, да се и он труди, да се пронађе права, материјална истина, што је у интересу и државе и јавног поретка. Кад се сад има на уму да суд за бранпоце узима првенствено правозаступнике, а правозаступништво је професија уведена у држави и регулисана нарочитим законом, и кад правозаступнику за свако заступање пред судом припада награда, која му као лицу те професије служи за издржавање, од које професије правозаступник и живи, онда као таквом, држава намећући му обавезу дужност бранилаштва у злочинима следствено му је дала право на награду за тај рад, § 11. Крив. Суд. Пост., а санкцију тога права утврдила му је у §. 334. Крив. Суд. Пост., истичући право његово над осталим трошковима као првенствено. А ово држава чини за то, да би дала оквивалент опој обавези, коју бранпоцу намеће као свом, судском чиновнику. — О. о. с. 22. септембра, 1908. год., Бр. 6019.

Види §§. 10. и 334. Крив. Суд. Пост.

§. 12. Принешени докази и пресуда у каквој грађанској парници изречена од каквог суда, неће никакве сметње суду полагати, да он кривично ислеђење у истом предмету предузме, ако се само противни, казнимо дело осведочавајући, докази појаве. Напротив оно, што је кривичном пресудом кас постојеће признато, не може се у грађанској парници изнова доказивати.

==== Кад је пресудом војног суда пред којим је оптужени одговарао по кривичном делу, по §. 187. Грађ. Суд. Пост. доказано крајње небрежење оптуженога у руковању са касом и покрађеним новцима, на шта више том пресудом чак и сумња за саму кривцу остала на туженоме, онда се у грађанском спору не може ово изнова доказивати, према последњем одељку §. 12. Крив. Суд. Пост. — О. о. 16. августа, 1888. год., Бр. 2530. — О. о. с. 3. новембра, 1888. год., Бр. 3967.

Види §§. 13. и 14. Крив. Суд. Пост.

§. 13. Ако би какво казнимо дело пред суд дошло, с којим би уплетено било питање да ли брак постоји или не постоји, суд ће одложити ислеђење докле суд духовни то не реши.

Пресуда духовног суда само ће овде односно постојања брака важити, а што се тиче казнимог дела, због кога је ствар пред суд дошла, суд ће према томе своје ислеђење, ако би таквом места било, наставити и по закону поступити.

Види §§. 12. и 14. Крив. Суд. Пост.

§. 14. Кад се год с кривичним вопросом и грађански једном пресудом решава (§. 295.) рок за изјављивање незадовољства и жалбе и за грађанску част подлежи у свему прописима за кривичну част одређеним; а кад се грађанско питање особеном грађанском парницом расправља (§. 296.), онда се управља по прописима судског поступка за грађанске парнице.

==== Апелациони Суд не суди о грађанским питањима, ма да произлазе из кривичног питања, кад вредност није 1000 гроша чаршијских. — О. о. 21. септембра, 1866. год., Бр. 3110.

Види §§. 12. и 13. Крив. Суд. Пост.

§. 15. Рокови, у овом Законику одређени, коначни су, и могу се продужити само онде, где овај Законик допушта.

У рок не рачуна се онај дан, у који је лицу саопштена или достављена судека пресуда, или решење, или наредба.

Продужени рок почиње тећи први дан, по истечењу оног рока, који се продужава.

Ако би последњи дан рока пао у дане, кад суд не ради, онда се за последњи дан узима први радни дан суда.

У који је дан писмо на суд управљено, на повратни рецепис пошти предато, узима се да је самом суду предато.

===== Пошто државне власти не предају акте пошти на рецепис, него по експедиционој књизи, која је доказ о извршевој предаји и која замењује рецепис, то се у смислу §§. 15. и 259. Крив. Суд. Пост. има предаја на експедициону књигу сматрати као предаја на повратни рецепис. — О. о. 26. априла, 1903. год., Бр. 2236.

Пропис §. 15. Крив. Суд. Пост. по коме се узима, да се само оне пошпљке, које су пошти предате на повратни рецепис, сматрају да су овог дана у суду примљене када су пошти предате, односи се само на оне пошпљке који су испоручени приватна лица, која су у могућности да своје акте предају суду лично или на који други начин преко поште, а не и на оне пошпљке, које као званичне потичу од ма које власти, јер власти нису ни у могућности да своје пошпљке лично суду предају. већ то увек чине једино преко своје званичне експедиционе књиге, услед чега се и предаја на овај начин извршена поштанској власти равна овој предаји пошпљке од стране приватнога лица, која је дата пошти на повратни рецепис, и сматра се да је таква пошпљка истог дана и у суду примљена. — О. о. 4. октобра, 1908. год., Бр. 10264.

Види §. 259. Крив. Суд. Пост.

§. 16. У свима казним делима коначни претрес мора бити усмен и јаван, пред судом, који дело суди. Јавност може бити искључена само из узрока законом дозвољених.

Види §§. 5. и 51. Крив. Суд. Пост.

§. 17. Ислеђење и суђење казнимог дела, као и извршење пресуде, што се казне тиче, престаје: кад кривац умре; или кад кривица застари; или кад приватни тужитељ од тужбе одустане.

Само ствари кривца, којима је злочинство учинио, или оне, које је злочиним делом произвео, могу се и по смрти овога од његових наследника одузети, и новчана казна из заоставшег посмртног имања наплатити, ако му је пресуда коначна за живота саопштена.

Тужба за накнаду штете, казнимим делом причињене, смрћу кривца не престаје, него се може водити и противу његових наследника.

Она престаје само по основима застарела, и за време Грађанским Закоником одређено.

===== Само где је парично казато у Казн. Законнику као материјалном, да тужитељ може у свако доба одустати од тужбе, на и само извршење пресуде задржати, на те се случајеве односи §. 17. Крив. Суд. Пост.; — а где то није казато, на те се случајеве односи свагда §. 33. Крив. Суд. Пост., по коме се само пре извршења пресуде може од тужбе одустати. То је разлика по којој

оба ова законска прописа могу да опстају један поред другог, иначе један би од њих са свим излешаи, управо на сметњи другоме био. — О. о. 11. маја. 1866. год., Бр. 1298.

Да се може узети да је какво лице одговорно за штету која је причињена каквим кривичним делом, па на накнаду штете и осудити, треба пре свега да је кривица таковог лица, према §. 298. Крив. Суд. Пост. по прописима истог Поступка извиђена и пресудом судском утврђена; што није случај са лицима, према којима је по §. 17. Крив. Суд. Пост., као према умрлима, свако пслеђење и суђење кривце престало. — О. о. 16. децембра, 1903. год., Бр. 7504.

По §. 10. Казп. Зак. овај који је казним делом оштећен има право да од кривца тражи накнаду те штете, не сматрајући оће ли и каква казна кривца за његово дело постићи. Према томе накнада штете, као последица деликта, може се тражити и ако само кривично дело није ни излазило пред суд. — О. о. 9. априла, 1907. год., Бр. 4123.

Извешће општинскога суда о смрти извеснога лица није довољно па да суд поступи у смислу §. 17. Крив. Суд. Пост. пошто по §. 234. Крив. Суд. Пост. као потпуи доказ о смрти извеснога лица може да послужи само извод из протокола умрлих. — О. о. 11. марта, 1909. год., Бр. 3104.

Кад суд решењем својим прекине свако даље пслеђење према оптуженоме из разлога што је овај умро, §. 17. Крив. Суд. Пост., онда не може његову масу осудити на плаћање пакнаде штете кривичним делом причињене, јер се ово грађанско питање може расправити уз питање о кривци оптуженога само онда, кад би сама кривична истрага била потпуна, на основу које је оптужени, као одговорно лице за кривично дело, пресудом на казну осуђен и којом је и то питање о накнади штете, према §. 296. Крив. Суд. Пост. на чисто изведено. — О. о. 16. септембра, 1909. год., Бр. 9807.

Види §. 33. Крив. Суд. Пост.

§. 18. Правила како ће се притворени у суду обдржавати, прописује Књаз указом, на предлог Министра Правде.

Види Правила о издржавању притвора у Додатку.

ГЛАВА ДРУГА

О истражујућим и ислеђујућим властима.

§. 19. Власти, које злочинства и преступлења истражују и пслеђују, јесу:

- 1., кметови;
- 2., ереске и окружне полицајне власти (куда спада и управитељ вароши Београда са члановима појединих оделења, и управитељ Мајдан-Пека); и
- 3., окружни судови са судом вароши Београда.

Злочинства и преступлења чиновника, учпијена у званичној дужности, ислеђиваће се по прописима Закона о чиновницима грађанског реда.

Устав од 5. јуна, 1903. год.: Чл. 28. Сваки Србин има права да непосредно и без икаквог одобрења тужи суду државне чиновнике и званичнике, као и председнике општина, кметове и општинске званичнике, ако су они у својем службеном раду повредили његова права. За Министре, судије и војнике под заставом важе парочите одредбе.

==== Кад је актима чињеног ислеђења по извесноме оптужењу код турских власти, коме је присуствовао и наш консул, утврђено у кругу надлежности постојање казниmog дела, које се извиђа и казни по званичној дужности, онда наш суд не може испрати рад иследне власти турске, него треба по овом прикупљеном материјалу надлежне истражне власти, да оцени важност извесених доказа по нашим законима и да реши има ли места стављању оптуженог под суд или не. — О. о. с. 30. децембра, 1897. год., Бр. 9851.

У чл. 28. Устава изриком је дато право сваком појединцу, да непосредно и без икаквог одобрења тужи суду сваког оног чиновника, који му својом незаконитом радњом повреди какво право. Циљ је овог уставног наређења, да државни чиновници остају на истом нивоу оптужења, као и обични грађани, и да се право тужбе приватних лакше оствари. С тога се суд не може, позивајући се на чл. 2. Зак. о истражним властима и §. 19. Крив. Суд. Пост., огласити за непадлежног за извиђање по оваквим тужбама. — О. о. 6. фебруара, 1907. год., Бр. 1153.

Према наређењима у глави другој Крив. Суд. Поступка, а па име у §§. 19. и 23. Крив. Суд. Пост. одређене су власти које не истраживати односно ислеђивати казним дела. Надлежност суда по тражењу приватног тужбоца да се пад извесним лицем отвори кривична истрага пакуна тек онда, кад надлежна иследна власт поступи по наређењу §. 158. Крив. Суд. Пост. или по наређењу чл. 3. Зак. о истражним властима, те с тога суд по таквом тражењу не може пре ни решавати. — О. о. 13. фебруара, 1908. год., Бр. 1672.

Види Закон о истражним властима, — и Закон о среским и градским судовима у Додатку.

§. 20. Где у месту нема веће полицајне власти, ту су дужни кметови, у својој општини, злочинства и преступлења истраживати и своју непосредно предпостављену власт полицајцу одмах извештавати, а међутим се старати да се траг злог дела не изгуби и да кривац не утече.

А полицајна власт на овако достављење, или кад ма с које стране дозна за учињено злочинство или преступлење, које се по званичној дужности иследити има, ако је у месту, где је зло дело учињено, дужна је одмах на место отићи и истраживање или ислеђење предузети, а ако је то у другим местима, по важности случаја, или сама на место учињеног казниmog дела отићи, или одмах све што је могуће учинити да се дело истражи и најтачније иследи.

==== У случају кад општински суд прекине кривичну истрагу, услед смрти кривца или застарелости кривиче, па расправи само грађанско питање,

надлежна је полицијска власт а не суд. — О. о. 15. септембра, 1889. год., Бр. 3400.

По чл. 28. Устава свако има право да непосредно и без ичијег одобрења тужби суду државне чиновнике и званичнике, као и председнике општина, кметове и општинске званичнике, ако су они у својем службеном раду повредили његова права. Али кад је оптужени чиновник дело тужбом представљено извршио не приликом вршења каквог службеног посла, већ на пијаци и у приватном разговору, онда с обзиром на поменути чл. 28. Устава суд није надлежан да по таквом делу тужбу прими непосредно од тужоца и преко свог последњег судије отпочне кривичну истрагу противу окривљеног, већ је за то, а према тач. 2. §. 19. Крив. Суд. Пост. надлежна полицијска власт. То пак што је тужени том приликом као полицијски чиновник имао га себи прописну униформу и сабљу, без утицаја је на карактеристику овога предмета, кад она у ствари и не даје карактер званичности поступцима онога који је поступи, већ сама природа посла који dotyчни чиновник врши. — О. о. 24. марта, 1908. год., Бр. 2852.

Види §. 19. Крив. Суд. Пост.

§. 21. Кад полицијска власт дозна, да се у њеном подручју налази какво лице, које је у другом окружију учинило злочинство или преступлење, онда ће га додати, и пошто учини ислеђење, предаће га суду.

Но ако је такови тражен од друге полицијске власти или од суда, или ако би за ислеђење дела било лакше и целесходније, да се исти пошаље у оно окружије, где је казнима дела учинио, у првом случају послаће се оној власти која га је тражила, а у другом полицијској власти оног окружија, у ком су казнима дела учињена.

Овако ће полицијска власт поступити и онда, кад кривца небишко тражио, ако би се дознало да кривац у другом окружију има саучесника, над којим се чини ислеђење.

Види §§. 19. и 20. Крив. Суд. Пост.

§. 22. Полицијска ислеђујућа власт може у важним и заплетеним случајима злочинства, одмах у почетку ислеђења доставити случај суду, да овај одреди једног судију са писаром, који ће дело иследити и суду поднети.

А Министар Унутрашњих Дела у таквим случајевима има права, у договору са Министром Правде, тражити од првостепенног суда, коме по надлежности припада суђење dotyчног дела, да овај одреди једног судију са писаром, који ће дело иследити и суду поднети. И суд је дужан по том тражењу да поступи.

Измене и допуне од 17. јануара, 1904. год.

Види §§. 19.—21. Крив. Суд. Пост.

§. 23. Код сваког првостепеног суда ислеђивање злочинства и преступлења један од председника суда одређени члан са писаром. Овај ислеђујући судија, врши у исто време и дужност државног тужитеља.

Закон о јавној безбедности од 31. јануара, 1905 год.: Чл. 9. . . Ако се одметнуто лице преда непосредно првостепеном суду, онда је сам првостепени суд надлежан за пзвпђање његових кривица, дотле учињених, у смислу §. 23. Крив. Пост.

По тужбама подигнутим на основу чл. 28. Устава надлежан је да врши ислеђења и доноси потребна решења последни судија првостепеног суда, — §. 23. Крив. Суд. Пост. — било о прекиду истраге, било о стављању окривљенога под кривичну истрагу, било да се таква тужба има да одбаци као неумесна или невадлежној власти подиета, или пак о доношењу нужне одлуке у смислу наређења §. 158. Крив. Суд. Пост., а свако такво решење подлежи разматрању првостепеног суда према чл. 3. Зак. о петражним властима и §§. 131., 161., 162. и 164. Крив. Суд. Пост. — О. о. 24. априла, 1908. год., Бр. 4564.

Види Закон о петражним властима, — и Закон о среским и градским судовима у Додатку.

§. 24. Све што би ислеђујући судија у течају ислеђења нашао за нужно по истом предмету наређивати, чиниће сам у име суда, и препишеку са властима сам потписивати, а власти ће на оно што он буде захтевао, суду одговарати.

Кад по §§. 23 и 24. Крив. Суд. Пост., код сваког првостепеног суда постоји последни судија, који врши ислеђења злочинастава и преступлења и по тим предметима доноси потребне одлуке, као последна власт, онда је према овоме и чл. 3. Зак. о петражним властима, он надлежан да донесе и одлуку којом се према оптуженоме на основу тач. 1. §. 29. Крив. Суд. Пост. прекида ислеђење, а не да то чини суд, у толико пре, што је суд према чл. 3. Зак. о петражним властима надлежан да разматра оваква решења свога последног судије. — О. о. 8. марта, 1906. год., Бр. 2311.

Види §§. 19.—23. и 25.—30. Крив. Суд. Пост.

§. 25. Кад би суд за нужно нашао да се што доследи на са-мом месту, чиниће то преко ислеђујућег судије и писара, којима ће власти полицајне у томе у свему на руци бити.

Види §§. 19.—24. и 26.—30. Крив. Суд. Пост.

§. 26. Суд ће моћи од предузетог ислеђења одустати само из узрока у овом Законику казаних (§. 29.)

Види §§. 19.—25. и 27.—30. Крив. Суд. Пост.

§. 27. Суд ће мотрити, да се испити не одуговлаче, и јављаће Министру Правде, ако неби која полицајна власт одговарала својој дужности.

Види §§. 19.—26. и 28.—30. Крив. Суд. Пост.

§. 28. При сваком испитивању и ислеђивању злочинства или пресуђења код полицијске власти, присуствоваће као иследни сведоци, два поштена грађанина из општине, у којој се ислеђење чини, и они ће сваки испит поштысати, са напоменом, да је цео испит над општујеним пред њима држан. Ови иследни сведоци назначиће том приликом и примедбе које би имали на испит да учине.

У тој цели одбори општина окупљених вароши изабраће на годину дина 12 до 24, а одбори других општина 6 до 12 по могућству писмених грађана, од којих ће се по двојица из места где се над општујеним чини испрага, позивати да буду при ислеђивању.

Овиме плаћа држави у име дангубе према времену, које су провели при ислеђивању, дневно највише до три динара, па се после накнађа од осуђеног.

А ако је ислеђење чинјено по тужби приватног тужилоца, у оним случајевима, у којима се оно чини само по тужби приватнога, па тужени буде сасвим ослобођен, или приватни тужилац ислеђење заустави, или од тужбе одустане, онда ова плаћа ову дангубу.

Грађани ови не смеју бити сродни (§. 43.) ислеђујућем званичнику. Тужени може против њих чинити изузета набројана у §. 43. овог Закона, као и у случају, ако би они с њим били у непријатељству, и у том случају позваће се други иследни сведоци.

Ови сведоци морају тајну до пресуђења чувати, на шта ће их иследосатељ претходно опоменути.

Памене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 23. децембра, 1886. год., ПБр. 13368 :... Да полицијске власти... у будуће кривичне неспите чине у присућности само оних лица, која су на ову целу по §. 28. Крив. Пост. од општине изабрана, а никако и у присућности других лица, која нису изабрана...

===== Законодавац бричући се да један оптуженик при ислеђењу код полицијске власти што више гаранције има, наредно је у §. 28. Крив. Суд. Пост. да се ислеђење код полицијске власти чини свагда у присуству два поштена грађанина. Кад се тим законским прописом у интересу оптуженика тражи, да при његовом испиту присуствују два поштена грађанина, од лица које општина из своје средине избере, одређивши и број њихов, онда се ни у ком случају не може дозволити да полицијска власт произвољно кога хоће узме за присутника при ислеђењу кривца кога оптуженика, пошто је општина једино позвана овим Законом а и Законом о општинама да сазнаје, а по потреби и уверење

даје какав је који грађанин моралног живота; и да она бирајући лица из своје средине за присутнике сама озвучи њихова имена из целог броја грађана, као поштева лица; а позитивно је да општина боље познаје људе из своје средине но полицијска власт или чиновници њени. То што претпоследњи одељак §. 28. Крив. Суд. Пост. даје оптуженику право да против присутника чини изузеће по §. 43. Крив. Суд. Пост. не може бити разлог за противно мишљење, јер је тим прописом дато оптуженику право, да чини изузеће противу присутника, разуме се лица које је општина за присутнике изабрала, а не лица венадлежних, које би полицијска власт сама за присутнике узела а на које се није могло мислити, пошто је присутност њихова, као венадлежних лица, по самом закону невредећа. Кад би се пропис §. 28. Крив. Суд. Пост. тумачио противно овоме, овда би се омашила или бар јако ослабила она цел, која се ради јаче безбедности оптуженога хтела да постигне против могуће хотичке или нехотичке злоупотребе при селеђењу, јер би тада било могуће, да последња власт по непознавању личности или и намерно, узме за присутне и оваква лица, која по њиховом познавању у општини, не заслужују ово поверење. На против, да је правилније горе изложено тумачење, објашњава се и старим текстом §. 28. Крив. Суд. Пост. од 10. априла, 1865. год., кад је било наређено да у вароши општине изберу грађане који ће присуствовати, а у сеоским општинама да полицијска власт узима по два лица, *која месни комитет одреди*; дакле ни овда није дозрољено било полицијском последнику, да произвољно узима присутнике. Међутим у садањем §. 28. Крив. Суд. Пост. та је власт од комита пренета на одбор општински, па је казано: да одбор и у сеоским општинама назначи лица, која ће моћи да буду присутници. — О. о. с. 11. децембра, 1896. год., Вр. 4017.

Види §. 43. Крив. Суд. Пост.

§. 29. Ислеђење неће се отпочињати, а почето прекинуће се у овим случајима;

- 1., кад нема дела, које би се по закону казнити могло;
- 2., кад нема ни сумње ни подозрења да је ко крив;
- 3., кад би постојавши основни подозрења тако обеснажени били, да се оптужени према томе по закону за обвиненог узети не може;
- 4., кад нема тужбе приватног дотичног лица за дела, која се само по тужби приватнога казнити могу;
- 5., кад приватни тужилац од тужбе одустане;
- 6., кад се докажу дела или околности, које сваку казну искључују по Казнителном Законику.

=====
 Нужна одбрана је околност, која по §. 54. Казн. Зак. ослобађа кривца сваке казне, и по томе суд, пре него што таквог оптуженог под суд ставља, ваља да о тој околности размисли, па ако нађе да је утврђена, да по тач. 6. §. 29. Крив. Суд. Пост. започето исслеђење прекине. — О. о. 9. маја, 1866. год., Вр. 1152.

И полицијска власт има права прекинути исслеђење на основу §. 215. Казн. Зак. у вези са §. 29. Крив. Суд. Пост. — О. о. 1. децембра, 1887. год., Вр. 3503.

По тач. 1. и 2. §. 29. Крив. Суд. Пост. може полицијска власт да прекине отпочету истрагу, или да је и не отпочне, кад нема дела, које би се по закону казнити могло и кад нема ни сумње ни подозрења, да је ко крив. Али кад је утврђено дело, онда питање о томе да ли неке околности извинују оптуженога, подлежи судској оцени. — О. о. 3. августа, 1884. год., Бр. 2261.

За доношење решења по §. 29. Крив. Суд. Пост. надлежан је суд, т. ј. колегијум а не последни судија. — О. о. 6. маја, 1897. год., Бр. 2366.

И онда кад се дело казни по званичној дужности, суд је дужан да с погледом на §. 5. Крив. Суд. Пост., оцени одустанак приватног тужиоца од тужбе, ради евентуалних изјава оптуженога и тужиоца у петој. — О. о. 18. априла, 1900. год., Бр. 3619. — О. о. с. 4. маја, 1900. год., Бр. 3993.

При оцени исправности једног пуномоћства при његовој употреби, у првом се реду мора узети у обзир природа самога права, у чијем се домаћају то пуномоћство употребљује, пошто је не све јасно, да употреба пуномоћства, дакле само биће његово, мора одговарати природи онога права, у чијој се области чини употреба од истог пуномоћства. Како се пак код кривичнога права у првом реду испољава интерес државе, да за извршено кривично дело казни, па и код самих ових кривичних дела која се казне на тужбу приватног тужиоца, а код грађанскога права на против у првом је реду интерес члакова у држави, чiji се правни односи нормирају, то онда и дејства пуномоћства у области и једног и другог права ипсу и не могу бити једнака (као ни саме извршене пресуде у у та два права што по суштини својој ипсу једнаке: једне се морају извршити, а друге зависе од воље онога у чију је корист правни однос уређен), на логично ни начини употребе пуномоћстава; дакле, наквадно опуномоћавање, које је код грађанског права дозвољено (и то само до неке), код кривичног је права по све немогућно, јер стоји у сувише јасној контрадикцији и са правним појмом о казни у опште, и са природом кривичнога права. Према томе суд вазда треба да констатује, да ли је пуномоћство исправно, те да на основу њега пуномоћник може поднети кривичне тужбе као и одустајати од истих. — О. о. 26. маја, 1899. год., Бр. 4811.

Види §§. 17. и 33. Крив. Суд. Пост.

§. 30. Ислеђујући судија или чиновник има право онога, који би се при саслушању неупростојно владао, или иследоватеља вређао, казнити затвором до три дана, или ако је већ у затвору за толико дана свести му рану на сам леб и воду.

Види §§. 1. и 130. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ТРЕЋА

О приватном тужитељу.

§. 31. За злочинства и преступлења, која се по Казнителном Законику само на тужбу приватног лица ислеђивати и казнити могу,

приватни тужитељ поднеће тужбу усмено или писмено полицијној власти, заједно са доказима, које о томе има, и ова је дужна следеће предузети, ако из узрока у §. 29. казаних неби морала од истога одустати.

===== Према §. 31. Крив. Суд. Пост. полицијска власт ће тек онда предузети следећа по делима која се казне по приватној тужби, кад приватни тужитељ поднесе тужбу писмено или усмено, заједно са доказима које о томе има. Докле приватни тужитељ то све не учини, није дужна полицијска власт предузети следеће. — О. о. 17. октобра, 1866. год., Бр. 2765.

Види §§. 4., 5. и 32. Крив. Суд. Пост.

§. 32. Приватном тужитељу уподобљана се правителствени правобранитељ, или од надлежног Министра одређени тужитељ, који ће на основу административно чињеног следећа, подносити тужбу суду противу чиновника за злочинства или преступења, која су ови у званичној дужности учинили.

Види §. 7. Крив. Суд. Пост.

§. 33. Приватни тужитељ може и у оним случајима, о којима у Казнителном Законнику није ништа казано, одустати од тужбе, догод није осудителна пресуда извршном постала.

===== Само где је изрично казано у Казн. Законнику као материјалном, да тужитељ може у свако доба одустати од тужбе, па и само извршење пресуде задржати, на те се случајеве односи §. 17. Крив. Суд. Пост.; — а где то није казано, на те се случајеве односи свагда §. 33. Крив. Суд. Пост., по коме се само пре извршење пресуде може од тужбе одустати. То је разлика по којој ова законска прописа могу да опстану један поред другог, иначе један би од њих са свим излишан управо на смећу другога бпо. — О. о. 11. маја, 1866. год., Бр. 1298.

С погледом на §. 4. Крив. Суд. Пост. самовлашће улази у категорију кривичних дела, која се извиђају и казне без обзира на то да ли постоји тужба приватнога тужиоца, дакле и по службеној дужности. Ово је законодавац учинио нема сумње с тога, што ово дело по природи својој повлачи као последицу повреду двојаког права: приватног и јавног, јер кривац вршећи ово дело обилази државну власт, којој је поверена одбрана и заштита права сваког грађанина и на један противправни и самовласни начин прибавља себи задовољење рушећи тиме ауторитет државне власти као основу једне правно организоване државе. Овлашћење па §. 33. Крив. Суд. Пост. које је дато тужиоцу без важности је, јер кад се упореде ова два законска прописа: одустанак од тужбе који се у §. 33. Крив. Суд. Пост. помиње за оваква дела, која се по званичној дужности извиђају и казне, у која улази и самовлашће, види се да се пропис §. 33. Крив. Суд. Пост. односи само на накнаду штете и трошкова, дакле на грађанско потраживање,

а не и на кривичну одговорност, која се у сваком случају мора извидети и казнити у интересу одржавања јавно правног поретка. — О. о. 16. јануара. 1897. год., Бр. 4429.

По §. 33. Крив. Суд. Пост. приватни тужилац може од своје тужбе одустати све до извршности само пресуде, у колико то код појединих дела у Законику није drukчије наређено, и на случај да се овај одуставак догоди код дела која се само на тужбу приватнога тужоца казне, суд неће моћи судити исто дело и пресуду изрицати, већ ће оптуженог решењем отпустити, према §. 250. тач. в. Крив. Суд. Пост. Да ли ће оптужени на овај одуставак пристати или не, равнодушна је ствар, јер непристанака од стране оптуженога не може повратити дејство тужби тужбеној од које би овај одустао, кад се тај приставак поменутих законских прописом не тражи за прекид суђења по основу одустајка од тужбе. — О. о. 3. јуна, 1910. год., Бр. 7015.

Види §§. 5. 17. Крив. Суд. Пост.

§. 34. *Приватни тужилац, ако га полицијска ислеђујућа власт, на основу §. 29. од тужбе одбије, може се противу тога решења жалити Касационом Суду, било да се казниво дело извиђа по званичној дужности или само по тужби приватног тужоца.*

Измене и допуне од 16. јануара, 1876. год.

Закон о истражним властима од 27. априла, 1893. год.: Чл. 3. Кад истражна власт нађе, да из узрока изложених у §. 29. Крив. Суд. Пост. треба прекинути истрагу, дужна је да начини о томе писмено решење са поштом, и да га саопшти оптуженоме, а приватноме тужоцу, где га има, да изда то решење написмено. Против овог решења може се жалити за три дана оном првостепеном суду, којем по надлежности припада власт, која је решење издала. Жалба се предаје истој власти и ова је дужна, да за три дана, после жалбе, пошаље суду акта са решењем. Ако приватни тужилац, за три дана, од кад му је предато решење не изјави жалбу, а дело се казни по званичној дужности, истражна не власт, за три дана, и без жалбе, послати акта са решењем надлежном првостепеном суду, који ова решења решава и разматра у последњем степену. За време судског одмора прелази ова власт на дежурног судију...

Види §. 29. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ЧЕТВРТА

О надлежности судова.

§. 35. За суђење злочинства и преступлења надлежан је суд оног окружија:

1., у ком је казниво дело учињено; или

- 2., у ком обвинени живи или пребива; или
3., у ком се обвинени ухвати.

Устав од 5. јуна, 1903. год.: Чл. 10. Никоме не може судити ненадлежан суд. — Чл. 147. Никакав суд ни судско уређење или надлежност не може се установити другачије осим законом. Али никада и ни под којим именом не могу се установити ванредни или преки судови или компетенје за суђење.

==== Кад сукривци у једном округу учине злочинство, и ту се отпочне слеђење, па један сакривац оде у други округ и тамо се пад њим почне слеђење, за пресуђење надлежан је по §. 35. Крив. Суд. Пост. суд у чију надлежност долази место где је кривица учињена. — О. о. 28. фебруара, 1877. год., Бр. 454.

Види §§. 36.—42. Крив. Суд. Пост.

§. 36. Кад су казнима дела учињена у разним окружијама, или кад је, ма и једно дело, учињено на међи разних окружија, онда је надлежан онај суд од судова тих окружија, који први, било посредно или непосредно, слеђење започне, и овоме ће остали судови, ако су што по истим делима радити започели, своја слеђења доставити, ради продужења пенита.

Види §§. 35. и 37.—42. Крив. Суд. Пост.

§. 37. Онај суд, који је први против једног саучесника у каковом делу слеђење започео, надлежан је и за све друге кривце у истом делу.

Види §§. 35., 36. и 38.—42. Крив. Суд. Пост.

§. 38. За суђење злочинства и преступлења чиновника у званичној дужности учињених, надлежан је онај суд, који Министар Правде одреди.

Види §§. 7., 35.—37. и 39.—42. Крив. Суд. Пост.

§. 39. За лица, која су изван отечества дело учинила, па би их страна власт нашој власти предала, надлежан је онај суд, који је надлежан за оно место, где је кривац власти нашој у руке предан.

Ако се кривац не предаје, него се код нас ухвати, онда важи 3-ћа тачка §. 35.

Кад је ко учинио казнима дела и у Србији и ван Србије, онда је и за дела ван Србије учињена, надлежан онај суд, који је надлежан за она у Србији учињена.

===== Да ли ће се извеспоне лицу за дело пзвршено у стравој држави моћи судити код нас, не одлучује само та околност да ли је над њим за то дело воћ изречена пресуда од стране стравог суда, већ је по смислу §. 357. Крив. Суд. Пост. потребно још и то да је ова била и пзвршена. — О. о. 6. октобра, 1910. год., Бр. 11074.

Види Конвенције о издавању криваца у Додатку.

§. 40. Ако би или надлежни или одређени суд из законих узрока препречен био у суђењу, он ће одмах то доставити Касационом Суду, који ће други суд одредити.

===== Увређена власт, кад је у исто време и последна. може се у смислу §§. 40. и 43. Крив. Суд. Пост. изузети увек, кад год није случај из §. 201. Крив. Суд. Пост. — О. о. 24. маја, 1879. год., Бр. 1826.

Види §. 201. Крив. Суд. Пост.

§. 41. Ако се између првостепених судова породн сукоб о надлежности, то ће се овај други суд, који би послато му, као надлежном суду, дело одбијао, обратити с подношајем акта Касационом Суду за решење.

Исто тако обратиће се Касационом Суду за решење онај суд, који би за пописано од другог суда дело, овоме надлежности одрицао и себи присвајао. Међутим док се то не реши, дужан је сваки од ових судова, у којико томе има места, чинити све што је нужно, да се околности не изгубе, и у опште онде, где је опасност у одлагању, одмах предузимати све што је нужно.

Ако би полицајна власт у делу од суда повраћеном јој, као у њену надлежност спадајућем, ипак налазила, да је суд надлежан, она ће се обратити Касационом Суду.

Касационим Судом једанпут решени вопрос о надлежности између првостепених судова, или између ових и полицајне власти, не може се више покретати; но ако би се по доцнијем целеђењу видело, да се сукоб појавио између ових и војених или духовних судова, онда ће предмет предложити Касационом Суду на решење онај, који је први у сукоб дошао.

===== За решење питања о сукобу између војних и грађанских власти, надлежан је према §. 41. Крив. Суд. Пост. и §. 8. Устројства Касационог Суда једино грађански Касациони Суд. — Нач. о. о. с. 26. јануара, 1894. год., Бр. 8679.

Види §§. 35.—40. и 42. Крив. Суд. Пост.

§. 42. Касациони Суд може на предлог Министра Правде, одредити други суд за ислеђење и пресуђење дела, где би нарочита потреба ислеђења, или јавна сигурност, или лакост пита то захтевала.

Види §§. 35.—41. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ПЕТА

О искључењу ислеђујућих званичника и судија у опште.

§. 43. Не може ислеђивати казнимо дело онај:

- 1., који је истим делом повређен или оштећен;
- 2., који са повређеним или са кривцем стоји у свези брачној, или је род по крви у ускодећој или нискодећој правој линији, до ког било степена, а у побочној линији до четвртог степена, а по тазбини до трећег степена, или са повређеним или обвненим лицем стоји у задрузи;
- 3., или, који је повређеног, или обвненог кретио, или од њега крштен био, или који од њих другоме децу крштава;
- 4., или који са обвненим или оштећеним лицем стоји у одношењу тудора, поочима, ранитеља и рањеника;
- 5., поверитеља и дужника; или
- 6., који је с туђеним у доказаном непријатељству.

Ако би горње одношење било код старешине полицајне власти, он ће место себе другог млађег одредити, а ислеђујући судија или овога писар јавиће случај суду, како би га овај другим заменио, и о овој замени свагда ће се сачинити акт, у ком ће се узроци замене казати.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

У §. 114. у вези са §. 43. Крив. Суд. Пост. није предвиђен однос сензалства. — О. о. 30. септембра, 1906. год., Бр. 1949.

Код кумства равнодушна је ствар ко кога крштава јер закон сматра сва кумства за једнака. — О. о. 8. децембра, 1908. год., Бр. 13620.

То што је касациони судија, у исто време и скупштинар, није основ да се он изузме у суђењу по делу увреде нанете скупштини. — О. о. 2. јуна, 1877. год., Бр. 1406.

Средство као основ за рекузацију по §. 43. Крив. Суд. Пост. може се доказивати уверењем општинскога суда. — О. о. 13. октобра, 1909. год., Бр. 11017.

Види §§. 28., 92. и 114. Крив. Суд. Пост.

§. 44. Ако ислеђујућа полицијска власти, код које би се случај искључења догодио, неби ни сама ни на захтевање дотичне стране замену учинила, може се страна противу тога жалити првостепеном суду, и ово је суд дужан најдаље за три дана решити, и то решење извршно је.

Ако се случај искључења догоди код ислеђујућег судије или писара, па они не би хтели суду јавити, дотична страна може се жалити суду; а овај ће, ако има места замени, ову учинити, иначе жалитеља решењем одбити, и ово је одмах извршно.

Жалбе за замену не заустављају ислеђење; но ако се замена уважи, ислеђење ће се изнова учинити ако жалитељ са основом то захтева.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

Види §§. 43., и 44.—50. Крив. Суд. Пост.

§. 45. Ако би ислеђујући званичник знао за препреке, казане у §. 43., па неби ни сам ни на захтевање дотичне стране замену или сам учинио, или за такву предостављену власт молио, и ислеђење се доцније уништи и сасвим изнова нареди, то ће трошак учинен новим ислеђењем насти њему на терет.

Види §§. 43., 44. и 46.—50. Крив. Суд. Пост.

§. 46. Исто тако у казнином делу не може судити судија ма ког степенa суда, код кога постоје основни искључења казани у §. 43., као ни онда, ако је он у истом делу био сведок или вештак, или је дело ислеђивао.

Онај судија, који је дело само донекле ислеђивао, па је други ислеђење довршио, неће се због тога од суђења искључити.

===== По §. 46. Крив. Суд. Пост. у казнином делу не може судити судија, код кога постоје основни искључења из §. 43. Крив. Суд. Пост. Примена §. 46. Крив. Суд. Пост., према чл. 17. Зак. о пороти, распростире се и на поротнике, који би у кругу своје надлежности имали, као судије, по ком кривичном делу да своје одлуке доносе. — О. о. 4. фебруара, 1909. год., Бр. 1297.

Види §§. 43.—45. и 47.—50. Крив. Суд. Пост.

§. 47. Судије виших судова не могу судити у оним казним делима, у којима су код нижих судова радили, било као судије, било као иследоватељи.

Види §§. 43.—46. и 48.—50. Крив. Суд. Пост.

§. 48. Случајеве искључења (§§. 46. и 47.) дужни су саме судије суду јавити, да овај пужну замену нареди.

Ако судија за ове препреке пропусти суду јавити, на Касациони Суд пресуду уништи због тога и ново суђење нареди, осудне судију да плати све трошкове, који би се имали учинити око новог суђења.

Види §§. 43.—47., 49. и 50. Крив. Суд. Пост.

§. 49. Искључење судије из узрока казаних у §§. 46. и 47. може захтевати обвнџени и оштећени а и приватни тужитељ; но и осим горњих узрока могу они искључење судије захтевати свагда, кад су у стању такове узроке показати, који беспристрасност судије у сумњу доведе.

===== Према §. 49. Крив. Суд. Пост. не морају се подносити докази и баш доказати да судија чије се изузеће тражи, може бити пристрасан, него је довољно само показати такве узроке, који би могли беспристрасност дотичног судије довести у сумњу, па ма се иначе судија и не показао такав. — О. о. 9. децембра, 1909. год., Бр. 14013.

Види §§. 43.—48. и 50. Крив. Суд. Пост.

§. 50. Искључење судије може се захтевати за цело време док се пресуда не изрекне, и суд је дужан о томе решење издати, које решење остаје стално, ако члана суда искључава, ако га не искључава, жалитељ се против тога може жалити Касационом Суду.

Решење Касационог Суда у овим случајима остаје стално, тичало се то судија нпжних судова или судија Касационог Суда.

===== Кад је наређењима §§. 49. и 50. Крив. Суд. Пост. окривљеном дато право да може тражити искључење судија, и кад је суд и дужан и позван према §. 50. Крив. Суд. Пост. да о томе питању донесе своју одлуку, онда ма да је то питање од окривљеног покрећуто у претходној истрази, оно није бес-судметно, само што долази на решавање онда, кад и сам предмет дође пред суд ради потребног решења. — О. о. 16. августа, 1908. год., Бр. 8841.

Види §§. 43.—49. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ШЕСТА

О претходном ислеђењу дела у опште.

§. 51. При ислеђењу злочинства и преступлења, ислеђујућа власт треба пре свега да се увери, да ли казнимо дело постоји, и да

пронађе учинитеља тога, да прибере доказе, како оне који служе на обвинење, тако и оне који служе на оправдање кривца, или на олакшање или отештање кривце, и да изнађе величину штете.

===== По §. 51. Крив. Суд. Пост. власт треба да се при ислеђењу злочинства и преступлења пре свега увери да ли казнимо дело постоји, на тек по овоме да пронађе учинитеља тога дела и даље учини, што се тамо наређује. Без уверења дакле, о постојању казнимог дела, не може бити реч о учинитељу тога дела и осталом што се у процесу криминалном као нужно захтева. — О. о. 13. септембра, 1867. год., Бр. 3033.

Да се против кога може отпочети кривично ислеђење с притвором, треба, као и иначе при сваком ислеђењу злочинних дела и преступа, да постоје сви услови из §§. 51., 117., 130. и 131. Крив. Суд. Пост., а на име, да је злочино дело или преступ доказано, да су прибрани довољни докази против извесног лица као учиниоца дела, и сем тога да је дело такво, да се учинилац не може у слободи оставити. — О. о. 28. септембра, 1898. год., Бр. 3457.

Утврђујући постојање каквог кривичног дела, суд је свагда дужан да према ислеђеним околностима утврди постојање карактерних знакова дотичнога дела, обележених Казненим Законом; јер ако ови нису утврђени, онда не може ви дело постојати. — О. о. 28. августа, 1898. год., Бр. 6779.

У глави првој Кривичног Судског Поступка где су изложена онда правила, како ће се поступати при извештању кривичних дела, а на име у §. 5. Крив. Суд. Пост. стављено је у дужност свима властима, да се старају да невини не буду гоњени а повини да не избегну заслужену казну. У тој истој цели је у §. 51. Крив. Суд. Пост. наређено, да при ислеђењу злочинства и преступлења, треба пре свега утврдити, да ли постоји кривично дело, на онда учиниоца тражити, што значи да се по Кривичном Судском Поступку увек тражи материјална истина. — О. о. 14. маја, 1909. год., Бр. 5845.

Да ли у конкретном случају постоје елементи потребни за појам кривичног дела, суд има да цени по доказима које странке поднесу и ислеђење пружи, с обзиром на све околности и моменте инкриминације радње, који би јој давали карактер кривичног дела. Ако би постојање кривичног дела зависило од каквог грађанског питања, онда се и оно има расправити у самом кривичном процесу по доказима, које истрага изнесе. — О. о. 2. октобра, 1910. год., Бр. 10996.

Види §§. 5., 117., 130. и 131. Крив. Суд. Пост.

§. 52. Ислеђујућа полицијна власт дужна је све што по оваквом ислеђењу пронађе, на протокол ставити, и овај ће протокол иследоватељ са писаром и присуствујућа два сведока потписати. Ако сведоци незнају писати, то ће их други потписати, а они име закретити, а онај, који их је потписао, то ће назначити и сам се потписати.

У протоколу биће означено место, година, дан и време дана кад је ислеђење чињено, као и лица која су томе присуствовала. Саслу-

шава лица могу захтевати, да им се прочита или да и сами протокол прочитају пре него га потпишу или закрене, и ово ће се у протоколу приметити.

Обвинени може поред тога захтевати да сваку страну протокола потпише. Ако он неће, или незна да потпише, то ће се на протоколу назначити.

===== Протокол неововерен према §. 52. Крив. Суд. Пост. не може се узети као пуноважан нити као доказ. — О. о. 4. октобра, 1879. год., Бр. 3268. Види §§. 5., 28. и 51. Крив. Суд. Пост.

§. 53. Ако би ко написмено ислеђујућој власти јавио, да је какво казнимо дело учињено, а неби се потписао, полицајна власт ће начином, који никоме у очи не пада и којим се ниција част не вређа, старати се да се најпре увери о проказаним опстојателствима, и тек кад се сама о делу увери, даљем ислеђењу приступити.

Види §§. 5., 51., 52. и 54. Крив. Суд. Пост.

§. 54. Ако би се на ком месту, или ком лицу траг казнимог дела налазио, ислеђујућа власт, у присуству два сведока, сама ће се о томе трагу уверити, и старати се, ако је могуће, да се он не изгуби.

И обвинени може се довести да трагове види, ако се власт отула нада, да ће он што од тог признати, или каква објашњења о њима дати.

Види §§. 5., 28., 51.—53. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА СЕДМА

О вештачком прегледу.

§. 55. Где се предмет ислеђења само особитим знањем или вештном докучити може, употребити се вештаци, који правилно треба да су двојица, и само где је опасност у одлагању, или је предмет мање важности, довољан је и један вештак. У маловажним и простим случајима, где би се и. пр. тицало одређења местног одношења, мере и ов. под., могу се и кметови или други служитељи употребити; но њихов увиђај треба да буде у присуству два сведока.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 6. априла, 1899. год., СБр. 3533. . . . Правилником за вршење секција и издавање уверења се тражи, да се, кад један лекар врши секцију, увек у заглављу протокола назначи зашто је само један лекар употребљен, и тиме оправдају захтеви §§. 55. и 61. Крив.

Суд. Пост, који траже, ако је могуће, двојцу. То значи, да не морају при свакој секци, ма по коју цену, бити два лекара...

Види §§. 28. и 56.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 56. Вештаке бира сама полицијна власт, која селеђење руководи.

Који се у казним делу не могу за сведоке узети, не могу се ни за вештаке употребити.

Иследоватељ ће вештаке опоменути на светињу заклетве и да ће се на оно, што буду показали, код суда морати заклети.

Кад суд одређује вештаке, он ће их најпре заклети, ако пису иначе по свом звању заклети.

===== Државни чиновници, кад су употребљени као вештаци, по својој струци, не морају се клети, пошто се има сматрати да су „по свом звању заклет“, како вели §. 56. Крив. Суд. Пост. — О. о. 17. августа, 1898. год., Бр. 3120.

Види §§. 28., 55. и 57.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 57. Вештаци предузимају вештачки увиђај у присуству следоватеља и писара, осим ако би призрења морала и стидљивости, њихово удаљење захтевала, или би се испитивање вишестраним посматрањем или дуговременим испитивањем докучити имало; но при оваквом удаљењу следоватељ ће наредити, да се достоверност вештачког извиђања довољно обезбеди.

===== Из §. 57. Крив. Суд. Пост. јасно се види да присуство последњиков вештачењу, није неопходан услов важности истог, само ако је последник иначе учинио све што је за исто нужно. — О. о. 11. јануара, 1897. год., Бр. 42.

Види §§. 55., 56. и 58.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 58. Исследоватељи руководе вештачка извиђања, означавају предмете, на које ови своју пажњу управити имају, предлажу питања на која ће ови одговарати.

На захтевање вештака дужни су исследоватељи из акта селеђења показати им оно, што је важно, да своје мишљење поткренити могу, осем ако следоватељ не би сумњао, да ће се тиме моћи селеђење осујетити.

===== Не могу вештаци у своме мишљењући ван круга постављеног им у следњиковим питањима. нити је суд то дужан узимати у обзир. — О. о. 7. марта, 1897. год., Бр. 1173.

Види §§. 28., 55.—57. и 59.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 59. Оно, што буду вештаци на самом увиђају нашли, ставље писар одмах на протокол, а вештаци могу своје мишљење са основима или одмах на протоколу изјавити или позније написмено поднети, у року, који ће им иследоватељ према потреби, одредити.

==== Кад се вештаци не слажу у своме мишљењу онда се има да нареди поновни преглед од петих вештака, па ако и после овога поповнога прегледа остану вештаци разног мишљења, онда је сваки од њих дужан своје мишљење исцрпно да образложи и изнесе основе по којима је до свога мишљења дошао, те да би суд могао о петма дати правилну оцену. — О. о. 5. децембра, 1908. год., Бр. 13600.

Види §§. 56.—58 и 60.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 60. Ако би иследоватељ нашао, да је миљење вештачко тавно и непотпуно, или неопредељено, или у противуречју са ислеђеним околностима и последствено изведено, или да се наводи једнога вештака са наводима другог у смотрењу ствари не слажу, или да су они разног миљења, он ће им о томе своје примедбе учинити, и нужна питања предложити, па ако се са одговорима њиховим сумња не отклони, он ће онда, ако је могуће од истих вештака, којима може још једнога придодати, или од других вештака увиђај повторити.

Кад би се овакав случај догодил код лекара или хемика, онда се може искати миљење од лекарске компетенције. Ово се може чинити сваки пут кад се због важности злочинства то за потребно нађе.

==== По §. 60. Крив. Суд. Пост. суд има и да пази да миљење вештака поред осталог није противуречно ислеђеним околностима и да није последствено изведено. С тога је у §. 233. Крив. Суд. Пост. остављено суду да према другим околностима оцени колико ће вредности имати миљење вештака. Проверавајући основаност закључка до кога су вештаци дошли, суд и сам у вези са осталим ислеђењем утврђеним околностима, мора стећи уверење о истинитости тога закључка и изреченога вештачкога мишљења, ако хоће да оцо има вредности. — О. о. 19. фебруара, 1909. год., Бр. 2084.

Оцена вештачког мишљења и његове вредности, како се има узети мишљење вештака, да ли мишљење једног и кога вештака има законске вредности и да ли мишљење вештака по закону нема вредности, спада у круг надлежности судских судова, а не у надлежност Касацпонога Суда. — О. о. с. 3. јуна, 1909. год., Бр. 6280.

Види §§. 56.—59. и 61.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 61. Ако се у случају смрти каквог лица породи подозрење, да је таква злочинством или преступљењем проузрокована, то ће се пре укуна вештачки увиђај, а по потреби и паране предузети.

Ово ће се редовно од лекара предузети, и ако је могуће од двојице. Где је год могуће треба при том да присуствује и лекар, који је болесника пред смрт лечио.

Пре него се парању и отварању тела приступи, треба тело показати лицима, која су умрлог познавала и ако је против кога позорителног ислеђење предузето, треба га и њему показати да га позна.

Ако мртво тело не буде ни од кога познато, онда га треба тачно описати и преко новина обзнанити.

Види Правилник за вршење секција и издавање уверења, прописан од Главног Санитетског Савета и упућен расписом Министра Унутрашњих Дела од 15. марта, 1899. год., ПБр. 104.

§. 62. У лекарском миљењу треба да се определи који је најближи узрок смрти, и зато ће се ту према својству случаја казати:

1., да ли је по околностима извесно или вероватно да је смрт произашла:

а., у следству нађеног телесног повређења; или

б., пре таквог повређења; или

в., из другог каквог, од повређења независног узрока;

2., ако вештаци нађена повређења за узрок смрти прогласе, они ће даље имати казати, да ли је смрт проузрокована:

а., самим делом обвињеног лица; или

б., због телесног својства или особеног стања, у коме се повређени налазио; или

в., због случајних околности.

Види Правилник за вршење секција и издавање уверења, прописан од Главног Санитетског Савета и упућен расписом Министра Унутрашњих Дела од 15. марта, 1899. год., ПБр. 104.

§. 63. При подозрењу детоубиства, поред осталог има се нарочито тражити, да се дозна, је ли дете живо рођено, и ако је, да ли је живити могло.

===== Лекарско миљење, да се је оптужена ускоро пре прегледа морала породити, не може се противу оптужене узети као доказ за дело убиства детета, кад од детета трагови нису нађени. — О. о. 5. маја, 1881. год., Бр. 1930.

Види §§. 56.—62. и 64.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 64. При подозрењу тровања, имају се, ако је могуће, поред два лекара, и два хемика употребити. Истраживање самога отрова може се чинити и од самих хемика у месту за то удесном.

Види §§. 56.—63. и 65.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 65. При повреди тела, вештаци ће и о томе нарочито дати своје мишљење, које се повреде за безусловно лаке или тешке, или смртоносне сматрати имају, какво дејство оне обично производе, и какво су у оном случају произвеле, чиме је и на који начин, повређење учињено.

===== Начин употребе лекова (с обзиром на њихов квалитет) од стране повређенога, као и квалификација показане вештине лекарске, приликом лечења повређенога, не могу, а и не смеју бити ни од каквог утицаја при квалификацији нанесених повреда, као тешких или лаких. — О. о. 26. фебруара, 1900. год., Бр. 1857. — О. о. с. 10. марта, 1900. год., Бр. 2158.

Види §§. 56.—64. и 66.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 66. При извиђању и визитирању женскиња, могу се место лекара и хирурга, употребити магистри бабичења, а у мање важним случајима, или где неби било магистра, и саме бабице.

Види §§. 56.—65. и 67.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 67. Кад се породи сумња о томе, да ли је обвинишени при свести, онда ће испит о душевном његовом стању предузимати, где је могуће, два лекара. Ако га они нађу да је душевно болестан, они ће одредити природу, начин и степен болести, казати је ли болест непресечна, или од времена на време појављујућа се, а нарочито ће казати, да ли је у време извршивања казниmog дела постојало поремећено душевно стање, и у ком степену.

Закон од 17. јануара, 1903. год., о изменама и допунама у Закону о уређењу санитарске струке од 30. марта, 1881. год.: Чл. 26. б.... 12)... Кад се приликом кривичних претреса у првостепеном суду појави ма с које стране сумња у урачуљивост кривца или се на кривцу примете знаци какве душевне болести, првостепени суд ће призвати лекара ради прегледа и лекар је дужан о томе дати мишљење, па ако је и најмања сумња у кривчеву урачуљивост, упутиће га у окружну болницу на посматрање. Управа болнице, ако вађе да је потребно више стручно посматрање, може тражити од Министра Унутрашњих Дела да се исти болесник упути у болницу за душевне болести на посматрање и оцелу. Управа болнице за душевне болести поступиће са овим болесником у свему као и са осталим болесницима, приликом посматрања, и у најкраћем року известиће суд о душевном стању кривчевог. Суд ће ставити болници на расположење сва потребна акта дотичне кривице, по суду у сумњивим случајевима може сам решити, да се окривљени упути на посматрање у болницу за душевне болести...

Види §§. 56.—66. и 68.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 68. У случају паљевине последње се, којим је начином она учињена, место где је, и време кад је учињена, је ли већа или мања опасност за живот и имање људи била, и колика је штета причињена.

Види §§. 56—67. и 69.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 69. Ако се што има доказати каквим писменом, које обвинени не признаје за истинито, онда ће се средством вештака чинити срањивање рукописа са несумњеним рукописом обвиненог, а може се обвиненом дати да пред иследоватељем или вештацима неколико речи напише.

Ако је неправа на страном језику писана, то ће се она код Министра Иностранних Дела на српски превести, и превод заједно са оригиналом актама прикључити.

Види §§. 56.—69. и 70.—72. Крив. Суд. Пост.

§. 70. У случају прављења лажног новца, било папирног или металног, иследоватељ ће такве папире или новце послати Министру Финансије, заједно са оруђем, којим су прављени, и осталим материјалом, ако га има, и то све под печатом, и овај ће, пошто све то од вештака даде испитати, што буде нашао, јавити иследоватељу и повратити му све, што му је послато.

Види §§. 56.—69., 71. и 72. Крив. Суд. Пост.

§. 71. Све ствари, којима је кажњено дело учињено, или које би се на месту учињеног злог дела нашле, које би за доказ служиле могле, или би се о њима тужени и сведоци испитати имали, морају се одмах тачно пописати и описати, и то у два списка, које ће спискове сви присутствујући пописати, па ће иследовач један од тих списка, докле траје ислеђење, при себи задржити заједно са стварима, и по свршеном ислеђењу суду предати, други списак предаће на признаницу одмах туженоме, или ономе, кога овај означаио буде

Ако ствари сам иследоватељ неби могао чувати, он ће се постарати, како да се оне сигурно, где је могуће, под печатом, сачувају. Овај, коме се на чување повере, ако су запечатене, може и свој печат ударити.

Ако би се међу овим стварима нашле и освештене црквене ствари, онда ће се ове предати свештеном лицу на чување и у његовом присуству има се прегледање истих чинити.

По више изложеном начину поступиће и суд са оним стварима, које се њему спроведу са кривцем.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

Види §§. 56.—70. и 72. Крив. Суд. Пост.

§. 72. Ако би се предмет који вештаци испитују, тим испитивањем уништити, или преобразити могао, онда ће истражитељ где је могуће, један део тог предмета задржати онакав какав је.

Види §§. 56.—71. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ОСМА

О истраживању по кући, претресу ствари и лица и узапћивању писама.

§. 73. *Кад има довољно основа за то, да се код кога човека или у чијој кући, згради или другом простору налази сакривено лице, или прикривени предмети, који служе за ислеђење казниmog дела, или за пронађење кривца, може се предузети истраживање по кући, а исто тако и претрес лица и њених хаљина.*

У сваком случају истражитељ је дужан да изда домаћину на његов захтев писмено, законим основима поткрепљено решење одмах, а где је то немогуће, најдаље у течају двадесет и четири сата по свршеном истраживању или претресу.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

Устав од 5. јуна, 1903. год.: Чл. 15. Стан је неовредан. Власт не може предузети никакво претресање ни истраживање у стану српских грађана, осим у случајима које је закон предвидео и начином како је закон прописао. Претреса дужна је власт предати лицу чији се стан претреса писмено решење истражне власти, на основу којег се предузима претрес. Против овог решења има места жалби првостепеном суду. Али жалба не задржава извршење претреса. Претрес ће се вршити увек у присуству два српска грађанина. Одмах по свршеном претресу, власт је дужна предати лицу, чији је стан претресан уверење о походу претреса и пописани списак ствари одузетих ради даље истраге.

Види §§. 74.—79. Крив. Суд. Пост.

§. 74. У свима јавним, публички отвореним местима, нарочито гостиницама, у колико нису приватнима под кирију дате, може се истраживање сваки пут предузети, кад год се сумња да тамо има сакривених лица или предмета за ислеђење потребних (§. 73.).

Види §§. 73. и 75.—79. Крив. Суд. Пост.

§. 75. Истраживање по кући или обиталишту обвиненог, може се такође чинити, ако је само вероватно да се он тамо сакрио, или да се тамо налазе предмети који служе за доказ учињеног злог дела, или за убеђење кривца.

===== По закону се под обиталиштем подразумева кућа са осталим просторијама које јој припадају, а не само кућа, — те с тога претрес п ових просторија противно прописима §§. 73., 75., 78., 79. и 81. Крив. Суд. Пост., дело је из §. 122. а. Казн. Зак. — О. о. 19. децембра, 1906. год. Бр. 12425.

Види §§. 73., 74. и 76.—79. Крив. Суд. Пост.

§. 76. Ако би се из наведених у §. 75. основа имало истраживање чинити у кући или обиталишту других лица, то ће се обитатељ најпре на леп начин запитати и позвати да сам оно што је потребно открије или изда, и тек онда, кад би он одрицао, да речених ствари има код њега, или би противзаконо одрекао издати их, чиниће се истраживање, и нађени предмети еплом ће се одузети.

Види §§. 73.—75. и 77.—79. Крив. Суд. Пост.

§. 77. Истраживање по кући чини лично иследоватељ, но он може на то одредити и друго звенично лице, само му у таквом случају мора издати писмен налог, који ће оно показати ономе против кога се истраживање има чинити.

Види §§. 73.—76, 78. и 79. Крив. Суд. Пост.

§. 78. Без нарочите заповести старијег могу јавни служитељи а и приватна лица истраживање у чијој кући чинити само у случајима, кад би кривац на самом делу затечен, или би по свршеном делу виком и гонењем људи за кривца означен био, или би непредвласти, која га гони, бегао, па у чију кућу ушао.

Види 73.—77. и 79. Крив. Суд. Пост.

§. 79. Није слободно у време ноћи истраживање у туђој кући чинити, осим;

а., ако кућни старешина зове;

б., ако из куће за помоћ вичу.

Од овог правила изузимају се ванредни случајеви, где би било опасности у одлагању; но и тада мора бити какав познати чиновник, или кад таквог у месту нема, онда кмет месни.

Види §§. 73.—78. Крив. Суд. Пост.

§. 80. Ако би ислеђујућа власт имала потребу да у какво војено заведење уђе, те тамо какво злочинство или преступење извиђа, које потпада под грађанске судове, или да какво грађанско лице ухвати, обратиће се надлежној војеној власти за одобрење, и војена ће власт томе удоволетворити (§. 28. Војн. Судског Закона).

Види §§. 3. и 9. Крив. Суд. Пост.

§. 81. Истраживање по кући и претресање лица треба са највећом пристојношћу предузимати; не треба кућни мир нарушавати, осим у колико се мора чинити. Треба свако нартање над домаћима избегавати и старати се, да се дотично лице на глас не износи.

При сваком таквом истраживању треба да буде газда кућни или когод од фамилије, или комшија, и свагда још два сведока.

Врата на кући, соби, орманима и т. д. само ће се онда ентотворити, ако газда на леп начин не дозволи, или одсуствује.

При сваком истраживању по кући и просторијама, које кући припадају, као и при сваком претресу лица, иследник ће начинити, о свему протокол, који ће сва присутна лица потписати, а поред тога даће дотичном лицу у чијем је стану истраживање извршено или које је претресено нарочити акт, у коме ће, као и у протоколу, бити тачно означено: да је истраживање, односно претрес, учињено, ко је, по чијем налогу и зашто истраживање вршио, кад је и у које доба било истраживање, је ли што и шта поименце том приликом нађено и које су ствари поименце одузете.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год., — и 13. маја, 1902. год.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 11. септембра, 1889. год.

Бр. 12810: Услед појављеног питања, оће ли се у чијем обиталишту извршити претрес, кад наступи случај из чл. 51. Зак. о монополу дувана, кад се у истоме не пазати кућни старешина, коме се по чл. 15. Устава има предати потребно решење, — објашњавам, да се у сваком даном случају има поступати по другом ставу §. 81. Крив. Суд. Пост. не чекајући на проналазак или долазак лица, у чијем се стану има претрес извршити.

==== Кад надлежно лице претресе нечији стан без да му је за то дало претходно решење и без да му је по извршењу истог дало писмено о томе, је ли и шта чињеним претресом нађено, оно чини кривицу из §. 122. а. Казн. Зак. — О. о. 16. маја, 1890. год., Бр. 1843.

Из чл. 15. Устава види се да се писмено о претресу стана и о томе шта је поименце у стану нађено има одмах на лицу места издати грађанину, дакле било његовог захтева или не. Пропис пак §. 81. Крив. Суд. Пост., пошто је у овоме питању у противности са изреченим уставним наређењем у чл. 15., по

важп, према чл. 202. Устава, у колико се на ово специјално питање односи. — О о. 23. марта, 1902. год., Бр. 2558.

Види §§. 28. и 73.—79. Крив. Суд. Пост., — и §. 122. а. Казн. Зак.

§. 82. Ако су узакљена или непечаћена каква писма или писмена сачињења, иследоватељ ће отварање и прегледање таквих предузимати у присуству два сведока, и где је могуће и самог обвиненог.

Тајне фамилијарне не смеју се никако издавати.

Устав од 5. јуна, 1603. год.: Чл. 23. Неповредна је тајна писма и телеграфских депеша, осим у случају кривичне истраге и у случају рата...

===== Отварање туђих писма у опште кажњиво је дело, и за исто је прописана казна у §. 283. Казн. Зак.; а онај омет који туђе писмо које му је поверено, да га неком другом преда, отвори и упропасти, може бити кажњен или као утајач, ако није чиновник, по §. 229. Казн. Зак., или по §§. 111. и 118. Казн. Зак., ако је чиновник. Сва ова наређења Казн. Законика о отварању туђих писма утврђена су и наређењима уставним. Устав у чл. 23. јасно прописује, да је тајна писма и депеша неповредна. По томе, кад Устав тајну писма проглашује као једно уставно право, а Казн. Законик проглашује отварање писма као кажњиво дело, и по томе сва појединачна лица казни, која ове законе прописе преступе, онда се то право не сме ни држави признати, јер би онда она чинила оно што другима забрањује, и нарочито изгубила би поверење код својих грађана, кад би писма њој поверена, смела да отвара. Наређење у чл. 23. Устава, које дозвољава отварање писма у случају кривичне истраге, не сме се разумети тако, да се писма могу отварати, те да се у њима казнена дела траже, већ се то има ограничити на случајеве о којима говоре §§. 82.—87. Крив. Суд. Пост., т. ј. кад се већ поведе кривична истрага против једног лица, па се држи, да се писма односе на дело, због кога је неко оптужен; па и то само у случајевима које је закон тачно означао, и на начин тамо прописани. — О. о. с. 11. априла. 1892. год., Бр. 3104.

Види §§. 83.—87. Крив. Суд. Пост., — и §§. 111., 118., 229. 283. Казн. Зак.

§. 83. Спрам оних лица, за која се извесно зна, да имају каква писма или писмене неправе за ислеђење нужне на неће да их издаду, а и истраживањем нису се могла пронаћи, иследоватељ ће моћи поступити као спрам сведока, који неће да сведочи (§. 100.).

Види §§. 82., 84—37. и 100. Крив. Суд. Пост.

§. 84. Кад се ислеђење против обвиненог започне, онда се могу писма која на њега долазе, и која он другима шаље, по наредби иследоватеља узамити.

Поштански званичници дужни су на захтевање ислеђујуће власти таква писма задржати и само по наредби иследоватеља издати.

За свако задржање или узапћење писма мора се одмах јавити обвешеном, или у одсуству његовом где је могуће његовим домаћима.

Закон о телеграфу и телефону од 3. децембра, 1898. год.: Чл. 6. Телеграфска и телефонска саопштења највећа су тајна и неприкосновеност њезица зајемчена је овим законом. — Чл. 20. Препис писаних телеграфских и телефонских саопштења, може се издати само на писмени захтев пошиљача или примаоца саопштења. Но у случају какве кривичне истраге, где би садржина појединих писаних телеграфских или телефонских саопштења, могла послужити као неопходно потребан документ, може се издати надлежним државним властима препис или оригинал таквих саопштења, али само по одобрењу Министра Народне Привреде...

Види §§. 82., 83. и 85.—87. Крив. Суд. Пост., — и чл. 13. Правила о привременцима у Додатку.

§. 85. Писма, која сродни обвешеног другим лицима пишу, или обратно не могу се никад узаптити.

Види §§. 82.—84., 86. и 87. Крив. Суд. Пост.

§. 86. Узапћење и отварање писама не сме бити код преступа, која се новчаном казном казне, или би се казнила затвором до шест месеци.

Види §§. 82.—85. и 87. Крив. Суд. Пост.

§. 87. Узапћена писма на пошти отвара иследовац. Печат не треба одсећи, а завијутке (куверте) треба чувати и протокол о отварању писама начинити, у коме ће се њихов садржај изложити.

Но у колико се неби шкодило ислеђењу кад би се садржај обзнањено, саопштиће се у оригиналу или препису обвешеном или његовим домаћима; а ако ових нема поступиће се према околностима по благоразумију, или ће се т. ј. писмо повратити писцу, или ће се он само извести да је писмо узапћено, као што ће се писац сваки пут извести о сваком оном писму које у актима остати мора.

По предидућем поступиће се и са писмима од обвешеног другима писаним.

Узпћена писма, којих отварање неби било нужно, треба одмах отиравити ономе коме су писана, или их пошти повратити.

Види §§. 82.—86. Крив. Суд. Пост.

§. 88. Званична акта и документа мора чиновник или надлежност, код кога се на чувању находе, издати иследовацу.

Само у случају ако акта садрже тајне, које виши интереси државни захтевају, да се у тајности држе, може чувар акта не дати, и у том случају истражовац се може обратити за наредбу вишој постављеној власти онога, који акта чува.

Види §§. 82.—87. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДЕВЕТА

О испиту сведока.

§. 89. Истражовац ће преслушати сва лица о којима је вероватно, да ће моћи дати какво год извешће, о околностима учиненог казнимог дела, или о лицима која су у томе учествовала, или о њиховом одношењу к делу, или делом повређеног или оштећеног лица.

Сваки је сведок дужан изјављивати власти или суду на позив доћи, а болестан и немоћан може се и код куће саслушати.

Такође и из других важних узрока може истражовац кога сведока код куће саслушати.

===== У поступку судском у кривичним делима није опредељена цифра до које се могу сведоци употребити као доказ. То је опредељено само у Грађанском Поступку. То опредељење Грађанског Поступка не може да се примени и на кривична дела. С тога се утаја по званичној дужности не може доказивати сведоцима, па ма од које вредности она била, а то стога што оптужени чиновник код таквих дела све што ради, ради по својој званичној дужности. Та његова званична радња везана је за сам закон. Законом је прописано како ће и шта да ради и какве дужности према појединим личностима има да испуни. И кад се нека личност не користи законом и правом које јој закон даје, и од оваког званичника не узме доказ какав закон наређује у оваквим приликама, онда баш и кад би постојало какво казнимо дело оваког рода, као што је ово, опет се оно ни у ком случају не би могло доказивати сведоцима, једно с тога, што би било са свим противно заковским прописима о вршењу званичне дужности, а друго с тога, што би се тада, кад би се дозволило да се казнима дела оваког рода доказују сведоцима, отворила врата недогледним последицама. — О. о. с. 27. маја, 1889. год., Бр. 1868.

Види §§. 90.—115. Крив. Суд. Пост.

§. 90. Кад је потребно да се зна о дотадашњем животу, наравеном поведењу и за каквог се обвинује у грађанству сматра, онда ће истражовац узети писмено оведочанство од општине обвинујеца, или испитати она лица, која о томе најбоље извешће дати могу.

Види §§. 89. и 91.—115. Крив. Суд. Пост.

§. 91. Као сведоци не могу се испитивати:

1., свештена лица мирског и монашког чина у смотрењу оног што им је исповеђено, или иначе под условом званичног духовног ћутања поверено;

2., званичници државни о ономе, чиме би дужност хранења званичне тајне повредили, док их неби од тога предпостављена власт ослободила;

3., они, који у време сведочења због душевне болести немогу сведочити, или се ма и телесно у таквој болести налазе, да нису при себи.

Види §§. 89., 90. и 92.—115. Крив. Суд. Пост.

§. 92. Од дужности сведочења у казним предметима ослобођавају се:

1., лица, која стоје са обвиненим у одношењу казаном у §. 43.;

2., бранитељи обвиненог о ономе, што им је обвинени као таквима за цел одбране поверио.

Сведочанство ових лица вредне само онда, ако она, и почем им се каже да не морају сведочити, тог се права одрекну на протоколу и хоће да сведоче.

==== То да ли је сведок оптуженога криво, или од овога крштен био или су узајамно децу крштавали једно другом, равнодушна је ствар. Закон ни једном од ових кумстава не даје превагу, већ их све сматра за једнаке. — О. о. 8. децембра, 1908. год., Бр. 13620.

Види §§. 43., 115. и 204. Крив. Суд. Пост.

§. 93. Среска власт добављање сведоке из свог среза непосредно. За добављање сведока из другог среза а истог окружија, или из окружне вароши, обраћа се начелнику дотичног среза, и односно окружном начелнику.

За сведоке који се у другом окружију налазе, селеђујућа полицајна власт послаће питања, о којима се сведок саслушати има, оној полицајној власти у које се непосредном подручју сведок наводи, која ће сведока испитати, на протокол преслушања иследоватељу послати.

Види §§. 89.—92. и 94.—115. Крив. Суд. Пост.

§. 94. Суд окружни добавља сведоке из места суда непосредно; из свог окружија, преко дотичног среског начелника, а за испит сведока у другом окружију обраћа се нужним питањима суду оног окру-

жија, који ће на горњи начин сведока набавити и испитати, на испит суду оном послати.

===== Судови не морају по предметима привљеним од стране истражне власти сами да врше пужна дослеђења. Они то могу чинити и преко истражне власти имајући на уму брзину и лакоћу извешања и друге послове судског. — О. о. с. 4. августа, 1893. год, Бр. 3368.

Види §§ 93., 118., 265. и 278. Крив. Суд. Пост.

§. 95. За сведоке који се изван отечества налазе, селеђујућа полицајна власт преко окружног началничества обратиће се Министру Иностранних Дела с нужним питањима, о којима ће се сведок од надлежне власти испитати.

Ако ово саслушање суд потребује, он ће се с нужним питањима обратити непосредно Министру Иностранних Дела.

===== Кад је приватни тужилац у притвору те га суд не може на тужбу заклетн, овда је дужан да у смислу §. 95. Крив. Суд. Пост. испита приватног тужилоца преко надлежног суда и ако пађе за потребно и закуне га, на приступи одлучи, а не да игнорише његове наводе у тужби. — О. о. 30. септембра, 1906. год., Бр. 9249.

Види §§. 89.—94. и 96.—115. Крив. Суд. Пост.

§. 96. Служитеље јавних надлежатељства иследоватељ ће позивати преко надлежатељства при ком служе.

Види §§. 89.—95. и 97.—115. Крив. Суд. Пост.

§. 97. Иследоватељ ће позивати лица кратким путем и печатаним позивом, у ком ће назначено бити име и презиме позваног, дан, сат, место, кад ће и где доћи, каква ће га казна постићи, ако не дође, с додатком да ће иначе силом доведен бити.

Види §§. 89.—96. и 98.—115. Крив. Суд. Пост.

§. 98. Позвани мора у одређени час доћи, нити се без дозволења иследоватеља сме удалити.

Види §§. 89.—97. и 99.—115. Крив. Суд. Пост.

§. 99. Кад сведок овако позван (§. 97.) не дође, а изостанак не оправда, иследоватељ ће га осудити да плати трошкове његовим изостанком причиниене, а поред тога и у име казни од једног до пет талира.

Ако је сведок доведен, па је око тога какав трошак учињен, осудиће га на накнаду тога трошка.

Изооставши сведок само ће се онда моћи осудити на плаћање трошкова и казни, ако му је то у позивателној листи нарочито казано, и ако свој изостанак не оправда.

Види §§. 89. и 100.—115. Крив. Суд. Пост.

§. 100. Ако сведок зна, па неће никако да сведочи о ономе о чему се пита, последоватељ ће га на то принудити притвором.

О овом притвору последоватељ ће издати решење, против кога нема места жалби. Ако војник, који је под барјаком не би хтео сведочити, испитујућа власт писаће власти тог војника да га она притвором на то принуди.

Ако сведок код суда не би хтео сведочити, суд ће га осудити на притвор до шест недеља, и ако би се због тога морало суђење одлагати, и тиме би какви трошкови причињени били, осудиће га и на накнаду тих трошкова.

Чим сведок сведоџбу искаже, престаје даље казна притвора.

Овако ће се поступити и кад се сведок или вештак не би хтео заклети.

===== Иступне кривице из треће части Казн. Законика пелеђују се и суде по свом варочјатом поступку, а то је по Полицијској Уредби од 18. маја, 1850. год. Законик о поступку судском у кривичним делима од 10. априла, 1865. год. важи само за извиђање и суђење злочина и преступа (§. 1. Крив. Суд. Пост.) а не и испупних кривица, осим кад ове изузетно по §§. 163. и 210. Крив. Суд. Пост. извиђа и суди првостепени суд уз какав злочин или преступ, на претресу покажу као испуп. Према томе, сведок или вештак, који не би хтео сведочити у извиђању какве испупне кривице, не може за то бити кажњен по §. 100. Крив. Суд. Пост. ако се та испупна кривица не извиђа и не суди по Крив. Суд. Постуку, него се извиђа и суди по Полиц. Уредби. — Нач. о. о. с. 31. јануара, 1911. год., Бр. 1004.

Види §§. 89.—99. и 101.—115. Крив. Суд. Пост.

§. 101. Последоватељ може, кад има основано подозрење да ће сведок умаћи, те да дужност сведочења осујети, одмах издати налог да се сведок доведе, и наредиће да се сведок, докле потреба ислеђења захтева, под приемотром држи.

Види §§. 89.—100. и 102.—115. Крив. Суд. Пост.

§. 102. Ако се војник испитати има, онда ће се последоватељ, ако су и војник и командир у истом окружњу, обратити командиру да му војника упути.

Но ако се војник и командир налазе у другом окружију, онда ће се иследоватељ обратити оној полицајној власти, где се они налазе, припремавши јој пукна питања, о којима се војник има испитати, и полицајна власт пошто на горњи начин војника добави, испитаће га и одостоверећи испит иследоватељу послати.

Суд ће војника из свога окружија на горњи начин такође набављати, а за војнике у другом окружију налазеће се, обратиће се суду оног окружија, који ће војника на начин горе наведени добавити, испитати и испит овоме послати.

Ако је војник на отпусту, он ће се као и други грађани добављати и испитивати.

Види §§. 89.—101. и 103.—116. Крив. Суд. Пост.

§. 103. Иследоватељ ће свакога сведока напред опоменути, да о свему што питан буде, савесно и само истину покаже, на коју се заклетн може, и да ништа не прећути, што му је о ствари познато.

Види §§. 89.—102. и 104.—116. Крив. Суд. Пост.

§. 104. Сведоци ће се понаособ испитивати, и никад се неће смести испитивати један сведок у присуству оног, који се има испитивати, а у претходном ислеђењу, ни пред оптуженим, нити ће се пустити да се испитани сведок састаје са другим сведоцима пре него се и ови испитају.

Ни један сведок, који зна говорити, не може своју сведодбу на писмено дати.

Види §§. 89.—103. и 105.—116. Крив. Суд. Пост.

§. 105. Испит сведока који српски језик не знају, чиниће се преко заклетог толмача, који ће испит сведока својим потписом потврдити поред потписа испитаног сведока.

Но ако иследоватељ или писар језик сведока зна, није нужан други толмач, а на протоколу испита назначиће се, којим је језиком сведок говорио.

Види §§. 89.—104. и 106.—116. Крив. Суд. Пост.

§. 106. Ако је сведок нем, а зна писати, он ће на питања писмено одговарати.

Ако је глув а читати и говорити може, онда ће му се писмена питања полагати, и он ће писмено или усмено одговарати.

Ако је на овај начин немогуће сведока испитати, или је он глув и нем, а не зна ни читати ни писати, онда ће се позвати једно или више лица, која се са сведоком могу разговарати; но она ће се као и толмачи претходно заклети.

Види §§. 89.—105. и 107.—116. Крив. Суд. Пост.

§. 107. Пре него се сведок почне испитивати, о самом предмету, о коме пма да сведочи, иследоватељ ће га питати и у протокол записати његово име и презиме, откуда је, где живи, његово занимање, године, је ли пре тога за што осуђиван и стоји ли у каквом одношењу са оптуженим или оштећеним.

После овога сведока треба пустити да сам периповеда најпре све што је њему о предмету познато, па тек онда, ако би што недостајало или тавно, или неразговорно било, или би се у противречију налазило, или што би се с друге стране знало, да је њему познато, а он неби казао, треба му предлагати особена питања ради допуњења или објаснења онога што је исказано.

Свакога сведока треба питати откуда му је познато оно, што сведочи.

Види §§. 89.—106. и 108.—116. Крив. Суд. Пост.

§. 108. Кад буде потребно сведоку лица или ствар показати ради познања, сведок ће се најпре питати да опише нарочите знаке разликовања, па ће му се тек после ствар или лице показати.

Види §§. 89.—107. и 109.—116. Крив. Суд. Пост.

§. 109. Кад се сведоци у главним тачкама не саглашавају, онда их треба суочити и за ону околност, о којој се не саглашавају, питати једнога пред другим, и одговоре једнога писати сироћу одговора другога.

Суочење више од два лица само онда може бити, кад иследоватељ нађе да је то неопходно нужно.

Суочење треба да буде свагда пре положене заклетве.

Види §§. 89.—108. и 110.—116. Крив. Суд. Пост.

§. 110. Испит треба сведоку прочитати, па ако би он имао што приметити, то ће се на крају испита додати, а неће се оно што је већ написано брисати.

Сведок ће сваки табак испита подписати, а на крају испита подписати се иследоватељ са писаром и присуствујућим сведоцима

испита. Сведока, који не зна писати, подписаће један од сведока при испиту; ако ови незнају писати, подписаће их друго лице ислеђујуће власти, које ће то назначити, а испитани сведок удариће крст поред имена.

Види §§. 89.—109. и 111.—116. Крив. Суд. Пост.

§. 111. Полицајна власт неће сведоке заклињати, него ће их само опоменути да праву истину покажу. Сведоци ће се заклињати само код суда, зато ће суд, добивши од полицајне власти ислеђење, наређивати, да му она лица престану, за која нађе да му је потребно да их преслуша. Сведок ће се само онда моћи од ислеђујуће полицајне власти заклети, кад се има бојати, да ће он ма из којих узрока препречен бити, да се код суда закуне, или би опасност у одлагању била.

Сведоци из другог окружија заклињаће се код свога надлежнога суда, коме ће се ислеђујући суд са нужним питањима обратити, као што је напред казано (§. 94.).

===== Сведоци по §. 111. Крив. Суд. Пост. могу пре заклетве са свим да измене своје раније сведоче, јер се по §. 239. Крив. Пост. за пуноважну сведочебу сматра она, која се на прегресу под заклетвом исказе, пошто и §§. 267., 268. и 274. Казн. Зак. прописују казну само за лажне сведоче заклетих сведока. — О. о. 28. септембра, 1888. год., Бр. 3437.

Види §§. 239. Крив. Суд. Пост., — и §§. 267., 268., 274. и тач. 1. §. 359. Казн. Зак.

§. 112. Сведок ће се најпре испитати, па тек после заклетва од њега узети, да је оно истинито, што је показао.

Саме ће се они сведоци заклињати, којих казивање нешто ствари приносе, и по томе они се неће заклињати, којих би казивање без сваког значења било; но ако би суд имао основа држати да сведок зна о ствари, али неће да каже оно што зна, може га суд заклети на оно, што зна, и да му ништа друго познато није, ма да његово казивање неби ништа значило.

Заклињати се неће онај сведок, противу кога би основана сумња постојала, да му се казивању и под заклетвом не може веровати. Ову сумњу треба суд у примедби да означи, и ако се она доцније отклони, може га суд накнадно заклети.

Види §§. 89.—111. и 113.—116. Крив. Суд. Пост.

§. 113. Суд ће сведока пре но што се закуне опоменути на светињу заклетве и на закона следства, која ће га постићи ако се

криво закуне, а по том ће га питати, има ли још што своме испиту, пре него се закуне, додати или изменити.

Сведоци се закљичу у заседању суда овим речима:

„Закљичем се јединим Богом и свим што ми је по мом закону најсветије, и што ми је на овоме свету најмилије, да сам у свему, што ме је суд питао, истину и ништа друго но само истину казао и да ништа што сам о овој ствари знао прегутао нисам, и како ја овде истину говорно тако мени Бог помогао.“

Хришћани при полагању заклетве полажу три прста десне руке на крст и Еванђеље, а нехришћани изговарају просто горње речи са подигнутом руком у вис.

Измене и допуне од 26. јануара, 1901. год., — и 13. маја, 1902. год.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 19. јуна, 1887. год., ПБр. 5653. . . . Форма заклетве о којој се говори у §. 113. Крив. Суд. Пост. има се захтевати од сведока и вештака и у поступним делима, с обзиром на 35. Полиц. Уредбе . . .

По §. 113. Крив. Суд. Пост. суд ће сведока пре него се закуне опоменити на светлцу заклетве и на закова следства, којим ће га постипати ако се криво закуне, а по томе ће га питати, има ли још што своме испиту, пре него што се закуне, додати или изменити. Из тог законског наређења види се, да је дозвољено сведоку све до заклетве додати још што, или у њој изменити, но из тог законског наређења не види се, да је дозвољено сведоку саму суштину сведочења тако изменити, да ова са свим другим вид добље, од оне коју је раније исказао. Ово поменуто законско наређење односи се дакле на оне случајеве кад сведок увиди да је сведочења његова непотпуна или нејасна у оним тачкама које не мењају у основи саму сведочењу, а ипак пак и на оне случајеве, где сведок отворено признаје, да је код суда на претресу лагао и овом лажном сведочењем намерно пшао, да поричући свој истинити исказ код полицијске власти, помогне окривљеноме, да га заслужена казна не постигне. Кад би се дозвољило да сведок може без сваке своје одговорности код последње власти једно, а код суда са свим противно овоме да сведочи, то би онда било са свим илузорно наређење §. 359. Казн. Зак., по ком се законском наређењу сваки онај казни, — казном прописаном у истом законском пропису, — ко полицијску или другу власт ма у чему обмане или превари, ако према прилици овај поступак не узме на се озбиљнији карактер. Осим тога отворила би се широм врата злоупотребама права сведочења и довела би се лична сигурност грађана у опасност, јер би сваки могао бити на основу оваквих лажних сведочења под истрагу па и у притвор стављен, све до заклетве сведока, и тек онда ослобођен, кад би они признали да су лажно сведочили. И најпосле, ако би се дозвољило, као што је горе речено, да сведоци код полицијске власти једно, а код суда друго без никакве одговорности могу сведочити, онда би често сав посао полицијске власти био излишан и забадава вођен. И ако сведочења сведока вреди према наредбама закона тек онда, ако се сведок закуне на своје исказе, и онда се сведок може да казни, кад неистину пред влашћу каже, па ма то и без заклетве било, као

што се то из §. 359. Казн. Зак. види. — О. о. 26. фебруара, 1885. год., Бр. 649. — О. о. с. 21. августа, 1885. год., Бр. 3171.

Наш законодавац, стављајући одредбом §. 113. Крив. Суд. Пост., суду у дужност, да у последњем моменту још, пре заклињања сведока, опомене истог на светњу заклетву и последице кривоклетства, прећутно наређује у исто време, да се само овај исказ сведока има сматрати као за суд вредан, који је заклетвом утврђен, што се потврђује и прописом §. 229. Крив. Суд. Пост. С тога суд не може оптуженога осудити на основу исказа умрлога а пред судом не-заклетога сведока, јер је његово сведочење без вредности, т. ј. има се сматрати као да не постоји. — О. о. 23. марта, 1900. год., Бр. 2993. — О. о. с. 1. априла, 1900. год., Бр. 3176.

Види §. 35. Поллицјске Уредбе у Dodatku.

§. 113. а. *(Додати изменама и допунама од 26. јануара, 1901. год., а укинути изменама и допунама од 13. маја, 1902. год.)*

§. 114. Само ће се преслушати али се неће заклињати, а ако су се заклели, неће заклетва важити лицима:

1., која су у подозрењу да су учинила казнимо дело, или да су учествовала у казнимом делу, због кога се испитују, докле се сумња о томе неби отклонила;

2., која стоје под ислеђењем због злочинства или због безчестећих преступлења, или иступлења, или су пресудом лишена грађанске чести, а ова им још није повраћена;

3., која у време испита не буду навршила шеснаест година, или имају сведочити о делима, која су се догодила пре но што су она пуних шеснаест година имала;

4., о којима би се из испита увидело, да су слабог разума, или би позната била као лица, која нису при чистој свести; или при полагању заклетве неби била при чистој свести;

5., која су са обвиненим у великом непријатељству, ако против њега сведоче;

6., која су навела на испиту суштествена постојатељства, за које је доцније доказано да не постоје, а она неби могла показати, да је то чиста пометња била.

===== Непина да се у тач. 1. §. 114. Крив. Суд. Пост. каже, да се неће као сведоци заклињати она лица, која су у подозрењу да су казнимо дело учинила или да су у њему учествовала, али смисао тога законскога прописа није тај, да су по њему од заклетве искључени само они за које је позитивно утврђено саучасништво, већ је довољно и то да сумња у њихово саучасништво није искључена услед њиховога односа према делу или учиниоцу. — О. о. 30. априла, 1881. год., Бр. 1592.

Кад се у току ислеђења тврди да је један сведок малолетан, онда суд претходно треба да добави крштеницу његове старости, па тек онда да цени може ли се он на свој исказ заклет и у колико ће његов исказ као доказ да послужи. — О. о. 30. септембра, 1903. год., Бр. 8018.

Кад суд узме да се сведоџба извеснога лица, због његовог непријатељства са оптуженим, овоме не може ставити на терет, онда је дужан и да образложи у чему се састоји то непријатељство. — О. о. 7. августа, 1906. год., Бр. 6202.

У §. 114. у вези са §. 43. Крив. Суд. Пост. није предвиђен однос сензалства сведока према странци која се на њега позива, те с тога се такав сведок не може сматрати за сумњивог сведока. — О. о. 30. септембра, 1906. год., Бр. 9249.

То што је неко одговарао по извесној кривници, кад је решењем последње власти нађења да није и да не може бити за исту одговоран, није разлог да се његова сведоџба по тој кривници одбаци према §. 114. Крив. Суд. Пост. — О. о. 19. маја, 1907. год., Бр. 5962.

Због тога што је сведок према уперењу општинске власти хрђавога владања, не може се његова сведоџба одбити као сведоџба сумњивог сведока, јер да би према чл. 16. Зак. о општинама неко био хрђавог владања, нужно је да је осуђиван за проста из користољубља учињена злочинства или преступе, док не поврати грађанску част или да је под ислеђењем судским за таква дела. — О. о. 15. новембра, 1908. год., Бр. 12672.

Примени прописа §. 114. Крив. Суд. Пост. на приватнога тужоца и његов исказ нема места. — О. о. 31. октобра, 1909. год., Бр. 11730.

По тач. 3. §. 114. Крив. Суд. Пост. лица испод шеснаесте године само се неће закљичати на своја казивања, и због тога њихови искази не могу бити потпун доказ по §. 229. Крив. Суд. Пост. о кривници оптуженога, а и којим законским прописом није казано, да они због тога само, не могу у опште бити никакав доказ. На против по другој половини тач. 2. §. 123. Крив. Суд. Пост. казивања два незакљета сведока вреде као непосредан доказ, кад им се иначе не може одрећи посматрачка способност, која се огледа у њиховој умној развијености да запазе факат о коме сведоче и кад се њихово казивање слаже са осталим ислеђеним околностима, као и са доказом о самом постојању дела. — О. о. 10. јуна, 1910. год., Бр. 7298.

Види §§. 89.—113., 115. и 116. Крив. Суд. Пост.

§. 115. Лица, која стоје у одношењима казанима у §§. 43. и 92. не могу се на заклетву нагоинити, а са свима осталима, који се не би заклетити хтели, суд ће поступити по §. 100.

Краљ се неће никад као сведок непитивати. А краљица и наследник престола, могу бити само у двору или њиховом месту задржавања преслушани, и то од председатеља Првостепеног Суда.

Они не морају противу њихове воље никад лично суду предетати, нити се суочавати са другим лицима.

===== У §. 115 Крив. Суд. Пост. говори се о оним лицима која се од заклетве ослобођавају, ако неће да је положи, али ако она на то пристају,

њихове се сведошбе не сматрају за сумњиве. — О. о. 30. септембра, 1906. год., Бр. 9249.

Види §§. 89.—114. и 116. Крив. Суд. Пост.

§. 116. Оштећеног треба нарочито питати:

- 1., којим му је начином штета учињена;
- 2., је ли он, и шта, употребио да се штета не учини;
- 3., у чему је и колику штету претрпιο, и на чему је и колику добит изгубио;

4., какву накнаду он тражи по Закону Грађанском.

Исследоватељ ће сваком оштећеном приметити, да ће се морати заклети на количину штете или изгубљеног добитка.

Заклетву ће оштећени полагати по учињеном испиту, и то само онда, кад суд то за нужно нађе.

===== У недостатку других доказа за каквоћу дела меродавно је и само казивање приватног тужиоца, ма било и без заклетве, јер она, према §. 116. у вези и са §. 230. Крив. Суд. Пост., зависи од оцене суда, уз остале дослеђене околности. — О. о. с. 19. фебруара, 1900. год., Бр. 1674.

Види §§. 89.—115. и 230. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДЕСЕТА

О ислеђењу кривице извесног лица.

§. 117. Само се противу онога казнително ислеђење предузети може, противу кога основн подозрења постоје, да је казнимо дело учинио, и по томе пре него се кривично ислеђење против кога предузме, морају се основн подозрења испитати, или бар један сведок мора потврђивати, да зна да је казнимо дело заиста учињено, или да зна да постоје такве околности, које са учињеним делом у тесној свези стајати морају, а тичу се извесног лица, против кога би се кривично ислеђење предузети имало.

===== Решење о отварању ислеђења, допето према §. 117. Крив. Суд. Пост., по подлежи као такво расматрању Касационог Суда. — О. о. 28. априла, 1881. год., Бр. 1810.

Да се против кога може отпочети кривична истрага с притвором, треба, као и иначе при сваком ислеђењу злочинних дела и преступа, да постоје сви услови из §§. 51., 117., 130. и 131. Крив. Суд. Пост., а на име, да је злочино дело или преступ доказано, да су прибрани довољни докази противу извесног лица као учиниоца дела и сем тога, да је дело таково, да се учинилац не може у слободи оставити. — О. о. 28. септембра, 1888. год., Бр. 3457.

По §§. 117. и 125. Крив. Суд. Пост. кривично се ислеђење може противу кога предузети, кад бар један сведок потврђује да зна да је запета казнимо дело учињено, или, код већ несумњиво утврђеног дела, кад ма и само један основ подозрења стоји, који би осумњичено лице доводио у везу са учињеним делом. — О. о. 29. октобра. 1902. год., Бр. 9341. — О. о. с. 29. новембра, 1902. год., Бр. 10066.

По наређењу § 117. Крив. Суд. Пост. може се специјална потрага повести само онда, кад је кривично дело несумњиво доказано. — О. о. 18. јануара, 1907. год., Бр. 876.

Види §§. 118.—125. Крив. Суд. Пост.

§. 118. Основ је подозрења свака она околност, која између извесног лица и казнимог дела стоји, у тако тесној свези, да се, беспристрасно судећи, по њој као вероватно узети може, да је исто лице учинило казнимо дело, или учествовало у делу казнимом, за које се обвинује.

===== По §. 118. Крив. Суд. Пост. свака она околност, која између извесног лица и казнимог дела стоји у тако тесној вези, да се по њој као вероватно узети може, да је дело учинило или у истом учествовало, чини противу петог лица основ подозрења, који су ближе опредељени у §§. 121., 122. и 123. Крив. Суд. Пост., ма да они ни тамо нису побројали сви. — О. о. 28. августа, 1909. год., Бр. 8994.

Основи подозрења из §. 125. Крив. Суд. Пост. не могу сами за себе без основа из §§. 121.—124. Крив. Суд. Пост. постојати, јер не садрже у себи оне елементе, који се по §. 118. Крив. Суд. Пост. за основе подозрења траже. — О. о. 18. јуна, 1907. год., Бр. 7499.

Види §§. 117. и 121.—125. Крив. Суд. Пост.

§. 119. Као год што из ислеђења већ познатог дела правни основи подозрења постати могу, који воде пронађењу учинитеља, тако могу се и из околности каквог лица дати правни основи подозрења за пронађење њиме учињеног, али још непознатог казнимог дела, ако су ове околности такве, да по свој прилици с каквим злочинством или преступљењем у свези стојати морају.

===== Окривљени је у праву да на протоколу не даје одговоре на главна питања, кад год је тражио изузетке иследника, који је над њим отпочео ислеђење, те с тога то не може чинити противу њега околност из §. 119. Крив. Суд. Пост. — О. о. 28. јануара, 1908. год., Бр. 894.

Види §§. 117., 118. и 120.—125. Крив. Суд. Пост.

§. 120. У колико се из таквих околности свеза између учињеног казнимог дела и каквог лица по обичном и природном току

догађаја, са већом или мањом вероватности показује, постају и основи подозрења ближи или удаљенији. Тако :

Види §§ 117.—119. и 121.—125. Крив. Суд. Пост.

§. 121. Примера ради наводе се овде следећи ближи основи подозрења противу извесног лица :

1., кад је ко у време учињеног казнимог дела имао таква оруђа или средства, која се по каквоћи или знацима појављују као она иста, с којима је казнимо дело учињено ; или кад је ко оруђа или средства, која за учинење оног дела служити могу, имао, начинио, набавио или наручио и набавити трудио се, а која су њему по његовом позиву изlišна ; или су код људи његовог стања необична ; или кад се код кога, или у његовом обиталишту или од истог одређеном месту чувања, нађу таква оруђа или средства ;

2., кад је ко са каквим лицем у подозрителном писменом сношењу стајао, или кад се нађу његовом руком писана таква писмена, из којих се, по природном смислу писма или писмена, у свези са осталим околностима, закључити мора, да је учествовао у извесном злочинству или преступлењу ;

3., кад је ко тражио да другога наведе да извесно злочинство или преступлење учини, или о средствима извршења таквог тражио савет и извешће ;

4., кад је ко пре учињеног казнимог дела претњом или писменим или усменим изјаснењима одређително дао познати да има намеру, да извесно казнимо дело учини ; или јаку мрзост и љутицу противу повређеног, или оштећеног обелоданио, и њему подобним злом претно ;

5., кад се ко по стасу, оделу оружју, или другим особеним знацима управо онакав појављује, како је повређени или други сведок казао да изгледа ;

6., кад је ко чинио покушења, која се односе на казнимо дело, или се у подобним делима упражњавао ;

7., кад је ко у време учињеног казнимог дела био на месту где је оно учињено ; или ако се на месту, где је кажњиво дело учињено, нашао каква ствар, коју је неко у то исто време притежавао, без да се у обадва ова случаја други основ са вероватношћу узети може ; или кад се ко на месту учињеног дела, или близу истог мало пре, или одмах по учињеном делу, преобучен, вребајући, или сакривен, нашао ; или на оном месту у оно време у таквим делима нађен или

виђен, која се друкчије него могла објаснити, него да је он био у предузећу да учини, или да је запета учинио казнимо дело;

8., кад су се нашли код кога, или у чијем обиталишту или у другом од њега избраном хранилишту, ствари, које је оштећени у време учиненог дела притежавао; или су се тамо нашли предмети злочинства или преступлења;

9., ако су се знаци казнимог дела или извршења тог дела, или догодилих се насилно открили на чијем лицу, оделу или ствари;

10., кад је ко одмах по учиненом злочинству или преступлењу, или како се за ово дознало, утекао или се крио, на другог вероватног узрока томе не би било;

11., кад је ко трагове, или знаке казнимог дела уништавао, уклањао или прикривао, или ма каквим начином трудно се да се ислеђење истог осујети и овим подобна.

===== Бављење слуге у газдиноме дућану, у коме се је он морао у свако доба налазити по својој дужности, не може у случају крађе извршене газди бити противу слуге употребљено као основ из тач. 7. §. 121. Крив. Суд. Пост. — О. о. с. 16. марта, 1888. год., Бр. 980.

То што приватни тужилац (управо повређени), који оптуженога за учиниоца означава, нема ни пуних 12 година, није разлог да се узме да не стоји основ из тач. 5. §. 121. Крив. Суд. Пост. Закон није ни у поменутој одредби ни у другим одредбама својим предвидео, колико година треба да има повређени, те да исказ његов може сачињавати основ подозрења. Према томе за постојање овог основа подозрења потребно је да је повређени у време извршења дела имао довољно физичке моћи распознавања. — О. о. 3. јуна, 1898. год., Бр. 4932.

Основи у §. 121. Крив. Суд. Пост. само су примера ради изложени као упут судији каква од прилике треба да је веза између оптуженог и учиненог дела, па да се околност која на ту везу указује основом подозрења назвати може. — О. о. 3. септембра, 1902. год., Бр. 6384. — О. о. с. 25. септембра, 1902. год., Бр. 7631.

По тач. 5. §. 121. Крив. Суд. Пост. потребно је за основ против оптуженог да се он „по стасу... и другим особеним знацима“ онакав појављује како га повређени представља. На кад приватни тужитељ означава у личности оптуженога извршиоца дела, онда је без утицаја на састав овога основа подозрења то, што је приватни тужитељ малолетан и као такав искључен од полагања заклетве на свој исказ. У осталом, за пуноважност исказа малолетног тужитеља вије законом искључена заклетва ни по духу ни по тексту Крив. Суд. Поступка. — О. о. с. 19. августа, 1903. год., Бр. 6528.

Исказу повређенога не може се оспорити свака доказна вредност само са тога разлога што је повређени недорастао, те свој исказ није могао заклетвом утврдити, јер текст тач. 5. §. 121. Крив. Суд. Пост. и не тражи заклетву за пуноважност исказа повређенога, већ без ове исказ повређенога ставља на горе

кривцу као основ подозрења, само кад овај опредељено кривца за учиниоца дела означи, зашто је ошет потребно да повређени по узрасту своме буде у добу у коме по умној развијености својој кривца може да уочи и позна, па ма то и не било доба, које се за заклетву тражи. — О. о. 30. септембра, 1903. год., Бр. 8018.

Да би постојао основ подозрења из тач. 4. §. 121. Крив. Суд. Пост., потребно је: или да ко пре учиненог дела претињом или писменим или усменим изјашњењима јасно и опредељено покаже намеру да извршено казнимо дело учини, или да је јаку мрзост и љутињу противу повређеног обелоданио и њему подобним злом претило; а то питање фактичко је питање. Домаће размирице и свађе између укућана, карање жене од стране мужа, па и каштиговање, нису такве природе да се из њих може изводити мрзост о којој је реч у тач. 4. §. 121. Крив. Суд. Пост. — О. о. с. 8. октобра, 1905. год., Бр. 9224.

Исказ приватног тужиоца као повређеног вреди као ближи основ подозрења из тач. 5. §. 121. Крив. Суд. Пост., и онда када је усамљен, т. ј. када више никаквих других основа подозрења противу оптуженога нема, само ако оп садржи услове из §. 118. и тач. в. под 2. §. 236. Крив. Суд. Пост. што ће суд по својој дискреционарној власти имати у сваком поједином случају да оцени, с погледом па све оно што је ислеђењем кривице утврђено. — О. о. с. 11. марта. 1905. год., Бр. 1137.

Наређење тач. 7. §. 121. Крив. Суд. Пост. обухвата под општим именом једнога основа подозрења четири случаја, од којих се само у трећем и четвртм говори о томе, да је оптужени био преобучен, сакривен или да је вребао на нападнуто лице, или да је био у таквим околностима да се са вероватношћу може закључити да је он дело извршио. У првом случају из овог законског прописа па против тражи се за постојање овог основа само толико, да је оптужени у време извршења дела био па лицу места, што је минимум захтева. Према томе, у овом првом случају не захтевају се они елементи предвиђени у трећем и четвртм. Они сваки посебице чине основ подозрења из тач. 7. §. 121. Крив. Суд. Пост. — О. о. 7. децембра, 1906. год., Бр. 11963.

У науци о кривичном поступку усвојено је правило: да исказ приватнога тужиоца, као повређеног или оштећеног лица, сам по себи вреди као доказ само онде, где то Закон изрично наређује; иначе, у оскудици таквог наређења законског, исказ приватног лица у кривичној парници, равна се сведоци редовног сумњивог сведока, и као доказ могао би важити само тако, ако би се он још и чиме другим поткрепљивао. Ово је правило усвојено и у нашем законодавству, јер су у Закопнику о поступку судском у кривичним делима изречно набројани случајеви у којима и у којој мери исказ приватнога тужиоца *сам по себи* као доказ вреди. Тако: 1. По тач. 1. и 2. §. 236. Крив. Суд. Пост., *исказ приватног тужиоца може да буде потпун доказ о каквој кривичног дела и отежавним околностима, као и о количини штете причињене кривичним делом и у чему је ова штета учинена*; 2. У тач. 3. §. 123. Крив. Суд. Пост., *узима се као ближи основ подозрења — полудоказ то, кад би повређени или оштећени, извесно лице опредељиво за кривца означио, а не би се о томе саслушати или заклетти могао*; 3. *Исказ приватног тужиоца узима се као ближи основ подозрења кад у опште тужилац, као повређени, какво лице за учиниоца кривичног дела означи*, — тач. 5. §. 121. Крив. Судског Поступка.

Према овоме, и кад Закон у тач. 5. §. 121., не захтева да исказ повређеног мора бити још и чиме другим несумњивим поткрепљен, већ изречно предвиђа, да исказ повређенога сам по себи сачињава основ подозрења, — онда неоспорно исказ повређенога може да сачињава основ подозрења из тач. 5. §. 121. и у случају када би он усамљен био. Ну и ако исказ повређенога и усамљен може да сачињава речени основ подозрења, ипак ово не мора да буде у сваком случају, већ с погледом на оно што је слеђењем кривнице констатовано. Према свему изложеноме исказ приватног тужиоца као повређеног предп као ближи основ подозрења из тач. 5. §. 121. Крив. Суд. Пост. и онда кад је усамљен, т. ј. кад више никаквих других основа подозрења противу оптуженога нема, само ако он садржи услове из §. 118., тач. в. под 2. §. 236. и §. 239. Крив. Суд. Пост., што ће суд по својој дискреционој власти имати у сваком поједином случају да оцени, с погледом на све оно што је слеђењем кривнице утврђено. — Нач. о. о. с. 9. децембра, 1905. год., Бр. 11426.

Казивање оштећеног не може бити основ подозрења, кад он држи и мисли, по казивању других и по познатим околностима, да је оптужени дело учинио. Овај основ може постојати само, кад је оштећени оптуженог пред своју смрт опредељево за кривца означио или кад га је на делу видео и ма по чему позвао. — О. о. 18. јуна, 1907. год., Бр. 7499.

Осуда општинскога суда због крађе на полицијски надзор чини противу осуђенога основ из тач. 6. §. 121. Крив. Суд. Пост. — О. о. 9. јануара, 1908. год., Бр. 14151.

Основ подозрења из тач. 5. §. 121. Крив. Суд. Пост. не може се ставити на терет оптуженоме кад приватни тужилац односно повређени није на свој исказ заклет. — О. о. 15. децембра, 1908. год., Бр. 9189.

По §. 118. Крив. Суд. Пост. свака она околност која између познатог лица и казнимог дела стоји у тако тесној вези, да се судећи беспристрасно по њој као вероватно узети може, да је исто лице или учинило казнимо дело или учествовало у истом делу, чини основ подозрења противу истог лица за дотично казнимо дело. Ти су основи ближе опредељени у §§. 121., 122. и 123. Крив. Суд. Пост. ма да они ни тамо нису сви побројани. — О. о. 28. августа, 1909. год., Бр. 8994.

Основ подозрења морају бити доказани тако, да о њима не може бити сумње, што значи, у свима случајевима ма којим од доказних средстава у §. 222. Крив. Суд. Пост. побројаних. — О. о. 19. септембра, 1909. год., Бр. 9981.

Под изразом „повређени“ који је употребљен у тач. 5. §. 121. Крив. Суд. Пост., разуме се не само оно лице, које је физички нисултирано, повређено, већ тај израз такође означава и оштећеног у опште. — О. о. 20. октобра, 1909. год., Бр. 11294.

За постојање основа из тач. 5. §. 121. Крив. Суд. Пост. без утицаја је то, хоће ли приватни тужилац на свој исказ да се закле или неће. — О. о. 29. октобра, 1909. год., Бр. 11692.

Из тач. 5. §. 121. а ни §. 230. Крив. Суд. Пост. није казивање приватнога тужиоца ограничено бројем година његове старости, већ се исто има ценити у

вези са осталим ислеђењу околностима, а не да се оно, кад је приватни тужилац у добу детињства, према §. 114. Крив. Суд. Пост. не узима у обзир. — О. о. 31. октобра, 1909. год., Бр. 11730.

Под паразом „повређени“ у тач. 5 §. 121. Крив. Суд. Пост. разуме се не само оно лице које је телесно повређено, него и оштећени, који се појављује као лице повређено у своме праву. Ово још и са обзиром на то, што су у §. 121. Крив. Суд. Пост. основи подозрења побројани само примера ради, те не може бити разлога, да се у случају постојања објективних знакова злонамерног оштећења, казивање оштећеног не изједначи са казивањем каквога може бити само лако телесно повређенога лица. — О. о. 30. децембра, 1909. год., Бр. 14777.

Кад се за пуноважност сведоче једнога сведока, према §. 229. Крив. Суд. Пост., поред осталог, тражи да је сведок на свој исказ заклет, онда се основи из §. 121. Крив. Суд. Пост. не могу узети за доказани сведочењима малолетних сведока, јер се они, као такви, на свој исказ не могу заклет. — О. о. 9. јуна, 1903. год., Бр. 5612. — О. о. с. 19. августа, 1903. год., Бр. 6528.

Види §§. 117.—120. и 122.—125. Крив. Суд. Пост.

§. 122. Даље за ближе основе подозрења код појединих родова злочинства, могу се примера ради навести:

а., код издајства отечества и владетеља, нарушења јавног мира, и побуне:

1., писмена сношења подозрителног садржаја, подозрителни тајни састанци, с лицем противу кога је подобно злочинство доказано, или с лицем које каквој, држави опасној, дружини припадаје, или примање од оваквих лица тајних поклона, који се друкчије неби могли објаснити, него да су чинјени у цељи непоштеног споразумења;

2., тајним путем и у већој количини набављено оружје, или друге за употребљење оружја служеће потребности, и овим подобна;

б., код убиства, побацивања или одбацивања деце, кад је противу какве женске или доказано, или су по мњењу вештака сигурни знаци откривени, да се она на скоро пре тога породила или побацила а плода утрбног нема;

в., код злочинства или преступења, која произлазе из користоубља:

1., кад је извесно лице, пошто је злочинство или преступење учињено, очевидно веће трошкове чинило, него што му стање дозвољава;

2., кад је ствари, подобне предметима учињеног казнимог дела, тајно или на подозрителни начин или много нижом ценом од њихове праве вредности отуђивало, или отуђити тражило; или

3., при коме су се нашли, или који је такве новце издавао, који се по множини или каквоћи са онима, који су казним делом одузети или присвојени, тако подударају, да се са вероватности за исте држати морају.

===== Лекарско мишљење, да се је оптужена ускоро пре прегледа морала породити, не може се узети противу оптужене као доказ за дело убиства детета, кад од детета трагови нису нађени. — О. о. 5. маја, 1881. год., Бр. 1930.

По §. 118. Крив. Суд. Пост. свака она околност која између извесног лица и казнимог дела стоји у тако тесној вези, да се судећи беспристрасно по њој, као вероватно узети може, да је исто лице или учинило казнимо дело или учествовало у истом, чини основ подозрења противу истог лица за дотично казнимо дело. Ти су основи ближе опредељени у §§. 121., 122. и 123. Крив. Суд. Пост., ма да они тамо нису сви побројани. — О. о. 28. августа, 1909. год., Бр. 8994.

Један основ подозрења из §§. 121. или 122. Крив. Суд. Пост. као и један непотпуни доказ из §. 123. Крив. Суд. Пост. има за последицу увек стављање оптуженога под суд, кад год такав основ подозрења или непотпуни доказ не би био обеснажен каквим другим противним доказом, наравно у колико би се ово јасно утврђивало већ у претходној петрази. — О. о. 12. септембра, 1909. год., Бр. 9729.

Види §§. 63., 118.—121. и 123.—125. Крив. Суд. Пост.

§. 125. За ближи основ подозрења служе и следећи непотпуни докази :

1., достоверено усмено или писмено признање, каквог лица, које нема сва својства признања какво се по закону за потпун доказ узима; или кад би се какво лице пред другим хвалило, да је извесно казнимо дело учинило; нарочито, кад се таква изјаснења односе на околности казнимог дела, које само ономе познате могу бити, који је у истом учествовао ;

2., са свима својствима у §. 229. снабдевано исказивање једног сведока, ако се оно односи на извршење извесног казнимог дела, од извесног лица, или исказивање два незаклета сведока, кад њихово исказивање иначе сва друга својства за сведодбу има ;

3., кад је повређени или оштећени извесно лице определително пред смрт за кривца означио, без да се могао о томе саслушати или заклети;

4., са свима својствима у §. 231. снабдевано казивање једног саучасника, који своју кривицу признаје, или исто такво казивање више саучасника, који своју кривицу признају, по који се са обвинењем нису суочили.

===== За основ подозрења из тач. 4. §. 123. Крив. Суд. Пост. не тражи се да казивање саучасника, који своју кривицу признаје и у исто време другог терети, мора бити учинено и на претресу већ само да има својства означена под а., б., в. и г. §. 231. Крив. Суд. Пост. Те услед тога порицање таквога при-

знања на претресу, датог код последње власти, не одузима му доказну снагу. — О. о. 11. јануара, 1899. год., Бр. 188.

У тач. 4. §. 123. у вези са §. 231. Крив. Суд. Пост. предвиђено је казивање од стране једног оптуженог, који за себе признаје кривцу, као основ подозрења противу лица, које он исказом терети; а то без обзира на ту околност, да ли је то казивање учињено одмах у почетку или доцније при крају истраге, као ни на то, шта је био мотив изјаве оптуженог, који открива свога саучесника. Доказна вредност овако учињеног исказа оптуженог, који другог терети, има се по §. 231. Крив. Суд. Пост. да цени на коначном претресу, до кога момента казивање оптуженог, који за себе кривцу признаје, суд има да цени по тач. 4. §. 123. Крив. Суд. Пост. — О. о. 30. децембра, 1905. год., Бр. 12607.

За утврђење ближег основа подозрења из тач. 1. §. 123. Крив. Суд. Пост. довољно је, да се учинилац каквог кажњивог дела хвалио или изјашњавао о учињеном делу само и пред једним сведоком способним за сведочење, а није потребно више сведока за утврђење овог основа. — О. о. 19. новембра, 1905. год., Бр. 10688. — О. о. с. 31. децембра, 1905. год., Бр. 12119.

Само онда кад један оптужени као саучесник признаје своју кривцу, може се његово казивање противу другог оптуженог узети као основ подозрења; иначе не. — О. о. 18. јуна, 1907. год., Бр. 7499.

Кад један оптужени признаје, да му је други оптужени крађене ствари, за које је он знао да су крађене, продавао, онда је то дело из §. 250. а. Казн. Зак., а признавајући то дело и означавајући друго лице за учиниоца дела крађе, којег је дела и била последица његово јатаковање, он утврђује противу другог оптуженог основ из тач. 4. §. 123. Крив. Суд. Пост., јер се овој тачци има дати ишири смисао. — О. о. 20. децембра, 1907. год., Бр. 13834.

За постојање основа подозрења из тач. 1. §. 123. Крив. Суд. Пост. не тражи се по закону, да је ко пред више лица признао, да је какво кривично дело учињено, већ је довољно да је та околност ма и казивањем једног сведока осведочена, ако само то казивање има сва својства у §. 229. Крив. Суд. Пост. прописана. — О. о. 12. децембра, 1908. год., Бр. 10153.

По §. 118. Крив. Суд. Пост. свака она околност која између извесног лица и кажњивог дела стоји у тако тесној вези, да се судећи беспристрасно по њој као вероватно узети може, да је исто лице или учинилац кажњивог дела или учествовало у истом делу, чини основ подозрења противу истог лица за дотично кажњиво дело. Ти су основи ближе опредељени у §§. 121., 122. и 123. Крив. Суд. Пост. ма да они тамо пишу сви побројани. — О. о. 28. августа, 1909. год., Бр. 8994.

За постојање основа из тач. 1. §. 123. Крив. Суд. Пост. довољан је по закону исказ и само једног сведока, као што се то из текста поменутог законског наређења види, у коме се помиње основ „кад би се какво лице пред *другим* хвалило...“, а ово пред *другим* тачно означава јединцу, те је дакле за доказ тога основа довољан и само један сведок. — О. о. 28. октобра, 1909. год., Бр. 11630.

Види §§. 118.—122., 124. и 125. Крив. Суд. Пост.

§. 124. Писмено донешење каквог лица, којим се злочинство или преступљење открива, може се само онда узети за ближи основ

подозрења, кад се лице именује, кад његово доношење садржи околности, које опредељително неко лице као учинитеља казнимог дела означавају, и кад доносилац то своје доношење на испиту заклетвом потврди.

Напротив писмено доношење од лица, које се није хтело именовати, може служити да се само испитају наведене околности, ако би какве садржало. И тек би ове могле дати основе подозрења за даље истраживање.

===== Потказ није ближи основ у томе смислу, да би он, са још једним од даљих основа, био довољан, па да се осумњичени пусти из недостатка доказа. Ако потказ не би био поткрепљен ислеђеним околностима, он и поред заклетве потказивача, сем ако овај нема својство сведока очевидца или приватног тужитеља, без вредности је. — О. о. 17. марта, 1886. год., Бр. 737.

Види §§. 118.—123. и 125. Крив. Суд. Пост.

§. 125. Од наведених §§. 121. до 124. или њима подобних основа подозрења, довољан је и само један, те да се против кога кривично ислеђење предузети може.

Али и више удаљених основа подозрења, као : рђав глас, познат дотадашњи рђав живот, непрестано тумарање, неизвестан начин живљења и препитиња, ближе познанство и дружење са поздравителним лицима, лажни изговори и противуречја на испиту, позивање на умрле и одсуствујуће и оне, који се преслушати не могу, — могу служити за довољан основ да се против кога кривично ислеђење предузме, ако се ове околности једна са другом слажу, и једна другу допуњавају.

===== По §§. 117. и 125. Крив. Суд. Пост. кривично се ислеђење може противу кога предузети, кад бар један сведок потврђује да зна да је заиста казнимо дело учињено, или, кад већ несумњиво утврђеног дела, кад ма и само један основ подозрења стоји, који би осумњичено лице доводио у везу са учињеним делом. — О. о. 29. октобра, 1902. год., Бр. 9341 — О. о. с. 29. новембра, 1902. год., Бр. 10066.

Основи подозрења из §. 125. Крив. Суд. Пост. не могу сами за себе, без основа из §§. 121.—124. Крив. Суд. Пост., постојати, јер не садрже у себи оне елементе, који се по §. 118. Крив. Суд. Пост. за основе подозрења траже. — О. о. 18. јуна, 1907. год., Бр. 7499.

Види §§. 118. и 121.—124. Крив. Суд. Пост.

§. 126. Збуњени и презајући говор обвинуенога, муцање, плач, јецање, дрхтање, промена у лицу, снујденост, страх, сродство или познанство са поздравителним лицима, и тима подобна оствожатељства,

по којима се због неизвесног значења, ништа за вероватно држати неможе, — немогу сами за себе бити довољни да се противу кога кривично ислеђење предузме, али могу вероватност других већ доказаних основа подозрења поткрепити.

===== Један удаљени основ подозрења по §. 125. Крив. Суд. Пост. са околностима из §. 126. Крив. Суд. Пост. није довољан за отпочињање кривичне истраге. — О. о. 11. октобра, 1896. год., Бр. 6732.

Види §§. 118. и 121.—125. Крив. Суд. Пост.

§. 127. Кад према предидућим параграфима ислеђујућа власт нађе, да има основа да може противу каквог лица казнигелно ислеђење предузети, она ће претходно о томе закључење учинити са основама поткрепљено и актима прикључити, па ће тек на основу тога даље што треба радити.

===== Иследна власт не може без решења у смислу §. 127. Крив. Суд. Пост. отпочети истрагу. То је решење доказ, да ли је иследна власт имала у опште по закону довољно основа за отпочињање кривичне истраге, пошто би иначе грађани или изложени самовољи иследне власти. — О. о. 11. марта, 1894. год., Бр. 1073.

Види §§. 158.—161. Крив. Суд. Пост.

§. 128. Никаква власт неће смети у подозрењу стојеће лице, ни сама, ни преко тајно намештених људи, наводити да своју рђаву намеру изврши, или да казнимо дело продужи, или повтори, те да се тим начином основн подозрења или доказна средства противу истог набаве.

Види §. 2. Крив. Суд. Пост.

§. 129. Који би дознао да се о њему разноси глас, или да је власти јављено, да је он какво казнимо дело учинио, па би желео да скине са себе љагу, може захтевати код надлежне полицајне власти, да ту ствар извиди, и полицајна власт дужна је ислеђење учинити и слаће то суду, ако према стању ствари нађе, да томе места има, или ако полицајна власт не нађе да томе места има, а само дотично лице то захтева.

Види §§. 4., 5. и 7. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ЈЕДАНАЕСТА

О позиву, доводу и притвору обвиненог.

§. 130. Иследоватељ ће онога, противу кога основн подозрења постоје (§. 125.) на пенит предузети.

Радп оваквог испита последоватељ ће обвиненог по §§. 93. и 99. позвати, да му предстане неказујући му зашто га зове. Ако обвинени непрестане, а изостанак неоправда, иследоватељ ће издати наредбу да се доведе.

Позвани или доведени има се узети на испит најдаље за 24 часа, ако то није могуће одмах учинити.

Измене и допуне од 20. јануара, 1902. год.

===== Да се против кога може отпочети кривична истрага с притвором треба, као и иначе при сваком слеђењу злочиних дела и преступа, да постоје сви услови из §§. 51., 117., 130. и 131. Крив. Суд. Пост., а на име, да је злочино дело или преступ доказано, да су прибрали довољни докази противу извесног лица као учиниоца дела и сем тога, да је дело таково, да се учинилац не може у слободи оставити. — О. о. 28. септембра, 1888. год., Бр. 3457.

Види §§. 5., 51., 117., 130. а. и 131. Крив. Суд. Пост.

§. 130. а. Нико не може бити притворен док небуде саслушан.

Но где претходно саслушање није могуће, има се учинити најдаље за 24 сата од како је пузени у притвор стављен.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

===== Ни за псту из §. 154. Грађ. Суд. Пост. не може председник суда, односно председавајући судија осудити парничара несаслушаног и ако је та казна административне природе, јер би то било противно §. 130. а. Крив. Суд. Пост. и чл. 26. Устава. — О. о. с. 28. децембра, 1899. год., Бр. 10531.

Види §§. 5., 51. 117., 130. и 131. Крив. Суд. Пост.

§. 130. б. *(Додати изменама и допунама од 10. јануара, 1876., а укинути изменама и допунама од 26. јануара, 1901. год.).*

§. 131. Иследник ће окривљено лице свагда ставити у истражни притвор, ако за то има законских основа, у случају злочинства или бешчасних преступа.

Но и код осталих преступа иследник може окривљеног ставити у притвор у случајима:

а., ако се окривљени крије или за бегство спрема, или, ако је у општини непознат, или је скитница, или према свом занимању нема сталног места становања, па је сумња да ће устати или слеђење у великој мери отежати;

б., ако окривљени на позив власти, који му је на поштом или пред два грађанина предати, не долази, а не би долазак довољно

оправдао, па би тиме ислеђење кривице знатно оштрежао или би било основане сумње да ислеђење осујећава.

У свима случајима изложеним у овоме §-у, изузимајући случај под б., може иследник и без претходног позива наредити да се окривљено лице доведе и саслуша.

Но, нико не може бити притворен, нићи иначе лишен слободе, без писаног и законским разлозима поткрепљеног решења иследникова, осим ако је лице на делу ухваћено. Решење о притвору мора се саопштити и предати лицу које се притвара, у самом часу притварања, или најдаље за 24 часа од како је притворено.

Против решења о притвору притворени има права да се, за три дана од кад је притворен, жали надлежном првостепеном суду, преко иследника, и овај је дужан најдаље идућег дана послати предмет суду, а међутим наставити даље истрагу. Ако се притворени у означеном року не жали суду, иследник мора четвртог дана послати предмет суду и без жалбе.

У сваком случају суд је дужан решење о притвору у току од 24 часа или окончаити или укинути. Судско је решење одмах извршно, али и против њега има право жалбе Касационом Суду.

Органи власти, који би скривили против ових одредаба, казниће се за незаконо мишење слободе.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год., — 26. јануара, 1901. год. — и 20. јануара, 1902. год.

Устав од 5. јуна, 1903. год.: Чл. 9. Лична слобода ујемчава се овим Уставом. Нико не може бити узет па одговор, сем у случајима које је закон предвидео и начином како је закон одредио. Нико не може бити притворен нити иначе лишен слободе, без писменог и разлозима поткрепљеног решења истражне власти. Ово решење мора се саопштити лицу које се притвара, у самом часу притварања. Само кад је кривац ухваћен на делу може се одмах притворити, али му се опет решење о притвору мора саопштити најдаље за 24 часа од како је притворен. Против решења о притвору има места жалби првостепеном суду. Ако притворени не јави ову жалбу за три дана, од како му је решење о притвору саопштено, онда најдаље за 24 часа после тога рока, мора истражна власт послати предмет суду и без жалбе. Суд мора у току од 24 часа од како је предмет примио падати своје решење, којим решење истражне власти о притвору оспорава или укидава. Ово је судско решење извршно. Органи власти који би скривили против ових одредаба, казниће се за незаконо лишење слободе. Закони не одредити у којим ће случајевима суд бити дужан да притворенога пусти па слободу без јемства или па јемство, лично или новчано. — Чл. 124. Без овлашћења Народног Скупштинско посланици не могу се узимати па од-

говор, нити ставити у притвор за какву кривцу или за дугове, од дана избора на за све време трајања њиховог посланичког мандата, ван случаја кад се ухвате на самоме делу. Али и у том последњем случају Скупштина се, ако је на окупу, одмах извештава, и она даје или одриче овлашћење, да се истрага продужи за време саазива.

===== Решењем суда изреченим на основу §. 131. Крив. Суд. Пост. расправља се само питање о притвору оптуженога код истражне полицијске власти за време ислеђења, а не и питање из §. 161. Крив. Суд. Пост., т. ј. да ли противу оптуженог има довољно основа подозрења за стављање под суд или нема. Суд о томе доноси одлуку тек по оцени доказа које је истражна власт за дело прибавила. — О. о. 24. јануара, 1884. год., Бр. 266. — О. о. с. 18. фебруара, 1884. год., Бр. 476.

Види §§. 5., 51., 117., 130. и 130. а. Крив. Суд. Пост.

§. 131. а. Само власт, која је надлежна да злочинства и преступе истражује и ислеђује, може без претходног позива какво по закону подозрево лице прићворити, у случајевима §. 131. под 1. и 2.

Измене и допуне од 10. јануара. 1876. год., — и 26. јануара, 1901. год.

Види §. 79. Крив. Суд. Пост., — и Закон о среским и градским судовима у Додатку.

§. 131. б. (Додати изменама и допунaма од 10. јануара, 1876. год., а укинута изменама и допунaма од 20. јануара, 1902. год.).

§. 131. в. У случајима притвора због преступа, који нису бешчасити, означеним под а., и б. §. 131. иследовач је дужан тууженога на јемство у слободи оставити, или притвора ослободити. Јемство може бити или новчано означено у §. 170. Кривичног Посејка или лично најмање два поштена грађанина, који су у стању да плате штету, трошкове и таксу на случај ако би туужени побегао.

Онде, где је лично јемство дајто, па туужени побегне, јемци плаћају за тууженог сву штету, трошкове и таксу, на које би туужени осуђен био.

Остављени у слободи на јемство ставиће се у притвор свагда, кад наступи случајеви §. 174. Кривичног Посејка.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876 год., — и 20 јануара, 1902. год.

===== Кад неко на име кривичног јемства положи власти извесну суму новца, онда он има права на накнаду од стране онога за кога је јемчио, по

основу §. 606. Грађ. Зак., јер се то јемство узима, као дуговање од зајма са неодроженим роком плаћања. — О. о. с. 19. августа, 1899. год., Бр. 6367.

Види §§. 174. и 177. Крив. Суд. Пост., — и §. 832. Грађ. Зак.

§. 132. У случајима предвиђеним §-ом 131. моћи ће и општинска власти окривљеног приговорити и истраживање по кући или претрес лица учинити, држећи се у томе §-а 81. овога Законика; но у случају приговора дужна је окривљеног, најдаље за 24 сата, или пустити у слободу или га предати надлежној иследној власти, која ће у смислу §. 131. донети решење о приговору или окривљеног ослободити, наводећи разлоге са којих је то учинила.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год., — и 20. јануара, 1902. год.

==== Кад надлежна власт ослободи окривљеног приговора, у који га је, према § 132. Крив. Суд. Пост., ставио општински суд, овај нема право жалбе на такво решење, пошто је он, с обзиром на § 19. Крив. Суд. Пост., деловао само као ипжа последна власт. — О. о. с. 27. јануара, 1897. год., Бр. 83.

Види §§. 19., 81. и 131. Крив. Суд. Пост.

§. 133. Окривљеног, који је стављен у приговор из узрока наведених под а. и б. §. 131. иследна власт ће ослободити одмах приговора, како опшадне узрок, који је приговор изазвао.

Измене и допуне од 26. јануара, 1901. год., — и 20. јануара, 1902. год.

==== Суд се и не упушта у разматрање решења о стављању оптуженог у приговор, кад паје да је дело погрешно квалификовано и да као тачно квалификовано и не повлачи приговор. — О. о. 23. августа, 1901. год., Бр. 4321.

Види §. 131. Крив. Суд. Пост.

§. 134. Ономе који се оставља да се из слободе брани, иследоватељ ће пре одпушта протоколарно заказати, да му на сваки позив незадржно престајати мора, да се без његовог знања и одобрења никуд и на најкраће време не сме удаљавати од места свог обитавања, и да ће бити приговорен ако томе противно поступи.

На овом протоколу обвинени ће се потписати или закретити, да му је саопштено.

Види §§. 5., 51. и 130. Крив. Суд. Пост.

§. 135. Кад иследоватељ на горњи начин у приговор стави званичнике државне или свештена лица, он ће одма о томе њихову непосредно вишу власт извести.

Види §. 7. Крив. Суд. Пост.

§. 136. Приговор мора бити уљудан и извргавање се са свим могућим поштеђењем личности и чести код оних лица, која су дошли била поштеност владана, а сила ће се употребити само према онима, који се властити противе или побећи покушају.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

Види Правила о притвору у Додатку.

§. 137. При свакој побуни, метежу и другом јавном немиру, или при боју скопчаном с тешким повређењем тела, или убиством, ако се кривци немогу одма познаћи, могу се сви, који су онде били, а немогу са себе сумњу скинути, притворити без предходног закључења о притвору (§. 131. на крају), али их је иследник дужан испитати најдаље за 24 часа и у том року донети решење о притвору и ово саопштити и предати окривљенима, као и ослободити онога, који се према §. 131. не би имао да стави у притвор.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

===== Пропис §. 137. Крив. Суд. Пост. представља паузетак од §. 131. Крив. Суд. Пост., те се не може применити и на случајеве ван оних у њему изриком предвиђених. И ако се у њему питање говори о боју скопчаном с тешким повредама, то још не значи да се он може применити свагда, кад има више од једног оптуженог. На против, питање решава то, да присутних има тако много, „да се кривци (дакле чак и криваца бар више њих) не могу одма познаћи“, — што значи, да где је то могуће тамо нема места примени §. 137. Крив. Суд. Пост. — О. о. 11. септембра, 1885. год., Бр. 2381.

Види §§. 5., 51. и 131. Крив. Суд. Пост.

§. 138. Кад иследоватељ отиде на место учињеног злочинства, било да се о обстојателствима и о самом учињеном делу увери, било да неопредељени број лица о истом преслуша, то може он свакоме, за кога нађе да је потребно да се преслуша, заповедити, да један или два дана не сме никуда из оног места отићи.

Ко противно овој заповести поступи, може га иследоватељ притворити за цел преслушања, а по обстојателствима и казнити новчано до 20 талира или затвором до 8 дана.

Види §§. 5. и 51. Крив. Суд. Пост.

§. 139. Оног лица, које се у притвор ставља, треба:

- 1., сачинити лични опис, и опис његових хаљина;
- 2., претрести и обвиненог и његове хаљине.

Све што се при претресу нађе код њега, било новаца, писама, оружија, или других ствари, одузеће се и тачно пописати.

Ове ће ствари иследоватељ чувати и при спроводу кривца Суду и њих послати.

Види Правила о притвору у Додатку

§. 140. За време ислеђења и испита само ће се онај у окову држати, који је уваћен на делу злочинства, или који је покушавао да из притвора побегне, или је опасан за безбедност других, особито апсеничких чувара, или је затвор неспуран, а сумња је да ће побећи; за време преслушавања оптужени ће се само онда у окову држати, ако се то због опасности од обвињеног, или због опасности да не побегне, као нужно појављује.

Иследоватељ ће о томе издати решење са побуђењима, зашто је обвињени окован, и то ће у протокол ислеђења ставити.

===== Пошто има две врсте окова (види §. 14. Казн. Зак.), лак и тежак, то последник у своме решењу мора увек означити коју ће врсту окова обвињени носити за време истраге, као и зашто једну а не ону другу. — О. о. 29. јуна, 1891. год., Бр. 2361.

Види §§. 5. и 51. Крив. Суд. Пост., — §. 14. Казн. Зак., — и Правила о притвору у Додатку.

ГЛАВА ДВАНАЕСТА

О испиту обвињеног.

§. 141. Испит обвињенога код полицајне власти бива свагда у присуству сведока одређених да при испиту буду (§. 28.).

Одпочети испит не сме се прекинути без важних узрока.

Испит редовно бива дању; но ако се кривац ноћу увати и доведе, или ако се има бојати, да ће обвињени, кад би се неко време без испита оставио, моћи предомислити и испит отештати, онда се може испит и ноћу у свако време предузети.

Испит дању започет не сме се прекинути ма и ноћ наступила, у случају кад би обвињени почео признавати своју кривцу, или наводити узроке правдиња, или збуњен предложеним му питањима, стао се колебати да право стање открије.

Види §§. 142.—155. Крив. Суд. Пост.

§. 142. Иследоватељ треба испит да чини са пристеојношћу и трпељивошћу и да саслуша обвиненог с једнаком ревношћу, како о ономе што га обвинјује, тако и о ономе што га оправдава.

Види §§. 141. и 143.—155. Крив. Суд. Пост.

§. 143. Пре него испит започне, треба иследоватељ да опомене обвиненога да на питања лепо, разговетно, одређително и истинито одговара.

Затим ће питати обвиненог за име и презиме, колико му је година, где је рођен, где обитава, каквог је занимања, је ли кад и зашто испитиван, суђен или осуђен, и зна ли зашто се сад на испит узима.

Види §§. 141., 142. и 144.—155. Крив. Суд. Пост.

§. 144. Ако обвинени не каже сам зашто се на испит узима, онда му треба само уопште назначити казним дело за које се окривљује, и опоменути га да целу ствар у свези и подиуно исприча, како се догодила, и тек потом треба га питати да каже оно што још није казао, или што је тавно, неразговетно или неопредељено казао.

Иследоватељ треба у питањима све основе подозрења или доношења да издржи, како би обвинени имао прилику на свако одговорити или правдати се.

Види §§. 141.—143. и 145.—155. Крив. Суд. Пост.

§. 145. Питања, која иследоватељ чини, треба да су јасна, разговетна и опредељено положена, да једна из других теку по природном реду догађаја, те да их обвинени може добро разумети и на њих одговорити.

За сваку околност треба предложити особено питање, а сва питања у скупу треба цео догађај да испричују. Напоследку треба обвиненог питати, на који начин мисли он штету подмирити, ако какве има.

Види §§. 141.—144. и 146.—155. Крив. Суд. Пост.

§. 146. Тек кад се увиди да обвинени само из лукавства кривцу одриче, и каже да незна за оно, о чему се пита, иследоватељ ће му основе, који га окривљују, једно за другим навести, како би увидио, да му је узалудно одрицање.

Изрично позивање на доказе, само ће се у толико чинити, у колико обвинени њима противречи. При таквом противречију треба

му навести доказе, и сведоке поименце напоменути, а и саме оне тачке из њиног испита прочитати, које ће га о противном убедити.

Ако се оно, што је обвинјени пре казао, неподудара са оним што је после навео, или ако пориче оно, што је пре изказао, треба га питати о узроку тога.

Види §§. 141.—145. и 147.—185. Крив. Суд. Пост.

§. 147. Није слободно обвинјеног на признање наводити обећањем, претњом, или другим принудним средствима, као што не треба ни испит у тој цели одуговлачити.

Види §§. 141.—146. и 148.—155. Крив. Суд. Пост.

§. 148. Ако обвинјени каже да није добро разумео питање, или кад његов одговор није саобразан питању, онда ће иследоватељ поворити питање, и тек на ово питање шта буде одговорио, треба у протокол ставити, а кад се пита о околности која се одавно догодила, онда га треба за одговор причекати.

Види §§. 141.—147. и 149.—155. Крив. Суд. Пост.

§. 149. Кад се на обвинјеном при питању или одговору приметн особито узбуђење, то треба у протоколу назначити.

Види §§. 141.—148. и 150.—155. Крив. Суд. Пост.

§. 150. Ствари, које се односе на казнимо дело, или служе за узбуђење обвинјенога, треба да овај најпре опише на предложено му питање, па тек онда да му се изнесу да их позна; а ако се ствари овакве не могу донети, онда ће се обвинјени ако је потребно, одвести на место да их позна.

Види §§. 141.—149. и 151.—155. Крив. Суд. Пост.

§. 151. Кад обвинјени почне признавати или казивати онакова дела, за која иследоватељ није пре дознао, онда га треба цустити да све искаже, па ово у испит ставити.

Види §§. 141.—150. и 152.—155. Крив. Суд. Пост.

§. 152. Кад обвинјени неће никако, или неће на нека питања да одговара, или се прави да је глув, нем, или луд, а иследоватељ види сам, или од вештака дозна, да се он само прптвара, онда ће га опоменути, да таквим поступком не само неће уздржати ислеђење,

него ће сам себи јошт шкодити, штот ће изоставити оно, што би му за одбрану служити могло.

Види §§. 141.—151. и 153.—155. Крив. Суд. Пост.

§. 153. Кад се казивање обвиненог не слаже са казивањем противу њега сведочењих саучесника или сведока, онда их треба суочити (§. 109.) кад иследоватељ то за потребно нађе, или обвинени захтева.

У §. 92. споменута лица, ако су сведочица, неморају се суочити, осим ако обвинени ради своје одбране то изреком захтева.

Види §§. 29., 141.—152., 154. и 155. Крив. Суд. Пост.

§. 154. За сваки испит треба начинити особени протокол, који ће се писати на половини пресавијеног табака.

У почетку табака треба најпре назначити дан, кад је испит почет и лица пред којима је чињен, а на концу, кога је сата испит свршен или прекинут.

На левој половини табака треба стављати питања, а на десној одговоре. Одговоре треба писати колико је могуће речма самог лица, које се испитује.

Питања и одговоре треба редом назначавати једним истим бројем.

Последње питање треба да буде свагда „има ли обвинени јошт што да наведе за своје оправдање“.

При свршетку испита и пре него се подпише, свагда ће се назначити лични опис обвиненог и опис његовог одела, ако то није раније учињено (§. 139.).

Види §§. 141.—153. и 155. Крив. Суд. Пост.

§. 155. Обвинени може слободно своје одговоре у перо казивати, а у замршеним тачкама може своје одговоре и сам у протокол испита написати. У осталом прочитавање испита, признање или допунујење казивања и одостоверавање бива онако као што је у §. 110.казано за сведоке.

Види §§. 110. и 141.—154. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ТРИНАЕСТА

О закључењу полицајног ислеђења.

§. 156. При ислеђењу више казнимих дела, не треба довршење и закључење ислеђења протезати због маловажних дела, у колико се

предвидити даје, да таква неће ништа допринети на поштрене казни, или досуђење накнаде.

Види §§. 156. а., 157. и 158. Крив. Суд. Пост.

§. 156. а. *Ислеђење казњивих дела полицијска слеђејућа власт мора свршити за 15 дана, ако су сведоци или саучесници у месту или истом срезу, а за 30 дана ако су сведоци или саучесници из другог среза но у оном округу где се слеђење чини, а најдаље за два месеца, ако има саучесника у кривници из другог округа, или су сведоци из другог округа.*

У свима случајевима, који су предвиђени §-ом 91. б.) и 91. в.) I одељак, као и §§-ма 92., 93. и 95. Кривичног Законика, следна власт дужна је најдаље за 10 дана кривично дело иследити, а за тим и кривце одмах за дела из §§. 91. в.) I одељак, 92., 93. и 95. суду на осуду спровести, а за дело из §. 91. б.) Кривичног Законика одмах, пошто добије налог или одобрење од Министра Унутрашњих Дела.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

Види §§. 156., 157. и 158. Крив. Суд. Пост.

§. 157. *Ако слеђејућа полицајна власт нађе да из узрока казаних у §. 29. треба да одустане или да престане од слеђења, дужна је начинити протокол о томе са изложењем побуђења, и кад протокол поднесе, оставиће дело у архиву.*

Види §§. 29., 156., 156. а. и 158. Крив. Суд. Пост.

§. 158. *Кад напротив полицајна власт слеђење доврши и према слеђењу нађе, да је кривица довољно доказана, а дело припадљиви суђењу првостепених судова, она ће начинити тужбу на суд и кривица заједно са протоколима чињеног испита, и стварима, ако би каквих било, спровести надлежном суду.*

У тужби полицајна власт описаће:

- 1., Име и презиме и занимање обвиненог;
- 2., Одкуда је, које је вере, и колико му је година;
- 3., Какво је казнимо дело, у које време и где учинио;
- 4., Има ли саучесника, и који су поименце, одкуда су, чим се занимају, колико је сваком година;
- 5., Чим се казнимо дело доказује, или који су основни подозрења противу обвиненог, да је речено лице какво казнимо дело учинило;

6., Каког је владања обвинени до тога времена био; је ли кад и зашто био осуђиван и кажњен;

7., Је ли познат као здрав или као болестан, телесно или душевно;

8., Име и презиме, занимање и место живљења приватног тужитеља или оштећеног, ако их буде, и шта траже.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 14. марта, 1885. год., ПБр 3352. Господин Министар Правде писмом од 12. марта, ове год., Бр. 1209., јавља ми, како је октобра месеца прошле године, разаслао свима судовима формуларе нових кривичних спискова и препоручио им, да све рубрике у овима испуњују, па су му неки од судова одговорили, како њима није увек могуће обележити све податке, који се наведеним формуларима захтевају, већ то може учинити само полициска власт. Како су ови подаци важни за криминалну статистику, то препоручујем, да се увек, при спроводу кривца суду, у тужби поред онога што се по §. 158. Крив. Суд. Пост. мора називачити, називачи још и ово: а) је ли окривљено лице ожењено, удато или није, или је удово; б) има ли деце и колико; в) чији је поданик; г) је ли пре тога и за какво дело осуђено; д) колико је времена од прве казне протекло; е) је ли први пут условно пуштено с робље...

===== Према наређењима у глави другој Крив. Суд. Пост., а на име у §§. 19. и 23. Крив. Суд. Пост. одређене су власти које ће истраживати односно ислеђивати казним дела. Надлежност суда по тражењу приватног тужиоца да се над извесним лицем отвори кривична истрага наступа тек онда, кад надлежна иследна власт поступи по наређењу §. 158. Крив. Суд. Пост. или по наређењу чл. 3. Зак. о истражним властима, те с тога суд по таквом тражењу не може пре ви решавати. — О. о. 13. фебруара, 1908. год., Бр 1672.

По тужбама подигнутим на основу чл. 28. Устава надлежан је да врши ислеђења и доноси потребна решења иследни судија првостепеног суда, — §. 23. Крив. Суд. Пост. — било о прекиду истраге, било о стављању окривљенога под кривичну истрагу, било да се таква тужба има да одбаца као неумесна или невадлежној власти поднета, или ипак о доношењу пужне одлуке у смислу наређења §. 158. Крив. Суд. Пост., а свако такво решење подлежи разматрању првостепеног суда према чл. 3. Зак. о истражним властима и §§. 131., 161., 162. и 164. Крив. Суд. Пост. — О. о. 24. априла, 1908. год., Бр. 4564.

Види §§. 131., 156., 156. а., 157., 161., 162. и 164. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ЧЕТРНАЕСТА

О ислеђењу злочинства и преступлења чиновника и свештеника у званичној дужности.

§. 159. Начин како ће се ислеђивати злочинства и преступлења чиновника учињена у званичној дужности, и како ће се и од кога такви званичници давати под суд, прописан је у Закону о чиновницима, а од части казано је у §. 32. овог Закона.

===== У чл. 107. Закона о уређењу Главне Контроле парично је предвиђено, да је Главна Контрола, кад приликом решавања грађанског питања приметити злоупотребу рачунополагача, која се казни по Казненом Законику, дужна, да дело сироведе непосредно првостепеном суду, да по званичној дужности предузме кривичну истрагу и о томе само да извести надлежног Министра. Оваком одредбом Закона о уређењу Главне Контроле као доципјим законом одступљено је за кривце чиновника у дужности, у случајима поменутим чл. 107. Закона о уређењу Главне Контроле предвиђеним, од начела постављених у §§. 7. и 32. Кривичног Судског Поступка и §. 57. Закона о чиновницима грађанског реда, према којим прописима питање о кривци чиновника, које су учињене у званичној дужности, подлежи извесној процедури. Овакво овлашћење законодавац је овом највишем рачунском телу у земљи без сумње дао ради веће и брже заштите материјалних државних интереса, поверљивости њој одепу питања о умесности вођења кривичне истраге, и да без икаквих претходних формалности сама оптужује чиновника за кривце у званичној дужности учињене и означава суд који ће о самом кажњивом делу судити. Према овоме прописе друге алинеје чл. 107. Закона о уређењу Главне Контроле, по коме је она дужна да о овом оптужењу само извести надлежног Министра, има само тај значај, да дотични Министар као врховни шеф своје струке буде обавештен о службеном раду сваког свог потчињеног органа ради његовог управљања. — Нач. о. о. с. 28. децембра, 1896. год., Бр. 8710.

Види §§. 7., 32. и 160. Крив. Суд. Пост.

§. 160. *Злочинства и пресјутлења свештеника (мирског и монашког реда) у званичној дужности, уколико таква нису чисто црквена и не подпадају под суђење црквених власти, ислеђиваће се и тужени давати под суд онако исто, као што је и за злочинства и пресјутлења чиновника у званичној дужности казано, или средством дојичне полицијске власти, како где управна власт за сходно нађе; но по наредби Министра Просвете и Црквених Дела.*

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

Закон о црквеним властима од 27. априла, 1890 год.: Чл. 172. Кривце свештених лица чиновника, учињене у службеним чиновничким дужностима, извиђају се и казне по прописима Закона о чиновницима грађанског реда. Против њих се подноси жалба Министру Просвете и Црквених Послова.

Види §§. 7. и 159. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ПЕТНАЕСТА

О решењу, оће ли се оптужени под суд ставити, и оће ли се из слободе или из притвора бранити.

§. 161. Кад суд прими тужбу полицајне власти (§. 158.), или тужбу противу чиновника или свештеника због злочинства или пре-

ступлења у званичној дужности учиниених (§§. 32., 159. и 160.) он ће најпре расудити :

1., Је ли дело, због кога је оптужени спроведен, уопште казнимо по Закону, и ако је, да не буде застарело, или доцнијим околностима заглађено ;

2., Је ли он за суђење истог надлежан (§§. 35.—42.) ;

3., Је ли све испуњено што се по закону за давање под суд захтева (§. 158.), и има ли довољно основа подозрења противу оптуженог ;

4., Ако се дело само по тужби приватног тужитеља, или по одобрењу какве власти казнити може, има ли тужбе надлежног приватног лица, или одобрења те власти.

===== Према тач. 1. §. 161. Крив. Суд. Пост. суд је надлежан да реши је ли извесно дело застарело или није, јер то право није §. 29. Крив. Суд. Пост. дато полицијској власти. — О. о. 5. априла, 1879. год., Бр. 981.

Решењем суда изреченим на основу §. 131. Крив. Суд. Пост. расправља се само питање о притвору оптуженога код петражне полицијске власти за време ислеђења, а не и питање из §. 161. Крив. Суд. Пост., т. ј. да ли противу оптуженог има довољно основа подозрења за стављање под суд или нема. Суд о томе одлуку доноси тек по оцени доказа које је петражна власт за дело прибавила. — О. о. 24. јануара, 1884. год., Бр. 266. — О. о. с. 18. фебруара, 1884. год., Бр. 476.

Кад је актима чињеног ислеђења по извесиоце оптужењу код турских власти, коме је присуствовао и наш консул, утврђено у кругу надлежности постојање казнимог дела, које се извиђа и казни по званичној дужности, онда наш суд не може негирати рад последње власти турске, него треба по овом прикупљеном материјалу надлежне последње власти, да оцени важност изнесених доказа по нашим законима и да реши има ли места стављању оптуженог под суд или не. — О. о. с. 30. децембра, 1907. год. Бр. 9351.

Суд се при стављању оптуженога под суд не може упуштати у побијање изнесених основа подозрења, већ има само да утврди то, стоје ли основи подозрења изнети у тужби последње власти према актима истраге и дали су довољни да се оптужени може под суд ставити; а што се тиче унутрашње вредности и садржине њихове посебце, и у вези са осталим доказима, то има суд тек на прегресу да цени, пошто се дело потпуно следи. — О. о. 2. маја, 1898. год., Бр. 3844.

Накнадно опуномоћавање на подизање кривичне тужбе, код кривичног је права немогућно, јер стоји у сувише јасној контрадикцији и са правним појмом о казни у опште и са природом кривичнога права. С тога се у таквоме случају има сматрати као да нема тужбе. — О. о. 26. маја, 1899. год., Бр. 4811.

И онда кад се дело казни по званичној дужности, суд је при стављању под суд дужан да оцени одустанак приватног тужиоца од тужбе. — О. о. 18. априла, 1900. год., Бр. 3619. — О. о. с. 4. маја, 1900. год., Бр. 3993.

Постојање самога кривичнога дела утврђује се у самој кривичној истрази

решењем, а на основу доказа оцењених по доказима Кривичнога Судскога Поступка, а никако по §. 174. Грађ. Суд. Пост., који прописује само процедуру судску у томе случају, кад се у каквоме грађанском спору појави и питање о каквом кривичном делу. Отварање кривичне истраге за појављено кривично дело, било то по званичној дужности или по захтеву једне парничке стране, а на основу од ове поднетих доказа, зато се и врши: да се у тој кривичној истрази, а по оцени поднетих доказа, по Кривичном Поступку, оцени постоји ли доиста или не појављено кривично дело, пошто се докази о томе не могу цепити у грађанском спору. И кад се отворена кривична истрага заврши и акта од последнога судије на основу §. 158. Крив. Суд. Пост. са оптуженима сироведу суду на решење, суд је и у овоме случају према §§. 161. и 162. Крив. Суд. Пост. дужан да расуди има ли услова за стављање под суд, а на првом месту постоји ли судски казнимо кривично дело. Суд у овим случајима не може никако бити пезап својом одлуком, што је он сам предао акта спора на основу §. 174. Грађ. Суд. Пост. последноме судији, па да одмах пређе на доказе о кривичи оптужених у појављеном делу, — чега је резултат, а без каквог законског ослободца за то, да се само судском пресудом може коначно расправити појављено кривично дело у каквом грађанском спору, а не и решењем на основу §. 162. Крив. Суд. Пост. — О. о. с. 28. октобра, 1903. год., Бр. 8859.

По §. 161. Крив. Суд. Пост. при доношењу свог решења о стављању под суд, суд је дужан да оцени све основе које је полицијска власт у тужби својој навела и да да разлога који од основа, по закону стоји или не стоји, и зашто за сваки посебнице. — О. о. 29. маја, 1904. год., Бр. 1207.

По §. 161. Крив. Суд. Пост. за стављање оптуженога под суд, тражи се да има противу њега довољно основа подозрења, под којим празом не треба разумети број основа, већ вредност, па макар било и само једног основа подозрења. — О. о. 18. новембра, 1904. год., Бр. 9845.

По §. 161. у вези са §. 158. Крив. Суд. Пост., суд је дужан при решавању о стављању извесног лица под суд, да у побудама своје одлуке изнесе доказе и околности, којима се доказује постојање кривичног дела као и доказе и околности којима се доказује одговорност оптуженог лица за то дело. — О. о. 24. октобра, 1905. год., Бр. 10183.

Тачка трећа §. 161. Крив. Суд. Пост. не захтева да мора бити више основа подозрења, а најмање два, па да се неко може ставити под суд, већ је по истом законском пропису довољан и један основ подозрења, ако се по њему с вероватношћом може узети, да је оптужени учинио дело за које се оптужује. — О. о. 21. јануара, 1906. год., Бр. 223.

По §. 161. Крив. Суд. Пост. при решавању о томе хоће ли се извесно лице у датом случају оптужења ставити под суд или не, суд је дужан да мотри само на то: да ли је утврђено постојање дела, да ли исто није застарело или доцнијим околностима заглађено, да ли има доказа или довољно основа подозрења, да је оптужено лице учинилац тога дела и т. д., и по оцени ових околности изрекне своју одлуку о томе, има ли места да се оптужени стави под суд или не, — а тек доцније по потпуном извештају на претресу суд је позван да узме у оцену како доказе о постојању дела и кривичне одговорности оптуженога, тако и све околности, како оне које одговорност његову олакшавају, тако и оне које га од казне са свим извештавају. — О. о. 8. маја, 1907. год., Бр. 5301.

Суд је доносио решење о стављању под суд оптуженог дужак да у разлозима свог решења пажљиво радију окривљенога коју узима за предмет кривичнога дела. — О. о. 4. децембра, 1907. год., Бр. 9120.

Кад је суд у своме решењу о стављању оптуженог под суд нашао да стоји дело казнимо по §. 289. Казн. Зак., онда је према тач. 2. §. 161. Крив. Суд. Пост. требао да реши и то, ко ће бити надлежан за даље слеђење и суђење истог дела, т. ј. који суд као државни или као поротни, пошто ово дело потпада под надлежност било једног било другог суда, што зависи од вредности, која је одређена у тач. 4. чл. 12. Зак. о пороти. — О. о. 13. фебруара, 1908. год., Бр. 1699.

Кад суд приликом решавања о стављању под суд нађе да у радњи оптуженога стоји у опште дело казнимо по Казненом Законнику, али не дело казнимо по званичној дужности, већ само на тужбу повређеног односно оштећеног, он је онда дужан да сходно наређењу ТБр. 227. Зак. о таксима у напомену под 3, позове прво тужиоца да положи прописну таксу, па тек по том да прече прописну одлуку. — О. о. 4. септембра, 1908. год., Бр. 7517.

Кад прими тужбу полицијске власти, суд је по тач. 3. §. 161. Крив. Суд. Пост. дужан да се увери: је ли све испуњено што се по закону за давање под суд захтева, дакле и да ли је слеђење довршено, па на случај да нађе да није, онда се суд и не може, по смислу §§. 5., 51. и 161. Крив. Суд. Пост., упуштати у оцену главне ствари, већ је дужан вратити акта последњој власти са наређењем у чему се дослеђење има да доврши. — О. о. 12. септембра, 1908. год., Бр. 10029.

Кад је вођење кривичне потраге условљено искључиво тужбом приватнога тужитеља, онда оптужени не може бити стављен под суд, кад постоји одустанак приватног тужитеља од тужбе. — О. о. 12. децембра, 1908. год., Бр. 13259.

При доношењу решења о стављању под суд, суд није везан ни квалификацијом дела ни доказима и основима у тужби последње власти изнесенима. — О. о. 20. фебруара, 1909. год., Бр. 1960.

Суд је дужан да у своме решењу о стављању под суд увек констатује да ли је дело, за које се неко оптужује, застарело или не. — О. о. 5. јуна, 1909. год., Бр. 6619.

При решавању питања о стављању под суд, суд се не може упуштати у детаљну оцену свих прилика под којима је дело учињено; он има само да утврди да ли стоји дело и да ли су изнесени основи противу оптуженога довољни за стављање под суд, а дефинитивну оцену о свему суд може дати само после извиђаја на главном претресу. — О. о. 17. августа, 1909. год., Бр. 8712.

И у једном ближем основу подозрења, као што је на пр. основ из тач. 5. §. 121. Крив. Суд. Пост. има по §. 161. Крив. Суд. Пост. довољно основа да се оптужени може под суд ставити, само ако је тај основ веродостојан, односно ничим обеснажен. — О. о. 31. августа, 1909. год., Бр. 9017.

Кад суд нађе да противу оптуженога као учиниоца дела крађе за које се оптужује стоји основ подозрења из тач. 7. §. 121. Крив. Суд. Пост. што је био на месту извршења дела, — онда је погрешан назор да тај један основ подозрења није довољан да би се оптужени могао и под суд ставити само зато што изгледа да се тачком 3. §. 161. Крив. Суд. Пост. траже најмање два таква основа за стављање окривљенога под суд. Речима „довољно основа“, употребљеним у

тач. 3. §. 161. Крпв. Суд. Пост. закон није хтео одредити број основа подозрења потребан за стављање под суд, него да у изнесеном противу оптуженога доказу, посредном или непосредном, има вероватности да је он учинилац дела за које се оптужује, — и онда и један основ подозрења из §§. 121. и 122. Крпв. Суд. Пост., као и један непотпун начин доказа из §. 123. Крпв. Суд. Пост. има за последицу увек стављање оптуженога под суд, кад год такав основ подозрења или непотпун начин доказа не би био обезбављен каквим другим противним доказом, паравно у колико би се ово јасно утврђивало већ у претходној истрази. Закон тражи само то, да постоји зато довољан узрок или разлог, а то ће се увек наћи и у самом једном, пичим још необеснаженом, основу подозрења из §§. 121. и 122. Крпв. Суд. Пост. Потврда за ово може се наћи и у прописима §§. 241. и 242. Крпв. Суд. Пост. — О. о. 12. септембра, 1909. год., Бр. 9729.

Види §§. 162.—165. Крпв. Суд. Пост.

§. 162. *Ако суд нађе да дело није у опшће казнимо по закону, или да је застарело, или доцнијим околностима заглављено, или да нема довољно основа подозрења противу туженога, или да нема приватне тужбе, или одобрења надлежне власти, где се ово двоје последње захтева, он ће решењем изрећи, да нема места стављању под суд, и туженога одиустити, а по решење доставиће како општујућој власти, тако и приватном тужиоцу или оштећеном, ако га има.*

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

===== За решење о стављању под суд није потребно да постоји толико околности или основа подозрења, колико би било довољно за потпун доказ о кривичној одговорности оптуженога, већ се тражи да има довољно основа подозрења, по којима се може вероватно закључити, да је оптужени учинилац дела за које се оптужује, тач. 3. §. 161. Крпв. Суд. Пост. — а који сами по себи не морају бити довољни за доказ о кривичној одговорности оптуженога, што значи, да и један основ подозрења може бити довољан за одлуку о стављању под суд, само ако је по оцени суда тај основ такав, да се по њему основано може држати, да је оптужени учинилац дела, за које се оптужује. — О. о. 30. марта, 1907. год., Бр. 3643.

И један основ подозрења противу оптуженога, само ако није пичим обезбављен, довољан је за стављање под суд. — О. о. 17. августа, 1909. год., Бр. 8403.

На основу §. 250. и Крпв. Суд. Пост. суд оптуженога може пустити испод суђења само по извршеном селећењу на претресу у смислу §. 218. Крпв. Суд. Пост., а при стављању оптуженог под суд, може суд само на основу §. 162. Крпв. Суд. Пост. решити да нема места стављању оптуженога под суд, кад нађе да нема дела. — О. о. 25. августа, 1910. год., Бр. 8977.

Види §§. 161. и 163.—165. Крпв. Суд. Пост.

§. 163. *Ако суд нађе да је дело судски казнимо, али он није надлежан, онда ће га спровести оном суду, који он сматра за над-*

лежан, и о томе известити тужитеља; а ако нађе да дело није казнимо вратиће га полицијној власти, која му га је спровела, изузимајући ако је оптужени за више дела спроведен, и за нека суд огласи себе за надлежног, а за нека нађе да подлеже полицијном суђењу, у ком случају ће и ова задржати, и с онима по закону у призрење узети.

===== Иступне кривце из треће части Казненог Законика селеђују се и суде по свом нарочитом поступку, а то је по Полицијској Уредби од 18. маја, 1850. год. Законик о поступку судском у кривичним делима од 10. априла, 1865. год. важи само за пзвјање и суђење злочина и престопа (§. 1. Крив. Суд. Пост.) а не и иступних кривица, осим кад ове изузетно по §§. 163. и 210. Крив. Суд. Пост. пзвја и суди првостепени суд уз какав злочин или преступ, па се на претресу покажу као иступ. — Нач. о. о. с. 31. јануара, 1911. год., Бр. 1004.

Види §§. 161., 162., 164. и 165. Крив. Суд. Пост.

§. 164. А ако нађе да постоје изнекивања у §. 161., он ће решити да је надлежан, да има места да се оптужени под суд стави; исто тако решитиће оће ли се оптужени из притвора или из слободе бранити, или не, и предаће дело селеђујућем одбору (§. 23.) на даљи надлежни поступак.

===== Кад је §. 170. Крив. Суд. Пост. прописано да се лице, које је обвинепо за бешчасећи преступ из притвора брани, онда је суд, кад год у притвор стави које лице, за дело које не спала у бешчасеће преступе, дужан у смислу §. 164. Крив. Суд. Пост. да да разлоге, зашто га у притвор ставља. — О. о. 22. августа, 1909. год., Бр. 8801.

Види §§. 161.—163. и 165. Крив. Суд. Пост.

§. 165. Тужитељ се може противу решења изреченог на основу §. 162. жалити Касационом Суду за три дана од дана кад то решење прими

===== Кад суд нађе да дело за које се оптужени окривљује, према учиниеном извјању на претресу, долази у надлежност поротног суда, а не државног суда под који је оптужени стављен извршним решењем суда, и да оптуженоме за то дело има да суди поротни суд, према чл. 12. Зак. о пороти, — онда је суд дужан да у смислу §§. 161. и 164. Крив. Суд. Пост. о томе доноси формално решење и саопшти га интересованим лицима, која имају права жалбе на исто, у смислу §§. 165. и 166. Крив. Суд. Пост., па тек кад ово решење извршио поставе, суд има да поступи даље по закону. — О. о. 29. новембра, 1908. год. Бр. 6730.

Види §§. 161.—164. Крив. Суд. Пост.

§. 166. А тужени се може за три дана, од дана саопштења жалити противу решења, којим се под суд ставља (§. 164.) но само из ових узрока:

- 1., да дело није по закону казнимо;
- 2., да свај суд није за суђење истогa надлежан;
- 3., да нема тужбе приватног тужиоца или одобрење какве власти, а ово је за овај случај по закону нуљено; и
- 4., да не може бити казњен из основа, по којима никаком ислеђењу не може места бити.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

Види §§. 161., 164. и 165. Крив. Суд. Пост.

§. 167. Ако суд тужбу противу чиновника и свештеника за злочинства и преступења у званичној дужности (§§. 159. и 160.) нађе у свему за уредну и ислеђење за подпуно, он ће одма издати решење оће ли се обвинени из слободе или притвора бранити, одма ће одредити дан за коначни претрес; иначе допуниће ислеђење, и односно повратити дело оптужујућој власти, ако би сирам наређења у §. 161. вештествени услови у тужби оскудевали.

Види §§. 7., 159., 160. и 161. Крив. Суд. Пост.

§. 168. Суд може само онда решити, да обвинени за време ислеђења буде у окову, кад се окривљује због злочинства, које са собом доноси робију или заточење преко десет година; ако је обвинени покушао да бега, или је дошл који пут био под судом па је бегао; ако је због злочинства обвинени опасан за безбедност других, а особито чувара апсеника. А кад се обвинени окривљује због злочинства, које се казни робијом или затвором испод десет година, суд ће га моћи у оков ставити само онда, ако је затвор слаб, а обвинени је познат као онај који оће да бега.

===== Како окова има према §. 14. Казн. Зак. од две врсте, лак и тежак, то је суд, и кад обвиненог само под суд ставља, дужан да у решењу, којим и оков налаже, изложи коју врсту окова обвиненоме налаже. — О. о. 29. септембра, 1902. год., Бр. 7631.

Кад се осуђеноме казна рачуна од дана изречене пресуде и кад према §. 14. Казн. Зак. онај који је на робију осуђен, носи окове на какве га суд осуди, тешке или лаке, то се осуђени увек има оковати досуђеним оковом. За то није нужно никакво засебно решење на основу §. 168. Крив. Суд. Пост., јер пити је то случај решавања питања о окову приликом стављања под суд, пити је од оних других побројаних случајева у истој законској одредби. Окивање је у овом случају последица пресуде, којом је оптужени осуђен, с тим да му се осуда рачуна од дана пресуде, према чему му суд не може учинити то благодејство да робију подржава без окова, јер се ово добија само путем највише милости. — О. о. с. 17. децембра, 1898. год., Бр. 9802.

Види §. 14. Казн. Зак., — §§. 158. и 166. Крив. Суд. Пост.

§. 169. (Укинуті изменама и допунама од 26. јануара, 1901. год.).

§. 170. Лице, које је обвинјено за преступ бешчаштећи, браниће се редовно из притвора.

Али суд може и таквом лицу, као и оном које је било у истражном притвору по тач. 2. §. 131., допустити да се из слободе брани, ако се оно обвезе да се, за време ислеђења и суђења своје кривице, неће без одобрења суда никуда удаљавати из округа судског и да неће слободу злоупотређавати, па за то и јемство да; но и ово ће суд само онда учинити, ако нема сумње, да ће оптужени побегти или осујетити ислеђење договором са сведоцима или саучесницима, или уништавањем трагова кривичног дела.

Јемство може бити новчано или лично (§. 131. в. Казн. Пост.). Новчано јемство не може бити мање од 300 ни свеће од 1.500 динара, како суд у поједином случају одреди; а може се дати или у готову новцу или у залози, која би по оцени суда била довољна.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год., — и 26. јануара, 1901. год.

==== Кад неко на име кривичног јемства положи власти извесну суму новаца, он има права на накпаду од стране онога за кога је јемпо, по основу §. 606. Грађ. Зак., јер се то јемство узима као дуговање од зајма са неодређеним роком плаћања. — О. о. с. 18. августа, 1899. год., Бр. 6367.

Кад је §. 170. Крив. Суд. Пост. прописано да се лице које је обвинјено за бешчаштећи преступ из притвора брани, онда је суд, кад год у притвор стави какво лице за дело које не спада у бешчаштеће преступе дужан у смислу §. 164. Крив. Суд. Пост. да да разлоге зашто га у притвор ставља. — О. о. 22. августа, 1909. год., Бр. 8801.

Види §§. 131. в. и 171.—177. Крив. Суд. Пост.

§. 171. Они који су због злочинства обвинјени, редовно ће се из затвора бранити. Само онима може суд под јемством у §. 170. казаним, дозволити да се из слободе бране, који своју кривицу признају, и код којих се према стању лица, према познатом његовом дотадашњем поштенем владању, према квалитету дела и олакшавајућим узроцима, због којих је исто дело учинио, може држати да неће своју слободу злоупотребити или побегти.

==== Одлука судска о јемству увек се своди на оцену факата, која и са истрагом и са кривцем у вези стоје. Сва ова факта састављају преглед судске оцене

п зато закључак судски о основаности јемства увек је субјективно мишљење суда о једном фактичком питању. Прiproда самога јемства чини да се ово питање о јемству не може тачно да пормира, јер су разноврсна факта која јемство позивају, услед чега и одлука суда увек нарочито мора да третира основаност изнесених факата у сваком изнесеном случају, а све то одмах показује, да је оцена овог фактичког питања остављена само оном суду, који је у првом реду позван, да ова факта среди, прегледа, њихову основаност пзвиди и своје субјективно мишљење о умесности овог захтева о јемству, с обзиром на све околности, које са кривцем и делом везе имају, изрече. Питање о јемству фактичко је питање. Основаност јемства остављена је искључиво оцени првостепеног суда. Последнице јемства јасне су. Опасност за правилност истраге увек стоји у вези са јемством и побудама за његово тражење. Погрешно је, ако се мисли, да су субјективни узроци кривца јачи и претежнији од евентуалне неспурности за истрагу, која код јемства стално постоји. Суд има дужност да пронађе праву истину. Да би се ово постигло установљен је притвор за тежа кривична дела. Устапова притвора искључиво је одређена за правилност истраге. Никакви лични обзир према кривцу нису допуштени. Личност кривца у толико се узима у обзир, у колико суд паје да његова личност није опасна за истрагу. Изузетак од притвора јесте јемство. За то што је изузетак и суд га изузетно допушта и то се врло ретко чини. Сама дела која притвор повлаче таква су, да је дужност суда, да у овим питањима буде и сувише штедљив. То захтева правилност истраге, устапова казне и све друге околности, које захтевају да се једно дело казни. — О. о. с. 9. октобра, 1904. год., Бр. 9432.

Види §§. 170. и 172.—177. Крив. Суд. Пост.

§. 172. *Онима, који су били раније осуђивани за злочинства или преступе учинене из користољубља, неће се никако допустити да се из слободе бране.*

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год., — и 26. јануара, 1901. год.

==== Што је неко био раније под судом није по §. 172. Крив. Суд разлог да се одбије од тражења пуштања у слободу, јер се поменути законским прописом тражи да је неко био осуђиван, па да се не може користити правом из §. 172. Крив. Суд. Пост. — О. о. 27. јуна, 1909. год., Бр. 7889.

Види §§. 170., 171. и 173.—177. Крив. Суд. Пост.

§. 173. *Ономе, који је остављен да се на јемство из слободе брани, пропада сума за јемство дати, и долази у касу државну ако побегне и на позив суда, без оправдајућих узрока нејредстане.*

Суд решава, да сума за јемство дати припадне каси државној, пошто се најпре измири штета кривцом одбеглога учинена, и дангуба сведока, ако одбегли неби имао другог имања.

Но ако обивњени који је изостао доћи на позив, у року

од 15 дана после тога суду предстане и извињавајуће узроке свог изостанка наведе, суд сам укидава овако решење, које је одмах извршено.

Одобрење, да се туужени изван округа судског може уда-
лити, има се свагда најисмено даћи под потписом истинију-
ћег судије.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

Види §§. 170.—172. и 174.—177. Крив. Суд. Пост.

§. 174. Остављени у слободи, и ако је дао сигурност, ставиће се у притвор, ако се дозна да се за бегство спрема, кад на позив суда не дође, а изостанак не оправда, и ако своју слободу злоупотреби те наново учини какво злочинство или преступење, или преступење из користољубија.

===== Пропис §. 174. Крив. Суд. Пост. односи се на случајеве кад је оптужени пуштен на јемство у слободу, а не на боловање. У осталом, по §. 174. Крив. Суд. Пост., узрок да се пуштени врати у притвор, односи се једино на недолажење по овом предмету по коме се налази на јемству у слободи, а не и по другим (на пр. грађанским) предметима. — О. о. 27. јуна, 1909. год., Бр. 7660.

Види §§. 170.—173. и 175.—177. Крив. Суд. Пост.

§. 175. Суд може решити да се онај обвнђени у притвор стави, за кога је најпре решио да се из слободе брани, ако у течају ислеђења нађе да је кривац учинио такво казнимо дело, за које се по закону неби могао из слободе бранити.

На против онога, за кога је суд најпре решио, да се из притвора брани, суд може доцније пустити да се из слободе брани, под јемством у §. 170., ако из доцнијег ислеђења увиди, да је дело много мање, него што се оно у почетку појављивало, и да по томе нема никакве опасности за ислеђење, ако би се окривљени пустио да се из слободе брани.

===== Обвнђени, који у смислу првог одељка §. 175. Крив. Суд. Пост. буде у течају ислеђења стављен у притвор, може такође на основу §. 170. Крив. Суд. Пост. бити пуштен на јемство. — О. о. 18. октобра, 1880. год., Бр. 4238.

Види §§. 170.—174., 176. и 177. Крив. Суд. Пост.

§. 176. Положена сума новаца, или залога за јемство дата, враћа се, и обезбеђење са непокретности скида се, кад се оптуженом

коначна пресуда саопшти, или кад он у случајима §. 174. буде у притвор стављен.

Види §§ 170.—175. и 177. Крив. Суд. Пост.

§. 177. Ако се онај, за кога је решено да у притвору буде, јако поболе, па он оће, или пријатељи и сродници његови захтевају да га код себе лече, суд ће, према стању ствари, или допустити да се обвинјени на јемство два човека изван суда лечи, о чему ће се и полицајна власт извести, или да се обвинјени за време болести под стражом чува, и да се одма чим оздрави, суду сироведе.

Решење суда у овом случају, којим дозвољава да се обвинјени изван судског притвора лечи, одма је извршно.

===== Лекарско мишљење има само саветодавни карактер. Ово има само једину дужност, да утврди болест као факат. Лекарско мишљење подлежи оцени суда, у колико је потребно да се види, да ли је болест онакве природе какву закон у §. 177. Казн. Суд. Пост. као услов предвиђа. Само лекарско мишљење није довољно за основаност захтева пуштања на јемство на боловање. Судска се оцена овде поглавито истиче. Текст ове одредбе даје судској оцени и факултативан и субјективан карактер. И код овога јемства истиче се одмах свака евентуалност везана за правилност истраге. Ова је претежнија и увек је остављено судској оцени, да ли ће лични узроци болесног окривљеника претегнути и да ли ће се са опасношћу за истрагу притвореник ван притвора пустити. Јер би суд према противном нетачном гледишту, био дужан да пушта на боловање сваког притвореника, без обзира на дело и последице које је дело изазвало. Суд би, дакле, морао да пушта и хајдуке и разбојнике, који би при потерама рањени били, као и лошове и убице, само ако им је за њихово здравље, по лекарском мишљењу, потребна кућна нега. Нетачност овога гледишта очигледна је. — О. о. с. 9. октобра, 1904. год., Бр. 9432.

Оптужени пуштен на основу §. 177. Крив. Суд. Пост. на јемство, да се кући лечи, не може се враћати у притвор без извештаја и доказа да је оздравно. — О. о. 27. јуна, 1909. год., Бр. 7660.

Види §§. 170.—176. Крив. Суд. Пост.

§. 178. Решење, по коме се обвинјени из притвора или слободе бранити има, одбор судски саопштиће обвинјеном протоколарно, и сваки пут кад се обвинјени пушта да се из слободе брани, ислеђујући судија даће обвинјеном писмено о томе, како би га овај власти, која га је сировела, показати могао.

Види §§. 170.—182. Крив. Суд. Пост.

§. 179. *Прошису решења судског о надлежности суђења, може се обвинјени за три дана од кад му је то решење саоп-*

ишћено, жалити Касацисном Суду. Ову жалбу може он ишмено или усмено на протоколу изјавити, но мора навесити узроке зашто то чини.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

Види §§. 180.—182. Крив. Суд. Пост.

§. 180. Ако Касацисни Суд нађе да је жалба основана, он ће решење суда уништити, и даље надлежно поступити; у противном случају огласиће решење суда за снажно.

Касацисни Суд, коме решење по жалби обвинеог на расмотрење иде, може само у ползу обвинеога примедбу суду чинити.

Види §§. 179., 181. и 182. Крив. Суд. Пост.

§. 181. Кад рок за изјављивање жалбе протече (§. 179.), или кад Касацисни Суд решење суда за снажно прогласи, оно је одма извршно.

Ово правило важи и за сва остала решења, противу којих се по овом Законику жалити може.

===== Пропис §. 259. у вези са §. 181. Крив. Суд. Пост. има се тако разумети, да се против решења, која су донета о томе, да је жалба неблаговремено поднета, може поднети жалба, како би Касацисни Суд могао разгледати и уверити се о томе, да ли је благовремено или неблаговремено жалба поднета. — О. о. 3. септембра, 1869. год., Бр. 2825.

Види §§. 179., 180. и 182. Крив. Суд. Пост.

§. 182. Притворене, који би у затвору судском неред правили, председатељ може решењем, у ком ће изложена бити кривица, казнити према величини кривице свођењем ране на сами леб и воду и умалењем ове на пола, до на осам дана; затвором на само до петнаест дана.

Противу овога нема места жалби.

Види §§. 179.—181. Крив. Суд. Пост., — Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак., — и Правила о притвору у Додатку.

ГЛАВА ШЕСНАЕСТА

О судском дослеђењу, припреми за коначни претреси о коначном претресу

§. 183. Кад је суд по предидућој глави решио да има казни-мог дела и да је он надлежан за суђење истога, предаће дело испи-

тујућем одбору (§. 23.), који ће према изложеним у главама VI до XIV правилима дослеђење учинити, сведоке и вештаке испитати и заклети, једном речи све што је за пресуђење дела потребно учинити, и кад у свему буде готов, испитујући судија поднеће суду тужбу, заједно са свима актима ислеђења. —

Тужба треба да садржи :

- 1., Име и презиме и друга лична одношења оптуженога;
- 2., Кратко описање околности дела на којима се тужба оснива, са свима отежавајућим или олакшавајућим околностима;
- 3., Назначење учињеног злочинства или преступења, и закона, по коме се ово има казнити; и
- 4., Захтевање да се кривац према томе осуди.

У тужби, или у прилогу означиће се докази или нумере акта, у којима се ти наоде, нарочито они, који се у главном претресу употребити имају.

Сва кривична дела која су предвиђена §. 91. б.) и 91. в.) I одељак, и §§-ма 92., 93. и 95. Кривичног Законика, судови ће првенствено узимати у пошту.

Код првостепеног суда, пошто решење о стављању под суд постане извршно, а тужба се оптуженом саопштити, мора се најдаље за 15 дана одредити претрес и донети судска одлука о кривници оптуженога.

Код виших судова мора се најдаље за осам дана по пријему дела, донети одлука.

Измене и допуне од 17. јануара, 1900. год.

===== Испна да прописи §§. 183., 265. и 278. Казн. Суд. Поступка прописују да судови пужно дослеђење чине, ако им је потребно; али тим прописима закона није нигди забрањено да судови на случај ако ствар, која се има испитати, није у месту суда већ негде на другоме месту, које је ближе другој власти и. пр. полицијској власти или истражним судијама — преко ових власти, које су такође за извиђај надлежне, извиђај наређују, ако се нађе да ће тим ствар бити брже извиђена и са мање дангубе и трошка. Па не само да ово није нигди законом забрањено, по па против свуда се призваје правило: да *једна власт другој сваку услугу чинити мора*, па и наш закон о томе има нарочита наређења за вештачке извиђаје, које свагда истражне власти чине (§§. 56., 57. и т. д. Казн. Поступка) а тако исто и за испите сведока у §. 94. Казн. Поступка. Према томе дакле, и питање, да ли су судови *позвани да сами* нужна дослеђења чине по примљеном делу од стране истражних власти — или то могу и преко ових истражних власти наређивати, има се решити свагда у сваком појављеном случају, имајући на уму брзину и лакоћу извиђања, а и с обзиром на друге послове судске, да тим извиђајем не би они опет од решавања задржани били. — Нач. о. о. с. 4. августа. 1893. год., Бр. 3368.

Види §§. 10., 23. и 184.—189. Крив. Суд. Пост.

§ 184. Ако између сведока у тужби именованих, буде који од времена преслушања умро, или се не зна где је, или би се на њега дуго времена чекати морало, суд може наредити да се њихова исказивања у предходном ислеђењу учињена, при главном претресу само прочитају.

Ако је оптужени у предходном ислеђењу дело признао, суд може за главни претрес позвати само сведоке, који ће његово признање осведочити. Сведоџба осталих сведока само ће се при главном претресу из чињеног ислеђења прочитати.

Сведоци, чија ће се исказивања при главном претресу прочитати, означиће се у списку.

Види §§. 183. и 185.—189. Крив. Суд. Пост.

§. 185. Тужбу са списком оних сведока чије ће се сведоџбе при главном претресу прочитати, суд ће саопштити оптуженом и позвати га, да за осам дана одбрану поднесе, и именује с његове стране сведоке, које жели да се за главни претрес позову, и да именује бранитеља, ако по §. 10. одбрани места има.

Ако обвинјени именује какво лице, за које би желео да га брани (§. 10.), суд ће то лице позвати и саопштити му жељу обвинјенога, па ако оно пристане, суд ће даље поступити, као што је доле казано; не пристане ли, суд ће то обвинјеном саопштити, и према одговору даље управљати се.

Са обвинјеним који није пунолетан, а нема бранитеља, суд ће поступити по §. 10.

==== Кад је оптужени при саопштењу списка доказа именовао себи бранioca, §. 185. Крив. Суд. Пост. — онда је суд био дужан да на претрес овога бранioca и позове, па тек ако овај не би дошао да поступи по §. 10. Крив. Суд. Пост., а не да и не позвавши именованога бранioca, по овом законском процесу поступи. — О. о. 20. децембра, 1905. год. Бр. 12344.

Види §§. 183., 184. и 186.—189. Крив. Суд. Пост.

§. 186. Ако би више њих обвинјених желели да их једно лице све брани (§. 10.), суд ће то дозволити само онда, ако они не стоје тако, да правдање једнога не састоји се у пребацивању кривице на другог.

Ако би један или више изабраних бранитеља, по размотрењу акта и договору за обвинјеним изјавили узроке, из којих не могу све обвинјене бранити, суд ће то дотичном обвинјеном саопштити, и према одговору даље се управљати.

Види §§. 183.—185. и 187.—189. Крив. Суд. Пост.

§. 187. Суд ће обвиненом или његовом бранитељу на захтевање дозволити, да тужбу и друга акта ислеђења разматрају, и поједина акта, као и мињеније вештака или друге исправе, које казнимо дело сачињавају, преписати могу, но то све у суду и под надзором једног званичника.

Ван суда не могу се њима акта ни на какво употребење давати.

Види §§. 183.—186., 188. и 189. Крив. Суд. Пост.

§. 188. Обтужени може захтевати, да један или други сведок, за кога је у списку означено, да ће се његово казивање само прочитати, лично на главни претрес предстане, такође може он нове сведоке и вештаке предложити, али у оба случаја мора означити обстојателства или тачке, о којима се ови имају преслушати.

Суд ће овом захтевању обтуженога удовлети, ако нађе да су означене околности или тачка од важности за решење предмета.

Под овим условима суд ће удовлети захтевању и кад би обтужени то и после осам дана захтевао.

Ако суд према одговору обтуженог, нађе да му треба још какво дослеђење чинити, које се на главном претресу неби могло извршити, он ће то претходно и учинити. Затим ће одредити дан за главни претрес који најдаље за осам дана има бити, и тада ће кратким путем саопштити странама, оштећеном, сведоцима и вештацима, који се на коначном претресу преслушати имају, с тим, да му они у то време предстану.

Где би суд захтевање обтуженога за неумесно нашао, он ће то решењем одбити и главни претрес наредити, а обтуженог о томе известити. Противу овога може се обтужени жалити већем суду у незадовољству, које противу главног предмета буде изјавио.

Види §§. 183.—187. и 189. Крив. Суд. Пост.

§. 189. Ако обтужени, који се у слободи налазио, немогући на позив суда, на дан за коначни претрес одређени, лично доћи, о томе на време известити суд и наведе узроке, због којих се изостанак по закону правда, суд ће му благовремено одредити бранитеља, који ће га код суда на коначном претресу бранити.

А ако му суд не уважи узроке, наложиће му да има суду предстати, које ако он не учини, суд ће, ма и на сам дан претреса, по званичној дужности, одредити једног званичника од свог персонала, који ће у место обтуженога прочитати одбрану (§. 185.), ако је има.

а ако је нема, онда одбрану према точкама тужбе у актама наодећу се. По овом последњем правилу суд ће учинити и онда, ако позвани нити дође, нити суду јави да не може доћи.

Види §. 190. Крив. Суд. Пост.

§. 190. Ако правителствени правобранитељ, или лице Министром за тужиоца одређено, недође онда ће селеђујући судија или овога писар, тужитеља у свему заступити.

Види §. 189. Крив. Суд. Пост.

§. 191. *И приватном тужиоцу и по приватној тужби туженом, дозвољено је у свако време акта ислеђења расмањивати и преписивати.*

Измене и допуне од 10. јануари, 1876. год.

Види §. 192. Крив. Суд. Пост.

§. 192. Странци, као приватни тужитељи, морају пре започетог ислеђења дати сигурност за трошкове.

Види §. 191. Крив. Суд. Пост.

§. 193. Ако оштећени не дође на одређени дан, председатељ ће наредити да се прочита оно, што је ислеђењем као учинљена штета доказано, и о томе ће се и пресудити, без призрења што би оштећени свој изостанак правдао.

Види §§. 191. и 192. Крив. Суд. Пост.

§. 194. Ако на коначни претрес неби дошао сведок или вештак, који би по §. 188. доћи имао, председатељ ће наредити, да се такав, ако је могуће, одма доведе, ако то буде немогуће учинити, упитаће страну, која је присуство тога лица захтевала, остаје ли при томе, да се без овог лица претрес непредузима, па ако остаје, одредиће други дан, када оно лице није дошло првога дана, и ако се не оправда осудиће га на казну од једног до петнаест талира, или на затвор до месец дана, а поред тога и на накнаду трошкова због непредстанка проузрокованих.

Противу осуђујућег оваквог решења има места жалби на Касацциони Суд, а противу решења, којим се изостанак за оправдан проглашава, нема места жалби.

Види §. 188. Крив. Суд. Пост.

§. 195. Коначни претрес држаће се јавно у заседанију судском, но приступ дозвољен је само одраслима, а никако онима који ни шеснаест година немају.

Јавност може само онда бити искључена, ако морал и правствена пристојност то изискују, о чему се оптужени и тужитељ имају саслушати.

Закључење да nebude јавности при коначном претресу, мора се јавно у суду обзнанити.

Искључење јавности може се и у трајућем претресу догодити, а може се само на једну част претреса ограничити.

Види §§. 196.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 196. Тајном претресу могу на сваки начин присуствовати све судије оног суда. Оптужени може захтевати да се још неколико од његових пријатеља и сродника на претрес пусте. Број њихов одређује председатељ, али мора оставити бар три лица.

Оштећени има то исто право, ако се потраживању придружио. Осим тога може председатељ и другим појединим лицима улазак дозволити.

Види §§. 195. и 197.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 197. Све у решавању учествујуће судије, и деловодитељ, морају непрекидно за време претреса у заседању бити.

Види §§. 195., 196. и 198.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 198. Председатељ руководи коначни претрес, он заказује кад је заседање започето, одређује ред када ће ко говорити; он се стара о држању реда и мира у заседању као и о одржању достојанства суда.

Он се стара да се дело достаточном изјасни, и по томе може све мере предузети за оповиђење ствари, нарочито може при трајућем изјасњењу наредити, да се лица доведу, или докази принесу, који би према појављеној у јавном заседању потреби, могли служити бољем оповиђењу предмета.

Он ће све уклањати што би само на излишно одуговлачење дела служило.

Нарочито ће пазити, да се бранитељи, ако их има (§. 10.), истине придржавају, и да неумесним извијањем и разлозима ствар не одуговлаче.

Види §§. 195.—197. и 199.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 199. Ако би оптужени ред кварно и на опомену председа-теља неби се смирио, председатељ може наредити да се такав оптужени из заседања уклони, и без његовог присуства предмет продужи и пресуди, у ком ће му се случају и пресуда преко одбора саопштити.

Види §§. 195.—198. и 200.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 200. Ако би које од других присуствујућих лица са знацима одобравања или неодобравања или на други начин ред кварно, и на опомену неби се смирио, председатељ може наредити да се такво лице из заседања уклони.

Ако такво лице не послуша, или се без дозволења опет поврати у заседање, председатељ може га казнити новчано до пет талира, или наредити да се одма на двадесет и четири сата у затвор судски стави, а у протоколу ће се то назначити. Противу овога нема места жалби.

Ако се удаљењем појединих нарушилаца неби ред повратно, суд може наредити да се сви присуствујући из заседања удале, и да заседање буде тајно управљајући се по §. 196.

Види §§. 195.—199. и 201.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 201. Ако се при трајућем ислеђењу учине увреде суду, или се његовом наређењу когод успротиви, или се учине увреде појединим лицима која при суђењу дејствују, суд може одма, прекидајући започето ислеђење, или кад исто закључи, преслушати сведоке, у колико би нужно било и дело пресудити. Нити у овом случају има места искључењу судија због тога, што би они сами овде повређени били.

Ако би осим ових, друга злочинства или преступљења у заседању учињена била, то ће суд одма наредити да се кривац притвори и преда ислеђујућем судији да иследи што треба.

===== Увређена власт, кад је у исто време и последна, може се у смислу §§. 40. и 43. Крив. Суд. Пост. изузети увек, кад год није случај из §. 201. Крив. Суд. Пост. — О. о. 24. маја, 1879. год., Бр. 1826.

Види §§. 195.—200. и 201.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 202. Ако се при претресу са вероватношћу увиди, да је који сведок лажно са знањем сведочио, то може суд по захтевању дотичне стране, или и по званичној дужности таквог сведока с места притворити и ислеђујем судији ради ислеђења предати.

Види §§. 195.—201. и 203.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 203. Пре него се претрес започне, начиниће секретар протокол, у ком ће назначити: дан, месец и годину држаног заседања, име и презиме председатеља и судија и деловодитеља, име и презиме обвинјених и њихових бранитеља, ако их буде, име и презиме оштећеног и оних, који би на основу §. 188. позвани били, да на претрес дођу, као и предмет злочинства или преступлења.

Види §§. 195.—202. и 204.—219. Крив. Суд. Пост.

§ 204. Председатељ ће наредити, да се оптужени, ако је у притвору, доведе под стражом, но без окова, ако је дотле у окову био и упитаће га, је ли он тај и тај, — показавши име и презиме његово, — који се под ислеђењем суда до сада налазио, и ако оптужени ту неби био, председатељ ће име и презиме казати, као и дело његове кривице обзнанити и казати, да ће се предмет његовог оптужења данас претресати. За овим позива сведоке и вештаке на претрес позване, и сведоке оставља у другој за то одређеној соби да чекају док се не позиву; а оне ли вештаци од почетка до краја ислеђењу присуствовати одређује, по нахођењу, председатељ. Потом председатељ, позива тужителну страну да тужбу предложи. Ако би тужителна страна у стању била тужбу усмено предложити, то ће јој се дозволити.

Види §§. 195.—203. и 205.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 205. Кад се тужба предложи, председатељ ће позвати оптужену страну да одбрану своју прочита или усмено изјави.

Председатељ ће питати оптуженог о свима околностима, које су важне за пресуђење дела.

Оптужени се не сме с никим договарати како ће одговарати.

Последње питање мора бити увек, има ли оптужени још што у своју одбрану навести.

Ако оптужени дело, због кога је оптужен, савршено призна, и ако признање има сва својства казана у §. 225., свако ће даље ислеђење престати и протокол ће се закључити; ако ли оптужени у свему или од части обвинсије непризна, онда ће се прочитати она акта, која на убеђење оптуженог служе.

Овако ће се поступити и кад би који саучесник дело одрицао.

Покаже ли се за нужно непитивати и она лица, која су по § 188. ради тачнијег истражења на претрес позвана, председатељ ће са слушање њихово наредити и на исказивање заклети, ако би заклетви

места било, и ако пре тога нису заклетн, а иначе ће се опоменути на већ положену заклетву. Секретар ће њихово исказивање на протокол ставити, који ће непитани поднети и председатељ са секретаром одосверити.

Сведоци ће се појединце позивати и преслушавати.

Са сведоком или вештаком, који на главном претресу неби хтео сведочити или се не би хтео заклетн, поступиће се по §. 100. У колико ће исказивање ових лица, према осталим у протоколу исековања налазењим се околностима имати важности, суд ће оценили.

Преслушани сведоци и вештаци морају у заседању остати, догод се заседање не сврши, осим ако би по преслушању оптуженог председатељ дозволио, да се они удаде, или би по званичној дужности то наредно.

==== Кад се оптужени, будући по другом делу у притвору, није за претрес могао додати, те ни своју одбрану није дао, онда суд не може изрицати пресуду, пошто се у редовном суђењу, а према §§. 205. и 215. Крив. Суд. Пост. предмет неће пресуђивати, док оптужени не да последњу реч. — О. о 26. новембра, 1908. год., Бр. 6202.

Види §§. 195.—204. и 206.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 206. Почем су сведоци и вештаци од председатеља преслушани, оптужени, његов бранитељ, а и тужитељ могу сведоцима питања предлагати. Председатељ има право неприличних питања забранити.

Судије, које у суђењу учествују, могу преко председатеља такође овима питања предлагати

Види §§. 195.—205. и 207.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 207. На захтевање оптуженога или његовог бранитеља, или по нахођењу суда, прочитаће се из акта поједини пенили у целости, или само нека места.

Исказивања учињена у предходном исељењу оних сведока, који неморају сведочити, неће се при главном претресу прочитати, ако су они томе противни.

Види §§. 195.—206. и 208.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 208. Ако би суд при претресу за нове сведоке или вештаке дознао, а дело није потпуно исељењено, он ће наредити да се такви одмах позову или доведу, ако је могуће, те да се о ономе, о чему треба, испитају.

Суд може и ново вештачко миљење изнекати, а и сам собом суд-

ски увиђај предузети (§. 25) и за ту цел може и претрес прекинути и за други дан одложити.

Види §. 56 Крив. Суд. Пост.

§. 209. Ако се на коначном претресу покаже да дело, због кога је оптужени под ислеђењем, није онакво као што је представљено, но друкчије, али ипак казнимо, суд ће, ако је само ислеђење учињено као што треба, то пресудити, небуде ли ислеђено он ће ново ислеђење наредити.

==== Кад се оптужени који се под судом налази за дело скотолштва, налази у овоме делу у саучешћу са другим оптуженим, који опет засебно одговара у саучешћу са трећим оптуженим за горосечу, — онда се казна има свима тројици одмерити једном пресудом. Јер по одредбама §§. 209. и 210. Крив. Суд. Пост. утврђено начело о надлежности суда, и по делима која ипаче не спадају под редовну судску расправу, има у овом конкретном случају ту последицу, да се надлежност разматрања и суђења у сва три суда има пренети и на дело горосече, зато што један саучесник у делу горосече одговара са другим лицем и за скотолштво, које као теже у кажњивости подлежи разматрању све три судске инстанције. Овако поступање према горосечи као делу за које ипаче није надлежан Апелациони Суд има наслова и у гледишту, које је законодавац обележио у чл. 13. Зак. о пороти, утврдивши да се надлежност поротног суда простире и на друге кривице, које ипаче потпадају под редовно суђење кад су предмет једног извиђања и суђења. Најзад, и сама природа одговорности по грађанском делу искључује могућност, да се саучеснику у оба дела, као саучеснику у горосечи суди засебно, а овоме другоме би случају количину повчане досуде према саучеснику у оба дела ваљало или искључити на суђења, или је свести на одговарајућу меру, што засебним суђењем није могуће. — О. о. 5. септембра, 1898. год., Бр. 6108.

§. 210. Суд ће и онда дело пресудити, кад би на коначном претресу увидео, да је то иступљење, и да према томе не спада у његову надлежност.

==== Иступне кривице из треће части Законика ислеђују се и суде по свом нарочитом поступку, а то је по Полицијској Уредби од 18. маја, 1850. год. Законик о поступку судском у кривичним делима од 10. априла, 1865. год. важи само за извиђање и суђење злочина и преступа (§. 1. Крив. Суд. Пост.) а не и иступних кривица, осим кад се ове изузетно по §§. 163. и 210. Крив. Суд. Пост. суди првостепени суд уз какав злочин или преступ, на претресу покажу као иступ. Према томе, сведок или вештак, који не би хтео сведочити у извиђању какве иступне кривице, не може за то бити кажњен по §. 100. Крив. Суд. Пост. ако се та иступна кривица не извиђа и не суди по Крив. Суд. Поступку, него се извиђа и суди по Полиц. Уредби. — Нач. о. о. с. 31. јануара, 1911. год., Бр. 1004.

Види §§. 163. и 209. Крив. Суд. Пост.

§. 211. Кад би у једном делу било више криваца или саучесника, на би неки од њих учинили више злочинстава или преступлења, у којима други нису помешани, и ова би се имала дуже времена ислеђивати, суд може одвојити казнимо дело оних, који у друга дела нису помешани, и ово ако је за пресуђење сазрело, за себе пресудити.

Види §§. 209., 210. и 212. Крив. Суд. Пост.

§. 212. Кад је једно лице због више казнимих дела оптужено, суд ће моћи у смотрењу оних тежих злочинстава или преступлења ислеђење закључити и пресудити, ма да мања још нису за пресуђење сазрела.

Кад би у таквом случају, због тежих казнимих дела изречена казна била таква, која би искључавала могућност извршења казни за мања дела, то се ова неће даље ни ислеђивати, иначе ће суд и ове доцније наследити и при прицању казни и ону прву казну у призрење узети, имајући у виду наређење Казнителног Законика у смотрењу скупљања казни.

===== Робџаш осуђен на двадесет година робџе, ако ову не издржавши учини нову кривцу, не може бити осуђен на више, но само на ополко, колико треба додати, те да с неиздржаном казном изађе двадесет година робџе. — О. о. 27. октобра, 1876. год., Бр. 3295.

Види §§. 209., 210. и 211. Крив. Суд. Пост.

§. 213. Суд ће ислеђено казнимо дело и онда пресудити, ако би се на коначном претресу показало још какво казнимо дело, због кога би обвинени имао бити суђен. Но ако се претрес чини по делу оптужења каквог приватног тужитеља, и на коначном претресу покаже се какво друго дело обвиненога, које би се по званичној дужности наследити и казнити имало, онда ће се претрес прекинути и друго време за коначни претрес одредити, када ће ислеђујући одбор моћи и по овом делу поднети тужбу, по напред казаним правилима (§. 183.)

Види §§. 183., 209. и 212. Крив. Суд. Пост.

§. 214. Тужителна страна може при закљученом претресу, према исходу дела, тужбу изменити како у смотрењу вопроса кривиде, тако и казнимог дела и одређења казни.

==== Кад приватни тужилац најави да је одустанак од подигнуте тужбе противу оптуженог дао у веровању, да ће оптужени по датом обећању и узајамно постигнутом споразуму, пристати на услове у погледу накнаде штете и плаћања кривичних трошкова, а кад оптужени изјављује да он на те услове плаћања накнаде и трошкова није пристао, онда суд не може узети да овде постоји одустанак од тужбе како га замисља §. 330. Крив. Суд. Пост., већ је у смислу §. 214. Крив. Суд. Пост. дужан да од тужилачке стране на главном претресу, који је за то имао нарочито да се одреди, узме дефинитивну изјаву у погледу тужбе према оваквој изјави оптуженога и даље по закону поступи. — О. о. 8. марта, 1907. год., Бр. 2576.

Види §§. 215.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 215. Кад председатељ ствар за исцрпљену нађе, саслушаће стране шта која тражи, као и оштећеног, па пошто од оптужене стране последњу реч саслуша, закључиће ислеђење.

==== Кад се оптужени будући у притвору није за претрес могао добавити, те ни своју одбрану није дао, онда суд не може изрцати пресуду, пошто се у редовном суђењу а према §§. 205. и 215. Крив. Суд. Пост. предмет неће пресуђивати док оптужени не да последњу реч. — О. о. 26. новембра, 1908. год., Бр. 6202.

Види §§. 205., 214. и 216.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 216. Све што се за нужно нађе, или што тужитељ или оптужена страна нарочито захтева, секретар ће под управом председатеља суда на протокол ставити. Он ће навести укратко, који је о чему испитиван, шта је који показао, и која су акта прочитана.

Ако је који од сведока или вештака испитиван, је ли на оно, што је показао, заклет или није и зашто; је ли какво решење и у следеству чега издато и т. п.

Види §§. 214., 215. и 217.—219. Крив. Суд. Пост.

§. 217. Пошто се ствар овако сврши, председатељ ће заказати свима присуствујућим да из заседања изађу, а судије ће се саветовати и пресуду изрећи, и даље према пропису §. 249. поступити. Саветовање и гласање бива тајно.

Види §§. 214.—216., 218., 219. и 249. Крив. Суд. Пост.

§. 218. При решавању полагаће председавајући свагда ова питања:

Је ли дело учињено;

Да ли извесна околност важи као отештавајућа, или олакшавајућа, или измињавајућа;

Да ли се кривац сматра као главни кривац, или саучасник или јатак. У решавању осталих питања и при одређивању величине казне морају и оне судије гласати, које су у горњим питањима дале глас да се оптужени ослободи.

==== Кад год оптужени сам признаје да је био осуђен на затвор и губитак грађанске част, онда је суд према §. 218. и тач. ж. §. 240. Крив. Суд. Пост. дужан да при прицању одлуке о кривичној одговорности оптуженог оцени и ово његово признање, пошто утврди истинитост истог. — О. о. 21. марта, 1909. год., Бр. 3542.

По §. 218. Крив. Суд. Пост. суд је дужан да свагда при решавању оцени, да ли код оптуженога има извесних околности, олакшавајућих или извињавајућих јер од тога зависи, како величина казне тако и то, хоће ли оптужени у опште бити осуђен на казну. Да је суд имао и ова питања у виду при решавању о кривци оптуженога, то, према §. 218. у вези са тач. ж. §. 240. Крив. Суд. Пост. мора бити увесено у саму пресуду. — О. о. 2. јуна, 1909. год., Бр. 6677.

Види §§. 214.—217. и 219. Крив. Суд. Пост.

§. 219. Ако би се при решавању једног истог питања појавила више од два разна мненија, тако, да ни једно захтевану већину за себе нема, то ће се она мненија, која су за оптуженог најтежа, онима до њих мање тежим дотле приписивати, докле се нужна по закону већина не добије.

Види §§. 214.—218. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА СЕДАМНАЕСТА

О доказима.

§. 220. Суд ће само оно за истинито држати, што је по прописима овог Законика доказано.

При овом оцењивању суд ће узимати у призрење не само оне при претресу, него и оне при ислеђењу наведене доказе, ако су они при претресу употребљени, а нису оборени.

Види §§. 221.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 221. Суд ће сваки доказ по правилима §§. 223. до 239. оцењивати, и по томе суд ће сваки доказ оцењивати само у сајузу са свима другима, ислеђењем или претресом засведоченим околностима.

Суду није дозвољено мимо садржаја акта, нека предпостављења

чинити, и на основу тога, или важност доказа побијати, или оно за доказано узимати, што по закону није.

===== По §. 221. Крив. Суд. Пост. суд не сваки доказ оцени по правилима §§. 223. до 239. Крив. Суд. Пост., и према томе, суд је дужан да сваки доказ оцењује у вези са целокупним ислеђењем, ипти му је дозвољено мимо садржаја акта, каква претпостављења чинити. С тога суд не може своју одлуку засновати на фактима и претпоставкама, које нису ислеђењем као позитивне утврђене, не узимајући уз то у обзир факта и доказе ислеђењем утврђене чија истинитост ничим у сумњу није доведена. — О. о. 16. децембра, 1908. год., Бр. 14072.

Види §§. 220. и 222.—240. Крив. Суд. Пост.

§. 222. Правни се доказ прибавља:

- I Судским увиђајем;
- II Вештачким мненијем;
- III Признањем оптуженога;
- IV Исказивањем сведока, оштећеног и оних саучасника, који своју кривицу признају;
- V Исправама и писменим саставима;
- VI Подударањем једно с другим више основа подозрења, који сачињавају саставни доказ.

===== Кривични Судски Поступак, као једини закон кога се суд у оцени доказа при кривичним делима има држати, ип једном својом одредбом не искључује сведоке као доказ, на ма у питању била и истинитост једне јавне исправе. На против, као што се из одредбе §. 222. Крив. Суд. Пост. види, закон увршћује у ред доказа и сведоке, но ни у овом ипти у ком другом пропису не износи ограничење, да се сведоцима не може у кривичним делима обарати јавна исправа. — О. о. 7. децембра, 1902. год., Бр. 10790.

Основи подозрења морају бити доказани тако, да о њима не може бити сумње, што значи, у свима случајевима ма којим од доказних средстава у §. 222. Крив. Суд. Пост. побројаних. — О. о. 19. септембра, 1909. год., Бр. 9981.

Види §§. 220., 221. и 223.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 223. I Судски увиђај може само онда за доказ служити, кад је учинен по начину, који је законом прописан.

Види §§. 220.—222. и 224.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 224. II Оно што би од више, а по обстојателствима и од једног вештака (§. 55.) у законој форми нађено било да постоји, може се за правно доказано сматрати.

===== Мишљење вештака према §§. 220., 221., 222. и 224. Крив. Суд. Пост. претежили је доказ за постојање и квалификацију дела од казивања повређе пог. — О. о. 17. фебруара, 1906. год., Бр. 890.

Види §§. 55., 220.—223. и 225.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 225. III Признање оптуженог моћиће се за доказ против њега узети :

а., Ако је изреком, јасно и опредељено учињено, а не само дво-значећим знацима и движењем тела ;

б., Ако је оптужени био при свести у време признања ;

в., Ако је основано на његовом обстојателном приповедању, а не на простом потврђивању предложеног питања ;

г., Ако је пред ислеђујућом полицајном или судском власти или при претресу учињено ;

д., Ако се оно подудара са дејствително постојећим ислеђеним околностима казнимог дела.

Признање овакво не губи силу доказа баш и ако се неби све околности последиле, само ако су неке ислеђене, које потврђују да учињено казнимо дело постоји. Само признање без икаквог трага о делу, не сачињава правни доказ.

===== Правни доказ о постојању казнимог дела, чиме осталог, прибавља се по последњем одељку §. 225. Крив. Суд. Пост. и признањем оптуженог, али само онда кад имаде и неких околности, које потврђују да казнимо дело постоји, јер по другој тачци тога одељка, само признање без икаквог трага о делу, не сачињава правни доказ. — О. о. 13. септембра, 1867. год., Бр. 3033.

Само признање оптуженога, без икаквог трага о делу, не сачињава по последњем одељку §. 225. Крив. Суд. Пост. правни доказ. Према томе ма да је оптужени признао дело убиства, он се не може осуђивати, кад се потрагом не може констатовати постојање дела, пошто се код убиства по §. 154. Казн. Зак. мора претходно констатовати, да је запета изгубљен живот човека насилним путем, па се чак ни из те околности што је дотичнога престало, не може са поузданошћу закључити да је и живота лишен насилном смрћу, као ни у опште да пије у животу. — О. о. 10. децембра, 1899. год., Бр. 10147.

Види §§. 220.—224. и 226.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 226. Признање које је противзаконо, обећавањем, претњом, силом, или иначе недозвољеним средствима добивено, не може служити за доказ. Но ако би ово признање оптужени, слободан од сваког незаконског утицаја, повторио, и у том би се признању садржавале и онакве околности, које се подударају са ислеђеним, а оптуженом не би могле бити познате, да он није учинилац, онда ће такво признање важити као законни доказ.

Просто обећање некоме, да ће му кривца бити опроштена ако је призна, није такве природе да се може сматрати као противзаконско утицање на његову слободну вољу, нити се такво обећање може сматрати као вероватни узрок какав предвиђа §. 227. Крив. Суд. Пост. због кога би се могло узети да је оптужени признање лажно учинио. — О. о. 30. марта, 1907. год., Бр. 2902.

Види §§. 220.—225. и 227.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 227. Порече ли оптужени признање у прописаној форми учинио (§. 225.), оно неће силу доказа изгубити, осим ако би оптужени вероватне узроке навео, зашто је признање пређе лажно учинио, или би таква обстојателства навео, која се учиненим последицама нађу да постоје, и истинитост пређе учиненог признања са основом у сумњу доведе.

Ни једним законским прописом писцу истражне и следећује власти овлашћене да употребе не само мере које су Казним Законом забрањене, него не могу предузимати ни друге превентивне мере, које имају карактер судски кажњивог дела, у случајевима кад лице под истрагом порица признање кажњивог дела, за које се под истрагом налази, јер порицање признања, према §. 227. Крив. Суд. Пост., остављено је надлежном суду на оцену, уколико оно вреди или не. — О. о. 29. маја, 1904. год., Бр. 1213. — О. о. с. 11. јуна, 1904. год., Бр. 6165.

Види §§. 220.—226. и 228.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 228. Ако оптужени признаје учинио дело, али наводи да он то није из зле намере учинио, или да је хтео мање учинити но што се догодило, онда ће његови наводи само онда заслуживати призрења, ако се дело напрасно догодило, и ако зло већ у самом делу не лежи, или по самом природном течају ствари није као нужно проишло морало, или бар није обично да из онаквог дела, онакова средства произлазе, каква су произашла.

Али ако је оптужени тражио прилику и средства, да казнимо дело учини, или се старао уклонити препреке, које су извршењу дела на путу стајале, онда се узима да је са злом намером, ако се не би при последици особите околности и одношења појавила, по којима би се са основом држати могло, да је другу намеру имао.

Види §§. 220.—227. и 229.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 229. IV Да се може узети да је дело сведоцима доказано, по правилу нужно је да најмање два сведока сагласним исказивањем учинио дело потврде, и да њихово исказивање има ова својства:

1., Да је исказивање учинио слободно, а не споразумлењем, наговором, подмићењем, или обећањем, изопачењем, или изнуђењем;

2., Да је изказивање учињено по сопственом знању, добивеном у разборитом стању, а не по чувењу, нагађању, предпоставци, вероватности, или само по закључавању;

3., Да је њиме изреком, јасно, опредељено, исказано само дело, или околност, о којој сведок сведочи;

4., Да је сведок на своје изказивање заклет;

5., Да се ни по личности, ни по одношењу сведока, ни по садржају његовог изказивања, основава сумња противу истинитости не појављује;

6., Да се изказивање и са осталим збићима учињеног дела, о којима се зна да постоје, подудара, и стварним околностима не противуречи; и на послетку

7., Да је оно учињено на коначном претресу, или за време ислеђења, пред ислеђујућом полицајном или судском влашћу.

==== Кад се постојање казнимога дела мора да доказује сведоцима, онда овај доказ мора да буде такав, како би се по закону могао узети за потпу доказ. С тога суд греша кад нађе да има законске вредности сведочења једнога сведока, који на пр. сведочи да је тужени заступа изговорно увредљиве речи, и узме да је постојање дела доказано, — јер по §. 229. Крив. Суд. Пост. ни у ком случају изказивање једног сведока не чини потпу доказ о ономе што он сведочи, и према томе кад дело није доказано као што треба, суд не може оптуженога да пушта из недостатака доказа, јер ово претпоставља да је дело доказано, а да учесника према законим правилима није нађен. — О. о. 19. октобра, 1888. год., Бр. 3767.

Да би могло бити дела лажног сведочења треба да сведочења одговара §. 229. Крив. Суд. Пост.; те с тога нема дела лажног сведочења, кад сведок свој исказ дат по извесној кривци пред иследном влашћу, на претресу пред судом порече. — О. о. с. 9. јуна, 1898. год., Бр. 5253.

Наш законодавац, стављајући одредбом §. 113. Крив. Суд. Пост., суду у дужност, да у последњем моменту још, пре закљичања сведока, опомене истога на светњу заклетву и последице кривоклетства, прећутно наређује у исто време, да се само онај исказ сведока има сматрати као за суд вредан, који је заклетвом утврђен, што се потврђује и прописом §. 229. Крив. Суд. Пост. С тога суд не може оптуженога осудити на основу исказа умрлог а пред судом незаклетога сведока, јер је његово сведочење без вредности, т. ј. има се сматрати као да не постоји. — О. о. 23. марта, 1900. год., Бр. 2893. — О. о. с. 1. априла, 1900. год., Бр. 3176.

Кад се за пуноважност сведочења једнога сведока, према §. 229. Крив. Суд. Пост., поред осталог, тражи да је сведок на свој исказ заклет, онда се основи из §. 121. Крив. Суд. Пост. не могу узети за доказивање сведочења малолетних сведока, јер се они, као такви, на свој исказ не могу заклетити. — О. о. 9. јуна, 1903. год., Бр. 5612. — О. о. с. 19. августа, 1903. год., Бр. 6528.

По тач. 3. §. 114. Крив. Суд. Пост. лица испод шеснаесте године само се неће закљичати на своја изказивања, и због тога њихови искази не могу бити

потпун доказ по §. 229. Крив. Суд. Пост. о кривци оптуженога, а никојим законским прописом није казано, да они због тога само, не могу у опште бити никакав доказ. На против по другој половини тач. 2. §. 123. Крив. Суд. Пост., казивања два пезаклета сведока вреди као непотпун непосредан доказ, кад им се ипаче не може одрећи посматрачка способност, која се огледа у њиховој умној развијености да запазе факат о коме сведоче и кад се њихово казивање слаже са осталим следећим околностима, као и са доказом о самом постојању дела. — О. о. 10. јуна, 1910. год., Бр. 7298.

Види §§. 220.—228. и 230.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 230. И казивање једног сведока које има сва она у §. 229. казана својства узима се за потпун доказ у случајима следећим:

1., Казивање оног над којим је казнимо дело извршено, може у недостатку других доказа, сачињавати доказ о каквоћи казнимог дела, и противу оног који своју кривцу признаје, или је ипаче доказана, може служити за доказ појединих отештавајућих околности. Но ипак самим казивањем повређеног не може се узети за доказано питање „да ли је и какво казнимо дело обвнђени учинио“ осим случаја под 2. овог параграфа;

2., Колицина делом причињене штете у готовом новцу, или у другим проценимим предметима, може се доказивати сведочанством оштећеног, или оног у кога су се налазиле ствари, на којима је штета учињена;

3., Да би се прибавило знање о околностима учињеног дела, које се захтевају да би се истинитост признања обвнђеног доказала, довољно је сведочанство једног сведока, које се слаже са исказивањем обвнђеног;

4., Кад је какво дело више пута понављано, или за дуже време, или у више понаособних части дела продужавано, то се могу поједини случаји повторења, или понаособне части дела и сведочењем једног сведока као доказана сматрати, кад се такове околности скупа најмање са три сведока потврђују, који сваки за себе одвојено сведочи, ако њихова исказивања једно другом не противурече, и ако осведочене околности једне с другом у свези стоје.

Уколико казивање појединих сведока може служити за доказ учињеног дела, кад се доказ из састава више њих подударајућих се основа подозрења, или непотпуних начина доказа прибавља, казано је у §. 236.

===== Кажњиво дело, које је више пута повторено, или у више посебних делова продужавано, може се по одредби тач. 4. §. 230. Крив. Суд. Пост. сматрати за доказано, кад се поједини случајеви понављања или поједини

посебни делови продужавања утврде сведоџбом по једног сведока, по њих, сведока, мора по наведеном законском пропису бити најмање онолико колико дела, т. ј. сваки од тих сведока мора сведочити бар о једном делу, другом од њих, о којима они други сведоци сведоче. — О. о. 3. новембра, 1899. год., Бр. 8897.

Где је за квалификацију дела у недостатку других доказа, по §. 230. Крив. Суд. Пост. меродавно и само казивање приватног тужноца, оно је доказ ма било и без заклетве дато. — О. о. с. 19. фебруара, 1900. год., Бр. 1674.

Према тач. 1. §. 230. Крив. Суд. Пост. казивање приватног тужноца може бити доказ о каквој казнимог дела, само онда кад нема никаквих других доказа. Па с тога кад год је накнадним лекарским прегледом могуће утврдити време боловања приватног тужноца од папете му повреде, његово се казивање не може узети као доказ о томе. — О. о. 9. фебруара, 1906. год., Бр. 479.

Казивање приватног тужноца може бити по §. 230. Крив. Суд. Пост. доказ о каквој казнимог дела само онда, кад за то нема других доказа. Према томе, кад је лекарским уверењем, које је по §. 224. Крив. Суд. Пост. потпуни доказ о ономе о чему гласи, утврђено да је приватни тужилац од папете му повреде боловао више од тридесет дана, онда је казивање приватног тужноца о времену боловања, потпуно без вредности, и суд је према стању утврђеном лекарском сведоџбом и по оцени свију осталих околности утврђених извештајем, требао да изрекне своју одлуку како о квалификацији дела, тако и о одговорности оптуженога, без обзира на казивање приватног тужноца о времену боловања. — О. о. 14. априла, 1906. год., Бр. 3333.

Реферат државног чиновника не може се узети за доказ о делу из §. 104. Казн. Зак., кад се тај државни чиновник јавља као приватни тужилац, према коме је дело учинено; те у погледу његовог исказа важе општи прописи Крив. Суд. Поступка, по коме се, а по §. 230. Крив. Суд. Пост., казивање приватног тужноца не може употребити као доказ о постојању самог дела. — О. о. 31. јула, 1906. год., Бр. 7039.

По тач. 1. §. 230. Крив. Суд. Пост. казивање приватног тужноца над којим је извршено какво кривично дело, може, у недостатку других доказа, послужити као доказ о каквој казнимог дела, али оно не може бити доказ о томе, да је оптужени то дело и учинио. — О. о. 30. октобра, 1906. год., Бр. 10054.

На тач. 5. §. 121. а ви §. 230. Крив. Суд. Пост. није казивање приватног тужноца ограничено бројем година његове старости, већ се исто има цени у вези са осталим ислеђењем околностима, а не да се оно, кад је приватни тужилац у добу детињства, према §. 114. Крив. Суд. Пост. не узима у обзир. — О. о. 31. октобра, 1909. год., Бр. 11730.

Види §§. 220.—229. и 231.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 231. Казивање саучасника, који своју кривицу признају, може служити за доказ противу оптуженога који своју кривицу не признаје, ако најмање двојица њих, који су исто дело у друштву с њим учинили, једногласно то потврде, па би то своје казивање обвинеом уочи казали на коначном претресу, ако њихово изказивање у исто време:

а., Има својства, која су у §. 229. под 1., 2., 3., 6. и 7. казана;

б., Ако се њихова исказивања слажу у призрењу таквих питања, која би њима на особена, са казним делом у свези стојећа обстојателства, положена била, за која они пре њиховог преслушања нису могли предвидети, да ће питани бити;

в., Да се све, њих саме оптерећавајуће околности, другим основама потврђују тако, да ништа нема, по чему би се могло закључити на њихов рапији договор о томе, и о истини њиховог изказивања посумњати;

г., Ако поред свега оног, што је у овом §-у изложено, има и других околности, којима се казивање саучесника подкрепљава.

===== За основ подозрења из тач. 4. §. 123. Крив. Суд. Пост. не тражи се да казивање саучесника, који своју кривицу признаје и у исто време другог терети, мора бити учињено и на претресу, већ само да има својства означена под а., б., в. и г. §. 231. Крив. Суд. Пост. Те услед тога признање таквога признања на претресу, датог код последне власти, не одузима му доказну снагу. — О. о. 11. јануара, 1899. год., Бр. 183.

У тач. 4. §. 123. у вези са §. 231. Крив. Суд. Пост. предвиђено је казивање од стране једног оптуженог, који за се признаје кривицу, као основ подозрења противу лица које он исказом терети; и то без обзира на те околности, да ли је то казивање учињено одмах у почетку или доцније при крају истраге, као и на то, шта је био мотив изјаве оптуженог, који открива свога саучесника. Доказна вредност овако учињеног исказа оптуженог, који другог терети, има се по §. 231. Крив. Суд. Пост. да зависи на коначном претресу, до кога момента казивање оптуженог који за себе кривицу признаје суд има да зависи по тач. 4. §. 123. Крив. Суд. Пост. — О. о. 30. децембра, 1905. год., Бр. 12607.

Види §§. 220.—230. и 232.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 232. У Исправа или писмено, које у себи казним делом садржи, као нпр. пашквила, лажно начињена исправа, или писмено изазивање на какво злочинство или преступљење, може служити за доказ казним делом, уколико је доказано, да оно од оптуженог произлази, ако иначе никаква сумња о противном не постоји.

У колико ће друге исправе или писмена, која од обвиненог произлазе, као писмено признање, или ако су од трећег лица начињена, као писмена сведоштва, веровање заслуживати, судиће се по прописима о саставним доказима §§. 236. до 239.

Види §§. 220.—231. и 233.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 233. Како се истинитост исправе или писмена одриче, она се мора доказати. У колико ће мишеније вештака о сравњењу рукописа за доказ истинитости исправе важити, оставља се суду да према другим околностима оцени.

Ако је оптужени на исправи или писмену наодећу се подпис за свој признао, али садржај писмена одриче да је од њега, или да је такви њему познат, суд ће оценити колико ће таквом наводу веровити.

===== По §. 60. крив. Суд. Пост. суд има да pazi да мијење вештака поред осталог није противуречно следећим околностима и да није недоследно изведено. С тога је у §. 233. Крив. Суд. Пост. остављено суду да према другим околностима оцени колико ће вредности имати мијење вештака. Проверавајући основаност закључка до кога су вештаци дошли, суд и сам у вези са осталим следећем утврђеним околностима, мора стећи уверење о истинитости тога закључка и изреченога вештачкога мишљења, ако хоће да оно има вредности. — О. о. 19. фебруара, 1909. год., Бр. 2084.

Види §§. 220.—232. и 234.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 234. Сведочанства, која су из протокола крштених, венчаних и умрлих извађена, и друге јавне исправе, г. ј. које се издају од каквог јавног надлежатељства, или од заклетог чиновника за издавање таквих исправа законом позваног, подпуни су доказ о ономе о чему гласе, ако издатељ није имао отуда надати се каквој користи, или се бојати какве штете, или ако иначе противу истинитости такве исправе неби основане сумње било.

Под истим ограничењем сматрају се за подпун доказ и протоколи следећујућих власти и судски протоколи у смотрењу онога, што је у њима записано да је званично чињено.

===== Реферат среског началника јавна је исправа, јер га је он лично вршећи своју званичну дужност, констатујући оно што је у времену вршења исте видео. И по томе он је, према §. 234. Крив. Суд. Пост. потпун доказ о ономе, што се њиме тврди, све док се истрагом неби утврдиле такве околности или факти, који би истинитост његову у сумњу доводиле. — О. о. 17. септембра, 1902. год., Бр. 5676.

Кад су по чл. 94. тач. 4. под б. Зак. о општинама и §§. 3. и 4. а. Полпц. Уредбе општински судови надлежни за извештај и суђење свију кривичних дела, и кад су они по §. 20. Крив. Суд. Пост. надлежни и за извештај злочинства и преступлења у онолико у колико их је закон овластито, онда су све радње општинских органа по тим предметима службеног карактера, а записници и друга њихова писмена радња имају аутентичну вредност по §. 234. Крив. Суд. Пост. — О. о. 27. октобра, 1905. год., Бр. 2854.

Види §§. 220.—233. и 235.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 235. Осим оних у §. 234. наведених случајева, сведочанства појединих званичника и служитеља, о званичном раду, или о околностима, које су се за време следећења или претреса судског појавиле, сматрају се као и сведочанства других сведока.

Види §§. 220.—234. и 236.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 236. VI Саставни доказ.

Саставом окресности или основа подозрења, узима се дело да је доказано :

1., Кад за какво дело има два од оних у §. 123. избројаних неподпуних начина доказа, који се међу собом подударају ;

2., У случају кад оптужени пориче дело, може се оно саставом више основа подозрења, који противу тога постоје, као доказано сматрати, кад се при том и следеће три околности скупа подударају :

а., Да је само дело са свима околностима доказано ;

б., Да противу оптуженог нуждан број (§§. 237. и 238.) од оних у §§. 121. до 123. избројаних и њима подобних основа подозрења постоји ;

в., Да основи подозрења, околности и одношења ислеђењем доказани, тако тесан сајуз између дела и оптуженог дају, да се по природном и обичном течају догађаја мора узети да је оптужени дело учинио.

===== Исказ приватног тужбоца као повређеног вреди као ближи основ подозрења из тач. 5. §. 121. Крив. Суд. Пост., и онда када је усамљен, т. ј. када више никаквих других основа подозрења противу оптуженога нема, само ако он садржи услове из §. 118. тач. в. под 2., и §. 236. Крив. Суд. Пост. што ће суд по својој дискреционарној власти имати у сваком поједином случају да оцени, с погледом на све оно што је ислеђењем кривнице утврђено. — О. о. с. 9. децембра, 1905. год., Бр. 11426.

Види §§. 220.—235. и 237.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 237. За саставни доказ потребно је по правилу три основа подозрења, који се међу собом подударају.

Сваки основ подозрења мора особено обстојателство садржавати, и по томе све у §§. 121. до 123. закључно под једним и истим бројем означене околности, сматрају се за један основ подозрења. А тако исто и свако поједино збиће само ће се једанпут моћи узети у призрење, нити ће једно исто збиће састављати више законних основа подозрења

===== Смисао §. 237. Крив. Суд. Пост. тај је да сваки основ подозрења мора особиту околност садржавати, а не тај да једна околност може чинити више основа обележених у §. 121. до §. 123. Крив. Суд. Пост., нити опет, да један исти догађај (збиће) не може састављати више основа подозрења. У томе законскоме пропису исто тако пије и то изложено, како ће се поједини основи утврђивати. То је одређено у §§. 223., 224., 229., 230. и 239. Крив. Суд. Пост., а ови прописи пак не забрањују да се признањем оптуженога могу утврђивати више основа подозрења. Јер кад признање оптуженог може по §. 225.

Крив. Суд. Пост. бити потпуни доказ о кривичној одговорности његовој, онда је са свим природно да се признањем могу утврђивати и неподпуни докази, више основа подозрења. — О. о. 11. јуна, 1909. год., Бр. 7129.

Смисао §. 237. Крив. Суд. Пост. тај је, да сваки основ подозрења мора садржавати особиту околност и да се из постојања више чињеница (факата или околности) које би биле означене под једним и истим бројем у §. 121. или у §. 122. или у §. 123. Крив. Суд. Пост. и по томе чињиле само један основ подозрења, може извести постојање само тада једног основа подозрења, дакле, да се један основ подозрења само један пут може у рачун узети. — О. о. 19. септембра, 1909. год., Бр. 9931.

По трећој алинеји §. 237. Крив. Суд. Пост. свако поједино збиће моћи ће се само један пут узети у припрење, ипак ће једино исто збиће моћи састављати више законих основа подозрења. Према овоме и признање извесних околности од стране оптуженог не може се цепати на више делова и од сваког појединог таквог дела стварати докази о засебним основима подозрења, него се оно може само једанпут ставити на терет оптуженоме, за једну од околности које га терете. — О. о. 19. новембра, 1905. год., Бр. 10719.

Види §§. 220.—236., 238. и 239. Крив. Суд. Пост.

§. 238. Од горњег правила (§. 237.), по коме се правилно три основа подозрења захтевају за саставни доказ, изузима се:

а., Случај под бројем 1. §. 236:

б., Да се саставни доказ лобије, довољан је и само један од оних у §. 123. наведених неподпуних начина доказа, или два од њих у §§. 121. и 122. казаних, или њима подобних основа подозрења, ако се или:

1., Докаже да не постоји оно, што би оптужени противу основа подозрења наводно, следователно ако је одговор његов лажан, или

2., Ако се независно од наведених основа подозрења, ислеђењем или на претресу докаже, да је оптужени таково лице, за које се по његовом начину живота, његовим одношењима, по његовој нарави или склоности к подобним делима, лако може држати да је такво дело учинило.

Околности из којих се ово последње изводи, јесу нарочито:

а., Ако је оптужени пре тога због подобног злочинства суђен, на није оправдан, или је због подобног у предстојећем случају за крива нађен;

б., Ако се дружио, или у особеном поверењу живио с једним или више њих, који су му као злочинци или иначе као рђави људи познати;

в., Ако при казнимим делима из користољубија учињеним, неби могао доказати откуда уживљење прибавља, према оном што троши.

Кад се обадва под бројем 1. и 2. казана одношења појаве, онда је довољно да буде само један од оних у §§. 121. или 122., или њима подобних основа подозрења, те да се сматра дело за доказано.

===== Два основа подозрења, један из §. 123. а други из §. 121. или §. 122. Крив. Суд. Пост. не чини према §. 238. Крив. Суд. Пост. потпун саставни доказ. — О. о. 9. августа, 1897. год., Бр. 5215.

По §. 238. Крив. Суд. Пост. кривична одговорност оптуженог није потпуно доказана тиме што су противу њега утврђена два основа подозрења, и то: основ из тач. 4. §. 121. и основ из тач. 3. §. 123. Крив. Суд. Пост. и што та два основа по наведеном законском пропису чине против оптуженог потпун саставни доказ. Јер је у §. 238. Крив. Суд. Пост. изречно предвиђено да је за постојање саставног доказа потребно да се код оптуженог стеку најмање: два основа из §. 123. Крив. Суд. Пост. који се међу собом подударају; или један од основа из §. 123. Крив. Суд. Пост. или два основа из §§. 121. и 122. Крив. Суд. Пост. са једном од околности предвиђених у томе законском пропису; или најзад две околности, од којих једна мора бити из тачке прве а друга из тачке друге §. 238. Крив. Суд. Пост. у вези са по једним основом подозрења из §. 121 или из §. 122. Крив. Суд. Пост. Према томе кад законодавац у наведеном законском пропису где су преком предвиђени сви случајеви одступања од општег правила да се за саставни доказ траже три основа подозрења — не предвиђа и такав случај, да само два основа подозрења од којих је један из §. 121. а други из §. 123. Крив. Суд. Пост., без и једне околности, могу сачињавати потпун саставни доказ, — онда се не може ни узети да је кривична одговорност оптуженога потпуно доказана кад су противу њега изнета само два основа, и то један из §. 121. а други из §. 123. Крив. Суд. Пост. Да се изнети основи не могу друкчије комбиновати него само онако како је предвиђено у §. 238. Крив. Суд. Пост. најбоље се види из одредаба §§. 220. и 221. Крив. Суд. Пост., у којима је суду наређено да се у питању о постојању и оцени доказа не може ни у колико удаљавати од изречених законских наређења. — О. о. 7. јуна, 1904. год., Бр. 5019. — О. о. с. 14. јуна, 1904 год., Бр. 6353.

За доказ сваког основа подозрења потребни су по §§. 238. и 239. Крив. Суд. Пост. најмање два сведока чије казивање има сва својства из §. 229. Крив. Суд. Пост. — О. о. 18. јуна, 1907. год., Бр., 7499.

И ранија осуда да поступну крађу чини околност из тачке 2. §. 238. Крив. Суд. Пост. противу оптуженог за крађу. — О. о. 10. септембра, 1909. год., Бр. 9606.

Види §§. 220.—237. и 239. Крив. Суд. Пост.

§. 239. Основни подозрења у §§. 121. до 123. казани, као и у §. 238. наведене околности, треба да су доказане тако, да се о њима не може сумњати, и да нису ни одбраном оптуженога ни супротним искуством или другим околностима, које би оптуженога правдале, обезбаштене, или у сумњу доведене.

Но ако би више збиља или околности тек једна с другом основ

подозрења сачињавале, па би свака од ових околности од по једног и разнoг сведока посведочена била, то се може основ подозрења као доказан сматрати, ако је изказивање ових сведока онаково као што је у §§. 229., 230. и 231. казано, и ако се показане околности међу собом подударају и једна другу допуњавају.

Исто тако кад би противу оптуженога више основа подозрења постојало, него што закон од такoвих по §§. 237. и 238 захтева, па би сваки основ подозрења само од појединог, и то за сваки основ другог сведока потврђен био, дело ће се за доказано сматрати, ако се ови основни подозрења узајамно подударају и подкрепљују, и ако је изказивање сведока онаково, какво се по §§. 229., 230. и 231. захтева.

===== Из једнога истог доказа не могу се изводити више основа подозрења, јер се по §. 239. Крив. Суд. Пост за сваку околност и за сваки основ подозрења тражи да не потиче из једног истог доказа, већ да је разним доказом утврђена, па чак и у оном случају кад има више основа подозрења од три. — О. о. 13. новембра, 1908. год., Бр. 4553.

У §. 239. Крив. Суд. Пост. постављено је правило, да основ подозрења, ближи и удаљенији, морају бити доказани тако, да се о њима не може сумњати, што значи, у свима случајевима ма којим од доказних средстава у §. 222. Крив. Суд. Пост. побројаних. Према томе, као год што се у суђењу о кривци некога који се оптужује за извршење више кажњивих дела, дакле, код стицаја, чињенице, да је оптужени учинилац сваког тог појединог кажњивог дела, дакле свих тих дела за која се оптужује, могу узети за доказане, и кад се све утврђују једним и истим доказним средством, на пр. признањем самога оптуженога, исто се тако и више засебних чињеница, које чине више основа подозрења, могу по закону узети за доказане истим доказним средством, па и признањем оптуженога, наравно, ако не би иначе што постојало што би у сумњу доводило постојање кога од тих основа подозрења као таквог. — О. о. 19. септембра, 1909. год., Бр. 9981.

Види §§. 220.—238. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ОСАМНАЕСТА

О пресуђењу.

§. 240. Кад суд према напред казаном у §§. 220. до 239. нађе да је оптужени крив, он ће га пресудом осудити на казни.

Пресуда треба да садржи ово:

а., Датум суђења;

б., Име и презиме судије и деловодитеља;

в., Име и презиме оптуженог и његовог бранитеља ако га има;

г., Име и презиме тужитеља државног или приватног;

д., Како је и ког рода казнимо одело оптужени учинио, је ли ово извршено или само покушано, је ли оптужени непосредни учинитељ или саучесник и у колико;

е., Главне околности или доказе, којима се дело доказује;

жс., Питања, која је председатељ судијама предлагао, и одговори на иста;

з., Параграфи закона, по којима је дело пресуђено, и напослетку

и., Казн на коју се оптужени осуђује.

Пресуда која не би ово садржавала, не вреди.

===== Како се по изречном наређењу тач. д. §. 240 има увек ценити у којој је мери дотични оптуженик саучесник (аргумент из речи „и у колико“), то је дужност суда да увек оцени и меру саучешћа сваког појединог оптуженог, чим нађе да су кривп. — О. о. 11. јануара, 1906. год., Бр. 284.

Кад државни суд у смислу чл. 34. Зак. о пороти искључи поротнике из суђења по извесном оптужењу, онда се у заглављу пресуде, противно §. 240. Крив. Суд. Пост. не може метнути да је иста изречена од поротног суда. — О. о. 8. октобра, 1907. год., Бр. 10581.

Кад год оптужени сам признаје да је био осуђен на затвор и губитак грађанске части, онда је суд, према §. 218. и тач. ж. §. 240. Крив. Суд. Пост. дужан да при изрицању одлуке о кривичној одговорности оптуженог оцени и ово његово признање, пошто утврди истинитост истог — О. о. 21. марта, 1909. год., Бр. 3542.

По §. 218. Крив. Суд. Пост. суд је дужан да свакад при решавању оцени, да ли код оптуженог има извесних околности, које би могле бити олакшавајуће или пазнијујуће, јер од тога зависи како величина казне тако и то, хоће ли оптужени уопште бити осуђен на казну. Да је суд имао и ова питања при решавању о кривици оптуженога у виду, то, према §. 218. у вези са тач. ж. §. 240. Крив. Суд. Пост. мора бити унесено у саму пресуду. — О. о. 2. јуна, 1909. год., Бр. 6677.

Види §§. 220.—239. Крив. Суд. Пост.

§. 241. Кад суд нађе да су обеснажен сви основи подозрења, који су противу оптуженога постојали, или да постоје законни основи, по којима се оптужени не би могао за учиниено дело на казну осудити, он ће оптуженога пресудом огласити за невинна.

===== Ако је оптужени стављен под суд, па су доцније обеснажени сви основи подозрења истрагом изнени, онда оптуженога треба пресудом ослободити, на основу §. 241. Крив. Суд. Пост., а не решењем на основу §. 29. Крив. Суд. Пост. — О. о. 30. маја, 1881. год., Бр. 2279.

Кад суд утврди да према одлуци поротног суда постоји дело, али да се оптужени који је одлуком поротног суда оглашен за некрива у овоме делу има према §. 241. Крив. Суд. Пост. ослободити казне, онда суд не може ово казниени законик

учинити решењем, кад се у наведеном законском пропису изрично наређује, да ће се оптужени пресудом огласити за невини кад год се нађе да су обеснажени сви основи подозрења који су против оптуженог постојали или да постоје закони основи по којима се не би могао на казну осудити. — О. о. 9. јануара, 1909. год., Бр. 13427.

Види §§. 118. и 121.—125. Крив. Суд. Пост.

§. 242. А кад суд нађе да није подпуно доказано, да је оптужени учинио оно дело због кога је под суд стављен, те да би га на казн осудити могао, али има основа подозрења, по којима сумња на њему остаје, да је дело учинио, онда ће га пресудом ослободити из недостатка доказа.

===== Пуштање оптуженог из недостатка доказа, предпоставља да је дело доказано, а да учинилац према законим правилима није провађен. С тога пуштања из недостатка доказа не може бити чим дело није доказано као што треба. — О. о. 19. октобра, 1888. год., Бр. 3767.

Кад суд на претресу утврди да против оптуженога нема довољно основа, којима би се утврђивало, да је он извршио дело за које се окривљује, онда га суд не може решењем ослободити казне из недостатка довољних доказа, већ је дужан да о томе изрекне пресуду, као што то §. 242. Крив. Суд. Пост. наређује. — О. о. 20. октобра, 1909. год., Бр. 11294.

Види §. 243. Крив. Суд. Пост.

§. 243. На казн смрти моћи ће пресуда само онда гласити, кад је кривица због злочинства, за које закон ову казн прописује, признањем или сведочанством заклетих сведока законом доказана; и ако је и само дело подпуно, по свим нуждним околностима, законом доказано.

У противном случају место прописане казне, суд ће осуђивати на робију до двадесет година, као и онда кад је од учињеног дела до пресуде протекло двадесет година, и кад кривац није навршио двадесет прву годину живота.

Само одрицање рђаве намере, ако се ова иначе по §. 228. за доказану сматра, неће сметати изрицању смртне казне.

===== Пропис §. 243. Крив. Суд. Пост. треба тако разумети, да се у случајевима кад се оптужени не може да осуди на смрт, не треба свагда да осуђује на двадесетогодишњу робију, него и на мању, по величини кривице. — О. о. 6. новембра, 1868. год., Бр. 3514.

Кад се државне судије, пошто поротни суд огласи оптуженога за крива, при одређивању казне обзиру на §. 243. Крив. Суд. Пост., они онда ту раде на самој примени материјалног закона (Казненог Законика), а не упуштају се тиме у нову оцену доказа, нити се враћају на питање је ли или није кривица дока-

зава; јер овај законски пропис изрично налаже судији, да окривљеноме одреди казну, само му закраћује, да у случајевима у томе законском пропису означенима, одређује смртну казну, већ робију до двадесет година. — Нач. о. о. с. 12. јуна, 1872. год., Бр. 2318.

Кад год суд донесе свој закључак о делу и кривичној одговорности оптуженога на основу његовога признања, онда је, ма да је то признање према §. 243. Крив. Суд. Пост. услов за изрицање смртне казне, дужан да га узме и као олакшавну околност из тач. 7. §. 59. Казн. Зак., па да му с обзиром на §. 60. Казн. Зак. одмери казну. — О. о. с. 21. фебруара, 1904. год., Бр. 1881.

Види §. 14. Казн. Зак., — и §. 242. Крив. Суд. Пост.

§. 244. *(Укинут закон од 11. децембра, 1873. год.)*

Види Закон од 11. децембра, 1873. год. код §. 12. Казн. Зак.

§. 245. Кад се при коначном претресу покаже, да је дело због кога је оптужени првобитно тужен, друкчије, а није онаково, као што је оптужен, и ако је ово као што треба селеђено, онда ће суд о њему изрећи пресуду и у овој, према стању ствари, казати како оптуженога сматра спрема дела, за које је првобитно тужен, да ли га т. ј. према наређењима §§. 29. и 250. ослобођава, или за невинна проглашава (§. 241.).

Види §§. 29., 241. и 250. Крив. Суд. Пост.

§. 246. Ако је оптужени или због више казним дела на суђење предат, или се при трајањем претресу покаже да је он јошт какво казнимо дело учинио, онда ће суд ако о свима овима буде уједно судно, у пресуди за свако од тих дела понаособ казати, за које је крив, а за које није крив, или се ослобођава.

===== Према §. 246. Крив. Суд. Пост. суд не може једном пресудом осудити више кривца за више дела која међусобом немају никакве везе. — О. о. 12. фебруара, 1879. год., Бр. 424.

Види §. 70. Казн. Зак.

§. 247. Ако обвинени због каквог злочинства или преступења за време, докле пресуда јошт није над њим изречена, учини какво ново злочинство или преступење, или се од тога времена открије још какво његово злочинство, или преступење, суд ће моћи наредити да се и ово новопоказано дело истради, па све уједно пресуди.

Види 246. Крив. Суд. Пост.

§. 248. Ако би се дозвољало да је кривац, који је за једно злочинство или преступљење осуђен, пре осуде јошт какво злочинство или преступљење учинио, то ће се он за ово доцније дознато злочинство или преступљење само онда наново судити и казнити, ако је оно веће од онога за које је осуђен, но о накнади учињене штете имаће се у сваком случају судити.

Види §§. 246. и 247. Крив. Суд. Пост.

§. 249. Суд ће своју пресуду у кратко и јасно са суштественим и пресуђујућим основима, на протокол ставити, сходно пропису §. 240., а поред тога у њој јасно назначити, шта је с парничним трошковима и приватним потражбама, ако их има, и овај ће протокол све судије са деловодитељем потписати.

Ову пресуду председатељ ће јавно у заседанију објавити, и означити, кад ју је јавно изказао, и то ће својим потписом одоверити.

Ако суд не би могао оног петог дана пресуду изрећи, онда је дужан најдаље за три дана то учинити, и за ту цeљ председатељ ће одредити време у које ће се она објавити.

Види §. 240. Крив. Суд. Пост.

§. 250. *Неће се изрицати пресуда, него ће се тужени решењем одпусти, у следећим случајима:*

а., Ако се докаже, да не постоји дело због кога се тужени обвинује, или да оно по закону није казнимо, или да је заштарило или другим каквим околностима заглађено;

б., Ако је у делу, које се само на тужбу додичног лица, или по одобрењу власти судити може, ислеђење започело и чињено без приватне тужбе или надлежног одобрења; и

в., Ако је приватни тужилац од тужбе одустао по делу, које се само по тужби додичног лица судити може.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

==== Кад се поротни суд већ упустио у решавање о кривичној одговорности оптуженога и изрекао да није крив, онда суд не може применити пропис §. 250. Крив. Суд. Пост. и оптуженог решењем пустити испод суђења, већ је према оваквој одлуци поротнога суда дужан да предмет расправи пресудом према пропису §. 241. Крив. Суд. Пост. — О. о. 8. јуна, 1905. год., Бр. 4695.

Кад је суд нашао да не постоји дело за које је окривљени оптужен, па га по наређењу тач. а. §. 250. Крив. Суд. Пост. пустио решењем испод суђења, онда га према другом одељку §. 296. Крив. Суд. Пост. не може осуђивати на

плаћање пакпаде штете приватноме тужпоцу, пошто се ова, ако је па чисто изведена, може само досуђивати уз пресуду, којом је кривац осуђен на казну, а у свима другим случајевима приватни тужилац се за овакво своје тражење упућује на грађанску парницу. Ово тим пре, што се питање о пакпади штете у оваквим случајевима пма да цени по прописима Грађанског Законика, у којима је опредељево кад и у колико је ко одговоран за штету, коју другоме причини, а ово све не може се ценити при расправљању питања о кривници оптуженога, кад се оптужени не осуђује. — О. о. 18. децембра, 1908. год., Бр. 12226.

Кад суд нађе да је дело за које се неко оптужује застарело према §. 250. а. Крив. Суд. Пост., онда, према наведеном законском пропису, треба оптуженог решењем да пусти испод суђења, а не да га пресудом ослободи казне као невинна. — О. о. 5. јуна, 1909. год., Бр. 6619.

По §. 330. Крив. Суд. Пост., ако је ислеђење чинљено по тужби приватнога тужпоца, у опим случајевима, у којима се оно само по тужби приватних лица ислеђивати и судити пма, па оптужен буде са свим ослобођен, онда трошкове и судске таксе плаћа приватни тужилац. С тога кад год суд по таквој тужби пусти оптуженога испод суђења решењем изреченим по §. 250. а. Крив. Суд. Пост., осуђујући га и на трошкове и таксе, дужан је да да разлога, зашто налази да и поред тога треба оптужени да сноси све трошкове ислеђењем причинљене и зашто га на плаћање истих осуђује. — О. о. 22. септембра, 1909. год., Бр. 10087.

По §. 33. Крив. Суд. Пост. приватни тужилац може од своје тужбе одустати све до извршености саме пресуде, у колико то код појединих дела у Законнику није друкчије наређено, и па случај да се овај одустанак догоди код дела које се само на тужбу приватнога тужпоца казни, суд неће моћи судити исто дело и пресуду изрицати, већ ће оптуженог решењем отпустити, према §. 250. тач. в. Крив. Суд. Пост. Да ли ће оптужени па овај одустанак пристати или не, равнодушна је ствар, јер непристанак од стране оптуженога не може повратити дејство тужби тужбичевој од које би овај одустао, кад се тај пристапак поменути законским прописом не тражи за прекид суђења по основу одустапка од тужбе. — О. о. 3. јуна, 1910. год., Бр. 7015.

На основу §. 250. а. Крив. Суд. Пост. суд оптуженога може пустити испод суђења само по извршеном ислеђењу на претресу у смислу §. 218. Крив. Суд. Пост., а при стављању оптуженога под суд, може суд само на основу §. 162. Крив. Суд. Пост. решити да нема места стављању оптуженога под суд, кад нађе да нема дела. — О. о. 25. августа, 1910. год., Бр. 8977.

Види §§. 241., 296. и 330. Крив. Суд. Пост.

§. 251. Најдаље за три дана, од дана кад је председатељ суда пресуду јавно у заседанију изказао (§. 249.), суд ће пресуду писмено начинити. У пресуди морају се укратко изложити решавајући основни, морају се споменути оне околности, које суд за доказане узима, и докази којима се ствар решава, као и закон по коме се дело пресуђује. Почем председатељ и деловодитељ пресуду подишну, саопштиће је у верном препису оптуженом, који није био да је чује, кад је јавно изказана.

Пресуда ће се према околностима оптуженом или доставити, или он добавити да му се иста саопшти.

Ако оптужени захте да му се пресуда у пренису изда, суд ће и то учинити.

Суд ће своју пресуду у пренису доставити лицу или надлежном телству, које се за тужитеља сматра, а тако и оштећенима, па било да оптуженога осуђује или ослобођава.

Исто тако учиниће и са решењима, која по §§. 162. и 250. издаје.

Пресуда која би на смрт гласила, неће се оптуженоме саопштати, ако се и докде се он налази у том стању да се пресуда над њим извршити неможе, него ће се саопштити заступнику осуђенога, а ако га нема, суд ће му га по званичној дужности поставити.

==== Кад се оптужени решењем првостепеног суда ставља под суд за дело једне природе, различито од оног за које га и државни и приватни тужилац туже, онда је суд, према §. 251. Крив. Суд. Пост. дужан да у својој одлуци изложи разлоге са којих узима да у радњи оптуженога не стоји то дело, за које је оптужен већ дело друге природе. — О. о. 13. новембра, 1908. год., Бр. 4672.

Види §§. 162. и 250. Крив. Суд. Пост.

§. 252. Коначна је пресуда првостепеног суда којом се оптужени оглашава за невина (§. 241.), или из недостатка доказа ослобођава (§. 242.), ако би оптужени био сам или у саучестију, па би и саучасници оглашени били за невинне, или би били осуђени на казни, које су у §. 253. означене.

==== И пресуда првостепеног суда, кад овај суди поступи и изрече казну, одмах је извршна, у смислу §§. 15. и 16. Полпц. Уредбе, кад казна није већа од пет дана затвора или десет динара. — О. о. 31. децембра, 1909. год., Бр. 14787.

Види §§. 241. и 242. Крив. Суд. Пост., — и §§. 15. и 16. Полпц. Уредбе у Додатку.

§. 253. *(Укинут изменама и допунама од 10. јануара, 1876. год.)*

§. 254. Извршна су решења првостепеног суда:

1., Којим се ислеђење прекида, што је приватни тужитељ од тужбе одустао;

2., Којим се оптужени ставља у оков, или оставља да се за време ислеђења и суђења брани из слободе.

Види §§. 33. и 130. а. Крив. Суд. Пост.

§. 255. Коначно је решење првостепеног суда:

- 1., Којим се изриче, да нема места стављању под суд (§. 162.);
- 2., Којим се оптужени ставља под суд (§. 164.);
- 3., Којим се оптужени ставља у притвор за време ислеђења;
- 4., Решења која се издају на основу §. 250.

Види §§. 130., 162., 164. и 250. Крив. Суд. Пост.

§. 256. Извршна решења одмах се и извршују, а коначне пресуде и решења само онда, ако нема жалбе. Но у оним случајима, где би тужени коначном пресудом оглашен био за невина, или да није крив, (чл. 39. Закона о пороти) или би према §. 250. Кривичног Посебног Закона био ослобођен испод суђења, или у случају преступа био пуштен из недостатака довољних доказа (§. 242.) суд ће таког, ако се у притвору налази, пуштити одмах у слободу, нечекајући да иста пресуда постане извршна. Тако исто одмах се извршује и решење, изречено на основу §. 162. Кривичног Посебног Закона.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

==== Кад се обвинени за злочинство ослободи по §. 242. Крив. Суд, Пост. казне из недостатка доказа, услед чега, а према §§. 256. и 258. Крив. Суд. Пост. до извршне пресуде остаје у притвору, па се у том времену утврди његова кривична одговорност, онда му се казна, према §. 23. Казн. Зак., рачуна од дана прве пресуде, а не ове друге осуде. -- О. о. 2. јуна, 1905. год., Вр. 6093. — О. о. с. 12. августа, 1905. год. Вр. 6775.

Види §§. 242., 250. и 258. Крив. Суд. Пост.

§. 257. Све коначне пресуде и сва коначна решења, противу којих је жалба поднешена, шаљаће суд са свима актима Касациском Суду, ма да би било незадовољство само општеног, који се по закону за тужитеља не сматра, а све друге пресуде противу којих је незадовољство изјављено, шаљаће Апелационом Суду.

Само пресуду којом је кривац на смрт осуђен, шаљаће првостепени суд Апелационом Суду и ако не би било незадовољства.

==== И ако се смртна пресуда по званичној дужности шаље Апелационом Суду, — ипак је првостепени суд дужан да са тим шаљањем чека, док је свима заинтересованима, којима је пресуда саопштена, протекао рок за незадовољство. — О. о. 7. јануара, 1893. год., Вр. 64.

Види §§. 272.—274. Крив. Суд. Пост.

§. 258. Незадовољство или жалбу противу пресуде или решења могу изјавити:

1., Тужени или сам или преко свога браниоца. Браниоц непунолетнога може и противу воље овога незадовољство или жалбу изјавити;

2., Супруг и родбина туженог у ускодећој, и нисходећој правој линији и његов стваралац, и што како заједно са туженим, тако и противу његове воље, па и по смрти овога;

3., У случајима §. 162. како оштужујућа власти тако и приватни тужилац, било да се дело извиђа по званичној дужности, или само по тужби приватног тужиоца;

4., Приватни тужиоци или њихови наследници;

5., Ислеђујући судија као тужилац.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

===== Пропис §. 339. Крив. Суд. Пост. односи се на случај кад се повторно суђење тражи на штету осуђеног, а не на случај кад се оно тражи у корист оптуженог. Повторно суђење у ползу оптуженог може се према §. 346. Крив. Суд. Пост. тражити у свако време и то само од лица у §. 258. Крив. Суд. Пост. под 2. пменовањих. — О. о. 11. септембра, 1907. год., Бр. 8772.

Види §§. 257. и 259. Крив. Суд. Пост.

§. 259. Незадовољство или жалба изјављује се усмено или писмено за три дана, од дана кад је пресуда или решење (по §§. 249. и 251.) саопштено, или писмено достављено, код онога суда, који је пресуоу или решење издао.

Доцније изјављену жалбу или незадовољство, суд не одбацује решењем. На ово не суд моћити и по званичној дужности.

Изјављена жалба или незадовољство задржава извршење, у колико није случај означен у доцњеном §. 256 Кривичног Поступка, и суд не поступити по §. 257. Кривичног Поступка.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

===== Рок за изјављивање жалбе противу решења допетих по кривичним предметима, рачуна се свагда по прописима Крив. Суд. Поступка. — О. о. 28. јула, 1876. год., Бр. 2961.

Рок из §. 259. Крив. Суд. Пост. за изјављивање жалбе важи и за полицијску власт као оптужујућу, — ити се узима у обзир то што је жалба благовременно предата окружном начелнику од средског, кад је она суду после тога рока дошла. — О. о. 22. марта, 1887. год., Бр. 695.

Види §§. 257. и 258. Крив. Суд. Пост.

§. 260. У оном случају кад суд коначним решењем или пресудом кривца ослобођава, или што је дело застарело, или што је доцније заглађено, или што није никако, или што није судски казнимо, суд ће у смотрењу накнаде штете поступити по §. 296.

Види §§. 29., 250. и 296. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДЕВЕТНАЕСТА

О изјављивању незадовољства на Апелациони Суд и суђењу у Апелационом Суду.

§. 261. Суд Апелациони разматраће и судити она казнима дела, у којима би тужени био осуђен на ма колику казну, и то само онда, ако има незадовољства од стране окривљенога, или од онога који се по закону узима за тужоца.

Пресуду којом је осуђени на смрт осуђен, разматраће по званичној дужности ма и не било незадовољства.

Писмене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

По §. 261. Крив. Суд. Пост. Апелациони Суд разматра и суди она казнима дела, у којима би оптужени био осуђен на ма какву казну и то само онда ако има незадовољства од стране окривљеног или онога, који се по закону узима за тужоца. По томе, само кад има незадовољства окривљенога, може му Апелациони Суд, ако нађе да је пресуда првостепеног суда неправилна, или на олакшицу, и обратно, може му или на отежницу само онда, кад има незадовољства државног тужоца. Према томе, Апелациони Суд не може преимначити пресуду нижег суда на олакшицу оптуженом без његовог незадовољства; ако пак налази да је рђаво примењен закон, може да пзнесе своје гледиште у побудама своје одлуке, без преимначења пресуде нижег суда. — О. о. 4. фебруара, 1898. год., Бр. 848 — О. о. с. 21. фебруара, 1898. год., Бр. 1487.

По §. 261. Крив. Суд. Пост. Апелациони Суд разматра и суди она казнима дела у којима би оптужени био осуђен на ма какву казну, и то само онда ако има незадовољства од стране окривљеног или онога, који се по закону узима за тужоца. По томе само кад има незадовољства оптуженога, може му Апелациони Суд, ако нађе да је пресуда првостепеног суда неправилна или на олакшицу и обратно може му или на отежницу само онда кад има незадовољства државног тужоца. У оскудици дотичног незадовољства, може грешку, ако је нађе да копетатује у побудама своје пресуде, но без утицаја на пресуђење. — О. о. с. 24. маја, 1899. год., Бр. 4616.

По §. 261. Крив. Суд. Пост. Апелациони Суд разматра и суди само она кривична дела, у којима би тужени био осуђен на ма какву казну. С тога, кад оптужени није осуђен ни на једну казну од оних које је законодавац прописоа у §. 12. Казн. Зак., већ је осуђен да се преда родитељима да га они казие, онда

Апелациони Суд није надлежан за разматрање. — О. о. 29. октобра, 1904. год., Бр. 5487. — О. о. с. 11. децембра, 1904. год., Бр. 10827.

Види §§. 262.—271. Крив. Суд. Пост.

§. 262. Но кад би било више саучасника па би дело дошло Апелационом Суду по осуди (§. 261.) ма кога од њих, Суд ће Апелациони разматрати уз њу и оне пресуде, по којима би кривци били ослобођени или са свим (§. 241.), или из недостатка довољних доказа (§. 242.), или решењем по §. 250., или би били осуђени на казни, по којима пресуде као коначне (§§. 252. и 253.) неби иначе његовом разматрању подлежале; но ово ће Суд Апелациони само онда чинити, ако и у томе буде имало незадовољства од стране оптужени или онога који се за тужитеља сматра. Овако ће Апелациони Суд поступити и у случају стицања више казних дела код једног истог лица, кад би дело ма и по једној кривци пред њега дошло.

Распис Министра Правде од 5. новембра, 1865. год., Бр. 3450.: По §§. 261. и 272. Крив. Суд. Поступка већи судови — Апелациони и Касациони — могу разматрати кривичне пресуде нижи судова само по незадовољству или жалби дотични лица, §. 258. Крив. Поступка. Ако нема њлове жалбе или незадовољства они се не могу у разматрање упуштати, осим случаја кад је ко од нижег суда на смрт осуђен. Ово важи и за случај саучастја, §. 262., т. ј. већи суд и у случају саучастја разматраће кривичну пресуду нижег суда само за онога у смотрењу чије је осуде жалба или незадовољство изјављено, а за друге саучаснике гди нема жалбе или незадовољства ни од стране оптужених ни од стране тужитеља, пресуда је одма извршена према §. 256., осим случаја осуде на смрт. И по томе, све овакве пресуде у смотрењу опих лица, за које су извршене постале треба одма слати на извршење несматрајући на то што дело мора или већем суду по жалби или незадовољству појединог саучасника или по званичној дужности. Но неки од првостепених судова овоме противно поступају, т. ј. онде гди је противу осуде само појединог између више саучасника незадовољство или жалба па већи суд изјављена, или само због појединог мора или већем суду по званичној дужности, задржавају од извршења и оне осуде по којима с некоје стране није незадовољство или жалба изјављена. Па како овакав поступак не само што није закону саобразан, него може и врло штетан бити за оне, који у притвору судском пресуду очекују, а њова осуда ни по жалби ни незадовољству а ни по званичној дужности неби подлежала разматрању већег суда, по томе што они овим начином могу много више претрпети по што су осуђени, то се препоручује суду, да се у овим случајима закона придржава и оне осуде, које су по §. 256. Крив. Пост. извршене постале одма извршује, без призрења што би дело по кривци други саучасника за које није пресуда извршеном постала ишло већем суду.

Види §§. 241., 242., 250., 252., 253. и 261. Крив. Суд. Пост.

§. 263. Која лица и за које време незадовољство изјавити могу, казано је у §§. 258. и 259. Апелационом Суду неблаговремено или ненадлежно спроведено дело, он ће повратити суду, који му га је послао, казавши у писму узрок зашто то чини.

===== Према §. 263. Крив. Суд. Пост. с погледом на §. 312. Грађ. Суд. Пост. и Апелациони Суд је надлежан за питање, је ли жалба благовремена или није. — О. о. 8. априла, 1881. год. Бр. 1488.

Види §§. 261., 262. и 264.—271. Крив. Суд. Пост.

§. 264. Суд Апелациони при разматрању ових дела, за која је надлежан, називаће:

1., Је ли све ислеђено што је по закону¹ нужно, да се дело обелодани а кривица оцени;

2., Је ли дело по закону казнимо, и да није застарело, или доцнијим околностима заглађено;

3., Је ли о свему што је у тужби изложено, суђено и је ли пресуда јасна;

4., Је ли све што треба по закону у призрење узето и оцењено;

5., Је ли кривица по закону окачествована;

6., Је ли кривац према делу на закону казну осуђен;

7., Је ли пресуда у смотрењу приватних потраживања, ако се и о овоме уз кривицу суди, као и о трошковима сведока и вештака на закону основана

На недостатке под бројем 7. суд ће само по незадовољству дотичне стране мотрити, а на све друго називаће по званичној дужности, чим је дело, ма по чијем незадовољству, пред њега дошло.

===== Апелациони Суд не суди о грађанским питањима, ма да проишлазе из кривичног питања, кад вредност није 1000 гроша чаршиских. — О. о. 21. септембра, 1866. год. Бр. 3110.

Кад Апелациони Суд осуди оптуженога на казну лишења звања на свагда, он је према §. 264. Крив. Суд. Пост. дужан да претходно у пресуди констатује, да ли је оптужени у време изрицања пресуде у звању, пошто од тога зависи правилна оцена питања, је ли оптужени према делу, на закону казну осуђен. — О. о. 11. фебруара, 1909. год., Бр. 1698.

Кад оптужени није изјавио незадовољство на пресуду првостепеног суда, онда Апелациони Суд, ма да налази да је оптужени строже кажњен по што би требало, ипак не може, према §. 262. Крив. Суд. Пост. проиначавати пресуду на олакшицу оптуженога, јер као што се из поменутих законских одредаба и из §. 266. Крив. Суд. Пост. види, у њима је изречено начело, да Апелациони Суд може у једном или другом правцу проиначавати пресуду првостепеног суда само онда, ако има незадовољства државног тужиоца или оптуженога. Не буде ли

пак незадовољства по коме би се на отежцу, односно незадовољства по коме би се на олакшицу кривчеву пресуда првостепеног суда могла препачити, а приметити се да пресуда првостепеног суда не одговара закону и да би је у једном или другом правцу требало преправити, — онда Апелациони Суд, који према §. 264. Крив. Суд. Пост. има по званичној дужности на кривични део пресуде да мотри, има то у пресуди да примети, по без утицаја на дати случај. — О. о. с. 16. септембра, 1902. год., Бр. 6898.

Види §§. 261.—263. и 265.—271. Крив. Суд. Пост.

§. 265. Ако Апелациони Суд нађе, да је формални закон у томе омашен, што није дело по прописима и довољно ислеђено, вратиће дело суду да доследи што треба, и то дослеђење да му пошље, по коме ће онда Апелациони Суд пресуду изрећи; а ако нађе да није у свему што је у актама, суђено, вратиће дело првостепеном суду да другу подпунију пресуду изрекче, и с њом онако, као и са првом поступи (§. 251.).

Иначе, ако је ислеђење добро, и о свему је, о чему треба, суђено, али није као што треба по закону оцењено, или је материјални закон омашен, Суд ће Апелациони то сам својом пресудом исправити.

===== Кад је Апелациони Суд на основу §. 265. Крив. Суд. Пост. преправљено пресуду првостепеног суда по кривичном делу, онда је дужан да према наведеном законском наређењу у вези §. 264. Крив. Суд. Пост. оцени и донесе потребну одлуку и о грађанском делу првостепене пресуде, т. ј. да ли је пресуда у том делу на закону основана или није. — О. о. 13. фебруара, 1908. год., Бр. 1781.

Види §§. 261.—264. и 266.—271. Крив. Суд. Пост.

§. 266. Суд ће Апелациони моћи на отештање кривцу или само онда, ако има незадовољство онога, који се по закону за тужитеља узима, и по приватним потраживањима незадовољство оштећеног (§. 258.).

===== Апелациони Суд не може кривцу поштровати казну кад на пресуду првостепеног суда није најавио незадовољство лице, које се по закону за тужеоца узима. — О. о. 7. фебруара, 1908. год., Бр. 13441.

Види §§. 261.—265. и 267.—271. Крив. Суд. Пост.

§. 267. Суд Апелациони ради јавно; по стране не позива, нити му ове предстати морају. Он се ограничава на читање акта ислеђења, која су му сprovedена од првостепеног суда.

Кад се дело прочита, слушаоци се из заседанија удаљују, а Суд приступа пресуђењу.

Кад Суд дело пресуди, и судије протокол на ком је пресуда изложена, потпишу, председатељ је изказује јавно (§. 249.).

Види §§. 261.—266. и 268.—271. Крив. Суд. Пост.

§. 268. Свака пресуда Апелационог Суда коначна је, но протаву ње има места жалби на Касациони Суд.

==== Кад противу пресуде Апелационог Суда, којом је оптужени кажњен затвором, стоје жалбе државног тужиоца и оптуженога, онда је према одредбама §§. 262., 272. и 274. Крив. Суд. Пост. нову одлуку по овом оптужењу могао довести само Касациони Суд, без обзира на то, што је приватни тужилац доцније одустао од тужбе. — О. о. 9. новембра, 1904. год., Бр. 7076.

Види §§. 261.—267. и 269.—271. Крив. Суд. Пост.

§. 269. Изречену своју пресуду послаће Апелациони Суд заједно с актима дотичном првостепеном суду, да је тичућим се странама саопштити, у чему ће он као и са својом пресудом поступити (§. 251.).

Види §§. 251., 261.—268., 270. и 271. Крив. Суд. Пост.

§. 270. Жалба противу пресуде Апелационог Суда, може се изјавити писмено или усмено за три дана, од дана кад је саопштена или достављена, и то код првостепеног суда.

После овога времена поднешена одбациће се.

Само пресуду која би гласила на смрт, првостепени суд, кад му она од Апелационог Суда дође, послаће Касационом Суду по званичној дужности и ако не буде жалбе.

Види §§. 261.—269. и 271. Крив. Суд. Пост.

§. 271. Председатељ Апелационог Суда има сва она права у смотрењу одржања полиције и пристојности у Суду, која су казана за председатеље окружних судова.

Види §§. 261.—270. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

О жалби на Касациони Суд.

§. 272. Касациони Суд разматраће све коначне пресуде и решења нижих судова, но само по жалби. Ону пресуду којом би ко осуђен био на смрт, разматраће и без жалбе, по званичној дужности.

Жалбу могу изјавити сви они, који по §. 258. могу и незадовољство изјавити.

===== Прочисп §§. 272. и 276. Крив. Суд. Пост. тако се разуму, да се и онда има пресуда оснажити, кад је оптужени осуђен за кривцу која је застарела и која се не би могла казнити, ако само нема жалбе оптуженог. — О. о. 1. децембра. 1869. год.. Бр. 3912.

Види §§. 273.—284. Крив. Суд. Пост.

§. 273. За које се време, како и код кога жалба изјавити може, казано је у §. 270. (види и §. 259.).

Види §§. 259., 270., 272 и 274.—284. Крив. Суд. Пост.

§. 274. Касациони Суд уништаваће оне коначне пресуде и решења нижих судова, где би приметно да су закони формални или материјални повређени, и повраћаће надлежном суду, с примедбом, како треба да поступи, иначе ће пресуде и решења оглашавати решењем за снажна.

===== По §. 6. Устројства Касационог Суда и §. 274. Крив. Суд. Пост., који опредељује круг дејатељности Касационог Суда, постављајући овоме у дужност да мотри, да се у земљи како формални тако и материјални закони и прописи у предметима кривичним употребљавају у оном смислу, у ком они гласе и једнообразно, па према томе да уништава коначне пресуде и решења нижих судова, гди приметн да су прописи и закони формални или материјални повређени, а иначе да оснажава пресуде и решења, — дакле, касациона је власт тумач воље законодавца и контрола над једнообразним вршењем закона. Извесно је, да се без провизија у формалну и материјалну садржину каквог закона овога прави смисао не може да зна, много пак мање да се може тај закон тумачити у духу оном, како га је законодавац разумевао, па по томе, да се без разматрања, како формалности тако и материјалне садржине закона не може бити над једнообразним вршењем закона; и следствено овоме, да је законодавац горе наведеним параграфима дао Касационом Суду власт, да у случајевима где има жалбе у надлежној форми изјављене, уништава све оне пресуде и решења нижих судова, при којима важе: а) да су неопходни формалитети нарушени или изостављени.. б) да сви услови који се за какво дело изискују не постоје.. в) да није дело под надлежан §. подведено.. г) да нису сви значаји који дело чине делом подицу доказани и законим доказима, т. ј. да није дело доказано онако, како по закону треба да буде.. Једном речју, касациона власт има да уништава све оне пресуде и решења гди год је који суд погрешно противу формалних и материјалних правила која су прописана §-јма свију наших позитивних закона, гди је дакле поступљено противу тако званих формалних и правних и фактичних питања, јер ако би се узело да се круг касационе власти распростире само на разматрање формалних и правних питања, онда би немогуће било Касациономе Суду да тумачи вољу законодавца и бди над једнообразним вршењем закона,

те би тако целъ законодавца, која се пмала у виду у време установљења Касацпоног Суда била омашена. — Нач. о. о. с. 1. новембра, 1865. год., Бр. 290.

Кад противу пресуде Апелаципоног Суда, којом је оптужени по делу клевете кажњен затвором, стоје жалбе државног тужпоца и оптуженога, онда је према одредбама §§. 268., 272. и 274. Крив. Суд. Пост., нову одлуку по овом оптужењу могао донети само Касацпони Суд, без обзира на то што је приватни тужпоца одустао од тужбе. Јер одустапак приватног тужпоца од тужбе после пресуде Апелаципоног Суда не може одузети Касацпоном Суду као законом позваном надлежност за разматрање пресуде Апелаципоног Суда, нити даје право првостепеном суду, да оптуженога пушта испод суђења за опрштено дело, и да на тај начин делимично ништи пресуду вишег суда. — О. о. 9. новембра, 1904. год., Бр. 7076.

Види §§. 272., п' 273. и 275—284. Крив. Суд. Пост.

§. 275. Суд Касацпони моћи ће примедбе на отештање кривцу чинити само онда, ако има жалбе онога, који се по закону узима за тужитеља, или жалбе оштећенога о накнади штете или трошкова.

Види §§. 272.—274. и 276.—284. Крив. Суд. Пост.

§. 276. Ако би Касацпони Суд разматрајући дело, приметно, да је суд противу формалних или материјалних прописа што учинио, а Суд Касацпони неби био у оном случају позван да то исправља, он ће у особеном писму то суду приметити, за његово будуће управљање.

===== Смисао §. 276. Крив. Суд. Пост. тај је, да Касацпони Суд чини примедбе нижим судовима онде, где би разматрајући какво дело приметно да је суд нижи противу прописа ма кога наши позитивни кривични закона што учинио, а Касацпони Суд не би био позван у том случају да то исправља. — Нач. о. о. с. 1. новембра, 1865. год., Бр. 290.

Прописом §§. 272. и 276. Крив. Суд. Пост. тако се разуму, да се и онда има пресуда ослањити, кад је оптужени осуђен за кривцу, која је застарела и која се не би могла казнити, ако само нема жалбе оптуженог. — О. о. 1. децембра, 1865. год., Бр. 3912.

Ако је погрешно примењен закон код нижег суда, Касацпони Суд у својим примедбама мора увек навести законски пропис под који дело потпада. — О. о. с. 31. јануара, 1879. год., Бр. 2560.

Види §§. 272.—275. и 277.—284. Крив. Суд. Пост.

§. 277. *Кад Касацпони Суд учини нижем Суду примедбе на решење или пресуду, пицале се оне поступка, решавања или суђења, суд ће, ако их усвори, по њима управљати се, друго решење или пресуду изрећи и даље по надлежности поступити.*

Измене и допуне од 30. новембра, 1879. год.

==== Кад је примедбама Касационога Суда поништено решење нижег суда само у грађанском делу, суд према §. 277. Крив. Суд. Пост. не може своју пресуду и у кривичиомер делу изменити. — О. о. 4. јуна, 1908. год., Бр. 5920.

Кад Касациони Суд примедбама својим поништи пресуду првостепеног суда, налазећи да је радни правилнијег и праведнијег пресуђења потребно да суд испита и сведоке на које се жалилац у жалби позвао, а о околностима у њој изложеним, и кад суд ове примедбе усвоји, онда према §. 277. Крив. Суд. Пост. не може узети да нема места испиту недошавших сведока, већ је дужан да их законим путем додвори и у смислу примедба о потребном испиту, на тек по том, и са обзиром на остале пелеђене околности изрече одлуку. — О. о. 19. јануара, 1909. год., Бр. 35.

Види §§. 272.—276. и 278.—284. Крив. Суд. Пост.

§. 278. Ако нижи суд по приметби Касационог Суда буде имао допуњавати пелеђење, он ће то учинити.

Види §§. 272.—277. и 279.—284. Крив. Суд. Пост.

§. 279. *Кад нижи суд буде имао разлога оспити при првашњем свом решењу или пресуди он ће у сироводном писму Касационом Суду изложити, зашто оспитаје при првом решавању или суђењу.*

Ако Касациони Суд разлоге нижег суда не уважи, учиниће му с разложима друге примедбе, по којима је нижи суд дужан у свему поступити

Измене и допуне од 30. новембра, 1879. год.

==== У противразложима, према §. 279. Крив. Суд. Пост. не могу се пазнати нова факта и нови карактерни знаци, који нису констатовани пресудом. — О. о. с. 20. октобра, 1899. год., Бр. 8491.

Апелациони Суд према §. 279. Крив. Суд. Пост. у својим противразложима не може у оцени доказа износити нова факта и нове карактерне знаке, који се не налазе ни у његовој ни у пресуди првостепеног суда, него може само или да да противразлоге не упуштајући се у навођење нових факата и набрајања нових карактерних знакова дела, или да усвоји примедбе, па да у смислу истих изрече пресуду. — О. о. с. 12. фебруара, 1900. год. Бр. 1399.

Види §§. 272.—278. и 280.—284. Крив. Суд. Пост.

§. 280. *(Укинут изменама и допунама од 30. новембра, 1879. год.).*

§. 281. Ако се догоде очевидне погрешке у писању пресуде или решења нижих судова, они ће их моћи сами исправити, или ако би предмет ишао већем суду, то ће моћи и овај учинити. А ако би

се такве погрешке догодиле у пресудама виших судова, на они сами неби то исправили, онда ће нижи суд, код кога се то примети, вратити дело оном суду да погрешку исправи.

Догоди ли се пак, да се таква погрешка примети тек код полицијне власти, кад јој се пресуда или решење пошаље на извршење, то ће она задржати извршење а с питањем обратити се дотичном првостепеном суду.

Види §§. 272.—279. и 282.—284. Крив. Суд. Пост.

§. 282. Суд Касацони ради јавно, и поступа онако као што је у §. 267. казано за Апелациони Суд.

Види §§. 267., 272.—281., 283. и 284. Крив. Суд. Пост.

§. 283. Пресуду, којом је ко на смрт осуђен, ако је Касацони Суд за снажну огласи, слаће непосредно Министру Правде који ће је подносити *Краљу* на помиловање.

Све остале пресуде или решења за снажна оглашена, слаће непосредно дотичном првостепеном суду на извршење.

Види §§. 272.—282. и 284. Крив. Суд. Пост., — и Закон о проглашењу Краљевине од 22. фебруара, 1832. год.

§. 284. Председатељ Касацониог Суда ради обдржања полиције и приетојности у суду, за време читања и суђења, има права казана за председатеље окружних судова.

Види §§. 272.—283. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ПРВА

О извршењу пресуде.

§. 285. *Кад ко пресудом буде ослобођен од казне, а није из приговора пуштен према допуњеном §. 256. Кривичног Посејујка, ако је у приговору био, онда ће се то учинити одмах, чим пресуда постане извршном, па ма што било и на сам празничан дан.*

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

Види §. 285. а.—294. Крив. Суд. Пост.

§. 285. а. *По §. 285. поступиће се и онда, кад би предмет био послат свем суду по таквом незадовољењу или жалби,*

по којима се казна не би могла повећати, а осуђени налазио би се у приговору и према пропису §. 23. Казн. Законика, издржао би одсуђену казну пре повратка предмета од већег суда.

Измене и допуне од 10. јануара, 1876. год.

Види §§. 23., 285. и 286.—294. Крив. Суд. Пост.

§. 286. Сваку пресуду којом се ко осуђује, чим постане извршна, суд ће по правилу одмах послати полицијној власти на извршење, пошто је најпре осуђеном у заседању од речи до речи јасно и разумително прочита.

Са осуђеним суд ће спровести полицијној власти и ствари, које би осуђеном принадлежале и не би другачије расположење с њима учинило било, а такође ће послати и копију пресуде, с молбом, да је полицијна власт у свему изврши.

Види §§. 285., 285. а. и 287.—294. Крив. Суд. Пост.

§. 287. Извршењу смртне казни присуствоваће осим полицијних чиновника још два кмета и свештеник, и почем на месту, где ће се казни извршити, полицијни чиновник пресуду прочита, свештеник ће са неколико поучителних речи опоменути осуђеника на покајање, те да се за смрт прихвати. Затим ће се осуђенику везати очи, и на даши знак од полицијног чиновника, четворица за то одређених полицијних служитеља, пуцаће на њега из четири пушке у једанпут. За случај да га одма не убију, пуцаће одма опет.

Затим ће се тело његово одма онде укупати.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 29. априла, 1893. год., ЦБр. 3991.: Господин Министар Просвете и Црквених Послова писменом од 1. тек. мес., ЦБр. 332, јавио ми је, да му је Његово Високопросвештенство Господин Митрополит доставио, да већина наших полицијских власти, кад приступају извршењу смртне казне над осуђенима, позивају дотичног свештеника, да на самом губилишту изврши чин причешћа над осуђеним, што је противно верским осећањима и одлуци архијерејског сабора, још од 1858. год., под СБр. 1858., којом је наређено, да се акт причешћа над осуђенима не сме вршити на месту губилишта, по на три дава раније, како би се осуђени, примивши свету тајну, лакше предавали хришћанском покајању, те да после ово само некажу после кратке поуке свештеника на губилишту. Процедура полицијских власти, каква је до сад била у овим приликама, ни у колико не одговара потребним обзирима целесходности, па је и самом закону противна, јер у §. 287. Крив. Суд. Пост. није наређено да свештеник осуђеног на губилишту причешћује, по да га само на покајање поучити има, што значи да је и законодавац оставио, из потребног изјетета, да се причешће таквог осуђеног врши раније, а не на губилишту. Саопштавајући предње... препоручујем... да од сада, кад се приступа извршењу

смртне казне, увек позове дотични свештеник ради извршења самог акта прпчешћа над осуђеним, на трп дана раније, а на самом губилишту да свештеник само држи кратку поуку ради покајања...

Распис Министра Унутрашњих Дела од 26. априла, 1905. год., III Бр. 10481.... Смртне казне треба извршавати у највећој тишини у присуству лица, која су за то законом одређена, — §. 287. Крив. Суд. Пост. — и на местима што забаченијим и народу што мање приступачним, а и у време кад најмање народа може томе чину присуствовати (иа пр. врло рано). Све ово треба чинити с тога, што је несумњиво утврђено, да извршење смртне казне не утиче на гледаоце не само поправљајући, остављајући на страну одвратност посматрања тога чина, већ на против производи сасвих супротно дејство, — иа с тога је потребно ове казне извршавати са што мање присушника или у опште у присуству лица само за то законом одређених...

Види §§. 288. и 289. Крив. Суд. Пост., — и §§. 14. и 18. Казн. Зак.

§. 288. Извршење смртне казне, а по обстојателствима, и казни затвора, робије или заточења, обуставља душевна и јача телесна болест, а код женских трудноћа.

Да ли је ко телесно или душевно болестан, и да ли је женска трудна, казаће вештаци.

Види §§. 285.—287. и 289.—294. Крив. Суд. Пост., — и Закон од 11. децембра, 1878. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 289. Казни новчане и одузимање појединих предмета одма се извршују; а казни затвора ако је издржавање већ започето, неће се прекидати због случаја казаних у §. 288. Но ако би се женска, која је затвор или робију одпочела издржавати, имала у времену издржавања казни породити, може се предати пријатељима или родбини, да се тамо породи, а надлежна полицајна власт има се известити да на осуђеницу казни, и чим четрдесет дана од порођаја прођу, да је опет сироведе, оставивши дете родбини да се о њему стара, а ако родбине неби било, или не би по закону били дужни о томе старање водити, а добровољно не би хтели, а неби ни мати детиња имала имања, одкуда би се оно издржавати могло, онда старање о детету има пасти на терет общине, којој женска припадаје.

Овако ће се поступити са сваким малим дететом, кога мати буде осуђена на смрт, робију или затвор.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 20. марта, 1885. год., III Бр. 3643. По пропису §. 288. Крив. Суд. Пост. извршење казне затвора и робије женских, обуставља њиха трудноћа. Но ако би се женска, која је затвор или робију одпочела издржавати, имала у времену издржавања казне породити, онда по пропису §. 289. истог закона може се предати пријатељима или

родбини, да се тамо породн, а надлежна полицијска власт има се известити, да на осуђеницу нази и чим четрдесет дана од порођаја прођу, да је опет сprovede оставивши дете родбини, да се о њему стара, а ако родбине не би било или не би по закону били дужни о томе старање водити, а добровољно не би хтели, а не би ни мати детиња имала имања откуда би се издржавати могло, онда старање о детету има пасти на терет општине којој жепска припада, и овако се по истом пропису закона има поступити са сваким малм дететом, кога мати буде осуђена на смрт, робију или затвор... као што је наведено по §. 288. Крив. Суд. Пост. трудноћа обуставља код жепских извршење робије и затвора, те у том случају полицијске власти неће смети трудну жепску ни спроводити у казниени завод ипак не управа казниеног завода исто примати, по има се поступити онако, као што је законом прописана уређено.

Види §§. 285.—288 и 290.—294. Крив. Суд. Пост.

§. 290. Кад свештено лице буде осуђено на казни, са којом се чин свештенички губи, суд ће се предходно обратити надлежној духовној власти да то изврши, па ће онда сprovede дело на извршење полицијској власти.

Види §§. 285.—289. и 291.—294. Крив. Суд. Пост.

§. 291. Пресеуде изречене над чиновницима, као и војницима на одиусту, одма се извршују, а предпостављене њихове власти о томе извештавају.

Види §§. 285.—290., 293. и 294. Крив. Суд. Пост.

§. 292. (*Укинута Законом од 11. децембра, 1873. год.*).

Види Закон од 11. децембра, 1873. год. код §. 12. Казн. Зак.

§. 295. Ономе, који се не би могао добавити да се пресеуда у суду саобштити, саобштиће се преко полицијске власти, а по потреби и средством званичних новина, по само у изводу, а уједно послаће се пресеуда полицијској власти на извршење.

Сирам оних, који побегну пошто им је пресеуда изречена, и на позив не предстану, пресеуда ће се извршити у онолико, у колико се може.

Види §§. 285.—291. и 294. Крив. Суд. Пост.

§. 294. Лицима, која нису осуђена на затвор дужи од једне године дана, може Министар Правде најдуже до три месеца одложити почетак издржавања казни, ако ба пољски радови, препитање невинне фамилије, и уобште велика штета, перед и незгода у имању осуђеног наступила, кад би се одма затворио, а неби било ни сумње да ће побегни.

По §. 294. Крив. Суд. Пост. Министар Правде може одлагати издржање казне, на коју је ко судовима осуђен, ма по ком закону то било, нити се то његово право односи на случајеве предвиђене само Казеним Законом. На како се застарелост у казеним делима одређује у јавном интересу целог друштва, те се наређења закона о томе не могу ни вољом оптуженог а ни ипчијом другом наредбом заменити, но шта више судови и остале власти имају саме по званичној дужности да пазе на рок одређен за застарелост; то и одлагање пресуда од извршења не може никако утицати на рок одређен законом за застарелост, јер то није случај из §. 80. Казн. Зак., који о прекиду застарелости говори. По томе Министар Правде и ако је овлашћен законом, а имено §. 294. Крив. Суд. Пост., да по свима делима извршене казне може одлагати, он мора при овом одлагању имати у виду прописе о застарелости за поједине случајеве, и по томе извршење само одлагати за време за које неби извршење осуде по извесном закону застарело. — Нач. о. о. с. 11. априла, 1892. год., Бр. 3031.

Види §§. 285.—293. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ДРУГА

О накнади штете учињене казнимим делом.

§. 295. Накнада штете злочинством или преступљењем причињене, као и накнада трошкова, може се тражити у исто време и код истог суда, који казнимо дело нелеђује и суди, а може се тражити и особено.

Уз казнимо нелеђење може се накнада штете тражити до коначног претреса.

Види §§. 296.—307. Крив. Суд. Пост.

§. 296. Кад се накнада штете и трошкова тражи уз кривични предмет, суд ће уз казнимо дело последити и пресудити и питање о накнади штете и трошкова. Но ако до коначног претреса грађанско питање не буде на чисто изведено, да би га суд с поузданошћу могао пресудити, као и кад би се због тога отештало и одуговлачило пресеђење казнимог дела, суд ће упутити оштећеног на особену грађанску парницу, противу кога нема места жалби.

Суд ће и онда упутити оштећеног на грађанску парницу, кад би оптуженога пресудом огласно да није крив, или решио да казни-телном суђењу нема места, што је дело застарело, или доцнијим околностима заглађено, или што није никако казнимо, или што не подлежи суђењу првостепених окружних суда.

По првом одељку §. 296. Крив. Суд. Пост. накнада штете и трошкова досуђује се само онда, кад се расправи питање и о кривци оптуженога, кад

се оптужени осуди; дакле, само уз кажњиво дело суд ће негодити и пресудити и питање о накнади штете и трошкова. Али кад оптуженомо услед његово смрти није суђено и о кривци, те да би суд могао пресудити и питање о траженој накнади, већ је решењем прекинуто суђење, онда се приватни тужилац, према другом одељку §. 296. Крив. Суд. Пост. има за своје тражење упутити на особену грађанску парницу. — О. о. с. 18. новембра, 1892. год., Бр. 8061.

Кад суд решењем својим прекине свако даље слеђење према оптуженоме из разлога што је овај умро, — §. 17. Казн. Зак. — онда не може његову масу осудити на плаћање накнаде штете кривичним делом причањено, јер се ово грађанско питање може расправити уз питање о кривци оптуженога само онда, кад би сама кривична потрага била потпуна, на основу које је оптужени, као одговорно лице за кривично дело, пресудом на казну осуђен и којом је и то питање о накнади штете, према §. 296. Крив. Суд. Пост. на чисто изведено. — О. о. 16. септембра, 1909. год., Бр. 9807.

Кад суд оптуженога ослободи казне из недостатака доказа, онда га не може осудити на плаћање накнаде приватноме тужоцу, за лечење, боловање и претрпијене болове, јер кад суд не утврди кривичну одговорност оптуженога за дело из кога потиче тражење тужоцево, онда не може то грађанско питање ни пресудити у кривичном процесу, већ у смислу другог одељка §. 296. Крив. Суд. Пост. приватни тужилац има се упутити за тражење накнаде на грађанску парницу. — О. о. 13. октобра, 1910. год., Бр. 11564.

Види §§. 295. и 297.—307. Крив. Суд. Пост.

§. 297. Кад оштећени тражи накнаду особеном грађанском парницом, он није ограничен на оно, што је уз кривично слеђење тражио, нићи на основе, којима је то доказивао.

Грађанском судији у овом случају не служи за мерило ослобођавајућа кривична пресуда.

Види §§. 295., 296. и 298. Крив. Суд. Пост.

§. 298. Ако се накнада штете тражи особеном грађанском парницом, онда се ово тражење неће решити пре, док се најпре казнимо дело не оконча пресудом или решењем.

==== По §. 10. Казн. Зак. онај који је казним делом оштећен има право да тражи од кривца накнаду у пме исте, не сматрајући оне ли и каква казна кривца за његово дело постићи. Према томе погрешно је резонување да се накнада штете може тражити само као последица деликта, кривичнога дела, тек пошто се најпре кривично дело оконча пресудом или решењем, и да тражењу накнаде штете од стране тужоца, који није подигао кривичну тужбу, због тога нема места по §. 298. Крив. Суд. Пост., јер овај законски пропис претпоставља случај, кад постоји кривична тужба по којој дело није окончано, а не и кад такве тужбе нема. Већ тужилац тражи само накнаду штете путем грађанског спора по §. 815. Грађ. Зак. — О. о. 9. априла, 1907. год., Бр. 4123.

Види §§. 295.—297. и 299.—307. Крив. Суд. Пост.

§. 299. При сваком казнимом делу редовно ће се ислеђивати и причинјена штета, нарочито мора то бити у оним случајима, где и сама величина казни зависи од величине штете, и судови ће сваки пут на главни претрес позивати и оштећенога, било да је он тужбу о томе поднео или да није поднео.

Оштећени моћи ће акта ислеђења расматрати, и доказивати и кривицу и величину штете.

Оштећени и повређени могу, кад год хоће, од свог приватног потраживања одустати.

Види §§. 295.—298. и 300.—307. Крив. Суд. Пост.

§. 300. Ако оштећени тражи да му се ствар поврати, која се налази код кога од оптужених, или код трећег кога, коме су је они на оставу дали, суд ће наредити повраћај ствари кад пресуда постане извршена.

И иследоватељи могу наредити да се оштећеном ствари поврате, ако нема потребе доказивања да су ствари његове, нити су за ислеђење потребне да се задрже

Пре него се коме овако ствар поврати, оштећени је дужан доказати да је ствар његова, а ово може доказати не само свим начинима, по којима се доказује сопственост по грађанским парницама, него и заклетвом, кад оптужени кривицу призна, или се иначе докаже да је казнимо дело према њему учињено.

Он мора предходно такове знаке показати, по којима би се видело да је ствар његова, ако је ствар таква која особене знаке има.

Види §§. 295.—299. и 301.—307. Крив. Суд. Пост.

§. 301. Ако је ствар прешла у треће руке по каквом законом основу преноса, или као залога, на и по настојавању иследоватеља неби овај драговољно ствар уступно, онда ће се оштећени упутити да грађанским путем своју ствар тражи. А где се више њих оштећених о способности ствари препиру, упутиће се сви на грађанску парницу, а опаринчени предмет, по квалитету случаја, или ће се оставити на чување опоме, код кога је, или ће суд одузети и задржати до окончања парнице, или ако је предмет квару подложен или иначе на трошку, продати и новце у суду чувати, док се парница не сврши.

Види §§. 295.—300. и 302.—307. Крив. Суд. Пост.

§. 302. Ако се код оптуженога нађе туђа ствар, а незна се чија је, ниш оптужени хоће то да каже, а за два месеца од како је оптужени притворен, нико се са потраживањем штете не пријави, нелеђујућа власт опишаће ствар и неке знаке прећутати, како би се доцније означањем ових истинитост својине познала, па тај опио како у месту где је оптужени живео, тако и оном где је казнимо дело учинио, објавити, а и у званичне новине ставити с тим, да се го-сподар за годину дана, рачунајући од трећег огласа у новинама, има пријавити да ствар прими, иначе ће се ствар јавно продати и повци суду предати.

Види §§. 295.—301. и 303.—307. Крив. Суд. Пост.

§. 303. Ако се ствар не би могла годину дана држати, или је држање са трошком скопчано, онда ће иследоватељ са дозволењем суда, а у случајима, који не трпе одлагања и сам продају наредити. Добивена цена предаће се суду, а опио ствари са назначењем купца и цене, приложиће се актима ислеђења.

Види §§. 295.—302. и 304.—307. Крив. Суд. Пост.

§. 304. Кад у §. 302. означени рок за пријављивање протече, а нико се са потраживањем не пријави, ако ствар није по §. 303. продата, она ће се јавно продати и добивена цена суду на чување предати. Ако се за годину дана, рачунајући од трећег огласа у новинама по §. 302. стављеног, нико ни код суда са потраживањем речене ствари не пријави, онда ће принасти новац каси правител-ственој, куда ће их суд предати.

Види §§. 295.—303. и 305.—307. Крив. Суд. Пост.

§. 305. Кад се повраћај ствари не тражи, по накнада штете или изгубљене добити, или накнада за повреду личности или чести, суд ће накнаду досудити, у колико се из ислеђења и претреса ко-личина увиди. Ако је оштећени или повређени претерану накнаду тражио, суд ће моћи такову према процени вештака и другим окол-ностима, умерити.

Накнаду за повреду чести, суд ће према величини увреде, према стању и одношењу како оптуженог тако и увређеног размеравати, узим-ајући у призрење и све друге при томе околности.

===== Пошто неко може више да трпи морално услед увреде или кле-вете, по материјално, то му и зато треба дати накнаду; јер прописи §§. 800. а

парочито §. 822. Грађ. Зак., не захтевају да мора бити материјалне штете; за тим се у §. 822. Грађ. Зак. изрично вели, да се накпада даје при повреди чије части и поштења, и што, на послетку, овоме иде у прилог и §. 305. Крив. Суд. Пост., у чијем се другом одељку суд упућује како да одређује накпаду при повреди части, што неби било потребно, кад би се тражила материјална оштета за накпаду. — О. о. с. 25. октобра, 1891. год., Вр. 7375.

Види §§. 295.—304., 306. и 307. Крив. Суд. Пост.

§. 306. Ако се нађе да се због кривице оптуженога закључени њиме уговор или какво одношење сасвим или од части уништити мора, онда ће суд у пресуди и о томе као и о следствима одтуда произишћућим, решити, у колико то спада у круг суђења грађанских судова.

==== Кад је суд извршио оптуженог сваке казне по оптужењу за дело преваре, онда не може истом пресудом оглашавати покривљивост неправе (признанице) за невредеће, већ је дужан да дотичну страву упутити на редовну грађанску парницу, те да тим путем тражи да се оне поправе. Јер неправа која је била предмет кривичне потраге може бити поправљена кривичном пресудом само у том случају ако се кривичном потрагом утврде факта услед којих је тражен њен поправљај кривичним путем и докаже кривица оних лица која се оптужују као сарадници на њеном криминалитету, као што наређује §. 306. Крив. Суд. Пост. — О. о. 3. децембра, 1904. год., Вр. 21761.

Према §. 306. Крив. Суд. Пост. неправа се ни у ком случају не може ништити решењем, већ једино пресудом. — О. о. 21. марта, 1908. год., Вр. 368.

Види §§. 295.—305. и 307. Крив. Суд. Пост.

§. 307. Ако суд из узрока изложених у §. 296. не би могао решити о приватним потраживањима накнаде штете, упутити стране на грађанску парницу (§§. 260. и 298.).

Види §§. 285. и 295.—306. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ТРЕЋА

О одсуствујућим и одбегшим кривцима.

§. 308. Свако злочинство или преступљење, и ако се не зна ко га је учинио, треба иследити и све могуће доказе о њему прибавити, и тек онда престати, кад се даље ништа по њему чинити не може. Акта ислеђења оваквог иследоватељ ће у архиви чувати, па ако се доцније дозна кривац, онда ће се што је јошт нужно доследити, и даље по пропису овог Законика поступити.

Види §§. 309.—320. Крив. Суд. Пост.

§. 309. Противу одсуствујућег, за кога се јошт извесно не зна да ли је побегао, а нема ни услова по §. 131. по којима би се заповест издала да се одма у притвор стави, ислеђујућа власт стапаће се да дозна где се налази, па тек кад он на достављени му позив (§. 130.) не предстане, употребити мере које су ниже прописане.

Види §§. 303. и 310.—320. Крив. Суд. Пост.

§. 310. Ако се зна, или се по околностима може узети да је оптужени побегао, или се крије, или ако има услова по §. 131. да се може притворити, ислеђујућа власт са нужном обзирителношћу учиниће све што треба да се добави, било то, по обстојателствима, претметањем по кући, или расписом на друге полицајне извршујуће власти, или нарочитом потером преко свог служитеља са отвореним писмом, коме су све власти дужне на руку ићи.

Види §§. 308., 309. и 311.—320. Крив. Суд. Пост.

§. 311. Ако нема надежде да ће се на начин казани у предидућем §. 310. успети, и ако је личност злочинца несумњено позната, а у исто време ако има услова, по којима се он за правог обвиненог сматрати и у притвор ставити може, то ће полицајна власт иследити дело што боље, па ће спровести дело суду, који ће противу таквог писмену потеру наредити.

Ово ће се и онда учинити кад је због злочинства обвинени из притвора судског или полицајног за време ислеђења побегао.

Писмена потера неће се нигда наређивати противу оних, који су због преступлења оптужени, но ако је од важности да се такво лице добави, онда ће се истражујућим полицајним властима њихов лични онне послати, и умолити, да га пронађу и да извести о томе власт, која им је онне доставила.

Види §§. 303.—310. и 312.—320. Крив. Суд. Пост.

§. 312. Писмену потеру наређује ислеђујући судија. У таквом писмену треба означити злочинство, за које се обвинени оптужује, треба да се његова личност по могућству најтачније опише, и власти умоле да таковог где год нађу, увате и пој спроведу.

Овако писмено на најбржи начин доставиће се окружним и ереским властима, а преко ових полицајним служитељима и општинским кметовима, како би преко ових и све кућне старешине сазнати и свако подобно лице власти пријавити могле.

Оваква писмена потера може се, по обстојателствима, објавити и преко новина.

На исти начин могу се и предмети злочинством прибављени или произведени, описати или објавити, како би се или по њима злочинац пронаћи боље могао, или за у напредак веће зло и штета предупредила.

За случај прављења лажних новаца, или јавних наипра новац представљајућих, известиће се Министар Финансије. Који год што о таквим стварима сазна дужан је то власти јавити.

Види §§. 308.—311. и 313.—320. Крив. Суд. Пост.

§. 313. Ако се обвинјени због злочинства или преступљења до закључења пелеђења у инострану државу, или незнају где, наодио буде, суд ће, ако се из ислеђења довољно основа покаже, по којима би се кривично ислеђење противу истог предузети могло, решити, да се обвинјени под суд ставља. Затим ће код злочинства, ако се каквом успеху надати може, и ако има услове §. 311. то решење у форми писмене потере објавити. Ако је оптужени у инострану државу, онда ће суд радити преко Министра Иностранних Дела, да суду предстане, или ако је злочинство учинио, да се од стране власти преда.

Ако се оптужени добави, онда ће му се решење о стављању под суд саопштити и даље по прописима овог Законика поступити.

Види §§. 308.—312. и 314.—320. Крив. Суд. Пост.

§. 314. Ако се оптужени свима покушаним, напред казаним средствима (§§. 309. до 313.) неби могао ради суђења добавити, то ће се по правилу сваки даљи поступак задржати, докле се кривац не добави.

Но ако би какво злочинство, по свом квалитету или величини, велики позор на себи обратило, или би се због тога, ако би оно без казни прошло, имало бојати рђавих последица, и ако ни околности учиненог дела ни личности учиниоца никаквој сумњи не подлеже, то се може и противу одсуствујућег или одбеглог ислеђење продужити и до такве осуде доћи, која ће, ма колико у јавном мислију дејства сиром личности учиниоца имати; и по томе ће суд, према оваквом решењу, одсуствујућег или одбеглог јавним позивом позвати, да суду најдаље за три месеца ради суђења предстане, иначе ће суд и без његовог присуства ислеђење наредити и пресуду изрећи.

У позиву означаће се име и презиме оптуженог, његово занимање, место његовог пређашњег живљења, учињено злочинство због кога се обвинује, и вештествене околности, које казниност дела увеличавају.

Овај позив објавиће се у месту учињеног злочинства, у месту где је оптужени редовно живео, на судској табли, и један пут у званичне новине, а у врло важним случајима доставиће се Министру Иностранних Дела, да се и у стране новине стави. Осим тога доставиће се позив познатом заступнику оптуженог, ако каквог имао буде, или његовом тудору, супругу, или његовим ближим сроднима. Ови могу бранитеља оптуженом поставити, и навести основе, који његов предетанак спречавају, и могу захтевати да се због истих кривично ислеђење одложи, о чему ће суд решити.

Види §§. 308.—313. и 315.—320. Крив. Суд. Пост.

§. 315. Ако оптужени на горњи позив суду предетане, суд ће даље по закону по општим прописима према њему поступити.

Види §§. 308.—314. и 316.—320. Крив. Суд. Пост.

§. 316. Ако би судом позвани (§. 314.) као услов за предетанак полагао неке услове за сигурност, то му се може по одобрењу Касационог Суда у толико дати, да он за време ислеђења дотле може у слободи остати, докле се правни докази његовог злочинства и неистинитост његових навода за одбрану не покаже. Но и у овом је случају суд дужан употребити све оне мере предосторожности, које су без правог притвора могуће, те да кривац не умакне. Ова сигурност важн само за дело које је пред судом, па и за само то дело она престаје, чим оптужени без оправдајућих узрока престане на позив суду долазити, или се спрема да бежи, или се крије и тим продужење ислеђења осујетити труди се, и напослетку, ако не испуни услове, под којима му је сигурност дата, или се открије друго какво његово злочинство, или наново какво учини.

Види §§. 308.—315. и 317.—320. Крив. Суд. Пост.

§. 317. Ако би држави из каквих важних узрока, врло за тим стало, да каквог кривца добави, који се drukчије не би могао никако добавити, него кад би се сам од своје воље власти предао, а он би као једини услов полагао, да се коначно од сваке казне поштеди, то

ће се такав случај доставити Министру Правде, који ће га поднети *Краљу* на решење, оне ли и у колико овако захтевање одобрити.

Види §§. 308.—315. и 318.—320. Крив. Суд. Пост., — и Закон о прогласу Краљевине од 22. фебруара, 1882. год.

§. 318. Ако у случајима §. 314. позвани до одређеног рока суду не предстале, то ће се по истечењу рока најдаље за месец дана наредити главни претрес.

Обтуженом ће се за овај случај поставити по зраничној дужности бранитељ, ако га он сам или лица у §. 314. именована не одреде.

У осталом овде ће се поступити по општим правилима ислеђења и суђења, само што се смртна пресеуда неће подносити по званичној дужности *Краљу* на помиловање.

Изречена извршна пресеуда приковаће се јавно на здању судском и обзнанити у званичне новине, и извршиће се у онолико, у колико се у одсуству обтуженог извршити може.

Види §§ 308.—316., 319. и 320. Крив. Суд. Пост., — и Закон о прогласу Краљевине од 22. фебруара, 1882. год.

§. 319. Ако се побегли после изречене пресеуде добави, наредиће се изнова ислеђење и суђење без призрења на већ изречену пресеуду.

Кад нова пресеуда извршеном постане, то ће се закона следества прве пресеуде од времена, кад ова друга извршна постане, у толико сматрати да су укинута, у колико по закону не следују и из ове друге.

===== По чл. 51. Устава, Краљ има право помиловања у кривичним делима. Оно је по том уставном пропису искључено само код неполиптичких криваца за време потраге и док је суђење још у току. Других граница оно нема. А кад оптужени, који се у контумацији налази, буде осуђен и кривична пресеуда постане извршеном, суђење је завршено, оно није више у току. То што ће се њему кад се добави или из бегства врати, према наређењу §. 319. Крив. Суд. Пост., поново судити, није никаква сметња за употребу права помиловања, онако исто као што у опште могућност поновног ислеђења и суђења у кривичним делима, о којој се говори у глави XXV. Зак. о крив. суд. пост. није никаква сметња за употребу права помиловања пре отпочетог ислеђења и суђења. То доста јасно казују и прописи овог Законика, који се на то односе. Тако по трећем ставу §. 318. истог поступка извршна кривична пресеуда, којом је осуђен кривац у бегству, и извршиће се у онолико, у колико се у одсуству оптуженога извршити може. Суђење је, дакле, тиме и сам Закон огласио за завршено, без обзира на поновно суђење које ће настати, ако би се осуђени добавио. Даље, по другом ставу тога §. 318. ако би у контумацији осуђен био кажњен смрћу „само се смртна пресеуда неће подносити по званичној дужности Краљу на помиловање“. Значи да и закон предвиђа употребу права помиловања код свих осталих осуда над кривцима у контумацији, па и код осуда на — смртну

казну, само што у овом случају то не бива подношењем па помиловање и по званичној дужности према наређењу §. 283. Крив. Суд. Пост., него према потреби и по нахођењу власти. Дакле: помиловање осуђенима у контумацпји за пеналитичке кривнице може се дати по чл. 51. Устава и пре него што би се на основу §. 319. Крив. Суд. Пост. кривцу поново судило кад се ухвати или се сам јави и преда властима, и то може се дати све до тренутка отварања поновног слеђења и суђења. — Помиловање, у колико би само било потпуно, т. ј. у колико би се њиме са свим опраштала кривцу казна, спречава свако у опште поновно слеђење и суђење исте кривнице, онако исто, као што и застарелост и у опште околност која казну искључује, чини, да поновном суђењу по §. 339. Крив. Суд. Пост. не може бити места. Према том помиловање, којим се изречепа казна са свим спречава, опрашта, спречава сваки даљи рад суда на доношењу пресуде у смислу §. 319. Крив. Суд. Пост., ако је то помиловање дапо пре позива наређеног слеђења и суђења по том законском пропису. — Нач. о. о. с. 10. јануара, 1911. год., Вр. 13821.

Види §§. 308.—318. и 320. Крив. Суд. Пост.

§. 320. На начин у §§. 314. до 319. поступиће се и са оним, који побегне за време противу њега подигнутог слеђења због каквог злочинства, тако да му се позив за главни претрес не може доставити. Ако му је позив за главни претрес достављен, а он не предстане, нишита се узмогне довести, то ће се и без њега пресудити и даље по §§. 318. и 319. поступити.

Види §§. 314., 318. и 319. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ЧЕТВРТА

О трошковима.

§. 321. У казниелим предметима неће се наплаћивати никакве еудеке таксе.

Види ТБр. 193. Зак. о таксама од 30. марта, 1911. год.

§. 322. Осуђени плаћа следеће трошкове:

- 1., Трошак и дангубу сведоцима, вештацима и тумачима;
- 2., Трошак и дангубу приватном тужитељу;
- 3., Награду свом бранитељу ако га је имао;
- 4., Трошкове учињене за његово издржање за време слеђења и суђења, и на подвоз до апсаног заведења, где је овај потребан;
- 5., Подвозне и путне трошкове чиновника и служитеља ако су

какви нарочито на то употребљени, у оним случајима, у којима иначе по уредби њима то припада.

Само трошкове под бројем 4. и 5. плаћа држава, ако их небн имао кривац подмирити, и они се исплаћују одмах, на дотична власт тражи доцније ако може да их од кривца наплати.

===== У ред кривичних трошкова долази, према §. 322. Крив. Суд. Пост., трошак и дангуба сведоцима; и кад год се тражи, мора суд и о њој судити. — О. о. 4. септембра, 1909. год, Бр. 9329.

Види §§. 323.—334. Крив. Суд. Пост.

§. 323. Полицајне власти као и суд за трошкове при њему учинјене, водиће рачун и у своје време наплату тражити.

Види §§. 322. и 324.—334. Крив. Суд. Пост.

§. 324. Сведоцима, вештацима и тумачима, плаћа се трошак и дангуба само ако захтевају, о чему их треба увек питати.

Трошак се узима и за долазак и повратак, и задржавање у месту.

Трошкови се рачунају дневно од два до шест цванцика, како се према стању лица може узети да мора потрошити.

Подвозни трошак досуђиваће се такође, како се према лицу, времену и месту мора учинити.

Дангуба ће се досуђивати по нахођењу суда онима, који су тиме занета оштећени, нарочито онима, који од дневне заслуге живе, ма да су они и из места суда.

Званичницима и служитељима државним плаћа се дијурна и подвоз по Уредби.

Види §§. 322., 323. и 325.—334. Крив. Суд. Пост.

§. 325. Онај трошак који би вештаци морали учинити да се злочинство испита, као што су хемпчни препарати и тим подобна, пада на терет касн државној, ако га кривац небн био у стању подмирити.

Види §§. 322.—324. и 325. а.—334. Крив. Суд. Пост.

§. 325. а. Трошкови, означени у тач. 4. и 5. §§. 322. и 325. Крив. Пост., наплаћиваће се из имања осуђеног, а ако овај нема засебног имања, већ је у заједници са оцем, онда ће се

ти трошкови најлакшији из имања очева, ако су дела учињена из користи љубља.

Измене и допуне од 28. јануара, 1901. год.

===== По §. 325. а. Крив. Суд. Пост. из имања оца осуђеног не могу да се исплате сви кривични трошкови на које оптужени пресудом осуђен, већ само они, тамо изриком предвиђени, сем ако је отац изјавио да ће за свога оптуженога свих платити све трошкове. — О. о. 20. фебруара, 1907. год., Бр. 1735.

Види §§. 322.—325. и 326.—334. Крив. Суд. Пост.

§. 326. *Браниоцима суд ће на захтевање одредити награду према показаном труду и важности предмета.*

Званична лица за браниоце одређена немају право на награду.

Измене и допуне од 17 јануара, 1900. год., — и 20. јануара, 1902. год.

===== На солидарно плаћање бранилачке награде, по смислу §. 326. Крив. Суд. Пост., не може се нико осудити. Ову награду по смислу §. 326. Крив. Суд. Пост. досуђује суд с обзиром на материјално стање оптуженог лица, што значи да суд од сваког таковог лица по парочитој оцени прилика предвиђених помепутим законским прописом има ту награду да одреди и досуди. Право на награду и дужност плаћања исте спадају у личне односе бранioca и његовог клијента, па према томе нико није дужан за другогa ту награду да плаћа. — О. о. 2. јануара, 1899. год., Бр. 21.

Кад пресудама, које су по извесној кривичи изречене и које су постале извршене, није донешена никаква одлука по тражењу бранилачке награде, онда је суд по наређењу §. 332. Крив. Суд. Пост. позвао да и по извршености пресуда доведе накнадну одлуку о тражењу бранилачкој награди, па коју бранилац има по §. 326. Крив. Суд. Пост. право. — О. о. 6. фебруара, 1910. год., Бр. 1534.

Види §§. 322.—325. а. и 327.—334. Крив. Суд. Пост.

§. 327. Трошкови у притвору учињени за време нелеђења и суђења, рачунају се они, који су дејствително учињени на рану, лечење, одевање, и тим подобна; што се тиче огрева и осветљења, Министар Правде у споразумењу са Министром Финансије одређује у почетку сваке рачунске године, колике ће сваки у притвору наодети се у име тога плаћати дневно.

Види §§. 322.—326. и 328.—334. Крив. Суд. Пост.

§. 328. Ако оптужени буде осуђен ма на какву казну, или само из недостатка довољних доказа буде ослобођен, осудиће се и на плаћање трошкова око нелеђења и суђења истих.

Исто тако на трошкове ове осуђиваће се и они који би пресудом суда за невине оглашени, или у случајима §. 250. рашењем одпуштени били, или сјрам којих би се започело ислеђење по процесиу §. 29. прекинуло, као и они, који би пресудом или решењем поротнога суда били ослобођени, — ако су само каквим год незаконим или нејправедним делом својим кривично ислеђење против себе изазвали.

Ова дужност плаћања прелази и на наследнике осуђенога, у колико су они осуђеног заступа наследили.

Измене и допуне од 25. октобра, 1872. год.

===== Опуштени који би из недостатка довољних доказа био ослобођен казне по извесном оптужењу, по §. 328. Крив. Суд. Пост., одговоран је само за трошкове прицпињене ислеђењем и суђењем дотичног дела, а како према §. 322. Крив. Суд. Пост. у ове трошкове не спада и штета проузрокована кривичним делом, то суд оптуженога не може осудити на накнаду штете, већ је дужан да у смислу §. 396. Крив. Суд. Пост. приватнога тужбоца упути на особцу парницу, то да тим путем накнаду штете од оптуженога тражи. — О. о. 9. маја, 1908. год., Бр. 1185.

Кад год суд нађе, да је по §. 328. Крив. Суд. Пост. оптужени одговоран за извесне трошкове, он мора да их назначи и колики су. — О. о. 4. септембра, 1909. год., Бр. 9329.

Види §§. 322.—327. и 329.—334. Крив. Суд. Пост.

§. 329. Ако има више саучесника, то плаћају трошкове један за све, и сви за једнога, но суд може, према степену кривице свакога, одредити веће или мање части, које сваки појединац платити мора, *поглавито у оном случају, кад би за кога нарочити трошкови учињени били.*

Измене и допуне од 25. октобра, 1872. год.

===== По §. 804. Грађ. Зак. заједничка обвеза више лица која из кривице потиче солидарна је, и има се као таква и сматрати, без обзира што је на пр. у пресуди којом је констатована употребљен израз „да заједно плате“, јер и с погледом на §. 329. Крив. Суд. Пост. саучесници плаћају трошкове један за све и сви за једнога. — О. о. 5. септембра, 1905. год., Бр. 8248.

Види §§. 322.—328. и 330.—334. Крив. Суд. Пост.

§. 330. Ако је ислеђење чињено по тужби приватног тужитеља, у оним случајима, у којима се оно само по тужби приватнога ислеђивати и судити има, па оптужени буде са свим ослобођен, или приватни тужитељ ислеђење заустави, или од тужбе одустане, онда овај плаћа трошкове и *таксе*

судске, као и у каквој грађанској парници према наређењу §. 513. Законика о поступку судском у грађанским парницама.

Ако би оптужени био осуђен, онда он плаћа трошкове и таксе.

Трошкове ове и таксе најлаћује како судска тако и полицијска власт, и то ова последња по прописима, који за суд важе.

Ако приватни тужилац на страни живи или је странац, ислеђујућа ће власт у делима, која се само на тужбу приватног тужилаца ислеђују и суде, тражити од тужилаца да најпред положи за трошак и дангубу сведока — ако не поднесе уверење да сведоци то најпред не траже, — као и друге трошкове па и таксе, једну суму као и кауцију, из које ће се трошкови и таксе измирити моћи, на случај ако тужилац буде по закону за то одговоран.

Величина кауције опредељаване се према важности дела које се на суђење износи.

Ако би дело, које се по тужби странца у извиђај узима, спадало у ред оних, за која су судови земаљски позвани да решавају, полицијска власт одређиваће кауцију у оној суми, која јој се за довољну покаже, да се могу из ње измирити и они трошкови и таксе, које се код судова учине, и шилаће нујену суму суду приликом спровода дела кривице задржавани потребну суму за трошкове и таксе код ње учињене.

Против судске осуде за накнаду трошкова и такса у случајима овог параграфа као и §. 328. има места жалби на виши суд, а против полицијске осуде вишој полицијској власти.

Измене и допуне од 25. октобра, 1872. год., — и 31. децембра, 1873. год.

===== Према пропису §. 330. Крив. Суд. Пост. приватни тужилац одговоран је за трошкове у случају да обвинени за извесно дело буде ослобођен, само у том случају, ако обвинени никаквом неправилном радњом својом није дао повода да се противу њега кривично ислеђење предузме, — а не и у случају кад обвинени да повода таквоме ислеђењу противу себе, јер у том случају, за ове трошкове, одговоран је сам оптужени према §. 328. Крив. Суд. Пост., без обзира на то, да ли се дотично дело извиђа и суди по званичној дужности или само на тужбу приватног тужноца. — О. о. 15. новембра, 1908. год, Бр. 4587.

По §. 330. Крив. Суд. Пост., ако је ислеђење чињено по тужби приватнога тужноца, у овим случајевима, у којима се оно само по тужби приватног лица ислеђивати и судити има, на оптужен буде са свим ослобођен, онда трошкове и судске таксе плаћа приватни тужилац. С тога кад год суд по таквој тужби пусти оптуженога испод суђења решењем изреченим по §. 250. а. Крив. Суд. Пост., осуђујући га и на трошкове и таксе, дужан је да да разлога, зашто

налази да и поред тога треба оптужени да своси све трошкове ислеђењем при-
чине и зашто га на плаћање истих осуђује. — О. о. 22. септембра, 1909. год.,
Бр. 10087.

У §. 322. Крив. Суд. Пост. побројани су они трошкови које закон као кри-
вичне сматра и чија је досуда у кривичном процесу предвиђена као могућа.
У томе законском пропису, а тако исто и у ма коме другом, није предвиђена
осуда приватног тужбоца на плаћање трошкова оптуженоме у случају да тужба
не би имала успеха или би њено дејство одустанком било задржано. Према
томе, кад по §. 330. Крив. Суд. Пост., у случају кад приватни тужилац одустане
од тужбе, код дела која се само на његову тужбу казне, он сам има да плати
трошкове и судско таксе по дотичном оптужењу, онда суд не може осудити
приватнога тужбоца на плаћање трошкова оптуженоме, кад се ови трошкови не
спомину у поменутоме законском пропису, као трошкови који могу бити пред-
мет досуде у кривичној парници, нити се ово може извести из тога, што се овај
пропис позива на §. 513. Грађ. Суд. Пост., пошто тај законски пропис предвиђа
само осуду на плаћање судске таксе. — О. о. 9. октобра, 1910. год., Бр. 11314.

Види §§. 322.—329. и 330.—334. Крив. Суд. Пост.,

§. 331. Ислеђујући званичници и сви они који подигну тужбу
због казнимог дела, које се по званичној дужности ислеђује, не могу
се осуђивати на накнаду трошкова око ислеђења учинених; осим кад
је приватни доносилац лажно доношење у знању учинио.

Види §§. 322.—330. и 332.—334. Крив. Суд. Пост.

§. 332. За све трошкове, дангубу и награду, треба у пресуди
казати ко ће их платити; а ако се количина њихова није могла у
пресуди одредити, суд ће их првостепени моћи накнадно одредити,
кад пресуда извршном постане.

Види §§. 322.—331., 333. и 334. Крив. Суд. Пост.

§. 333. О трошковима који би се код вишег суда захтевали,
може он судити, ма да код нижих судова није ништа о њима казано.

Види §§. 322.—332. и 334. Крив. Суд. Пост.

§. 334. Кад осуђени не би био у стању све на што је осуђен,
платити, онда се исплађује прво награда бранитељу, ако је по зва-
ничној дужности на то одређен; затим накнада казнимим делом учини-
тене штете; за овим они трошкови, који падају на терет каси др-
жавној, и на послетку сви други трошкови ако не друкчије, по гурими.

Дејствително учинени трошкови претходе у наплати ономе, што
се за дангубу досуђује.

===== Распоред са имовином осуђеног лица по §. 334. Крив. Суд. Пост. има се чинити само у погледу ових кривичних досуда, чија наплата не би била обезбеђена ипаквом залогом, а за заложно повериоце не може важити овај законски пропис, већ они прописи који опредељују положај заложног повериоца према осталим повериоцима који залог не мају. — О. о. 1. априла, 1908. год., Бр. 3654.

Кад је законодавац у §. 334. Крив. Суд. Пост. одређујући ред, којим се имају трошкови из имовине осуђеног наплатити, истакао на прво место бранпоца (одређеног по званичној дужности), самим тим дао му је првенствено право наплате бранилачке награде, те по том законском пропису неоспорно је првенствено право наплате бранилачке награде браниоца из имовине осуђеног. То првенствено право бранпочево не може бити упиштено ни раније стеченим правом залог трећих лица на имању осуђеног. Јер ако би се узело обратно, онда би санкција права на бранилачку награду дата у §. 334. Крив. Суд. Пост. била беспредметна, а то не би одговарало ни духу закона, јер би онда, према §. 11. Крив. Суд. Пост., обавезу браћења наметнуо правозаступнику императивно, а право његово на награду довео у сумњу и у случају кад се иста има откуд наплатити, што се ипак не може предпоставити. Према томе, право бранпочево на награду првенствено је не само према осталим трошковима, него и према заложним повериоцима. — О. о. с. 22. септембра, 1908. год., Бр. 6019.

Види §§. 322.—333. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ПЕТА

О повторителном ислеђењу и суђењу.

§. 335. Онај, који је пресудом за невин проглашен, §. 241., или по точки а. §-а 250. решењем ослобођен, не може више за исто дело суђен бити осим:

а., Ако се докаже да је то причињено, лажном сведоџбом, лажном исправом и другим лажним документом, подмићењем ислеђујућег судије или тужитеља, или подмићењем судија, или другим казним делом од стране његове, или од кога другог;

б., Кад за невин оглашени или решењем по §. 250. ослобођени зато, што је нађено да дело не постоји, доцније сам код суда или надлежне ислеђујуће власти, призна да је учинио оно казнимо дело, због кога је тако ослобођен.

===== Да би се неке могло поново судити за дело по коме је једном ослобођен као невин извршном одлуком, потребно је *претходно* утврдити да постоје услови из §. 335. Крив. Суд. Пост., на основу којих би имало места поновном суђењу, па тек да се онда према оптуженоме може предузети поновно суђење за исто дело. — О. о. 6. маја, 1910. год., Бр. 5708.

Законски прописи који говоре о повторном суђењу кривичних дела, по-

бројани су у глави XXV Крив. Суд. Поступка. Ту се у §§. 335. и 336. прописују случајеви, кад може бити повторног суђења лицима, која су пресудом за невинне проглашена по §. 241., или ослобођена из недостатка довољних доказа по §. 242., или решењем пуштена испод суђења по тач. а. §. 250. Крив. Суд. Пост. Већ из тога дакле, што се наређења §§. 335. и 336. Крив. Суд. Пост., која говоре о повторном суђењу позивају на §§. 241., 242. и 250. Крив. Суд. Пост., а ови опет говоре о томе кад ће суд оптуженога ослободити као невинца из недостатка доказа или пустити испод суђења, даје се извести, да се прописи законски из главе XXV Крив. Суд. Поступка о повторном суђењу и извршавају кривичних дела, односе само на ова кривична дела која суде судови, а то су по §§. 2. и 5. Крив. Суд. Пост. преступна и злочина дела. То се види и из §. 341. Крив. Суд. Пост. по коме је законском пропису за повторно суђење надлежан овај суд који је дело први пут судио, па како судови суде само злочина и преступна дела, то је овда јасно да се прописи Крив. Суд. Поступка односе само на ова дела а не и на иступна. Сем овога наређења. Крив. Суд. Поступка по његовом §. 1. односе се само на извршавање и суђење преступних и злочинних дела, те по томе и на повторно суђење само ових дела, док је поступак за извршавање преступних кривича прописан у Полиц. Уредби, па како у овој Уредби није пишта наређење о повторном суђењу преступних кривича, нити је предвиђено да о томе важе прописи Крив. Суд. Поступка, то ни са тога разлога не може бити повторног суђења преступних кривича. Истина судови суде и иступне кривиче кад су ове у стипају са преступним или злочинним кривичама, или ако је случај из §. 210. Крив. Суд. Пост., али то су изузеци, па којима се не може заснивати као правило то, да се код свих преступних кривича, дакле и код оних које нису биле предмет судског извршавања и суђења по прописима Закона о поступку судском у кривичним делима, може бити повторног суђења по прописима овог закона. Са тога разлога код преступних кривича које нису биле предмет судског извршавања и суђења по прописима Законика о поступку судском у кривичним делима, нема и не може бити повторног суђења, кад законом то није предвиђено. — Нач. о. о. с. 17. августа, 1910. год., Бр. 7642.

Види §§. 336.—348. Крив. Суд. Пост.

§. 336. Овај који је из недостатка довољних доказа ослобођен (§. 242.), може опет суђен бити :

а., Како из узрока наведених у §. 335. под бројем а., тако и
б., Кад се појаве нове околности или доказна средства, која или предходеће основе подозрења подкрепљују или их допуњавају, или сасвим нове основе подозрења дају, или поништавају оне основе, због којих је био пређе ослобођен.

===== По §. 336. Крив. Суд. Пост. као услов за поновно суђење не тражи се да има више нових основа, који би са ранђе утврђеним основима били довољни по закону за осуду кривца. То није смисао овог законског прописа већ на против, као услов за поновно суђење, по овом законском пропису тражи се само, да околности, утврђене новим извршавањем поткрепљују или допуњају ранђе основе подозрења, без обзира на то, да ли ће они са ранијим осно-

има чинити потпуни доказ о кривичној одговорности оптуженога или ће остати недовољни за осуду оптуженога. — О. о. 13. фебруара, 1907. год., Бр. 1520.

Види §§. 335. и 337.—348. Крив. Суд. Пост.

§. 337. Повторително суђење може бити и онда, кад је из узрока наведених у §. 335. под а., дело узето као поступлење или као преступлење, а докаже се да је злочинство, које најмање три године робије за собом доноси.

Повторителном суђењу има места и онда, кад је ко по држаном коначном претресу ослобођен по делу, које се само на приватну тужбу судити може, зато што није било тужбе надлежног лица (§. 250. број б.,) па се после прави тужитељ са тужбом појави; или се појаве околности, по којима исто дело по званичној дужности ислеђивати треба.

У првом случају овог §-а има се паздржана казни у нову урачунати.

Види §§. 335, 336. и 338.—348. Крив. Суд. Пост.

§. 338. Осим случаја у предидућим §§. 335, 336. и 337. дело које је једном суђено (§§. 241., 242. и 250.), не може се више судити на штету оптуженог.

Онај, који је пресудом (§§. 241. и 242.) или решењем (§. 250.) за једно дело по други пут ослобођен, не може никад више за исто дело суђен бити.

Види §§. 335.—337. и 339.—348. Крив. Суд. Пост.

§. 339. Повторителном суђењу нема места кад кривица застари. Застарелост рачуна се редовно од времена учињеног дела; но кад је ко ослобођен као невин, или из недостатка доказа, или кад је ослобођен решењем на основу §. 250. точка а., ако је то учињено из узрока наведених у §. 335. под а.

У колико је оптужени у тамо наведеним казним делима учествовао, застарелост почиње од времена изречене коначне пресуде по истом делу кад је први пут суђено.

Исто тако повторителном суђењу на штету оптуженог, нема места ни онда, ако су међутим други законни основи наступили, који казнимост искључују.

===== Пропис §. 339. Крив. Суд. Пост. односи се на случај кад се поновно суђење тражи на штету осуђеног, а не на случај кад се оно тражи у корист оптуженог. Повторно суђење у ползу оптуженог може се према §. 346.

Крив. Суд. Пост. тражити у свако време и то само од лица у §. 258. Крив. Суд. Пост. под 2. пмеповањих. — О. о. 11. септембра, 1907. год., Бр. 8772.
Види §§. 335.—338. и 340.—348. Крив. Суд. Пост.

§. 340. Осуђени може повторително суђење захтевати, ма да би казни већ извршена била:

1., Кад би он у стању био доказати, да су исправе или документа лажна, или да су сведоци или вештаци лажну сведоцбу или лажно вештачко мњење дали, и да је пресуда у целости или од части по њима, на његову штету изречена;

2., Ако докаже да је на његову штету који судија или бранитељ подмићен био;

3., Ако докаже нова збиља или доказе, који су сами по себи, или у сајузу са пређе употребљеним довољни да га са свим оправдају, или много блажију казн' да заслужују, но што је осуђен;

4., Ако су због истог дела два или више лица разним пресудама осуђена, и по сравњењу ових пресуда, као и њима за основ служећих дела, невиност једног или више лица нужно се узети мора.

Осим ових случајева повторителном ислеђењу и суђењу на корисет оптуженог може бити места само по особитом одобрењу *Краља*.

===== Док се прво кривичним извешајем не докаже лажност сведоцбе сведока, не може се тражити на основу тач. 1. §. 340. Крив. Суд. Пост. поновљење, кад се тим тражењем нуде сведоци да докажу лажност ових првих, јер се поновљење може дозволити само кад се лажност сведоцбе првих сведока и докаже. — О. о. 5. маја, 1881. год., Бр. 925.

По тач. 3. §. 340. и §. 344. Крив. Суд. Пост. кад се ново суђење захтева по основу нових околности, нових доказних средстава, то се они морају иследити. С тога суд и може донети своју одлуку о траженом поновљењу тек онда кад на претресу одређеноме у томе цпљу, а у присуству осуђенога, државнога и приватнога тужноца извиди све околности на основу којих се поновно суђење тражи. — О. о. 5. фебруара, 1908. год., Бр. 792.

Види §§. 335.—339. и 341.—348. Крив. Суд. Пост., — и Закон о проглашењу Краљевине од 22. фебруара, 1882. год.

§. 341. За повторително суђење надлежан је онај суд, који је дело први пут судио.

Види §§. 335.—340. и 342.—348. Крив. Суд. Пост.

§. 342. За повторително оптужење и предавање оптуженог суду од стране оптужујуће власти, важе они исти прописи, као да би се оптужени први пут суду на пресуђење предавао, и по томе где би

се, за првобитно оптужење приватна тужба или нарочито дозволење власти захтевало, не може ни повторително суђење без тога бити.

Види §§. 335.—341. и 343.—348. Крив. Суд. Пост.

§. 345. Ако се повторително суђење тражи на томе основу, што је било кривоклетства или другог казнимог дела од стране окривљеног или другог каквог лица (§. 335 под а.), то је нужно да се кривоклетство или друго казнимо дело судском пресудом докаже.

Но ако је лице, коме се кривоклетство или друго казнимо дело приписује, пре започетог слеђења или пре изречене пресуде умрло, или се их других узрока не би могла пресуда о приписиваном казнимом делу изрећи, то ће суд, који би имао изрећи о повторителном суђењу, припешене доказе испитати, па ако се потврђивано злочинство ма у колико доказује, он ће повторително суђење дозволити.

Види §§. 335.—342. и 344.—348. Крив. Суд. Пост.

§. 344. Ако се ново суђење захтева на основу признања (§. 335. б.), или на основу нових околности или доказаних средстава (§. 337. под б.), то се морају оне иследити и у тужби навести.

За нове околности не могу се сматрати оне, за које је онај, који ново суђење захтева, знао до коначног претреса, или ако је дознао после коначног претреса, али је знао о њима до времена, до год је он правно средство противу пресуде или решења употребити могао.

===== При решавању о повторном суђењу суд мора имати у виду да се тиме што је могуће боље материјална истина признаје, али у исто време мора се старати и за то, да се пресуде извршне које су све судове прешле не обарају безразложно, те да се на тај начин ауторитет судских пресуда не обара без довољних основа. Да се и једно и друго постигне, законодавац, дозвољавајући и оптуженоме и државној власти повторно суђење једног већ решеног случаја, прописује извесне гаранције и зато да се, као што је речено не падају безразложно судске пресуде. Кад се од стране оптуженога ново суђење на основу других околности или збиља тражи, нужно је пре свега да се по §. 340. Крив. Суд. Пост. нова збиља изнесу и за тим да се она по тач. 3. §. 340. Крив. Суд. Пост. и докажу, јер само на тај начин ако су нова, ако су од важности и ако се докажу може се допустити промена пресуде. Да би се пак ови нови докази оценити могли, нужно је пре свега да се по §. 344. Крив. Суд. Пост. извиде, а не може се о њима решити по голој представи од стране молитеља. Према томе, кад суд прими молбу за повторно суђење и кад претпоставља да могу наведене околности бити од утицаја на већ изречену пресуду, онда он по §. 344. Крив. Суд. Пост. треба да нареди да се ове наведене околности најпре од ислеђујућег судије извиде, па за тим да саслуша и државног тужноца који јавни интерес заступа и по том тек да решење своје изрекне, да ли има места

повторном суђењу или нема, а да преко свега овога не прелази па да по простој представци молиоца одмах ставља у питање пресуду, коју су сви судови одобрили. — О. о. 5. марта, 1887. год., Бр. 892. — О. о. с. 27. марта, 1887. год., Бр. 1118.

Осуђеноме је дозвољено да тражи повторно суђење, по ово може да буде онда, кад се испуне услови побројани у §. 340. Крив. Суд. Пост. И кас год што се прописаним ислеђењем пзвнја и доказује какво дело у првом реду код наших последних власти, и овим се пзналази доказ за или противу оптуженог, псто тако треба тим истим путем и начином да иде и онај, који тражи повторно суђење. Треба дакле, да докаже нова збпћа и набави пове доказе па основу којих ће да тражи поновљење, — §. 344. Крив. Суд. Пост., а за тим суд треба да оцени да ли су ти нови докази кадри да промене већ изречену пресуду. На послетку тражба осуђеног за поновљење има да се достави државном тужоцу и од њега узме реч одобравања или не па повторно суђење, кад је и он у дотичном делу тужилац. Па тек после тога суд има да изрекне своју одлуку. — О. о. 17. јануара, 1888. год., Бр. 87.

По §. 340. тач. 3. и §. 344. Крив. Суд. Пост. кад се поновно суђење захтева па основу нових околности или доказних средстава, то се оне морају иследити. Према овоме не може се донети одлука пре него што буде одређен претрес, и па истом у присуству потражцоца поновног суђења, осуђеног, државног и приватног тужцоца иследе све наведене околности па основу којих се тражи поновно суђење. — О. о. 5. фебруара, 1908. год., Бр. 792.

Види §§. 335.—343. и 345.—348. Крив. Суд. Пост.

§. 345. Повторително суђење не може се захтевати, докле се год противу пресуде или решења може правно средство употребити.

Види §§. 335.—344. и 346.—348. Крив. Суд. Пост.

§. 346. Повторително ислеђење или суђење у ползу оптуженога, може се у свако време тражити, и то како за живота, тако и по смрти његовој, но само од лица у §. 258. под 2., означених.

Види §§. 258., 335.—345., 347. и 348. Крив. Суд. Пост.

§. 347. Противу решења суда, којим се повторително суђење дозвољава или одбија, има места жалби за три дана.

Види §§. 335 —346. и 348. Крив. Суд. Пост.

§. 348. Кад је судом решено да има места повторителном суђењу, онда ће се оптужени поставити у оно стање, у ком се обвнђени до пресуђења налазити има, наредиће се дослеђење потребно према новим доказима и по томе по обштим правилима ислеђења и суђења поступити.

При коначном претресу суд ће се служити пређашњим и новим ислеђењем, и према исходу целог ислеђења ствар пресудити.

Ако се ново повторително суђење чини у ползу осуђеног, па је овај већу какву казн почео издржавати, а по новом би суђењу на мању казн осуђен бити имао, суд ће му оно што је издржао у казни урачунати; ако су казни разнога рода, по основима замене поступити.

Ако се повторително суђење на захтевање осуђеног не дозволи, суд ће одма, ако је пресуду од извршења задржао, извршење таково наредити.

===== Пре него што би приступио примени §. 348. Крив. Суд. Пост. суд је дужан да претходно донесе своју одлуку о томе, да ли у смислу §. 336. Крив. Суд. Пост. има места и услова за поновно суђење, па тек у случају да важе да поновном суђењу има места, онда да донесе одлуку о поновном стављању оптуженог под суд за исто дело. — О. о. 18. новембра, 1908. год., Бр. 12908.

Види §§. 335.—347. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ШЕСТА

О повраћају права осудом због злочинства изгубљених.

§. 349. Ко је по пресуди због злочинства лишен права казаних у §. 18. Казнителног Законика, може тражити да му се таква поврате, код оног првостепеног суда, који је његово дело ислеђивао и судио; но то може чинити по истечењу пет година, од кад је казн издржао, или му је таква путем милости опроштена.

Ако је ко поред казни био осуђен да буде неко време под полицајним надзором, онда пет година по истечењу овога времена.

===== Када је неко испунио услове из §. 349. Крив. Суд. Пост. он се може повратити у грађанска права, без обзира на §. 350. Крив. Суд. Пост. Овај се последњи законски пропис томе не противи, пошто се по смислу ових двају законских наређења за повраћај изгубљених грађанских права изискује само петогодишњи рок. — О. о. 6. фебруара, 1868. год., Бр. 382.

Види §§. 380.—385. Крив. Суд. Пост.

§. 350. Ко тражи повраћај права мора најмање пет година, по истечењу времена за повраћај права одређеног (§. 349.) живети у Србији, и бар годину дана у једном месту стално.

Он ће морати приложити просби на суд сведочанство о његовом моралном поведењу за последњих пет година, од примирителних су-

дова оних општина, у којима је живео, и ова морају бити потврђена од средског началника, ако општина под срез подпада, од окружног ако је општина окружног места, и од управитеља вароши Београда, ако је примпрителни суд ове општине сведочанство издао.

==== По §. 18. Казн. Зак. осуда на казну робије повлачи за собом по самом закону губитак грађанске части, и овај граје све донде, док се грађанска част не поврати начином прописаним у §§. 349. и 350. Крив. Суд. Пост., према чему суд уз казну робије не може досуђивати губитак грађанске части на ограничено време. — О. о. 15. марта, 1902. год., Бр. 1375.

Види §§. 349. и 351.—355. Крив. Суд. Пост.

§. 351. Среске и окружне власти пре него по предидућем параграфу сведочанство потврде, имају добро расмотрити да ли нема што противу оног, коме се сведочанство издаје, што би садржају противно било.

Види §§. 349., 350. и 352.—355. Крив. Суд. Пост.

§. 352. Противу безузрочног одказивања сведочанства, може се жалити средској власти, а противу ове окружној, и на послетку противу окружне власти и управитеља вароши Београда, Министру Унутрашњих Дела.

Види §§. 349—351. и 353.—355. Крив. Суд. Пост.

§. 353. Суд ће се најпре уверити јесу ли сведочанства истинита, па према важности ових решења, могу ли се проситељу повратити права или не могу.

Само противу решења, којима се повраћај права не дозвољава, има места жалби.

Види §§. 349.—352., 354. и 355. Крив. Суд. Пост.

§. 354. Ако виши суд одобри одбијајуће решење првостепеног суда, просилац се може по истечењу три године од тога времена опет обратити суду на начин казани у §. 350., па ако буде опет одбијен, не може повраћај права никад више тражити, осим по особеном одобрењу *Краља*.

Кома су једанпут на овај начин права повраћена, не може их никад више добити, ако их у следству нове осуде опет изгуби.

Види §§. 349.—353. и 355. Крив. Суд. Пост., — и Закон о проглашењу Краљевине од 22. фебруара. 1882. год.

§. 355. Политичке кривце моћи ће и Владатељ помиловањем сваки пут повратити у права, која су у следству осуде судске изгубили.

Види §§. 349.—354. Крив. Суд. Пост.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ СЕДМА

О поступању према странцима, и о пресудама страних судова.

§. 356. Што се тиче поступања са страним поданицима оних држава, које у Србији своје заступнике имају, судови ће се придржавати прописа који су о томе до сад постојали, док се друкчије не нареди.

Види §§. 357. Крив. Суд. Пост.

§. 357. Пресуде судова страних држава неће се у Србији извршивати: но ако би какав човек који суђењу српских судова подпада, учинио у страниј држави какво казнимо дело и тамо суђен био, али би издржање одсуђене казне избегао, онда ће се изнова судити од српских судова, ако се у Србији нађе.

Но ако је неку част казни већ издржао, онда ће му се ова у пресуди урачунати.

Исто тако судиће се изнова и онај, који је учинио какво злочинство или преступлење, казано у глави десетој Казнителног Законака епрам Србије, српског владоца или устава, ма и да би у страниј земљи био суђен и кажњен, ако је он тамо блажије кажњен, но што то српски закони казне, ако он подпадне под суђење судова, а у Србији се нађе.

===== Кривична осуда страних судова, не чини противу оптуженог отежицу по тач. 5. §. 65. Казн. Зак., бити је од утицаја на његово владање у нашој земљи, где је пово дело учињено. — О. о. 28. октобра, 1899. год., Бр. 8729.

Да ли ће се извесноме лицу за дело извршено у страниј земљи моћи судити код нас, не одлучује само та околност да је над њим за то дело већ изречена пресуда од стране страног суда, већ је по смислу §. 357. Крив. Суд. Пост. потребно још и то, да је ова била и извршена. — О. о. 6. октобра, 1910. год., Бр. 11074.

Види §. 356. Крив. Суд. Пост.

З а к љ у ч е њ е.

§. 358. Кад овај закон почне важити, губе силу :

1., Законодатно решење од 16. Маја 1845. год. ВБр. 668. (Зборник III., стр. 55.) о поступку суда с кривцем, који је туђ поданик ;

2., Законодатно решење од 20. Јулија 1850. год. ВБр. 1372. (Зборник V., стр. 262), о томе да се кривци на јемство могу из слободе бранити ;

3., Законодатно решење од 28. Септембра 1850. год. ВБр. 1808. (Зборник V., стр. 284.) о саопштењу кривичних пресуда ;

4., Законодатно решење од 24. Октобра 1850. год. ВБр. 2087. (Зб. V., стр. 294.) о заклетви сведока у кривичним делима ;

5., Законодатно решење од 29. Новембра 1850. год. ВБр. 1809. (Зб. V., стр. 302.) како ће се казнити сведок у кривичним стварима, који неће да се закуне ;

6., Законодатно решење од 21. Јунија 1852. год. ВБр. 537. (Зб. VI., стр. 127.) како судови пресуде да изричу и шта даће с њима да чине, и Законодатно решење од 25. Марта 1854. год. ВБр. 233., којим је ово решење објављено (Речн. Петр., стр. 219.) ;

7., Законодатно решење од 14. Маја 1854. год. ВБр. 371. да се како рокови, тако и мерило вредности опредељено при грађанским стварима, односе и на кривичне парнице, што се накнаде штете гиче (Реч. Петр., стр. 221.) ;

8., Законодатно решење од 4. априла 1856. год. ВБр. 453. (Зборн. IX., стр. 26.) где ће се испитивати болни сведок у кривичним делима, и како ће платити трошкове чиновницима за то ;

9., Законодатно овлашћење од 16. Марта 1863. год. да Министар Правде може постојавши распис о законуј сили доказа од 11. Фебруара 1842. год. АБр. 364., заменити другим целеходнијим, док не изиђе Законик о поступку у кривичним делима ;

10., Распис Министра Правде од петог дана Бр. 1401. (Зборн. XVI., стр. 160.) на основу овог овлашћења издани, са допунама истог од 26. Априла 1863. и 17. Јануара 1864. године (Зборн. XVI., стр. 183.).

А кад ће овај Закон почети важити, наредиће се Уводним Законом.

Види Уводни Закон.



ДОДАТАК

ЗАКОН О ПОРОТИ



I Установа поротног суда.

Члан 1.

Поред државних првостепених судова, постоји у Србији у смислу чл. 149. Устава, за извесна кривична дела поротни суд.

Поротни суд, у границама овога Закона, суди по савести и личном уверењу.

==== Поротни суд петна по чл. 1. Зак. о поротн суди по савести и личном уверењу, али по чл. 27. и 30. Зак. о пороти дужан је да то своје уверење црпи из доказа изнетих на главном претресу. — О. о. 28. августа, 1909. год., Бр. 7011.

Види чл. 148. Устава, од 5. јуна, 1903. год.

II Избор поротника.

Члан 2.

Поротник може бити сваки српски грађанин, који у време избора поротника има најмање 30 година живота и плаћа најмање петнаест динара непосредне порезе; и који стално живи у истој општини пет година.

==== То што поротник после његовога избора за поротника подбаци у порези од законом одређених петнаест динара, није разлог да се избрише из списка изабраних поротника. — О. о. 17. јуна, 1893. год., Бр. 3391.

Члан 3.

Поротници не могу бити:

1. Они, који код других служе за плату или издржање, као: слуге, калфе и т. д.

2. Они, који не уживају грађанска права; који су ма кад судом осуђивани за кривице због користољубља, који су због недостатка доказа за слична дела ослобођени, или који стоје под надзором полицијским.

3. Они, који не би могли вршити судску дужност због каквих телесних недостатака, као што су: слепи, глуви, неми, или који не знају српски говорити.

4. Они, који су под старатељством или стецништем, или који раде под туђом фирмом; и

5. Они, који су под ислеђењем за бесчасна дела,

===== Лице изабрано за поротника, чим падне под стечај постаје неспособно да врши поротничку дужност. — О. о. 3. фебруара, 1901. год., Бр. 732.

Члан 4.

Због свога службеног положаја и све докле то траје, не могу такође бити поротници:

1. Државни министри;
2. Судски и полицијски чиновници и правозаступници;
3. Свештеници свих вероисповести; и
4. Војници стајаће војске.

Члан 5.

Исто тако могу се те дужности не примити и они, који су у течају једне године најмање дванаест дана као поротници заседавали; и они који би слабошћу и дуготрајном болешћу спречени били, да дужност поротника одправљају.

===== Чланом 5. Зак. о пороти само је дато извесним личностима право да одреку вршење поротничке дужности. Али по томе законскоме пропису, не могу се тамо поменуте личности, и противу њихове воље изузимати од поротништва. — О. о. 17. јуна, 1896. год., Бр. 3481.

Члан 6.

Поротнике бирају општински одбори у првој половини месеца новембра сваке године. Председник општинског суда или његов заменик, дужан је старати се, да се избори поротника изврше најдаље до 15. новембра закључно; иначе казниће га надзорна власт повчано са 20—50 динара.

Противу осуде може се жалба поднети Државном Савету у року од три дана по саопштењу осуде. Жалба се предаје власти, која је осуду изрекла.

Груписањем двеју или више општина у једну, има се сматрати, да су ове општине престале и да их је заменила ново груписана општина, а престанком њиховим престала је и функција поротника изабраних од њихове стране у смислу чл. 6. и 7. Зак. о пороти. Према овој административна власт има да изврши нов избор поротника за ново-груписане општине јер и судови могу за састав поротнога суда узимати само оне поротнике, који би од стране нових општина изабрани били. — Нач. о. о. с. 31. марта, 1899. год., Бр. 3062.

Члан 7.

Општине, које немају више од 200 пореских глава, изабраће 20 поротника; а остале веће општине, на сваку даљу стотину пореских глава, изабраће још двојицу поротника.

Вароши, у којима је столица првостепеног суда бирају по 40; а варош Београд 80 поротника.

Списак овако изабраних поротника, у коме ће се назначити име и презиме поротника, њихово занимање, место одакле су, године живота, количина годишње непосредне порезе и дан избора, изложити се одмах јавности у општинском суду.

Противу овога избора, у року од пет дана по његовој објави, има право жалбе сваки грађанин, који по Закону о општинама има право учешћа у донашању зборских одлука.

Жалба се подноси непосредно општинском суду или надлежном првостепеном суду и за пет дана од пријема њеног суд ће првостепени издати решење, које је извршно.

За овим ће општински суд списак поротника најдаље за пет дана, од када је избор поротника остао у важности доставити првостепеном суду.

Жалбе изјављене по овом члану, не подлеже плаћању таксе.

Ако који од изабраних поротника у току године умре или наступи случај предвиђен у чл. 3. и 4. овог Закона, општински суд дужан је одмах а најдаље за десет дана поступити по чл. 7. овог Закона и новим избором попунити овим Законом одређени број поротника.

Кад се противу избора извесног поротника не протестује на начин и у року у чл. 7. Зак. о пороти прописаном, онда се доцније, кад такво лице уђе у састав поротнога суда, не може то чинити. — О. о. 17. јануара, 1894. год., Бр. 172.

То што општински суд вије по последњој алинеји чл. 7. Зак. о пороти на место умрлога поротника, благовремено изврши избор новог, не чини целу поротничку листу неважном, пошто је највећи законом прописани број поротника за извесну општину у основи само једно ограничење тога броја, који може и мањи бити. — О. о. 30. новембра, 1895. год., Бр. 9731.

Члан 8.

Поротник кад суди добија дневно по 6 (шест) динара у име дангубе. Овај трошак издаје првостепени суд поротницима одмах из суме одређене буџетом окружних скупштина; а исти трошак пада на терет окривљенога, ако се овај огласи за крива и ако имадне од куда да га плати; немадне ли, онда плаћа село, варошица или варош одакле је оптужени.

Ако оптужени не буде осуђен или нема сталног места пребивања, онда трошак овај пада на терет среза или вароши где је кривица учињена.

===== Нп чл. 8. Зак. о пороти а ип §. 471. Грађ. Суд. Пост. није заштићена једна трећина плаћа осуђенога од наплате кривичних трошкова, већ о томе може бити говора само код новчане казне. — О. о. 15. октобра, 1909. год., Бр. 11124.

III Састав поротног суда.

Члан 9.

Поротни суд састоји се из тројице државних судија и два поротника из народа. Поротнике бира првостепени суд коцком и то: једног из општине одакле је оптужени, а једног из општине у којој је кривица учињена.

Исто тако бирају се коцком и државне судије изузимајући председника суда, у судовима где има довољан број судија. Извлачење коцке за државне судије врши се на дан суђења у присуству државног тужиоца и оптуженога.

Ако се не би могли бирати поротници из општине из које је оптужени или из општине у којој је кривица учињена, за то што има више оптужених, а сви нису из једне општине, или што дотичне општине не долазе у опсег првостепеног суда, где се поротни суд саставља, или што су кривице учињене у разним општинама, онда се број поротника попуњава из листе поротника општине, где је столица првостепеног суда.

Измене и допуне од 28. новембра, 1895. год.

===== Чл. 9. Закона о пороти у првоме одељку своме предвиђа случај да постоји један кривац и да је дело учињено у једној општини и наређује да у састав поротног суда уђе један поротник из општине одакле је оптужени, а други из општине у којој је дело учињено. Случај стицаја криваца или места дела предвиђа трећи одељак наведенога члана и поред осталог наређује, да ако има више криваца, а сви нису из једне општине, у састав поротног суда улазе поротници из места суда на место поротника одакле су оптужени. Одредбе

закопа о саставу поротног суда строго су формалне и имају се применити овако како гласе. При саставу поротног суда има се одвојити и засебно ценити, да ли ће у комбинацију ући поротници из места дела или из места суда, а засебно да ли се у комбинацију могу узети поротници из места одакле су оптужени или се на њихово место морају узети поротници из места суда. Та подвојеност једини је закону саобразан критеријум у свима, а нарочито компликованијим случајевима, и по њему се једино могу расправити сва спорна питања која би се могла појавити. Одређивање поротника, дакле, из места дела, не може имати никаквог утицаја на одређивање поротника из места одакле су оптужени. — О. о. с. 3. марта, 1904. год., Бр. 1927.

Кад је кривац стављен под поротни суд за више кривичних дела, која је извршио у разним општинама, ван општине свог домицила, онда ће се поротници из реда грађана бирати из општине у којој је домицил оптуженога и места суда. — О. о. с. 2. марта, 1905. год., Бр. 2313.

Избор поротника врши се на сам дан претреса коцком, што се утврђује записником, — а да би пак тај записник имао силу доказа по §. 234. Крив. Суд. Пост. потребно је да је оверен од лица, које је бирање руководило, без које овере нема никакве вредности. — О. о. 8. августа, 1903. год., Бр. 8488.

Члан 10.

Поротник, који у одређено време не дође на дужност, казниће се новчано од 20—50 динара; и ову казну по претходном саслушању, изрицаће суд, ако се поротник не оправда. Судско решење о томе одмах је извршно.

Члан 11.

Сваком поротнику, кад први пут у дужност ступи, председник суда представиће важност заклетве на ће онда поротник метнути десну руку на јеванђеље, а ако је друге вере, дигнуће је у вис и заклеће се овако :

„Заклињем се јединим Богом и свим, што ми је по мом закону највећије и на овом свету најмилије, да ћу поверену ми дужност поротничку у суду верно испуњавати, да ћу при сваком делу, за које се као поротник позвао будем, судско пелеђење најживо пратити, појављене доказе у корист оптуженога и против оптуженога савесно испитати и при решавању дати гласа по своме сопственом уверењу, основаноме на извиђању и познавању ствари, а не по мрзости, наклоности, наговору или из страха; и како право радно онако ми Бог помогао“.

Они пак, за које би суд званично знао, да су се једном заклили на ову дужност, неће другу заклетву полагати, него ће вредети она, коју су пређе положили и на коју ће их само председник суда потсетити.

IV Надлежност поротног суда.

Члан 12.

Поротни суд судиће ове кривице:

1. Опасне крађе, — §§. 223., 223. а. и 223. б. Кривичног Законика;

2. Разбојништва, — §§. 237., 238., 239., 240., 241., 242., 245. и 250. Кривичног Законика;

3. Паљевине, — §§. 295., 296., 297., 298. и 299. Кривичног Законика;

4. Повреде или попиштаје туђих ствари, — §§. 289. и 291. Кривичног Законика, у вредности преко 100 (сто) динара;

5. *Пет дела из §§. 105., 106., 107., 109., 110. а., 112., 113., 127. пређи стас, 132., 261., 262. и 284. Кривичног Законика. (Овим престаје важити пређи оделак §. 27. Закона о судијама).*

Овде се неће гледати на то да ли су ова дела извршена или само покушана.

Измене и допуне од 20. новембра, 1905. год

Закон о шумама од 30. марта, 1891. год. (са изменама и допунама): Члан 145. За сва кривична дела побројана у §§. 105. и 106., с погледом на §. 132. Кривич. Законика судиће чуварима шума поротни суд, с погледом на Закон о пороту.

Закон о накнади штете учињене злонамерном паљвином и намерним противзаконим поништајем ствари од 20. марта, 1892. год. (са изменама и допунама): Чл. 14. Оштећени положиће заклетву, да му је учињена злонамерна паљвина, крађа и повпштај ствари. Заклетву ће извршити свештеник у присуству последне државне власти... — Чл. 20. за кривоклетство оштећеног из чл. 14. овог Закона надлежан је поротни суд оног округа у ком је заклетва положена. Поротни суд саставља се и суди по Закону о пороту.

Пошто се у §§. 250. а. и 250. б. Казн. Зак. одређују битни услови, који сачињавају кривицу јатаковања, а §. 250. в. Казн. Зак. одређује само казну за теже дело јатаковања, и пошто по чл. 13. Зак. о пороти, прикривачима, — §§. 49.—51. и 250. а. и 250. б. Казн. Зак., — суди суд главног кривца, то је и за дело казнимо по §. 250. в. Казн. Зак. надлежан поротни суд, кад је он надлежан за главног кривца, и ако §. 250. в. Казн. Зак. пије у чл. 12. Зак. о пороти споменут. — О. о. с. 28. новембра, 1890. год., Бр. 4853.

Пропис §. 132. Казн. Зак. не предвиђа никакво кажњиво дело, па ни казну, према чему не може бити ни говора о надлежности поротног суда за дела из овога законског прописа, кад у њему никаква дела нису ни предвиђена. Како међутим пропис §. 132. Казн. Зак. наређује само да ће за кривице, побројане у глави XI Казн. Законика, где је редовно казна предвиђена само за државне чиновнике, одговарати и контрактуални чиновници, општински часници и т. д., онда је јасно, да је уношење овог законског прописа у допуну Закона о пороти

од 20. новембра, 1905. год., извршено само у том циљу, да се надлежност поротног суда, поред чиновника, распростре и на сва остала лица, побројана у §. 132. Казп. Зак., за она дела, која су овим доцунама погнала под надлежност поротног суда. — О. о. 3. фебруара, 1906. год., Бр. 209.

Како је суђење у поротноме суду изузетно и важи само за дела побројана изрично у чл. 12. Зак. о пороти, то се та одредба има најпозитивније тумачити. — О. о. 24. септембра, 1909. год., Бр., 10150.

Кад државни суд на основу чл. 34. Зак. о пороти искључи поротнике из суђења извеснога дела, услед тога, што за суђење истог није надлежан поротни суд, према чл. 12. Зак. о пороти, а он сам извиди и пресуди потпуно дело, онда у заглављу пресуде не може стајати да је она изречена од поротног суда нити се у исто могу увести имена поротника — грађана. — јер би то било противно §. 240. Крив. Суд. Пост. — О. о. 10. јуна, 1909. год., Бр. 7035.

Члан 13.

Ако се код кога стекне више кривца, које једним делом пду у надлежност других судова и ако су сва та дела била предмет једног извиђања и суђења, то ће се надлежност поротних судова простирати и на њих.

Прикривачима §§. 49.—51. и §§. 250. а. и 250. б. Кривичног Законика судиће онај суд који суди и главнога кривца.

==== Кад оптуженоме суди поротни суд зато што је сем осталих кривичних дела учинио и једно које долази у надлежност поротног суда, па приватни тужилац по овоме делу, а по овлашћењу које му Закон даје, одустане од тужбе, пре одлуке поротног суда, онда је државни суд дужан да по чл. 34. Зак. о пороти поротни суд искључи из суђења, пошто је надлежност поротног суда престала, а напустила према §. 2. Крив. Суд. Пост. само надлежност првостепеног суда. — О. о. 12. јануара, 1909. год., Бр. 14483.

Види чл. 12. Зак. о пороти.

Члан 14.

Кад суд прими тужбу од последне власти, расмотриће и видеће је ли кривично дело извиђено, па ако вађе да није, онда ће суд учинити потребно дослеђење. Вађе ли да се нема шта више извиђати, решиће, да ли дело иде у надлежност поротног суда или не. И против овог решења може се жалба изјавити за три дана.

Члан 15.

Пошто постане извршно решење, којим је наређено да се оптужени преда поротному суду, државни ће тужилац поднети суду списак доказа, који ће се за претрес набавити или том приликом изнети.

Најмање на осам дана пре главног претреса предаће се оптуженоме и његовоме браниоцу списак свију доказних средстава, а уједно ће му се дозволити да предложи суду, да се попуне или умноже доказна сретства. О таквим предлозима решаваће првостепени суд. Ти предлози морају се поднети најмање на три дана пре главног претреса. Доцније се то неће моћи учинити, ван ако докаже, да за њих раније није знао.

Суд може одбацити те предлоге, кад би се основана сумња показала, да се тим неће моћи добити важне последице за сам доказ, него би се на тај начин само главни претрес развукао, кад би предлог уважен био. Али ако би оптужени такав предлог учинио на главном претресу, онда о његовој умесности или одбачењу решава цео поротни суд.

==== Кад је државни тужилац у смислу ваређења чл. 15. Зак. о пороти подвео списак доказа, онда он као тужилачка страна а по ваређењу §. 46. Крив. Суд. Пост. искључен је да би по томе оптужењу могао судити као судија, односно не може према овоме законском ваређењу у вези ваређења чл. 9. Зак. о пороти, као судија ви извлачити коцку. — О. о. 1. фебруара, 1908. год., Бр. 1317.

Члан 16.

Она доказна средства, која нису у списку означена, не могу се на штету оптуженога употребити на претресу. Ну ако би за резултат суђења, по оцени државних судија, било од важности њихово ислеђење и употреба, то ће се по решењу државних судија претрес одложити. Предлог за овако одлагање може чинити сваки члан поротног суда и државни и приватни тужилац. Исто тако претрес ће се увек одложити кад то оптужени захтева, у цели, да изнете нове доказе, који иду на његову олакшицу, обистини, ако би поротни суд нашао, да би изнета факта као доказана, била од утицаја на одлуку поротног суда; или ако би то оптужени због недоласка сведока затражио, па би, по оцени државних судија, овако тражење са обзиром на важност сведожаба било од утицаја.

Члан 17.

Првостепени суд, кад кривица за претрес буде готова, саопштиће оптуженом и његовом браниоцу, државном и приватном тужоцу сва имена поротника из списка оних оштинина, из којих ће се састав поротног суда извршити, и сваки од њих има права избацити по двојицу поротника, не кажујући узрок

одбачаја. Приватном тужилоцу из удаљенијих крајева, суд ће овај списак у наведеном циљу саопштавати преко надлежне му среске власти. Ако има више оптужених или приватних тужилаца, онда сви скупа оптужени или приватни тужилоци могу одбацити по четири поротника. А у исто време, оптужени, државни и приватни тужилац, могу чинити изузећа противу поротника, прописана Законом о поступку судском у кривичним делима. Но ово су дужни учинити одмах, а најдаље за 24 сата по саопштењу, изузимајући случај, кад се узрок за искључење доцније појавио.

Кад се ово изврши, првостепени ће суд из осталог броја неизузетих поротника изабрати и то: из општине одакле је оптужени и из општине у којој је кривица учињена, по два, свега четири поротника. Ако је оптужени учинио кривицу у својој општини, онда се из исте општине бира четири поротника. Ових четири поротника суд ће позвати на дан одређени за извиђање и суђење.

Од ових четири поротника суд ће на дан претреса извлачењем коцке у присуству оптуженога, приватног и државног тужилоца, изабрати по на особ из обе, односно из једне општине, два поротника за суђење. Остали се одмах општирају с правом на трошак и дангубу по чл. 8. овог Закона.

О извршеном избору саставља се записник и придаје се актима додичне кривице.

Измене и допуне од 28. новембра, 1895. год.

Види чл. 9. и 43. Зак. о пороти.

Члан 18.

Ако би који од изабраних и на претрес позваних за вучење коцке поротника по чл. 17. овог Закона, изостао, првостепени ће суд у том случају недовољан број поротника изабрати и попунити из списка општине, у којој је првостепени суд, да се неби само због тога други претрес одређивао.

==== Кад је приватни тужилац актом, примљеним у суду пре претреса, тражио изузеће једнога поротника, који је наредбом судском одређен за вучење коцке ради састава поротног суда, онда суд није могао ништа даље предузимати, док ово питање о изузећу не расправи особеним решењем, нити се може користити недоласком тога поротника на претрес, па у смислу чл. 18. Зак. о пороти узети му замену из поротника места првостепеног суда; па против, кад је он већ као поротник на претрес позван, и противу њега се по том појави изузеће, онда то

питање о изузећу мора претходно да се расправи па дошао он или не, јер па случај да се изузеће уважи, има на место његово да буде позват поротник општине одакле је и он, а не поротник из места суда. — О. о. 21. августа, 1903. год., Бр. 6680.

Члан 19.

Ако услед примене чл. 17. овог закона не буде довољан број поротника из једнога саопштеног списка, онда ће се недовољан број попуњити поротницима из места првостепеног суда.

V Извиђање у поротном суду.

Члан 20.

Главни претрес отпочеће са читањем решења, којим се оптужени предаје поротном суду на суђење.

Извиђањем на претресу управљаће председник суда или председавајући судија. Но поротници, који су на претрес позвати могу такође као и државне судије чинити питања оптуженоме, сведоцима и вештацима, преко председника или председавајућег судије.

У саветовању пак и решавању, и поротници онолико ће само учествовати, колико је овим Законом прописано.

Члан 21.

Сведоци ће се пре почетка седнице прозвати. Ако који од сведока не буде дошао, опет ће се његов исказ пред поротним судом прочитати.

Члан 22.

Пошто се сведоци прозову, упутиће се у собу за њих одређену. Сведок који је испитан, неће се смети са неиспитаним сведоцима састајати ни разговарати.

Члан 23.

Сведоци ће се код суда само на главном претресу заклињати; а код иследне власти само у случају §. 111. Крив. Поступка.

Сведоке ће председник ради саслушања позивати у заседање, једног по једног и по реду, како сам буде налазио, потесетивши сваког сведока, пре него што би овај своју сведошбу исказао, да праву истину исказе, па ако каквих законих препрека не буде, он ће га по том

и заклетн. Ну, ако оптужени, државни и приватни тужилац пристану, да се не купу, онда суд неће сведока заклинавати.

Члан 24.

Пре него што сведок положи заклетву, председник ће упитати оптуженог, државног и приватног тужноца, да ли они имају каквога изузећа противу сведока и чиме их доказују. Изузећа, која су страни позната, али их она није хтела показати, сматраће се као да не постоје.

Ако би се изузећа за то чинила, што се мисли, да се сведоку у опште веровати не може, а не за то, што сведок не би био способан да под заклетвом сведочи, или што његов исказ не би могао имати вредности неизузетног и способног сведока, онда се на њих неће никад пажња обраћати, него ће се сведок по закључењу судском заклетн на свој исказ.

Члан 25.

Пошто председник саслуша сведока, онда ће и државне судије и поротници и државни тужилац и оптужени, а поред овога и његов бранилац, моћи сведоцима да стављају питања преко председника.

Сведок ће се увек умено преслушати пре но што се његова ранија сведоцба на претресу прочита.

Председник ће моћи забранити државном тужноцу, оптуженоме и његовome бранноцу, да чине питања, за која он (председник) нађе да су неупутна. Ну због тога, што такво питање не би било од вредности, председник га неће моћи забранити.

Члан 26.

Ако оптужени на главном претресу потпуно призна све, за шта се оптужује, па ако се ни са које стране, па ни од поротника противу тога признања ништа не примети, онда ће престати свако даље испитивање сведока и доказивање.

Члан 27.

При решавању питања о кривници, поротници учествују у саветовању и закључењу као и судије. Уверење своје о томе: је ли оптужени донета крив или није крив, црпеће из доказа, који су на главном претресу извиђени и из познавања ствари.

Решавање пак о томе, који се прописи Кривичног Законика имају применити на дело и околности, које су по укупном закључењу поротног суда нађене да постоје, као и у случају осуде каква се и колика се казна одредити има, и шта оптуженоме служи за олакшавну или отежавну околност, — припада државним судијама без поротника.

Исто тако и питање о накнади штете, ако би се имала уз кривницу решавати, као и о траженим трошковима, решаваће само државне судије.

===== Поротни суд, разумевајући ту и државне судије, који као поротници раде, није дужан држати се прописаних правила о доказима за окривљење или неокривљење оптуженога; и кад поротни суд изрекне да је оптужени крив, онда државне судије примењујући закон, не могу на ново ценити доказе и изрећи било да оптужени није крив: било да нема доста доказа да је крив, те тако ослободити га од казне, већ су дужни по оглашењу оптуженога за крива, само одредити му казну по постојећим законима. — Нач. о. о. с. 12. јуна, 1872. год., Бр. 2318.

Квалификовање кажњивог дела спада у искључиву надлежност државних судија, а не поротника. — О. о. с. 17. фебруара, 1900. год., Бр. 714.

Да би одлука поротног суда о делу могла да послужи државним судијама као основица за правилну примену закона, дужност је председника суда да при гласању, постављањем сходних питања, пороту руководи тако, да она реши сва фактичка питања, која могу бити од утицаја на ближу квалификацију дела, тако, да државни суд при решавању о томе под који ће законски пропис дело подвести, буде у могућности да свој рад сведе само на примену закона. За дело крађе стоке, поред простог констатовања да стоји дело крађе стоке, од утицаја је на законску квалификацију дела још и вредност покраденог стоке и начин на који је покрађа извршена, по смислу §§. 221. а., 223. и 223. б. Казн. Зак. По томе одлука поротна изнесена у облику закључка „да стоји дело крађе стоке“, без ближег опредељења вредности и начина извршења дела, не може да послужи државном суду за ближу квалификацију дела, јер поред оваке одлуке пороте имао би државни суд да решава питања: верује ли да је вредност стоке онолика колико се тужбом представља, као и да ли је крађа учињена на овај начин како се тужбом тврди или не; а тиме би се већ упустио у решавање фактичких питања за која у поротног суђењу, према чл. 27. и 30. Закона о пороти није надлежан. — О. о. с. 8. јуна, 1901. год., Бр. 5232. — О. о. с. 28. августа, 1901. год., Бр. 6572.

Да би одлука пороте могла да послужи државним судијама као основица за правилну примену закона, дужан је председник суда, да при решавању пороту руководи тако, да она реши сва фактичка питања, која могу бити од утицаја на ближу квалификацију дела те да државни суд при решавању, под који ће пропис законски дело подвести, буде у могућности да свој рад ограничи само на примену закона. Порота мора на пр. код крађе да констатује не само да је дело учињено, него и својства предмета, детаљан начин извршења, време извршења, као и вредност покрађе, — јер је то све од утицаја на ближу квалификацију дела. — О. о. с. 1. априла, 1903. год., Бр. 3187.

Поротни суд испита по чл. 1. Зак. о пороти суди по савести и личном уверењу, али по чл. 27. и 30. Зак. о пороти, дужан је да то своје уверење црпи из доказа изнетих на главном претресу. — О. о. 28. августа, 1909. год., Бр. 9011.

Члан 28.

Савештовање и гласање бива тајно. Савештовањем руководиће председник или председавајући судија. Гласаће се по обичним правилима. Прво ће гласати један поротник, за тим један државни судија, после други поротник, па други државни судија и најпосле, председник или председавајући судија.

Измене и допуне од 28. новембра, 1898. год.

Члан 29.

За сваки закључак поротног суда, који би за оптуженога био штетан, потребна је проста већина гласова.

Члан 30.

Поротници и државне судије решавају заједнички само питање о томе, је ли оптужени крив или не, држећи се при томе строго уверења, које су дужни да прибаве из укупног ислеђења и прибраних доказа као и познавања ствари. Ну ипак дужни су, да при савештовању покажу своје разлоге, на којима мишљење своје оснивају.

Сва остала питања, у колико то нарочитим одредбама овога Закона није другаче наређено, припадају надлежности само државних судија.

==== Кад поротни суд изрекне своју одлуку да оптужени није крив, онда државни суд, према наређењу чл. 30. Зак. о пороти није надлежан да се поново упушта у оцену питања о постојању или непостојању кривичног дела, већ има само да на донету одлуку поротног суда примени законске прописе. — О. о. 11. марта, 1903. год., Бр. 5559.

Према чл. 27. и 30. Зак. о пороти председник има да изнесе пред поротни суд на решење питање, који су то све по закону карактерни знаци дела, за које се оптуженоме суди, — и на то поротни суд има да да свој одговор. Међутим да ли се према разлозима и констатовању поротног суда има узети да дело по закону постоји или не, и ако постоји, под коју законску одредбу оно долази, то је питање правне природе, које као такво подлежи оцени самих државних судија без поротника, и које могу државне судије само тако правилно решити, ако је поротни суд фактичко питање, за које је опет само он надлежан, потпуно и свестрапо оценно. — О. о. 1. априла, 1903. год., Бр. 3186.

По чл. 30. Закона о пороти поротници решавају само питање о томе, је ли оптужени крив или не, држећи се при том строго уверења које су дужни да прибаве из укупног ислеђења и прибраних доказа, као и познавања ствари, а разбор као законска мера за примену казне по правом одељку горњег закон-

ског прописа припада надлежности и оцени државних судија. — О. о. 13. децембра, 1903. год., Бр. 10155. — О. о. с. 12. јануара, 1904. год., Бр. 76.

Кад су поротници према чл. 27. и 30. Закона о пороти изнели све карактерне знаке дела, које су из укупног ислеђења поцрпели, довели одлуку, онда државне судије не могу допети одлуку о искључивању поротника, и оптуженог пустити испод суђења, већ су дужни, према наведеним законским прописима, да дело, окарактерисано од стране поротника само подведу под дотичну одредбу Казн. Законика и на тај начин да задрже карактер поротног суђења и ако би одлука пороте гласила да оптужени није крив. — О. о. 27. августа, 1904. год., Бр. 1786 — О. о. с. 23. септембра, 1904. год., Бр. 8442.

Поротници гласају и онда о кривичној одговорности оптуженога за представљено дело кад се ислеђењем на главном претресу покаже да то дело не стоји, јер тек на основу таквог закључка поротног суда може државни суд приступити примени законских прописа и изнети своју одлуку. — О. о. 25. маја, 1906. год., Бр. 5641.

Кад суд нађе, да се оптуженоме за дело крађе, за које је поротним судом оглашен за крива, не може судити и да се не може казнити према §. 70. а. Казн. Зак. и §. 248. Крив. Суд. Пост., онда се оптужени за то дело крађе не може ослободити као невин, противно одлуци поротног суда да је он за исто дело крив, јер се оптужени према наведеним законским прописима за ово дело крађе само не може судити и не може се казнити, а међу тим дело стоји и он је за њега крив. — О. о. 16. децембра, 1908. год., Бр. 10756.

Кад је поротни суд одлуком својом огласио оптуженог за крива по два дела, од којих закон за једно предвиђа казну затвора а за друго казну робије, онда је државни суд одмеравајући оптуженоме казну за ова дела, дужан у смислу §. 69. Казн. Зак. да у пресуђењу своме означи коликом казном кривца кажњава особено за свако дело, па тек по том да поступајући по §. 22. Казн. Зак. изврши претварање лакше казне у тежу и изнесе укупан износ казне за кривца, на коју га осуђује по свима оптужењима. — О. о. 13. октобра, 1909. год., Бр. 11017.

Члан 31.

Сваку пресуду и решење суд ће заједно са разлозима написмено ставити и потписом својим одоверити. При саставу разлога у закључењу имаће се на уму и у исто закључење унети оне побуде, које су према члану 27. овог Закона државне судије и поротници, при саветовању и гласању, за своје мишљење показали.

Одвојена мишљења поротника написмено не стављају се и не потписују.

По чл. 31. Зак. о пороти у свакој поротној одлуци мора се изложити закључак поротног суда и побуде услед којих је порота донела свој закључак, и при потпису поротне одлуке поједини поротници немају права да стављају на писмено своја одвојена мишљења, нити да остављају трага о томе, да закључак поротног суда, није био израз мишљења свих поротника. — О. о. 10. марта, 1904. год., Бр. 2405.

Члан 32.

Председник или председавајући судија објавиће у јавној седници одлуку у присуству судија и поротника истог дана кад је претрес закључен, па ма у које доба то било.

Састав и објава побуда — цела пресуда — може и за доцнији који дан остати; али то неможе бити више од седам дана.

===== Према чл. 32. Зак. о пороти закључак се поротног суда изриче оног дана кад је претрес закључен, али како тај закључак не представља пресуду све дотле док се не саставе побуде државног суда, према другом одељку поменутог законског прописа, а не саопште, онда у погледу рока за жалбу нема вредности само примљено саопштење закључка поротног суда, пошто се према чл. 32. Зак. о пороти рок рачуна тек „по саопштењу пресуде“. — О. о. 8. маја, 1908. год., Бр. 6024.

Члан 33.

Одлука поротног суда не вреди, ако би се оснивала на доказима, који на главном претресу нису показани.

Члан 34.

Ако би на главном претресу наступно случај §. 209. Крив. Поступка и показано дело не би подлежало извиђању и суђењу поротног суда, онда ће саме државне судије са искључењем поротника дотично кривично дело расправити.

===== По чл. 27. и 30. Закона о пороти, поротни суд решава питање о кривици, т. ј. да ли је оптужени крив или није. Уверење о томе поротни суд заснива на укупном испољењу и прибраним доказима, а дужан је да у својим побудама изнесе битне и карактерне знаке, које дело носи; па из тих карактерних знакова саме државне судије дужне су, да, саобразно одлуци поротног суда, на дело примене законске прописе. Дакле, карактерни знаци дела, изнети од стране поротног суда, имају да послуже државном суду за квалификацију представљеног дела. Према томе поротни суд у своме закључку не може изрично казати, да ли постављено казнимо дело постоји или не постоји, већ то долази у надлежност државних судија. Државни суд има према карактерним знацима изнетим од поротног суда, да реши питање, постоји ли казнимо дело за које је оптужени суду тужен или које друго; а ту оцену може државни суд учинити само по искључењу поротника, према чл. 34. Закона о пороти. Кад би се усвојило противно гледиште, онда би државни суд био лишен могућности да решава: да ли у радњи оптуженог, према оним карактерним знацима, како их је поротни суд изнео, кад не постоји дело за које је надлежан поротни суд, постоји друго које дело, казнимо по Казн. Законику. Тако кад у случају у коме је извесно лице оптужено за разбојништво, поротни суд пађе да нема карактерних знакова разбојништва, с тога што је ствар, због које је напад предузет,

пападачева — оптуженога, онда би по овоме другоме, погрешноме гледишту, и ако би у оваквој радњи могло стајати дело самовлашћа, државни суд био искључен из решавања овог питања, већ би то имао да расправљив поротни суд, што би се коспло са напред поменутих прописима Закона о пороти. — О. о. с. 15. новембра, 1904. год., Бр. 10730.

VI О жалби.

Члан 35.

Противу пресуда и решења поротног суда, моћи ће се жалба изјавити само Касационом Суду.

Члан 36.

Жалба се неможе оснивати на томе, да на главноме претресу изнесени доказ није потпуни или да није довољан, па да се за то неможе узети ни да је доказано, да је оптужени допета крив.

Члан 37.

Оптужени, његов бранилац, приватни и државни тужилац могу се у року од пет дана, по саопштењу пресуде жалити Касационом Суду, кад год налазе, да је поротни суд поступио противно одредбама овога Закона.

Жалба се подноси суду који је пресуду изрекао.

Члан 38.

Ако Касациони Суд нађе, да је жалба основана, уништиће закључење поротног суда па и цео поступак, ако нађе, да је и овај неправилан; и наредиће ново ислеђење или нов претрес.

У овом случају дело ће извиђати и судити исте судије и поротници, ма да би поротницима рок истекао.

===== По другом одељку чл. 38. Зак. о пороти, кад Касациони Суд из законских разлога поништи закључак поротног суда или и цео поступак, дело ће ипак, понова, судити и поротници, па ма поротницима и рок истекао. — О. о. 18. јануара, 1906. год., Бр. 12236.

Члан 39.

Ако је жалба на то управљена, да је материјални Закон погрешно примењен на дела и околности, за које се по укупном закључењу поротног суда нашло да постоје, онда ће Касациони Суд у своме ре-

шењу то нарочито исказати и ствар истоме суду вратити, да само друго закључење изрекче према ономе и на основу онога, што је признато да постоји.

У оваком случају, и, ако нижи суд усвоји примедбе Касационог Суда, одредиће нов претрес, на који ће позвати само државног и приватног тужиоца, оптуженога и његовог бранпоца; преслушати их и другу пресуду изрећи.

Члан 40.

И против другог закључења судског под горњим претпоставкама може се жалба изјавити, но само у онолико, у колико се буде тичало новог поступка или новог закључења судског.

VII Закључна наређења.

Члан 41.

Сва кривична дела, која подлеже суђењу поротног суда, а затеку се непресуђена код првостепених судова, расправити се по прописима овога Закона.

Члан 42.

Поротници по овом Закону имају се изабрати најдаље за месец дана, од дана кад овај Закон ступи у живот. А до тога времена за суђење узимаће се поротници у овој години изабрани.

Члан 43.

За све, што овим Законом није другачије наређено, о делима, која пред поротни суд долазе, вреде наређења Крив. Поступка.

===== По §. 46. Крив. Суд. Пост. у казнином делу не може судити судија, који је у истом делу био сведок; а по §. 48. Крив. Суд. Пост. за овакав случај искључења дужне су судије саме суду јавити. Па како према чл. 43. Зак. о пороти ови прописи важе и за поротнике, то их се и ови имају придржавати. — О. о. 11. септембра, 1909. год., Бр. 9558.

Члан 44.

Овим Законом укида се закон о пороти од 21. октобра 1871. годпне. Овај Закон ступа у живот од дана кад га Краљ потпише.

УРЕДБА

ОД 18. МАЈА, 1850. ГОД. (ЗБОРНИК V, СТР. 187.)

о томе, како ће полицијске власти с полицијским преступницима поступати, и како ће их казнити

§. 1. Полицијски преступак је свако оно дело, за које Полицијски Законик виновнику казну одређује.

Овај Казнителни Закон за полицијске преступнике издаје се под данашњим заједно с овом Уредбом.

Види §. 2. Закова од 29. марта, 1860. год., којим се уводи у живот Казнен Законик, — п §. 1. п 310.—397. Казн. Зак.

§. 2. Како ови полицајни преступци не спадају у ред тежи преступака и злочинства, то ће полицијске преступнике, који су један или други од ње учинили, саме полицијске власти сходно правилима ове Уредбе на одговор узимати и по слову Полицијског Закона казнити.

§. 3. Полицијске власти, које ће тако полицијске преступнике испитати и казнити јесу:

Примирителни судови општина;
Управитељство вароши Београда;
Срески начелници; и
Окружни начелници.

§. 4. а). Општински суд, вршећи полицијску и судску месну власт, извиђа и изриче казне о свима истуђима, изложеним у трећој чести Закона Кривичног.

Општински судови, који се налазе у месту где има окружне или среске власти, као и општина града Београда, могу изви-

ђаџи и судиџи, она истуџна дела, која би се догодила у њиховом делокругу, а није их узела у постуџак окружна, односно среска полиџијска власџ.

И полиџијске власџи, среске и окружне, свака у своме делокругу, дуџне су извиђаџи и судиџи све истуџе, коџи се казне по глави тридесет другог Кривичног Законика.

Но за ислеђење и суђење истуџа по тужби приватнога тужџиоца, дуџсан је приватан тужџилац да се најпре обраџи оџишџинском суду и само где овај не би по узео у постуџак, дуџсна је доџична полиџијска власџ, да дело по тужби приватнога узме у свој постуџак.

Исто тако оџишџински суд са одбором стављаџе под полиџајни надзор до три месеца осуђенога краџљивца за учињену просту крађу, које вредност прелази два динара; а тако исто и онога, на кога би се у селу или оџишџини основано сумњало, да чини крађе или палеџине које се у оџишџини догађају, чему има места жалби на непосредну државну власџ на начин и за време оно, као што је у овој одредби прописано.

б). И срески начелници као и чланови управе вароши Београда, могу кад суде о истуџима изрицаџи онолику казну, колику би по доџичном Закону могао изрећи оџишџински суд, кад би судио о том делу.

Измене и допуне од 17. јануара, 1876. год., — 23. јуна, 1877. год., — и 17. јануара, 1904. год.

Закон о уређењу округа и срезова од 18. марта, 1905. год.: Чл. 23. ... Кад год окруџни начелник путује службено по округу, па би се догодно случај става другог §. 19. Полиџијске Уредбе, или би се према њему лично или службеном раду његову, или у опште у његову присуству учинило какво преступно дело, које се казни по трећој части Кривичног Законика, он има на лицу места власт извиђања и кажњавања, по ставу другог §. 4. а. Полиџијске Уредбе.

===== У Казненом Законику предвиђен је полиџијски надзор за извесна како злочина и преступа, тако и преступа дела, као криминална казна, којом се лица, по тим делима осуђена, казне уз другу казну, дакле као споредном казном. Али законодавац је узео полиџијски надзор и као превентивну меру за оне, на које се сумња да крађе и извесна њима слична дела чине. О овом полиџијском надзору као превентивној мери говоре прописи: §. 391. в. Казн. Зак. и став пети §. 4. а. Полиџијске Уредбе. У првом се каже: „Окружна полиџајна власт може административно решити, да се онај под полиџајни надзор стави до годину дана, на кога би се у селу или општини сумњало да чини крађе или разбојништва, или палеџине, које се у општини догађају, или да подобне злочинце прикрива“. У другом се каже: ... „Општински суд са одбором стављаџе под полиџијски надзор до три месеца осуђеног краџљивца за учињену просту крађу, а тако исто и онога, на

кога би се у селу или општини основано сумњало, да чини крађе или пљевнше, које се у општини догађају, или да подобно злочинце прикрива*. За пазивљање и суђење преступних кривица из III части Казненог Законика стоји, по закону, надлежност општинских судова и полицијских власти, ереских или окружних, и надлежност првостепених судова за разматрање њихових осуда. И општински суд и полиц. власт, примењујући код ових осуда казне по §. 310. Казн. Зак., на дакле и полицијски надзор као споредну казну, раде као органи судске власти. Изричући пак полицијски надзор као превентивну меру у случајевима §. 391. в. Казн. Зак. и §. 4. а. став V Полицијске Уредбе, раде као управне или тачвије, чисто полицијске власти. Отуд и то што се у наведеном §. 391. в. каже: „Окружна полицијска власт може *административно* решити“ — и што се у наведеном §. 4. а. V. став каже: „... Општински суд *са одбором* ставља ће под полиц. надзор“ — доследно томе, решење о полицијском надзору, као превентивној мери, као решење административне природе, имала би, по жалби, да разматра старија административна а не судска власт. Зато је и речено и поменутом ставу §. 4. а. Полицијске Уредбе, да против таког стављања под полицијски надзор „има места жалби на непосредну државну власт“. Законом од 17. јануара, 1904. о изменама и допунама у Закону о Полицијској Уредби није учињена у овоме никаква измена овог петог става §. 4. а. Према томе, против одлуке општинског суда са одбором о полицијском надзору као превентивној мери и сада „има места жалби на непосредну државну власт, на пачини и за време ово, као што је у овој Уредби прописано“ — како се то изречно каже при крају тога законског прописа. Овај законски пропис није у томе промењен ни последњом изменом §. 15. и 16. петог става, којом се изменом изрично наређује да ће првостепени судови, осим осуда по преступним кривицама разматрати још и решења из §. 391. в. Казн. Законика, а то је у случајевима изреченог полицијског надзора као превентивне мере, *од стране окружног начелства*, дакле не и од стране општинског суда са одбором, зашта остаје надлежност „непосредне државне“ (старије административне) власти за разматрање. С разлогом се може приметити, да је недоследност да одлуке окружног начелства о стављању под полицијски надзор у циљу превентивног разматра првостепени суд, а такве исте одлуке од стране општинског суда са одбором изречене, да разматра непосредна државна власт, али се на то може одговорити, ако у том заступа има недоследности која се неби дала оправдати, кривица је до законодавства, које и пиаче у законима често пута не показује довољно доследности. Пре свега наређењу §. 391. в. и није место у Казненом Законику, али када се нашло ту међу преступима из треће части тога Законика, могло је већ зато што је ту, на власти законодавство, да при редиговању последње измене петог става §§. 15. и 16. Полицијске Уредбе, како за друге ту побројане преступне кривице, тако и за разматрање одлука по §. 391. в. огласи првостепени суд као надлежан за разматрање. Према свему овоме: за разматрање одлука, допесени по основи петог става §. 4. а. Полицијске Уредбе, надлежна је непосредна државна власт, као што је и у том Законском пропису речено, а то је она административна власт, под којом та општина непосредно стоји у погледу права државног надзора, дакле само надзорна полицијска власт, а не првостепени суд по §§. 15. и 16. Полиц. Уредбе, који законски прописи не дају првостепеном суду права на разматрање ових одлука општинског суда и одбора. — Нач. о. о. с. 17. фебруара, 1909. год., Бр. 1891.

§. 5. Како окружне вароши и она Београда стоје са својим примирителним судовима непосредно под вишим полицијским властима, које у месту постоје, то ће у свакој окружној вароши тамошњи окружни начелник, а у вароши Београду местна управа и ону полицијску власт, која среским начелницима припада, на полицијским кривцима упражњавати.

§. 6. Сходно кругу своје власти примирителни суд и од сад ће преступнике, које он због веће њине кривице не може казнити, шикљати и предавати па даљи с њима поступак надлежном среском начелнику; но примирителни суд окружне вароши предаваће такове веће преступнике претпостављеном му у месту окружном начелнику, а онај вароши Београда местној управи. (§. 4.)

Сваки пак срески начелник како из учињеног испита над полицијским преступником види, да овога кривица превазилази круг припадајуће му власти, спровешће таквога преступника начелништву, где и од куд дејствује „начелник полиције окружне.“

§. 7. Окружно начелништво, као и Управа града Београда предаваће надлежном окружном суду на осуђење сваког преступника, који је кривицу учинио, која круг његове власти превазилази (§. 4. в.) или за коју Полицијски Казнителни Законик казни не одређује, која дакле као тешко преступљење или као злочинство пред исти суд мора доћи.

§. 8. Примирителни Судови као полицијска власт и Управа вароши Београда дејствоваће и кад имају ислеђивати и решавати полицијска преступљења по правилима постојећих својих „Устројенија.“

§. 9. Срески начелник може, а и у дужност му се то ставља, да не само онде, где обитава него и у свакој општини подручног му среза, у коју год дође, полицијске преступнике на испит узима и казни, ако их онда тамо за његову власт има, па су од примирителног суда већ спремни, да му се могу на поступак предати.

Од ове дужности, да сиреч у општини среза, у коју је дошао, и полицијске преступнике испита и казни, може среског начелника одрешиати само пречи правитељствени посао, који никако одлагања не трпи, и потреба, да поради таквог истог посла одма, како онај ту сврши, даће отиђе.

§. 10. Срески начелник свако полицијско преступљење које у његову надлежност спада ислеђује и решава с два местна кмета, или два општинара и са среским писаром, или овога заступником, који ће му перо водити и такође у делу помагати.

Срески начелник сам пододговоран будући за сав поступак није обвезан мњење тих кметова или општинара приимити и тако ће се он њим само позивати, како би сваки пут и Закону уредно удовлетирио, и ономе, коме суди, правцу учинио.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 29. јануара, 1907. год., Бр. 1537.: ... Пошто је у §. 10. Полицијске Уредбе наређено да срески начелник извјештаје и решавање преступних кривица из треће части Казивнога Законака чини с две месна кмета или одборника, а не с кметовима или одборницима ове општине одакле је окривљено лице, то препоручујем начелству да нареди свима среским начелницима, да пресуде или решења своја доносе с кметовима, односно одборницима ове општине, у којој се налазе среске канцеларије, на ма ове биле и у окружној вароши, и да ни у ком случају не узимљу неписмене кметове или одборнике...

§. 11. Срески начелник водиће протокол поступка с полицијским преступницима, у ком ће се у кратко но јасно назначити, како је који од њих и пред којим кметовима и општинарима испитан, и како је, ако се није могао оправдати, за своју кривицу осуђен и кажњен, а у противном случају како је као невин отпуштен.

У том протоколу на концу сваког дела потписује се срески начелник и писар.

§. 12. Не могу ислеђивати и судити истујна дела они, који су изузети по §. 43. Кривичног Посејујка.

Ако би се десио случај изузећа код окружног или среског начелника или члана кварића Управе града Београда, онда ће га у раду заменићи најстарији чиновник њихове канцеларије.

Не учини ли се ово, онда то може бити основ жалбе противу пресуде.

Ово исто вреди и за изузеће код општинских власти.

Измене и допуне од 17. јануара, 1904. год.

§. 13. Окружни начелник свако полицијско дело, које у круг његове власти спада (§. 4. в. и §. 5.) има иследити и решити с двојицом од чланова свога начелништва, (Устројење окружних начелничества, 12. Маја 1839.), који ће му у том помагати и своје мњење

давати, којим ће се он онако исто ползовати, као и срески начелник с мњењем кметова или општинара по §. 10-том.

Осим тога кад би год окружни начелник званично у своје окружије изашао и тамо, по потреби, какав правитељствени посао, који обично срески начелник извршује сам собом отправљао, онда може он и у срезу оне, који би под његовом заповести у предузетом послу какву дужност извршивали па би онда што полицијски скривили, не само као окружни начелник, него и оном влашћу на одговор узети и казнити, која по овој Уредби среском начелнику припада (§. 4. б.)

§. 14. И окружни начелници и Управа вароши Београда, водће уредан протокол о свима полицијским преступницима, које они испитују и казне.

§§. 15. и 16. Пресуде по истинитим делима, донесене по оним одредбама Кривичног Закона, по којима казна по закону не може бити већа од три дана затвора односно тридесет динара, одмах су извршне: а противу осталих пресуда или решења о истинитима, имају право стране жалити се надлежном првостепенном суду, који ће пресуду или решење оснажити, укинути или преиначити.

Одлука првостепеног суда извршна је.

Жалба се изјављује у року од три дана, од саопштења и предаје оној власти, која је пресуду или решење изрекла.

Власт која прими жалбу, дужна је сва акта послати суду у року од 24 сата. Суд је дужан по поднетој жалби донети своју одлуку у року од три дана, по пријему акта.

Осуде по тужби приватних извршују се кад постану извршне, а осуде по званичној дужности према скићницама, крадљивцима и слугама, као и оне осуде за дела по којима је казна највећа до пет дана затвора или једесет динара, и за дела из следећих §§. 326., 327., 328., 332., 339., 341., 342., 344., тач. 3. §. 357., тач. 1. §. 359., 363., 369., 372., 375., 382., 391. а., 391. в. и 395. могу се извршивати над осуђенима одмах, а њима пак остаје право на жалбу првостепенном суду; но у свима овим случајима извршења пресуде, изузев осуда према скићницама, крадљивцима и слугама, власт мора примити понуђену замену затвора новцем.

Жалбе предаће пошти на повратни реџеис, кад су упућене на власи надлежну за пријем жалбе, смањрају се, као да су самој власи предаће.

Измене и допуне од 17. јануара, 1904. год.

===== Закон о измени §§. 15. и 16. Полицијске Уредбе од 17. јануара, 1904. год., гласи: „Пресуде по преступним делима, донесене по оним одредбама Кривичног Закона, по којима казна по закону не може бити већа од три дана затвора односно тридесет динара, одмах су извршене; а противу осталих пресуда или решења о преступима, имају стране право жалити се првостепеном суду, који ће пресуду или решење осважити, уништити или преправити“. У овој је измени јасно исказана законодавчева намера, значење и права садржина ове измене, јер се њоме наређује одређено: да је првостепени суд надлежан да разматра, осважава, ништи и преправља само оне пресуде и решења општинских и полицијских власти, изречених по преступним делима, која су обухваћена у трећој части Казненог Законика. Да је то заиста тако види се из следећег: 1.) Што та законска измена нарочито наглашује, да се под преступним делима подразумевају преступна дела из Казненог Законика, а ни једном речју не помиње и она дела, која су као преступна засебног рода у погледу кажњивости обухваћена специјалним Законом, Уредбама и Правилима; 2.) Што се друкчије схватање не може оправдано изводити ни из употребљеног израза „одредбама Кривичног Закона“, јер су речи „Кривичног Закона“ погрешно унесене у место речи „Казненог Законика“, пошто речи „Закон“ и „Законик“ не садрже у правном смислу истоветан појам, и што Кривични Закон о преступима и не постоји, него само Казнени Законик; 3.) Што се ни у изразима „а противу осталих пресуда или решења о преступима“ не садржи законско овлашћење за надлежност првостепеног суда да разматра, осважава, уништава и преправља пресуде и решења и по оним преступним делима, која су обухваћена специјалним Законом, јер о томе нема ни помена, него се ти изрази искључиво односе на преступна дела из треће части Казненог Законика, по којима се, пресудама могу изрећи веће казне од три дана затвора односно тридесет динара. Кад би закон под наведеним изразом разумевао и пресуде по преступним делима из специјалних Закона, он би ту теженицу обележио и исказао одговарајућим и опредељеним речима и изразима на начин, на који је то учињено за преступе из Казненог Законика, и 4.) Што се гледаште ово о предложеном питању као тачно потврђује и службеном примедбом под I., код насловног дела Уредбе од 18. маја, 1850. године, (Зборник V, стр. 187.), јер иста гласи: „Ова Уредба као што гласи и њене измене и допуне, које су овде на овоме месту стављене, важе и сада као поступак, како општинским тако и државним властима полицијским, што се тиче кажњивих преступа по трећој части Кривичног Законика од 29. марта, 1860. године.“ — И код таквог аутентичног податка, којим се на несумњив начин потврђује, да Уредба Полицијска са свима њеним изменама и допунама важи као поступак за дела из треће части Казненог Законика, — може се са сигурношћу изрећи, да и измена §§. 15. и 16. Полиц. Уредбе, од 17. јануара 1904. год., обухвата само пресуде и решења по преступним делима из треће части Казненог Законика, и, да се она никаквим тумачењем и разлозима не може распрострајити

и на пресуде и решења по истућним делима из специјалних Закона, нити се у овом правцу може проширити обим те измене, јер би такво тумачење излазило из законских граница. — Из свега изложеног излази: 1.) Да је првостепени суд по изјављеној жалби интересованог лица, надлежан само да разматра, оспажава, уништава и преничава пресуде и решења општинских и полицијских власти изречених по истућним делима из треће части Казненог Законика; 2.) Да првостепени суд није надлежан да разматра, оспажава, уништава и преничава пресуде и решења општинских и полицијских власти изречених по истућним кажњивим по специјалним Закопима; него су за ову радњу надлежне оне административне власти, којима је тај посао поверен по петим Закопима, и 4.) Односно пресуда и решења општинских и полицијских власти изречених по истућним делима по Казненом Закопнику и по ком специјалном Закону, није надлежан првостепени суд за разматрање, оспажавање, уништавање и преничавање њихово него оне административне власти које су за тај рад по овим специјалним Закопима позване, према правном начелу, да је специјалан Закон претежнији од општег, кад су они у сукобу. — Нач. о. о. с. 24. априла, 1904. год., Бр. 3366.

По §§. 15. и 16. Полиц. Уредбе првостепени суд разматра пресуде или решења по истућним делима, али не и случајеве где је истућно дело тек у изгледу. Према томе, а сагласно са мишљењем опште седнице Касационог Суда од 24. априла, 1904. год., Бр. 3366., првостепени суд не може разматрати и оне одлуке полицијске власти, којима се извешан закунац позива да се из закупног добра у извесном року исели, па ма тим одлукама погрешно било дато пме пресуде или решења, пошто су оне у ствари само наредбе, и које ће наредбе умесност и законитост суд по жалби имати да оцени тек у случају, ако би настућила непослушност према тој наредби и закунац због тога био кажњен. — О. о. 23. маја, 1909. год., Бр. 6181. — О. о. 25. маја, 1909. год., Бр. 6193.

Кад судија својим решењем одобри пресуду општинског суда, онда ова у смислу §§. 15. и 16. Полиц. Уредбе постаје извршна, те се судија после тога не може упућвати у оцену законитости те своје извршне одлуке у погледу надлежности за доношење исте. — О. о. 13. јуна, 1909. год., Бр. 7785.

§. 17. *(Укинути изменама и допунама од 14. јан. 1904. год).*

§. 18. Попечитељство Унутрашњих Дела, под којим све земаљске полицијске власти нарочито по струци полицијској стоје, управљаће и упућивати исте власти на поредак и законитост и у пословима тичућим се поступка с полицијским преступницима; по томе оно ће полицијске власти, кад у овим пословима погреше или скриве, надлежним начином и путем и неправити и заслуженој казни подвргавати.

Поред тога Попечитељство Унутрашњих Дела мотриће и радити, да сваки, на коме је неправедна и противзакона полицијска пресуда извршена, добије од оне полицијске власти, која му је криво учинила, накнаду проузроковане му штете, повређене му части и претрпљене казни.

Види Закон о чиновн. грађ. реда од 24. марта, 1861. год.

§. 19. Да би се свако полицијско дело и брзо и добро исле-
дило и решило, треба да се касателној полицијској власти у оно време
кад ће ова испит над оптуженим или обвинјеним лицем предузети,
доведу и тужитељи и сведоци који јој се год онда довести могу, па
поред ових још и ствари, као што су оруђа, знаци и т. п., који за
доказатељство преступка служити могу да јој се донесу и предаду.

У опште о том живо треба настојавати, да се полицијски по-
ступак с преступником никад без довољно узрока не одлаже и не
развлачи, него да се сваки час пре, а особито онај, који се у самом
делу увати и ласно се овим као кривац убедити може, одмах на испит
узме, осуди и казни (§. 33).

*Испит оптуженога и сведока, врши се по § 28. Кривичног
Поступка, пред иследним сведоцима.*

Измене и допуне, од 17. јануара, 1904. год.

§. 20. За полицијски обвинјеног или оптуженог, полицијска
власт не прима никаквог заступника; но њој мора сваки позвани сам
собом предстати и на тужбу одговор дати.

§. 21. Само онога, о ком се зна да је крив и да би могао по-
лицијски поступак, који му предстоји бегством, кријењем или иначе
осујетити, као и оног, који је већ више пута преступио и кажњен
бивао, па је и иначе човек рђавог владања, може полицијска власт
одма чрез пандура себи дотерати.

Сваки пут други треба да се од полицијске власти позове и то-
прв ако позвани нити би јој на одређено му време дошао, нити би
се код ње за то предварително довољно извинио, има се чрез пан-
дура дотерати. (§. 33.)

§. 22. Сваки Србин, а тако исто и сваки странац који у Ср-
бији живи дужан је подједнако по овоземањским полицијским наред-
бама и законима владати се.

§. 23. Оне, који конзулатима или посланствима страних дво-
рова припадају, као и страни курири и татари, неће наше по-
лицијске власти к себи позивати и на испит узимати, него ће оне
преступлења таквих лица саме без њих ислеђивати и после их ак-
том Попечитељству Унутрашњих Дела на даљи поступак подносити.

§. 24. Војнике гарнизоне војске судиће и казнити надлежне земаљске полицијске власти за полицијске преступке, које они на домовој одпустки учине.

Види §§ 9. и 325. Казн. Как.

§. 25. За сваку полицијску кривицу само се онолико казна до судити сме, колико се за коју полицијским Казнителним Законом одређује. (§. 38.)

§. 26. Свештеник, званичник и чиновник у служби и у пензији, као и учитељ, који сви такође као и остали житељи, за полицијске кривице поступку полицијске власти подлеже, не могу се ни од ових на телесну казну осудити, него само на новчану, и тек кад им се ова, због убожества, никако не би могла наложити, на затвор; али онда се пресуда за затвор има најпре поднети Попечитељству Унутрашњих Дела, које ће се о том постарати, како ће и где осуђени ову казну издржати.

Тако се исто не могу телесно казнити ни она остала лица грађанског реда, која су с особитим отлицијама чести и карактера одарена.

Види Закон од 11. децембра, 1873. год., код § 12. Казн. Зак.

§. 27. Малолетни до навршене 12-те године имају се за полицијске преступке предати родитељима или тоторима, или газдама, код којих служе, а школека младеж учитељима, да их они казне.

Види §§. 321. и 322 Казн. Зак.

§. 28. И само покушење полицијског преступљења заслужује казну, ако предузето дело није од воље самога преступника, него због случајног каквог опстојателства неучињено остало.

Види §. 42. Казн. Зак.

§. 29. Ако се полицијски преступник тим правда, да он за тичућу се полицијску надлежно обнародовану наредбу, против које је скривио, није знао, то да му се не уважи, него, да се с овим по Закону поступи.

Види §. 3. Казн. Зак.

§. 30. Кад сам полицијски званичник учини какво полицијско преступљење, тужба се на њега за то има предати претпостављеној

му власти, која ће у следству исте наредбу учинити, код које ће се полицијске власти његово дело наследити и осудити. Правилно пак кмету нека суди други местни кмет с још два одабрана општинара, среском начелнику, његовом помоћнику и управитељу вароши Београда, званничник, којег Попечитељство од своје стране с нужним настављењем поради осталог персонала и начина за то нареди или изашље; члану пак управе вароши Београда управитељ у самом овом надлежateljству, но свагда у присуству једнога званничника из Попечитељства Унутрашњих Дела.

§. 31. Срески начелници, окружна начелства, Управа београдска дужни су водити и свака три месеца Попечитељству Унутрашњих Дела на преглед подносити тачан списак о свима полицијским преступницима, исправно у њему назначивши какав је који преступак ових био, од кога је учињен и како је кажњен.

Види Височајше Решење од 12. децембра, 1860. год., Бр. 3370. (Зборник XIII, стр. 163.).

§. 32. Чиновници и службоци полицијски, којима је дужност, непрекидно о том старати се и радити, да се мир и поредак и безбедност личности и имања не нарушава, морају кад се ово ипак збује и нарушитеље сваког тог блага житеља поступку полицијске власти на заслужену казну предавати; по томе су они дужни ревносно и савесно порадити, да се свако полицијско преступљење одма открије и оној достави. Но у томе и сваки други житељ треба да им, ближњег и општег блага ради, помаже.

§. 33. Пресуда мора бити основани на испиту полицијске власти; тај дакле треба да је сваки пут тачан и довршен, како би се за полицијски обвињеног или оптуженог по достаточпој ислеђеној његовој ствари справедљива пресуда изрећи могла.

Основна правила полицијскога испита и ислеђења, по којима ће Попечитељство Унутрашњих Дела даља нужна настављења полицијским властима отпуштати, јесу следејућа:

а) Сваки који је у месту или на дому, дужан је полицијској власти на њен позив поради одговора на одређено време предстати, осим ако би за онда био болестан или у каквој нужди, или у послу који због своје чести или грозеће му штете никако одложити не може (§. 21.). Тако ни путник, ни онај, који се на пут спремио, да се одма не притегне на полицијски поступак, ако му је пут итан и не-

одложен, и ако је он човек познат, па ће се и после моћи на одговор узети, или ако по потреби, особито као за непозната, други ко за њега јемствује.

б) Овај, о ком полицијска власт основану сумњу има, да ће побећи, може се и под затвор ставити докле се његово дело не иследи. Но овај затвор треба да се таквоме у казну урачуни.

Који од испита побегне, да се потера, увати и доведе.

в) Подозревати може полицијска власт на онога, који је већ једном или више пута за онај или онаки преступак, који јој се одкрио окривљен и кажњен био; који је иначе неваљалог и порочног владања човек; који је с оним, ком је штета учињена, донде у јавном непријатељству живио; на ком се види да се он некако од онда помогао, од како се другом штета нечијим преступком учинила, а уредан извор те његове помоћи нико не дознаје; који је неком претио или говорио, те да ће му какво зло учинити, и ово се после онеме и учини.

г) Онај, код ког се знаци, алати или друге ствари нађу, које су се при учињеном преступку употребити могле или из овога проистичу; код кога се на писма, из којих се овакав поступак увиђа или објашњава, нађе, као и онај, којег испитаник као виновника или учесника у вопрошеном злу прокаже, и то и друге околности вероватним чине, нека се тако исто, као и онај који је и у делу ухваћен, одмах на испит узме.

д) За што су год вештаци нужни, да се позову и одреде да ствар извиде, оцене или објасне.

е) И ствари као што су којекакви алати, кључеви, оружје, одело писма итп., или којекакви знаци, којима се преступник у делу послужио и којима се ово лакше може открити и преступник убедити, да полицијска власт добави и надлежно при испиту употреби. (§. 19).

ж) Испит да се свагда чини тачно и озбиљно. С испитаником полицијска власт разумно и хладнокрвно да поступа, не нападајући на њега суровим речима, а још мање непристојном псовком, или претњом. Само ако је испитаник упоран, па навалице власт обмањује и лажама испит оптерећава, онда нека га она за то сразмерно с нешто затвора, или, ако је за то, с нешто боја казни.

з) Ако испитаник неће дело, цело или од чести, да призна, па ни онда, кад не може ни околности места и времена навести, којима би немогућност показао, да је оно исто дело као што се окривљује учинио, онда га треба сведоцима и доказатељствима убедити.

и) Ако испитаник и друге какве своје преступке, осим оног за који је на испиту, покаже, и те ваља одма добро иследити.

ј) И оно што испитаника мање кривим учинити може, нека се уредио у испиту прими и у вид код изрицања пресуде узме.

§. 54. Да би се испитаник окривити, осудити и казнити могао, нужно је да се он убеди о свом недозвољеном или злом делу. Убеђење је пак онда, кад је у самом делу уваћен, или кад је сам такво своје дело полицијској власти на испиту свесно признао; после кад се из подударајућих се околности: места, времена, стања као и из доказателства сретством ствари, оружја, писама итп., јасно показало да је он донета то дело учинио, и најпосле кад се сведочанством његова кривица обелоданила и потврдила.

§. 55. Сведочанство заклетог званичника и служитеља у предмету, који под његовим надзирањем стоји, јест убедително, кад он сведочи, да је испитаника у делу затекао, видно или уватно; но ипак извидити треба, да то његово сведочанство како опстојателство у сумњу не доводи.

Иначе је и од сведока сведочанство довољно и убедително, кад они у вештаствености подробно и једнако учињени преступак описују и за то испитаника пред власти, па и на суочењу окривљују, тим више кад своје показивање по потреби и заклетвом потврде, а осим тога им ово никакве противуречеће околности у сумњу не доводе.

Сваки је дужан о оном, што зна, сведочити и власти истину казати, или оно, на што се заклети може.

Онај може против полицијског испитаника сведочити, који је од 18 година старији; који је као частан и уредан и умом здрав човек познат; који с окривљеним у непријатељству не живи, и који из пресуде о овом никакве корнети, нити штете за себе очекивати нема.

Сведока, који се подаје под ведомством друге власти налази, нека ова саслуша и његово сведочанство оној власти припошље, од које је за то умољена.

Закон о жандармерији од 11. јуна, 1884. год.: Чл. 43. У кривичним делима, где је жандармерија радила у име јавне безбедности, веровало се њеним исказима и то у истиним делима по §. 35. Полиц. Уредбе, а у осталим делима по Кривичном Поступку.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 19. јуна, 1887. год., ИБр. 5653.: ... Одредба §. 35. Полиц. Уредбе о заклетви при истиним делима... саобразно одредбама §. 113. Крив. Суд. Пост. које говоре о форми заклетве, имају се захтевати од сведока и вештака и у истиним делима...

Распис Министра Унутрашњих Дела од 25. јуна, 1887. год., ИБр. 8785.: У §. 35. Полиц. Уредбе... стоји изрично, да ће се сведоци по потреби заклинати. То значи, да ће се они заклинати само кад власт посумња у истинитост њихова исказа, потицала та сумња из карактера њихова или из непоударања са осталим околностима или са исказима других сведока. Нема разлога

упућивати сведоке суду, да се тамо закљичу, пошто и у преступним делима има случајева кад полициска власт мора сама да изврши закљичање (§. 111. Крив. Пост.)...

§. 36. Невиност испитаника је онда доказана, кад се све, што је против њега подозрење побудило, на испиту тако објасни, да се тим свако подозрење сасвим уништи и он се одма као невин одпустити има.

Но и онај се испитаник као невин одпушта, коме се кривица законим доказатељством, дакле ни делом, ни сведоцима, ни опстојатељством (§§. 34. и 35.), није могла доказати, али се ни поводи законог подозрења нису оборили; таковн се међу тим дотле за невина сматра, докле се не би боља доказатељства против њега појавила.

§. 37. Деца и сродници не одговарају за преступке својих родитеља и сродника, у опште само онај полицијској власти одговара, који је што скривио или у кривици учествовао.

Види §. 320. в. Казн. Зак.

§. 38. У пресуди за кривог она казна треба да се определи, која се за његову кривицу Полицијским Казнителним Законом одређује (§. 25.). Но она се може и повећати и умањити према околностима, које кривца опгеређавају или олакшавају.

И тако је кривац тим тежу казну заслужио, што су веће препоне биле, које је уклонити морао и што се више спремао или претварао да зло учини; што је светија и строжија дужност, коју је он својим преступком повредио; што већа опасност из преступка проистиче, коју је предвидети могао; што је већу штету или повреду својим делом учинио; што је више поверење повредио, које се у њему имало; што је више часних људи или младежи на зло навео, наговорио или наукао; што је више учињеним преступком зла примера, саблазни или огорчења међу људма причинио; што је више злобе или пизме или лукавства у преступлењу употребио; што је год чешће и више пута зло чинио, и најпосле што се више честитости од њега као од образованог лица очекивало.

Олакшава пак казну преступнику, ако се нашло, да је он малолетан; ако га је други наговорио или навео да преступак учини; ако га је оштећени или повређени раздражио, да га оштети или повреди; ако се је он иначе пре добро и пенорочно владао; ако је из бојажљивости, од стра или од срамоте скривио; ако је зло у првој љутини и јарости учинио; ако је при преступлењу могао и већу ползу имати

и већу штету учинити, али се својеволјно устегав, па се с мањом користи задовољно, мање је штете учинио, или је још и о том сам настојавао, да се ова штета поправи; ако је сам својеволјно од преступлења одустао; ако је сам одустао пре него што се преступлење открило, ово полицијској власти показао и тим учинио, те је ова могла већу предстојећу опасност или штету отклонити или умалити; ако је пре него што је ствар у поступак власти дошла проузроковану њиме штету накнадно; ако је без затезања своју кривицу, као и учеснике у овој при испиту открио, и најпосле ако је онда кад је преступлење учинио, случајно и преко свога обичаја пијан био, да за себе није знао, јер иначе пијанцу и ономе, који се с намером опије да лакше или слободније зло учини, пијанство казну не умађава.

Распис Министра Унутрашњих Дела од 10. марта, 1895. год., Бр. 4877.
 ... Кривичним Законом, а на име §§. 311. и 313. одређена је највећа и најмања мера казне затвора и повчане. И ма да је властима остављено, да се у даном случају крећу између ове најмање и највеће мере законом одређене казне, ипак та оцена казне и њена примена не може и не сме бити произвољна, без обзира на све околности лица и учињеног дела, јер са таквим примењивањем казне промаша се цео и дух закона, који утврдивши највећу и најмању меру казне за преступе, утврдио је исту с тога, да се у тим границама примењује казна, која се у извесној кривици, према извесном лицу и у извесним околностима, показала као праведна, заслужена и целесходна, пошто намера законодавца, у одређивању најмање и највеће мере казне, не може бити друга, него да казна буде сразмерна величини учињене кривице, а не произвољна, како која власт хоће. Да би та оцена могла бити правилна и мера казне била изречена у духу закона, потребно је не само утврдити, да је кажњиво дело учињено, и да је оно према обвинењеноме доказано, него и у пресуди исцрпно изложити, утврдити и оценити све околности и побуде учињеног дела, па према томе и казну одмерити и изрећи. Све ово јасно се види из §. 38. Полицијске Уредбе. Тим законским прописом изреком је утврђено, да се казна може и повећати и умањити, према околностима, које кривца оптерећавају или олакшавају. Кривац који је до учињеног дела свагда био доброг владања, или ако је малолетан, изазвао или наговорен и т. п., не може по закону бити осуђен, истом мером казне, којом и онај, коме то није прва кривица, ко се па то из разије спремао, који је пре за подобна дела кажњен и т. п. Полицијске власти, према овоме, дужне су да прикупе и у побудама пресуде изнесу све околности и отежавајуће и олакшавајуће, да их омене и према њима да донесу пресуду у границама, које је закон предвидео, не губећи из вида ни пропис §. 26. Полиц. Уредбе. Схвативши па овај начин правилно дух Закона, избећи ће се свако неправилно, неједнако и незаконито примењивање казне од стране полицијске власти...

§. 39. У Казнителном Закону означене су границе казни, од најмање до највеће, тако ово су и границе опредељене, које се набљудавати имају. Полицијска ће дакле власт, држећи се тих граница,

одређивати према отежавајућим или олакшавајућим околностима (§. 38.) казну већу или мању, означене тамо границе њене не превазилазећи.

Види §. 39. Казн. Зак.

§. 40. Пресуда треба да је уредно и јасно изложена, да се добро види и зна, зашто се испитаник као невин одпушта, или ако му се преступак доказао, за коју се управо кривицу осуђује, чим ће се и како казнити, и коју ће и колику накнаду оштећеноме дужан бити дати.

§. 41. Полицијска пресуда извршиће се на преступнику онде, где то сама полицијска власт, која је њу и изрекла, нареди, осим ако се она тиче лица, која су споменута у §. 26.-ом.

Види §. 312. Казн. Зак.

§. 42. Казни за полицијске преступнике јесу:

- а) Затвор;
- б) Новчана казна,
- в) *(Укинута Законом од 11. децембра, 1873. год.)*;
- г) Укидак права еснафског или радње на извесно време;
- д) Прогон из места пребивања у друго, и
- е) Изгон из земље.

§. 43. Казна затвора или анса има два степена: првога је затвор простији полицијски без гвожђа, а другога је строги затвор, или затвор с лаким гвожђем, у које се преступник, кад се уапси, има оковати.

Види §. 312. Казн. Зак.

§. 44. Одабрани и иначе доброг владања људи, који су особитог призрења достојни, а и они, којима би посао и фампије страдале кад би се од својих кућа удалили, могу се изузетно за полицијске преступке и под домаћи затвор с потребним полицијским надзиравањем ставити.

Види §§. 310. и 312. Казн. Зак. — и Правила Министра Унутрашњих Дела од 4. маја, 1860. год., ВМ 3370.

§. 45. *(Укинута Законом од 11. децембра, 1873. год.)*;

Види §. 25. Полиц. Уредбе.

§. 46. Еснафско право или други рад укинути коме може полицијска власт на извесно време, и највише за 3 месеца дана.

Види §. 373. а. Казн. Зак., — и §. 44. Полиц. Уредбе.

§. 47. Прогнати из једнога места у друго или из једнога округа у други могу се српски сажитељи, који немају својих кућа и баштина; а из земље изгнати само страни поданици. И ово се може определити на извесно време или на свагда.

Види §. 320. Казн. Зак.

§. 48. Више наведене казне могу се и поштрити, обично сајединивши једну с другом онако, као што се за неке преступке у Казнителном Закону одређује.

Особито затвор поштрава се, кад се к њему дода: а) телесна казна, б) јавна општинска работа, а кадшто в) и слаба рана, давајући апсенику двапут у седмици или сваки трећи дан само сува леба и воде.

Види §. 323. Казн. Зак., — §. 25. Полиц. Уредбе. — и Закон од 11. децембра, 1873. год., код §. 12. Казн. Зак.

§. 49. Но и заменити се може једна казна с другом:

1) Ако се покаже да је преступник, коме Закон новчану казну одређује, тако слабог стања, да би његова фамилија нужду осетила или други ко због њега уштрб претрпио, ако би он ту новчану казну платио; онда ова казна нека се замени саразмерним затвором.

2) Ако је затвор казна коју преступник по Закону претрпити има, али је његово стање таково, да би међутим, док се он у затвору држи, његова фамилија трпила, те се не би могла изхранити или од какве невоље одбранити; тад нека се тај затвор скрати и тако од чести општим радом или телесном казни, па ако може бити нека и сасвим телесном казни замени.

3) (*Укинућа Законом од 11. децембра, 1873. год.*).

При замени казне затвора новцем, рачунаће се дан затвора од три до десет динара.

Измене и допуне од 17. јануара, 1904. год.

§. 50. Новчане казне које Примирителни Суд досуди, припадају општинској каси, а све остале, које по Закону више полицијске власти досуђују, имају се у приход касе Правитељствене ставити.

Види §. 313. Казн. Зак.

§. 51. Све што је у старијим Уредбама другојачије опредељено или прописано за полицијске власти, како ће сие по предметима полицијских наредаба дејствовати и с полицијским преступницима поступати, с издатком ове Уредбе губи своју закону силу.

ЗАКОН

О ИСТРАЖНИМ ВЛАСТИМА

ОД 27. АПРИЛА, 1895. ГОД.

Члан 1.

Закон о истражним судијама од 17. априла, 1890. год. (Зборник 46., стр. 465.), са његовим изменама и допунама, укида се.

Члан 2.

Извиђање злочина и преступа вршиће власти именоване у §. 19. Закона о поступку судском у кривичним делима.

Члан 3.

Кад истражна власт нађе, да из узрока изложених у §. 29. Крив. Суд. Пост. треба прекинути истрагу, дужна је, да начини о томе писмено решење са побудама, и да га саопшти оптуженоме, а приватноме тужноцу, где га има, да изда то решење напписмено.

Против овог решења може се жалити за три дана оном првостепеном суду, којем по надлежности припада власт која је решење издала.

Жалба се предаје истој власти и ова је дужна да за три дана, после жалбе, пошаље суду акта са решењем.

Ако приватни тужилац за три дана, од кад му је предато решење не изјави жалбу, а дело се казни по званичној дужности, истражна ће власт, за три дана, и без жалбе, послати акта са решењем надлежном првостепеном суду, који ова решења решава и разматра у последњем степену.

За време судског одмора, прелази ова власт на дежурног судију.

Решења која се затеку код Касациснога Суда нерасмотрена, кад ова измена Закона ступи у живот, послаће Касацисни Суд надлежним првостепеним судовима на даљи поступак.

Члан 4.

За извештање поступних дела важе прописи Полицијске Уредбе од 18. маја, 1850. год. (Зборник V, стр. 187), са свима њеним изменама и допунама.

Члан 5.

Истражне судије и њихови писари долазе на расположење владе у смислу Закона о чиновницима грађанског реда.

Члан 6.

Сва акта, књиге и остали канцеларијски материјал предаће се истражној власти, која према овом Закону постаје надлежна на даљи поступак.

Члан 7.

Првостепени судови донеће одлуку о решењима истражних судија по предметима који се буду затекли код судова, до дана кад овај Закон ступи у живот.

Члан 8.

Овај Закон ступа у живот кад га Краљ потпише.

ЗАКОН

О ЈАВНОЈ БЕЗБЕДНОСТИ

ОД 31. ЈАНУАРА, 1905. ГОД.

I

Стални органи личне и имовне безбедности.

Члан 1.

Врховни надзор и старање о безбедности води Министар Унутрашњих Дела, у смислу Устројства Централне Управе, и по томе он има права, да у случајевима нереда, појављених хајдучије, разбојништва, учестаних убиства, крађа и паљевина, у пазесним местима предузима мере и издаје наредбе и упуте, за повраћај реда и мира, хватање хајдука и разбојника и других лица опасних за личну и имовну безбедност и сузбијање злочинних дела.

Члан 2.

За одржање јавне безбедности, реда и мира старају се полицијске и општинске власти, свака у свом подручју.

Члан 3.

Органи преко којих општинска и полицијска власт непосредно одржавају безбедност јесу :

а.) Државна жандармерија, која постоји на основу Закона о жандармерији од 11. јуна 1884. године ;

б.) Окружна жандармерија (распоређена по окрузима), која се издржава општим прирезом $4\frac{1}{2}\%$, а за коју важи у осталом Уредба

донесена на основу члана 13. Закона о окружним и среским скупштинама, од 9. децембра 1898. године;

в.) Државни служитељи (пандури);

г.) Општински стражари, у смислу Уредбе од 28. децембра, 1861. године, ВБр. 2553., и Закона о општинама.

II

Привремени органи личне и имовне безбедности.

Члан 4.

Кад се у једном округу, срезу или општини догоде велики нереди, који се не би могли сузбити сталним органима, предвиђеним у чл. 3. овог Закона, онда Влада има право употребити војску сталног кадра из најближе команде за угушивање нереда.

Војска остаје у оном месту, где је ред нарушен, дотле, докле Министарски Савет, по саслушању Министра Унутрашњих Дела, нађе за потребно.

За време пребивања војске, исхрана њена као и дијурна официрима плаћа се из државне касе, којој ће се накнада досуђивати судском пресудом од криваца, који су ред нарушили, а по рачуну, који суду подноси последна власт уз тужбу.

Члан 5.

Кад ће се војска употребити у смислу чл. 4. овог Закона решава Министарски Савет на предлог Министра Унутрашњих Дела. Командант од кога захтева употребу војске Министар Унутрашњих Дела, мора се одмах одазвати позиву, извештавајући о томе своју претпостављену власт.

Члан 6.

Кад се у једном округу, срезу или општини јави хајдучија и учестају друга злочина дела, која се не могу сузбити редовним органима, предвиђеним у чл. 3. овог Закона, Министарски Савет, на предлог Министра Унутрашњих Дела, има право увести окружну жандармерију, у колико је потребно за сузбијање хајдучије и других злочинних дела.

Трошкови, потребни за повећање и одржање жандармерије, као и за мере предвиђене чл. 12. овог Закона, плаћају се одмах из државне касе, ако у буџету и не би било нарочите позиције за то.

Издатци ови водиле се као привремени код главне државне и окружне благајнице, до закључка њихових књига, дотичне рачунске године, на партији дуга. На закључку године претвориће се ови привремени издатци у стални издатак под именом, „издатци учињени по чл. 6. Закона о јавној безбедности“, а исплатити из уштеда целокупног буџета дотичне године, односно из готовине државне благајнице по чл. 25. Закона о државном буџету. У колико се сви ти издатци не могу подмирити из уштеда целокупног буџета те године, заостала неизмирена сума унеће се у буџет идуће године.

Члан 7.

Ова увећана жандармерија држаће се дотле, док буде постојала потреба за њено постојање, о чему решава Министарски Савет. Ову жандармерију снабдева држава свима потребама као и сталну жандармерију, у чији састав и улази са свима правима и дужностима ове, како у погледу дисциплине тако и кривичне одговорности.

III

Мере за хватање хајдука.

Члан 8.

За хајдука се сматра онај, ко се испод земаљске власти истргне и од ове одметне тако да у земљи сам за себе или у друштву с другима, самовласно живети почне, у намери да кажњива дела чини (§. 243. Крив. Зак.).

Члан 9.

Чим се које лице одметне у хајдуке, надлежна среска власт дужна је о томе известити окружно начелство, које ће решење донети да стоји дело хајдуковања. За тим ће одмах преко „Српских Новина“ објавити: име лица које се у хајдуке одметнуло, место одакле је, лични опис, и позвати га да се у року од 20 дана, рачунајући од дана кад је објава изашла, пријави најближој полицијској власти или најближем Првостепеном Суду. У исто време начелство ће ову своју об-

јаву доставити и власти онога среза, у коме је дотично лице становало у времену одметања од власти, која ће све ово објавити у своме срезу преко општинских власти.

Ако се одметнуто лице преда непосредно Првостепеном Суду, онда је сам Првостепени Суд надлежан за извиђање његових кривица дотле учпњених у смислу §. 23. Крив. Суд. Пост.

Члан 10.

Ако се одметнуто лице у остављеном року не пријави и не преда власти, начелство окружно огласиће га за хајдука и онда је слободно сваком убити га. Ова се објава врши расписом, путем телеграфа, свима окружним начелствима, Управи града Београда и полицијским комесарима, а ова надлежства преко својих срезова објављују општинама у своме подручју.

Члан 11.

Кад се који оглашени хајдук или лице за којим власт трага, и чије је тражење расписано, нађе или ухвати, дужна је дотична власт о томе одмах известити све полицијске власти; а тако исто полицијске су власти дужне, да се брзо и енергично одазивљу сваком позиву суседне власти за хватање хајдука и других криваца.

Члан 12.

У цељи да се уништи хајдучија и друга кажњива дела, Министар Унутрашњих Дела има право наредити да се у оним местима, где се кажњива дела често дешавају, учини ово :

а.) Да се на предлог полицијске власти, у местима, где се хајдучија појавила или кажњива дела учестала, забрани привремено становање свима оним лицима, која су осуђивана судом за безчасна дела, или су осуђивана под полицијски надзор, или се налазе ван села. Ова забрана престаје, кад престане хајдучија или чињење кажњивих дела, о чему решава Министар Унутрашњих Дела.

б.) Сваки оглашени хајдук, чим протече рок за предају, одмах се уцењује са 500 динара и ова ће се уцена у прогласу ставити. Она ће се дати онима, који га убију, ухвате или полицијској власти прокажу.

Величину ове уцене по потреби може Министар Унутрашњих Дела повисити.

Министар Унутрашњих Дела одређује колико ће и коме од одређене удене припасти.

Уцена се плаћа из државне касе одмах по чл. 6. овог Закона.

в.) Да се поред путева, који пролазе кроз шумовита места може сасећи гора с обе стране пута у ширини и дужини, које прописује Закон о јавним путевима. Исечена гора припада сопственицима.

г.) Да се одузме по потреби земља на усамљеном месту за подизање стажарница, по Закону о експропријацији. Сопственику се плаћа за одузето земљиште одмах по чл. 6. овог Закона.

д.) Да се поред путева, на опасним и усамљеним местима, направе, по потреби сталне стажарнице за жандарме.

Члан 13.

Штета, учињена грађанима и правним телима хајдучијом и разбојништвом, накнађује се по Закону о накнади штете, учињене злонамерном паљевином и намерним противзаконим уништајем ствари од 20. марта, 1892. године и овога допуна од 22. децембра, 1903. год.

IV

К а з н а.

Члан 14.

Полицијске чиновнике, који се покажу немарни у гоњењу и хватању хајдука и злочинаца као и истраживању злочинних и других кривичних дела, Министар Унутрашњих Дела казниће одузимањем плате од 10 дана до 2 месеца или премештајем без права на путне и селидбене трошкове, ако то не би прелазило у већу кривицу, која се казни дисциплинарним судом или по Кривичном Закону.

Члан 15.

Закон овај ступа у живот кад га Краљ потпише, а почиње важити на пет дана после обнародовања, и тада престаје важити Закон о хватању и утамањивању хајдука, од 11. јула, 1895. године, Уредба о употреби оружане војничке силе од 14. августа, 1900. год., ФТ № 6050. као и сви прописи и уредбе, који су му противни.

ЗАКОН

О МИНИСТАРСКОЈ ОДГОВОРНОСТИ

ОД 31. ЈАНУАРА, 1891. ГОД.

ДЕО ПРВИ

Дела, за која министри одговарају.

Члан 1.

Министри су одговорни Краљу и Народној Скупштини за своја службена дела (чл. 136. Устава).

Члан 2.

И Краљ и Народна Скупштина имају право да оптуже Министре:

- 1.) За издају земље и Владаоца;
- 2.) За повреду Устава и уставних права српских грађана;
- 3.) За примање мита;
- 4.) За општење државе из користољубља;
- 5.) За издавање наредбе подручним властима, да повреде одредбе изборнога закона, које ујемчавају грађанима српским слободну употребу бирачкога права;
- 6.) За намерно сиречавање, злоупотребом своје власти, вршења закона или законодавних решења, или извршења судских пресуда, у случајима кад се тим нанесе вред државним или приватним интересима;
- 7.) За злонамерно подношење неистинитих извештаја Краљу или Народној Скупштини, кад услед њих буде штете по државу.

Овим правом оптужбе могу се послужити Краљ и Народна Скупштина за четири године, од како је дело учињено.

Члан 3.

Министар, и ако није учествовао у извршењу горњих кажњивих дела, одговоран је ипак као саучесник, ако је у министарској седници пристао и потписао такву одлуку Министарског Савета.

ДЕО ДРУГИ

К а з н е.

Члан 4.

У свима случајима у којима је дело, за које Министар одговара, кажњиво, према одредбама Казненог Закона, Министар ће се казнити казном, коју тај Закон одређује.

Члан 5.

За дела, предвиђена тач 5. чл. 2. овог Закона, Министар ће се казнити затвором од 2 до 5 година.

Члан 6.

Казниће се затвором од 5—10 година, лишењем звања и губитком грађанске части Министар који премапотпише указ Краљев, којим се обуставља Устав у целини или у појединостима.

Члан 7.

Истом ће се казном казнити Министар и у овим случајевима :

1.) Кад повреди 119. чл. Устава, т. ј. кад нареди или кад премапотпише указ Краљев, којим се наређује, да се купи какав општи данак или прирез, који Скупштина није одобрила, или већи, него што је Скупштина одобрила, као и да се закључи зајам, који Скупштина није одобрила, или већи или под тежим условима, но што је Скупштина одобрила.

2.) Кад повреди 200. чл. Устава, т. ј. кад премапотпише Краљев указ, којим се српска војска ставља у службу стране државе или другој војсци допушта, да заузме српско земљиште или да пређе преко њега, без претходног одобрења Народне Скупштине.

3.) Кад противно чл. 56. Устава изврши Краљев указ, који надлежни одговорни Министар није премапотписао.

Члан 8.

У свима осталим случајевима министарске одговорности, Министри ће се казнити затвором од четири до осам година и лишењем звања, а за дела из користољубља — и губитком грађанске части.

Члан 9.

Поред кривичне одговорности, за дела, која овај Закон предвиђа, Министар је и грађански одговоран за штету, нанету било држави, било појединим лицима.

Члан 10.

Одговорност министрова у случајима, који се казне по чл. 5., 6. и 7. под 1.) овога Закона, не заклања од одговорности и казне подручне органе, који су дотичну наредбу министрову извршили, или који су као референти, намерно поднели Министру неистинити извештај и тиме га навели на кривцу, предвиђену тач. 7. чл. 2. овог Закона.

Према томе казниће се као саучесник министров истом казном, којом се и Министар казни, сваки орган државне, окружне, среске или општинске власти, који помогне да се повреди чл. 119. Устава, или да се изврши наредба министрова, противна одредбама Изборнога Закона, којима се ујемчава слободна употреба бирачкога права, или који, као референт, помогне, да се учини кривица, предвиђена тач. 7. чл. 2. овог Закона.

ДЕО ТРЕЋИ

Поступак при оптужби.

Члан 11.

Предлог, да се Министар оптужи, мора се учинити написмено и мора изложити сва дела, за која се Министар оптужује (чл. 138. Устава).

Члан 12.

Кад оптужбу чини Краљ, ту ће оптужбу премапотписати председник Министарског Савета, који ће је затим непосредно предати председнику Народне Скупштине.

Члан 13.

Предлог оптужбе из средине Народне Скупштине морају потписати најмање двадесет посланика.

Члан 14.

Председник ће овакав предлог одмах, на првој седници по пријему, пре него што се пређе на утврђени дневни ред, прочитати Народној Скупштини, у јавној седници, и наредити, за тим, да се он наштампа и разда посланицима и туженом Министру.

Ако Скупштина другаче не одлучи, предлог оптужбе ставиће се на дневни ред најдаље за пет дана, од дана предаје председнику.

Члан 15.

Оптужени Министар биће позван да на дан, у који је претрес предлога оптужбе одређен, поднесе Народној Скупштини своју писмену или усмену одбрану. Скупштина не може решавати пре него што саслуша ову одбрану, или утврди, да је оптужени Министар позван да се брани, али се није хтео бранити.

Члан 16

По свршеном претресеу, Скупштина ће најпре, тајним гласањем, решавати о простом прелазу на дневни ред.

Оптужени Министар, ако је посланик, не може узети удела у решавању.

Члан 17.

Ако Скупштина већином гласова присућних посланика реши прелаз на дневни ред, предлог оптужбе је одбачен и тај се предмет никако више неће моћи понављати у истој сесцији.

Ако пак Скупштина не прими прелаз на дневни ред, приступиће се претходном ислеђењу над оптуженим Министром, и у том циљу изабраће се одмах, тајним гласањем, истражни одбор од 12 чланова, који ће извршити извиђај и поднети о њему извештај Скупштини у року, који му је она одредила.

У овај одбор не може ући ни један од посланика, потписаних на оптужби.

Члан 18.

Истражни одбор бира себи из своје средине председника и известноца.

Одбор може решавати, кад је присутно најмање седам чланова.

Он саслушава оптуженога Министра, прибавља сва потребна обавештења о делу и врши у опште сва права и све дужности истражног судије

Одбор може преносити своје последничке послове на своје поједине чланове.

Члан 19.

У року, који је Народна Скупштина одредила, а који се, на захтев одбора, може и продужити, известилац одбора прочитаће извештај о свршеном ислеђењу у јавној скупштинској седници и предати га председнику заједно са свима актима.

Председник ће наредити, да се тај извештај, заједно са одвојеним мњењима, ако их буде, наштампа и разда посланицима у року од пет дана.

Сваки посланик, а исто тако и оптужени Министар или његов пуномоћник могу прегледати сва акта, која се односе на оптужбу.

Члан 20.

Ако истражни одбор налази, да је потребно ставити у притвор оптуженога Министра, он ће о томе учинити предлог Скупштини, било усвојем извештају, било нарочитим актом, пре него што је извештај поднет.

За решење скупштинско, да се Министар стави у притвор, потребна је већина од $\frac{2}{3}$ присутних посланика. Ово решење одмах је извршно и противу њега нема места жалби.

Члан 21.

На истој седници на којој буде прочитан извештај истражног одбора, Скупштина ће решити: кад ће се отворити претрес о извештају.

Оптужени Министар, ако није више ни Министар, ни посланик, позваће се у седницу ради одбране.

Члан 22.

Ако у року, који је Народна Скупштина одредила, истражни одбор не поднесе свој извештај, Скупштина може приступити претресу и без тога извештаја.

Члан 23.

По свршеном претресу гласаће се посебно о свакој тачки оптужбе.

Члан 24.

Ако Народна Скупштина већином од $\frac{2}{3}$ присутних чланова (чл. 138 Устава) реши, да има места оптужби, предмет се враћа истражном одбору, да поднесе тужбу, коју потписују председник и извештач одбора; а у случају чл. 22. овог Закона, кад Скупштина реши без одборског извештаја, да се Министар оптужи, онда Скупштина одређује, ко ће саставити, потписати и Државном Суду предати тужбу. Истог дана, кад је решено, да има места оптужби, председник Скупштине извештава надлежним путем о том решењу Владаоца, који догласи Министра, ако је дејствителни Министар, одмах разрешава од дужности до одлуке Државног Суда.

Члан 25.

Ако ни једну тачку оптужбе не прими Уставом одређена већина од $\frac{2}{3}$ присутних посланика, предлог оптужбе је одбачен и не може се више никако поновити у тој сесци о том предмету.

Члан 26.

Ако Народна Скупштина буде распуштена, или ако њезине седнице буду закључене пре, него што јој истражни одбор поднесе извештај, онда ће она у идућем сазиву изабрати нов одбор, који ће предузети извештај.

Ако је пак Скупштина распуштена, или ако се њезине седнице закључе после саопштеност одборског извештаја, Скупштина ће у идућем сазиву приступити одмах претресу на основу тог извештаја.

ДЕО ЧЕТВРТИ

О Државном Суду и о поступку при суђењу.

Члан 27.

Оптуженоме и под суд стављеноме Министру суди Државни Суд, састављен од чланова Државног Савета и чланова Касационог Суда, и то на овај начин:

У првој седници скупштинској, пошто је примљен предлог о оптужби, председник Скупштине, од целокупног броја чланова Државног Савета, коцком одређује осам чланова, а за тим, тако исто од целокупног броја чланова Касационог Суда, коцком одређује осам чланова и тих, тако изабраних, 16 лица састављају Државни Суд. У исто време председник Скупштине одређује коцком шест заменика, и то: тројицу од чланова Државног Савета и тројицу од чланова Касационог Суда. Они се заменици одређују за случај смрти, иступања из државне службе, законом оправдане спречености или искључења по закону којег од оних чланова, који су ушли у састав Државног Суда. У такоме случају члана Државног Савета може заменити само члан истог тела, а члана Касационог Суда опет само члан истог суда.

Овај начин састављања Државног Суда важи и за случаје, кад Краљ оптужује Министра. У том случају председник Министарског Савета извештава председника Народне Скупштине о оптужби, и у првој седници скупштинској, после овога саопштења, председник Скупштине извршује избор чланова Државног Суда, начином, како је горе прописан, и спроводи му оптужбу.

Члан 28.

Ако се међу члановима Државног Савета, који су коцком одређени у Државни Суд, налази председник Државног Савета, онда је он председник Државног Суда; а ако њега међу члановима Државног Суда нема, али је међу њих ушао потпредседник Државног Савета, онда је он председник Државног Суда; а ако он није ушао у састав Државног Суда, онда Државном Суду председава најстарији по напменувању саветник од оних, који су чланови Државног Суда.

Секретарску дужност вршиће главни секретар Државног Савета, или, ако је он спречен, први секретар Касационог Суда.

Члан 29.

Ако је Народна Скупштина оптужила Министра, Државни Суд се сазива најдаље па три дана пошто председник Скупштине извести председника министарства о решењу, да се Министар стави под суд.

Члан 30.

Како оптужени Министар, тако и државни или скупштински тужилац, имају право захтевати: да се од суђења искључи онај члан Државног Суда, за кога се може навести један од ових основа, и то:

а.) да је кажњивим делом повређен или оштећен ;

б.) да је са оптуженим род по крви, у правој линији, као предак или потомак, до кога било степена, а у побочној линији до четвртог степена закључно; а по тазбини до трећег степена закључно ;

в.) да је са оптуженим у доказаном личном непријатељству.

Ово се искључење може тражити одмах у почетку слеђења или суђења.

Државни Суд ће решити, има ли места искључењу или нема.

Члан 31.

Оптужени Министар дужан је лично предстати Државном Суду. Он се може бранити сам, а мора одредити себи браноца, било из реда јавних правозаступника, било ма које друго лице; иначе ће му га Суд одредити.

Ако оптужени не предстане Државном Суду и свој изостанак не извини, суђење ће се извршити у његовом одсуству.

Члан 32.

Државни тужилац код Државнога Суда биће, ако је Краљ оптужио Министра, један од чланова Касационог Суда, којег Државни Суд одреди. Ако га је пак оптужила Народна Скупштина, државни ће тужилац бити известилац истражног одбора скупштинеког, или други који члан његов, којег одбор или Скупштина буду одредили.

Члан 33.

Државни Суд одређује као последног судију једног од оних чланова Касационог Суда, који нису ушли у састав Државног Суда.

Члан 34.

Државни Суд ће саопштити оптуженоме Министру у преносу тужбу Народне Скупштине и одредити му, у исто време, рок, у којем му он има поднети свој писмени одговор. Рок овај не може бити мањи од 12, ни већи од 30 дана.

Одговор овај Суд ће одмах саопштити у преносу државном тужиоцу.

Члан 35.

Све власти земаљске дужне су бити на руци Државном Суду, у вршењу његовога судскога посла.

Члан 36.

Кад Државни Суд буде свршио потребно селеђење, одредиће и у службеним новинама објавити дан претреса.

Оптужени Министар, државни тужилац и сва лица, која се, било као сведоци, било као вештаци, имају саслушати на претресу, биће позвани нарочитим позивом.

Члан 37.

За сведоке и вештаке, који не одговоре позиву Државнога Суда, вреде одредбе §§. 91. и 99. Кривичног Судског Поступка и допуне под с. §. 104. Казненог Законика.

Члан 38.

Претрес је пред Државним Судом јаван и усмен.

Члан 39.

Суд решава већином гласова. При равној подели сматраће се да је већина противу оптужбе.

Члан 40.

Државни Суд је дужан приджавати се одредаба Кривичнога Поступка за кривице предвиђене у тачкама 1., 2., 5., 6. и 7. чл. 2. овог Закона, у колико у овом Закону није друкче наређено; а за кривице, предвиђене у тачкама 3. и 4. чл. 2. овог Закона, судиће по убеђењу и познавању ствари — поротски.

Члан 41.

Пресуда Државнога Суда одмах је извршна. Она се саопштава Народној Скупштини на знање, а председнику Министарскога Савета на извршење. Противу ње нема места жалби.

Члан 42.

Осуђенога Министра Краљ не може помилovati, нити му казну смањити, осим ако Народна Скупштина то предложи (чл. 140. Устава).

Члан 43.

Државни Суд престаје, чим изрекне пресуду. Сва акта о суђењу предају се Народној Скупштини на чување.

Члан 44.

Овај Закон ступа у живот, кад га Краљ потпише, и тиме се укида Закон о министарској одговорности од 21. октобра, 1870. године...



ЗАКОН

ЗА МЕРЕЊЕ, ОПИС И ИДЕНТИФИКОВАЊЕ КРИВАЦА

ОД 20. ДЕЦЕМБРА, 1904. ГОД.

Члан 1.

При Министарству Унутрашњих Дела установљава се антропометријско-полицијско одећење за мерење и идентификацију криваца, по систему Бертилоновом.

Ова одећења поступно, према могућности, установиће се код свих полицијских власти где има првостепених судова.

Члан 2.

Установа ова издржаваће се из доходака службеног листа, који је службени орган Министарства Унутрашњих Дела.

Члан 3.

Антропометријско-полицијско одећење потчињено је Министарству Унутрашњих Дела непосредно и од њега прима све заповести и упутства за службу, а његови чиновници имаће плату и ранг чиновника овога Министарства.

Члан 4.

Дужности антропометријско-полицијског одећења ово су:

а., да мери, описује и фотографише по систему Бертилоновом сва лица о којима је реч у члану 5. овога Закона;

б., да о свима овим личностима води евиденцију, а према потреби утврђује њихов идентитет;

в., да се стара о бегунцима, како нашим тако и страним; и

г., да прибира што тачније податке о кретању криминалитета у земљи и о томе подноси сваке године тачан извештај Министру Унутрашњих Дела.

Члан 5.

Мерење, описивање и фотографисање примењиваће се:

- а., на све личности које би судом биле осуђене за бешчасна дела;
- б., на све личности које би једном биле осуђене за кривице из тачке а., па би понова допале затвора ма због какве кривице;
- в., на личности које су судеком или полицијском пресудом осуђене за иступе из користољубља, или као коцкари; и
- г., на емитнице, које би се пре времена вратиле из прогонства.

Члан 6.

Ни једно лице неће се смети мерити, нити фотографисати пре, но што се решењем власти утврди, да су испуњени услови из претходног члана.

Члан 7.

Све полицијске власти у земљи дужне су обраћати се антропометријско-полицијском одељењу за обавештење о сваком притвореном лицу, чија би прошлост била непозната. Једновременно с овим, полицијским властима ставља се у дужност да редовно извештавају ово одељење о сваком притвореном лицу, које је већ било осуђивано; даље: о сваком бегунцу, како нашем тако и страном, и, најзад, о сваком извршеном злочину и преступу, чији би извршиоци били непознати.

Исто тако и судови ће бити дужни, да сваки случај осуде лица због бешчасног дела достављају непосредно одељењу, а судови и полицијске власти у престоници још и да му своје притворенике спроведе ради мерења у смислу чл. 5. овога Закона.

Члан 8.

Овлашћује се Министар Унутрашњих Дела да пропише правила:

- а., о начину рада антропометријско-полицијског одељења, о сређивању и чувању фотографија и картона, о мерењу и опису криваца;
- б., о курсу при антропометријском одељењу код Министарства Унутрашњих Дела за обучавање полицијских чиновника и службеника у Бертилонажи;
- в., о начину уређивања, издавања и растурања службеног листа, као органа Министарства.

Члан 9.

Овај Закон ступа у живот кад га Краљ потврди, а обавезну силу добија десетог дана после обнародовања у „Списким Новинама“.

ЗАКОН

О УСЛОВНОМ ОТПУШТАЊУ КРИВАЦА ИЗ КАЗНИТЕЛНИХ ЗАВЕДЕЊА

ОД 22. МАЈА, 1869. ГОД.

Чланак I.

Кривци, који издржавају казну затвора, робије или заточења, могу се и пре издржане или помиловањем опростене казни, отпуштити из заведења:

1. Ако су осуђени на заточење или робију дужу од 2 године, или на затвор дужи од 12 месеци.
2. Ако су се за сво време издржавања казни тако владали у заведењу, да се основано може узети, да су се заиста поправили.
3. Ако су пре осуде добри радници били и ако било по фамилијарним или другим каквим околностима може се поуздано закључити, да ће они по одпусту поштен начин живљења предузети и добро се владати.

Чланак II.

Ово условно одпуштање може се чинити тек пошто је кривац издржао половину досуђене му казни. Но ако се кривац у првом поврату налази, може се условно одпустити тек пошто је издржао две трећине досуђене му казни.

Чланак III.

Којима је помиловањем казна на мање сведена, рачуна ће им се време издржања казни према помиловању а не према осуди.

Чланак IV.

Условни одпуст траје донде докле се одпуштени буде добро владао, и докле му време казни неистече, или у течају одпуста не би био помилован.

Чланак V.

На против условни одпуст прекида се и одпуштени поврати ће се опет у заведење да издржање казни продужи, ако се на одпусту не буде добро владао а имено:

1. Ако би учинио какво год ма и најмање казнимо дело, или се бар основано сумњати може, да га је он морао учинити а нико други.

2. Ако одпуштени без икаква занимања скиће или да се основано сумњати може да на честит начин издржање себи прибавља.

3. Ако се меша са рђавим друством или таквим лицима, која су због тежи преступљења или злочинства осуђивана била, па и на опомену кмета или полицајне власти непрестане од дружења са овим лицима.

4. Ако би без дозвољења местне полицајне власти променио место свога пребивања.

Чланак VI.

Ономе који би са одпуста у заведење повраћен био, неће се у продужено издржавање казни ништа рачунати оно време, које је на одпусту провео.

Чланак VII.

Не могу се пак никако условно одпуштати:

1. чиновници и свештеници који би због злоупотребе власти и неверне службе осуђени били;

2. они који су условно одпуштени били, па су због рђавог владања опет у заведење повраћени; и

3. они осуђени који се по другом пут у поврату налазе.

Чланак VIII.

Да се осуђеник условно одпусти из заведења, решава Министар Правде по саслушању одбора, који ће се у тој цели образовати имати, а да се који са одпуста поврати у заведење због узрока у чл. V. казаног, решава она полицајна власт у које се подручју налазио одпуштени, или и само казнително заведење, против којих решења може се дотично лице жалити Министру Правде.

Чланак IX.

Министар Правде овлашћује се да проишле Правила како ће полицајне власти и управа заведења над одпуштенима надзор водити и како ће се о њиховом владању уверавати.

УПУТСТВА

ЗА ИЗВРШЕЊЕ ЗАКОНА ОД 22. МАЈА, 1869. ГОД.

по коме се кривци условно одпуштају из казнителних
заведења

Члан 1.

У члану првом Закона каже се, који се и када могу одпустити из заведења, пре него су казну издржали.

По првој тачки реченог члана, даје се само овлашћење, да се извесни осуђеници могу пустити у слободу и пре оног времена, за које би по пресуди судекој у заведењу остати имали. Према овоме наређење ово Закона не каже, да се сваки, чим му истече време, које је у овом Закону означено, мора пустити у слободу. Власт дакле извршица, а имено управитељи казнителних заведења, неће без разлике за сваког, коме би у овом Закону означено време казне протекло, предлагати да се у слободу пусти, већ могу предлоге чинити тек за оне, којима Закон из више призрења хоће на руку да иде, а то су ови:

а.) Који су осуђени на заточење или робију дужи од две године или затвор од 12 месеци, у колико није Закон нарочито у тачки под 1 чл. седмог изузетак учинио са неким кривцима.

Према овом наређењу Закона може говора бити само о оним осуђеницима да се пре времена одпусте, који се не налазе у изузетку о коме говори члан седми Закона и код којих постоји оно што се тражи у тачкама под 2. и 3., чл. 1. а при том су осуђени на више од 2 године робије или заточења или на више од 12 месеци затвора.

Они кривци који су осуђени до 2 године заточења или робије, 12 месеци затвора, неће се пре издржања казне моћи условно отпуштати већ могу се отпустити услед помиловања, ако се само у заведењу добро владају, те тим заслуже да им се милост учини:

б.) Који су доброг владања.

Под добрим владањем разуме се, ако су се кривци Домаћних Правила тако придржавали, да нису никад дали повода, да се ма због чега казне.

Потпуно уверење о томе, да ли је когод тако доброг владања, да заслужује да се и пре издржања казне одпусти, добиће управитељство нарочито онда, кад кривцу, пошто дуже времена осуђене му казне издрижи и под добрим надзором добро се влада, мало већу слободу да, него што према другима обично чини, т. ј. или кад му какав посао одреди, који ће он без надзора сам вршити или му допустити да у кругу оном, који је за осуђенике одређен, сам на своју руку иде под призором, коју овај тако лако приметити неће.

Управитељство ће свагда, кад кога за отпуст предлаже најпостојателније поткрепити добро владање кривца и имено казати, чиме се тај кривац занимао, како је поверене му послове вршио, је ли било прилике, да је и испод надзора одлазио, на опет домаћи ред не прекорачио, као н. пр. што је случај код оних који се употребе на чување стоке, на возаре, сечење дрва у шуми и т. п.

в.) Који су и пре осуде добри радници били и т. д.

Да се који пре времена у слободу пусти не треба гледати само на то, како се он у заведењу владао, него треба гледати и како се он владао пре него што је скривно, тако н. пр. ако је когод пре осуде био какав бескућник, који је код казана и по меанама време проводио, или је само знојем својих родитеља или укућана издржавао се, а сам од рада бежао и никад ништа не зарађивао, такав не може само за то за отпуст да се препоручи, што се у заведењу добро владао или бар не може се у оно време претстављати, кад би се могао онај препоручити, код кога се налази све оно што је у тачки под 3. чл. 1. казано. Према овоме управитељство ће свагда, кад за кога нађе да би по владању, које је у заведењу показао, заслуживао да се пре времена одпусти, извештавати се и о томе, како се он пре владао и какав је радник био пре осуде, које ако не увиди довољно из пресуде или из извештаја, које су му дужне полицијске власти подносити, на основу расписа Министра Правде од 20. августа прошле године Бр. 2875; онда ће такав извештај свагда истраживати од дотичне полицијске власти и тек за тим расудити, да ли се когод одустити може, па ако нађе да може, то да чини предлог претпостављеној власти.

Под фамилијарним околностима разуме се, ако је осуђени члан такве фамилије, која се у општини где живи, за врло поштену емагра, те се може и претпостављати, да ће остали чланови припомоћи да погрешивши не падне опет у какву кривицу, или где је матери-

јално стање кривца добро и изглед је да ће се он, имајући начин живљења, оканути упадати више у зло, или где је кривац жену и ситну децу код куће оставио, па се закључити даје, да ће једва чекати да дође до слободе, само да имање приватн, те сачува од пропастн и њега и своју децу без и да помишља више зла, и где је кућа кривца смрћу кога члана или несрећним каквим догађајем тако потресена, да кривац чезне само за тим да му се прва кривица опрости и даје надежде да му више неће на памет пасти да греши и т. д.

Под другим околностима разуме се, ако је кривцу ово прва погрешка била, за коју је осуђен и ако је само једно дело учинио, а не да је чинио више засебних дела, па као у материјалном стицају налазећи се да је осуђен био, или је понављао једно исто дело и пошто га је више пута учинио да је осуђен био. Даље ако је повод, којим је когод до тога дошао да зло дело учини, такав, да се може претпоставити да се неће више поновити ако се кривац у слободу пусти; тако н. пр. когод разљућен неморалним животом или неуредним понашањем у кући своје жене ову на мртво име испребија те умре, или је баш с места и убије или женска која је ванбрачно затруднила, да сакрије своју срамоту и предупреди зла съества, која је постићи могу ако се дозна да је ванбрачно затруднила, убије новорођено дете, или когод је учинио зло више из несташлука, а не што је склон да чини зла, или је учинио нешто што није мислио да је зло а много мање онако тешко како га закон узимље, те тако не може се узети да је публика њим угрожавана ако се у слободу пусти и т. д.

Под другим околностима могло би се и то разумети, ако је когод у заведењу какав занат научио и тако га с вољом ради, да се не може лако претпоставити, да ће он ову вољу к раду изгубити и упустити се у чинјења злих дела, или ако је когод, који је пре осуде нерадан био, за време издржавања казне такву вољу к раду показао, да је и преко онога што му је за рад одређено било, нешто израђивао или је својим радом у заведењу и неки мали капитал стекао, којим би чим из заведења изађе на своју руку радити могао; но овакви осуђеници, који пре осуде нису добри раденици били, а у заведењу добро се владају и добри су раденици постали, могу се парчито онда условно одпустити, кад би се најмање три одабрана и поштена грађанина на писмено обвезала, да они примају на себе да надзор над осуђеним воде и старају се да му нужно занимање нађу и у томе га држе; али као што је и напред казано условно отпунгање ових свагда ће се с највећом предострожношћу чинити и свагда доцније него што се

за друге може чинити, код којих постоје сви услови Закона, који се траже за привремено отпуштање.

Члан II.

Овај члан дели кривце на двоје, т. ј. на оне који су што први пут скривили, или ако су и по други пут скривили, нису учинили тако дело, које би се по Закону као поврат сматрало, и на оне кривце који су по други пут учинили онако исто дело, за које су једанпут осуђени или бар такво дело, које је једног рода с оним због кога су они једанпут осуђени били, па за прве каже да се могу (разуме се под условима који су у члану I прописани) условно одпустити пошто издрже половину досуђене им казне, а за друге да се могу тек онда одпустити пошто издрже две трећине досуђене им казне.

Као што је и напред казано, не разуме се овде да се сваки мора одпустити чим издржи оно време казне, које је овде прописано, него се само остављају вишој власти одрешене руке да она може кривца по истеку овде означеног времена пустити, да у слободи проведе оно време које би још у затвору провести имао, ако се само пуштен у слободу добро узвлада.

По самом смислу овог Закона власт ће од овог Закона моћи употребљење чинити, ако види да се извршење овог Закона и у практици добро покаже. Оне ли дакле власт од овог овлашћења употребљење чинити или не, зависиће од тога како се узвладају они кривци који се условно одпuste и по томе, ако се ови добро владају и оправдају оно поверење, које је власт у њих имала кад их је одпустила, чиниће се и већа употреба од овог овлашћења, а ако се случајно отпуштени тако узвладају, да се велики број од ових опет враћа у заведење, онда ће власт врло предострожна бити у вршењу овог овлашћења, у коју предострожност долази нарочито то, да се кривци одпуштају далеко доцније него што је овим Законом казано, ако можда власт не нађе за нужно да ово овлашћење сасвим напусти, те тако од овог Закона никакво употребљење и не чини већ остави да кривци онако и онолико казне издрже како и колико то бива.

Закон дели кривце још на две класе, а то су прво чиновници и свештеници, који су осуђени због злоупотребе власти или неверне службе; а друго они, који се у другом поврату налазе, т. ј. који су једанпут зашто осуђени па пошто су осуђени они су оно исто што су учинили или томе сродно дело опет учинили, а пошто су и зато осуђени били, они су по трећи пут то исто учинили. (Члан VII тачка

1. и 3.). Ове све искључује Закон од тог благодејања да извесно време досуђене им казне у слободи провести могу и тако с њима се поступа по досадашњем Правилу.

Члан III.

Ако је коме судом досуђена казна помиловањем на мање сведена, онда ће она величина казне у обзир узимати се, која се према помиловању има да издржи, а не она величина, на коју је ко судом осуђен. Тако н. пр. ако је ко осуђен судом на 10 година робије па никако није помилован, може се условно одпустити тек пошто је издржао 5 год. казне, или ако се у првом поврату налази пошто је издржао 6 год. и 8 месеци. Али ако је овај са две године помилован, те му је помиловањем сведена казна на 8 година, онда се може условно отпустити пошто је издржао 4 године робије или ако је у првом поврату, пошто је издржао 5 година и 4 месеца.

Члан IV.

Условни одпуст чини да се нека чест казне коју би кривац према осуди или према помиловању издржати имао, одложи и кривац се из заведења пусти да оно време, које је још у заведењу провести морао, у слободи проведе радећи своје послове. Сада ако се кривац за цело оно време, које је још у заведењу провести имао добро владао, онда ће се рачунати као да је он за сво то време у заведењу био, па зато по истеку тог времена неће се више за кривца сматрати већ долази у ред оних који су своју казну у заведењу одлежали и из заведења сасвим пуштени; тако на пример један је осуђен на 8 година робије: пошто је у заведењу провео 5 година пусти се да оне три године, колико је по осуди још у заведењу остати имао, у слободи проведе, и он за све те 3 године добро се узвлада, такав се сматра по истеку те 3 године да је слободан, т. ј. сматра се као да је свих 8 година казне у заведењу провео па из овога да је одпуштен.

Овако исто бива и кад је који у течају онога времена, које је у слободи проводио, помилован био. Тако н. пр. ако је онај, о коме је напред реч била, т. ј. који је пуштен да 3 године у слободи проведе, само две године у слободи био, па га Владатац за једну годину помилује, т. ј. сведе му казну од 8 на 7 година, он ће по истеку оне 2 године онако исто слободан бити као и онај први, који је без

помиловања 3 године у слободи провео; те тако баш и да буде случајно у течају ове треће године хрђавог владања неће се моћи вратити у заведење, него ће се према њему онако поступити као да је потпуно казну у заведењу издржао па из овога пуштен.

Али ако је онај, који је на 8 година осуђен и после 5 година пуштен да остатак казне у слободи проведе, само једну годину дапа добро владао се, а после почне се мешати са хрђавим друштвом, или буде у подозрењу да чини казнима дела и у опште тако се влада да се према пропису члана V не може више у слободи оставити, онда ће се оп у заведење повратити и ту ће на ново издржати оне три године које су му од осуђене казне заостале, о чему говори опшприје чл. VI.

Члан V.

По §. 37. б. Казнителног Закона досуђује се за извесна злочинства и преступења полицијски надзор.

По гласу самог §. 37. в. Казнителног Законика надзор овај наступа онда кад је кривац издржао казну на коју је осуђен или му је ова помиловањем сасвим или од чести опроштена. Према овом наређењу Закона, не може полицијска власт ставити онога под полицијски надзор у смислу §. 37. а. који је условно из заведења одпуштен; јер условни овај одпуст има то за цел, да се види да ли се онај, који се одпушта, у заведењу заиста поправио и да ли је постао безопасан за друштво, а ово се неће моћи добро оценити ако би се који по условном одпусту под полицијски надзор ставио, нити би ово одговарало самом наређењу Закона; јер по напред казаном, Закон ставља оне под полицијски надзор, који су казну већ издржали или им је ова опроштена, с којим дакле заведење нема никаква посла, а овде одпуштени сматра се још као кривац који заведењу припада. Према овоме полицијска власт и кметови не могу над условно одпуштеним за време оно, које му је још остало па да казну издржи, онај полицијски надзор вршити какав се у духу Закона има да врши. Но овим неће то да се каже да полицијска власт и кметови дигну руке од овог кривца па да га као слободна грађанина сматрају, па против како полицијска власт тако и кметови морају овога једнако пред очима да имају па да пазе куда иде и шта ради, те да се тако и увере о његовом владању. Према овоме полицијска власт и кметови могу у случају и. пр. ако сумњају да одпуштени кривац скита које-куда и да ноћу код куће не спава, кући овога изненадно отићи и

уверити се је ли он код куће или не, и ако није, где је. Исто тако на случај ако се сумња да ће се н. пр. неке покрадене ствари код њега наћи, може власт његову кућу преместити. Шта више, власт може на случај ако зла дела учестају, н. пр. многе се крађе чине, па се сумња да ово чини какав одиштени кривац, овога сходно пропису тачке под б. §. 37. а. Казн. Зак. и притворити, те назити неће ли се и после, пошто је овај притворен омет крађе догађати, па ако види да се догађају онда наравно и сумња против притвореног слаби, а ако крађе престају, сумња ће против притвореног јача бити.

У тачки под 1. каже се да ће се онај вратити у заведење који је из истога условно пуштен, ако би учинио какво ма и најмање казнимо дело итд.

Овде је управ реч о полицијском поступку, а не о тежем делу које судови суде, јер ако онај, који је условно одиштен, учини какво злочинство или преступљење, он ће послан бити суду, да га овај за учињено злочинство или преступљење осуди, у ком случају суд ће поступити, овако као да је овај побегао из заведења па учинио ново зло дело, т. ј. суд ће га за ново дело осудити а при одређивању казне имаће у виду оно време, које је кривац због пређашњег злог дела имао у заведењу да издржи, па је пуштен да у слободи то време проведе. Тек ако би овај од суда за ново дело био пуштен из недостатка доказа или просто не би за невиног оглашен био, полицијска власт може овог у заведење послати да остатак казне ту издржи. Тако дакле, за већа дела даваће се кривац суду на осуду, а за мања дела, по издржаној казни слаће се у заведење, н. пр. когод је осуђен због опасне крађе на пет година робије, кад је он од ове казне издржао две године, пуштен је да ове две године у слободи проведе, но он по неком времену украде једно прасе. Полицијска власт сад ће га за ово прасе казнити па вратити у заведење да и оне две године робије овде издржи.

У овој тачки каже се да се и онда кривац враћа у заведење кад се основано на њега сумња да је какво зло дело учинио. Овај израз законски „основано“ ограничава власти, да оне тек површио оцене оне околности из којих изводе сумњу, да је условно одиштени кривац ово или оно зло дело учинио. Зато ће дотична власт свагда зрело расудити о свима опшним околностима, које бацају кога у сумњу да је ово или оно зло дело учинио, па тек ако по зрелом расуђењу пађе, да је заиста сумња основана, онда да чини употребљење од овлашћења које јој овде Закон даје. Тако н. пр. Јован је због више крађа осуђен и издржавао казну у заведењу, пошто је већу чест досуђене му

казне издржао, буде пуштен из заведења да за оно време, које му је још по осуди остало да у заведењу проведе, код куће буде. На месец дана, пошто Јован дође кући, украде се код комшије његовог овца. Овде неће власт на Јована такву сумњу бацити да га у заведење врати само зато што је он пре осуде крађе чинио, па и сада пошто је он дошао, украдена је његовом комшији овца, него ће ближе испитати све околности, тако н. пр. извидиће где је Јован у оно време био, кад је његовом комшији овца украдена, да ли је Јован у оно време мрса у кући имао, па ако је имао, и од куд му је овај; прегледаће кућу Јованову да ли ће се ту кожа наћи и т. д., па ако се нађе да је Јован у време крађе био на њиви, која од места крађе далеко одстоји, да у кући ни онога ни следећих дана није мрса имао, да му се приликом прегледа куће ништа подозривог није нашло, онда неће Јована узнемиравати; али ако власт дозна да је Јован у време кад је крађа учињена био на месту где је крађа учињена, докаже се да је следећег дана Јован мрса у кући имао, а оно што он наводи да докаже, од куд му је мрса, није поуздано; даље изиђу неки од сељана па се пожале како је у течају извесног времена овоме ово, а ономе оно нестало и то је време било оно од када је Јован кући дошао и т. д., онда ће власт добро мотрити куд Јован дану иде, а за ноћу одредиће да Јован на извесном месту под притвором ноћива, па ако у течају једног времена, н. пр. једно месец или два дана крађе са свим престану и кућа Јованова за то време нема толико мрса, колико је имала кад је Јован сасвим слободан био, онда може власт Јована у заведење вратити; но ако се и за време кад је Јован у ноћном притвору, крађе догађају и сва пакња, да Јован не чини ове крађе, у време кад је слободан, није могла ни најмању сумњу на Јована бацити, да се хрђаво влада, онда не треба власт да Јована у заведење враћа, већ да боље мотри да правога донова ухвати.

У тачки под 2, каже се да се и онда условно отпуштени кривац у заведење може вратити, ако се без икаква занимања скита и т. д.

Више има гледишта, која су законодавну власт руководила да се кривац пре издржане казне у слободу пусти, те да у слободи буде за оно време, које би према осуди у заведењу провести имао; поред толиких других гледишта једно је и то да овако пуштени кривац прихвати имање, које је без довољног надгледања и рада остало, кад је он у заведење отишао, те да радећи своје имање сачува исто од пропасти, која би га постигла да је кривац и даље у заведењу остао, или не имајући свога имања да кривац трудом својим кору леба заслужије. Према овоме ако отпуштени кривац кад се кући врати, не надгледа

своје имање и своју фамилију, већ остави да му се жена и деца по селу скитају, или другима на терет падају а он у беспослицењу и по меанама или код казана време проводи и привуче се данас код једног сутра код другог на ручак или вечеру; или немајући имања да ради, не погоди се нигди у службу, већ под видом да од надничења живи тумара којегди по селу или као и први по меанама и око казана време проводи, такав ће се због самог таквог поступања, баш и да не учини никакво зло дело, или да није у подозрењу да зла дела чини, вратити у заведење.

Исто тако враћаће се у заведење и онај, који ништа не ради, или бар толико не ради, да му радња приноси знатни доходак, а овамо лепо се носи, лепо код куће живи па још можда и свагда је при повцу. И овде као и у тачки под 1 нека обраћа власт пажњу на онај израз закона „основано“ па олако да не враћа осуђенике у заведење, тако н. пр. ако који својим радом мање заслужије него што троши, али је извесно да он има каквог имућног еродника и зна се да га овај у трошковима помаже, онда неће довољно основа бити да се овај у заведење врати.

У тачки под 3, говори се о хрђавом друштву с којим се отпуштени кривац меша.

Под хрђавим друштвом не разумеју се свагда они који зла дела чине, или су у подозрењу да таква чине, тако н. пр. картароши, пијанице и лица неморалног владања, могу и учинити злочинства и преступљена, али зато опет дружење с њима забрањује се, јер то одводи од рада а може принети и те последице, да се отуда пређе на начин живота, који није дозвољен; отиуе пак из заведења условљава само примерно владање у свему.

Под подозривим лицима не разумеју се само она лица, која су једанпут због злочинства или преступљена осуђивана, већ и она, па која се обично у општини сумња, да чине зла дела, али не могу у томе да се са свим ухвате, или која су и под судом била због каквог дела, па су од овог ослобођена из недостатка доказа. Ко је у полицијским стварима подозрив о томе зна најбоље полицијска власт.

Под овима, који су суђени због злочинства или преступљена, разумеју се обично они, који су хотимице ово или оно зло дело учинили, јер ако је који из нехата што учинио, н. пр. у лову бивши из несмотрености кога убио, за то још није хрђав грађанин, те да се пази који се с њиме меша. Нарочито се овде разумеју они, којима је скоро у нарав прешло да чине зла дела и од њих живе, тако н. пр.

когод је осуђиван више пута због крађе, или због куповања крадених ствари, или због јатаковања ајдудима и т. д., па когод, који је због тих петих ствари осуђен, но пре издржане казне из заведења отпуштен. меша се с тим лицима.

Под мешањем не разуме се то, што ће се ко с ким видети на улици, на вазару или код цркве где је састанак више случајан, већ кад се дозна да отпуштени кривац нарочито тражи прилике, како ће се са-стати са онима, који су у подозрењу, кад с њима на само шурује, кад чешће овога или онога код куће прима или њима у кућу иде, а нарочито кад се примети, да бира оно време да коме иде. или ко да му дође, кад је сигурније, да се не може тако лако за састанак да види, те да власт лакше дозна, као што је обично тако време у јутру рано или у вече по заходу сунца.

Ова тачка тражи да полицијска власт или кмет најпре призове кривца, који је условно отпуштен, да му примети како се он с тим и тим дружи, а то да у будуће не сме да чини, јер је онај такав и такав човек, па ако условно отпуштени кривац после ове опомене опет се дружи са оним са којим му је дружење забрањено, да власт ипотога може у заведење вратити.

Добро ће бити, да се ова опомена кривцу протоколарно саопшти и да се назначи дан, када му је саопштена, како се не би после из-геварио као да му није нико казао, да се с овим или оним не дружи.

Тачком под 4. прописује се за ове условно отпуштене једна од оних мера предосторожности, које су прописане за оне који су под полицијским надзором, а та је да условно отпуштени без дозволења месне полицијске власти не сме мењати место свога пребивања. Овај ће се пропис онако вршити као што је казано у тачки под а. §. 27. Казненог Законика, т. ј. условно отпуштени мора једнако да живи у атару оног села или вароши одакле је родом или где је из заведења дошао да живи. Ако би он желео ово место другим да замени, или ако би имао потребу да у атар другог села или општине оде, мора да се јави за то капетану кад у село дође, или ако би у месту где је он, била државна полицијска власт, онда овој да му она дозволи у друго место да оде. Кмет општине, у којој се кривац налази, може дозволење дати само за оближње општине и то у прецим одлагања не триећим случајима, као н. пр. да кривац потражи одбегшу му стоку, да потера траг доповима, који су га покрали, да оде к умн-рућем блиском сроднику и т. д., но и то онда кад нема у месту др-жавне полицијске власти. У овом случају одговараће кмет ако кри-вац злоупотреби слободу, коју му је он дао те учини какво зло дело.

Члан VI.

Условни отпуст има то значење, да ако се кривац за сво време које је још у заведењу по осуди судекој имао да проведе, у слободи добро владао, онда се сматра као да је то време у самом заведењу провео, и тако по истеку тога времена поступа се с њим као с таквим, који је у заведењу целу одсуђену му казну издржао, па се из овог као слободац пушта; али ако се кривац за сво време није добро владао, те због тога пошаље га власт у заведење, онда неће му се ни у што рачунати оно време, које је у слободи провео, већ ће на ново цео онај остатак казне да издржи, који је по осуди имао да издржи, да није у слободу пуштен, тако н. пр. Јован је осуђен на 8 год. робије због крађе, после пет година пусти се из заведења да оне три године, које по пресуди има да издржи, у слободи проведе. Он оде кући и влада се једну годину дана добро, а после године учини једну полицијску крађу, те га полицијска власт врати у заведење. Сад кад дође у заведење неће се ни у какав рачун узимати она година дана, коју је он у слободи провео, већ ће све три године које су му од казне остале, у заведењу да издржи. Овако је и са оним који је на отпусту помилован па се хрјаво узвилада и то за ону чест казне коју мимо помиловања има да издржи; н. пр. Јован о ком је реч напред била, пошто се годину дана добро владао, замоли Краља да га помиљује и Краљ му сведе казну од 8 на 7 година. После овога помиловања Јован навуче на себе јако подозрење, да је опет почео од крађа живити, те га власт врати у заведење. У овом случају Јован ће још само две године казне издржати а не три, јер му је помиловањем казна на 7 година сведена. Али ако је Јован годину дана добро владао се, па му Краљ помиловањем спусти казну на 6 година и он после овог помиловања почне се рјаво владати, онда не може га власт више враћати у заведење, јер му је казна на 6 год. сведена, а он се годину дана добро владао, дакле рачуна се, да је оно време, које је у заведењу провести имао, већ издржао. Према Јовану има ће се у овом случају онако поступити, као да је он у заведењу ову годину дана провео, па у сједству помиловања из истог отпуштен.

Члан VII.

Благодејање овог Закона да се кривац што пре пусти у слободу ако се само добро владао, не односи се:

1. На чиновнике и на лица духовног реда и то код оних злочинастава и преступљења, која би они учинили у вршењу дужности своје, т. ј. која би они учинили не као приватна лица, него као чиновна или свештена лица н. пр. чиновник полицијеи, имајући ваљда пизму према коме или за љубав другог кога. увати каквог грађанина ни крива ни дужна, те га телесно казни, или чиновник какав изопачи хотимице протокол саслушања или други какав јавни документ, или прими мито, или хотимице ствар криво пресуди, или упропасти предани му аманет, или учини неверство према каси којом је руковао и т. д., или свештеник потплаћен венча које брачно лице, знајући да је друго брачно лице још живо, или хотимице изопачи протокол крштених и умрлих, или да лажно сведочанство из овог протокола и т. д.

2. Изузети су од овог благодејања Закона и они, који су по овом Закону већ отпуштени били, па не владајући се добро опет су у заведење враћени; и на послетку

3. Они који су једанпут осуђени били, па после опет оно што су једанпут учинили, или томе сродно дело опет учинили, те по други пут осуђени били, а за тим, пошто су и по други пут осуђени, опет онакво или оном подобно дело учинили те су и по трећи пут осуђени. У ред ових долазе они кривци, о којима се у члану другом говори и који по пропису тог члана имају да издрже две трећине одсуђене им казне па тек за тим да се могу пустити, само што је тамо реч о онима, који су по други пут осуђени, а овде о онима, који су по трећи пут осуђени.

Свима у овом члану именованим кривцима може се једино милостију Краљевом одсуђена им казна ублажити, ако се само у заведењу добро владали буду.

Члан VIII.

Да се који кривац условно отпусти може само управитељство заведења чинити предлог Министру Правде кад види да који по владању и по оним својствима, о којима се говори у чл. I. Закона, то заслужује, а може се и сам кривац или овога родбина молити.

Ако управитељство предлог чини оно ће оностојателно разложити сва побуђења, која су га руководила да предлог учини.

Ако се кривац сам моли, он ће морати молбу своју да преда управитељу, а овај ће је просто послати Министру Правде.

Молбе од сродника кривчевих или иначе подносе се Министру

Правде, који ће како по овим молбама тако и по онима, које му сами кривци а преко управитеља поднесу, расудити, да ли, према величини кривице и према времену одлежане казне, може се тражити даље обавештење у смислу проциса члана I под 1., па ако нађе да може, он ће сва обавештења прибавити које од управе, које из акта кривице, које саслушањем и саме оне полицијске власти, па и општинске одакле је кривац.

Кад ова обавештења дођу Министар ће расудити, да ли према тежини одсуђене као и времену одлежане казне, према побудама за што је и начину како је кривица учињена, а исто тако и према околностима, о којима се нарочито у тачки под 3. чл. I. говори, може бити речи о томе да се који из заведења пусти, па ако нађе да може, он ће сва обавештења, која је прибавио са једним кратким рефератом послати за то постављеном одбору, да овај о целом стању дела расуди и оцени има ли места, да се ко у слободу пусти или не.

При овој оцени нарочито ће се имати у виду, како се овај Закон у пракци покаже, па према томе чиниће се више или мање употребљење од овог Закона; то опет да се сазна водиће се тачан рачун код управе заведења и одбор ће се о том извештавати.

Одбором прегледана молба враћа се Министру са мишљењем одбора, уз које ће се послати и одвојена мишљења ако их буде.

Одбор овај састојаће се за сада из три лица и то једног председника и два члана из вишег чиновног реда, које поставља Краљ на предлог Министра Правде на неопредељено време. Овом одбору даје се за деловођу једно лице које Министар Правде одреди.

Одбор овај држи седнице на позив Министра у месту које Министар одреди и нема никакве особите канцеларије.

Ако се потреба укаже могу се овом одбору још два члана придати.

Одборници немају никакве плате за вршење ове дужности.

Ако Министар по саслушаном мишењу одбора нареди, да се дотични кривац одпусти, управитељство казнителног заведења дужно је, да да овоме путну исправу у којој ће изложен бити лични опис кривца, дело због кога је оптужен, казна на коју је осуђен, време које је у заведењу провео и које му још остаје да према осуди у заведењу издржи; казаће се такође у исправи, да се кривац условно отпусти, а изложиће се ради управе кривца и сви они случаји у члану петом набројани у којима се кривац у заведење враћа. Управитељство ће се даље извести у које место кривац иде, па ће то место у исправи назначити, а са отпустом кривица одма писати оној

власти полицијској у чије подручје кривац иде, како би ова нужну пажњу на кривца обратила.

Кад управитељство кривца отпушта дужно је овом опстојателно и разговетно да покаже како треба да се влада и да га упозна са сљедствима, која ће га постићи ако се добро не влада као и каква је полза за њега ако се добро узвлада.

Виша полицијска власт, којој кривац упућен буде, а на име начелништво окружно (управитељство вар. Београда) дужно је одма ереску власт (члана кварта) у које би подручје кривац ишао да извести. да овај кривац долази и на који начин, а ереска власт дужна је то исто да јави кмету оне општине у којој ће кривац живети с препоруком, да на владање кривца добро пази и ако што подозриво примети да одма јави, ако не би случај такав био, да би га кмет у притвор ставити морао.

Да би управитељство знало, како се који кривац на одпусту влада, дужно је водити списак од свију оних који су условно отпуштени, назначивши ту име и презиме отпуштеног, место одакле је, шта је учинио, колико је осуђен, колико је од осуђене казне издржао, колико му остаје да издржи, кад је пуштен и у које је место отишао. Од времена на време, а нарочито јануара месеца сваке године дужно је управитељство свима оним властима, гди се који кривац налази, писати, те питати их како се који кривац влада и чим од које власти одговор добије, оно ће тај одговор назначити у рубрику за то одређену. Види ли управитељство из одговора да је кривац сумњивог владања, оно ће ближа обавештења о овом владању од дотичне полицијске власти добавити, па за тим расудити да ли ће кривца у заведење вратити или ће га и даље у слободи оставити.

Кад коме кривцу истече оно време, које је у заведењу провести имао, управитељство ће одма о томе надлежну полицијску власт извести и у горњем списку означити, како је овај цело време провео владајући се добро.

Виша полицијска власт дужна је повремено од потчињених јој нижих власти и кметова извештавати се о владању условно отпуштених криваца. Она ће добро учинити, ако нареди да ниже полицијске власти, приликом кад подnose извештај о стању у опште општина или срезова, јаве и како се владају осуђеници, који се у ком месту налазе.

Како ће полицијска власт дознати, је ли који доброг владања и како ће добити уверења, да ли је ко сумњив и да ли га у заведење вратити треба, казано је у члану петом. Виша полицијска власт треба

потанко да расуди о свима оним основима, које је нижа власт навела, да кога у заведење врати, па ако и сама нађе да су основи довољни она ће саопштити кривцу зашто се он у заведење враћа и он ће се потписати да му је, када и пред ким то саопштење учињено. Казаће при том саопштењу кривцу и да се за три дана може жалити Министру Правде, ако му је криво што се у заведење враћа, па ако овај изјави одма жалбу или у течају три дана, онда ће она кривца послати заведењу са тачним разложењем узрока, за што га шиље, а Министру Правде послаће тако исто оваквог садржаја извештај са жалбом кривца, ако је буде, као и са актима ако ових буде. Кривац може и наипријед ову жалбу поднети.

За ова три дана, за која има право кривац да се жали, оставља се полицијској власти, да расуди хоће ли кривца притворити па у притвору држати, или ће га ослободити на јемство чије или без овога.

Ако виша полицијска власт нађе, да су разлози нижом полицијском власти наведени неосновани или недовољни да се кривац у заведење пошаље, она ће то приметити нижој власти, но ако ова ипак остане при том да кривца треба у заведење послати, она је дужна то да учини поступивши по горе показаном начину.

Према овоме разлоге кметова, да се који у заведење врати, треба да оцени средњи начелник, а разлоге овог окружни начелник; но та оцена разуме се само у духу давања упутства и бољег обавештења о прописима Закона оној власти, која је надлежна да каже да се кривац у заведење врати, а не да виша власт може обуставити извршење наређења ниже власти и онда, кад ова нижа власт по добијеним примедбама више власти остане при свом закључењу.

Кад кривац проведе у слободи оно време, које је имао провести у заведењу, равна се у свему оном који је цело време казне у заведењу провео, или услед помиловања из овог отиуштен, следствено, ако је кривац поред казне осуђен и на полицијски надзор и покажу се такве околности да чине нужним, да се на ову казну осуђени под полицијски надзор стави, то је дотична власт овлашћена да то може чинити, само је желети, да у овом врло предострожна буде, и да се овим својим правом ползује само у онолико и за онако кратко време, у колико и за које покаже се, да је неопходно нужно овај надзор вршити; јер се готово с извесношћу закључити може, да онај, који се више година беспорочно добро владао, теже пада у зло, те да се под полицијски надзор одма ставља, него ли онај, који је пре кратког времена из заведења изашао, па још није ни показао довољно знаке поправљања.

Полицијске власти и кметови општина много ће допринети да овај Закон добар плод покаже, ако се својски заузму, да сваком приликом поучавају кривце како треба да се владају; да онима, који свог имања немају, сами посла налазе, а нарочито ако у својој средини образују један одбор од добродушних и срдачних грађана, па њему предаду да се он стара да сваком посла нађе, који посла нема; да свакога у онолико помаже, у колико коме стање дозвољава и да сваким могућим начином побрине се, да сачува за у будуће погрешившег од погрешке, у коју је један пут већ упао.

У Београду, 3. јуна. 1869. год., Бр. 2055.

ПРАВИЛА

О ПРИТВОРЕНИЦИМА И ОСУЂЕНИЦИМА КОД ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

ОД 15. МАЈА 1906. ГОД., ПБР. 10639.

Члан 1.

Код полицијских и општинских власти могу бити извесна лица у притвору или у затвору.

Члан 2.

У притвору су они, који су за злочина или преступна дела стављени под кривичну истрагу у смислу §. 131. Крив. Суд. Пост. с тим да се и слободе лише, а у затвору су они, који су осуђени од стране дотичне власти за иступе из треће части Кривичнога Закона или по коме специјалноме закону, или су осуђени од других власти, на пресуда послата на извршење полицијској или општинској власти.

Члан 3.

Сви притвореници држаће се одвојено од осуђеника, где год је то према приликама могућно, како би се спречило договарање и осујећавање истраге, јер се зна, да су многа злочина дела прикривена на тај начин, што су полицијски осуђеници, по издржавању осуде, били посредници између притворених и саучесника.

Члан 4.

И саме притворенике, и ако нису у притвору за једно исто дело, треба држати одвојено; а оне, који су окривљени за једно исто дело, а не признају га, мора власт неизоставно држати одвојено.

Женске ће се такође редовно држати одвојено од мушких.

Члан 5.

Притворенике дужна је власт да изводи два пут дневно на чист ваздух и ради осталих потреба, и то у јутру и у вече, а све остало време држати их у затвореној соби, сем изузетних потреба нужде.

При овом извођењу мора бити довољан број служитеља и стражара, како не би који побегао, или се са киме договарао.

Члан 6.

Притвор мора бити строг, али понашање државних службеника мора бити уљудно, нарочито према лицима, која су дотле била поштеног владања.

Члан 7.

Сви они притвореници, који су доброга имовнога стања, храниће се о своме трошку, а они, који су доказаног сиротног стања или тренутно нису при новцу, храниће се о трошку државном.

Онима, који се хране о своме трошку, дозвољаваће се да једу што хоће.

Од пића дозвољаваће им се само толико, колико неће бити бојазни да се напију.

Оним притвореницима, који се хране о трошку државном, даваће се по 1280 грама хлеба на 24 сата у смислу Уредбе — Правила од 29. октобра, 1865. године.

Али кад год би притвореници, и они, што се хране о државном трошку, правили неред, ларму, свађали се са последником или служитељима и т. сл., последник има права по §§. 30. и 182. Крив. Суд. Пост. да храну сведе на сам хлеб и воду или је умањи.

Члан 8.

И храна и све остало, достављаће се притвореницима преко ансанције, било да се хране о своме трошку, било о државном, и он је дужан да се уверава да су храна и пиће чисти и нешкодљиви.

У случајевима какве сумње, извештаваће последника или старешину надлежности.

Члан 9.

Храна, коју држава даје онима, који нису сиромаси, наплатиће се од њих доцније.

У то име, власт ће уносити у тужбу увек и тај захтев, да се окривљени осуди и на плаћање апсанеке хране, огрева и осветљења, или ће га сама осуђивати на то по §. 328 Крив. Суд. Пост. ако истрагу прекида у смислу §. 29 истог закона.

Члан 10.

Притвореници могу и пушити ако су сами у соби; а ако нису, онда само тако, ако и остали дозволе. Иначе тек онда, кад се на чист ваздух изводе.

Члан 11.

Храну оним притвореницима, који се о своме трошку хране, а из места су где је и притвор, доносиће њихова родбина или млађи и предавати апсанцији.

Члан 12.

Притвореницима, који су признали кривицу, може се дозволити састанак са породicom и познаницима ради виђења, један пут недељно, али то само у присуству иследника или поузданог апсанције.

Разговор се може водити само на оном језику, који је разумљив иследнику или апсанцији.

Онима, који кривицу нису признали, допуштаће се овакви састанци само у случајевима неодложних потреба, које би изискивали интереси њихових породица или имања.

Члан 13.

Притвореници могу у притвору читати књиге и новине које нису забрањене.

Али од новина неће им се давати оне, које би говориле о њиховим кривицама, те би они на тај начин могли бити обавештени о току истраге и појединостима њеним.

Писати такође могу, али се од тога ништа не може изнети из притвора, докли то не прегледа и одобри иследник, као год што ће се и са писмима, упућеним окривљеном, строго поступати по наређењима §§. 84., 86. и 87. Крив. Суд. Пост.

Члан 14.

При предаји хране, преобуке и осталих потреба, треба строго пазити, да се не унесе какво писмо, којим би се кривац обавештавао

о чему, или каква алатџика, којом би се могло обити или пресећи гвожђе, или пробити апсански зидови и извршити бегство.

Члан 15.

За време од 15. октобра па до 15. априла, кад год је према хладноћи потребно, загреваће ће собе притвореника.

Осветљење ће се такође давати за сваку собу и то, које је јефтиније, или здрављу нешкодљиво.

Лети од 15. априла до 15. октобра може горети лампа или свећа до 10 сати у вече, а од 15. октобра до 15. априла до 9 сати у вече.

Кад осветљење и огрев набављају сами притвореници, могу га употребљавати како они хоће, у колико се то не коси са хигијенским прописима и наредбама о сигурности и безбедности зграде и притвореника.

Члан 16.

Огрев и осветљење, које даје држава, наплаћиваће се од имућних притвореника на начин, који буде прописан у смислу §. 327. Крив. Суд. Поступка.

Члан 17.

Кад полицијска последна власт нађе, да притвореног треба ставити у оков у смислу §. 140. Крив. Суд. Поступка, она ће га оковати, али тај оков не сме бити тежи од 5 килограма и 120 грама (§. 14. Крив. Закона).

У случајевима, кад су притвореници или осуђеници немирни тако, да су опасни за органе власти или друге притворенике, и у случајевима кад је опасност да при спровођу могу побећи или на кога наслутити, могу се притвореницима или осуђеницима метнути на руке ланце — петве — које власт треба увек да има. Везивања не сме бити ни у ком случају. Исто тако ланце се ни у ком другом случају не смеју употребљавати.

Члан 18.

Притвореници, чије бављење у опште не сме бити дуго код полицијских власти (§. 156. Крив. Суд. Пост.) не могу се употребљавати ни за какве радове државне или општинеке. Они могу радити само оне послове, који су у нераздвајној вези са њима самим и њиховим

сопственим потребама, као: чишћење своје собе, сечење дрва за огрев и т. д.

Од ових послова увек ће се поштедити они притвореници, који по својој дотадашњој положају у друштву и карактеру, треба да буду од овога ослобођени.

Органи, који наређују притвор оваквих лица, обавестиће о овој апсанцији и служитеље у самом часу притварања.

Употреба притвореника за послугу при канцеларијама одлучно се забрањује.

Члан 19.

Према притвореницима не смеју се предузимати никакве мере, па ма у коме то облику било, којима би се ишло на то, да се они еплом наглају на признање.

Физички нартаји, хипнотисање, намерна кињења и мучења, која би наредници и служитељи предузимали према притвореницима, строго ће се казнити административно-дисциплински, а према величини кривице и по Кривичном Закону.

Претрес, који се редовно врши у смислу §. 139. Крив. Суд. Пост. над притвореницима, мора се увек вршити у присуству грађана, одређених у смислу §. 28. истог закона, и они ће потписивати протокол претреса, како би се избегле све незгоде, које могу наступити при другачијем поступању.

Члан 20.

Од поштељних ствари притвореници могу добавити од својих кућа што хоће.

За оне, који то немају, треба да се направе прости кревети од дасака, у колико се то може према средствима, којима надлежна располажу из кредита на храну и одржање сиромашних притвореника.

Члан 21.

Притвореници, који се затекну у притвору прве недеље божићњег или ускршњег поста, морају постити и причестити се у смислу Височајше Уредбе од 10. децембра, 1846. год., В.Н. 1376. (Полицијски Зборник, стр. 30) ако су православни.

Ко нарочито не би хтео постити и причестити се из каквих оправданих разлога, неће се на то силом нагонити.

Члан 22.

Кад се притвореник разболи, па то апсанција сам примети или притвореник изјави, одмах ће се известити лекар или онај који га заступа, како би се позвао лекар ради лечења, ако га у месту има.

Болесни притвореници могу о своме трошку звати кога хоће лекара.

Кад у месту притвора нема лекара, а притвореник је озбиљно оболео, онда ће се под строгим надзором спровести државној болници на лечење.

Трошкове око лечења имућни притвореници сnose сами, а сиромашни се лече о државном трошку.

Члан 23.

Ако лекар нађе, да је болест такве природе, да се у апсани не може лечити, власт ће спровести притвореника у болницу.

Ако је оболели притвореник био у окову, па лекар изјави, да би му према стању болести требало окове скинути, одмах ће се то учинити.

Члан 24.

У свима случајевима, кад се притвореници откивају или спроводе болници, треба одредити чувара, који ће назити да притворени не побегне, или да се с киме не састаје и истрагу осујети.

Члан 25.

На случај, да притвореник напрасно умре у притвору, одмах ће се звати лекар да констатује узрок смрти и о томе изда власти писмену изјаву, па ће се тек тада мртац предати фамилији, ако ову има; иначе ће се предати општини ако је из места притвора, а ако није, онда ће се сахранити о трошку државном, по обредима цркве којој припада, водити рачуна, да то буде са највећом штедњом и што простије.

И ови трошкови падају на терет кредита за храну апсенника.

Члан 26.

Сви они, који су осуђени на затвор за преступа бешчасна дела, држаће се редовно затворени у соби као и притвореници (чл. 5. ових Правила).

У ред ових осуђеника долазе и они, који су осуђени за разна кријумчарења по Царинском Закону и Законима о монополи дувана, соли и установи нових државних монопола.

Ако су пресудом осуђени и на рад, онда ће се гонити на државне или општинеке послове у смислу §. 312. Крив. Закона.

Члан 27.

Они осуђеници, који су осуђени за остала преступна дела по трећој части Кривичног Закона, или по коме од специјалних закона, од стране полицијских и општинеких власти, или су осуђени од стране других власти на полицијској или општинекој власти дата пресуда на извршење, могу се држати дању и ван апсана, по дворишту надлежства код којег издржавају осуду; али никако и ни у ком случају не могу се пуштати ван дворишта дотичнога надлежства.

Ноћу морају редовно бити затворени.

Члан 28.

И осуђеници из чл. 26. и они о којима говори чл. 27., могу се држати и више њих у једној соби, с обзиром на хигијенска правила, а могу се држати и сваки засебно ако има просторија, и ако они то изазову својим неисправним држањем према органима власти.

Члан 29.

Све оно, што је напред речено о храни, огреву, осветљењу, бољести и т. д. притвореника, важи и за осуђенике, нарочито чл. 18. о. угледним и часним лицима.

Члан 30.

Отпочети затвор не може се прекидати ни из каквих узрока.

Члан 31.

Малолетне осуђенике треба држати одвојено од професионалних коцкара и варалица, као и од свију оних, који су у поврату (рецидивиста) за крађе, преваре и томе слично.

По издржаном затвору ових малолетника, увек их треба предавати породици ако је у месту или близини, како би од ње били прихваћени и упућени на поправку; а ако породице немају, онда их сама власт треба благим саветима да упуте у службу и постара се по могућности да им нађе згодно место и зангиту разумних и добрих људи, ако ипсеу сасвим посрнули и постали непоправљиви.

Члан 32.

Све оно, што је напред речено о притвореницима и осуђеницима код полицијских власти важи и за притворенике (§. 132. К. Ср. П.) и осуђенике општинских власти или оних, над којима оне извршују пресуду других власти.

Члан 33.

Да би се знало, који ће од служитеља одговарати за ред, чистоту и остало у апсанама, власт ће одређивати једнога од својих служитеља за апсанцију нарочитом својом писменом одлуком.

У местима, где има жандарма, апсанција ће се редовно узимати из редова ових.

При одређивању лица за апсанцију, увек им треба саопштити ова Правила на потпис, како би били ближе обавештени о својим правима и дужностима, а треба им, сем тога, увек прочитати и законске одредбе, које говоре о казнама, којима они подлеже за бегство притвореника (§§. 99. и 347. Кр. Закона).

Члан 34.

Апсанција и остали служитељи морају човечно поступати са притвореницима и осуђеницима; иначе ће они бити кажњени за нечовечно поступање.

Члан 35.

Свака повреда ових Правила, у колико не прелази у кривична дела, која се казне по Кривичном Закону, казниће се административно дисциплински.

Казне ће ове према апсанцији пазирати старешина надлештва, односно војни старешина, а према другим лицима, надлежне старешине по закону.

Члан 36.

Ова Правила важе после шест дана од дана кад се обзнане у „Српским Новинама“, и од тада губе своју снагу и важност све наредбе и прописи, административне природе, који би били противни овим Правилима.

ПБр. 10639, 15. маја, 1906. год., Београд.

ПРАВИЛА

ОД 29. ОКТОБРА, 1865. ГОД.,

о томе како ће се обдржавати притворени код судова
окојних за време кривичног ислеђења и суђења, издаана
на основу §. 18. Крив. Суд. Пост.

§. 1. За кога суд реши, да се из притвора брани, докле је у притвору, суд ће га ранити из своје касе, и то из суме буџетом на ту цељ одређене му. Но притворенику дозвољено је и да се сам рани, ако изјави жељу, да ће сам рану набављати и плаћати.

§. 2. Ако се притворени сам рани, онда му је слободно узимати за јело шта оће, и колико оће, и може имати о ручку и вечери пива, вина и ракије, само несме у том степену пити, да се опије, или да неред прави.

Разуме се по себи да и у овом случају може старешина суда рану и пиће умалити, а вино, ракију и тим подобна и сасвим забрањити кад би он то према наређењу §. 182. Кривичног Поступка, у виду дисциплинарне казне наредио

§. 3. Ако притвореног рани суд из своје касе, онда ће му давати по једну оку леба на 24 сата, и за пиће воду.

§. 4. Рана ће се достављати притвореноме преко апсанције било то да се он сам рани, било да му рану суд даје.

§. 5. Рана, коју Правитељство притворенима даје, наплатиће се доцније од оних, који су у стању такву платити, према наређењима главе 24. Поступка судског у кривичним делима.

§. 6. Притвореном слободно је у притвору и пушити, но ако је више њих у једној соби, онда ће моћи пушити само кад се напоље изводе ради проодања.

§. 7. У притворима судским биће начињени прости кревети, од дасака, на којима ће притворени спавати.

§. 8. Од 15. октобра до 15. априла кад је год потребно, имају се собе у притворима умерено грејати, а за осветлење у вече даваће се на сваку собу по једна свећа, која од 1. априла до 1. октобра може до десет а у остало време до девет сати у вече горети; но ако би притворени желели да им више свећа и дуже времена гори, дозволиће им се ако сами свеће набаве.

§. 9. Огрев и осветлење плаћа се такође из касе судске; но ово ће дужни бити наплаћивати они притворени, који су у стању то платити, по мери, какву Министар Правде према наређењу §. 327. Поступка Судског одредио буде.

§. 10. Сви притворени треба да имају своју преобуку и спавање хаљине.

Онима, који никакве преобуке немају, суд ће набавити по један пар таквих од дебелог тежског платна, а онима, који спавање хаљине немају, набавиће се по једно ћебе за покривање. Од оних који су имућни, најлакше се при најлакши другим трошковима и за преобуку онолико, колико је коштала, а за употребу ћебета по три гроша чаршијска рачунају месечно. Ако небрежљивом употребом ћебе буде упропашћено, најлакше се онолико, колико је ћебе вредило онда, кад је на употребу даћо.

Ове набавке чиниће се по одобрењу Министра Правде из сума на ту цел одређених му.

Измена од 13. марта, 1869. год.

§. 11. При сваком суду одредиће се по једна најбоља соба у притвору за оне, који се у притвору поболе и остану да се у притвору лече.

У овој соби осим обичних дрвених кревета, сваком болеснику који својих хаљина нема, даће се по једна сламњача, по један од

дебелог платна сламом напуњен подглавак, и по два ћебета, једно за простирање а једно за покривање.

§. 12. Како се који од притворених поболе, апсанција је дужан старешини суда о томе извести, и овај ће, почем се претходно од лекара о болести притворенога увери, наредити, да се у собу за болне одређену премести.

§. 13. Ако би разболевши се у окову био, па би лекар према стању болести изјавио, да му гвожђе треба скинути, председатељ ће то наредити, — осим ако би основану сумњу имао, да је болест притворна и мњење лекара несавесно, — о чему ће Министра Правде извести.

§. 14. Лекове за болне прописане плаћаће суд из суме, на издржавање притворених одређене му и с њима као и са трошковима на храну одређенима поступити, ако притворени не би био у стању сам их платити.

§. 15. Такође и рана болесницима има се по одредби лекара давати и соба грејати.

§. 16. Лекар, како при ординирању лекова тако и хране, за оне болеснике, који се у притвору о трошку државном издржавају, имају се обзирати на економију, и само оно, што је неопходно потребно и што је јефтиније, прописивати.

§. 17. Лекар, како они које варош плаћа, тако и окружни физикуси дужни су бесплатно чинити визите лекарске онима, који се о трошку државном у притвору издржавају и не буду у стању платити.

§. 18. Болеснику је слободно да може лекара и са стране довести да га лечи, ако се с њиме за трошак погоди.

§. 19. Ако би који од притворених умро, и сродници или пријатељи захтевали би, да га они саране, суд ће им га издати, а ако

га нико не заиште, председатељ ће позвати месну полицајну власт да се о томе састара.

Ако се трошак око погребa чини из касе судске, то ће се умрли саранити по обредима цркве којој припадају, колико је могуће простије, а ако има његових новаца онда према његовом стању.

§. 20. Са трошковима око погребa, који се чине из касе судске, поступаће се као и са другим трошковима на издржавање притворених одређенима.

§. 21. Сви притворени имају се два пут на дан, једанпут пре, а један пут после подне изводити на поље да се по један сат проодају.

§. 22. Како притвори тако и притворени имају се чисто држати, и сваке недеље бар један пут чисто преобуку узети.

За оне, који немају да их ко други пере, суд ће набавити по један котао за грејање воде и корито, да могу сами своју преобуку сваке суботе опрати.

§. 23. Женске у притвору остављене, држаће се оделито од мушких; иначе све што је овде прописано, важи и за њих.

§. 24. Ближа наређења у смислу ових Правила, о држању реда и чистоте у притворима и поступању спрам притворених, прописале Министар Правде...

ПРАВИЛА

О ДРЖАЊУ РЕДА И ЧИСТОЋЕ У ПРИТВОРИМА СУДСКИМ,

ОД 10. ДЕЦЕМБРА, 1865. ГОД., БР. 4288.

§. 1. Сви притворени имају се у притвору и ван овога, када се напоље пуштају, пристојно владати, и по томе, викање, лармање, свађе, псовке и све оно, што ред и спокојство других вређа, забрањено је. Који противу овога поступи, казниће га старешина суда дисциплинарно по §-у 182. Кривичног Поступка Судског.

§. 2. Исто тако свако зарезивање, бушење, дрљање и прљање по креветима, дуваровима, вратима апсанским и у опште свако квариње на здању од стране притвореника поред накнаде штете подлежи и дисциплинарној казни §. 182. Кривичног Поступка Судског.

§. 3. Притворенима могу од времена на време долазити њихови сродници и пријатељи да их виде, но то може бити само по дозвољењу старешине суда на кратко време, и може се и наредити, да то буде само у присуству апсанције или другог на то одређеног лица, но да разговор између њих може бити само на оном језику, који одређено лице зна.

Разуме се по себи да се може сваки састанак и разговор забранити са злочинцем за време док се пелеђење не сврши, ако се има бојати каквог споразумљења или достављења, што би испит и познавање истине осујетити могло.

§. 4. Притвореноме слободно је у притвору читати и писати, само оно што пише несема никоме напоље издавати без дозвољења ислеђујућег судије.

Исто тако и писма на притворене долазећа, ако су злочинци, неће се предавати овима, док их ислеђујући судија не прочита.

Ислеђујући судија само ће онда дозволити, да се писмо пошље куд треба, или да се притвореном преда, ако нема ништа што би стојало у свези са учињеним казним делом, нити би ишло на осуђење испита; иначе ће писмо у актима задржати, и притвореног о томе известити.

§. 5. На краћење дрва за суд и апсану, ложење фуруна, чишћење апсана и авлије судске, ношење воде, послуживање болних у притвору, могу се притворени употребити, осим оних притворених, који по каквој каквог учињеног казнимог дела, по свом дотадашњем грађанском стању и карактеру или по свом стању здравља заслужују, да се од таквих послова поштеде, на што ће председатељ суда мотрити.

Друге мање правитељствене или своје приватне послове, могу притворени у притвору радити само ако оне, а послови су такви који им се могу дозволити да их у притвору раде.

О овоме решава старешина суда.

§. 6. Сваки дан, кад се притворени пре подне напоље пуштају, имају се собе почистити и прозори отворити, да се собе проветре, а сваке суботе, осим кад је време рђаво, има се наредити, да се постеља напоље изнесе и протресе.

§. 7. При извођењу притворених напоље, има се пазити, да се у исто време не пуштају и не састају они, који се иначе у притвору састајати не смеју.

Исто тако има се пазити, да се они, који се састајати не смеју, ни преко другог ког споразумевати не могу.

§. 8. Нико без дозвољења старешине не сме у притвор долазити и са притворенима састајати се или им што било давати.

§. 9. Кад је год потребно да се кревети оперу и соба окрепчи, председатељ ће наређивати.

§. 10. Они, који немају чистих преобука нити имају да их ко други опере, било за плату или бадава, председатељ ће наредити да сваке суботе своју преобуку сами оперу.

§. 11. На ред и на чистоћу пазиће апсанција, који је дужан о сваком нeredу и квару старешину судског извештавати; а председатељ суда дужан је најмање двапут преко недеље, сам или преко ког другог чиновника, све собе у притвору визитирати и сам се о чистоћи и поретку уверавати.

§. 12. Постеља на којој је болесник или мртац лежао, ако је правитељствена има се одмах опрати и соба очистити. Ако је постеља сасвим искварена онда ће се ставити међу остале трошкове притвореника и од њега наплатити, ако је у стању платити је.

§. 13. Апсанција и у обште чувари дужни су спрам притворених праведни и човечни бити; зато ће апсанција сваки пут старешину суда о томе извести, кад који од притворених изјави да има да се жали противу њега или другог ког службоца.

§. 14. Правила ова имају се у свима притворима приковати на дувару.

ЗАКОН

О СРЕСКИМ И ГРАДСКИМ СУДОВИМА

ОД 28. ФЕБРУАРА, 1911. ГОД.

Опште одредбе.

§. 1. Овим законом установљавају се срески и градски судови као надлежства за опредељеном надлежношћу.

§. 2. Седиште је среског или градског суда у среском месту или у граду, за који је он надлежан; а ако је надлежан за више срезова, онда у среском месту једнога од њих; а ако је надлежан за који град и срез, онда у месту тога града.

§. 3. Под помесну надлежност среског суда могу доћи један или два административна среза, а под помесну надлежност градског суда може доћи поред града један или два оближња среза.

Београдска општина, заједно са Чукарицом у општини жарковачкој среза врачарског округа београдског, имаће два суда са подељеном надлежношћу: један ће вршити само кривична наслеђења, а други извршења свих осталих послова предвиђених овим законом.

§. 4. На предлог Министра Правде, а по саслушању Министарског Савета, установљаваће се Краљевим Указом срески и градски судови, у коме ће бити означена њихова надлежност помесна а за Београд и пословна (материјална), предвиђена овим законом.

§. 5. Старешина је среског или градског суда један судија, са квалификацијама и рангом судије првостепеног суда; он има независност и сва права судије првостепеног суда, изузимајући право из

II и III одељка чл. 156. Устава. Судије и особље среских и градских судова не могу: сазивати партијске зборове и учествовати активно на њима, подносити кандидатске листе за општинске, окружне и посланичке изборе, примати се за представнике речених кандидатских листа, кандидовати се на њима; нити у опште активно учествовати у партијском политичком животу, сем гласања. Ко противно овоме поступи казниће се губитком службе. Листа, на којој је такав кандидат истакнут, поништиће се, изузимајући случај, кад би кандидат на три месеца пре подношења кандидатске листе поднео оставку на свој положај, и ова му била уважена.

Избор среског судије и постављање врши се на исти начин као и код судија првостепених судова.

Судија среског или градеког суда не може по молби бити премештен за судију првостепеног суда, већ је потребно да за то место буде кандидован по Закону о судијама, али судију првостепеног суда може Министар Правде по молби или по писменом пристанку поставити за среског судију.

Поред судије постоје као помоћно особље: писари, који се постављају Краљевим Указом, и потребан број практиканата, које поставља Министар Правде.

Писари имају плату, сва права и дужности, које имају и писари првостепених судова. Писар среског или градеког суда, који има две године указне службе, не може бити отпуштен из државне службе односно пензионисан на основу §§. 76. и 70. Закона о чиновницима грађанског реда без предлога надлежног среског судије или образложеног предлога инспектора Министарства Правде.

Писари се постављају првенствено из реда свршених правника, а, у недостатку ових, могу бити постављена и друга лица, која имају опште погодбе за државног чиновника по Закону о чиновницима грађанског реда, а уз то да су свршили шест разреда гимназије.

Судије и писари имају право на додатак ради путовања, који је раван додатку среског начелника, односно писара полицијских, ако у надлежност суда, при коме су, улази и који срез, саобразно Закону о трошковима управних власти.

Потребне зграде за канцеларије и притворе даће или ће подићи дотични срез или град, у коме је седиште среског или градеког суда, а где је судија за град и срез или за више срезова, онда сваки од њих сноси трошкове за то подједнако.

§. 6. Кад је судија спречен, у вршењу дужности замењује га који од писара, кога он буде писменом наредбом одредио.

§. 7. О сукобу ереских и градских судова међу собом или другим властима решава Касациони Суд.

§. 8. Срески и градски судови у међусобним односима и у односима према другим властима имају самосталну службену прешиску као и права да издају непосредне наредбе приватним лицима, општинским судовима и полицијским властима у кругу своје надлежности; а деловодство и администрацију врше по законима и прописима, који важе за првостепене судове.

За неодрживање приватних лица наредбама њиховим вреди пропис §. 327. т. 1. Казн. Законика, у коме случају казну изриче срески односно градски судија, или његов заступник. Осуђени има право жалбе надлежном првостепеном суду у року од пет дана по саопштењу пресуде. Првостепени Суд, према доказима, одобрава или поништава пресуду, а може је и препначити. У случају поништаја пресуде примедбе првостепеног суда обавезне су за среског и градског судију. Одлука првостепеног суда којом пресуду среског или градског судије одобрава или препначавља извршна је. За општинеке и државне власти наступа у претходном случају дисциплинска одговорност. Право кажњења припада надлежном Министру према представци среског или градског суда.

За неуредно извршење наредаба од стране општинских органа одговоран је лично председник или његов заменик са деловођом, ако су тим извршењем пропустили испунити дужности, које су им позитивним законима прописане.

За ову неуредност може судија по изузетом изјашњењу казнити дотичног председника или заменика му и деловођу, ако се не оправда, дисциплински повчаном казном од 5 до 50 динара у корист државне касе.

Против ове пресуде може се изјавити жалба у року од пет дана по саопштењу првостепеном суду, надлежном за срез или град, у коме је општина кажњених органа општинских. Првостепени Суд, према доказима, пресуду одобрава, или поништава а може је и препначити. У случају поништаја пресуде примедбе првостепеног суда обавезне су за среског или градског судију. Одлука првостепеног суда, којом пре-

суду среског или градеког судије одобрава или пренначава, извршна је. Жалба се предаје судији, који је казну изрекао.

§. 9. Срески или градеки суд има свој печат чији ће облик и величину прописати Министар Правде.

Надлежност и послови.

§. 10. У надлежност среских или градеких судова спадају:

I

Истраге злочинних и преступних дела, предвиђених у части другој Криминалног (Казиптелног) Законика.

Истрага се врши по Закону о истражним властима и Законику о поступку судском у кривичним делима.

Општинске и полицијске власти биће и на даље дужне да истражују злочинства и преступљења, да се старају да се трагови каквог кривичног дела не изгубе и да кривац не утече, и да о свему извести у року од 24 сата надлежни срески или градеки суд, који ће даљи рад на кривичном ислеђењу предузети, ако га сам већ није предузео.

Општинске и полицијске власти биће помоћни органи среских или градеких судова у истраживању кривичних дела.

Право решавања о отпочињању кривичне истраге и о притвору окривљеног лица припада искључиво среском или градеком суду, а не полицијској власти.

Наређење §. 22. Зак. о пост. суд. у крив. делима престаје важити за оне срезове и градове од дана, кад за исте срезове и градове почну дејствовати срески и градеки судови.

Одредбе Закона о штампи овим се Законом не мењају.

II

1. Извршења извршних решења и пресуда првостепених судова и извршних пресуда Апелационог Суда изречених:

а) по Законику о поступку судском у грађ. парницама (осем извршења пресуда по потраживањима Управе Фондова),

б) по Законику о поступку судском у кривичним делима, у којима се односе на грађанско-правне досуде.

2. Извршења извршних решења и пресуда првостепених судова, изречених по Закону о таксама, Закону о накнади штете причињене

паљевином, злонамерним поништајем туђих ствари и крађом, по Закону о старатељству и другим специјалним законима, у колико се одnose на наплату новчаних осуда;

3. Извршења пресуда изабраних судова и духовних судова по грађанској части;

4. Извршења пресуда берзанског суда по чл. 144. статута Београдске Берзе;

5. Извршења извршних решења и пресуда: Главне Контроле, страних судова, ако су право на извршење добили од судова Краљевине Србије, и општинских судова, у колико је потребно извршење из непокретности;

6. Извршења пресуда изречених по §. 8. овога Закона.

Сва ова извршења вршиће се по прописима главе осамнаесте (XVIII) Законика о поступку судском у грађан. парницама, а пресуде берзанског суда Београдске Берзе по прописима Статута исте берзе;

7. Извршења решења првостепених судова о удејествовању забрана, притвора дужника и обуставе, придржавајући се законских прописа предвиђених у глави 14. Законика о поступку судском у грађанским парницама;

8. Извршења решења првостепених судова о попису стедишних маса, као и наредба о продаји стедишних имовина, према одредбама Закона о стечајном поступку;

9. Извршења наплате разрезаних дажбина и такса појединих вероисповедних општина, које стоје под надзором Министра Просвете и Црквених Послова, а које је таксе и дажбине одобрила надлежна државна надзорна власт.

На решења срескога судије, донесена о питањима која се могу појавити у току извршења судских и других одлука, може се изјавити жалба у року од 15 дана надлежном првостепеном суду, који о томе решава у последњем степену.

III

Вештачења по наредбама првостепених судова у смислу §§. 252.—260. Зак. о пост. суд. у грађ. парницама.

IV

Достављање судских пресуда, решења, наредба, позива и осталих аката по грађанским и кривичним предметима.

§. 11. Послове ереског и градеког суда могу по наредби судије вршити и писари самостално, изузимајући: а) одлуке да се јавна продаја има извршити; б) одлука да се кривична петрага према коме пма отпочети или прекинути; в) подношење тужбе првостепеном суду у смислу §. 158. Крив. Суд. Пост. и г) доношење одлука о распореду новаца.

§. 12. Касу држи и рачуноводство води о извршеним наплатама, у колико је то потребно, један писар по Правилима, која ће прописати Министар Финансија с погледом на одредбе Закона о државном рачуноводству.

§. 13. Срески или градеки суд, осем осталих књига има Контролник, у који ће се сваког дана заводити сви предмети, који су дошли на рад, коме су од чиновника предати, како су и кад свршени, да ли је и кад одлука о тим предметима од првостепеног суда попиштена и т. д.

Контролник оверава сваког дана сам судија или његов заступник.

Н а д з о р.

§. 14. Срески или градеки судови стоје под надзором Министра Правде,

Министар Правде врши овај надзор преко инспектора Министарства Правде, који сваку неправилност ереског или градеког судије доставља Министру Правде.

§. 15. Срески или градеки судија, као старешина суда брине се да се сви подручни му послови марљиво и на време свршавају; он се стара о држању реда у суду и води надзор о владању писара и практиканата, на дужности и изван ове, и има право њиховог кажњења. сходно Закону о чиновницима грађанског реда, а на свршетку сваке године подноси Министру Правде кондуитни лист о свима писарима и практикантима.

За ереске или градеке судије подноси Министарству кондуитне листе инспектор Министарства Правде.

§. 16. Односно одговорности ереских или градеких судија важе одредбе главе VI Закона о судијама, у вези са наређењима

Устава, но тако да све тамо предвиђене казне изриче само Касациони Суд у својој општој седници, а по тужби Министра Правде.

Прелазна наређења.

§. 17. Установљење средских или градских судова и постављање средских или градских судија извршиће се у року од пет година од дана кад овај Закон ступи у живот у целој земљи за све срезове и градове; а у току овог времена установљавање се овим судовима поступно за поједине срезове и градове тако да се сваке године установи петина од целокупног броја средских или градских судова.

Територијална надлежност каквог средског или градског суда може се мењати указом Краљевим на предлог Министра Правде, а по са слушању Министарског Савета, ако би се појавила потреба, да се од једног средског или градског суда, у чију надлежност улазе два административна среза, одвоји један срез и добије свој средски суд, само што променом те надлежности судија средског или градског суда не може бити лишен свог звања нити премештен без свога пристанка, у друго место које није место дотадашњег средског или градског суда.

§. 18. У року од три месеца од дана Краљевог указа о установљењу кога средског или градског суда, сви предмети који спадају у његову надлежност, а буду се налазити код других власти, имају му се предати на рад.

Изузимају се предмети кривичних истрага, који се буду затекли код полицијских власти до дана када почну дејствовати средски судови.

§. 19. Закон овај ступа у живот од дана кад га Краљ потпише, а обавезну снагу задобија петог дана, од дана када се обнародује у Српским Новинама.



РЕГИСТАР



РЕГИСТАР

(Казнени Закон је цитирао са З и арапском цифром после параграфа; Кризички Судски Поступак са П и арапском цифром после параграфа; Закони из Додатка са страном додатка у римској цифри и арапском односно римском цифром после члава или параграфа.).

Ајдук — како се казни З. §§. 244. и 245.
— ко је З. §. 243.,—XLI, чл. 8.
— поступак при оглашавању XLI, чл. 8.

Ајдуџија — уништење XLII, чл. 12.

Акта — званична ко упити З. §. 104. в.
— како се дају последнику П. §. 88.
— може да разматра приватни ту-
жилац П. §. 191.
— може да разматра и копира оптуж-
беи П. §. 187.

Апелациони Суд — кад је надлежан
П. §. 261.
— кад разматра и кад није надлежан
П. §. 262.
— кад враћа дело првостепеном суду
П. §. 265.
— кад иде на отежање кривцу П.
§. 266.
— како ради П. §. 267.
— коме шаље своју пресуду с актима
П. §. 269.
— на шта пази при разматрању П.
§. 264.
— његова је пресуда коначна П.
§. 268.

Апсануџа — испред кога побегне апсе-
ник З. §. 347.

Апсеник — кад прави перед П. §. 182.
— казна за бегство З. §. 346.
— кад се узруја З. §. 100.

Апсеник — ко га пусти да побегне З. §. 99.
— ко му иде на руку да побегне З.
§. 345.

Бабица — кад практикује без дозволе
З. §. 183.

Бакалин — кад држи за време Божје
службе отворена врата З. §. 364.

Банкрот — како се казни З. §§. 262.—265.

Банкротство — шта је З. §. 261.

Бегство — кривца који се из слободе
на јемство брани П. §. 173.

Бесвесан — пеће се судити З. §. 53.

Блуд — насипао с лицима без слободне
воље или испод тринаест година
З. §. 191.

— кад муж дозвољава својој жени
З. §. 198.

— као преступ З. §. 365.

— преваром и обмањом З. §. 202.

— противприродни З. §. 206.

— с туђом женом З. §. 196.

— с лицима на управљање и васпи-
тање датим З. §. 205.

— учинио од учитеља, настављача
васпитача З. §. 208.

Богинје — ко калами оспм лекара З. §. 332.

— кравље ко пропусту каламни
З. §. 331.

Бој — замена затвором З. §. 33.

— код испуста З. §§. 314., 317. и 318.

— укљут З. §. 12.

- Болест** — кривца П. §. 67.
- пуштање на јемство због ове П. §. 177.
 - прилепчива кад се на укућанима или стоци приметн З. §. 332.
 - марвена и мере за спречавање З. §. 303.
- Бранилац** — кад га суд одреди П. §. 189.
- код више оптужених један П. §. 186.
 - ко може бити П. §§. 11. и 185.
 - његово право на награду П. §. 326.
- Варашица** — како се казни З. §§. 252.—260.
- ко је З. §. 251.
- Вашар** — ко не плати таксу З. §. 388.
- ко продаје на њему робу пре времена З. §. 387.
- Вера** — поступлење противу ње З. §. 362.
- Вештак** — казна кад наведе лажан узрок пзвинења З. §. 104. е.
- Вештачки преглед** — кад бива П. §. 55.
- кад је мишљење пејасно и непотпуно П. §. 60.
 - кад оптужени може тражити да се вештак пита П. §. 188.
 - кад вештак на претрес не дође П. §. 194.
 - кад вештак неће да да мишљење или да се закупе П. §. 205.
 - ко бира лица за исти П. §. 56.
 - ко га руководи П. §. 58.
 - ко мишљење на протокол ставља П. §. 59.
 - над мртвим телом П. §§. 61. и 62.
 - при подозрењу детоубиства П. §. 63.
 - при тровању П. §. 64.
 - при повреди тела П. §. 65.
 - при лажном новцу П. §. 70.
 - у колико мишљење вештака важи као доказ П. §. 233.
- Визитирање** — жевских преко кога се врши П. §. 66.
- Влист** — иследна о чему треба пре свега да се увери П. §. 51.
- иследва кад у каквом војном заводу извиђа кривцу П. §. 80.

- Влист** — кад јој се на писмено јави за казнимо дело П. §. 53.
- кад приметн траг казнимог дела П. §. 54.
 - кад пађе да има основа за предузимање пслеђења П. §. 127.
 - како поступа са ствари која се код оптуженога пађе, а незна се чија је П. §. 302.
 - како добавља оптуженог П. §. 309.
 - како добавља побеглог П. §. 310.
 - како поступа кад оптуженог не може да добави П. §. 311.
 - како повторително предаје кривца суду П. §. 342.
 - која је нито злочинства и преступе петражује и пслежује П. §. 19.
 - LXXX, §. 10.
 - која може подозриво лице притворити П. §. 131. а.
 - општинска кад и како може притварати П. §. 132.
 - полицијска како чини пслеђење П. §. 52.
 - полицијска како добавља сведоке П. §. 93.
- Власти** — злоупотреба З. §. 122.
- Вода** — петуши противу наредиба о њој З. §. 395.
- Воденичар** — истуши према помеларима З. §. 383.
- Водобран** — ко га покварн З. §§. 300. и 301.
- ко га пх нехата покварн З. §. 302.
- Војник** — кад се суди П. §. 3.
- кад има да сведочи како се добавља П. §. 102.
 - како се суди З. §. 9.
 - ко га наговара на непокорност или бегство З. §. 97.
- Воће** — незрело ко продаје З. §. 333.
- Вратнице** — ко не затвара З. §. 378.
- Врбовање** — у страну војску З. §. 97.
- Газда** — кад закида слуги плату З. §. 353.
- кад слугу отпусти пре времена З. §. 354.

Газда — кад слугу непотнише З. §. 356.
Глас — кад се о коме проносп, да је казнимо дело учинио П. §. 129.
Грађанска част — кад се губи З. §. 34.
 — код малолетњих З. §. 56.
 — узгредна казна З. §. 33.
Грм — жирородан ко заградн З. §. 394.

Дело казнимо — где се суди З. §. 5.
 — за које се чиновник само службе лишава З. §. 133.
 — кад се не суди З. §. 2.
 — кад се више дела у разним окру- зима учине П. §. 36.
 — од бесвесног лица учинено З. §. 53.
 — по блажем закону кад се казни З. §. 11.
 — с којим би било улетено питање да ли постоји брак П. §. 13.

Дете — до седам година ко одбаци З. §. 171.
 — кад у следству одбачаја умре З. §. 172.
 — ко га за месец дана не крсти З. §. 367.

Деца — испод дванаесте године како се казне З. §. 55.
 — испод шеснаесте године како се казне З. §§. 56. и 57.
 — како се поступ казни З. §. 321.

Доказ — јавне исправе као доказ П. §§. 234. и 235.
 — кад је потпуи П. §. 229.
 — кад је доказ казивање једног све- дока П. §. 230.
 — како се прибавља казивањем са- учасника П. §. 231.
 — миње вештака као доказ П. §. 233.
 — о злој намери кривца П. §. 228.
 — основи подозрења као доказ П. §§. 237. и 238.
 — оцена доказа у опште П. §. 221.
 — оцена основа подозрења као до- каза П. §. 239.
 — признање оптуженог као доказ П. §. 225.
 — порицање признања оптуженог П. §. 227.

Доказ — судски увиђај као доказ П. §. 223.
 — саставни доказ П. §. 236.
 — шта је доказ П. §. 220.

Документа — ко прикрпје или уништи З. §. 104. а.

Добро туђе — ко заузме З. §. 375. а.
Дослеђење — кад суд вађе да је по- требно П. §. 188.
 — на лицу места П. §. 25.

Дражење — на непокорност З. §. 92.
Држави — кад јој је стало да каквог кривца, који неће да се преда, добави П. §. 317.

Државни уређења — ко опорочава З. §. 103.

Друштва — тајна З. §. 102.

Дућан — ко држи отворен за време службе божије З. §. 364.
 — који без одобрења изнова отвори З. §. 375. а.

Духовно надлежство — ко увреди З. §. 207. б.

Ваџи — коме ће се предавати на су-ђење за истује З. §. 322.

Еснафи — које казне могу изрицати З. §. 373. б.

Електрична струја — кварење пста- лације З. §. 292.
 — крађа З. §. 221. б.
 — одвођење на варљив начин З. §. 253. а.
 — повреда псталације З. §. 306. а.

Жалба — за које време и како се под- носи П. §§. 259. и 270.
 — кад Касациони Суд вађе да је основана П. §. 180.
 — кад је рок за пјзјаву протекао П. §. 181.
 — ко може да је пјзјављује П. §. 285.
 — оптуженога о надлежности П. §. 179.
 — против решења којим је тужени под суд стављен П. §. 166.
 — против пресуде Апелационог Суда П. §. 268.

- Жалба** — против решења којим се дозвољава или одбија повторно суђење П. §. 347.
- тужиоца противу судског решења којим је тужени пуштен испод суђења П. §. 165.
 - на пресуду поротног суда XVIII, чл. 35.—40.
 - на решења истражне власти XXVII, чл. 5.
- Жена** — кад је ко одведе без знања њеног мужа З. §. 197.
- која има живог мужа па се с другим венча З. §. 203.
- Женска** — ако се отпмачио венча З. §. 190.
- за време задржавања затвора ако се породн П. §. 289.
 - како задржава робљу З. §. 14.
 - кад због заостављања роди мртво дете З. §. 178.
 - која јавно блуд проводи З. §. 365.
 - преко кога се извистира П. §. 66.
 - сплом или преваром одведена З. §. 188.
 - сплом или преваром одведена а притом неудата и није навршила петнаесту годину З. §. 189.
 - трудна која ради да побаци З. §. 165.
- Железница** — квар на њој или њеним средствима З. §§. 302. а.—302. е.
- Заклетва** — сведока П. §. 113.
- Закључење** — полицијског ислеђења П. §. 156.
- Закон** — незнање З. §. 3.
- Закупац** — ако пеће да пзаје из добра З. §. 356. в.
- Зачена казне** — код злочина и преступа З. §. 29.
- код истуна З. §§. 315. и 318.
 - код полицијских преступака XXXVI, §. 49.
 - код истуна З. §. 396.
- Застарелост** — кад се прекида и кад изнова почиње З. §§. 77. и 78.
- казнимих дела З. §§. 74. и 76.
 - како се рачуна З. 75.
- Застарелост** — кривце од кад се рачуна П. §. 339.
- пресуде З. §§. 79. и 80.
 - права на накнаду из казнимог дела З. §. 81.
 - укпута из Грађанског Законика З. §. 82.
- Заступник** — стране државе кад се увреди З. §. 218. а.
- пуномоћник кад злоупотреби поверење З. §§. 277. и 278.
- Затвор** — како се рачуна З. §. 21.
- како се промењује у робију или заточење З. §. 22.
 - како се повцем замењује З. §. 315.
 - код петуна колики може бити З. §. 311.
 - колики може бити и како се из држава З. §. 20.
 - откад се кривцу рачуна З. §. 23.
 - с радом З. §. 312.
- Затворено лице** — ко бесправно пусти З. §. 98.
- Заточење** — колико се може досудити и како се задржава З. §. 15.
- Званичник** — кад је дужан да власти јави казним дело П. §. 9.
- кад се искључује од ислеђења П. §. 43.
 - кад зна за препреке па замену не тражи П. §. 45.
- Званичност** — као отежавна околност код чиповника З. §. 131.
- Звер** — дивљег ко држи З. §. 180.
- Здравља** — људи тичући се истуни З. §. 329.
- Земљу** — туђу ко заузме З. §. 375. а.
- Зидари** — кад што опасно построје З. §. 185.
- Злоостављање** — као повреда тела З. §§. 173. и 175.
- кад је одмах повраћено З. §. 174.
 - кад је учинилац пшао на мању повреду З. §. 175.
 - кога дуже времена З. §. 179.
 - кад ће се истраживати и казнити З. §. 181.
 - нехатно З. §. 180.

Злоостављање — по крви сродних лица
З. §. 176.

— осакћање услед злоставе З. §. 177.

Злочинство — кад се открије при следећу грађанских питања П. §. 8.

— кад се у суду догоди П. §. 201.

— кад се позна учинилац П. §. 308.

— ко треба да присуствује следећу код полициске власти П. §. 28.

— које се само па тужбу приватног следеће и суди П. §. 31.

— ко следеће код суда П. §. 23.

— који судови суде П. §. 2.

— којој се власти јавити мора З. §. 51.

— код кога се највећ олакшавних околности З. §§. 60. и 61.

— отада почиње застаревати З. §§. 75. и 76.

— после једне осуде, кад се опет учини З. §. 70. а.

— приватно кад се следеће и суди П. §. 6.

— чиновника у званичној дужности П. §. 7.

— шта је З. §. 71.

Негре — забрањене З. §§. 285., 286. и 361.

Издајник — ко је и како се казни З. §§. 83.—86.

Издајничка предузећа — како се казне З. §§. 87.—90.

Извршење пресуде — кад престаје П. §. 17.

— како бива, кад осуђени издржи казну пре него што се предмет од већег суда врати П. §. 285. а.

— кад се задржава П. §. 288.

— над лицем које се ослобађава П. §. 285.

— над лицем које је осуђено П. §. 288.

— над свештеником П. §. 290.

— над чиновником П. §. 291.

— над побеглим лицем П. §. 293.

— над лицем које није могло да се дохвати П. §. 318.

— о повчаној казни и о затвору женско која има да се породи П. §. 289.

Извршење пресуде — по грађанској части П. §. 334.

— смртне казне П. §. 287.

— суда стране државе П. §. 357.

Издужење казне — кад се одлаже П. §. 294.

Измуђавање — како се казни З. §§. 247.—250.

— шта је §. 246.

Иследник — кад ставља оптуженог у у притвор П. §§. 131. и 139.

— кад стави у притвор чиновника или свештеника П. §. 135.

— кад оде на место учињеног злочина П. §. 138.

— кад може вратити оштетеноме ствар П. §. 300.

— кад издаје решење о окривљању кривца П. §. 140.

— како позива лица П. §. 97.

— како позива оптуженог П. §§. 130. и 309.

— кога може да стави у притвор без претходног решења П. §. 137.

— како чини испит над оптуженим П. §§. 142.—144.

— сведоке испитује понаособ П. §. 104.

— узима лични опис кривца П. §. 139.

Ислеђење — кад се чини, на шта се казни П. §. 5.

— кад престају П. §. 17.

— кад бива на лицу места П. §. 25.

— кад бива код полициске власти, ко присуствује П. §. 28.

— кад се започето прекида П. §. 29.

— кад је противу једног саучесника започето П. §. 37.

— кад се предузима П. §§. 117. и 125.

— кад се позива почиње П. §. 319.

— кад се може повторити П. §§. 335.—337.

— кривце чиновника П. §. 7.

— кривце свештеника П. §. 160.

— ко чини код суда П. §. 23.

— његово закључење да се не протеже П. §. 156.

— у ком се року мора свршити П. §. 156. а.

Искључење — кад се десп код чпновника или судије П. §. 44.

— кад званпчпник зна за узрок, а за-
меу не тражи П. §. 45.

— судије ко може тражити и за које
време П. §§. 49. и 50.

— чпновника или судије од пеле-
ђења П. §. 43.

Испит — кад тужени неће да одговара
на питања П. §. 152.

— кад тужени почне да казује дела
за која се про није знало П.
§. 151.

— кад се оптуженоме питање повто-
рава П. §. 148.

— кад се на оптуженоме примети
узбуђење П. §. 149.

— кад има да се оптуженоме при-
спиту каква ствар покаже П.
§. 150.

— кад оптужени кривицу не при-
знаје П. §. 146.

— како се ставља на протокол П.
§. 110.

— каква се питања оптуженоме пред-
лажу П. §. 144.

— каква треба да буду питања П.
§. 145.

— не смеју се употребити принудна
средства П. §. 147.

— не сме се одуговлачити П. §. 27.

— оптуженога код полицијске вла-
сти како бива П. §§. 141. и 142.

— о чему се тужену претходно пита
П. §. 143.

— тужени може одговор у перо ка-
зивати или сам написати П.
§. 155.

Исправа — или писмено као доказ П.
§. 232.

— ко учини употребу од лажне ис-
праве З. §. 149.

— лажна З. §. 147.

— миље вештака о њеној истини-
тости П. §. 233.

— определене казне за лажне ис-
праве З. §. 148.

Истрага — кад бива П. §. 4.

Истрага — кад је могу чипити јавни слу-
жоци и приватна лица П. §. 78.

— како бива ноћу П. §. 79.

— ко је чипи у кући — обиталишту
П. §. 77.

— по кући кад бива П. §. 73.

— по кући или обиталишту оптуже-
ног П. §. 75.

— може је вршити општинска власт
П. §. 132.

— у јавним местима П. §. 74.

— на који се начин врши П. §. 81.

Истур — дефиниција З. §. 1.

— застарелост З. §. 396.

Јавна безбедност — одржање њено
XXXIX, чл. 2.

— старање о њој XXXIX, чл. 1.

Јавност — при претресу кад се искљу-
чује П. §. 195.

Јатаковање — како се казни З. §§.
250. а.—250. г.

Јемство — за оптуженог кад је боле-
стан у притвору П. §. 177.

— кад се пусти на побегне П. §. 173.

— какво јемство може ко дати, па
да се из слободе брани П. §§.
131. в. и 170.

— која се лица на јемство пуштају
П. §. 171.

— коме се јемство неће примити П.
§. 172.

— Новчано јемство кад се враћа
П. §. 176.

— пуштен на јемство кад се враћа
у притвор П. §. 174.

Казна — за полицијске преступе XXXV,
§. 42.

— за Министарске кривце XLV,
чл. 4—7.

— кад се одлаже издржање П. §. 294.

— како се опредељује З. §§. 39.,
40. и 52.

— које су З. §. 12.

— код истуна З. §. 310.

— смрти кад се изриче П. §. 243.

Кантар — ко не сме њиме мерити З. §. 392.

Касатин — његони иступи З. §. 396. п 372.

Касациони Суд — кад једаред решп питање о надлежности П. §. 41.

— кад за суђење одређује суд П. §. 42.

— кад разматра одлуке ппжих судова П. §. 272.

— кад му се подноси жалба П. §. 273.

— кад чини примедбу на отежцу кривцу П. §. 275.

— кад чини примедбе нижем суду П. §. 277.

— кад нижи суд има да учини дослеђење П. §. 278.

— како ради П. §. 282.

— које пресуде шаље Министру Правде П. §. 283.

— које одлуке уништава П. §. 274.

— противразложн ппжег суда П. §. 279.

Кафеуија — који за време службе Војске држи отворена врата З. §. 364.

Кирајуија — кад неће да се сели З. §. 356. в.

Кланица — где може постојати З. §. 368.

— кад се под аренду даје З. §. 370.

Клетвопреступник — ко је и како се казни З. §. 275.

Клевета — према умрлом лицу З. §. 215. б.

— шта је З. §. 210.

Кмет — кад је дужан да врши истраге П. §. 20.

Користољубље — казнимо З. §. 284.

Крадљивац — ко је З. §. 250. а.

— наипрење покрађеног З. §§. 228. п 228. а.

Крађа — електричне струје З. §. 221. б.

— између супруга и предака З. §. 234.

— као иступ З. §§. 391., 391. а. п 391. б.

— опасна З. §§. 223.—223. г. п 226.

— према сродницима З. §. 235.

— у цркви, на путу и т. д. З. §. 222.

Крађа — у затвореним просторима и с обијањем З. §. 224.

— у лађама п јавним здањима З. §. 225.

Крађу — ко притаји З. §. 250. а.

Краљ — кад га ко увреди З. §. 91. б.

— се не пита као сведок П. §. 115.

Кривац — кад се нађе у другом округу П. §. 21.

— кад не може да се додоби на суђење П. §. 314.

— ко му иде на руку да казну избегне З. §§. 49. п 50.

— условно пуњител LVI, чл. I.

Кривоклетство — лешпиција З. §§. 266. п 269.

— кад се не казни З. §. 273.

— како се казни З. §§. 267., 268. п 274.

Курир — кад коме ненадлежно преда писма З. §. 119.

Лађа — ко учини да се потопи З. §. 307.

— ко то из нехата учини З. §. 308.

Лажан — глас ко пзмшљава З. §. 357.

— повац како се прегледа П. §. 70.

Лажно — оптужење З. §. 209.

— уверење З. §. 270.

Лекар — кад помоћ откаже З. §. 184.

Лекарско миње — кад је непотпуно или нејасно П. §. 60.

— шта у њему треба да се определи П. §. 62.

Лек — недозвољено држање З. §. 334.

Лечење — без дозволе З. §. 183.

— кад је коме забрањено на ипак лечи З. §. 334. а.

Ликове — ко скаредне продаје З. §. 363.

Лице — кад није од газдо пријављено З. §. 344.

Лициитирање — кад се ко од истог одвраћа З. §. 288.

Лишење — знања као казна З. §§. 25. п 26.

Луд — се неће судити З. §. 53.

Лутрија — је забрањена З. §. 287.

Малолетник — како се казни З. §. 58.

Мангун — ко га власти не изда З. §. 390.

- Мати** — кад убије дете З. §. 164.
 — кад порођај прикрије З. §. 165.
 — кад своје ванбрачно дете упро-
 пасти З. §. 166.
 — кад дете упропасти или га тајно
 сараши З. §§. 167. и 169.
- Механика** — при мерама З. §. 371.
 — при продавању јела и пића З.
 §. 372.
 — при примању на печење З. §. 374.
 — при отварању механе испуни З.
 §. 364.
- Механа** — ко је без дозволе отвори З.
 §. 373.
- Мерење** — каптаром кад је забрањено
 З. §. 392.
- Милосница** — кад је ко држи поред
 жене З. §. 199.
- Министар** — његова одговорност XLIV,
 чл. 1.
 — његова оптужба XLVI чл. 11.—26.
 — Правде кад одложи подржавање
 казне П. §. 294.
 — пред државним судом XLIX, чл.
 27.—43.
 — Унутрашњих Дела може тражити
 судију и писара за селеђење
 дела П. §. 22.
- Мито** — казни се З. §. 110. в.
- Млекоар** — који у млеко воду спаи З.
 §. 333.
- Мнења** — разна при решавању каквог
 питања П. §. 219.
- Мртвац** — ко га ископа казни се З.
 §. 365.
- Мртво тело** — како се вештачки пре-
 гледа П. §§. 61. и 62.
- Навођење** — на казнимо дело З. §. 47. а.
- Надзор полицијски** — као администра-
 тивна казна З. §. 391. в.
 — код иступа З. §§. 320. а. и 320. б.
 — откад почиње З. §. 37. в.
 — случајеви примене З. §§. 37. б. и 38.
 — шта је З. §. 37. а.
- Надлежност** — кад при раду сазна за
 казнимо дело П. §. 9.
- Надлежност суда** — кад су казнима
 дела учињена у разним окру-
 зима П. §. 36.
 — кад се селеђење почи за једног
 саучесника П. §. 37.
 — код чиновничких кривца П. §. 38.
 — код кривце изван отачаства учп-
 њене П. §. 39.
 — непадлежност П. §. 163.
- Надничар** — кад одустане од погодбе
 З. §. 386.
- Накнада штете** — за повреду лич-
 ности или части П. §. 305.
 — кад се може тражити П. §. 295.
 — кад се тражи грађанском царни-
 пом П. §. 298.
 — кад се потражилац на грађанску
 парницу упућује П. 296.
 — оклеветаноме З. §. 215. а.
- Наредба** — кад је општина може из-
 дати З. §. 326.
 — полицијска кад се не слуша З.
 §§. 327. и 338.
- Насиле** — према владоцу З. §. 91. в.
 — према надлештву или чиновнику
 З. §§. 93. 94. и 95.
 — према свештеном лицу З. §. 207. а.
- Насит** — ко га поквари З. §§. 300. и 301.
 — ко га из хата поквари З. §. 302.
- Најена ствар** — кад се власти не преда
 З. §. 383.
- Незадовољство** — како се и кад под-
 носи П. §. 259.
 — како се поступа са неблаговре-
 меном или непадлежно преда-
 тим П. §. 363.
 — ко може да га подноси П. §. 295.
- Непослушност** — према власти З. §. 96.
- Непристојност** — при селеђењу П. §. 30.
- Новац** — ко гради З. §. 145.
 — лажаи како се прегледа П. §. 70.
 — лажаи ко протура З. §. 146.
 — од младожење ко узме за де-
 војку З. §. 366.
- Новчана казна** — замена другим каз-
 нама З. §§. 28.—31.
 — код иступа З. §§. 313. и 316.
 — колика је З. §. 27.

- Новчано јемство* — кад се враћа П. §. 176.
— случајеви примене П. §§. 131. в. и 170.
- Обилазјење* — земаљске власти З. §. 91.
- Обмана* — власти З. §. 359.
- Одбацивање* — деце З. §. 141.
- Одбор* — испитујући кад дело доследи, кад подноси тужбу П. §. 183.
- Одбрана* — за колпко је дана тужени мора поднети П. §. 185.
— кад суд паје да према њој треба још што доследити П. §. 188.
— нужна кад се узима и како се суди З. §§. 54. и 54. а.
- Одговор* — кад кривац неће да га да на питање П. §. 152.
— оптуженог како се ставља на протокол П. §. 154.
— оптужени га може у перо казивати или сам написати П. §. 155.
- Одвођење* — деце З. §. 187.
- Одпуст* — туженога од суђења П. §. 162.
- Одузимање* — ствари кривца З. §§. 35., 38., 310. и 319.
- Оклеветани* — има право на накнаду З. §. 215. а.
- Оков* — кад се кривац у њега ставља П. §§. 140. и 168.
— каквог га има З. §. 14.
- Околности* — измињујуће З. §§. 53. и 56.
— кад има и олакшавајућих и отежавајућих З. §§. 66. и 67.
— казну умањујуће §§. 57. и 58.
— које дају правни основ подозрења П. §. 18.
— које не дају правни основ подозрења П. §. 126.
— олакшавајуће З. §§. 59.—64.
— отежавајуће З. §. 65.
- Опадање* — дефиниција З. §§. 210. и 211.
— чиме се доказује З. §. 212.
- Оптужени* — кад мора имати браниоца П. §. 10.
— кад прави перед у притвору П. §. 182.
- Оптужени* — кад код суда имеује браниоца П. §. 185.
— кад ће се осудити П. §. 240.
— кад ће се огласити за невиног П. §. 241.
— кад ће се ослободити из недостатка доказа П. §. 242.
— кад учини ново кривично дело П. §. 247.
— кад се осуди за једно дело, па се после дозна за друго раније учињено П. §. 248.
— кад осуствује П. §. 309.
— кад побегне П. §§. 310. и 320.
— кад не може да се добави П. §§. 311., 314. и 318.
— кад је у страпој држави П. §. 313.
— кад на јавни позив суду предстане П. §. 315.
— кад за предстанак поставља услове, ради своје сигурности П. §. 316.
— кад је потребан а неће да дође П. §. 317.
— кад се после пресуде добави П. §. 319.
— кад се осуђује да плати трошкове П. §. 328.
— који се из слободе брани па не може на позив лично да предстане суду П. §. 189.
— његово право према сведоцима и вештацима на главном претресу П. §§. 188. и 206.
- Оптужење* — лажно З. §. 209.
- Опорочавање* — власти З. §. 103.
- Опustoчење* — туђих ствари З. §. 293.
- Опис* — лични кривчев П. §. 139.
- Општина* — бира присутнике следећу П. §. 28.
- Општински суд* — као полицијска власт XX, §. 4.
- Одговорност Министара* — пред државним судом XLIV, чл. 27.—43.
— у опште XLIV, чл. 1.
- Оптужба* — Министра XLVI, чл. 11.—26.
- Одпуст* — услови LVII, чл. IV. и V
- Органи друштвени* — кад учине преступ З. §. 320. в.

- Оружање* — педозвољено З. §. 101.
- Осигурана ствар* — кад се запалп З. §. 255. а.
- Основи подозрења* — кад власт нађе да их има довољно П. §. 127.
- кад се обеснаже П. §. 241.
 - како се цене П. §. 239.
 - каквих има П. §. 120.
 - код писмених допашења П. §. 124.
 - колико их треба за доказ П. §§. 237. и 238.
 - не смеју се набављати помоћу тајно намештених људи П. §. 128.
 - правни из околности лица П. §. 119.
 - шта су П. §. 118.
- Осуђени* — кад може да тражи повторно суђење П. §. 340.
- кад може да тражи повраћај права изгубљених осудом П. §. 349.
 - каква права губи и кад се у њих повраћа З. §§. 18. и 19.
 - кад не може радити, да се протера З. §§. 36. и 38.
 - како се на смрт осуђени убја З. §. 13.
 - на лишење грађанске чисти З. §. 34.
 - шта мора поднети као доказ, кад тражи повраћај изгубљених права П. §§. 350. и 351.
- Осуђеник* — побегли ко га крпе З. §. 98. а.
- Отмица* — шта је З. §§. 188., 189., 190. и 200.
- Отров* — ко га другоме хотично да З. §. 179. а.
- ко га баца у бунар или продаје З. §. 309.
 - ко га без дозволе држи З. §. 334.
- Официр* — како ће се судити З. §. 9.
- Оштећени* — кад не дође на главни претрес П. §. 193.
- кад се за нападну упућује на грађанску парницу П. §§. 296. и 301.
 - кад тражи да му се ствар врати П. §. 300.

- Оштећени* — кад се више њих препиру о сопствености ствари П. §. 301.
- како се испитује П. §. 116.
 - његово право на нападну З. §. 10.
 - његово право, кад је за нападну упућен на парницу П. §. 297.
- Палесини* — како се казни З. §§. 295.—299.
- како се селећује П. §. 68.
- Пандур* — испред кога аусеник побегне З. §. 347.
- који кривица осује и туче З. §. 348.
- Пасом* — лажан ко начини или добави З. §. 150.
- с туђим ко путује З. §. 314.
- Печат* — званични ко повреди З. §. 104. г.
- ко грб као печат употребљава З. §. 328. а.
- Пилар* — кад лажно мери З. §. 383.
- Писмо* — за селећење нужно кад ко неће да изда П. §. 83.
- које оптуженом долази и које он другима пише П. §. 84.
 - које сродници оптуженом пишу П. §. 85.
 - туђе ко отпечати З. §. 283.
 - узашћено на пошти ко отвара П. §. 87.
 - узашћења и отварања кад не сме бити П. §. 87.
- Питања* — каква се постављају оптуженом П. §. 143.
- каква су, кад оптужени из лукавства дело одриче П. §. 146.
- Пиће* — ко крми без дозволе З. §. 392.
- Побацивање* — деце З. §. 168.
- Поврат* — дефиниција З. §. 71.
- кад му нема места З. §. 73.
 - како се суди З. §. 72.
 - код поступа З. §. 324.
- Повратак* — у изгубљена права З. §. 19.
- Повраћај* — кад суд од повраћаја права осудом изгубљених одбија, како се тражи П. §. 354.
- у права за политичке кривце П. §. 355.

Повраћај — у права кад се тражи П. §. 349.

— у права на који се начин тражи П. §. 349.

— судска оцена доказа уз тражење повраћаја у права П. §. 353.

Повреда — верозаконних ствари З. §. 290.

— ограде п усева З. §. 291.

— ствари казни се на тужбу З. §. 294.

— тела како се прегледа П. §. 65.

— туђих ствари З. §. 298.

Повторно суђење — кад може бити П. §§. 335.—337. п 345.

— кад га осуђени може тражити П. §. 340.

— кад га суд дозволи шта бива П. §. 348.

— који је суд за њега надлежан П. §. 341.

— основи по којима га може бити П. §§. 343. п 344.

— на који начин бива оптужење П. §. 342.

— у корисет оптуженог П. §. 346.

Погрешке — у решењу или пресуди како се исправљају П. §. 281.

Подвођење — дефиниција З. §. 208.

— кад поступа З. §. 365.

Позивање — сведека како бива П. §§. 93.—99.

— оптуженог П. §§. 130 п 314.

Поклон — се осуђује З. §. 110.

Покушај — дефиниција З. §. 41.

— кад се казни З. §§. 42. п 43.

— код преступа З. §. 45.

— мера казне код злочина З. §. 44.

Полицијска власт — кад дозвола за злочин или преступ П. §. 20.

— кад дозвола за лице које је у другом округу кривицу учинило П. §. 21.

— кад не прими од суда повраћено јој дело П. §. 41.

— кад јој се написмено јави за казнимо дело П. §. 53.

— кад приметити траг казнимог дела П. §. 54.

Полицијска власт — кад пађе да треба да престане са ислеђењем П. §. 157.

Полицијски — преступак XX, §. 1.

Поротник — ако наведе лажан узрок извјештаја З. §. 104. е.

— добија дангубу VI, чл. 8.

— заклиње се VII, чл. 10.

— избор његов IV, чл. 6. п 7.

— изостанак XI, чл. 18.

— кад не дође на дужиност VII, чл. 10.

— ко може бити III, чл. 2.

— ко не може бити III, чл. 3. п 4.

— ко се може примити IV, чл. 5.

Поротни суд — главни претрес пред њим XII, чл. 20., 21. п 23.

— које кривце суди VIII, чл. 12. п 13.

— његов састав VI, чл. 9.

— саветовање п гласање XV, чл. 28.

— шта је III, чл. 1.

Потера — како се наређује П. §. 312.

— случајеви кад се наређује П. §. 311.

Потрица — дефиниција п казна З. §. 375.

Поштански чиновник — кад отвори или уништи писма З. §. 118.

Правобранилац — кад не дође на претрес П. §. 190.

— уподобљава се приватном тужоцу П. §. 32.

Правозаступник — кад злоупотреби поверење З. §. 279.

Практикант — на какве ће се казне осуђивати З. §. 132.

Превара — дефиниција З. §. 251.

— како се казни З. §§. 252.—260.

— као исту З. §. 359.

— мање преваре З. §. 382.

Предмет — који се вештачким испитивањем уништи или преобрати П. §. 72.

Председник — Апелационог Суда каква има права П. §. 271.

— Касацисног Суда каква има права П. §. 284.

Председник — првостепеног суда и његова права и дужности на претресу П. §§. 194., 196., 198., 204. и 205.

Предузеће — кад је свршено З. §. 87. б.

Преступ — дефиниција З. §. 1.

— кад се открије при ислеђењу грађанског питања П. §. 8.

— кад се ислеђује ко присуствује П. §. 28.

— кад се у суду догоди П. §. 201.

— кад се позва учинилац П. §. 308.

— кад се ислеђује и казни само на тужбу приватнога П. §. 31.

— приватно кад се ислеђује и суди П. §. 6.

— почетак застарелости З. §§. 75. и 76.

— са олакшављивим околностима З. §§. 62. и 63.

— сваки открива власти П. §. 9.

— чиновника у званичној дужности П. §. 7.

— у поврату З. §. 70. а.

Пресуда — кад се неће изрицати П. §. 250.

— кад застарева З. §§. 79. и 80.

— кад се извршује П. §. 256.

— како се доставља и саопштава П. §. 251.

— како се саопштава оноем који се не може добавити П. §. 293.

— по поступним делима XXV, §§. 15. и 16.; XXX, §. 33.

— поротног суда XVI, чл. 31.

— првостепеног суда кад је коначна П. §. 252.

— суда страве државе П. §. 357.

— шта треба да садржи П. §§. 240., 251. и 332.

Пресуђење — кад и како бива П. §§. 217. и 240.

— кад се појаве разна мишљења П. §. 219.

— кад се оптужени оглашава за невиног П. §. 241.

— кад се оптужени из недостатка доказа ослобођава П. §. 242.

Пресуђење — кад се досуђује смртна казна П. §. 243.

— кад се дело покаже друкчије но што је кривац оптужен П. §. 245.

— кад има више казнимих дела П. §. 246.

— Кад се у току суђења открије нова кривца П. §. 247.

— кад ће се поново судити кривца за коју се после осуде дозна П.

Претрес — ако оптужени на њему квари ред П. 248.

— ако се на њему учини увреда суду, или се догоди друга кривца П. §. 201.

— ако се дозна за нове сведоке или вештаке П. §. 208.

— ако се дело покаже да је друкчије, но што је представљено П. §. 209.

— кад оптужени не може да му лично присуствује П. §. 139.

— кад не дође сведок или вештак П. §. 194.

— кад је тајан, ко може присуствовати П. §. 196.

— кад се увиди да је који сведок лажно сведочко П. §. 202.

— кад се читају поједини испити П. §. 207.

— кад суд увиди да је дело поступи П. §. 210.

— кад се дело једног кривца одваја од осталих П. §. 211.

— кад се претрес прекрда П. §. 213.

— кад се на њему ново дело открије П. §§. 246. и 247.

— кад се закључује претрес П. §§. 215.—218.

— коначни како бива П. §§. 16. и 195.

— ко њиме руководи П. §. 198.

— како се и кад започиње П. §§. 204. и 318.

— како се ислеђује на њему П. §§. 205. и 216.

— пре него што се започне, шта треба приуговорити П. §. 203.

Претрес — може ли на њему оптужени упућивати сведоку питања П. §. 206.

Приврмени чиновник — како ће се казнити З. §. 132.

Прикривање — кривца З. §§. 49. и 50.

Принуда — на кривично дело З. §. 194.

Присвајање — власти З. §. 121.

Притвор — кад се у њега оптужени ставља П. §§. 131., 171. и 172.

— кад га оптужени ослобођава П. §. 133.

— кад у њему оптужени праве неред П. §. 182.

— какав мора бити П. §. 136.

— које се лице у њега може ставити П. §. 131. а.

— ко се у њега без претходног решења ставља П. §. 137.

— ко се из њега пушта П. §. 175.

— одлежаши узима у призрење П. §. 64.

— не може бити без саслушања П. §. 130. а.

Притворено лице — ко намерно пусти З. §. 98.

Продуужење — злочина З. §. 362.

— код поступа З. §§. 310. и 320.

Просјачење — дефиниција З. §§. 37. и 38.

— дозвољење на исто З. §. 187.

Противљење — власти З. §. 93.

Протокол испита — његова форма П. §. 154.

Псовка — светих ствари З. §. 362.

Путови — ко их завади или пресече З. §. 339.

Путници — кад им ко забрањује стоку папастити З. §. 377.

Пушкы — ко избаци у вароши З. §. 360.

Радња — забрањивање исте, као споредва казна З. §§. 36. и 38.

— забрањивање исте код поступа З. §. 310.

Разбојништво — дефиниција З. §§. 237. и 238.

— како се казни З. §§. 239.—242.

Раније злочинство — кад се казни З. §. 70.

Речи — ко пропоси З. §. 357.

Решење — кад се завршује П. §. 256.

— кад је коначно П. §. 255.

— о истраживању по кући П. §. 73.

— о начину браћења оптуженога, како се саопштава П. §. 178.

— против решења о начину браћења, коме се подноси жалба П. §. 179.

Риба — ко је трује и кварну продаје З. §. 335.

Робија — максимум и минимум З. §. 14.

— откад се рачуна З. §. 23.

Родооскрење — како се казни З. §. 204.

Рок — за пажаву незадовољства по грађанској части П. §. 14.

— за главни претрес колики може бити П. §. 188.

— како се и откад рачуна П. §. 15.

— кад протече П. §. 181.

Рукопис — како се вештачи П. §. 69.

— преко вештака кад се вештачи, у колико важи као доказ П. §. 233.

Салана — где може постојати З. §. 368.

Самовласно — лишење слободе З. §§. 192. и 193.

— тражење свога права З. §. 195.

Саучасник — дефиниција З. §. 49.

— кад терети оптуженог, који дело одриче П. §. 231.

— кад се неће казнити З. §. 48.

— како се казни З. §§. 47. и 47. а.

Сведок — ако наведе лажан узрок извјештаја З. §. 104. е.

— ако је нем или глуп П. §. 106.

— ако се увиди да је лажно сведоштво П. §. 202.

— болестан кад је, како се испитује П. §. 89.

— испит над њим како се свршава П. §. 110.

— кад не дође на позив П. §§. 90. и 194.

Сведок — кад неће да сведочи П. §§. 100. и 205.

— кад оне бегством да осујети сведоџу П. §. 101.

— кад незна српски језик П. §. 105.

— кад се пита о ствари или лицу, да му се покажу П. §. 108.

— кад се суочава П. §. 109.

— кад се узима од њега заклетва П. §. 112.

— како се заклинџе П. §. 113.

— кад га суд позива на главни претрес П. §. 184.

— кад лажно сведочи З. §. 276.

— кад се за несавесно сведочајство неће казнити З. §. 271.

— како га суд добавља П. §§. 94. и 96.

— како се испитује, кад је позван отачаства П. §. 95.

— ко може захтевати да лично на главни претрес дође П. §. 188.

— ко не може бити П. §. 91.

— ко га наводи да лажно сведочи З. §. 272.

— лица која се неће као сведоци закљичати, и ова која се на заклетву неће говити П. §§. 114. и 115.

— може и полицијска власт да га закупе П. §. 111.

— мора у одређени сат доћи суду П. §. 98.

— од те дужности која се лица ослобођавају П. §. 92.

— о чему се претходно пита П. §. 107.

— понаособ се испитује П. §. 104.

— среска власт како га добавља П. §§. 93. и 96.

Сведочајство — званичника и служилаца у колико служи као доказ П. §. 235.

— кад је потпун доказ П. §. 234.

— лажно под именом лекара З. §. 151.

— лажно од приватних лекара З. §. 152.

— лажно ко у знању употреби З. §. 153.

Сведочајство — о владању оптуженог П. §. 90.

— о осуђеном кад тражи повраћај права осудом изгубљених П. §§. 350. и 351.

Свештеник — кад се у притвор стави П. §. 135.

— кад венча човека а зна да му је жена жива З. §. 135.

— кад венча лица испод прописаних година З. §. 136.

— кад венча бесомучно лице З. §. 137.

— кад венча силом отету девојку З. §. 138.

— кад венча сродна лица З. §. 139.

— кад венча осуђена лица З. §. 140.

— који пренебрегне оглашење учинити З. §. 141.

— који не води уредно протоколе о рођенима, венчањима и умрлима З. §. 142.

— који учини злочинство у дужности З. §. 143.

— који изнуди већу таксу З. §. 144.

— на какве се казне може осудити З. §. 24.

— његова кривица у званичној дужности како се наслеђује П. §. 160.

Свиње — ко пусти у општинску шуму З. §. 393.

Светотатство — дефиниција З. §. 222.

Сила — кад ће се употребити П. §. 136.

Силоване — дефиниција и казна З. §. 191.

Скелеција — који неуредно превози З. §. 339. а.

Скитница — како се казни З. §§. 342. и 342. а.

Скотолоиство — дефиниција и казна З. §. 206.

Слобода — кад се може дозволити да се оптужени из ње брани П. §§. 170. и 175.

— коме се оптуженом неће дозволити П. §. 172.

— ко се из ње на јемство брани, на побегне П. §. 173.

Слобода — ко се из ње брани, може ли се поново у притвор ставити II. §§. 174. и 175.

— ко је другога лиши З. §§. 192. и 193.

— оптужени кад се из ње брани II. §. 134.

— шта се даје оптуженом кад се из ње брани II. §. 178.

Слободна воља — прискује се за злочинство З. §. 53.

Слуга — газда га не сме тући З. §. 351.

— кад пре времена остави газду З. §. 355.

— ко туђег примамљује З. §. 352.

Слушаоци — на претресу кад ред кваре II. §. 200.

Спреженик — кад не испуни обавезу З. §. 378. б.

Спремање — злочинства ко не јави власти З. §. 51.

Србин — кад у иностраној земљи скрива З. §§. 7. и 8.

— ко је З. §. 4.

— који тужи Србина иностраној власти З. §. 91.

— неће се издавати иностраној власти З. §. 6.

Средства принудна — забрањена су II. §. 147.

Среска власт — како добавља сведоке II. §. 93.

Старалац — за злоупотребу како ће се казнити З. §. 280.

Старешина кући — кад своје домаће злоставља З. §. 349.

— непослушност млађих према њему З. §. 350.

Ствар — кад се има кривцу да покаже З. §. 150.

— кад се враћа оштећеном II. §. 300.

— кад се више оштећених о сопствености ствари прицпу II. §. 301.

— кад је квару и пропасти изложена II. §. 303.

— кад ће се продати II. §. 304.

— кад ко крије од полицијске власти З. §. 385.

Ствар — која се код оптуженог нађе, а не зна се чија је II. §. 302.

— која се испитивањем уништи или преобрази II. §. 72.

— кривца којом је злочинство учињено II. §. 17.

— која се кривцу одузети може З. §. 35.

— нађену ко притаји З. §. 383.

— од подозревих лица ко купује З. §. 384.

— у чему се састоји одузимање ствари од кривца З. §. 319.

Стација — дефиниција и казна З. §§. 68., 69. и 70.

Стока — ко је пусти да се по вароши скита З. §. 336.

— ко је на сокаку коље З. §. 337.

— ко је пусти те штету учини З. §. 376.

— у штети пађева З. §. 380.

Стражар — нехатан или који невалице пусти апсентика З. §. 99.

Страни — владалац, ко га увреди З. §. 218.

— посланик, ко га увреди З. §. 218. а.

— поданик без заштитице З. §. 343.

— поданик, ко га прими у кућу па власти не јави З. §. 344.

Странац — као приватни тужилац II. §. 192.

— поступање са страним поданицима II. §§. 356. и 357.

Суд — јавља Министру, ако му полицијска власт брзо не одговара II. §. 27.

— кад одустане од започетог следећа II. §. 26.

— кад је препречен у суђењу II. §. 40.

— кад одваја дело једнога кривца од осталих II. §. 211.

— кад шаље дело Касаценом а кад Апелационом Суду II. §. 257.

— кад ослобођава кривца коначно II. §. 260.

— кад упућује стране на грађанску парницу II. §. 307.

Суд — како поступа, кад је једво лице оптужено за више казнимх дела П. §. 212.

— како поступа кад се кривац не може да добави на суђење П. §. 314.

Судија — вишег суда, кад се искључује од суђења П. §. 47.

— последни води са властима сам црпску П. §. 24.

— има право да непристојног казни П. §. 30.

— кад прими мито З. §. 107.

— кад по поруци суди З. §. 109.

— кад пеће да суди З. §. 120.

— кад се искључује од суђења П. §. 46.

— који при селеђењу употреби припудна средства З. §. 124.

— који у суђењу намерно учини неправду З. §. 127.

— на коначном претресу може предлагати питања П. §§. 206. и 216.

— његово искључење ко може тражити П. §. 49.

— тајно гласање П. §. 217.

Сукоб — између судова о надлежности П. §. 41.

Суочење — кривца са саучасником или сведоком П. §. 153.

Суђење — казнимог дела кад престаје П. §. 17.

— грађанског питања П. §. 306.

— кад се може повторити П. §§. 335.—337.

— колико пута може бити П. §. 338.

— који је суд надлежан за поновно суђење П. §. 341.

— поновно кад бива П. §. 319.

— страних поданика П. §. 357.

Тајна — поверена ко је открије З. §. 282.

Такса — у кривичним предметима П. §. 321.

Телеграф — ако је услед његовога кварења ко повређен З. §. 305.

— ако је нехатно покварен З. §. 306.

— ко га поквари З. §. 304.

Телеграф — ко мотке деље и буши З. §. 340.

Торбарење — како се казни З. §. 325.

Траг — казнимог дела П. §. 54.

Трошкови — кад падају на терет каси П. §. 325.

— кад се оптужени осуђује на плаћање истих П. §. 328.

— кад се наплаћује од тужоца П. §. 330.

— кад се нападно опредељују П. §. 332.

— кад се код већих судова траже П. §. 333.

— кад се по гурени наплаћују П. §. 334.

— како се од саучасника наплаћују П. §. 329.

— која се на плаћање истих не могу осудити П. §. 331.

— кома се досуђују П. §. 324.

— на какве се оптужени осуђује П. §. 322.

— о њима ко води рачун П. §. 323.

Трудној — жени ко даје средства да побаци З. §§. 169. и 170.

Тужба — за накнаду штете смрти кривца не престаје П. §. 7.

— испитујућег одбора како се подноси П. §. 183.

— кад је суд прими од полицијске власти П. §. 161.

— кад је уредна, шта суд претходно решава П. §. 164.

— кад се може изменити П. §. 214.

— како се саопштава оптуженом П. §. 187.

— приватног лица коме се даје П. §. 31.

Тужени — не може бити осуђен док му се кривица по Постунику не исле-ди П. §. 1.

Тужилац — за колико дана и коме се може жалити противу судског решења П. §. 165.

— кад може од тужбе одустати П. §. 33.

— кад може тужбу изменити П. §. 214.

- Тужила* — кад га полицијска власт од тужбе одбија П. §. 34.
 — Од Министра одређени П. §. 32.
 — приватни коме подноси тужбу П. §. 31.
- Тужор* — како се казни за злоупотребе З. §. 280.
- Телесна повреда* — врсте и казне З. §§. 173.—181.
 — од више њих проузрокована З. §§. 182. и 182. а.
- Туприја* — ко је поквари З. §. 339.
- Убиство* — дефиниција З. §. 154.
 — деце З. §. 164.
 — нехотно З. §. 158.
 — при коме се одузима оруђе кривцу З. §. 163.
 — хотимично З. §§. 155. и 159.
 — у раздраженом стању З. §. 161.
 — свађи између више лица З. §. 162.
 — шта се гледа при решавању петог З. §. 154. а.
- Увреда* — Краља, Краљице, Престолонаследника и Краљевих Родитеља З. §. 91. б.
 — кад ће је власт ислеђивати З. §. 216.
 — надлештва или чиновника З. §. 104.
 — осуда на трошак З. §. 219.
 — проста како се казни З. §. 357.
 — према умрлом лицу З. §. 215. б.
 — свештеника или духовног надлештва З. §. 207. б.
 — суда кад не извиђа П. §. 201.
 — части З. §§. 213. и 214.
 — чиновника З. §. 184.
- Уговор* — са спрежником на време непепуњен З. §. 378. б.
- Узашћење писама* — како бива П. §§. 85.—87.
- Учиницај* — ствари З. §. 289.
- Утаја* — дефиниција З. §§. 229. и 230.
 — како се казни З. §§. 231. и 236.
 — која се неће казнити З. §. 233.
 — на стварима у опасности З. §. 322.
 — према сродницима З. §. 235.
- Уређење* — државна ко опорочава З. §. 103.
- Учесник* — царног друштва З. §. 102.
- Форма* — протокола испита П. §. 154.
- Хемичар* — кад ми је мишење неопредељено П. §. 60.
- Хулење* — на Бога или веру З. §. 207.
 — као преступ З. §. 365.
- Циглана* — где може постојати З. §. 368.
- Чиновник* — ако кога оштети казним делом З. §. 134.
 — ако да повода те неко учини казним дело З. §. 104. д.
 — издавање за чиновника З. §. 104. д.
 — за која ће се дела само службе ништити З. §. 133.
 — за колико не може добити службу, кад се осуди на лишење звања З. §§. 25. и 26.
 — за суђење његове кривце, који је суд надлежан П. §. 38.
 — кад узме поклон З. §. 105.
 — кад узме мито З. §. 106.
 — кад што незаконито наплати, или тера да му се ради З. §. 114.
 — кад што коме задржи З. §. 115.
 — кад се овајди на штету чини З. §. 116.
 — кад изврши недосуђену казну смрти З. §. 127.
 — кад учини казним дело приликом вршења дужности З. §. 131.
 — кад се у притвор стави П. §. 135.
 — кад се искључује од ислеђења П. §. 113.
 — како се ислеђују његове кривце у службеној дужности учинене П. §. 156.
 — који открије званичну тајну З. §. 117.
 — који неће да суди З. §. 120.

Чинovníк — који присваја законодавну или судску власт З. §. 121.

— који власт злоупотреби З. §. 122.

— који у члје обиталиште продре З. §. 122. а.

— који противзаконо кога притвори или затвори З. §. 123.

— који при испитивању крива употреби принудна средства З. §. 124.

— који прекорачи власт З. §. 125.

— који се послужи новцима којима рукује З. §. 112.

— који што утаји З. §. 113.

— који у суђењу намерно учини неправду З. §. 127.

— који оклева да пзврши казну З. §. 128.

Чинovníк — који павалице пусти кривца З. §. 129.

— који по заповести учини противзаконо дело З. §. 130.

— на какве се казне осуђује З. §. 24.

— његова злочинства и преступи у званичној дужности II. §. 7.

Чинovníчки знак — ко носи З. §. 104. б.

Човек — који има живу жену, па се с другом венча З. §. 203.

Шпијун — ко је и казна З. §. 85.

Штета — казнимим делом причњена чиме се доказује II. §. 230.

— при каквом казнимом делу редовно се наслеђује II. §. 299.



НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
"РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ"

CO 35

SRBIJA (DO 1918)

Казнени законик



ДЕСКОВИЋ



000297572

COBISS